B.f.352/68/4
1

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. junius hó 2-án. — 23. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-45

Kilenc

esztendővel ezelőtt, pontosan: 1906 junius hó 19-én, gazdát cserélt a polgármesteri szék; Halmos János utóda *Bárczy* István lett, a tanács legfiatalabb tagjából a tanács vezetője.

Kilenc esztendő a népek, városok történetében rendes körülmények között nem nagy idő. Horatiusról irták, hogy minden költeményét kilenc évig pihentette az asztalfiókjában s csak ha akkor is jónak itélte, adta át a nyilvánosságnak. Kilenc esztendő tehat a római költészet időszámitása szerint alkalmas volt arra, hogy az emberek értékelni tudjak alkotásaikat. Budapest legutolsó kilenc esztendeje azonban nemcsak a fővárosnak, hanem az egesz magyar nemzetnek a történetébe illeszkedik. A kezdetén a „nemzeti ellenállás" — most pedig a nemzet verennlasa, őserejének, vitézségének, türelmes áldozatkészségének remek tuzpróbája: — ami közben történt, annak a jelentősége szinte elenyészik a világot rengető események mellett.

Sem az idő, sem az évek száma nem alkalmas arra, hogy jubilálnunk. A későbbi kor történetirói amugy sem a legmagasabb szolgálatban eltöltött éveknek a száma szerint fogják tagozni Budapest történetét, hanem tel fogják osztani a haboru előtti és a haboru utani időszakra. Ami közben van, a háboru alatti események foglalata, az szerves része lesz a világháboru krónikájának. Mi csak azt a szomoru tényt akarjuk kiemelni, hogy Budapest éppen a fejlődés műutjának a kezdetén volt, amikor minden szép és jó szándékot elnyelt a népek szörnyü katasztrofája. Egy-két évig, ugy latszott, mintha Budapest mértföldes csizmákkal haladna azon a hosszu vonalon, amely Berlintől és Bécstől sok tekintetben elválasztja. Nagy arányu épitkezések indultak meg, uj csapasokon haladt az adminisztráció, a varosigazgatás, a községi politika; hatalmas keretekben indult a szociális fejlődés, a városháza belső képe teljesen átformálódott, modern eszméknek, modern embereknek lett a hivatala. De a forrongásszerü uj élet nem sokáig tartott. A balkánháboruk kitörése elvágta a békés haladás utját. A gazdasági depresszió mindjobban éreztette hatását a főváros pénzügyeire. — A világháboru előjelei voltak azok a nehézségek, amelyek sürü gonddal emésztették már két-három esztendővel ezelőtt a városigazgatók munkáját. Aztán türhetetlen lett a nagy feszültség, jött a serajevoi dráma és egy-kettőre benne voltunk a legszélesebb érelemben vett világháboru kellős közepén.

Kritikának, visszatekintésnek nincsen helye e pillanatban. Türelemmel, rendületlenül, bizakodással várjuk az ujkori magyar történelem legszebb napját, amikor végre megszünik a gyilkos őrület, visszatér mindenki családjához, hivatásához és békés polgárok boldog városa lesz ismét Budapest.

Tulzónkok

Még egy,

legfőljebb két közgyülése lesz a főváros törvényhatósági bizottságának, azután a városatyák szerteszélednek azzal a nyugodt öntudattal, hogy ebben az esztendőben nem sokat ártottak Budapestnek.

Bizony, bizony, ez a városházi év nem adott alkalmat milliók költésére, rossz szerződések kötésére, klikkek titkos aknamunkájára, veszekedésre, apró-cseprő cselszövésekre. Ehhez az esztendőhöz nem füződik semmiféle városházi alkotás, mert ezt az esztendőt Clio örökiti meg.

Még csak a zárszámadások — utólagos elszámolás az 1914-ik esztendőről — vannak hátra és ráborul a városházára a nyár szürkesége, eseménytelensége. Szerencsére (?) a világ csalamezői gondoskodnak majd nyári szenzációkról is, ugy hogy nem igen fogjuk majd hiányát érezni a városházi eseményeknek.

Sóhivatalnak

csufolja egy nagy magyar napilap a lisztjegykioszto hivatalt. Szóval, hogy a makói hagyma közelebb van a jeruzsálemi szent sirokhoz, mint az attikai só a pesti liszthivatalhoz. Hiába ontják a sok jelentést a lisztutalványokról, csak a város szégyenének adnak ezzel nagyobb nyilvánosságot. Horribile dictu — kettőszázéshuszonnégy zsákról szóló utalványokat osztott szét huszonnégy óra alatt kettőszáz liszt-bizottság.

A lisztjegykioszlásnál nemcsak az derült ki, hogy célszerütlen, hanem az is, hogy fölösleges. Az emberek nem vrekszenek a lisztutalványokért, aminek két oka van. Az egyik, hogy istennek és az emberek bölcs előrelátásának hála, a legtöbb háztartásban bőséges liszttartalékok és pótlartalékok voltak és vannak. Akinek pedig nincsen jó lisztje — ez a másik ok — az inkább lemond a kenyérfogyasztásról, mintsemhogy kukoricakeverékkel rövilitse meg az életét. A konkluzió tehát az, hogy ha a város nem tud jóminőségü és bőséges mennyiségü lisztet adni, inkább ne adjon semmit és ne költsön félhavonta százezer koronát a lisztutalványok adminisztrációjára, — amikor a két hét alatt elfogyott főzőliszt ára hetvenezer korona.

A bérkocsisok

sohasem tartoztak fővárosunk legnépszerübb polgárai közé. Mindenképpen baj van velük, ha sokan vannak, gorombák és szemérmetlenek, ha pedig a zabhiány csökkenti a keresetüket, rögtön bevonják csaknem az összes kocsik vitorláit.

A közgyülés nemes nagyelelküséggel sietett felemelni a tarifát, amikor a bérkocsisok panaszkodtak a zabhiány és korpadrágaság miatt. A szives készséget ugy hálálják meg a bérkocsis urak, hogy — nem állnak a közönség rendelkezésére. Való igaz, hogy senkit sem lehet rákényszeriteni arra, hogy dolgozzék, keressen. De ha nem szeretik az iparukat a bérkocsis urak, miért nem lépnek püspöki pályára, miért nem adják vissza az engedélyeiket?

Leckéztet az államtitkár

Amiről nem tud a főélelmező.

A városházán Budapest közélelmezésének megkönnyitése céljából imitt-amott mégis tesznek valamit, ellenben minden alkalommal bekövetkezik az a vég-akkord, mely a maga gixeres mivoltával rombadönti azt is, ami előbb tetszetősen hangzott. A legeklatánsabb példák egyike erre az, amelyet a fővárosi sertéseiről tudunk följegyezni és amely olyan kézenfekvő volt, hogy még a kormány figyelmét is fölkeltette.

Pedig ez is becses gondolattal indult meg, a kivitelben azonban teljesen szétfoszlott minden a gondolathoz füzött reménység. A főváros háborus gondoskodásai között ugyanis ott szerepelt jelentékeny sertésállománynak a beszerzése is, a melynek segedelmével a sertéshus árának a szabályozását vélte elérni a közélelmezési ügyosztály. Nem is csalódott volna, ha az összegyüjtött sertések tényleg a budapesti huspiacra jutottak volna el.

A *Fővárosi Hirlap* azonban már hetek előtt megirta, hogy a Budapestnek szánt sertéseket Bécsben mérik ki. Megirtuk ugyanis, hogy a csütörtöki vásárokra felhajtott sertéseket a „Wiener Grosschlaechterei" vásárolja össze és szállitja el.

A mi hiradásunk után a napi sajtó is foglalkozott ezzel az abnormitással. A következő hetivásárokon azonban ennek ellenére megismétlődött az általunk leszögezett eset. De a közélelmezési ügyosztály nem méltatta figyelemre a mi jóindulatu fölszólalásunkat.

Szinte szerencse, hogy a minisztériumokban nagyobb lelkiismeretességgel olvasnak ujságot s igy történt, hogy *Bartóky* József földmivelésügyi államtitkárnak szemet szurt az eset, hogy Folkusházyék folyton sirnak a főváros hussal való ellátásának lehetetlensége miatt és ugyanakkor a kezük között levő sertéseket közegeik végtelen nemtörődömséggel bécsi kézre juttatják.

Bartóky államtitkár nem titkolta el ezt a véleményét és az „Országos Gazdasági Bizottság" egyik ülésén, amelyen *Sándor* János belügyminiszter is jelen volt, kifejtette, hogy *a kormánynak teljesen lehetetlen a főváros hussal való ellátásáról gondoskodni akkor, ha a főváros birtokában levő sertéseket a bécsi Grossschlachterei méri ki.*

A jelenet nagyon érdekesen fejlődött. *Folkusházy* tanácsnok nagy zavarba jött, szégyenszemre beismerte, hogy sem a történtekről nincs tudomása, sem a lapok figyelmeztetését nem olvasta. Mentegetődzött és megigérte, hogy a dolgot megvizsgálja és a legközelebbi ülésen jelentést tesz.

Nyolc nap mulva ujra ülést tartott az „Országos Gazdasági Bizottság", amelyen most már önként szólalt fel Folkusházy tanácsnok. Beismerte, hogy a helyrehozhatatlan eset tényleg megtörtént. Előadása azonban ugy tompitotta a hibát, hogy az csak egyetlen egyszer fordult elő, amikor is harminc darab sertést vásároltak meg a bécsiek. Egyben bejelentette azt is, hogy gondoskodott az ilyen esetek kiküszöböléséről. Hogy az ilyesmi többé elő ne fordulhasson, ugy intézkedett, hogy a vásáron megvásárolt sertéseket ezentul hatósági em-

berekkel kisérteti a vágóhidra és ugyanezen a módon ellenőrizteti, hogy a vevő hentesek a hust tényleg Budapesten a közönségnek mérjék ki.

A jövőre szóló igéret, ha azt tényleg komolyan veszik és a keresztülvitelben is megfelelő erélyt tudnak mutatni, megnyugtató volna. Nem lehet azonban szó nélkül elhaladni a mellett a nemtőrődömség mellett, a mellyel Folkusházy tanácsnok ur a sajtóban megnyilatkozó közhangulat fölött el tud nézni. Tudjuk nagyon jól, hogy szorgalmas és lelkiismeretes olvasója volt annak a méreteiben imponáló cikknek, amely az ő közélelmezési zsenialitásáról, az egyébként igen tiszteletreméltó „Frankfurter Zeitung"-ban jelent meg. A tömjénező cikknek gyonyörüségével azonban egy lelkiismeretes, vezető állásban levő közhivatalnoknak nem szabad lezárnia az ujságolvasás kényszerét. A kritikát is figyelemre kell méltatni, még inkább pedig meg kell fontolni a jóindulatu figyelmeztetéseket is, amelyek hazai lapokban, sőt — uram bocsáss! — speciálisan fővárosi érdekeket képviselő lapban jelennek meg. Hisszük, hogy a lecke, amelyet az Országos Gazdasági Bizottságban Bartóky államtitkártól kapott, talán meggondolásra fogja a tanácsnok urat kényszeriteni.

Rabok falankszával

tömik a soroksári Duna-ágat

A főváros példájára a kormány is elhatározta, hogy megkezdi azokat a munkákat, amelyeknek tervei régebben elkészültek más. A terv keresztülvitelének eddig nemcsak pénzügyi akadályai voltak, hanem a munkáshiány erősen érezteti hatását a fővárosban.

Épp ezért illetékes helyen elhatározták, hogy a rabok munkaerejét nemcsak mezei munkáknál veszik a jövőben igénybe, hanem épitkezéseknél is. A munka igy nemcsak olcsóbb, de biztosabb is, mert a rabok szigoru fegyelem alatt állanak, dolgozniok kell, nem sztrájkolhatnak és nem hagyják abba a munkát.

Legközelebb megindul a soroksári Dunaág csatornaépitése és feltöltése. *Ezt a munkát rabokkal fogják végeztetni.* Már elkészültek a barakkok, amelyekben a rabok az épitkezés tartama alatt lakni fognak. Ez lesz egyuttal az első kisérlet abban az irányban, hogy a rabokat kömivesmunkákkal foglalkaztassák.

A főváros legközelebbi munkaprogrammjában szerepel *a Villányi-ut kövezése is,* ami előfeltétele a közuti vasut vonalépitésének. Ugy lehet, hogy erre a munkára ugyancsak rabokat fog felhasználni a város — ha ugyan a kormány nem fog fukarkodni a rabokkal.

Barrikád a New-York előtt.

Járdafoglalás hatósági engedélyiyel.

A kávéházak terraszait nagyon szeretik azok, akik délutáni üdülésüket ott keresik, de meglehetősen utjukban érzik azok, akik az utcán forgolódnak, a nagyközönséget képviselik. Am bele kell nyugodni az utcafoglalásba, részben, mert a főváros hasznot huz belőle, a kávésok megfizetik és végre is szabályrendeletben van a kérdés szabályozva. Az engedelmet a közmunkatanács minden esztendőben, minden kávésnak külön adja meg.

Az idén, háborus esztendőben élünk, a közmunkatanács egyik tavaszi ülésén igen helyesen kimondta, hogy a tavalyi állapotot, a járdafoglalási dij és terület tekintetében, kivétel nélkül fönntartja. A legutóbbi ülésen ennek dacára megtörtént, hogy a *New-York kávéház* kérelmét, amely terraszának egy méter szélességgel való kitolására vonatkozott, szótöbbséggel teljesitették. Utánna következett a *Kör-kávéház* kérése, majd nyolc nappal előbb az *Edison-kávéház* kérését is tárgyalták és mind a kettőt szótöbbséggel *elutasitották.*

A New-York kávéház tulajdonosai kávéházuk nagy forgalmára hivatkoztak. A közönség azonban, amikor majd a kocsi utra, vagy éppen a villamos alá kell kerülnie, hogy a New-York üzletének virágzását tisztelettel köszönthesse, nyilván arra fog gondolni, hogy az utca e részének nagy forgalma szintén számithatna annyi megbecsülésre, mint a New-Yorké. Annyival is inkább, mert ez az utcának szabályrendeletben gyökerező joga.

De kiderül az is a közmunkatanácsi határozatból, hogy a New-York kávéház privilégiumos hely, mert sem a „Kör", sem az „Edison" kávéház nem juthatott ahhoz az előnyhöz, amelyhez a New-York. A közmunkatanács végre is lehet járdafoglalási szakértő, de nem lehet kávéházi szakértő. Nincs jogában és módjában egyes kávéházak látogatottságát önkényesen megállapitani, vagy meg nem állapitani. Mindenekfölött pedig a szabályrendeleteket tisztelettben kell tartani és a közmunkatanácsnak nem illik a saját határozataival szembehelyezkedni.

Szeptember elsejéig

van pénze a fővárosnak.

A szerdai közgyülésen kerül tárgyalásra a pénzügyi osztály előterjesztése arról, hogy a főváros milyen arányban helyezze el a pénzkészleteit a bankoknál. Természetes, hogy ez a felosztás csak eszmei, elvi. A fővárosnak csak mintegy tizedrésze áll rendelkezésére az eszmei felosztás alapját képező kétszáz milliónak. Kérdést intéztünk egyik legilletékesebb forráshoz az iránt, hogyan állanak a főváros pénzügyei.

A válasz a következő volt:

— A fővárosnak mintegy husz millió korona készpénzkészlete van még részben a város pénztárában, részben a bankoknál. Ez az összeg az időközben befolyó jövedelmekkel együtt bőségesen fedezi *szeptember hó elsejéig* ugy az összes fizetéseket, mint a folyó kiadásokat, sőt van fedezet arra a négy millió koronára, amiből a tisztviselőknek és tanitóknak kölcsönt, illetve fizetési előleget fog nyujtani a főváros. Szerencsére elmaradt igen sok a költségelőirányzatba felvett kiadás, mint pld. a francia és angol kölcsönök kamatai és törlesztési járuléka.

— A szerdai közgyülés előreláthatólag elfogadja a közgazdasági ügyosztály előterjesztését a főváros épitkezéseinek folytatása és uj épitkezések megkezdése iránt. Erre a célra mintegy *husz millió koronára* lesz szüksége a fővárosnak. A husz millió nem tekinthető fedezetlennek, mert kb. ennyire rug az az összeg, amelyet *Folkusházy* tanácsnok az élelmiszerüzembe befektetett. Husz millió koronáért vásárolt a főváros különféle élelmiszereket és itt az ideje annak, hogy a vásárolt árukat a piacra dobják, értékesitsék. Az igy befolyó összegből akar a főváros épitkezni.

— Ami a távolabbi jövő képét illeti, bizony az nem a legrózsásabb szinü. De hát ma még megközelitőleg sem tudhatja senki, mi lesz a nagy vizőzön után. Hiszen az állami financiák őrei sem gondolhattak most még arra, kik fogják és hogyan fogják viselni a háboru tiztizenöt milliárdos költségeit. Bizonyos, hogy a normális idők helyreálltával a főváros nagyobb, 250—300 milliós kölcsönt fog felvenni, e kölcsön terheire már most is utalnak át egyes kiadásokat. Egyelőre nagy gondot okoz az a kérdés, milyen financiális transakcióval fogja a főváros megszerezni a második hadikölcsönre megszavazott tiz milliót.

SIÓFOK

Balatonfürdő. Budapestről (d v.) 2¼ óra. Strandfürdője eszményi plageval, tengert pótol. Minden kényelem és kultura. Megnyitás 1915. junius hó 12-én. Prospektussal szolgál a fürdőigazgatóság.

Zsiger-monopolium

Folkusházy irányitja a drágaságot.

Amikor épen a mai napon a marhahus ára 8 koronára emelkedett, mindinkább aktuálissá lesz az a részleges megoldási lehetőség, amelyet a *Fővárosi Hirlap* már régóta propagál és amely a *zsigerrészeknek* fokozottabb mértékben való népélelmezési cikké emelésében áll. A közélelmezési ügyosztály tényleg megvalósitandónak találta az ideát, de a megoldási mód, amelyet alkalmazott, ismét halvaszületett. A közélelmezési ügyosztály ugyan lefoglalta a népélelmezés céljaira a konzervgyárakban a konzerv cé jára nem használható zsiger-részeket (máj, szivi, l p, tüdő, tőgy stb.) de olyanformán akarta forgalomba hozni, hogy a lóhusszékekben árus t a. A közönség azonban — ami előrelátható vo t — megriadt a lóhusszékben való vásárlástól. A zsigerekkel való táplálkozást pedig nemcsak a munkásosztály, hanem a háborus drágaság által legjobban sujtott polgári elem is szivesen fogadta volna. A lóhusszékbe azonban nemcsak a polgárság nem tolongott, de a munkásosztályra való számitás is tökéletesen csődöt mondott.

Annak idején a *Fővárosi Hirlap* többször kifogásolta a becses akciónak ilyetén módon való lejáratását. *Folkusházy* tanácsnok ur azonban nem az az ember, aki egy rossz ötletnél rosszabbat már nem tudna termelni. Ahelyett, hogy az élelmiszer-bódékban árusittatta volna tovább a lóhus-szék hatásköréből kiemelt zsigereket, szerződést kötött *Horner* József mészárossal, aki most a Garai-téren levő üzletében tulontui jó üzletet csinál a főváros árujával. Hogy milyen jó az üzlet és hogy a hushiány átkát nyögő közönség milyen borzalmasan ráfizet a Horner-féle szerződésre, azt pár számadat eklatánsan bizonyitja.

A főváros ugyanis a kevert zsigert kilónként 80 fillérért árusitja és ugyanezt Horner mészárosnak nagyban 60 fillérjével adja el. Módot ad tehát a privilegiumos mészárosnak, hogy ő is olcsó pénzen juttassa a szegényebb közönséget élvezhető husnemühöz. E helyett azonban Horner ur a fővárostól olcsón vett kevert zsigerárut 1 korona 40 fillérjével méri ki, a zsigerek legértéktelenebbjét, a tüdőt, pedig kilónként 1 koronájával adja.

Tudjuk, hogy a mészárosoknak a husnál mu kájuk és veszteségük van és igy az élősuly árá tól a kimért husok áráig óriási különbségek mutatkoznak. Ugyanezt nem mondhatja el azonban Horner ur, aki ugy adhatja el áruját, amint a fővárostól megkapja. *A közönségnek pedig kilónkint 80 fillér adót kell Horner urnak fizetni,* aki természetesen ugy állapitja meg a zsigerek árát, amint neki épen jólesik, lévén a főváros egyedárusitója.

Horner urnak, aki különben mészáros társai iránt sem viseltetik különös kollégiálitással, amikor az olcsó és jövedelmező áruból nekik egy kilónyit sem juttat, van ezenkivül még egy nagy előnye, hogy *Sztaril* Endre közélelmezési főfelügyelő ezideig egy pillanatig sem kételkedett Horner ama jogában, hogy a népélelmezést vakmerő haszonnal bonyolitja le. Bennünket azonban Horner ur eljárása nem tarthat vissza attól, hogy a közélelmezési főfelügyelő urat meg ne kérdezzük, igazak-e a mi adataink és Folkusházy tanácsnoknak figyelmébe ne ajánljuk, hogy népélemezési akciójának ujabb szörnyszülöttével eddig nem a főváros közönségét, hanem csak Horner urat sikerült táplálnia.

*

Legutóbbi, a közélelmezési mizériákkal foglalkozó cikkünkben megemlitettük, hogy a fővárosnak nagymennyiségü *rizse* van raktáron, hajlandó is lenne a rizst a közönségnek hozzáférhetővé tenni, de a városházán nem tudnak megállapodásra jutni az adagolást és a csomagolást illető nevetséges kérdésekben. Azóta azonban kitört az olasz háboru és *Folkusházy* tanácsnok ur erre való tekintettel még jobban őrzi a rizst. Ezentul nehezebb lesz rizshez jutni, a készletet tehát meg kell őrizni komolyabb időkre. Van azonban a fővárosnak sok *árpagyöngye* is. Ezt sem kapja meg a közönség, bár a gerstli is a legkiválóbb hustpótló eledelek közé tartozik.

A városházi megokolás azonban egész kómikus akkor, amikor a mai napokban az élelmi-

szerhiány legmagasabb pontját értük el. Érthetővé lesz a városházi okoskodás ferdesége abban a pillanatban, amikor arra gondolunk, hogy gabonakészletünknek épen most járunk a végén és hogy a jövő hónapokban már a reménybeli pompás termés áldásait élvezhetjük. De a junius és julius nehézségei a legkomolyabbak. Ezeknek a nehézségeknek az eloszlatására rendkivül fontos volna a főváros rizse és árpagyöngye. Csak nem szabad soká töprengeni, hanem akkor kell segiteni, amikor a segitséghez meg vannak az eszközök és amikor a szükség a legnagyobb.

Események

Közgyülés.

Utolsóelőtti közgyülését tartja szerdán a főváros törvényhatósági bizottsága. A programm nem mutatja, hogy a szezon haldoklik. Először papválasztás lesz: a Terézváros plébánosa, Stiber Vince utóda, *Pápay* Ferenc lesz, aki nagy népszerüségnek örvend a Terézváros összes vallásfelekezetei között. Pápay kitünő szónok hirében áll. Nagy vita várható a *gázgyár és az elektromos művek* zárszámadásainál. Nem annyira a zárszámadásokról lesz szó, mint inkább az üzemek hatásosabb ellenőrzéséről, helyesebben szólva, az igazgatósági helyek „megfelelőbb" betöltéséről. Az *épitkezési programmot*, — amelyről mult számunkban már részletesen beszámoltunk — bizonyára lelkesen fogja fogadni a közgyülés. Egyéb tárgya az ülésnek nem érdemel különösebb figyelmet.

A Bajza-utcai iskola vizvezetéke.

A székesfőváros tanácsa május 20ikán versenytárgyalást tartott a Bajza-utcai iskola vizvezetéki és csatornázási munkálataira. A tanács szombati ülésén a munkát a hat ajánlattevő közül *Rohonci* Hugónak adta ki, aki azt 17,494 koronáért vállalta, 2 százalékos engedménnyel. Az utána következő legolcsóbb ajánlat *Bálint* Andoré volt, 19,165 koronával. A legdrágább ajánlatot *Pogány* Nándor tette, aki 23,140 koronát kért a munkálatokért, 5 százalékos engedménnyel. Kétségtelenül feltünő, hogy az ilyen kis munkálatoknál az ajánlatok maximuma és minimuma között 5—6000 koronás különbség van.

Ügyosztályok áthelyezése.

November hó elején elköltözik a közgazdasági ügyosztály abból a bérházból, amelyben jelenleg el van helyezve. Az ügyosztály uj helyisége a városháza Gerlóczy-utcai oldalán lesz. Ugyanakkor alkalmasint a szociálpolitikai ügyosztály is uj szállást kap.

Sétahajózás Budapest környékén.

Itt a nyár és a világháboru éppen azokat az országokat zárta el előttünk, ahol a pesti közönség olyan előszeretettel töltötte a nyarat. A világháborunak, azon a szemponton kivül, hogy ezidén nincsen alkalmunk pénzünket külföldön elkölteni, még az a haszna is meg van, hogy fölfedeztük Budapestet és környékét, mint a legideálisabb nyaralóhelyet. Azoknak számára, akik a nyarat Budapesten töltik, pompás szórakozás az uszó-kávéház és vendéglő az *Auguszta-hajón*, amely hétfő kivételével naponként délután fél öt, fél hét és háromnegyed tiz órakor indul a *Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság Eötvös-téri állomásáról*. A kétórai kellemes hajóut, beleértve a finom uzsonnát, illetve früstököt, személyenként három koronába kerül. Egyébként buffet is van a hajón, étlap szerinti étkezésre. Nyaralóhelynek különösen ajánlható Budapest északi környéke, Szentendre, Leányfalu, Pócsmegyer, Tahi, Tahitótfalu, Visegrád és Nagymaros. Ezek a helyek a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási R.-T. Eötvös-téri ésP Pálffy-téri állomásáról igen olcsón és rövid idő alatt érhetők el.

ÜZENET.

Városházi szemlélő. Afelett ne csodálkozzék, ha az a kis ember nagy képpel jár. Mással ugysem tud, hát igy akar imponálni. — *Szabadalom.* A „Lysoform" fertőtlenitő-szert a város házilag készíti.

A TŐKE

SZEMLE.

Aszfaltoznak az angolok. — Egy biztositó rejtélyes élete.

Ha arra gondolunk, hogy milyen keserü sorsnak voltak kitéve a mi külföldön élő honfitársaink a háboru kitörésekor és ma is, amikor az olasz csőcselék vérszomjának esnek áldozatul; föl kell háborodnunk azon a terpeszkedő nyugalmon, amellyel a Magyarországon levő ellenséges vállalatok kényelmesen élnek és tovább folytatják üzleteiket. Budapest székesfőváros törvényhatósági közgyülése férfias nyiltsággal emelt óvást az ellen, hogy szükös háborus kenyerünk javából gazdag angol társaságokat hizlaljunk tovább. A Fürdő-utca burkolásának kérdésénél adott kifejezést ennek a véleményének. És azóta az ország hazafias törvényhatóságai nagyobbára megfontolták a példát és követték is azt. Szinte elvvé lett, hogy a háboruban csak a magyar ipart szabad támogatni. Mégis megütközéssel kell tapasztalnunk, hogy imitt-amott egyes társaságok meg tudják téveszteni még a föltétlenül hazafias hatóságokat is. Ennek a megtévesztésnek alapja rendesen az, hogy magyar neveket dobnak forgalomba, az angol cimhez, angol céghez, angol zsebeléshez magyar igazgatókat szerződtetnek. Igy történhetett, hogy *Eszék* város tanácsa, még május hónapban is egy 20.000 koronás munkálattal versenytárgyalás utján a *The Newschatel Asphalte Comp.* céget bizta meg. Ugyanazt a céget, amelynek a Fürdő-utcában megkezdett munkáját közgyülési határozattal szüntették be. Dracke ur, az angol igazgató neve ma már nem szerepel, de az aztán az egész változás, amelyet az angol cég szükségesnek tartott. Eszék város tanácsát talán meg lehetett téveszteni ezzel a jelentéktelen változással, de reméljük, hogy a felsőbbségnek még szava lesz az ügyhöz.

*

Gazdasági szemlélődések során nem illik novellákat és regényrészleteket irni. Nem is ez a szándékunk, bár ha majd eljön az a regényiró, aki a magyar gazdasági állapotokat jellemezni tudja, nagyszerü epizódként használhatja föl ezt a kis anekdotaforma eseményt, a melyet mi teljes szárazon feljegyzünk.

Egy apró-cseprő biztositó intézetről van szó, amely néhány esztendős multja alatt mindössze az igazgatók és tisztviselők fizetését tudta biztositani. És ez magában véve roppant tiszteletreméltó dolog és maga a tény, szinte az üzleti zsenialitás határán áll. Hogyan, hiszen a kis biztositó hálójába még apró halacska is csak elvétve akad még, az igazgatók és tisztviselők pedig az intézet pár éves fönnállása alatt valósággal föllenditették a magyar fogpiszkáló ipart.

Nem lehet tagadni, sok igazság van abban, hogy néha egyetlen ötlet, egyetlen gondolat életek alapját veti meg. A kis biztositónak még ennél is nagyobb szerencséje volt. A ma már melegen ülő igazgató urak a megalakulás siralmas napjaiban hiába keresték a megváltó ötletet. A fejekből nem tudták azt kicsiholni, mig végre megjelent az magától egy amerikai bécsi háziur képében. A bécsi háziur igazgatósági tag akart lenni. Persze hogy boldogan a szivükre ölelték, sőt hálából még az egyik bécsi házát is megvették. A vételárat pedig a vállalat részvényeiből fizették ki. A boldog bécsi háziur egészen természetesnek találta, hogy a saját házát vállalata részvényeire váltja föl.

Üzlete a biztositónak azonban azóta sincsen. Nem is kell. Minek. A vállalat ugy él, mint egy öreg magánzó. Mért magánzó? Mint egy boldog bécsi háziur. Az igazgatók, a tisztviselők mind-mind csupa háziurnak érzik magukat, a hivatalszolga pedig azt hiszi, hogy ő legalább is házmester ur. Szóval az üzletből megélni ugyan nem lehet, de jövedelmez a ház, a tisztviselők fizetése kitelik belőle bőven, jut fogpiszkálóra, annál is inkább, mert papirost ugyancsak keveset fogyasztanak.

Hát nem lesz érdemes beleirni ezt az első magyar közgazdasági regénybe?

Az Osztálysorsjáték pöre.

Amióta a *Fővárosi Hirlap* elsőnek emlékezett meg az osztálysorsjáték ellen inditott perről, azóta az a nagykiterjedésü érdeklődés, amely azokból áll, akik tiz hónap óta hiába várják sorsjegyeik huzását, teljes érdeklődéssel kiséri *Léderer* Dezső zombori kereskedő pörének kimenetelét. Az osztálysorsjáték jogi képviselője, amikor látta, hogy minden más érv önmagától halomra dül — amint megirtuk — pergátló kifogásokhoz folyamodott. Az osztálysorsjáték ugy véli, hogy nem a járásbiróság illetékes ebben a perben dönteni, amivel szemben a felperes azt bebizonyitotta, hogy a társaság ilyen módon csak azt akarja elérni, hogy a jogkereső közönséget a drága törvényszéki tárgyalástól elriassza. A járásbiróság elvetette a pergátló kifogást és *junius 22-én* le fogja tárgyalni az osztálysorsjáték perét. Egészen természetes, hogy ez iránt a tárgyalás iránt a közönség legszélesebb rétegei érdeklődnek és ha a biróság a feljperesnek fog igazat adni, az az egész sorsjegyvásárló közönség igazát fogja jelenteni és az osztálysorsjátéknak nem lesz más módja, ha a perek özönétől meg akar szabadulni, mint hogy meg fogja tartani a makacsul halogatott huzásokat.

Unio biztositó.

Az *„Unio„ élet- és gyermekbiztositó-intézet m. sz.* nagyszámu biztositott fél jelenlétében, *Vázsonyi* Vilmos dr. országgyülési képviselő elnöklete alatt folyó hó 30-án tartotta 52-ik rendes közgyülését. Az 1914. évről szóló üzleti jelentésből kitünik, hogy a hábrous viszonyok következtében z üzletszerzés a mult év második felében erősen megcsappant. Az intézet megfelelt az állam és a társadalom iránti kötelességének, amennyiben az első hadikölcsönre 1.50.000 koronát a második hadikölcsönre 816.000 koronát jegyzett és különböző jótékony célokra több mint 25.000 koronát adott. Tisztviselőink közül huszonöten veszenek részt a haza védelmében. 1914. évben 7,557.566 korona uj üzlet köttetett. A biztositási állomány 77,066.528 korona 86 fillért tesz ki. Esedékes tőkék fejében 1,963.177 korona 55 fillért fizettek ki. A dijbevétel 4,042.933 korona 60 fillére, a kamat ésh ázbérjövedelem 1,185.864 korona 44 fillére rugott. A dijtartalék 25,319.957 korona 23 fillére emelkedett. A hivatalnoki nyugdijalap 640.087 korona 49 fillére emelkedett. A közgyülés a jelentést és mérleget tudomásul vette.

Hungária bank.

A *Hungária bank r.-t.* 1914. évi zárószámadása a 10.547 K áthozatta együtt 1,720.241 K bruttó jövedemet mutat ki, amiből a kamatbevételek 1,074.658 K-ra rugtak. A kiadások 72.372 K leirások levonása és 230.000 K-s kétes követelések tartalékának képzése után a *tiszta nyereség 393.143 K* az előző évi 344.751 K-val szemben. Az igazgatóság a junius 15-én tartandó közgyülésnek javasolni fogja, hogy osztalékul részvényenként 16 K = 4% (mult évben 20 K = 5%) fizettessék.

Élelmiszerszállitó r.-t.

A *Magyar élelmiszer-szállitó rt.* 1914.ben 340.588 K tiszta nyereséget ért el, az előző év 75.279 K-val szemben. Az igazgatóság a május 30-án megtartandó közgyülésnek azt fogja inditványozni, hogy két évi szünet után az idén ismét fizessenek osztalékot, még pedig részvényenkint 10 K-t = 5½-ot.

Schlick-Nicholson.

A *Schlick-Nicholson gép-, waggon- és hajógyár r.-t.* e hó 23-iki igazgatósági ülésén megállapitotta az 1914. üzletév mérlegét, amely 4986.26 korona nyereséggel zárult, az 1913. év 197.846.85 korona veszteségével szemben.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner,

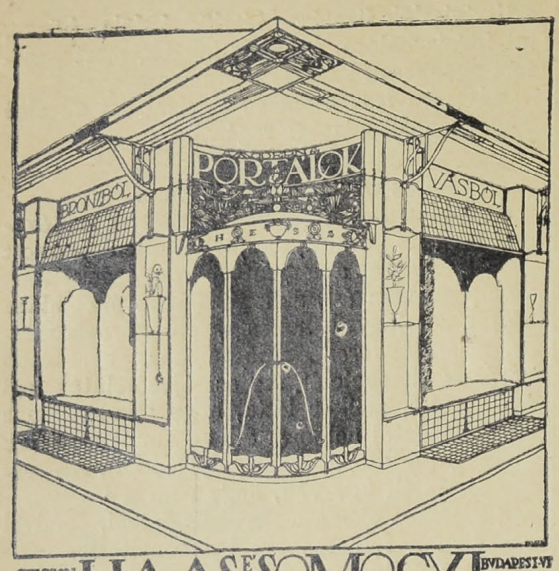

TELEFON 72-44 **HAAS ISOMOGYI** BUDAPEST VI FRANGEPAN-U. 2

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt, vaj és csemegeáruk

nagykereskedése

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott"

Mindennemü bel- és külföldi sajtok állandó nagy raktára. — Telefon 29-46.

Csuz, köszvény

ellen, hatásában felülmulhatatlan a

Káli Linimentum

Üvegje 2 korona

ZOLTÁN gyógyszertárban

Budapest V., Szabadság-tér

Dr Pápay-féle oltóintézet

Budapest, Teréz-körút 31. szám.

Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú

himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni

és minden más bevált

oltóanyagot és serumot

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Nagy előadások

Mint vendégek fellépnek az utólérhetetlen művészetükről hires

Könyöt testvérek

: minden versenyt felülmuló műsorukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.

Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

NEMZETI PARK

(azelőtt ANGOL PARK)

Minden nap

honvéd zene

Belépti dij 20 fillér

Kézijéggyártógép Részvény-Társaság

Budapest, VI., Teréz-körut 32

Telefonszám: 88—26 és 178—14.

Szállit **kézihajtásra** berendezett jégkészitőgépeket melyek **15 perc alatt** három, hat vagy kilenc kilogramm **tömbjeget** állitanak elő. **Géperőre berendezett** jéggyárakról és hütőtelepekről költségvetést küldünk.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Maradandó értékü ajándéktárgyak

Ékszerek, cigarettatárcák, legszebb órakarkötők, csoda nagy váasztékban.

◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆

Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.

Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferencz-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

WALLA JÓZSEF

cementáru-gyár részv.-társ.

Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —

Iroda kizárólag

Budapest, VII., Gizella-ut 38.

Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76 191-14

ILONA artézi ásványviz

nem drágább, mint a közönséges szódaviz

Megrendelhető: **„Artésia" r. t. Bpest**

Telefon 50—72. sz. a.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat

Pesten (ezelőtt Drasche)

Budapest, VII., Király-utca 67. szám.

Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. **Stero** pillértéglák. **Disztéglák** sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott disztéglák, „Reform" választófaltéglák, Sikfödém-téglák. **Travers** (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

ROYAL STANDARD

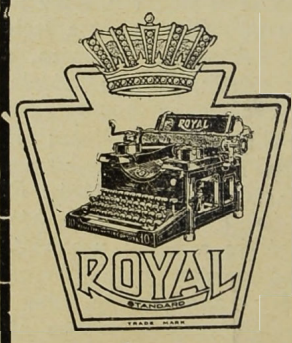

Látható irásu

AMERIKAI IRÓGÉP

A székesfővárossi tanács a hosszas kipróbálás után s községi iskolák és a tanácsi irodák részére már eddig is 35 darab **Royal Standard** irógépet szerzett be.

A m. kir. igazságügyi **ministerium** 80 drb **Royal Standard irógépet** rendelt. Magyarországon több ezer Royal irógépet használnak, mindenütt a legteljesebb megelégedéssel.

Országszerte dijmentesen bemutatja:

KOVÁCS A. ÉS TÁRSA

BUDAPEST V, NÁDOR-U. 4. Telefon 34-96.

Nagyothalló?

Nincs többé süketség és fülzugás, ha a legujabban szabadalmazott «Dobhártyaszerü halókészüléket« hordja. Sulya egynegyed gramm s kivülről nem látható. Prospektust ingyen és bérmentve küld:

Faragó Jenő, Budapest, IX., Mester-utca 34 F.

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. junius hó 16-án — 25. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám. Telefon ••••••• 137-45

A járványok

elmaradhatatlan kisérői voltak minden időkben a háborunak. Ha diadalmas hadaink nyomát nem követik a kánikulai höségben — a még béke idején is — tobzódó járványos nyavalyák: akkor ez a csodával határos jelenség fölér egy ujabb nagyszerü győzelemmel. Béke idején is ilyenkor szakad a földre a legtöbb és legveszedelmesebb betegség. A kolera, a pestis, a tifusz és hasonló fertőző nyavalyák ilyenkor tartják évi kongresszusukat.

Budapest mindeddig mentve van minden bajtól. A háboru történetéhez fog tartozni annak megállapitása, hogy közegészségügyi intézményeink mintaszerüek, itt minden ember a helyén van és csak később fog kiderülni, hogy milyen emberfeletti munkájába került a főváros közegészségügyi vezéreinek, hogy a járványoknak még a csiráját sem engedték a budapesti közönség közé jutni.

Budapest népének tehát nem kell reszkető félelemmel a nyári napok elé tekinteni. A hatósági intézkedések kiválósága azonban az elbizakodottságra nem jogosit fel. Még a hatósági intézkedéseknél is fontosabb tényezője ugyanis a járványok elkerülésének a közönség munkája, mert a tisztaság a legjobb praeventiv védőszer a járványok ellen. A főváros tehát gondoskodjék az utcák pormentesitéséről, locsolásáról, a rendőrség pedig vigyázzon a gyümölcsárusitásra és az utcai árusok holmijának tökéletes tisztántartására. A közönség nyugodt és nem fog megijedni egy figyelmeztető plakáttól sem, amely még a rendesnél is messzebbmenő módokat ajánl a megfertőzés veszedelmének elháritására.

Mindenekfölött pedig legyen mindenki a saját egészségének rendőrje, gyámja, doktora. A főváros a háboru tükrében az érettség képét mutatta eddig. Dolgozott és türelmes volt, szomoru lenne, ha a tisztaság parancsait nem tudná betartani. Ahol olyan intézményekkel rendelkezünk, mint a mi fertőtlenitő intézetünk, ahol az orvosi kar figyelme mindenre kiterjed, ott veszedelmek csak a közönség önhibájából származhatnának.

Ahogy a főváros gondossága a háborus viszonyokban járatlan közönség gyámolitására, fölvilágositására külön hivatalokat alakitott, szervezeteket hozott létre, ne tartsa fölöslegesnek a járványok és betegségek ellen eddig eredményesen folytatott harcot, ha kell, uj erőkkel, uj intézményekkel, rendkivüli rendszabályokkal végigküzdeni. Ez a harcunk is a győzelem jegyében indult meg, ugy is kell befejeződnie.

Fullánkok

Nagy garral
indult meg a mozgalom, amely azt célozta, hogy azok, akiknek a születés, vagy a véletlen szerencséje nagy vagyont, nagy jövedelmet juttatott, fokozottabb mértékben vegyék ki részüket a háboru folytán az államra háramló pénzügyi terhekből. Hoztak is törvényt arról, hogy a huszezer koronán felüli jövedelmekkel rendelkezőket a hadsegélyzés céljára megadóztassák. Most végre ott tartunk, hogy a főváros nagy jövedelmü urait összeirták, nemsokára tehát látni fogjuk, kik azok, akik becsületesen teljesitik kötelességüket és kik azok, akik igényt tartanak arra, hogy életük nyugalmát és vagyonukat megvédjék katonáink, de fölöslegesnek, szükségtelennek tartják, hogy némi csekély hányadát a jövedelmüknek a köznek visszaszolgáltassák.

A tizes
bizottság tehát megalakult, bár a születését egyes kerületekben nagy harcok előzték meg. Sokan ugy vélték, hogy nem a kerületek vezerei valók oda, nanem inkább az ő becses és értékes személyük. A mellőzött férfiak hiánya remélhetőleg nem lesz érezhető és az sem lesz ártalmára az ügynek, hogy tiz közül hat ügyvéd szerepel a vészbizottságban. A szakértőkkel telitett bizottságok éppenséggel nem mutatták meg, hogy eredményes munkát tudnak produkálni. Meg kell tehát ezt az összeállitást próbálni.

Hiszen igaz,
verjük a muszkát, felszabaditják Galiciát, sülyesztjük az ellenséges hajókat, sikeresen bombázunk, kikap az olasz: — de azért vad orgiáknak éppenséggel nincs itt az ideje. Budapest kellő közepén, a Nagymező-utcában, Wabitsch Lujza urhölgy mulatójának a tetején, napok óta szakadatlan tivornyák folynak. Ez a mulató bünben fogant s bünben tengeti tovább életét. A fővárosnak is volt vele baja, de elsimitották. Most a rendőrség füléhez kérezkednek a szomszédos házak lakóinak panaszai. Hogy a közerkölcs és a Jardin d'Hiver milyen viszonyban állanak egymáshoz, arra kár volna sok szót vesztegetni. De felháborító, hogy békés polgároknak éjjeli nyugodalmát zavartalanul háborithatják meg a mulató vendégei, Wabitsch urhölgy hatalmának, pénzének gyökerei.

Balkezesek
voltak a közélelmezési ügyosztály vezetői — ez a legenyhébb kritika, amit csak ma alkalmazunk, amikor már mult időben beszélhetünk. Hogy szinleg ma is a helyükön vannak, aligha számit sokat. Hiszen a főváros háborus közélelmezését maga a polgármester vezeti. Nem kell több bizonyiték, ez maga eléggé példázza, hogy a közélelmezés eddig nem volt mintaszerü. A kiméletes bukást, a gyengéd skartbatevést jelenti az, hogy a közélelmezési ügyosztálytól elvették a közélelmezés gondozását. A tehetetlen törekvésnek a feledésnek való átadása uri gesztus lehet, de nem szabad mellette sokáig időzni, hanem tovább kell sietni a polgárság érdekében való munka országutján.

Javul a közélelmezés

az uj rendszer alatt.

A főváros közélelmezésének rendszerében beállott változások és a tervbevett intézkedések a becsületes igyekezet jegyében születtek meg. A *Fővárosi Hirlap* már béke idején is hangoztatta, hogy a kezek, amelyek a gyeplőt tartják, nem elég erősek és ügyesek. Akkor azonban a helyzet nem mutatott olyan éles képet, mint a háboru nincstelenségében. Most oda fejlődtek a dolgok, hogy a mi régi megállapitásainkat a legilletékesebb helyeken is észre kellett venni. Ma a közélelmezés ügye a főváros első tisztviselőjének kezében van, aki erélyesen és ambiciózusan markolt bele a kemény és bonyolult anyagba. A mai napon még nincs módunkban sem itéletet mondani, sem jóslásokba bocsájtkozni. Annyi bizonyos, hogy sok olyan ötlet megvalósitásának előkészületét látjuk, amelyek épen e lap hasábjain kerültek nyilvánosságra, csakis a közönség kivánságára. És a helyes ut tényleg nem lehet más, mint kizárólag a közönség érdekeinek istápolása.

*

A főváros uj akciójának egyik olyan intézkedése, ameytől sokat várnak, lesz az, hogy a legközelebbi időben, főleg a munkások által lakott külvárosokban, *tiz uj élelmiszerelárusitó bódét* fognak felállitani. A városházán az elárusitó bódék számának szaporitásától állandóan fáztak. Sokan voltak, akik ebben az intézkedésben a kiskereskedelem elnyomását és veszélyeztetését látták. A mai helyzet azonban annyira kiélesedett, hogy az aggságoskodás talajt vesztett. A tiz uj elárusitó bódé fölállitásával a főváros nem akar konkurrenciát teremteni, hanem pusztán az árszabályozás érdekében cselekszik.

Megemlitjük egyben, hogy megnyilt a főváros élelmiszerüzemének első nagyobbszabásu üzlete is a József-körúton, a Népszinház-utcától néhány háznyi távolságban. Az üzlethelyiség előbb az „Állatértékesitő Szövetkezet" hentesboltja volt, amely tavaly csődbe jutott és az árverésen a berendezést 2000 koronáért adták el. A főváros az uj tulajdonosoktól vette meg az üzletet, amelyben már be is rendezkedett és csinos, tiszta üzlet a környékbeli polgári lakosság között gyors népszerüségre tett szert.

*

A közélelmezés fölfrissült gondjainak elháritásában nagy szerepe lesz *Márkus* Jenő dr. tanácsnoknak, a városgazdasági ügyosztály vezetőjének. Ő az, akitől a *főzelékek és zöldségek terén*, joggal várja a főváros közönsége az árak jelentékeny lenyomását. Abban a helyzetben vagyunk, hogy a városgazdasági ügyosztály vezetőjének terveit és intencióit megismerhettük és elmondhatjuk róluk, hogy azok tényleg komolyan reményteljesek. A városi konyhakertészet produktumai föltétlenül sokat jelentenek akkor, amikor a hushiányt jó huspótló eledelekkel akarjuk enyhiteni. A kertészetnek azonban elsősorban a kórházak és a fővárosi intézmények 120.000 kosztosát kell ellátnia. A gondos tanácsnok azonban ugy segitett a dolgon, hogy naponkint egy-két waggon főzelékfélét hozatott vidékről és azt két helyen árusittatta.

Ezen a héten azonban ez az akció terjedelmében erősen megnövekedik. Szerdától kezdve 20—24 helyen fognak városi főzeléket és zöldséget árulni. Két gőzhajó és öt uszály állanak a főváros

szolgálatában. Ezek havonkint tiz utat tesznek. Emellett a vasut sem marad tétlen. Öt kilós kosarakban elhelyezett zöldség-zsardinettókat is tervbe vett a főváros, melyek nyilván igen népszerüek lesznek. Mindezzel pedig nem akarnak a kofáknak konkurrenciát csinálni, pusztán az a cél, hogy ezek a derék hölgyek *husz percentes* haszonnal elégedjenek meg. A főváros zöldségpiaca különben minden e nembe tartozó árut forgalomba hoz. Kapható lesz uj burgonya, zöld borsó, zöldbab, tök, kelkáposzta, kalarábé, saláta, fiatal hagyma, uborka és zöldség. Minden remény megvan rá, hogy a szép tervet a közönség nagy szimpatiával fogadja, aminthogy a tervnek nincs is más célja, mint a közélelmezési viszonyok hathatós megjavitása.

*

A tiztagu vészbizottság is megkezdte müködését és első kommünikéje büszkén hangoztatja, hogy ezentul a buzát nem tengerivel, hanem árpával fogják keverni Budapesten. Ez az eredmény kétségkivül jelentős és Budapest népe hálásan fog tekinteni azokra, akik, hite szerint, ezt az eredményt előidézték. Holott a magyarázat az, hogy elfogyott a tengeriliszt, ellenben igen sok árpa van. Ezért kapunk most tengeri helyett árpát és ezért kezdi meg kedvező auspiciumok mellettt müködését a t'zes bizottság.

*

Az első üésen a bizottságnak csaknem mindegyik tagja felszólalt. Általános volt a vélemény, hogy a közélelmezés nagy problémáját csakis az élelmiszerfelhozatal megszervezésével lehet megoldani. Több felszólaló hangoztatta az élelmiszer-nagykereskedelmi részvénytársaság alakitásának szükségességét. Tudvalévő, hogy ez az ezme nem uj, felmerült már esztendőkkel ezelőtt, de akkor előállottak a hentesek, mészárosok, nagykereskedők és annyi magánérdek tapadt a dologhoz, hogy az eszmét diszkreditálták. Most már más alapon, tisztára altruisztikus célzattal alakulna meg a vállalat és valószinü, hogy a közel-jövőben valóra válik a dolog.

Félnek az alkalmazottak,

hogy nem kapnak előleget.

A városházán az utolsó héten a tisztviselők között izgatott hangulat uralkodott, mert elterjedt a hir közöttük, hogy a belügyminiszter nem járult hozzá a közgyülés ama határozatához, amely szerint a főváros alkalmazottainak háborus előleget ad.

A terv szerint, amelyet az elnöki ügyosztály dolgozott ki, a főváros a drágaság leküzdésére való segitésképen *három havi előleget ad a tisztviselőknek és az alkalmazottaknak*. A tanács előterjesztésére ehhez a tervhez a közgyülés is hozzájárult és most már a döntés a belügyminiszterre vár. A nyujtandó előleg összegét mintegy négy millióra kontemplálták és a szükséges fedezetet is megjelölte a tanács.

A belügyminiszter hozzájárulása azonban mindmáig nem érkezett meg, ez okozta a tisztviselők között az érthető izgatottságot, mert

elterjedt a hir, hogy a belügyminiszter megtagadta hozzájárulását.

Aki ismeri a fizetésükből élő hivatalnokok helyzetét, nagyon könnyen el tudja képzelni, milyen csapást jelentene rájuk nézve a remélt segitség meghiusulása. Hiszen valamennyien nemcsak arra számitottak, hogy *ezt az előleget a háboru után drágasági pótlék cimén le fogják irni*, de a közgyülési határozatba vetett bizalmuk révén sokan már adósságot is csináltak a remélt előlegre.

A belügyminiszteriumban semmit sem tudnak a miniszter elutasitó döntéséről, ellenben tudják azt, hogy az előadó pártolólag terjesztette az ügyet a miniszter elé, akinek azonban — hir szerint — tényleg aggodalmai vannak ebben a kérdésben.

Az elterjedt hirekkel szemben a valóságot megtudandó, az elnöki ügyosztály vezetőjéhez, *Márher* Aladár dr. tanácsnok-főjegyzőhöz fordultunk, aki a *Fővárosi Hirlap* munkatársának ezeket mondotta:

Az eltejedt hirek, amelyeket Öntől hallok, csak kombinációk. A főváros tisztviselőinek nyujtandó előleg ügyében a belügyminiszter ur jóváhagyását eddig nem kaptuk meg, ebből persze egyenesen következik, hogy azok a hirek, amelyek szerint a miniszter nem hagyta jóvá a közgyülés határozatát, nem felelnek meg a valóságnak.

Ugy értesülünk különben, hogy a tanács keddi rendes ülésén foglalkozott a tisztviselők előlegének kérdésével és ezzel vonatkozásban *Bárczy* István polgármester bejelentette, hogy a belügyminiszterrel való tárgyalásokat személyesen kivánja intézni. A tanácsülésről különben jó hirek szivárogtak ki, amennyiben a tanács tagjai meg vannak győződve róla, hogy a belügyminiszter kedvező döntése hamarosan meg fog történni.

Négy millió deficit.

A főváros mult évi zárszámadása.

Két héten belül nyilvánosságra kerülnek a főváros 1914. évi zárószámadásának adatai. *Szimély* Árpád főszámvevő most végzi az utolsó simitásokat a rengeteg munkán s a tanácsnak már előzetesen tájékoztatót adott a végeredményről. Az összeg még változhat, mert a számadásokat még nem zárták le, de csaknem bizonyos, sogy a mult év deficitje *négy millió koronára* fog rugni. Beavatott heyről igy informálták lapunkat a deficitről és a főváros pénzügyi helyzetének várható alakulásáról:

— Négy millió koronán felül jár a mult év deficitje. Ha tekintetbe vesszük, hogy a folyó év költségvetése mintegy tiz millió korona hiánnyal indult, könnyen elképzelhetjük, hogy a háboru után nagyon csunyán fog festeni a főváros háztartásának mérlege. Azonban egy ilyen hatalmas apparátusnál, hatalmas adminisztrációval dolgozó városnál nem számit két-három rossz esztendő. Ha tartós béke ideje köszönt ránk, akkor nagyon könnyen és nagyon gyorsan behozza a város a deficitet, amely akkorára már husz millió korona körül fog járni. És nem szabad lemondani arról a reményről sem, hogy ha győzünk, ugy az államtól rekompenzációt, kárpótlást kapunk a háborus kiadásokért és a háboru folytán elmaradt jövedelmekért.

— Arról korai dolog volna ma még beszélni, mi lesz a főváros teendője a pénzügyi bajok elháritásának terén. Bizonyos, hogy nagyobbszabásu kötvénykölcsönt fogunk felvenni, erre normális időkben, háboru nélkül is szükség lett volna. Magyarország hitele, tekintélye mindenesetre meg fog nőni a háboru után, ennek pedig az lesz az örvendetes következménye, hogy Budapest is könnyen fog jutni nagyobb és az eddigieknél előnyösebb kölcsönhöz.

Átokfürdő a Nyár-utcában.

Feljelentés Ringerék ellen.

Ma, amikor a főváros tanácsa és a közmunkák tanácsa erélyes megtorló lépéseket helyez kilátásba az épitkezési visszaélésekkel szemben, módfölött aktuális az itt vázolandó eset, amely ma már hivatalos eljárás tárgyát képezi. A hatósági vizsgálat fogja kideriteni, hogy az épitési engedély megadásánál történt figyelmetlenség, vagy épitkezési visszaélésről van-e szó? Tény eddig mindössze az, hogy a mai helyzet több okból nem maradhat fönn.

A Nyár-utcai *Hungária-fürdőről* van szó, amelynek rengeteg szénnel való ellátása egyetlen, a Nyár-utcára nyiló szük abakon át történik. A fürdő naponta 5—10 fuvar szenet emészt föl és mindez a rengeteg mennyiség egyetlen ablakocskán át vándorol be a fürdőbe. Elképzelhető, hogy a jobbadán porszerü szén lapátolása milyen hihetetlen közegészségügyi állapotokat teremt a Nyár-utcában, ahol nemcsak adófizető polgárok laknak, de egyben a fürdővel átellenben a 9—11. szám alatt elemi iskola is van. Tessék elképzelni, milyen ártalmas a gyermekek százainak gyenge tüdejére az az örökös szénporfelhő, amely ezt az utcát ellepi.

Ringerék, a Hungária-fürdő tulajdonosai emellett azonban jogtalan *járdafoglalást* is követnek el, egyben pedig olyan közlekedési akadályt állitanak, amely ebben a szük utcában, ahol villamos is jár, egészen tarthatatlan helyzetet teremt. Szük utca, villamos, szeneskocsi, szénpor, iskolásgyerekek, mindez ebben az összetételben egészen tarthatatlan.

Vannak azonban a Nyár-utcának még szánalomraméltóbb szenvedő alanyai is. És ezek a Nyár-utca 5. számu bérház lakói. Ez a ház, amely különben *Beck* Vilmos operaénekes tulajdona, Ringerék fürdőjébe valósággal be van ékelve, lévén a Nyár-utca 3. és 7. számu ház az ő tulajdonuk, s igy mind a kettő a fürdő céljait szolgálja. Az ötös számu ház lakói Ringerék ölelő karjában rettentően sokat szenvednek. Az örökös szénport, az állandó lapátolás zaját, mind az tüdejük, fülük és idegeik sinylik meg. Ráadásul még Ringerék az immár egy esztendő óta érvényben levő szabályrendeletet sem tekintik magukra nézve kötelezőnek, amely szabályrendelet a gyár és hasonló üzemek kéményeinek füstemésztővel való ellátását követeli.

Ezek után egészen természetes, hogy a tarthatatlan állapotokkal szemben elsősorban a Nyár-utca 5. számu ház lakói emelték föl tiltakozó szavukat. A ház gondnoka, *Wolf* Sándor irásbeli panasszal fordult *Boda* Dezső főkapitányhoz, kérve a visszásságok megszüntetését. A főkapitány a panaszt dr. *Saly* rendőrtanácsoshoz, a VII. kerületi kapitányság vezetőjéhez tette át. Dr. Saly csodálkozásának adott kifejezést, hogy a rendőrőrszem ezekről az állapotokról nem tett eddig jelentést. Maga elé rendelte a rendőrőrszemet, aki a följelentés adatait igazolta.

Ma már a panasz a VII-ik kerületi előljáróság előtt fekszik, az előljáróság lesz hivatott megállapitani, hogy a nyár-utcai állapotokért kit terhel a felelősség. A hatóságnak kötelessége megszüntetni ezeket az anomáliákat, bármily csökönyös hittel biznak is Ringerék részvénytársaságuk elnökének, *Székely* Ferenc belvárosi törzsfőnöknek ellenállhatatlan befolyásában.

Villamos fuvarozás.

Szénmunkások katonai felügyelet alatt.

A főváros által tervbevett és a belügyminiszter által engedélyezendő épitkezések utjából még mindig nem hárultak el azok az akadályok, amelyekről a *Fővárosi Hirlap* legutóbbi száma részletesen beszámolt. Épitőanyag bőségesen van, az áremelkedéseket is elviselhetőknek lehet mondani.

Megoldásra ilyen körülmények között tehát tulajdonképpen csak a *munkáshiány és a fuvarozás* kérdése vár. A munkáskérdésben maguk a munkások siettek segitségül, hogy a főváros aggodalmait eloszlassák. Tény az, hogy Budapesten épen épitőmunkások dolgában van a legnagyobb hiány. A budapesti ipari és kereskedelmi munkásközvetitő junius 11-iki kimutatása legélénkebb kifejezője ennek a munkáshiánynak. A Magyarországi Épitőmunkások Szövetségénél azonban szorgalmasan dolgoznak annak a statisztikának a megállapitásán, amely föl fogja tüntetni, hogy a vidéki épitőmunkások közül hányan volnának hajlandók Budapesten munkába állani. Ez az akció kétségtelenül sikerrel kecsegtet, ellenben a városházán ugy tudják, hogy az eredményt csak az aratás utánra lehet várni.

Sokkal fogósabb kérdés azonban az épitőanyag szállitása, a szükséges fuvarok előállitása. E tekintetben a lóhiány és a munkásanyag alsóbbrendüsége komoly aggodalmakra ad okot.

A városházán tehát ugy gondolkoznak, hogy valami olyan módot kell kieszelni, amely a lóhiány okozta bajokat elháritja. A közgazdasági ügyosztálynak van is egy konkrét inditványa, amelyet már meg is ismertetett a közlekedési ügyosztállyal. E szerint

a főváros épitkezéséhez szükséges anyagot villamos kocsikon szeretnék szállitani.

A közlekedési ügyosztály e kérdésben a villamos vállalatokkal fog érintkezésbe képni. Az

első kisérletekkel a tervek szerint a szénszállitás körül fognak próbálkozni.

A „Szénkereskedők Egyesülete“ különben küldöttségileg kérte a tanácsot, hogy járjon közbe, hogy a szénüzletek és több ipari vállalat, mint a villamostársaságok és mint a gázgyár, szintén katonai felügyelet alá kerüljenek. Erre a lépésre a szénkereskedőket a munkásokban való hiány kényszeritette.

Éljen! — a bakteriumölő.

Hazug plakátok a hirdető-oszlopokon.

A fővárosi hirdető-vállalat tábláin, azon a helyen, ahol a hivatalos hirdetmények is meg szoktak jelenni, feltünést keltő plakát hivja föl a közönség figyelmét. *Éljen!* — mondja a plakát és az ember előkészül valami szivemelő győzelemre. Ehelyett azonban csalódva kell látnia, hogy valami bakteriumölő ujdonságról van szó. Az a boszuság is elegendő lenne már, amit az izléstelenség miatt érzünk, de nincs megállás. Jön *Pfeiffer* Ignác műegyetemi tanár és kifejti, hogy a nagydobbal reklámozó *Éljen!* egészen ártalmatlan szer. Annak sem árt, aki beveszi, de még kevésbé a baktériumoknak.

El kell fogadni a tudós tanár érvelését és akkor az, amit Éljenék csinálnak, közönséges parasztfogás. Fokozza eljárásuk rosszhiszeműségét az, hogy háboru idején akarják kicsiklandozni a hiszékeny és járványoktól természetszerüen óvakodó közönség pénzét.

El kellett azonban készülve lennünk, hogy a háboru zavarosában minden pillanatban akadnak olyanok, kik üzleteiket nem állitják az erkölcsi skrupulózitás mércéje alá. Ezzel szemben viszont a főváros hirdető-vállalatának nincsenek ilyen mentségei. A budapesti közönség az utcai reklám községesitésében nemcsak azt akarja látni, hogy a városnak bevétele legyen, hanem azt is, hogy a városi vállalkozás birálattal, itélettel dolgozzék. Vonatkozik ez a hirdetésnek ugy formájára, mint belső tartalmára. Ez az emlitett plakát mind a két szempontból sulyos kifogás alá esik.

A baktérium öléssel való parasztfogásra vonatkozólag azt mondhatná a hirdetési vállalat, hogy neki nincsen módjában minden plakát megjelenése előtt szakértői vizsgálatot elrendelni. Pedig nem tudjuk, nem lenne-e ez célszerü. De ha ilyen messzire nem megyünk is, ma már itt fekszik előttünk Pfeiffer professzor autentikus nyilatkozata. Ha ez nem elég, akkor már igazán szükség van a szakértői vizsgálatra.

Le kell vétetni a megtévesztő plakátokat, — mert kötelességünk a közönséget megvédeni a haszontalan pénzkidobástól. A főváros pedig nem lehet öntudatlan közvetitője az olyan üzleteknek, amelyek a saját városa közönségét tévesztik meg.

Események

Még két közgyülés.

A főváros törvényhatósági bizottsága junius hó 23-án tartja legközelebbi közgyülését. A nyári szünidő előtti utolsó közgyülés, amelyen a zárszámadásokat tárgyalják, julius hó 6-án lesz.

Az utcai fagylalt halála.

Az olasz hadüzenettel egyidőben a tanács megszüntette az utcai fagylaltárusitást. — A fagylaltárusok természetesen jajveszékelnek és azt hiszik, hogy az olasz fagylaltosok miatt történt ez az intézkedés. Holott a tiszti főorvosi hivatal esztendők óta sürgeti az utcai fagylaltárusitás megtiltását, mert a különféle járványok elterjedésének egyik utját látja benne. Most akuttá vált a veszedelem, tisztára ezért történt az intézkedés.

Iskolákból — kaszárnyák.

A hadügyi kormány értesitette a főváros tanácsát arról, hogy a szünidő beálltával a városi iskolákat katonai célokra, tehát részben beszállásolásra, részben kórházakra fogja használni. Ami annyit jelent, hogy az iskolai esztendő semmiesetre sem fog szeptemberben megkezdődni.

Barokaldi Néparéna.

A Barokkaldi-Néparéna, amióta a Könyöt testvérek itt vendégszerepelnek, kifogyhatatlan változatosságu müsorral kedveskedik a budapesti közönségnek. Ez az oka annak, hogy az aréna népszerüsége, amellyel mindenkor méltán dicsekedhetett, az idén módfelett megnövekedett. Különösen zajos tapsokat aratnak minden nap *Könyöt* Adolf igazgató az ő Tangó lovával és *Könyöt* Miksa idomitott kutyafalkájával. Általában az egész müsor olyan, hogy vakációzó gyermekeink számára kellemesebb szórakozást keresve se találhatnánk, mint amilyet a Barokkaldi Néparéna nyujt.

A TŐKE

SZEMLE.

A kenyérgyár bánata. — Nem kell a Phönix. — Humánus kenyéradók. — Debreczen függő kölcsöne.

Az *Erzsébet-kenyérgyár r.-t.* tragikomikus helyzetbe jutott, ami tulajdonképen a lisztkeverési rendelet egyik fattyuhajtása. Van a kenyérgyárnak pompásan elraktározva, három waggon nullálisztje és egy waggon főzőlisztje. Ne tessék félreérteni, mind a két fajta finom buzaliszt. Furcsán hangzik, de most tényleg ugy van, a szegény kenyérgyár rettentő dilemmában van. Ebben a liszt-szük világban van ugyan is lisztje, de nem tud vele mit csinálni. Hogy eladja? Belehasadna a szive a szegény kenyérgyárnak! Próbálkozott hát, hogy zsemlyét süt belőle, hogy kétszersültnek dolgozza föl. Hiába: nem szabad egyiket sem. És most ott áll a sok finom buzaliszt, mely után százezrek ajka epedez. Szóval szivfacsaró helyzetbe jutott kenyérgyár most fájdalmasan elmondhatja: fogtam rókát, de nem ereszt . . .

*

A *Phönix életbiztositó-társaság* ajánlatot tett *Arad* városának, hogy biztositsa nála a hadbavonult alkalmazottjait. Az ajánlat szerint a város összes hadbavonult alkalmazottai után egy évre 10.500 koronát fizetne, de ez a biztositás csupán arra az esetre szólna, ha a bevonult városi alkalmazottak a harctéren, vagy a harctéren szerzett sebben halnának meg, mig rokkantság esetére nem adna biztositást a társaság. Kilényi János főszámvevő nem javasolta a tanácsnak a Phönix-társaság ajánlatának elfogadását, melyet a tanács sem tartott elfogadhatónak.

*

A *Magyar Ruggyantaárugyár r. t.* és rokonvállalatai: a *Tauril* pneumatik r. t. és a *Palma* kaucsuk r. t. junius elsején összes alkalmazottait drágasági pótlék cimén jelentékeny háborus segitségben részesitette. A hivatalnokoknak egy havi fizetésüket, a munkásoknak pedig egy havi keresetük dupláját utalták ki ezen a cimen. A vállalatoknak 150 hivatalnoka és körülbelül 2000 munkása van. Egyben pedig igéretet kaptak az alkalmazottak, hogyha a drágaság nem csökken, ujabb pótlékban részesülnek. Egyébként is becses szociális érzékre vall a vállalatnak az az intézkedése is, hogy munkásaik részére nagy mennyiségü rizs, burgonya és lisztkészleteket halmozott föl, amelyet a munkások között már régóta önköltségi árban, részlettörlesztésre osztanak ki. A humánus és követésre méltó intézkedések *Pikler* Károly, *Rechnitzer* és *Kornfeld* Emil igazgatók érdeme.

*

Debreczen város 3,500.000 korona függőkölcsönt vett föl özv. *Benyovszky* Lajosnétól, a siklósi uradalom volt tulajdonosnéjától 6 és fél százalékos kamatra és a tőkekamatadó felének vállalásával. Ez a kölcsön 1915 augusztus 26-án jár le. *Márk* Endre debreczeni polgármester tárgyalt a kölcsönadóval a meghosszabbitás iránt és megállapodásra is jutott vele. Eszerint a kölcsön további hat évre a városnál maradhat 6 és fél százalékos kamat mellett, de a város ezután a kölcsönt terhelő mindennemü kiadásokat köteles vállalni. Minthogy ez a kölcsön meglehetős drága, a polgármester tárgyalt egy budapesti bankkal is, amely kedvezőbb feltételek mellett hajlandó kölcsön adni Debreczennek a 3,500.000 koronát, azonban fix megállapodás még nem jött létre.

Közgazdaságunk és vasutpolitikánk

A közgazdasági szakirók, de még inkább az olyan magas képzettségü tudósok, mint akiknek sorában diszes helyet foglal el *Bálint* Imre kereskedelmi miniszteri osztálytanácsos, a jövőben nagyszerü hivatást fognak betölteni. A háboru befejeztével uj korszak kezdődik, amelynek utjait a közgazdasági tudományok alkotásai fogják egyengetni. Éppen ezért rendkivüli értékünek kell mondanunk *Bálint* Imre uj tanulmányát, amelyben az ő megszokott alaposságával, tudományos meggyőződésben gyökerező erővel fejtegeti a vasuti politikának a háboru után való átalakulását. Tanulmányának cime: *Közgazdaságunk és vasutpolitikánk a háboru után.* Becses érvek halmaza ez a mü, amelynek konkluziójaként *Bálint* Imre azt a tételt állitja föl, hogy helyes gazdaságpolitikát csak magas vasuti tarifákkal lehet folytatni.

Élet- és járadékbiztositó.

A *Magyar Élet- és Járadék-Biztositó Intézet* mint szövetkezet gróf *Széchenyi* Aladár elnöklete alatt e hó 12-én tartotta 14-ik évi rendes közgyülését az intézet Andrássy-uti palotájában. A szövetkezet mérlege 20.106 korona 09 fillér nyereséggel zárult. Az 1910. évben biztositott tagok először és az 1905. évben belépett tagok másodizben részesülnek nyereményrészesedésben. Az intézet a 2 hadikölcsönből *összesen 1 millió koronát jegyzett*, egyébként is a segélyezés minden terén lelkes tevékenységet és nagy áldozatkészséget fejt ki. A közgyülés az igazgatóságnak és tisztviselői karnak e nehéz időkben teljesitett körültekintő és eredményes munkásságért külön elismerését fejezte ki.

Földhitelbank.

A *Földhitelbank Részvénytársaság* junius hónap 12-én tartotta *Kohner* Adolf dr. báró alelnök elnöklete alatt IV. évi rendes közgyülését. Az igazgatóság jelentését és az évi mérleget *Paupera* Ferenc dr., az intézet vezérigazgatója terjesztette elő. A bank ez évi tiszta nyeresége az előző évi nyereségáthozattal együtt *431.666 koronát* tesz ki. A közgyülés hozzájárult az igazgatóságnak a tiszta nyereség fölosztására vonatkozó javaslatához és elhatározta, hogy osztalékra 300.000 koronát fordit, a tartalékalaphoz 50.000 koronát csatol, ami által a kimutatott tartalékalap 550.000 koronára fog emelkedni és az alapszabályszerü levonások után 31.454 korona 60 fillért a jövő év számlájára visz át. Az igazgatóságba uj tagul a közgyülés *Hajdu* Zoltánt, az Angol-Osztrák Bank Budapesti Fióktelepének igazgatóját választotta meg és a felügyelő-bizottság tagjai az alapszabályok értelmében ujból megválasztattak. Az 1914. évi szelvényeket 10 koronával a bank főpénztáránál és az Angol-Osztrák Bank Budapesti Fióktelepénél váltják be.

Beocsini cementgyár.

A *Beocsini Cementgyári Unio Részvénytársaság* junius 22-én tartja közgyülését. A társaság most tette közzé az 1914-dik évi mérlegét. A mérleg szerint a Beocsini Cementgyári Unio R.-T. 1,787.559 korona tiszta nyereséggel fejezte be az 1914-dik üzleti esztendőt.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP“ lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

SIÓFOK

Balatonfürdő. Budapestről (d. v.) 2¼ óra. Strandfürdője eszményi plageval, tengert pótol. Minden kényelem és kultura. Megnyilt 1915. junius hó 12-én. Prospektussal szolgál a fürdőigazgatóság.

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Nagy előadások

Mint vendégek fellépnek az utól-: érhetetlen művészetükről hires :

Könyöt testvérek

: minden versenyt felülmuló műso- : rukkal, idemitott állatcsoportjaikkal.

Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

NEMZETI PARK

(azelőtt ANGOL PARK)

Mindennap 5 órától

a házi zenekar

hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

Kézi-Jéggyártó-Gép Részvény-Társaság

Budapest, VI., Teréz-körut 32.

Telefonszám: 88-26 és 178—14.

Szállit **kézihajtásra** berendezett **jég-készitő** és **hütőgépeket,** melyek **15 perc alatt** három, hat vagy kilenc kilogramm **tömbjeget** és **36 kgr., 72 kgr.,** vagy **108 kgr.** hütő anyagot állitanak elő. **Géperőre berendezett** jéggyárakról és hütőtelepekről költségvetést küldünk.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: **Lift.**

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Dr Pápay-féle oltóintézet

Budapest, Teréz-körút 31. szám.

Szállit kitünő minőségű, enyhe reakciójú

himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni

és minden más bevált

oltóanyagot és serumot

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

WALLA JÓZSEF

cementáru-gyár részv.-társ.

Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —

Iroda kizárólag

Budapest, VII., Gizella-ut 38.

Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76 191-14.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Csuz, köszvény

ellen, **hatásában felülmulhatatlan a**

Káli Linimentum

Üvegje 2 korona

ZOLTÁN gyógyszertárban Budapest V., Szabadság-tér

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat

Pesten (ezelőtt Drasche)

Budapest, VII., Kiály-utca 67. szám.

Telefon; 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiut-kövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. Stero pillér téglák. Disztéglák sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott disz-téglák, „Reform" választófaltéglák, Sikfödém-téglák. Travers (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

ILONA artézi ásványviz

nem drágább, mint a közönséges szódaviz

Megrendelhető: **„Artésia" r. t. Bpest**

Telefon 50—72. sz. a.

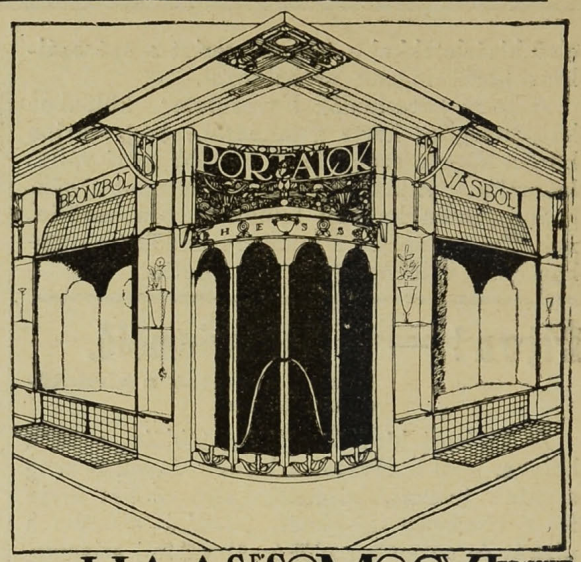

TELEFON 144 **HAAS és SOMOGYI** BUDAPEST-VI. FRANGEPÁN-U. 2

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt, vaj és csemegeáruk

nagykereskedése

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott"

Mindennemü bel- és külföldi sajtok állandó nagy raktára. — Telefon 29-46.

Bründl János

csász. és királyi udvari szállitó.

Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.

Egészségügyi műszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

A vonatok érkezése Budapest ny. p.-ra.

Érvényes 1915. május hó 1-től.

vonat-szám	óra	percz	vonat neme	honnan
				Délelött
151	5	05	szv.	Dunakeszi-Alag
6701	5	19	„	Szolnok, Czegléd
4103	5	45	„	Esztergom
723	5	50	„	Üllő, Ocsa
133	5	55	„	Nagymaros
725	6	00	„	Monor
153	6	15	„	Rákospalota-Ujpest
6507	6	20	„	Lajosmizse
1407	6	40	„	Oderberg-Zsolna
113	7	10	„	Basel, Zürich, Wien
727	7	15	„	Czegléd
155	7	20	„	Rákospalota-Ujpest
4105	7	25	„	Esztergom
709	7	30	„	Csernahéviz, Temesvár J.
501	7	35	gyv.	Bukarest / Kolozsvár
125	7	45	szv.	Párkány-Nána
6501	7	50	„	Kecskemét, Lajosmizse
155a	8	15	„	Rákospalota-Ujpest
4107	8	25	„	Esztergom
129	8	45	„	Vácz
1401	9	40	gyv.	Berlin, Zsolna, Pozsony
4109	9	55	szv.	Esztergom
161	10	30	„	Rákospalota-Ujpest
715	10	45	„	Szeged
119	11	25	„	Galánta
163	12	00	„	Rákospalota-Ujpest
				Délután
165	12	50	szv.	Rákospalota-Ujpest
703	1	25	gyv.	Csernahéviz, Temesvár J.
167	1	45	szv.	Rákospalota-Ujpest
103	2	00	gyv.	Basel, Zürich, Wien
4111	2	08	szv.	Esztergom
6503	3	40	„	Kecskemét, Lajosmizse
173	3	50	„	Rákospalota-Ujpest
713	4	05	„	Szolnok, Czegléd
139	4	10	„	Nagymaros
175	5	15	„	Rákospalota-Ujpest
4113	5	40	„	Esztergom
115	6	10	„	Wien
707	6	30	gyv.	Csernahéviz, Temesvár J.
177	6	35	szv.	Rákospalota-Ujpest
105	6	40	gyv.	Wien
711	7	50	szv.	Versecz, Temesvár J.
179	8	00	„	Rákospalota-Ujpest
131	8	55	„	Nagymaros
109	9	05	gyv.	Wien
6505	9	30	szv.	Kecskemét, Lajosmizse
1405	9	45	gyv.	Berlin, Zsolna
4115	10	00	szv.	Esztergom
3513	10	30	„	Ocsa
717	11	10	„	Versecz, Temesvár J.
117	11	25	„	Érsekujvár

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. junius hó 23-án. — 26. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap

Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-45

Deficittel,

mintegy hét millió koronával végződött volna a mult esztendő zárszámadása, ha a bajon ideiglenesen nem segitettek volna akként, hogy a költségvetésbe felvett kiadásoknak egy részét mellőzték. Természetes, hogy a deficit azért deficit marad. A hét milliót, amely arra volt szánva, hogy belőle kamatokat fizessenek, beruházásokat eszközöljenek, elnyelte az a különbözet, amennyivel kevesebb volt a bevétel a kiadásnál. A helyzet tehát az, hogy most sem a hét millió nincsen meg, sem a kamatok nincsenek kifizetve, sem a beruházásokat nem eszközölhették. Se pénz, se posztó — ez a végső eredménye az 1914. esztendőnek. A zárszámadás mögött ül a sötét gond: az a kérdés, miből fogja fedezni a főváros a hiányt, amely hatalmasan meg fog növekedni a folyó esztendőben.

Bizony, a város pénzügyei e pillanatban csehül állanak; de azért kétségbeesésre nincs ok és nincsen alap arra sem, hogy a legujabb zárószámadásból sulyos következményeket hámozzunk ki. Mert most minden a levegőben lóg, most egyik napról a másikra tengeti életét nemcsak az egyén, hanem az állam és a törvényhatóság is. Minden baj a háboruval függ össze és minden kedvező változás a háboru megszünésétől remélhető. Budapest pénzügyeinek ziláltságába is a béke fog rendet hozni. Ha majd ismét helyreáll a normális rend, ha már nem a hadviselés céljaira kell minden pénz és minden munka: — akkor amugy is alapos tisztogatást kell végezni, egyszersmindenkorra ki kell küszöbölni a deficitet a háztartásból és megszilárditani a főváros anyagi viszonyait. Szinte azt lehetne mondani, hogy a mostani zárószámadás eredménye egyáltalában nem fontos; eltörpül a jelentősége nemcsak a világtörténelem mindennapi szenzációi mellett, hanem azért is, mert ugyis bizonyos, hogy a háboru után nagyobb pénzügyi tranzakcióra kerül a sor s a tranzakciónak éppen az lesz a legfontosabb célja, hogy a háboru által vágott réseket betömje. Erős hittel hisszük, hogy az 1915. évi költségvetési és az 1914. évi zárószámadási deficit nem fog maradandó nyomokat hagyni, hanem a főváros pénzügyei történetének kellemetlen háborus emléke lesz csupán. Majd ha visszatérnek a béke napjai és a város adminisztrációja ismét normális keretekben fog működni és ha a város intéző körei becsületes törekvésüknek azt fogják tekinteni, hogy a háztartásban mutatkozó hiányokat lelkiismeretes gondossággal kiküszöböljék: — Budapest vagyoni helyzete és életerős vérkeringése a megbillent mérleget helyre fogja állitani.

Futótünek

A vásárcsarnokokban

a legrégibb idők óta patriarchális állapotok uralkodnak. A felügyelő urak idyllikus együttélésben működtek az árusitókkal.

A népélelmezési bizottság legutóbbi ülésén minden bajnak eredeti forrását ebben a testvéries viszonyban vélték felfedezni s amikor nyiltan hangoztatták, hogy itt rendet kell teremteni, Folkusházy ur azzal vágott vissza, hogy a bizottsági tag urak az okai a helyzetnek, mert valahányszor egyik-másik barátkozó tisztviselőt át akart helyezni, nyomban közbenjártak nála a tisztviselő érdekében. Abból, hogy a türhetetlen állapotok máig sem változtak, következik, hogy a bizottsági tag urak sikerrel jártak Folkusházy tanácsnok urnál. — Ily módon egyforma részesei a helyzetnek a protezsáló városatyák és Folkusházy tanácsnok. Amiről eszünkbe jut Heine ismert költeménye: nekünk is ugy tetszik, hogy mindkettőjüket egyazon dániai illat lengi körül . . .

Az erdőbe

kiáltott bele valaki. A hang beleütközött száz fába és most zeng tőle az erdő. A száz fa, az egyik a másiknak adja tovább a szót: kijárás, protekció, közvetités . . . És megindul a hajsza: ki kiáltott be, ki adta tovább, mit mondott, miért \mondta? Ezer kérdés kaoszában, hiszterikus idegességben reszket a városháza lelkiismeretének erdeje. Amikor kivülről meggyőződésesen jött ez a hang, amikor szavukért helytálló egyének kiáltották, senki sem hallotta meg. Most érthetetlen izgatottsággal mindenki azt tudakolja, ki mondta, miért mondta, kire értette? De senki sem vállal semmit. — Mégis, mi ez, mi történt? Vajjon \miért áll tótágast a városháza lelkiismerete?

A tizes

bizottság működésének eddig három eredményét ismerjük. Az első az, hogy kiplakatirozták a város szégyenét, azokat az árakat, amelyek minden maximumnál magasabbak s amelyeket a város hivatalos jelleggel lát el, normálároknak minősitve azokat. Hát erre a munkára nem volt semmi szüksége Budapest népének. A fogyasztó közönség éppen ezek miatt a „normálárak" miatt nem tud megélni; nem kellett ezeket az ő számára felfedezni, hiszen az ő bőrén állandósultak ezek az uzsoraárak. A második eredmény az, hogy ezentul a főzőlisztben a tengeri helyét az árpa foglalja el. Mikor? — talán a jövő héten, talán csak aratás után. Hogy miért? — arra sokkal határozottab feleletet lehet adni. Azért, mert — elfogyott a tengeri, nem lehet a buzalisztet levegővel keverni, kénytelenek tehát — horribile dictu — árpát engedélyezni tengeri helyett Budapest népének. — A harmadik siker az, hogy megoldották a cukorkérdést. — Egyetlenegy cikk volt csupán, amelynek hiányáról, vagy tulmagas áráról nem kellett panaszos dalt zengeni. Ez az egyedüli cikk a cukor volt. Természetes tehát, hogy a tizes bizottság a cukorhiányt szüntette meg.

Hogy működik a zöldségiroda?

Érdemes közélelmezési akció.

A központi városházának a Gerlóczy-utcában levő egyik bolthelyiségén nehány nap óta piros betüs vászontábla jelenti:

Hatósági zöldségárusitás központi irodája.

Uj intézmény ez Budapesten, amely hatását napok alatt jótékonyan érezteti. Ma nincsen ebben a városban népszerübb akció, mint az, amely a drágaság csökkentésére irányul. A piacokon kell végigmenni, ha meg akarjuk tudni, hogy mit jelent a városgazdaság ügyosztály uj alkotása, de talán még ennél is érdekesebb betekinteni a „zöldség-iroda"-ba, ahol az egész akció ideges egybefutnak.

Meglepően serény, szinte izgalmas munka folyik ebben a bolthajtásos helyiségben hevenyészett irodában. Nehány iróasztal az egész, még a sulyos ezrekkel tömött pénztár is egy puhafa iróasztal. Az üzletemberek, termelők napszámban egymásnak adják át a kilincset, állandó telefoncsöngetés, sürgönyhordók törtető futása, pénzcsörgés, rövid szakgatott mondatok . . . Ez a zöldségiroda naphosszat.

Az iroda élete azonban délután öt óra után uj képet nyer. Nagy pénzestáskás emberek, a piaci megbizottak érkeznek, akik a pénztárnál lefizetik a napi „losung"-ot. Mire ennek vége van, megérkezik Márkus Jenő dr. tanácsnok is, aki most egész munkáját a zöldség-akciónak szenteli, el kell ismerni, becses eredménnyel. Márkus tanácsnok nagyszerü üzletembernek bizonyult. Maga az akció ötlete is diszére válik, még inkább elismerésre méltó, hogy egy más ügyosztály helyett teremtett meg egy életrevaló intézményt és derék gárdájával gyors sikerre vitte azt. Föl kell jegyezni, hogy az egész zöldségakció megszervezése, a gyorsan határozó és gyorsan cselekvő Márkus Jenő kezében mindössze öt nap munkája volt.

A zöldségirodán kivül, ahol tulajdonképen a befejezett üzletek számontartása, elkönyvelése és az előzetes irányitás folyik, egész szervezet működik. Mindenekelőtt fontos személyiségek a bevásárlók, akik az ország termelői között egész hálózatot létsitettek. Ők a vidéken dolgoznak és összevásárolják a szükséges anyagot, amelyet részben öt kilogrammos kosarakba csomagolva, részben nagy halmazokban szállitanak Budapestre. A szállitmányok mindig hajnalban érkeznek meg. Hajón meg vonaton. Az állomásokon megtörténik az áru arányos fölosztása a piacok előreláthatható szükségletei szerint. A töméntelen zöldséget innen teherautombiiokon szállitják a piacokra, ahol, mikor az első vevő megjelenik, már halmazban áll a friss és keresett holmi.

Az esti órákban, amikor a legélénkebb az élet a zöldségirodában, fölkeresték ott Márkus tanácsnokot. Tulzott szerénységgel hárit el magáról minden érdemet, de kérdésekre elmondja a tényeket, amelyek eleget beszélnek mindenért:

— Most van a napi leszámolás és most állapitjuk meg a holnapi nap üzleti lehetőségeit. A piaci megbizottak beszámolnak bevételével megállapitják az arányt, amelyhogy holnap előreláthatólag mire lesz szükségük. Ezeknek az adatoknak figyelembevételével megállapitják az arányt, amelyben a hajnalban érkező áru az egyes piacok

között fölosztandó. De megállapitjuk egyben a holnapi árakat is, amelyek naprólnapra változnak és amelyeket minden nap, minden piacon kiirnak.

— Hogy milyen eredményeket értünk el eddig? A zöldségfélék árát egész általánosságban legalább harminc percenttel lenyomtuk. De aligha fogunk megállani ennél, mert hiszen mi magunk is lehetőség szerint még olcsóbbak akarunk lenni, amely törekvésünk kitetszik abból is, hogy az uj burgonyát az első napon 26 fillérjével, a másodikon huszonnégy és a harmadikon már husz fillérjével árusitottuk kilónként.

— Eddig tizenkét piaci megbizottunk tizenkét piacon árusitott minden piacon ötöt árusitónővel. Akciónkat azonban rövidesen huszonnégy piacra akarjuk kiterjeszteni

— Örömmel és szeretettel foglalkozom a dologgal, aminthogy mindig volt kedvem az üzleti ügyekhez. Remélem, az eredmény nem fog elmaradni. Persze, hogy akciónk milyen terjedelmet fog fölvenni, arról ma még nem nyilatkozhatom. De valószinü, hogy folyatása is lesz.

— A háboru után is? — kérdeztük.

— Remélem, a háboru után is . . .

Törzsfőnökök erőmérkőzése.

Glück Frigyes és Hüvös Iván összetüzése.

A tizes bizottság körül, amelynek eredményes munkáját eddig még nem igen láttuk, már megszületésekor kerületi torzsalkodások voltak. Különösen a Józsefvárosban okozott nagy gondot, hogy kit delegáljanak a hires népélelmező bizottságba, mert a józsefvárosi községi párt régi és érdemes tagja, Glück Frigyes, a Pannónia-szálló tulajdonosa kijelentette, hogy ő *ambicionálja* a tizes bizottság tagságát. A józsefvárosi bizottsági tagok közül többen szerették volna, ha Glück Frigyes óhaja teljesül, viszont a többség amellett foglalt állást, hogy Hüvös Iván kerüljön be a bizottságba. Most már csak Hüvös Iványon mult, hogy átadja-e helyét Glücknek, aki kijelentette, hogy ő, aki évek óta semmit sem kért a párttól, joggal követelheti, hogy ezt a kivánságát teljesitsék. Hüvös Iván nem vette tudomásul Glück óhajtását s ezzel igen érdekes helyzetet teremtett.

Glück Frigyes igen neheztel Hüvösre, ugy hogy a minap, amikor a városháza folyosóján a polgármester ajtaja előtt összekerültek, *igen heves jelenet fejlődött ki köztük.* Néhány nappal ezelőtt pedig Glück a józsefvárosi körben a bizottsági tagok értekezletén felszólalt az ellen, hogy Hüvös Iván legyen a végrehajtó bizottság elnöke. Inditványát nem fogadták el, mire Glück nagyon haragosan hagyta el a kör helyiségét.

A Józsefvárosban most nagy kiváncsisággal várják, mi lesz a Hüvös—Glück-harc eredménye?

Otven waggon

cukrot vett a város.

A tizes bizottság legutóbbi üléséről kiadott közlés szerint Budapest cukorszükséglete fedezve van. A szociálista párt képviselője ezzel szemben kijelentette a polgármesternek, hogy a fővárosban cukorhiány van és a fűszerkereskedők beszerzési szövetkezete is hasonló panasszal fordult a városhoz. A valóság az, hogy a főváros élelmiszerüzeme ellátta magát cukorral: *ötven waggon cukrot vásárolt* mérsékelt áron a cukorkarteltől. Arról már aztán sem a cukorkartel, sem a kereskedők nem tehetnek, hogy a város — az ismert recipe szerint — ül a készletén, a közraktárban elfoglalja a cukor a helyet más élelmiszerek előtt és a közönség panaszkodik, hogy nem jut cukorhoz. Ugy látszik, a cukrot is akkor akarják forgalomba hozni, amikor a romlott burgonyát és kenyeret.

*

A népélelmezési bizottság keddi ülése elmaradt, péntekre halasztották, mert a bizottságot nem tudták kellőképen foglalkoztatni. Legközelebbi ülésén a tejkérdéssel fognak foglalkozni, azonkivül a tanács jelentést tesz arról, mit végzett a kormánynál abból, amit a bizottság elhatározott.

Megdrágult a fürdés.

Márkus tanácsnok nyilatkozata

Sokan panaszkodtak már, hogy drágább lett a Rudas-fürdő, mig aztán a minapi pénzügyi bizottsági ülésen *Ehrlich* G. Gusztáv kérdést intézett ebben az ügyben. *Bódy* alpolgármester röviden válaszolt a kérdésre, a *Fővárosi Hirlap* azonban fökereste *Márkus* Jenő tanácsnokot, a városgazdasági ügyosztály vezetőjét, aki ezeket mondta:

— Sajnálom, hogy nem voltam ott a bizottság ülésén, megnyugtathattam volna legalább a közönséget, hogy a *Rudas Fürdőben* történt áremelés nem is olyan tragikus. Vasárnap ezelőtt is két korona volt a dij, most pedig a hétköznapi egy korona hatvan fillért is felemeltük két koronára.

— A Rudasfürdő közönsége különben is igen tehetős urakból áll, akiket valósággal keleti kényelemben részesitünk. E kényelem és a szolgáltatások semmivel sem maradnak azok mögött, amiket a Széchenyiben nyujtunk s a *fürdési dij* ott is két korona, amihez még egy korona kiszolgálási dij is járul, Különben sem tudom megérteni, hogy azok, akik borravalóra három koronát is elköltenek, miért ne tudnának a magasabb üzemi költségekért, a tökéletes kényelemért 40 fillérrel többet adni.

— Végre pedig a háboru kitörése óta a Rudas fürdőben 320.000 katona fürdött meg dijtalanul. Ennek is megvannak a maga óriási rezsiköltségei, amelyeket a fölemelt fürdési dij csak csekély részben térit vissza.

Autobuszokat

vásáról a főváros

Május 31-én járt le az a határidő, ameddig a tanácsnak nyilatkoznia kellett volna a mult esztendőben megtartott autobusz-pályázat eredményéről. A határidő elmult, anélkül, hogy valami történt volna. Illetékes helyen ugyanis ugy döntöttek, hogy a háboru amugy is elég ok arra, hogy a pályázati feltételeket a város ne tartsa be szigoruan. Ennél világosabb, határozottabb vis major nincsen. Nincsen tehát szükség arra, hogy a pályázatot külön tanácsi határozattal megsemmisitsék. Éppen ezért ebben az irányban semmi sem fog történni a háboru befejezéséig, amikor is ujabb pályázatot irnak ki ugy az üzembérletre, mint a kocsiszállitásra. Köztudomásu, hogy a fuvartelep most a próbaautobuszjáratot is fenntartja — egyetlenegy autobusszal. A kisérlet annyira bevált, hogy a város nagyobbitani szeretné az üzemet. Eddigelé hiába próbált autobuszt vásárolni, mert az autogyárak a hadsereg számára dolgoztak. Most végre komoly ajánlatot kapott a város *két autobusz szállitására.* Ugy lehet, hogy már legközelebb megvásárolják és üzembehelyezik az uj kocsikat s igy végre komolyabb autobusz-forgalom lesz, amire annyival is inkább szükség van, minthogy az omnibusz-forgalom ma a lehető legrosszabb. Az uj kocsik remélhetőleg jobbak lesznek, mint a ma használatban levő Ausztro-Daimler-typus, amelyről bebizonyosodott, hogy kirázza az utasok lelkét.

ILONA artézi ásványviz
nem drágább, mint a közönséges szódaviz
Megrendelhető: „Artésia“ r. t. Bpest
Telefon 50—72. sz. a

Tiz millió közmunkákra

Utépités, csatornázás 1916-ban

A tanács ut- és csatornaépitő ügyosztálya elkészitette az 1916. évi közmunkaprogrammot, amelyet a középitési bizottság *Festetich* Géza gróf alpolgármester elnöklete alatt e hó 25-én, pénteken vesz tárgyalás alá. A közmunkák előirányzatát itt közöljük:

Bel- és külteiki utak épitése	3.591,000.— K
Uj kövezések és utcai burkolatok	4.945,490.49 K
Gyalogutburkolás	258,200.— K
Hegy- és belsővizek ellen védőmunk.	150,000.— K
Főcsatornák épitése	455,000.— K
Mellékcsatornák épitése	803,200.— K
Oldalcsatornák épitése	50,000.— K
Csatornarostélyok és fedőlapok	82,000.— K
Árviz elleni óvóintézkedések	50,000.— K
Összesen:	10.384,890.— K

Ebből az összegből esik *utépitésre:* az I. kerületre: 1.393,000 K, a II. kerületre: 601,000 K, a III. kerületre: 114,000 K, az V. kerületre: 149,000 K, a VI. kerületre: 322,000 K, a VII. kerületre: 252.000 K, a X. kerületre: 760.000 K. *Uj kövezés és burkolásra:* az I. kerületben: 2.185,625 K, a II. kerületre: 172.000 K, a III. kerületre: 225,000 K, a IV. kerületre: 200,000 K, az V. kerületre: 229,000 K, a VI. kerületre: 230,000 K, a VII. kerületre: 346,000 K, a VIII. kerületre: 452.000 K, a IX. kerületre: 760,000 K, a X. kerületre: 40,000 korona.

Azonkivül 105,865 korona 49 fillér a bérkocsiállomások burkolására, légszesz- és vizvezetéki csövek áthelyezése miatti utépitésekre, továbbá az uri jog elismerése fejében fizetendő összegekre és törlesztési részletekként végrehajtandó munkálatokra van előirányozva.

Főcsatornák épitésére előirányozva: 1. Az V. ker. Visegrádi-utcában (Lipót-körut és Wahrmann-utcák között): 200,000 korona, 2. VI. ker., Aradi-utcában (Teréz-körut és Eötvös-utca között): 110,000 korna, 3. IX. ker., Liliom-utcában (Soroksári- és Üllői-ut között): 115,000 korona, 4. IX. ker., Bokréta-utcában: 130,000 korona. — *Mellékcsatornák épitésére:* I. ker., 187,000 korona, II. ker. 125,000 korona, III. ker. 70,000 korona, VII. ker. 22,000 korona, IX. ker. 9,000 korona, X. ker. 390,000 korona.

*

Itt emlitjük meg, hogy aVillányi-uti főgyüjtőcsatorna munkálatai, amelyeket a tanács — amint megirtuk — a *Melocco Péter betonvállalata* cégnek adott ki, még mindig nem voltak megkezdhetők, mert a belügyminiszter hozzájárulása még nem érkezett le a városhoz.

Események

Elő a kölcsönnel!

Lapunk mult heti jelentése, hogy bajok vannak a közgyülés által megszavazott tisztviselő-kölcsönök körül, — kinos feltünést keltett a városházán. Cinikusan nem is szabad napirendre térni e kérdés felett, amely sok ezer ember érdekét érinti sulyosan. Valamikor Tisza Kálmán ugy vélekedett, hogy a tisztviselők egyenek krumplit. De akkor, amikor ez a mondás elhangzott, még normális kereseti és élelmezési viszonyok voltak, akkor a burgonya még nem volt fényüzési cikk, hanem a legolcsóbb élelmiszer. A tisztviselőnyomor azonban ma sem izgató probléma a minisztériumokban. Ma sem kutatják, miből éljen meg az a szegény fogalmazó, vagy számtiszt, vagy altiszt, akinek nagyszámu családja van, a jövedelme erősen apadt a háboruban, az élet viszont háromszor olyan drága, mint béke idejében volt. E kettős aránytalanságot hogyan tudják áthidalni, lebirni a tisztviselők? — megfoghatatlan, csodálni való jelenség. A belügyminiszter ridegen elutasitja a közgyülés határozatát. Az autonóm törvényhatóságnak nincsen joga hozzá, hogy legalább száraz kukoricakenyeret nyujtson tisztviselőinek, akik mindeneknek tetejében még megfeszitett erő-

vel tartoznak dolgozni, mert hiszen a hadbavonultak munkáját is ők kötelesek végezni. Ha a főváros nem tenne egyebet, mint hogy megtérítené a több munkának megfelelő összegeket a tisztviselőknek, akkor sem volna bőkezű, de némi könnyebbséget szerezne a tisztviselőknek. Hiszen egyenesen erkölcstelen dolog, ami most történik. Korgó gyomru, kenyérgondoktól gyötört, munkával agyonsanyargatott embereknek még azt a kedvezményt sem adják meg, ami békés időben, normális viszonyok között sem rendkivüli dolog. Lehetetlen, hogy a közgyülésnek, vagy a tanácsnak ne legyen előlegezési joga. A legkisebb magánvállalat irodafőnökét is megilleti e jog. Egyedül Budapest tisztviselői legyenek megfosztva attól a lehetőségtől, hogy emberi módon éljenek?

Ugy értesülünk egyébként, hogy a legközelebbi közgyülésen utasitani fogják a tanácsot, utaljon ki a saját hatáskörében, a miniszteri jóváhagyás bevárása nélkül és attól függetlenül előlegeket a tisztviselőknek és alkalmazottaknak.

Nyáron is lesz közgyülés.

A főváros törvényhatósági bizottsága *julius hó 7-én* tartja legközelebbi közgyülését. A napirend legfőbb pontja az 1914. évi zárszámadás lesz. A polgármester azt tervezi, hogy a közgyülést a nyári hónapok alatt is havonta egyszer összehivja.

Uj bizottsági tag.

Simonovics Béla halálával a józsefvárosi pótlagok közül a soron lévő *Magyar* Miklós állami pénzügyi tanácsost fogják behivni a közgyülésbe. A törvényhatóságnak tehát ezentul két Magyar Miklós tagja lesz: a józsefvárosi és a terézvárosi. A városházán valószinüleg e jól hangzó előneveket fogják nekik dijmentesen adományozni, hogy megkülönböztethetők legyenek.

Mesedélutánok az állatkertben.

Az állatkertben az idén is lesznek mesedélutánok. Eleinte ugy volt, hogy *Rákosi* Szidi fogja rendezni, utóbb azonban visszavonta az ajánlatát A városgazdasági ügyosztály most *Balassa* Jenőt, a Vigszinház tagját bizza meg a mesedélutánok rendezésével.

Drágák a vállalkozók.

A *gázgyári munkástelep* kibővitésére junius hó 2-án beérkezett ajánlatokat a tanács *Festetich* Géza gróf alpolgármester elnöklésével szombaton vette tárgyalás alá. A tanács ugy találta, hogy egyik ajánlat sem figyelembevehető, mert *valamennyinél 35—40%-os felülfizetés mutatkozik* az előirányzattal szemben. A munkálatok végrehajtását ilyenformán elhalasztották a háboru utánra, amikor is ujból megtartandó árlejtés alapján fogják a munkát kiadni.

Együnk tengeri halat!

A *Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi Részvénytársaság* és a vele egyesült Weleminszky és Gottlieb „*Adria*" halkonzervgyára r. t. a fenyegető szükséggel szemben és az elviselhetetlen drágaság ellensulyozására német mintára fölvette a konzervgyártások mellé a friss és szagtalan tengeri halnak nagy mennyiségben való árusitását is. Ennek a fej- és csontnélküli halnak kilóját kicsinyben *1 korona 40 fillérért* árusitja a gyár *VI., Vágány-utca 12* szám alatt levő központjában és *elárusitó helyein*. A közönségnek a készitésre nézve egyebet nem kell tudnia, mint azt, hogy a hal egy nappal előbb vásárlandó, a sótól 16—20 órán át nehányszor felfrissitett vizben kiáztatandó, ezután a hal mindenféle módon ugy készithető el, mint az édesvizi hal.

SIÓFOK megnyilt

Balatonfürdő. Budapestről (d v.) 2¼ óra. Strandfürdője eszményi plageval, tengert pótol. Minden kényelem és kultura.

Prospektussal szolgál a fürdőigazgatóság.

A TŐKE

A rekviráló bank.

Kissé előbb is lehetett volna ugyan, de a lényeges végre mégis csak az, hogy megtörtént és nyilvánosságra került a kormány komoly intézkedése az uj termés beszerzése, értékesitése és forgalomba hozatalára vonatkozólag. Junius 12-én 31 boldog budapesti gabonabizományos — közéjük keveredve nehány bank is — a „*Magyar Általános Hitelbank gabonarekviráló központja*" feliratu gépirásos levelet kapott, melyben feszólitják őket, hajlandók-e részt venni a kibővitendő rekviráló bizottság munkájában és ha igen, töltsék ki junius 15-ig a gépirásos levélhez mellékelt kérdőiveket, hogy hány tisztviselőjükkel és milyen vasuti állomásokról vállalnák a rekvirálás munkáját. Junius 12-én délelőtt kapták meg a cimzettek a felszólitó leveleket és ugyanaznap délutánján már nem volt népesebb és forgalmasabb hely széles Magyarországon, mint *Klein* Gyulának, a Hitelbank igazgatójának előszobája. Jogos és jogtalan panaszok, reklamációk zöme zudult az igazgató fejére, aki hamarosan meg is unta a nagy bucsujárást és egyik társára, *Frommer* igazgatóra ruházta át a panaszok meghallgatását és lehető elintézését.

Junius 15-ére pontosan ,katonás rendben beérkezett a 31 válasz a Hitelbankhoz és ettől kezdve a szakminiszteriumok, elsősorban a kereskedelem és földmivelésügyi miniszteriumok vették át az ügyek további elintézését. A miniszteriumokban hamarosan belátták, hogy a Hitelbank, kétségtelenül a rendelkezésére álló idő rövidsége miatt több érdemes vállalatot nem hivott meg a bizottságba. A *Hungária Bank*, mely a háboru kitörése óta segédkezett a rekvirálás munkájában, a *Gabonakereskedelmi r. t.*, mely a gráci Statthalterei által megbizva, hónapok óta kizárólagosan látja el egész Stájerország gabonaszükségletét, olyan tapasztalatokkal rendelkeznek a rekvirálás terén, amilyen nem sok van a meghivott 31-esek között. Ezt felismerték a miniszteriumokban is és ezért a meghivandó vállalatok számát 31ről 40-re emelték, hogy a jogos igényeket igy kielégithessék. A kilenc uj hely betöltése, kettő kivételével, már meg is történt.

Az uj termés értékesitését célzó munkálatok a kormány egy felhivásában lelték folytatásukat, mely a 20 millió alaptőkés „*Haditermény r. t.*" részvényeinek jegyzésére hivja fel a nagyközönséget. Ez az uj bank lesz az uj termés értékesitésének tulajdonképeni oszlopa, alapja és végrehajtó szerve a most már 40 tagu rekviráló bizottság. Az uj részvénytársaság elnökére nézve *Vojnits* István báró személyében már megtörtént a végleges megállapodás, elintézetlen még a vezérigazgatói szék betöltése. A kormány választása itt is nagyon szerencsésnek mondható, mert kiválasztottja *Frey* Kálmán tőzsdetanácsos tudásánál, szakértelménél és a kereskedő világban élvezett tekintélyénél fogva egyenesen rátermett erre az állásra. Az uj részvénytársaság junius 26-án tartja alakuló közgyülését. — Az igazgatóságba a miniszteriumok, a tőzsde, a főváros küldik 1—2 képviselőjüket. A tőzsdetanács szombati ülésén *Végh* Károly tőzsdetanácsost küldte ki az igazgatóságba. Szó volt boglári *Simon* Jakab, a tőzsde alelnökének kiküldetéséről is, de az alelnök a malmokkal való ismert összeköttetései miatt nem vállalta a megbizatást. Az alakuló gyülés után a részvénytársaság fogja megállapitani a 40 rekviráló cég végleges listáját. *(B. G.)*

Az Osztálysorsjáték pere.

Az *Osztálysorsjáték r. t.* ellen, — amint azt már jelentettük — *Lederer* Károly zombori kereskedő pört indított, mert a társaság a háboru kitörése után beszüntette a tervezet szerint még meg nem tartott V. és VI. osztályu sorshuzásokat. A központi kir. járásbiróságon ma tárgyalta *Ágoston* Sándor járásbiró az ügyet. Felperest dr. *Kunitzer* Károly, alperest dr. *Doroghi* Ervin képviselte. A biróság felperest keresetével elutasitotta, mert a koncesszionális szerződés XI. cikkelye alapján az osztálysorsjáték mozgósitás esetén jogositva van a huzásokat beszüntetni. A felperes jogi képviselője azt az álláspontját fejtette ki, hogy a szerződésnek hivatkozott pontja reá nem vonatkozhatik, mert a szerződés nem közte és az osztálysorsjáték, hanem a kincstár és az Osztálysorsjáték r. t. között jött létre, amiről a sorsjegyvásárló felek nem tudhattak, mert erre sem az osztálysorsjegyen, sem a játéktervezetben utalás nem volt. Alperes ügyvédje azt vitatta, hogy a felperes keresetének méltányossági okokból sem volna helye, mert a játék beszüntetése a játékosok érdekében történt, akik most nagyrészt a harctéren vannak. Evvel szemben felperes jogi képviselője avval argumentált, hogy a helyzet Ausztriában és Németországban is azonos és ott az osztálysorsjátékok továbbra is zavartalanul működnek és a tervszerü huzásokat megtartják. Az itélet ellen felperes felebbezést nyujt be.

Katonai biztositó intézet.

Az „*Első Biztositó Intézet Katonai Szolgálat Esetére, Élet- és Gyermekbiztositó Társaság, mint szövetkezet*" f. hó 18-án tartotta meg *Rutty* Pál miniszteri tanácsos elnöklésével évi rendes közgyülését, amelyen az intézetnek számos tagja vett részt. A felolvasásra került mult évi zárszámadásból kitünik, hogy mult év végén 17.7[illegible] kötvény 85,190.806 korona biztositott tőkével volt érvényben. A különböző tartalékok összege a 32 milliót tulhaladják. Az üzletév feleslege 133,013 korona 73 fillér, ami lehetővé tette, hogy a biztositott felek osztalékalapjába 73,208.24 korona utaltassék át, minek következtében ezen tartalék immár 395,201.09 korona. A közgyülés a felolvasott jelentéseket és zárszámadásokat különös megelégedéssel tudomásul vette, gróf Bethlen János inditványára Gálos Kálmánt, dr. Szöts Ferencet, Janovitz J. Józsefet és Katona Zoltánt a felügyelőbizottság tagjaivá választották. — A felügyelőbizottság elnöke *Gálos* Kálmán lett.

Kőbányai göztéglagyár.

A Kőbányai göztéglagyár társulat Pesten a napokban tartotta rendes közgyülését, mely a bemutatott évi jelentést és zármérleget tudomásul vette és egyhangulag elhatározta, hogy az igazgatóság javaslata értelmében a kimutatott 27,542 korona 57 fillér tiszta nyereségből 3000 korona a tartalékalapra fordittassék és a fennmaradó 24,542 korona 57 fillér maradvány pedig uj számlára vitessék elő.

A Beocsini Cementgyári Unio R. T.

kedden tartotta közgyülését, amely hozzájárult az igazgatóság előterjesztéséhez, hogy tekintettel a háborus események által az épitési tevékenységben előidézett pangás folytán tetemesen megcsappant üzleti eredményre 1914. évi üzleti osztalék fejében 25 korona fizettessék. — Az osztalék a Magyar Általános Hitelbanknál Budapesten és a K. k. priv. österr. Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe-nél Wienben kerül kifizetésre. A közgyülléssel kapcsolatban tartott igazgatósági ülésen *Breuer* Lipót igazgatót érdemei elismeréséül központi igazgatóvá nevezték ki.

Hungária Bank r. t.

e hónap 15-én tartotta meg harmadik rendes közgyülését *Zichy* Géza Lipót gróf ügyvezető elnök elnöklésével. A közgyülés elfogadta az igazgatóság javaslatát, amely szerint a kimutatott 393.143 kor 15 fillérnyi tiszta haszonból 100 ezer koronát az intézet rendes tartalékalapjának javadalmazására fordittsanak, 200 ezer korona 4 százalékos osztalék fejében fizettessék ki, mig az igazgatóság jutalékának kifizetése után fennmaradó 54,883 korona 54 fillér a folyó üzleti év számlájára vitessék át.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

A KATONA-falak
tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat épitési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66—27. SZÁM.

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Nagy előadások

Mint vendégek fellépnek az utól-érhetetlen művészetükről hires:

Könyöt testvérek

minden versenyt felülmuló műsorukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.

Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Nincs többé hushiány!

Szállitunk naponta friss sózott

tengeri halat

tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ára kilónként

1 kor. 40 fillér

Rendkivül izletes paprikásnak, rántott vagy sülthalnak elkészitve. — Elkészitési módokról leirás ingyen. Rendkivül ajánlatos fogolytáborok, kórházak, népkonyhák élelmezésére. Kapható fióküzleteinkben:

Központi Vásárcsarnok
Garay-téri Halcsarrnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok

vagy a főelárusitó-helyen:

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Budapest, VI., Vágány-u. 12.

Telefonszám: 52—44 és 49—71.

Kraszner József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

Kézi-Jéggyártó-Gép Részvény-Társaság

Budapest, VI., Teréz-körut 32

Telefonszám: 88—26 és 178—14.

Szállit **kézihajtásra** berendezett **jégkészitő** és **hütőgépeket,** melyek **15 perc alatt** három, hat vagy kilenc kilogramm **tömbjeget** és **36 kgr., 72 kgr.,** vagy **108 kgr.** hütő anyagot állitanak elő. **Géperőre berendezett** jéggyárakról és hütőtelepekről költségvetést küldünk.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. ::

Lift. Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Mostan nyáron

ragályok ellen

igen alaposan kell védekeznünk, mert kolera, vörheny, kanyaró, tiphus, himlő és egyéb ragályos betegségek fokozottabb erővel lépnek fel, mint más időkben, miért is szükséges, hogy minden háztartásban egy megbizható fertőtlenitő szer kéznél legyen. A jelenkor leghasználtabb fertőtlenitő szere a

LYSOFORM

szagtalan, nem mérgező, olcsó és eredeti üvegekben **90 fillérért** minden gyógyszertárban és drogériában kapható. Hatása **Löffler, Liebreich, Proskauer, Vertun, Pertik, Vas, di Vestea stb. intézeteinek vizsgálatai szerint gyors és biztos,** miért is az összes orvosok betegágyak fertőtlenitésére, antiseptikus kötözéseknél (sebekre és daganatokra), kéz- és arcmosásra és ragályok elháritására stb. mindenkor ajánlják.

LYSOFORM-SZAPPAN

finom, gyenge pipereszappan, lysoformot tartalmaz és antiseptikus hatásu. Alkalmazható a legkényesebb bőrre is; szépiti, megpuhitja és illatossá teszi a bőrt. Egy kisérlet után Ön a jövőben kizárólag ezen szappant fogja használni. **Ara 1 korona 20 fillér.**

FODORMENTA-LYSOFORM

erősen antiseptikus hatásu szájvíz. Szájbüzt rögtön és nyomtalanul eltüntet és a fogakat konzerválja. Használandó továbbá orvosi utasitás szerint toroklobnál gégebántalmaknál és nátha esetén gurgulázásra. Néhány csepp elegendő egy fél pohár vizre. **Eredeti üvegje 1 kor. 60 fillér**

Az összes lysoformkészitmények kaphatók minden gyógyszertárban és drogériában. Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldjük az **Egészség és fertőtlenités** cimü érdekes könyvet.

Dr. Keleti és Murányi

vegyészeti gyára Ujpesten.

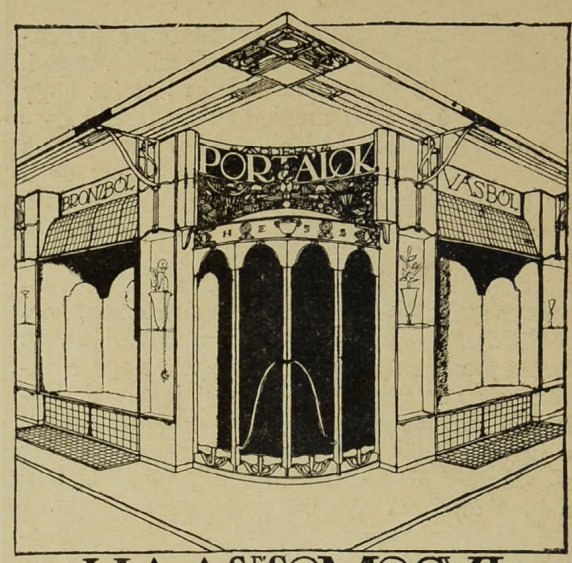

TELEFON 72-44 **HAAS ISOMOGYI** BUDAPEST VI FRANGEPÁN U. 5

NEMZETI PARK

a parkzenekar

már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

A földalatti éjfélig közlekedik

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyvhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt, vaj és csemegeáruk

nagykereskedése

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott"

Mindennemü bel- és külföldi sajtok állandó nagy raktára. — Telefon 29-46.

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám.

352 o/39

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. junius hó 30-án. — 27. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Kugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-43

A jégkartel

a háborut jó alkalomnak találta arra, hogy illegitim haszonnal rakja tele a zsebeit. Békés időben sem volt ismeretlen fogalom a jéguzsora, a jéggyárak visszaéltek azzal a helyzettel hogy kevesen voltak, szervezetten léptek fel s hogy a háztartások jégszükségletén kivül a betegek számára kellett a jég, az ár tehát mellékes volt.

A tanács minden élelmiszer maximálásának jogát kérte a kormánytól, de csakis a jégre vonatkozólag kapta meg az engedélyt. Ez is mutatja, hogy a jég zavartalan előállításához, fogyasztásához mily fontos közegészségügyi érdekek fűződnek. A tanács élt a jogával és a méltányosság legszélső határáig menve, aránylag igen magas árát szabta meg a jégnek. A kartel pedig ahelyett, hogy hálásan fogadta volna a hatósági áremelést, összeröffent és passziv rezisztenciát fogadott a fővárossal és a főváros közönségével szemben. Ha nem diktálhatják az árakat, ha nem kérhetnek tiz koronát egy kiló jégért, — akkor inkább veszszen az egész háborus üzlet, ne kapjon Budapesten senki sem jeget. — Tehát romoljon el minden élelmiszer a pesti háztartásokban és a lázbeteg jégtömlője jégnélküli tömlő maradjon. Ime, a kartelszerü szövetségek minden lelketlen kapzsisága benne van a jéggyárak dacos elhatározásában. Itt már azonban nem lehet habozni és nem lehet mellőzni a legradikálisabb eszközöket a kartel letörésére. Helyesen tette a főváros, hogy ezt belátta s hogy sürgősen intézkedett a kartel letörésének legbiztosabb módja, a jéggyárak rekvirálása iránt. A főváros ráteszi a kezét a jéggyárakra, monopóliumként fogja kezelni a jeget és ezáltal nemcsak azt biztositja, hogy a jég ára a maximálisnál is olcsóbb lesz, de egyszersmindenkorra lehetetlenné teszi a kartell garázdálkodását, megszünteti azt a lehetőséget, hogy egyik napról a másikra jég nélkül álljon Budapest, csak azért, mert a tanács nem nyujt segédkezet a jégeladás utján elkövetett rablásához. Szinte tartunk tőle, hogy a kartel, a főváros erős kezét érezvén, rimánkodásra fogja a dolgot és megigéri, hogy ezentul jól fog viselkedni. Félünk tőle, mert nemcsak a tanács lágyszivüségét ismerjük, de a kartelek lélektanát is. Bizonyos, hogy a jéguzsorások, mihelyt szabadnak éreznék magukat, ismét hozzálátnának derék munkájukhoz. Náluk az árdrágitás már öncél, betegség, amelyből csakis ugy gyógyulhatnak ki, ha mindörökre megfosztják őket ettől a játéktól.

Fontos az elhatározás szilárdsága és a végrehajtás gyorsasága nemcsak a jéggyárak miatt, hanem azért is, hogy a többi, hasonszőrű gazdasági tömörüléseknek intő például szolgáljon. Nem engedheti meg a tanács, hogy a főváros közönségét büntetlenül nyomoritsák és nem válhatik a kormány a jégkartel bűnrészesévé a rekvirálási jog megtagadásával.

Fullánkok

A tisztviselőket

kellemes meglepetés érte: a fizetési előleget mégis megkapják, a nyár melegében elolvadt a belügyminiszter zordonsága, amellyel a közgyülés határozatát fogadta. Nagy megkönnyebbülést jelent a jóváhagyás a tisztviselőknek, tanitóknak és alkalmazottaknak, de tanulságos a dolog az autonómia szempontjából is, amelynek papirosszerüsége e kritikus időben domborodott ki a legélesebben. Egyben pedig megnyugtató tanulsága van a fizetési előleg ügyének: ime, a belügyminiszterre lehet hatni érvekkel, a sajtó munkája nem hiábavaló, a miniszteri szó nem szentség, a közgyülés határozatainak megsemmisitése nem feltétlenül kormányprogramm.

Lujza asszonytól

nem lehet megtagadni az üzleti élelmesség bizonyitványát. Aki Budapesten mulatni akar és pénze is van hozzá, annak jóindulatu pártfogója ő. A jókedv fokozásában olyan mesterművész Lujza asszony, hogy már az is megtörtént, hogy vendégei a háztetőre is felmásztak. Mindezek az érdemek azonban nem jogositanak föl arra, hogy a városházától is előnyöket eszközöljön ki vendégei számára. Ma, amikor a közuti közlekedést a legnagyobb nehézségek árán lehet csak a dolgozó közönség számára lebonyolitani, igazán nevetséges lenne, ha a városi tanács azon törné a fejét, hogy milyen autobusszal jutnak haza Lujza asszony berlini kertjének vendégei. A városházán szerencsére tisztán látták a helyzetet és mikor Lujza asszony azt kivánta, hogy rendezzenek be neki autobusz-járatot, bizonyára megkapta a választ, hogy nekik most az a gondjuk, mit eszik a polgárság és nem az, hogy jól fogy-e Lujza asszony pezsgője.

A tizes

bizottságtól, amely absorbeálta a közélelmezési, pénzügyi bizottságokat és a közgyülést, nincsen tulságosan elragadtatva a közönség. Hosszu lére eresztett szónoklatokkal és kommünikékkel ugyanis nem lehet elintézni a drágaság kérdését. A közönség előveszi a bizottság megalakulásának napján kiadott hivatalos vásárcsarnoki árjegyzéket és összehasonlitja az árakat a mai jegyzék áraival. És az összehasonlitás azt mutatja, hogy nem történt semmi a főváros élelmiszerellátásának javitása érdekében, nem csökkentek az árak, nem lett bőségesebb a kinálat, még csak a liszt sem lett jobb, pedig ennek a bajnak nem az uzsorások az okai. Ugy látszik, a tizes bizottság meddőségben fogja befejezni életét.

Koch, a szerencsés kályhás

Hogyan készül a deficit.

Előttünk fekszik a szomoru adat, hogy az 1914-ik évi költségvetés mintegy hét milliós deficittel zárult. Elfogadjuk és honoráljuk a mentegetődzést, hogy mindez a háboru miatt történt. Tény, hogy a bevételek csökkentek, viszont a háborus költségek nagy összegre rugnak. Ez az oka annak, hogy ma a jövőre nézve következtetéseket levonni nem lehet. — Bizunk benne, hogy komoly akarattal, ügyes pénzügyi politikával helyre lehet állitani a főváros háztartásának egyensulyát.

Ennek a reménynek záloga azonban egyedül az okos, céltudatos gazdálkodás lenne, amit pedig a fővárosnál nélkülözni vagyunk kénytelenek. A *Fővárosi Hirlap* töméntelen példával illusztrálta már ezt az állitást, most ismét módunkban van egy ujabb esetet leszögezni.

A főváros bérházaiban, iskoláiban, hivatalos helyiségeiben sok ezer Meidinger-kályha van, amelyek közül természetesen nagyon sok különféle javitási munka fordul elő. Ezeket a javitási munkákat a főváros egy évtizednél hosszabb idő óta szerződéses vállalkozónak szokta kiadni. A szerződésben egységárak vannak megállapitva olyan formában, hogy a kályhákat öt osztályba (A. B. C. D. E.) sorozzák, a kályhákon előforduló alkatrészeket pedig 32 tételbe osztják.

A szerződést mindig egy évre kötik, juniustól juniusig. Igy például a jelenlegi vállalkozó szerződése junius 20-án járt le. Több vállalkozó jóval a szerződés lejárta előtt érdeklődött *Zboray* János müszaki tanácsosnál, aki a hozzáfordulókat azzal biztatta, hogy a vállalkozásra nézve *kellő időben nyilvános versenytárgyalást fognak hirdetni.* Természetesen, a vállalkozni akarók a müszaki tanácsos kijelentéseit készpénznek vették és akadt köztük olyan is, aki, hogy a háborus viszonyok között az anyagbeszerzésnél főnnakadás ne történjék, előre tiz waggon öntvényt rendelt.

Közeledvén azonban a szerződés lejárata, a hirdetés pedig nem jelent meg, ujra az ügyosztályhoz fordultak a vállalkozók, ahol az a meglepetés érte őket, hogy — többé nem Zboray, hanem — *Lichtmann* Győző mérnök kereken kijelentette, hogy kár az érdeklődés, mert

a tavalyi vállalkozó a tavalyi árban elvállalta a munkálatokat és az ügyosztály ki is adta azokat a nyilvános versenytárgyalás megtartása nélkül.

Nehogy a Meidinger-kályhák kérdését lekicsinyeljük, föl kell jegyeznünk, hogy jelentős összegekről van szó. A javitási munkálatokat tiz éven át az *Eisler és Vértes* cég vállalta és pedig 1906—1912-ig a vállalkozó évenkint mintegy 35—42.000 korona áru munkát végzett. 1913-ban 3481 darab Meidinger, kivülfütő, kalorif és folytonégő kályha került javitás alá, amelyekért 48,000 koronát fizetett ki a főváros. 1914-ben uj vállalkozó: *Koch* Jenő jött, akinek munkálatai már a 48,000 koronát is lényegesen meghaladták, mert a közben felépült fővárosi kislakásokban több ezer uj Meidinger-kályhát állitottak fel.

Egész joggal mondhatjuk tehát, hogy a vá-

rosépitési ügyosztály gazdálkodása tulmegy a könyelmüség határain, amikor nem tartotta meg az igért nyilvános versenytárgyalást, hol ott nem tudhatta, hogy nem tesz-e valamelyik vállalkozó olcsóbb ajánlatot, amelyek *Koch* Jenő tavalyi árainál előnyösebbek.

A versenytárgyalási eljárás szerint az ügyosztály megállapitja az egységárakat. Például az A. kályhánál a „szabályozó nyak teljes fölszereléssel" az ügyosztály szerint 14.50 K „töltőnyak teljes felszereléssel 13.50 korona." Ezzel szemben a vállalkozók pályázatukban kimondják, hány percentet engednek az ügyosztály egységáraival szemben. — Ha például akadt volna, aki negyven percentet enged, akkor az előbbi két tétel igy alakult volna: az első 8.70 K, a második 5.88 K. Végül, ha mind a harminc tétel negyven percenttel lejebb száll, tetemes különbségeket mutatott volna.

Szóval a versenytárgyalás megtartásával esetleg sok ezer koronát lehetett volna megtakaritani. Háboru van és az iparosok örülnek ha munkához jutnak. A városépitési ügyosztályban azonban ebben az esetben a könyelmi gazdálkodásnak a mintaképét szolgáltatták. Nemcsak hogy drágán fizetnek, de meg sem kisérelték, hogy olcsóbban lehessen vállalkozót kapni. Ilyen pénzügyi politika mellett nem lehet csodálni a hétmilliós deficitet, mert bizony a sok ezer koronás pénzkidobás milliókra megy.

Őrködik a belügyminiszter

a városatyák összetérhetetlensége felett

Hosszu harcok előzték meg a gázgyári és elektromosmüvi igazgatóságok megalakulását. Sok esztendővel ezelőtt, rögtön a gázgyár községesitése után, megalkotta a közgyülés a gázgyár szervezési szabályzatát. A közgyülés vonatkozó határozatát akkor a belügyminiszter megsemmisitette, miben jelentékeny része volt *Heltai* Ferenc akkori gázgyári igazgató akaratának. Tavaly a miniszter kivánsága szerint módositott szabályzatot ujból tárgyalta a közgyülés. Akkor már az elektromos müvek szervezési szabályzatára is szükség volt. El is fogadták mindkettőt ugy, hogy a felügyeletet és ellenőrzést a direktóriumok gyakorolják, ezekben pedig helyet foglalnak az illető müvek főtisztviselői, azonkivül 3—3 bizottsági tag. A közgyülés határozatát felerjesztették a belügyminiszterhez, aki azonban *mai napig sem nyilatkozott* e kérdésben, nem semmisitette meg, de nem is hagyta jóvá a határozatot.

Közben, az üzemek zárszámadásainak tárgyalásánál, a pénzügyi bizottságban hangot talált az az óhaj, hogy a közgyülés határozatát a belügyminiszteri jóváhagyás nélkül is hajtsa végre a tanács. Ez meg is történt; a 3-3 bizottsági tagot kijelölték és az igy kiegészitett direktórumok nehány nappal ezelőtt tartották első ülésüket.

Természetes, hogy ezzel a kérdés még korántsem jutott dülőre. Ex-lexes állapotok vannak a direktóriumok működésében, ugy értesülünk azonban, hogy ez az állapot már nem tart sokáig. A belügyminiszteriumban az az elhatározás fogamzott meg, hogy *a közgyülés határozatát ujból megsemmisitik*, miáltal a direktóriumok is maguktól megszünnek. A belügyminiszternek állásfoglalása annak az elvnek a következménye, hogy a bizottsági tagok ne lehessenek tagjai az üzemek intézőségének, mert hiszen a közgyülés utján amugy is módjukba áll az ellenőrzést gyakorolni.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Ki felelős

az épitkezési visszaélésért?

Amikor nyilvánosságra került a közmunkák tanácsának az az erélyes lépése, amelylyel az immár jogszokássá váló épitkezési visszaéléseknek akar gátat vetni, a *Fővároi Hirlap* már akkor jelezte, hogy a közmunkák tanácsa nem fog megállani ennél a lépésnél. A visszaélések megtorlásánál az igazi visszaélőt kell megtalálni és azt kell büntetni. Ennek a felelősségnek a megoldásához most megtalálta a kulcsot a közmunkák tanácsa és az uj intézkedéshez, amely kiegészitője lesz az épitési szabályrendeletnek, már a belügyminiszter is megadta hozzájárulását.

A *Fővárosi Hirlap* ebben a kérdésben a legilletékesebb helyről a következő fölvilágositást kapta:

— Az épitkezési szabályzat 49-ik szakasza értelmében a tervekért és szerkezetekért a tervező, a kivitelért és a szabályzat intézkedéseinek megtartásáért a végrehajtó szakértő felelős. Megmondja a szabályzat (44. szakasz) azt is, hogy kit lehet elfogadni végrehajtó szakértőként. A gyakorlati életben azonban az a helyzet, hogy az épitkezésnél nemcsak végrehajtó szakértő van (e megjelölés alatt rendszerint az épitőmester értendő), hanem szerepel egy müvezető, épitésvezető is. Ez legtöbbször a tervező épitész.

Ez a müvezető a munkálatok végrehajtásánál a végrehajtó szakértőn felül áll, az övé az irányitó és rendelkező hatáskör. A tervektől való önkényes eltéréseknél igen gyakran ez az épitésvezető a kezdeményező, az értelmi szerző. Ő utasitja a végrehajtó szakértőt az épi[illegible]lytől eltérő kivitelre. — Annál is könyebben teheti ezt, mert hiszen a végrehajtó szakértő az épitésvezetővel szemben anyagilag is függő viszonyban áll.

— A tényleges helyzetnek figyelembe vétele arra inditotta a közmunkák tanácsát, hogy az épitkezés szabályszerü lefolytatásában, s olyan esetekben, amikor az engedélyezett tervektől való eltérés forog fönn, *a hatóság iránt való felelősségbe belevonja az épitésvezetőt is.*

— Szükségesnek találta tehát a közmunkák tanácsa az épitési szabályzat 49-ik szakaszát, illetőleg a szakértői felelősséget oly értelemben kiterjeszteni, hogy amennyiben az épitkezés kivitelénél a végrehajtó szakértőn kivül épitésvezető is működik közre és beigazolódik, hogy a jóváhagyott tervtől való önkényes eltérés az épitésvezető utasitására, vagy közreműködésével történt, ezért a szabályellenességért az épitésvezető is felelős.

— Természetes, hogy az épitésvezetőnek a felelősségbe való ilyen bevonása mellett is változatlanul érvényben marad a tervezőnek, valamint a végrehajtó szakértőnek a felelőssége.

Béke a Józsefvárosban.

A Hüvös-Glück affér befejezése.

Mult számunkban megirtuk, hogy *Glück* Frigyes, a Pannónia-szálló tulajdonosa sértve érezte magát, mert a józsefvárosi bizottság tagok nem őt delegálták a tizes élelmező bizottságba, hanem *Hüvös* Ivánt. Glück Frigye annyira szivére vette a mellőzést, hogy nyilvánosan szemrehányást tett ezért Hüvös Iván nak. Voltak többen a józsefvárosi bizottság tagok között, akik kifejezést adtak ama véleményüknek, hogy ha Glück Frigyes annyira ambicionálja a tizes bizottsági tagságot, akkor be is kell őt választani, annál is inkább, mert hiszen eddig még alig kért valamit a párttól.

A Hüvös-Glück afférnek most az lett a következménye, hogy Hüvös Iván a tizes bizottság legutóbbi ülésén bejelentette, hogy erről a *tisztségéről lemond*. A bizottság meglepetéssel hallgatta Hüvös Iván bejelentését s természetesen tudomásul vette. A józsefvárosi bizottsági tagok ezek után uj embert fognak delegálni a bizottságba s ugy látszik, most Glück Frigyes eléri a célját s tagja lesz a tizes bizottságnak. És a Józsefvárosban — marad békén minden.

Miért drága a hus?

Mészárosok az ármérséklés mellett.

A főváros lakosságát az utóbbi időben már többször érte az a meglepetés, hogy egyetlen mészárosüzletben sem lehetett borjuhust kapni. És ugyanakkor, amikor a közönség a mai drága árak mellett sem tudott borjuhushoz jutni,

a központi vásárcsarnok hütői zsufolásig tele voltak borjuhussal.

Sajnos, ma már csaknem az a helyzet, hogy a hus teljesen luxuscikk, mégis tudomására kell hoznunk a polgármesternek, hogy a borjuhust egyesek összevásárolják s a vásárcsarnok hűtőjének segitségével elraktározzák addig, mig csak az időt alkalmasnak találják arra, hogy az árakat még jobban följebb srófolhassák.

A borjuhust az ugynevezett *felvágók* — körülbelül tizen — vásárolják össze a nagykereskedőktől és bizományosoktól s igy majdnem teljesen önkényesen szabják meg az árakat. A felvágóktól — akik tisztára fölösleges közvetitők — vásárolnak a mészárosok, akik sokszor nincsenek abban a helyzetben, hogy a felvágók követelte árakat megadják. Nem tehetik, mert a publikum nem fizetne a husért akkora árakat. Ilyenkor a felvágók, nem mérsékelik az árakat, hanem az összevásárolt borjuhust egyszerüen elraktározzák a központi vásárcsarnok hütőibe. Ha azután a hus három-négy napig is áll s még mindig nem tudják eladni a mészárosoknak, akkor a piacra dobják a központi vásárcsarnokban — a közönségnek. A felvágóknak ugyanis kicsinyben is joguk van árusitani a főváros tanácsának jóvoltából.

Amikor a rendőrség az élelmiszeruzsora megfékezésére közbelépett, az ilyen összevásárlási manipulációkat szigoruan büntette. — Hogy van az mégis, hogy ami a falusi kofának nem szabad, az szabad a vásárcsarnoki felvágónak? A kettő között mindössze az a különbség, hogy a felvágók gazdag emberek, — akik a csarnokban alaposan megszedték magukat a busás közvetitői haszonból. Vajjon közélelmezési osztály sohasem gondolt arra hogy ezeket a közönség ellen való husdrágitó összevásárlásokat betiltsa? És szabad-e a fővárosnak pénzén létesitett vásárcsarnoki hütőket olyanoknak átengednie, akik a hűtő fölhasználásával mesterségesen drágitják meg az amugy is drága hust?

Mészárosok a husdrágaság ellen.

A budapesti kismészárosok közt mozgalom indult meg, hogy a türhetetlen husdrágaság dolgában erélyes közbelépésre sürgessék a fővárost. A mozgalomtól a Mészáros-Ipartestület vezetősége távol áll, már csak azért is, mert az akció vezetői nem is tartják alkalmasnak az ipartestület vezetőségét arra, hogy a kismészárosok érdekéért keményen sikra tudjon szállani. E mozgalom szervezői és résztvevői mind kismészárosok, akiknek nincsenek olyan nagy közszállitásaik, — mint az ipartestület vezetőinek.

A kismészárosok eddig már két értekezletet tartottak s általánosságban a következőkben állapodtak meg:

1. Küldöttségileg fogják felkérni *Bárczy* polgármestert arra, hogy a háboru idejére a mészárosok községi adóját engedjék el.

2. Miután a főváros tervbe vette azt, hogy a külterületeken levő becsukott mészárosboltokat kinyittatja s a megbukott mészárosmesterekének városi árut ad bizományba, a mészárosok azt kérik a polgármestertől, hogy a főváros kivétel nélkül minden mészárosmesternek adjon városi árut s egyben állapitsa meg azok eladási árát.

3. Az értekezlet a husdrágaság enyhitésére csupán egy módot tud ajánlani a fővárosnak. A főváros járjon közbe a kormánynál, hogy ki lehessen mondani, hogy *Budapesten csak a székesfőváros hatóságának van joga élőál.*

latot vásárolni. Se mészáros, se nagykereskedő ne vehessen a vásáron élőállatot, csupán a főváros. — Ennek a kivételes intézkedésnek azonban az az előfeltétele, hogy a kormány járuljon hozzá az élőállat árának maximálásához. A vásáron szakértő bizottság állapitsa meg, melyek az első-, másod- és harmadrendü mészárosok között s állapitsa meg a hus eladási árát. Ha a főváros, illetve a kormány megvalósitja ezt az indítványt, ugy lényegesen csökkenti a hus árát s megmenti a bukástól azokat a mészárosokat, akik eddig megtakarított pénzükből még rá tudtak fizetni az üzleteikre.

*

Ezek azok a kivánságok, amelyeket a kismészárosok a polgármester elé akarnak terjeszteni.

Csatározások

a Ferenc József-dij körül.

A Ferenc József jubileumi dij körül heves harcok indultak meg. A tudományos dij sorsa eldöntöttnek tekinthető, mert *Szabó* Ervin könyvtári igazgató relative fölényben van a többi pályázókkal szemben s mert Szabónak igen jó összeköttetései vannak. Annál nagyobb a küzdelem a szép irodalmi dij kétezer koronájáért. Városházi körökben *Tormay* Cecil irónőt tippelik első helyre, a „Régi ház" cimü uj regénye alapján.

A pályázók között van *Krudy* Gyula is. Mig a többiek oldalas életrajzi adatokkal fűszerezték kérvényeiket és csatolták hozzá müveik diszpéldányait — Krudy Gyula kérvénye mindössze ennyi:

Tekintetes tanács! Tisztelettel kérem, méltóztassék a Ferenc József-dijat részemre megitélni. Teljes tisztelettel Krudy Gyula.

Még bélyeg sincs a kérvényén, meg is leleteztek Krudyt, aki nem irt életrajzot és nem hivatkozott a müveire. És teljesen igaza is van, mert aki nem tudja, ki ő és mit alkotott, az nézze meg a lexikont és okuljon belőle.

Márkus József helyére uj ember kerül az irodalmi dij zsürijébe. Valószinüleg *Molnár* Ferenc. Nem bizonyos, hogy ősz előtt eldől a pályázat, legalább az a szándék, hogy elteszik szeptemberre a dolgot, pedig semmi ok sincsen arra, hogy hevertessék a pályázat aktáit.

Harc a füstemésztők ellen.

A gyáriparosok kérese.

A főváros közgyülése a mult esztendőben — tudvalevőleg — a tanács javaslatára határozatot hozott, amely a budapesti tüdők érdekeit szolgálja, minthogy az ipari vállalatok kéményeinek füstemésztő készülékkel való ellátását rendeli el. A közgyülés a nagyfontosságu intézkedés végrehajtására egy esztendei határidőt szabott.

Az esztendő lejárt, de a füstemésztő készülékek még mindig nem készültek el. Kiderült most azután, hogy a gazdag ipari vállalatok anyagi okokból késlekednek e fontos közegészségi intézkedés végrehajtásával. Belekapaszkodnak a háborus állapot teremtette helyzet jogcimébe és erre való hivatkozással halasztási kérvényekkel árasztották el a Közmunkák tanácsát. Nincs vas és nincs munkáskéz, — panaszolják ezek a kérvények és ezen az alapon hosszu halasztást kértek.

A Közmunkák tanácsa méltányos is volt e kérelmek elbirálásában. Most azután, hogy a sok egyes kérelem egy kalap alatt elintéződjék, a Gyáriparosok Országos Szövetsége vette kezébe az ügyet és a füstemésztők fölállitása határidejének hosszu időre való kitolását kérte. A Közmunkák tanácsa ezt az együttes kérést is jóindulatulag kezeli, de nagyon valószinü, hogy a Gy. O. Sz. tulhajtott kivánságának nem tehet eleget. A füstemésztők fölállitása valószinüleg halasztást fog szenvedni, de nem bizonytalan időre, hanem csak méltányos és a háboruval tényleg megokolt halasztást.

Események

Rendkivüli közgyülés.

A főváros törvényhatósági bizottsága csütörtökön délután rendkivüli közgyülést tart és tárgyalni fogja azt az indítványt, hogy a kormány Budapestre nézve külön állapitsa meg a maximális gabonaárakat. — A tizes bizottság legközelebbi ülését pénteken délután tartja. A nyári szünet előtt az utolsó közgyülés julius 14-én lesz.

Partbérlet-csere.

A partbeosztó bizottság tudvalevőleg évente megállapitja a dunaparti lerakodóhelyek bérét és évente javaslatot tesz a közgyülésnek azirányt, kiknek adja bérbe a város ezeket a partrészeket. Igy történt ez ebben az esztendőben is. A Dunagőzhajózási társaság most azzal a kérelemmel fordul a fővároshoz, engedje meg, hogy az eddig bérelt partrészt más parttal cserélje ki, amelyre inkább volna szüksége. A kérelem fölött végső fokon a közgyülés fog dönteni.

Siófokfürdő

megnyiltával alkalma van a közönségnek a Balaton eme legmodernebb helyét már bájos strandfürdője révén is felkeresni. Kitünő és zavartalan összeköttetése, mindennemü élelmiszerrel való bőséges ellátása, hygiénikus berendezése stb. és a penziószerü ellátás a legindokoltabbá teszik látogatását. Postai cim: Fürdőigazgatóság. Telefon 1., vagy Budapesten Royal-nagyszálló 123-24.

Barokaldi néparéna.

A Barokaldi-féle néparéna hagyományos nyári sikerei tetőpontjukat érik el ezekben a napokban, amikor a nyár minden más szórakozás fölé helyezi a grandiózus artista mutatványokat, amelyeket *Könyöt* Adolf igazgató pompás kiválasztó tehetséggel válogat össze. A hűs arénában valósággal fölüdülnek az emberek és a gyermekek vidám hahotája teszi élénkké az egész környéket.

Üzenet.

Előfizető, Budapest. Nyomda-technikai okok miatt, az összes napi- és hetilapok kénytelenek voltak a háboru tartama alatt a lap terjedelmét korlátozni. Ez általános szabály alól mi sem tehetünk kivételt.

A TŐKE

Nem lesz szénínség,

ha idejekorán gondoskodik a város

A Máv. szokatlan figyelmeztetéssel él: felhivja a közönséget, hogy még a nyár folyamán gondoskodjék téli szénszükségleteinek kielégitéséről, mert nem lehet tudni, mi lesz az ősszel, mi lesz a télen. Az udvariasság kedves és lekötelező. Kétségtelen azonban az is, hogy az udvarias figyelmeztetésről a fővárosi közönségnek csak vagyonos rétegei vehetnek tudomást. A hivatalnokoktól le egészen a munkásosztály legnyomorgóbb részéig senkinek nincsen módjában, hogy ma százakat fektessen bele téli szükségleteinek előre biztositásába. Ezek azok az osztályok, amelyek a drágaság által megnyomoritva, máról-holnapra kénytelenek élni. Előzetes befektetéseket igazán lehetetlenség tőlük várni.

A munkaadóknak igen kis hányada az, amely előleggel, vagy drágasági pótlékkal siet alkalmazottait támogatni. Ez az oka nagyobbrészt annak is, hogy ma a drágaság miatt különösebb módon kell szenvednünk. Ha a háboru kitörésekor a vállalatok előlegeket folyósitottak volna, akkor ma minden háznál telt éléskamrák volnának. De ki tudna ezen a módon egyöntetü eljárást elképzelni? Az élelmezési bajok elhárítására sem volt egyéb megoldás, mint hogy a város segitsen. Németország minden városában, de a mi vidéki városainkban is hatalmas élelmikészleteket halmoztak föl. Budapest megkésett, elszenvedtük hát türelemmel a bajokat. A városházán most már tudatára ébredtek, hogy a háboru a lakosságról való gondoskodásnak minden gondját a hatóságra háritja.

Éppen ez a most bebizonyosodott tétel indit bennünket arra, hogy a *Fővárosi Hirlap* utján jó előre megjelöljük a legujabb kötelességet, amely a fővársra várakozik. Ép ugy, ahogy az élelmezési kérdések gondja a főváros nyakába szakadt, ép ugy reá kell gondoskodnia a budapesti közép- és munkás-osztályok szénszükségleteiről. Ne csináljon a főváros, aminthogy az élelmiszereknél nem tette, konkurrenciát a kereskedelemnek, hanem igenis gondoskodjék azokról a szükségletekről, amelyeknek kielégitését a kereskedelem nem tudja vállalni és egyben ezen a területen is próbálkozzék majd az árszabályozás kérdésével.

Ha az élelmiszeruzsora leküzdése érdekében a milliók sorozatát lehetett és kellett mozgósitani, akkor a szénhiány legyőzésének érdekében ujabb millióknak kell sikra szállaniok. A főváros inkább tud milliókat befektetni biztos üzletbe, mint a polgári lakosság, amely boldog lesz akkor, ha zsákonkint és métermázsánkint tudja szükségleteit kielégiteni.

Uj üzletágat sem fog a főváros inaugurálni, hiszen kokárusitása a gázgyári üzemmel kapcsolatban állandóan müködik. A gázmüvek óriási raktárai pedig módot nyujtanak arra, hogy a téli szénszükséglet összegyüjtése számára elegendő helye legyen a fővárosnak. Mérhetetlen hiba lenne, ha a városházán ezt a kérdést is ugy elhanyagolnák, mint az élelmezés ügyét elhanyagolták akkor, amikor módjukban lett volna a segités. Ma már tapasztaltak vagyunk a háborus gazdálkodásban, többé nem lenne mentség, ha a szénkérdésben is nemtörődömséget kellene fölfedezni majd akkor, amikor a didergő kezek megtagadnák a város létfenntartó munkáját.

A második hadikölcsön.

A *Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál* a második hadikölcsön kibocsátása alkalmával összesen 239,119.100 korona kötvényt jegyeztek. A bejelentett jegyzések összege tehát még a tavalyi első hadikölcsönnél elért fényes eredményt is (214,000.000 koronát) több mint 25 millió koronával felülmulja. A bank a nála jegyzett kötvények egész ellenértékét a pénzügyminiszteriumnak már befizette.

Az Ujlaki tégla- és mészégető r. t.

a napokban tartotta meg rendes évi közgyülését, amelyen az igazgatóság összes javaslatait elfogadták és elhatározták, hogy az 59,197.33 korona veszteséget uj számlára vezetik elő.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

SIÓFOK megnyilt
Balatonfürdő. Budapestről (d v.) 2¼ óra. Strandfürdője eszményi plageval, tengert pótol. Minden kényelem és kultura.
Prospektussal szolgál a fürdőigazgatóság.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár rész.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizella-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60,161-76 191-14.

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Nagy előadások

Mint vendégek fellépnek az utól-: érhetetlen művészetükről hires :

Könyöt testvérek

: minden versenyt felülmuló műso-: rukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.

Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Nincs többé hushiány!

Szállitunk naponta friss sózott

tengeri halat

tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ára kilónként

1 kor. 40 fillér

Rendkivül izletes paprikásnak, rántott vagy sülthalnak elkészitve. — Elkészitési módokról leirás ingyen. Rendkivül ajánlatos fogolytáborok, kórházak, népkonyhák élelmezésére. Kapható fióküzleteinkben:

Központi Vásárcsarnok
Garay-téri Halcsarrnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok

vagy a főelárusitó-helyen:

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Budapest, VI., Dágány-u. 12.

Telefonszám: 52—44 és 49—71.

Kraszner József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

Kézi-Jéggyártó-Gép Részvény-Társaság

Budapest, VI., Teréz-körut 32

Telefonszám: 88—26 és 178—14.

Szállit **kézihajtásra** berendezett **jégkészitő** és **hütőgépeket,** melyek **15 perc alatt** három, hat vagy kilenc kilogramm **tömbjeget** és **36 kgr., 72 kgr.,** vagy **108 kgr.** hütő anyagot állitanak elő. **Géperőre berendezett** jéggyárakról és hütőtelepekről költségvetést küldünk.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: **Lift.**

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Mostan nyáron

ragályok ellen

igen alaposan kell védekeznünk, mert kolera, vörheny, kanyaró, tiphus, himlő és egyéb ragályos betegségek fokozottabb erővel lépnek fel, mint más időkben, miért is szükséges, hogy minden háztartásban egy megbizható fertőtlenitő szer kéznél legyen. A jelenkor leghasználtabb fertőtlenitő szere a

LYSOFORM

szagtalan, nem mérgező, olcsó és eredeti üvegekben **90 fillérért** minden gyógyszertárban és drogériában kapható. Hatása **Löffler, Liebreich, Proskauer, Vertun, Pertik, Vas, di Vestea stb. intézeteinek vizsgálatai szerint gyors és biztos,** miért is az összes orvosok betegágyak fertőtlenitésére, antiseptikus kötözéseknél (sebekre és daganatokra), kéz- és arcmosásra és ragályok elháritására stb. mindenkor ajánlják.

LYSOFORM-SZAPPAN

finom, gyenge pipereszappan, lysoformot tartalmaz és antiseptikus hatásu. Alkalmazható a legkényesebb bőrre is; szépiti, megpuhitja és illatossá teszi a bőrt. Egy kisérlet után Ön a jövőben kizárólag ezen szappant fogja használni. **Ara 1 korona 20 fillér.**

FODORMENTA-LYSOFORM

erősen antiseptikus hatásu szájviz. Szájbüzt rögtön és nyomtalanul eltüntet és a fogakat konzerválja. Használandó továbbá orvosi utasitás szerint toroklobnál gégebántalmaknál és nátha esetén gurgulázásra. Néhány csepp elegendő egy fél pohár vizre. **Eredeti üvegje 1 kor. 60 fillér**

Az összes lysoformkészitmények kaphatók minden gyógyszertárban és drogériában. Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldjük az **Egészség és fertőtlenités** cimü érdekes könyvet.

Dr. Keleti és Murányi

vegyészeti gyára Ujpesten.

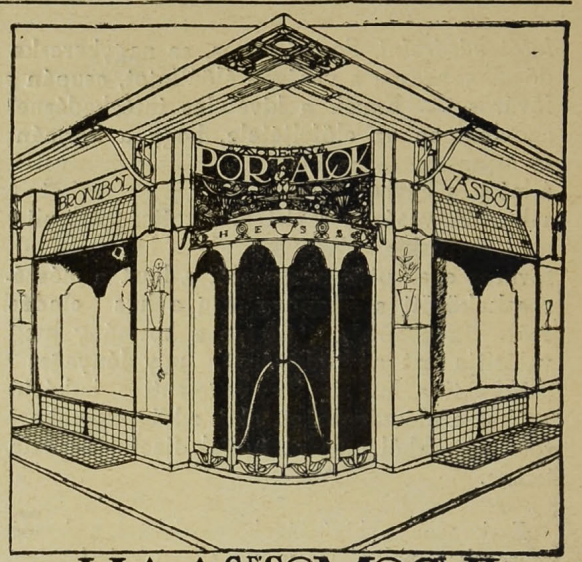

TELEFON 72-44 **HAAS ÉS SOMOGYI** BUDAPEST IX. KINIZSI-UTCA

Csuz, köszvény

ellen, **hatásában felülmulhatatlan a**

Káli Linimentum

Üvegje 2 korona

ZOLTÁN gyógyszertárban

Budapest V., Szabadság-tér

NEMZETI PARK

a parkzenekar

már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

A földalatti éjfélig közlekedik.

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt, vaj és csemegeáruk

nagykereskedése

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott"

Mindennemü bel- és külföldi sajtok állandó nagy raktára. — Telefon 29-46.

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

ILONA artézi ásványviz

nem drágább, mint a közönséges szódaviz

Megrendelhető: **„Artésia" r. t. Bpest**

Telefon 50—72. sz. a.

5520/39

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. julius hó 7-én. — 28. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap

Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-15

Üzletek

illata kering a városháza levegőjében. Tulontul sok pénze van a fővárosnak, nagy gondot okoz, mihez fogjanak vele. Hagyományos szokás szerint pont a városházi szezon kapuzárása előtt kerülnek nyilvánosságra ezek az üzleti természetü előterjesztések. Nem vagyunk naiv purifikátorok, nem mondjuk, hogy minden üzlet rossz üzlet és hogy az üzlet és a panama egy anyaméhnek a szülöttei. Igenis, vannak tisztességes üzletek és el tudjuk képzelni, hogy a főváros anyagi és erkölcsi előnyökhöz juthat valamely üzlet révén. Mi tehát nem azt kifogásoljuk, hogy a főváros vesz és elad és alkudozik és tárgyal bankárokkal, érdekcsoportokkal, ügynökökkel, — hanem sulyos hibának tartjuk, hogy ezt mindig a nyilvánosságtól való idegenkedéssel teszi. A pesti polgár gyanutlanul megreggelizik, a kávéjához kedvenc lapját kéri és kedvenc lapjából értesül, hogy hetven millióért gabonát vásárol a főváros, harminckét millióért villamos áramot, százezer koronáért telket stb. Szegény pesti adófizető beleszédül a nagy summákba és sóvárogva gondol a városházára, ahol a százmilliók teremnek. Az agyában ugyan ellenkező képzetek is rajzanak: tizmilliós költségvetési hiány, hétmilliós zárószámadási deficit, sok adósság, pénzkrizis — de hát, gondolja magában, a város urai hivatalból bölcsek és előrelátók és számitók; ha a város urai ugy látják, hogy itt az ideje a nagy üzleteknek, akkor bizonyára bőséges fedezete is van a városnak ezekre az üzletekre.

Megfoghatatlan, hogyan vállalhatják a felelősséget a jövőért azok, akik a mai időben ily nagyarányu tranzakciókra gondolnak. A főváros anyagi ügyei a legrendezetlenebbek és senki sem tudja, hogy fognak alakulni ezek az ügyek a háboru után. A legkiválóbb közgazdászok és várospolitikusok sem mernek ma még jóslásokba bocsátkozni a jövőt illetőleg, miért hát az a mérhetetlen optimizmus, amely az előterjesztésekből kiárad, A medve bőrére előre inni nem jár tulságos kockázattal, mert ha kisiklik a fenevad a hajtók karmai közül, akad majd másik leteritendő. De előre eszkomptálni egy világháboru gazdasági következményeit nem lehet, mert a modern háborunak kiszámithatatlan esélyei vannak nemcsak a kül- és belpolitika terén, hanem még inkább a gazdasági életben. Ma nem volna szabad messzemenő terveket megvalósitani. Reménykedni kell, boldogan és büszkén gondolni a győzelmes békére, de számon tartani a rendelkezésre álló erőforrásokat, mérlegelni azt a körülményt, hogy akármilyen kedvező lesz a békekötés, sokáig nem tér vissza normális medrébe a gazdasági élet, sokáig nem lesz jó üzlet a kölcsönpénzekből eszközölt beruházás.

Fullánkok

A városi sóhivatal

vagy hivatalos nyelvén: a panasziroda, semmi esetre sem töltötte be tisztét, mert különben nem kellett volna oly rövid szenvedés után kimulnia. A város intézői kétségtelen jóindulattal alapitották meg ezt a müintézetet és nyilván nem számitottak arra a részvétlenségre, amely sorsát megpecsételte. Nem érte el ez a talmi sóhivatal az igazinak a népszerüségét, ahová legalább küldik az embereket, de ide csak hivták, csalogatták. Nem ment senki. Minek is? Panaszt tenni a budapesti közélelmezés ellen? Hiszen egy hatalmas sajtó-zenekar harsogta, zugta hónapokon át, hangosan jajgatott mindenki és nem hallotta meg senki. Most egyszerre megnyitották a sóhivatalt, tessék előadni a panaszokat. A közönség mosolygott, hiszen ez a sóhivatal a hatáskör nélkül valóságban tullicitálta a másikat. És végre is igaza volt a közönségnek: ha a városházán eddig még nem látták, mi a panasz, akkor ezentul sem fogják. Ma már csak egyetlen sójövedéki körlovas kocog a poszton. Kirendeltek egy hivatalnokot, akinek az a hivatása, hogy elfogja, szállitsa a panaszosokat. Szivesen tanácsoljuk szegénynek, adjon magáról többször életjelt, mert még bizony isten ottfelejtik . . .

Az árdrágitókat

ugyancsak meghengergették a tizes bizottságban. Ha igy halad tovább a bizottság, akkor végre megállapitják, miért drága az élelmiszer és kik drágitják merő kapzsiságból. Ettől azonban egy fillérrel sem lesz olcsóbb az élelmiszer és a publikumnak végtére is nem a „miért" a fontos, hanem a drágaság szomoru ténye. Amiből következik, hogy a hatóságnak nem szabad megállni a tények leszögezésénél, hanem ezt követnie kell az árdrágitók leszögezésének is. Hogy kartell alatt nem kell feltétlenül gazdasági erkölcsöt, altruizmust érteni, azt eddig is jól tudtuk. De minősitett vétek, ha valaki a háborus helyzettel visszaél és minősitett, sulyosabb büntetést érdemel, aki akkor nyomoritja meg a publikumot, amikor amugy is elég sulyos a helyzete.

A farkasréti

temetőről kimutatták, hogy jó időre elég halottat képes befogadni. Bebizonyitották, hogy keserü viz van a kiszemelt telek helyén és felpanaszolták a környék lakói, hogy az uj teleknek temetővé való átalakitása tönkreteszi a levegőt, drága is a telek. A városházán tavaly nem is forszirozták tovább a dolgot, de most, hogy háboru dul, ujból elővették. S mert minden körülmény a vétel ellen szól — a vételt ajánlják. A telekpolitika másik irányában is történt lépés. Drágán venni, ez az egyik jelszó, olcsón eladni, a másik. A kőbányai polgári serfőző olcsón jut csekély hatezerhatszáz négyszögölnyi területhez, csak azért, mert az elv elv; nem szabad a városnak olcsón venni és drágán eladni.

Edison feltalálójától

elveszik az Általános Villamosságit.

Mindeneknek nagy ámulatára összehivták mult héten a világitási bizottságot és *Buzáth* tanácsnok előterjesztést tett arra, hogy a város mondja fel szeptember 15-ikén a *Budapesti Általános Villamossági r.-t.* szerződését és a vállalatot váltsa meg két esztendő mulva.

Szokatlanul titokzatosan kezelték ezt az ügyet a városházán. Azelőtt az ilyen nagyobb tranzakcióknál legalább az előterjesztést közölték a bizottsági ülést megelőzően a nyilvánossággal. Most pedig *Buzáth* tanácsnok féltő gonddal vigyázott arra, hogy csak az utolsó pillanatban pattanjon ki a terv. Amikor emiatt szemrehányások érték, azzal indokolta meg a tanácsnok ezt a különös eljárást, hogy fel kellett használni azt az időt, mialatt *Fodor* István udvari tanácsos, az Általános Villamossági vezérigazgatója, távol volt a fővárostól. Miért? — mert féltek attól, hogy Edison méltóságos felfedezője kontrakarirozza a dolgot. Beleköp a tanács levesébe. Egészen döre és naiv védekezés ez; nem lehet feltenni Fodor Istvánról, hogy éppen ő ne tudott volna arról, mi készül ellene. Biztos, hogy ő méltósága jóval korábban tudott az előterjesztésről, mint — az egész világitási ügyosztály. Kár volt ezt az alapján véve hasznos s szükséges tranzakciót mindjárt az első lépésnél diszkreditálni.

⁂

Mert objektiv itélettel azt kell megállapitani, hogy az előterjesztés elvileg helyes. A beavatottak régóta tudták, hogy a konkurrens vállalat megváltása elkerülhetetlen, ha csak a főváros nem akarja veszni engedni a saját telepeit. Először is: az Általános Villamossági lekötötte a főváros áramfogyasztóinak nagy részét. Másodszor: éppen ugy, mint ahogyan a Városi Villamos részvénytöbbségének megszerzése nem eredményezte a villamos közlekedés városházi irányitását, a Magyar Villamossági megváltásának se volt az a következménye, hogy a villamos világitás terén a főváros diktál. És épen ugy, ahogy a Városi megváltása csak az első lépése volt a villamosközlekedés községesitésének és önmagában véve sem pénzügyi, se várospolitikai előnyt nem biztosit, — a villamos telep létesitése és a Magyar Villamossági megváltása is csak közbeeső állomásai voltak annak az utnak, amely a világitás teljes községesitéséhez, monopóliumként való kezeléséhez kell, hogy vezessen. Egyik tranzakció eredményezi szükségképen a másikat; — ha egyszer elkezdték, nincs többé megállás.

⁂

Más kérdés, hogy vajjon az idő alkalmas-e ily nagyarányu tranzakciónak a kezdeményezésére. Szerintünk a legkevésbé sem, mert hiszen a multak tapasztalataiból szürjük le azt a szilárd meggyőződést, hogy a főváros nem fog megállni a becslésnél, kimondja a megváltást akkor is, ha csalódni fog a becslés eredményében, ha nem 32, hanem 40 millió korona lesz a becsérték. Ilyen horribilis summának a fedezete, kamatfizetése, törlesztése még a legnormálisabb időkben is sulyos gond, hát még mostanában, amikor senki sem tudhatja, mit hoz a jövő, hol veszi a pénzt a város és

mit fog érte fizetni. Az sem utolsó szempont — és ugyancsak a Magyar Villamossági megváltása tanitott rá, — hogy a fővárosnak „sikerülni fog" megállapodni az Általános Villamossággal, megegyeznek néhány hónap mulva, esetleg még a háboru alatt e megváltásra vonatkozólag. Honnan veszi akkor a pénzt a város, hiszen a moratórium nem vonatkozik a háboru tartama alatt kötött üzletekre. Kár ezt a kérdést elhamarkodni, kár volna, ha a főváros a megváltás előrelátható financiális akadálya folytán kiadná a kezéből azt a jogot, hogy 8 esztendőn belül a vállalat megváltását kérje, Nem hisszük, hogy épen ez volna a tanácsnak célja.

Kétezer hizó — papiron.

Vizbeesett sertésüzlet.

A közélelmezési ügyosztály még február havában szerződést kötött *Lemberger, Schön és Szász* bajai kereskedőkkel, akik kötelezték magukat, hogy kétezer darab hizott sertést szállitanak a fővárosnak. A szerződés értelmében a sertések junius havától kezdve heti részletekben lettek volna Budapesten átadandók, mindenkor a napi piaci árakon. Az üzlet igy elég tetszetősnek látszik és a mai husinséges időkben a gondos előrelátásért, a sok balsiker után, elismerés illetné az ügyosztályt, ha a jófajta bajai sertések tényleg megérkeztek volna. De Folkusházyékat itt is a hagyományos pech üldözte: a cég egyetlenegy sertést sem szállitott.

Ugy történt az eset, hogy Lembergerék tudván azt, hogy a hizlaláshoz kukorica is kell, még a fővárossal kötött szerződés idején gondoskodtak a szükséges menyiségü kukoricáról. Közben azonban megjelent a rekvirálásról szóló rendelet és a kukoricát Lembergéknél is lefoglalták, dacára annak, hogy a cég igazolta a földmivelésügyi miniszteriumban, hogy raktáron levő kukoricájuk a fővárosnak szállitandó sertések hizlalására szolgál. Minthogy a cég kérelme, hogy ne foglalják le a tengerit, eredménytelen maradt, maga a főváros kisérletezett a földmivelésügyi miniszternél, de ez is sikertelen maradt. Kukorica nélkül pedig nem lehet hizlalni és igy történt, hogy Lembergerék vis major cimen visszaléptek az üzlettől. A fővárosnak pedig van 2000 darab hizója — de csak papiron.

Halász a homokbányában.

Szahara az alberti-irsai uton

Amennyire fontos az, hogy a háborus helyzet igaztalan terheket ne rójjon azokra, akik a béke viszonyaira alapitották üzleti számitásaikat, ép oly elengedhetetlen kellék az, hogy a háborut ne lehessen kihasználni önző célokra. Ez az elv érvényesül a tanácsnak itt elmondandó intézkedésében, amely tulajdonképen nem a renitens vállakozó megrendszabályozását jelenti, hanem csak azoknak az önkényességeknek megszüntetésére akarja rászoritani a vállalkozót, amelyeket a háboru örve alatt meghonositott.

A fővárosnak az *Alberti-irsai-uton* nagyterjedelmü homokbányái vannak, amelyeknek homoktermelési jogát évek során át *Halász* Hubert vállalkozó bérelte. Az üzlet a vállalkozó számára igen kedvező volt, aminek legélénkebb bizonyitéka az, hogy haszonbért fizetnie nem kellett, mindössze ellenszolgálatképen a környékbeli utak *tükrözését* kellett elvégeznie.

A homoknak magának ott a szinhelyen értéke nincsen, értéke csak az elszállitás által kezdődik. Tény az, hogy az Alberti-irsai homokbányák bérlője a háboru kitörése után nem tudta anyagját értékesiteni.

Hogy az előnyös szerződéshez mégis ragaszkodott, annak bizonyitéka, hogy a háborus viszonyok mellett is tovább folytatta a munkát, aminek eredménye azután az lett, hogy óriási homok-készletet halmozott fel. Ez a rendkivüli anyagfölhalmozás azonban anomáliákat szült, amelyeket a város nem türhetett.

Az ut- és csatornaépitő ügyosztálynak észre kellett venni, hogy Halász Hubert homokhegyei utban vannak. Fölszólitotta tehát a vállalkozót, hogy azokat, miután közlekedési zavarokat teremtenek, távolitsa el. Volt azonban az ügyosztálynak erre még speciálisabb és fontosabb oka is. Az utakat szabályozni kellett és a gázgyár is csöveket akart lerakatni ezen a területen. Mindennek lehetőségét azonban keresztükhuzták Halász Hubert homokhegyei.

Halász a felhivásra többszörösen halasztást kért, azzal az indokolással, hogy a homokot most nem tudja értékesiteni, egyben pedig a fuvarozási bérek erősen emelkedtek. Ezt az érvelést természetesen nem lehetett komolyan figyelemre méltatni, hiszen határozott közérdekről volt szó egy szabály-ellenes visszaéléssel szemben.

Végre is a tanács elé került a dolog. A tanács azután radikálisan határozott. Ultimátumot adott a vállalkozónak, amely ultimátum szerint *három nap alatt köteles homokhegyeit elhordatni.* Amennyiben ez meg nem történik, akkor Halász költségére a gázgyár fogja a homokot eltávolitani.

A három nap eltelt anélkül, hogy Halász Hubert eleget tett volna a tanács követelésének. Most aztán utban van a tanács erélyes föllépésének folytatása. A napokban a gázgyár megkezdi a homok elhordását. Miután azonban elegendő napszámost kapni nem lehet, *a gázgyár orosz foglyokat kért,* akik a munkát el fogják végezni.

Három milliós uj jövedelem.

Harc a betterment ellen.

A városházán már most nagy gondot okoz az a kérdés, miből fedezzék azt a hét-nyolc millió korona deficitet, amely ma már állandó a főváros költségvetésében. Kétségtelen, hogy a deficitet másból, mint uj jövedelmi forrásokból nem lehet fedezni s uj jövedelmi forrásnak a községi adópótlék emelése egyáltalán nem alkalmas. Nemcsak azért, mert a községi adó emelése aránylag keveset jelent, hanem azért sem, mert egy emelés a mai adórendszer mellett éppen a vagyontalan néposztályokat sujtaná. A községi pótadó emeléséről tehát egyelőre szó sincs s valószinü, hogy nem is lesz még a háboru után sem.

Azok közül az uj jövedelmi források közül, amelyekből a fővárosnak rendbe kell hozni a háztartását, a legtöbb szó esik az *értékemelkedési adóról,* illetve az üres és kellően be nem épitett telkek adójáról. A polgármester bizalmas környezetében ezt tartják a legelőbb megvalósitandó reformnak s többen dolgoznak azon, hogy tiszta képet tárjanak a várható jövedelemről. E bizalmas számitások szerint *évi három millió korona az az összeg, amelyet ez az uj jövedelmi forrás hozna a fővárosnak.* Olyan nagy tehát, amely a mai, állandónak mondható deficit egy tekintélyes részét ellensulyozná.

Természetes, hogy azok a számitások és tanulmányozások, amelyek a bettermentre, illetve az üres és kellően be nem épitett telkek adójára vonatkoztak, nem maradtak titokban az érdekeltek előtt. S már most megállapitható, hogy amint a tanács elő fog állani az előterjesztéssel, igen nagy agitáció fog megindulni ellene. Az érdekeltek szerint Budapestet külföldi városokkal összehasonlitani nem lehet. Egyetlen városban sem olyan nagy a házadó, mint Budapesten, az uj jövedelmi forrás pedig nem lenne más, mint burkolt ház-, illetve telekadó. A fővárosban, ahol a bruttó házjövedelem 16 százalékát kell állami adóba fizetni, az uj adóval csak azt érnék el, hogy *mesterségesen csökkentenék a telkek értékét. Ez pedig egyáltalán nem érdeke a fővárosnak,* ahol az egész adózás a házra, illetve a telekre van alapitva.

Magától értetődik, hogy egyelőre csak elméleti csatározások ezek, de heves és elkeseredett harc fog kezdődni, mihelyt a tanács konkrét formában fog előterjesztést tenni. A kérdés mindenesetre nehéz, de a város illetékes köreinek eltökélt szándékuk, hogy *még a háboru befejezése előtt* javaslatokat tesznek az uj jövedelmi forrásokra vonatkozóan.

Készülnek a hirdetésbódék

Az utcai árusitás megoldása.

Budapest különböző, de rendesen élénk forgalmu helyein a tanács árubódék felállitását engedélyezte, amelyeket idők folyamán nemcsak esztétikai szempontból kifogásolandónak, de közlekedési okokból is károsnak itélt ugy a sajtó, mint a közönség. A fővárost sok esetben humánus szempontok vezették, kétségtelen mégis, hogy a gáncs, amely az intézkedést érte, szintén jogos volt.

Mutatja ezt az is, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa is tudatára ébredt a helyzet tarthatatlanságának és többé nem volt hajlandó azokhoz az árubódé engedelmekhez, amiket a városházán megadtak. Igy azután ötletekhez kellett folyamodni, amelyet *Márkus* Jenő tanácsnok, a városgazdasági ügyosztály vezetője szolgáltatott.

Márkus előterjesztéseihez a tanács már tavaly hozzájárult és ha a háboru ki nem tör, már ma uj és csinos városi hirdetőbódék ékesitenék a pesti utcát a régi, esetlen és az ideiglenesség állandó látszatával ellenszenvessé vált tákolmányok helyett.

Ujabban azonban a hirdetőbódék ügye ismét lendületet kapott, ugy, hogy az ősszel egy részüket már föl is állitják. *Márkus* Jenő tanácsnok a *Fővárosi Hirlap* munkatársának a következő felvilágositást adta:

— A tanács még a mult évben pályázatot irt ki a hirdetési bódék művészi terveire. A pályázaton az illetékes bizottságok egyhangulag *Braun* Károly épitész terveit találták legmegfelelőbbeknek. Már a megvalósitás is utban volt, amikor kitört a háboru. Az épitészt magát is behivták, de egyben más igen természetes akadályok is felmerültek.

— Igy a bódék felállitása elodázódott. Most aztán legalább részben módunkban van a tervet megvalósitani. Egyelőre a tervbe vett huszonnyolc hirdetési bódé közül ötöt fogunk felállitani azokon a forgalmasabb helyeken, ahol most is árubódék állanak. Azért csak ötöt, hogy előbb a térhatást és a közönség tetszését is kikémleljük.

— A készülő hirdetőbódék igen csinosak lesznek. Azt hiszem, praktikusság és szépség dolgában fölül fogják mulni a párisi és berlini bódékat, amelyeket természetesen előzőleg tanulmányoztunk. Az utcák élénkségének emelésében föltétlenül nagy szerepük lesz. Különösen este, amikor a szines üvegtáblákon elhelyezett hirdetéseket transparens módjára világitjuk meg és igy az egész bódé eleven, kedves szinfolt lesz az utcán.

Egyébként ugy értesülünk, hogy a hirdetőbódék jelentékeny üzleti hasznot is fognak a fővárosnak hozni, mert a bérlők által fizetendő összegen kivül maguk a hirdetések is szép jövedelmet igérnek. Tervek vannak különben arról is, hogy az a városi idegenforgalmi vállalat, amelyet a háboru után mégis meg fognak valósitani, szintén hasznositani fogja a maga céljaira a hirdetőbódékat.

Élelmes városatyák,

akik a várossal kötnek üzletet.

Huszonkét millió koronáért vásárolt a főváros élelmiszereket, most pedig az a terv, hogy Budapest egész évi gabonaszükségletét, 1,800.000 métermázsát egyszerre, egy tömegben szerezze be. Ez az akció hetven millió koronát igényel, természetes tehát, hogy a főváros egyedül nem képes erre, hanem kénytelen a bankok segitségét igénybe venni. — Amennyiben a kormány garanciáját megkapja a város, ugy a *Haditermény r.-t.* utján kapja Budapest a gabonát. Addig is kisebb tételek-

ben 2—300.000 métermázsát vásárol a főváros. Beérkezett körülbelül harminc ajánlat. Eddig 35—40.000 métermázsát rendelt a tanács a *Kálnoky és Simon* cégtől (cégtulajdonos: SimonJakab, a tőzsde alelnöke, *főv. biz tag.)* a *Baruch Jeremiás és Fiai* cégtől (a fővárosnál *Winter* Lajos biz. tag képviseli a céget) és *Fleischl* Sándor főv. biz. tagtól, az ismert dán konzultól. Egy-egy métermázsa után *ezer korona proviziót* fizet a város, ami megfelel a tőzsdei szokásoknak. A többi ajánlatok fölött most tárgyalnak.

Opció a halottakra.

Telekspekuláció a farkasvölgyi temetőre.

A pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén hozzájárult az előterjesztéshez, hogy a farkasréti temető kibővitésére szerezzenek meg 20 katasztrális holdat. Miután — igy szólt az előterjesztés — a telkek tulajdonosaival nem lehet békésen megállapodni, inditsa meg a főváros a kisajátitási eljárást. Husz katasztrális hold 32,000 négyszögölet jelent, a városnak tehát minimális számitás szerint — négyszögölét 12 koronával számitva — 384,000 koronába fog kerülni a telek nyers megszerzése. Nagyon valószinü, hogy még többe, mert a biróság, az eddigi gyakorlat szerint, nem igen kedvez a fővárosnak.

A magunk részéről nem tartjuk okosnak és szimpatikusnak, ha a főváros a temető kibővitésével meggátolja a budai hegyvidék egyik legszebb részének fejlődését. De ha már a főváros nem tud másképen segiteni magán s uj temető berendezésére nem akar költeni, figyelmeztetjük arra, hogy a kisajátitási eljárás során idéztessen be minél több farkasvölgyi telektulajdonost. És hallgassa ki őket arra vonatkozóan:

Milyen áron kötötték le telkeiket annak az urnak, aki majdnem az egész Farkasvölgyet leopciózta?

Biztos tudomásunk van arról, hogy a Farkasvölgyben, majdnem az összes telektulajdonosoknál megjelent nehány hónappal ezelőtt egy ur, *aki a telkek legnagyobb részét 9 koronás és 9 korona 60 filléres árban leopciózta.* S hogy van az, hogy most ezek a telektulajdonosok a várostól 20 és 30 koronákat kértek egy négyszögölért?

A kérdés mindenesetre érdekes s ha a főváros firtatja is, bizonyára nagy eredményeket fog vele elérni.

Események

Az utolsó közgyülés.

Julius 21-én tartja utolsó közgyülését a főváros törvényhatósági bizottsága. A napirend főbb tárgyai: a zárszámadás, a Széchenyi fürdő, állatkert, hirdetési vállalat számadásai, a Budapesti Általános Villamossági r.-t. szerződésének felmondása, a Kőbányai polgári serfőző r.-t. telekügye, a farkasréti temető kibővitése stb. Valószinű, hogy a közgyülést 23-ikán fejezik be. A pénzügyi bizottság 9-ikén tartja utolsó ülését.

Glück a tizes bizottságban.

A *Fővárosi Hirlap* jelentette, hogy a tizes bizottság egyik legutóbbi ülésén *Hüvös* Iván lemondott. A bizottság legutóbbi ülésén már *Glück* Frigyes képviselte a Józsefvárost s több izben fel is szólalt. Hüvös Iván lemondása után ugyanis a nyolcadik kerületi bizottsági tagok értekezletet tartottak a Józsefvárosi Körben s egyhanguan abban állapodtak meg, hogy Hüvös Iván helyére Glück Frigyest választják be a tizes bizottságba.

Hány ház épül Budapesten?

A „Magyar Épitőmunkások Szövetsége" felterjesztésben kéri az épitkezés megindítását s kérésének támogatására felsorolja, hogy milyen kevés házat épitenek ma Budapesten. E kimutatás szerint a fővárosban 1915 junius havában az I. kerületben 12, a II kerületben 5, a III. kerületben 7, a IV. kerületben 10, az V. kerületben 13, a VI. kerületben 30, a VII. kerületben 13, a VIII. kerületben 9, a IX. kerületben 6, a X. kerületben pedig 3 épitkezés volt folyamatban. Ezek közül 21 csak javitás, 15 épületen pedig abbanmaradt a munka. Ilyformán csupán 72 épületen folyik a munka — De ezek közül is 16 épület befejezés előtt áll. Ezzel szemben a tavalyi esztendő junusában 157 épületen folyt a munka s ebből a számból csupán 8 volt átalakitás, a többi pedig mind uj épitkezés.

Olcsó tengeri hal.

A Budapesti *Welleminsky és Gottlieb, Adria halkonzervgyárak r.-t.* és ezzel Egyesült Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi r.-t. által bevezetett sózott tengeri hal fogyasztása széles körben elterjedt. Ezen tengeri hal ugy a cég központi telepén (VI., Vágány-utca 12.), mint a vásárcsarnokokban állandóan kapható. Különösen kedvelt ezen hal a kórházak, katonák, fogolytáborok élelmezésénél, mivel olcsó és tápláló eledel, ennélfogva tömegek élelmezésére különösen alkalmas.

A TŐKE

Garázdálkodnak a kartellek.

Bizonyos, hogy a háboru a legnagyobb árdrágitó tényező. A nemzetközi forgalom megakadása, a mérhetetlen anyagfogyasztás és a csökkent termelés fokozza a cikkek értékét, de ahogy nálunk az árak szökelnek, — ez a tobzódó orgiája a drágulásnak, — sem nem jogosult, sem közgazdaságilag nem indokolt. A spekuláció a kartelek, trösztök, szindikátusok és a fogyasztókkal szemben száz és száz más formában szervezkedett üzemek s termelők buzgalma nem a konjunkturák diktálta helyzet mértékéig srófolják a már igy is sulyos taksákat, de ráeresztik a fogyasztóra telhetetlen kapzsiságuk mohó kielégithetetlenségét, halászni akarnak a zavarosban is és az illegitim nagyhaszon üzi velünk könyörtelen játékát.

Az élelmiszerek drágulásával arányos az ipari, gazdasági és más szükségleti cikkek drágulása, — illetve mesterséges drágitása is. — Vessünk egy pillantást e terekre.

Hogy a *nyersolaj, petróleum* és *benzin* megdrágult, ezt értjük. Bár a nyersolaj, gépolaj s petróleum már a háboru első hetében felszökött, — a petróleum például 32—33 koronáról 95—110, a kenőolaj 20—21 koronáról 160—180 koronára, a hengerolaj pedig 50—60 koronáról 340—450 koronára, — mikor még óriási készleteink voltak No de itt legalább már rendet teremtett az ármegállapitás. Értjük a *kávé* és *tea* drágulását is, mert bár ebből nagy készleteink vannak, de horribilisek a hadsereg szükségletei is. Indokolt a *csokoládé, kakaó* s *déli gyümölcs* drágulása is, sőt száz-százhusz százalékkal emelkedett *rizsé* is, de hogy mért emelkedett horribilisen az *élesztő*, ennek indoka csupán az, hogy *ez az élesztő-kartelnek igy tetszett*, éppenugy, mint ahogy ez igy tetszett *a gyufakartelnek* is.

Jellemző az ily emelés lélektanára, hogy például amikor az osztrák *vaskartel* 1 kor. 50 fillérrel emelte métermázsánként a vas árát, *egyes gyárosok tiltakoztak ez ellen s indokolatlannak mondták.* De azért loyalisan beleegyeztek ők is az emelésbe. Ugyancsak a *spiritusz-szindikátus* kénye-kedve szerint srófolta a szesz árát s mivel sem volt indokolható az osztrák *kalapiparosok* elhatározása, amely 15%-al drágitotta meg az árakat, hogy mire a fogyasztóhoz jut, nem 15, hanem 20% legyen az emelkedés. És itt még további drágulás lesz az olasz kalapbehozatal megszünése következtében.

Jellemző például, hogy a nagy marhafogyasztás következtében soha annyi *faggyu* nem volt, mint most és a *szappan* ára mégis 60 koronáról 120-ra, majd 180-ra emelkedett s most 200 koronán felül áll.

Már például a *gyapjuiparban* kielégitők az állapotok a maximálás óta s kielégitők a *vászoniparban is*, amelynél jó jel az is, hogy a lentermés kitünő volt. A *pamutiparban* már nagyobbak a bajok. *Az amerikai behozatal megszünése* hiányt ugyan nem okozott eddig, de alaposan emelte az árakat: 22—30%-al. A *fehérnemünél* nagy az emelkedés és teljesen jogosulatlan. A calico például 32 fillérről 50-re s most egyszerre minden ok nélkül 66 fillérre emelkedett. A *bőrkeztyü* 65—70%-kal, a *cipő* 50—75%-kal, a *férfiruha* 10—15%-al emelkedett.

A *spárga* és *heveder* árusitásnál például egyáltalán nem lehet még okot keresni sem a tetemes áremelésre és mégis a *spárga* kilója 1 kor. 40 fillérről 4 kor. 20 fillérre, a *heveder* pedig 1 kor. 80 fillérről 4 kor. 20 fillérre emelkedett.

Helyes lenne minden árunál, ahol a maximálás lehetséges, ármegszabást létesiteni s a szükségleti cikkeknél hatósági erellyel lépni fel, de nemcsak a fogyasztó javára, hanem sokkal inkább, — sőt csaknem kizárólag — *a kereskedő érdekében*, aki a szindikátusoknak, kartelleknek s egyéb „alkalmi" szövetkezéseknek védtelenül ki van szolgáltatva.

A M. F. T. R. katonai felügyelet alatt.

A *Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Társaság* — ugy, mint a többi közüzemek — a honvédelmi minisztertől a vállalatnak katonai felügyelet alá való helyezését kérte. Ez a miniszter junius hó 18-án kelt rendelete értelmében meg is történt. Azóta a M. F. T. R. palotájába beköltözött egy kapitány, akinek hivatása az alkalmazottak között a fegyelmet fönntartani. A személyzet fegyelmi ügyeiben a katonai hatóság biráskodik.

A Dgt. hadisegélye.

A cs. és kir. *Dunagőzhajózási Társaság* kisebb fizetésü alkalmazottai számára 150,000 korona hadisegélyt engedélyezett, amely már a legközelebb kiosztásra kerül. Az alkalmazottak körében az igazgatóság emez áldozatkészsége, amely ismét *Csatáry* Frigyes vezérigazgató és *Neugebauer* Viktor igazgató nevéhez fűződik, nagy megelégedést keltett.

Máramarosi sóvasut.

A *Máramarosi Sóvasut-részvénytársaság* junius 15-én tartotta évi közgyülését, elnöke *Chorin* Ferenc dr. főrendiházi tag akadályoztatása folytán *Kriegler* Miksa vezérigazgató elnöklete alatt. Az előterjesztett évi jelentés szerint a lefolyt üzletév bevételei 585,429.93 koronára, a kiadások pedig 339,573.21 koronára, az üzleti felesleg az előző évről áthozott nyereménymaradvánnyal együtt 245,856.72 koronára rugnak. Haátrozatba ment, hogy az elsőbbségi részvények 22. sz. szelvényét 9 koronával, a törzsrészvények 25. sz. szelvényét pdig 8 koronával váltják be f. é. julius 1-étől a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank utján. Végül köszönetet szavaztak az igazgatóságnak, különösen *Kriegler* Miksa vezérigazgatónak, a céltudatos vezetésért.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

ILONA artézi ásványviz
nem drágább, mint a közönséges szódaviz
Megrendelhető: „Artésia" r. t. Bpest
Telefon 50—72. sz. a

Bründl János
cs. és kir. udvari szállító.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizművek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Arajánlatok.

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Nagy előadások

Mint vendégek fellépnek az utólérhetetlen művészetükről hires:

Könyöt testvérek

minden versenyt felülmuló műsorukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.

Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

NEMZETI PARK

a parkzenekar

már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

A földalatti éjfélig közlekedik.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Gyárt: Személy- és teher-felvonókat. :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. ::

Lift. Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Krasznер József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt, vaj és csemegeáruk

nagykereskedése

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott"

Mindennemü bel- és külföldi sajtok állandó nagy raktára. — Telefon 29-46.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám.

Mostan nyáron

ragályok ellen

igen alaposan kell védekeznünk, mert kolera, vörheny, kanyaró, tiphus, himlő és egyéb ragályos betegségek fokozottabb erővel lépnek fel, mint más időkben, miért is szükséges, hogy minden háztartásban egy megbizható fertőtlenitő szer kéznél legyen. A jelenkor leghasználtabb fertőtlenitő szere a

LYSOFORM

szagtalan, nem mérgező, olcsó és eredeti üvegekben **90 fillérért** minden gyógyszertárban és drogériában kapható. Hatása **Löffler, Liebreich, Proskauer, Vertun, Pertik, Vas, di Vestea stb. intézeteinek vizsgálatai szerint gyors és biztos,** miért is az összes orvosok betegágyak fertőtlenitésére, antiseptikus kötözéseknél (sebekre és daganatokra), kéz- és arcmosásra és ragályok elháritására stb. mindenkor ajánlják.

LYSOFORM-SZAPPAN

finom, gyenge pipereszappan, lysoformot tartalmaz és antiseptikus hatásu. Alkalmazható a legkényesebb bőrre is; szépiti, megpuhitja és illatossá teszi a bőrt. Egy kisérlet után Ön a jövőben kizárólag ezen szappant fogja használni. **Ára 1 korona 20 fillér.**

FODORMENTA-LYSOFORM

erősen antiseptikus hatásu szájviz. Szájbüzt rögtön és nyomtalanul eltüntet és a fogakat konzerválja. Használandó továbbá orvosi utasitás szerint toroklobnál gégebántalmaknál és nátha esetén gurgulázásra. Néhány csepp elegendő egy fél pohár vizre. **Eredeti üvegje 1 kor. 60 fillér**

Az összes lysoformkészitmények kaphatók minden gyógyszertárban és drogériában. Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldjük az **Egészség és fertőtlenités** cimü érdekes könyvet.

Dr. Keleti és Murányi

vegyészeti gyára Ujpesten.

ÜVEGBETON

KEPPLER SZABADALMA

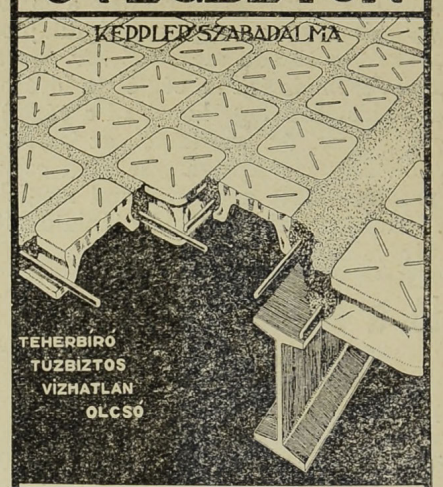

HAAS ÉS SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPÁN U. 7

SPECIÁLIS ÜVEG- ÉS VASSZERKEZETEK GYÁRA LUXFER PRISMÁKAL

Képviseletek: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinapoly

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Ővszer fertőző betegségek ellen.

A KATONA-falak

tartósak, egészségesek és olcsók

Bárki kaphat épitési licenciát

SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.

BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.

TELEFON: 66—27. SZÁM.

Nincs többé hushiány!

Szállitunk naponta friss sózott

tengeri halat

tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ára kilónként

1 kor. 60 fillér

Rendkivül izletes paprikásnak, rántott vagy sülthalnak elkészitve. — Elkészitési módokról leirás ingyen. Rendkivül ajánlatos fogolytáborok, kórházak, népkonyhák élelmezésére. Kapható fióküzleteinkben:

Központi Vásárcsarnok
Garay-téri Halcsarnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok

vagy a főelárusitó-helyen:

Welleminszky és Gottlieb „Adria" Halkonzervgyárak R.-T.

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Budapest, VI., Vágány-u. 12.

Telefonszám: 52—44 és 49—71.

3320/34

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. julius hó 14-én. — 29. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-43

Rossz üzlet

a villámos világitás, de csak a város kezében. Harmincöt millió fekszik az elektromos üzemben, amely magában foglalja a Magyar Villamosságit is. Ez a harmincöt millió erős veszedelemben forog, miért is ujabb harmincöt milliót akarnak a segitségére küldeni. És ha ez az üzlet hasonlóképen rosszul sülne el, akkor bizonyára egy hetven millió koronás megváltással próbálnának életet önteni belé. Igy szüli az egyik rossz üzlet a másikat, amiben alighanem része van annak, hogy az elektromos üzem vezetése nem nevezhető mintaszerünek.

De a tények ereje megtöri a rekriminációk, a jogos kritikák alaposságát. A tény pedig az, hogy a főváros kényszerhelyzetben van, nem tehet egyebet, minthogy kimondja a szerződés felmondását. Ha van valahol jogosultsága a községesitésnek, ugy bizonyára a világitás az, amely nem lehet magáncsoportok, egyéni érdekek önző kapzsiságának forrása. A világitás közszügséglet, par excellence monopolium, amelyért egy ideálisan felépitett és megalapozott városban nem is volna szabad dijakat szedni, mert hiszen annyira elsőrendü, nélkülözhetetlen valami, hogy minden polgárember méltán tarthat rá igényt adójának ellenszolgáltatásaképpen. — Addig is azonban, amig az igéretnek ezt a földjét elérjük, meg kell akadályozni, hogy nyerészkedésre alapitott magánvállalatok a fővárossal konkurálhassanak. Szerettük volna, ha a város más uton próbálkozott volna meg az egyetlen konkurrens, a Budapesti Általános Villamossági ránchaszedésével. — Sajátságos dolog, hogy amikor valamely transakciónak az indokolásáról szó van, a tisztelt tanács mindig az érveknek egész tömegével tudja rábirni a közgyülést előterjesztésének elfogadására. — Csak mikor a transakciót keresztülhajszolták, akkor derül ki, hogy ezeket az érveket a legkevésbé komolyan maga a tanács veszi. Amikor a Magyar Villamosságinak a megváltásáról volt szó, azt hirdették, hogy ha a vállalat a főváros kezére jut, akkor érett gyümölcsként fog a város ölébe hullani az Általános Villamossági is, mert a főváros áramdijpolitikáját, áramdijleszállitását nem fogja kibirni sokáig. Most pedig éppen az ellenkezője derült ki ennek: az Általános Villamossági volt az, amely a fogyasztók lekötésével — amiről illett volna tudni a városházán — a főváros üzemét megbénitotta, prosperálásának reményét belátható időn belül megsemmisitette. — Ime, itt a különbség a hivatalszerüen kezelt kereskedelmi vállalat és a magánüzem fürgesége, élelmessége, vezetése között.

Fullánkok

Az elektromos

üzem egymagában véve nem tartozik a legkitünőbb üzletek közé. Még a Magyar Villamosságival megerősitve sem, annyira nem, hogy most az Általános Villamosságit is befogják a villamos világitás szekerébe. A vezérigazgató ur tehát több mérsékletet tanusithatna automobiljainak beszerzésénél, nem igaz, hogy három autónál alább nem lehet a villamos üzemet dirigálni. Hihetetlen luxusérzék kell hozzá, hogy valaki, aki nehány esztendő előtt szerény gyári mérnök volt, most abban lelje legfőbb gyönyörüségét, hogy váltott autókon tegye meg az utat a Váci-uttól a Nyul-utcáig. Ezt sem Lánczy Leó, sem Ullmann Adolf, sem Tisza István nem engedik meg maguknak, pedig mindegyikök jóval nagyobb üzemnek az élén áll, mint a fővárosi elektromos üzem vezérigazgatója. Csakhogy persze, őnekik a saját zsebükből kellene beszerezni és fenntartani az autókat; az elektromos vezérigazgató ur ellenben üzemi számlára autózik. Bebeszéli önmagának, hogy autók nélkül egy lépést sem illik tenni: ime, ez a szó legszorosabb értelmében vett — autoszuggeszció.

Az autobusz

amely árván döcög az Andrássy-uton, kitünően bevált abból a szempontból, hogy most legalább jól látja mindenki, milyen tipusu kocsit nem szabad beszerezni. Az emberek lelkét, csontjait a hidegnél erősebben rázza. De erre azzal lehetne felelni némi cinizmussal, hogy akinek nem tetszik, az vegyen autót magának. Az ellen azonban már a közérdek nevében kell tiltakozni, hogy az Andrássy-ut burkolatának rontására autobuszt használjon a város. Tessék végigjárni az autobusz utját, meg lehet győződni arról, hogy az otromba, nehezen döcögő kocsi teljesen tönkretette az utburkolatot. Mintha bizony az autobuszt Gregersenék bérelték volna ki arra a célra, hogy az Andrássy-uton lerakott ausztráliai fát minél előbb elpusztitsák vele.

A tizes

bizottság már csak elvétve ád életjelt magáról. Vajjon mi ennek az oka? — talán befejezte munkáját, elérte a célját, sikerült a közélelmezést normális mederbe terelni, sikerült az árakat leszoritani, az élelmiszerek hiányát megszüntetni? Nem bizony, semmi sem sikerült, semmivel sem javultak a viszonyok. Ezt a tényt világosan bizonyitják a számok, amelyek azt mutatják, hogy a junius elsejei és a mai napi árak között ugyszólván semmi különbség sincsen, kivételével a zöldségféléknek, amelyeknél a javulás szembetünő. A tizes bizottság működésének elernyedése nyilván annyit jelent, hogy az urak belátták tehetetlenségüket. Nem lehet bölcs határozatokkal leküzdeni az élelmiszermizériákat, ha hiányzik a végrehajtó hatalom teljessége.

Telhetetlen a Therápia

Ujabb ajándékot kér a várostól.

Furcsa kérést tárgyalt legutóbbi ülésén a tanács. A kőbányai *Therápia fürdő*, amely most az „Országos Népfürdő Egyesület" tulajdonában van, beadványt intézett a tanácshoz, hogy — tekintettel kulturális missziójára — engedjék el a rá kirótt 6600 korona vizdijat. A tanács azonban nem hajlandó teljesiteni a „kulturális" hivatást teljesitő fürdő és gőzmosó kérelmét s azt elutasitó javaslattal fogja a közgyülés elé terjeszteni.

A Therápia kérése látszólag jelentéktelen kérdés, mégis pompásan jellemzi a főváros gazdálkodását. Ezelőtt két esztendővel a Hölgy-utca 14. száma alatt lévő fürdőt és gőzmosót, amely csődbe jutott, fölajánlották megvételre a fővárosnak 500.000 koronáért. Az ajánlat olyan volt, hogy a tanács elő sem merte terjeszteni. Ekkor azonban ravasz tervet eszeltek ki az üzlet keresztülvitelére. Az Országos Népfürdő Egyesület, amely cimével és céljával ellentétben addig még egyetlen fürdőt sem létesitett, beadványt intézett a tanácshoz, hogy ő majd megveszi a Therápiát. Az üzlet elsőrangu: mindössze 400.000 korona kell hozzá. Ebből 310.000 korona a vételár, a többi befektetési és javitási költség. A fürdő annál is inkább megéri a pénzt, mert gőzmosóval van egybekötve, ugy hogy — az egyesület számitása szerint — *a két kapcsolatos üzem évi 58.000 koronát fog jövedelmezni.* Csupán egy baj van: az egyesületnek egy krajcárja sincs. De ezen is roppant könnyen lehet segiteni. A *Pesti Hazai Első Takarékpénztár* hajlandó a 400.000 koronát kölcsön adni s a feltételeit ugy szabja meg, hogy ötven évig kamat s tőketörlesztésre évi 25.000 koronát fizet az egyesület. No már most kötelezze magát a főváros, hogy ötven évig évi 25.000 korona szubvenciót ad az egyesületnek, aminek ellenében az egyesület nemcsak hogy ötven év mulva átadja a városnak a fürdőt, de befolyást enged gyakorolni a gőzmosó üzemére is.

Mindez nem tréfa; annyira nem, hogy a közgyülés is elfogadta ezeket a feltételeket. A Népfürdő Egyesület megkapta a Therápiát, a város pedig fizeti az évi 25.000 koronákat. S ezek után még elő mer állani ez az egyesület, hogy a város engedje el ne neki a vizdijat! Hát mit csinált az egyesület a főváros pénzével? Vajjon nem kötelessége-e a közgyülésnek, hogy ha az ügy majd eléje kerül, *szigoru vizsgálatot követelni a Népfürdő Egyesület ellen?* Hol van az az évi 58.000 korona jövedelem, amelyet olyan gyönyörüen kiszámitottak? Vagy hol van legalább a fele?

(Megjegyzés. A *Therápia* élelmes kijárói 1913. szeptember havában mutatkoztak először a városházán. A készülő üzletnek utána jártunk és már akkor rámutattunk, hogy a csődbejutott vállalatot mily körmönfontsággal akarják a város nyakába varrni. Az elszánt kijárók rövid szünetet tartottak és aztán, amint ezt 1913. december 3-án a *Fővárosi Hirlap* részletesen megirta, — ujabb rohamot intéztek a város ellen, amire a tanács kapitulált. A Therápia-üzletet pártolóan terjesztették a közgyülés elé, amely azt meg is szavazta. — Az egész eset pedig igazolásunkra szolgál, hogy annak idején nem ok nélkül aggodalmaskodtunk.)

Mátyás király utánzója.

Bárczy a községi husszékben.

Régi panasz, hogy a községi élelmiszerüzem igen sok élelmicikknek az árát irja ki, de amikor valaki venni akar, akkor azt a választ kapja, hogy nincs vagy elfogyott. Az élelmiszerüzem persze állandóan közzéteszi, hogy milyen olcsón árusitja az élelmicikkeket, de a publikum hiába kéri az olcsó árukat, mert azok — nincsenek. Ezt a tényt, mint konkrét panaszt tette meg a minap *Leszlauer* Gyula mészárosmester *Bárczy* polgármesternél.

A polgármester persze kételkedett Leszlauer szavaiban, amire a mészárosmester igy felelt:

— Tessék velem eljönni a vásárcsarnokba. Az árusitó aligha ismeri a polgármester urat: ugy fog felelni, mint ahogy általában a publikumnak felel.

A polgármester beleegyezett a kirándulásba, Leszlauer kiséretében elment a központi vásárcsarnokba, ahol a községi élelmiszerüzem főelárusitó helye van. Amint odaértek, Leszlauer megkérdezte az árusitótól:

— Van-e most áruja?

— Van, — volt a válasz, — benn a jégszekrényben.

— Akkor adjon egy tarját.

— Tessék? Az nincs.

— De comb csak van?

— Az sincs.

— Hát talán vesepecsenye vagy felsál?

— Kérem, — volt az árusitó válasza — csak nyakcsigolya van, a többi hus csak délután jön meg.

Leszlauer ekkor a polgármesterhez fordult:

— Tetszik látni: ki vannak irva az olcsó árak, de áru az nincs.

A polgármester látogatásának az lett a következménye, hogy a községi üzem *fölemelte* az árakat. De a mészárosok most is azt mondják, hogy még mindig olyan áruja van a községi élelmiszerüzemnek, amelynek csak az ára van kiirva, áru azonban sehol sincs.

*

A polgármesteri tanulmányut tehát beigazolta, azt a régen tudott dolgot, hogy a budapesti községi üzem, amelyet csak a városházán dicsérnek agyon, teljesen tehetetlen szerv akkor, amikor a drágaság enyhitése a cél. A sokat emlegetett árszabályozó törekvés jámbor óhajtásnál egyébbé nem tud növekedni, ami egészen természetes akkor, amikor még azt a kicsiny közönséget sem tudják áruval ellátni, amely közönség rászánja magát a községi üzemben való vásárlásra. Ha pedig a polgármester már rászánta magát, hogy Mátyás király receptje szerint álruhában járja be a piacokat, akkor még nagyon sok javitani valót fog találni. Sajnos, ezek a személyes tapasztalatok még mindig nem hozzák meg a várt eredményt, mert ha a polgármester a jövő héten is megjelenik a fogyasztó szerény mezében, a városi üzem miatt megint éhen maradhat.

*

A közélelmezési ügyosztályban egyébként a kenyér és tej kérdések után, miután ezek mindeddig nem nyertek komoly elintézést, tiszteletreméltó husgondok dominálnak. A megváltó gondolatok egyike, hogy a tönkrement kismészárosok üzleteit városi kezelésbe veszik. A kérdés most már csak az, hogy ezekben az albérletbe jutó üzletekben ugyanazon a módon fogják-e kielégiteni a közönség igényeit, mint a régi községi bódékban? A polgármesteri tapasztalatok után talán tényleg okosabb lenne előbb ezeket ellátni áruval, mint ujabb portéka nélkül szükölködő bódékkal ingerelni a közönséget.

Folkusházy tanácsnok azonban az elmult héten megdöbbentő igéreteket tett a mészárosoknak. Kijelentette, hogy a főváros heti tiz waggon marhahust fog biztositani, amelyből hét waggont a kismészárosoknak ad át. Eddig másként történt. Az állatvásárpénztártól a főváros élelmezésére szolgáló hust bécsi mészárosok vették meg. Meg kell értenie végre a közélelmezési ügyosztálynak, hogy a mai viszonyok között, ha az egész husmennyiséget tényleg be tudja szerezni, akkor azzal nem üzletet kell csinálni, hanem a főváros élelmezésére kell forditani — a beszerzési árakon. Igy és csak igy lehet a husárakat majd valahogy lenyomni.

Három jelölt

a harmadik alpolgármesteri állásra

A novemberi tisztujitó közgyülésnek kétségkivül legizgalmasabb momentuma a harmadik alpolgármesteri állás betöltése lesz. *Rózsavölgyi* Gyula alpolgármester, akinek távozásával *Bódy* Tivadar II. és gróf *Festetich* Géza III. alpolgármester fokozatosan előbbre jutnak, bizalmas körben ugy nyilatkozott ugyan, hogy csak a háboru után óhajt nyugdijba vonulni, de — nem az alpolgármesteri állás miatt — reméljük, hogy a restauráció már a béke napjaiban fog lezajlani, ugy, hogy e tekintetben tiszta lesz a helyzet.

Eddigelé két jelöltje volt a harmadik alpolgármesteri állásnak: *Déri* Ferenc és *Harrer* Ferenc tanácsnokok. Kettejük közül Déri a rangban idősebb, és a közgyülés tagjainak többsége is bizonyára őt óhajtotta az elnöki emelvényen látni. Mult héten aztán harmadik jelöltről kezdtek beszélni a városházán: *Szabó* Imre tiszti főügyésznek a lobogóját tüzték ki hivei a kerületi klubokban. Magához a jelölthöz fordultunk érdeklődő kérdésünkkel s ezt a felvilágositást kaptuk:

— Magam is nagy meglepetéssel értesültem arról, hogy nevemet az alpolgármesteri állással kapcsolatban emlegetik. Bizonyos, hogy az állás, amelyről szó van, méltó minden ambicióra. Én azonban a világért sem akarom kitenni magamat annak a látszatnak, mintha én két olyan érdemes jelölt ellen akarnék küzdeni, mint akikről szó van. Csakis abban az esetben pályáznék, ha feltétlen biztonsággal számithatnék a törvényhatósági bizottság többségének bizalmára.

Ez a korrekt és lojális nyilatkozat csakis azt bizonyitja, hogy a tiszti főügyész ártatlan a jelölésben. Természetes, hogy őszig a helyzet még lényegesen változhat. Régi tapasztalati tény, hogy éppen akkor, amikor az előjelek szerint nagy küzdelemre van kilátás, egyhangu választás van, mert a jelöltek elkerülik a harcot és önként lépnek vissza.

Győztek a gyáriparosok.

A büzös gyári övezet rendezése.

A városépitési bizottság az elmult héten kimondotta, hogy az ugynevezett büzös gyári övezetben tervezett utcák megnyitását mellőzni kivánja. Az ügy már legközelebb a közgyülés elé kerül és ha a közgyülés hozzá fog járulni a bizottság javaslatához, akkor a közmunkák tanácsának hozzájárulása is biztositva van, mert a tervezett utcák mellőzésének gondolata a közmunkák tanácsától indult ki és itt ugy határoztak, hogy az ügyben a városházának szánták az iniciativát.

A büzös gyári övezet a *Gyömrői-ut* és a *cegléd i vasutvonal* között terül el. Ezen a területen jobbára gyárak helyezkedtek el, amely gyárakat félénk fejlődésre kárhoztatta az uj városrendező terv, lévén ebben a tervben olyan utcák épitése megjelölve, amelyek az ezen területen levő gyárak legnagyobb részét átszelik, földarabolják. Ezeket az eddig csak papiroson kihasitott utcaterületeket a gyárak a fővárostól bérlik és pedig nagyobbrészt *negyedévi fölmondással.*

A gyárak egy pillanatig sem érezhették magukat biztonságban, hiszen a főváros minden pillanatban elküldheti nekik a fölmondó levelet. Épitkezni nem mertek és állandóan fenyegetve látták magukat már megalkotott intézményeikben is.

A viszás helyzetből való kibontakozásra egy konkrét eset adott alkalmat. A *Magnesit r.-t.* a telkét átszelő „papiroson kihasitott utcarészleten épitkezni akart. A tanács megadta az engedelmet. A tanácsnak ezt a határozatát a szomszédos telek tulajdonosa megfellebbezte a közmunkák tanácsához. Közbeszólt a „Gyáriparosok Országos Szövetsége" is, amely kellőképen informálta a helyzetről a közmunkák tanácsát. A közmunkák tanácsa előtt ebből az esetből világossá lett, hogy a körülirt területen egyelőre magánlakások épitése lehetetlen, éppen a nagyszámu gyárak miatt. Viszont a minden pillanatban felmondható uttestek szülte bizonytalan állapot révén a gyárak számára is igen meggondolandó, hogy vállalkozzanak-e vagy se.

Ugy találta tehát a közmunkák tanácsa, hogy a lehetetlen helyzetet meg kell szüntetni a városrendezési terv inpraktikus intézkedésének elejtésével. Átette tehát az ügyet ujra a tanácshoz, azzal az értesitéssel, hogy a gyáriparosok kérése teljesitésének, ha azt a tanács és a közgyülés is akceptálják, a közmunkák tanácsa nem látja akadályát. A városépitő bizottság ilyenformán a közmunkák tanácsa kezdeményezésére határozott. Ha most még a közgyülés hozzájárulása is meglesz, akkor meg van a remény arra, hogy a körülirt területen komoly fejlődést nyer a gyáripar és azok a telkek is hasznosithatók lesznek, amelyeket eddig sem gyáripari, sem magáncélokra nem tudtak értékesiteni.

Korlátozzák az előlegnyujtást.

Elégedetlenség a tisztviselők között.

Nagy harcok után végre leérkezett a belügyminiszteri leirat, amellyel jóváhagyást nyert a közgyülés határozata a tisztviselőknek nyujtandó fizetési előlegekről. Nagy volt az öröm a városházán, de csakhamar kiábrándultak a tisztviselők, mert értésükre adták, hogy 1. Csak a nős tisztviselők kaphatnak előleget. 2. Csakis egy hónapi fizetési előleget. 3. Nem kapnak előleget azok, akiknek a fizetése le van tiltva. Óriási konsternáció keletkezett erre, a családos tisztviselők mindenfelé elkeseredetten tárgyalják ügyüket s a legközelebbi napokban gyülést hivnak össze, hogy sérelmeik orvoslásának módját megbeszéljék.

Az az eljárás, amelyet a tanács a tisztviselőkkel szemben követ, éppenséggel nem nevezhető méltányosnak. Végtére is 1. a nőtlen tisztviselőknek is lehetnek sulyos kötelezettségeik, eltarthatják szüleiket s az ő megélhetésük ma éppen olyan küzdelmes, mint a nős embereké. 2. Egy havi előleg édes-kevés arra a célra, hogy belőle élelmiszereket szerezzenek be a tisztviselők, vagy ruhát, vagy pedig adósságot fizessenek. 3. Egyenesen antiszociális jellegü dolog, hogy a tanács büntetéssel sujtsa az eladósodott tisztviselőket, tehát azokat, akik amugy sem kapják meg a teljes fizetésüket, akikre tehát leginkább ráférne a rendkivüli előleg.

A tanács sulyosan vét a közgyülés határozata ellen. A bizottsági tagok intenciója nem lehetett az, hogy egyes tisztviselőknek könyöradományokat adjanak. Az elnöki ügyosztály előterjesztése szerint számitottak arra, hogy mindenki igénybe veszi a teljes, három havi előleget, a fedezetet kijelölték, miért kell tehát most eltérni a közgyülés határozatától, miért kell ok nélkül elkeseriteni a tisztviselőket?

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat

Pesten (ezelőtt Drasche)

Budapest, VII., Ki ály-utca 67. szám.

Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. **Stero** pillértéglák. **Disztéglák** sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott disztéglák, „Reform" válaszfaltéglák, Sikfödém-téglák. - **Travers** (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám.

Események

Az alberti-irsai homokhegyek.

A *Főváros Hirlap* legutóbbi számában megemlékeztünk *Halász* Hubert vállalkozónak az albertiirsai uton levő homokbányával kapcsolatos szerződésszegéséről. A tanács — mint ismeretes — magasabb szempontból kötelezte a vállalkozót, hogy az albertiirsai uton felhalmozott homokhegyeket hordassa el. Halász Hubert a tanácsi határozatot megfelebbezte és igy az ügy a közgyülés elé fog kerülni. A föllebbezés érvei között az dominál, hogy a vállalkozó a háboru kitörése óta 8000 koronát fizetett rá a vállalkozásra. Mondani sem kell, hogy a közgyülés ezt az érvelést nem akceptálhatja már csak azért sem, mert hiszen Halász Hubert a homokbányáért bért nem fizetett és a tanács mindössze a közlekedési akadály elháritására kötelezte. Komoly közérdekről van tehát szó, amely nem veszi figyelembe sem azt, hogy mennyit nyert az üzleten a vállalkozó a háboru előtt, sem azt, hogy mennyit fizetett rá a háboru kitörése óta.

Versenytárgyalások.

A székesfőváros tanácsa versenytárgyalást hirdet a VIII., Örömvölgy-utca egy részének és pedig a Kőris-utca és az Orczy-ut közötti szakaszának a rendezési munkáira. Az ajánlatokat *julius 26-án* d. e. 11 óráig kell a tanácsi II. (ut- és csatornaépitési) ügyosztályban (Központi városháza II. em. 279.) benyujtani. A versenytárgyalás julius 26-án délelőtt 11 órakor fog a Központi városház, II. em. 266 alatt megtartatni. — A székesfőváros tanácsa az augusztus 1-től október 31-éig terjedő negyedévre a fővárosi szarvasmarha közvágóhid és vásár céljára szükséges és hat kg-os adagokba kötött mintegy 4000 mm. buzaszalma szállitására *julius 20-án* d. e. 10 órai határidővel versenytárgyalást hirdet. Az ajánlatokat a közélelmezési ügyosztályban kell beadni.

Barokaldi néparéna.

A háboru gondját is el lehet felejteni, a kánikula melege sem kellemetlen többé, ha az embernek olyan szórakozása kinálkozik, mint amilyet a Barokaldi arénában a *Könyöt* Adolf igazgató kiváló vezetése alatt álló nagyszerü művésztársulat nyujt. A pompásan idomitott állatok egész sora, a legkiválóbb attrakciók fölvonulása és a bohócok kacagtató mókái, de mindenekfölött a Könyöt testvérek művészi produkciói szolgálják a közönség mulattatását.

Olcsó tengeri hal.

A *Welleminsky és Gottlieb, Adria halkonzervgyárak r.-t.* és ezzel egyesült Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi r.-t. által bevezetett sózott tengeri hal fogyasztása széles körben elterjedt. Ezen tengeri hal ugy a cég központi telepén, (VI., Vágány-utca 12.), mint a vásárcsarnokokban állandóan kapható. Különösen kedvelt ezen hal a kórházak, katonák, fogolytáborok élelmezésénél, mivel olcsó és tápláló eledel, ennélfogva tömegek élelmezésére különösen alkalmas.

A mostani meleg időkben

ajánljuk olvasóinknak, hogy hozassák meg az *„Egészség és fertőtlenités"* cimü érdekes könyvet, amelyet a dr. Keleti és Murányi Lysoformgyár ujpesti vegyészeti gyár ingyen és bérmentve küld meg.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár rész.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizella-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60,101-76 191-14

A TŐKE

Csetepaté a front mögött.

Különös játéka az eseményeknek, hogy *Glückstahl* Samu fővárosi bizottsági tag közgyülési felszólalásával és a *Magyar Gazdaszövetség* keserü ellentétbe került ama kérdésben, hogy ki teljesitette jobban a haza iránt való kötelességét? A gazdák-e, vagy a bakkancs és posztó szállitók? Olyan időket élünk, amikor erre a vitára igazán fátyolt kell boritani. A bakkancs és posztó szállitók ama része, amely bünösen sáfárkodott, már a börtönben ül, vagy rövidesen oda fog kerülni. A hadseregszállitás fontosságát és érdemeit azonban ebből a szükös látóvilágból megitélni csak az animózitás tudja. Viszont, hogy a gazdák a lövészárokban szolgálják a hazát? Természetesen azok, akik idehaza nélkülözhetőknek itéltettek. A gazdák között is vannak fölmentések, aminek megint megvan a maga föltétlen jogossága. A fontos, hogy az általános nagy elv nem szenvedett kárt: minden magyar ember becsülettel teljesiti *a maga területén a* harc iránt való kötelességét.

A hadseregszállitók becsületes részének szemrehányást tenni azonban éppen agrárius részről nem jogosult. A mezőgazdasági termények értékesitése a multban is igen kedvező volt, nem lesz ebben hiba a jövőben sem. Erről az oldalról azonban szemrehányást tenni más elemek becsületes keresete ellen éppen nem jogosult akkor, amikor ők maguk az agráriusok, a jó terméskilátások alapján, elkeseredett agitációt kezdenek a gabona vámjának felfüggesztése ellen. A mult esztendő október 9-ike óta föl van függesztve a gabona vámja. Nálunk is, Németországban is. Igazi jótékony hatását ennek az intézkedésnek majd csak most érezhetnénk. És az agráriusok sürgősen megindították ellene a hadjáratot. Remélhetőleg a kormány nem fog behódolni a mind erősebben föllépő követelőzésnek.

Ha az agráriusok ilyen eszközökhöz folyamodnak és ilyen kivánságokat táplálnak, akkor igazán nincsen joguk más elemek gazdasági müködését kritika alá venni. A haza iránt való kötelességek teljesitéséről vita nem lehet, de annál fontosabb, hogy kritika alá vegyük azoknak a törkvését, akik idehaza a front mögött dolgoznak. Ha pedig a bakkancsszállitók szemétje a börtönbe került, akkor illő az is, hogy az agráriusok illetéktelen törekvései visszautasitásban részesüljenek. A kormány részéről ennek kell lennie ama salamoni itéletnek, amely kiegyenliti a Glückstahl Samu és a Magyar Gazdaszövetség véleménye között levő látszólagos különbséget.

Hirmann Ferenc

A háborus üzletek körül való visszaélések nem egy meglelpetést hoztak már. Nagy vagyonu, tekintélyes emberek akadtak, akik összeköttetéseikben és mások gyengéiben bizakodva, engedtek a pénz csábitásának, silányabb árut szállitottak és illetéktelen haszonra törekedtek. Legujabban *Hirmann* Ferenc rézmügyárost tartóztatta le a rendőrség. Hirmann szintén abban bizakodott, hogy ha silányabb árut szállit is, nem kerülhet bajba, mert az utolsó pillanatban zárt ajtók mögött mindent el lehet intézni. A vizsgálat még folyamatban van, pálcát törnünk nem szabad, viszont szó nélkül sem lehet a dolog mellett elmennünk akkor, amikor Hirmann egy hatalmas erkölcsi testületnek az élén áll. Elnöke a Magyar Fémiparosok Országos Szövetségének és választmányi tagja a Gyáriparosok Országos Szövetségének. Kétségtelen, hogy aki egy ország gazdasági életében ilyen előkelő, megtisztelő szerepet játszik, annak még annyira sem szabad megfeledkeznie magáról, hogy akár csak gyanuba is keveredjék. Az egész esetben sokkal fontosabb azonban az a tünet, amely biztos záloga annak, hogy a magyar közélet purifikációja nem lehet hiu álom akkor, amikor ez az ország próbára tett becsületü tisztviselői kart tud felmutatni. A pénz csábitó ereje megszéditheti a gazdag vállalkozókat, de minden veszedelemnek gátat vet az a körülmény, hogy a magyar tisztviselői kar jellemszilárdságán a bünnek minden keritő törekvése megtörik.

Elitélt szénuzsorás.

A rendőrség a héten egész sorát büntette meg az élelmiszerdrágitóknak. Csupa kisember apró, erőszakolt kisérlete sorakozik egymás mellé. Annál kirivóbb, hogy ebben a szegényes szagu névsorban ott találjuk *Sugár* Vilmos (Károly-körut 14.) szénnagykereskedőt is, akit a rendőrség a szén drágitásáért 200 korona pénzbüntetésre itélt. Sugár Vilmos a „Magyar Általános Kőszénbánya" főelárusitója: ezt meg kell állapitani anélkül, hogy a főelárusitó deliktuma árnyékot vetne magára a bányatársulatra. Kétségtelen azonban, hogy az ilyen nagyszabásu és hirneves vállalatnak óvakodnia kell még attól is, hogy neve csak a legtávolabbi vonatkozásba kerüljön a hasonló üzelmekkel.

Két röpirat.

A háboru legnagyobb és legnehezebb problémái közé tartozik a rokkantkérdés megoldása. Épen ezért sokszoros örömmel kell üdvözölnünk, ha olyan gazdasági iró, akinek tudása szociológiai ismeretekben is gyökeredzik és amilyennek ismerjük teljes joggal *Katona* Bélát, kidolgozott tervezettel áll elénk. Katona Béla tételét, amely a rokkantak iránt való kötelezettséget az államra háritja, nem akarjuk ujdonságnak föltüntetni, de az a határozottság és az a meggyőződés, amelylyel az iró tételét propagálja, az agitáció és meggyőzés leghathatósabb eszközei közé tartozik. A röpirat, amelylyel Katona Béla ennek a kérdésnek irodalmát gazdagitotta, nemcsak elméleti érték, de egyben komoly gyakorlati utmutató is, amelynek fölvetett ideái közül igen soknak győzedelmeskednie kell a kérdés végleges megoldásánál.

Báró *Korányi* Frigyes a hitelszövetkezetek kongresszusán nagyszabásu előadást tartott *„Az Országos központi hitelszövetkezet szerepe a népjólét emelésében"* cimmel. Ez az előadás most füzet alakjában is megjelent. Az értekezés mélyenjáró érvei arra vannak hivatva, hogy a hitelszövetkezeti intézmény iránt a társadalomban komolyabb támogató érdeklődést keltsen. Különös figyelmet érdemel a fejtegetésnek az a része, amely a hitelszövetkezetnek a kisgazdaosztály érdekében a háboru után kifejtendő tevékenységével foglalkozik. Korányi báró könyvének nemcsak akadémikus értéke van, de egyben joggal lehet várni, hogy a benne lefektetett elvek a gyakorlatban is érvényesülni fognak.

Szervezkedik a haditermény r. t.

A *Hadi Termény-Részvénytársaság* igazgatósága az érdekelt közönség tájékoztatása végett közli: A Hadi Termény Rt. Budapesten, V., Nádor-utca 9. szám alatt levő irodahelyiségeiben megkezdte működését. A gabonabevásárlást a részvénytársaság bizományosokra bizza. Bizományi kirendelést a Hadi Termény Rt. minden olyan gabonaüzleti cégnek megad, amely a reáruházandó feladat megoldására alkalmasnak látszik. Már eddig is mintegy százötven ilyen bizományost jelöltek ki; a további ajánlatok elbirálása, illetve ezzel kapcsolatosan a szerződések megkötése szakadatlanul folyik, ugy, hogy rövid időn belül az ország több száz gabonakereskdő cégének lesz ilyen bizományosi kirendelés a birtokában. — Az árakra vonatkozóan tudvalevően kormányrendelet áll fenn, amely megállapitja a gabona maximális árait. A maximális ár az ország különböző vidékein különböző. Meg van állapitva továbbá, hogy buzára augusztus 21-éig, rozsra pedig augusztus 1-éig nagyobb a maximális ár, mint azután, még pedig ugy, hogy julius 10-étől 21-éig buzánál 4 korona, rozsnál két korona felár van megállapitva, amely tiznapos időközökben egy-egy koronával csökken.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Nagy előadások

Mint vendégek fellépnek az utól- : érhetetlen művészetükről hires :

Könyöt testvérek

: minden versenyt felülmuló műso- : rukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.

Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Csuz, köszvény

ellen, hatásában felülmulhatatlan a

Káli Linimentum

Üvegje 2 korona

ZOLTÁN gyógyszertárban

Budapest V., Szabadság-tér

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. ::

Lift. Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kraszner József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt, vaj és csemegeáruk

nagykereskedése

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott"

Mindennemü bel- és külföldi sajtok állandó nagy raktára. — Telefon 29-46.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Mostan nyáron

ragályok ellen

igen alaposan kell védekeznünk, mert kolera, vörheny, kanyaró, tiphus, himlő és egyéb ragályos betegségek fokozottabb erővel lépnek fel, mint más időkben, miért is szükséges, hogy minden háztartásban egy megbizható fertőtlenitő szer kéznél legyen. A jelenkor leghasználtabb fertőtlenitő szere a

LYSOFORM

szagtalan, nem mérgező, olcsó és eredeti üvegekben **90 fillérért** minden gyógyszertárban és drogériában kapható. Hatása Löffler, Liebreich, Proskauer, Vertun, Pertik, Vas, di Vestea stb. intézeteinek vizsgálatai szerint gyors és biztos, miért is az összes orvosok betegágyak fertőtlenitésére, antiseptikus kötözéseknél (sebekre és daganatokra), kéz- és arcmosásra és ragályok elháritására stb. mindenkor ajánlják.

LYSOFORM-SZAPPAN

finom, gyenge piperészappan, lysoformot tartalmaz és antiseptikus hatásu. Alkalmazható a legkényesebb bőrre is; szépiti, megpuhitja és illatossá teszi a bőrt. Egy kisérlet után Ön a jövőben kizárólag ezen szappant fogja használni. **Ara 1 korona 20 fillér.**

FODORMENTA-LYSOFORM

erősen antiseptikus hatásu szájviz. Szájbüzt rögtön és nyomtalanul eltüntet és a fogakat konzerválja. Használandó továbbá orvosi utasitás szerint toroklobnál gégebántalmaknál és nátha esetén gurgulázásra. Néhány csepp elegendő egy fél pohár vizre. **Eredeti üvegje 1 kor. 60 fillér**

Az összes lysoformkészitmények kaphatók minden gyógyszertárban és drogériában. Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldjük az **Egészség és fertőtlenités** cimü érdekes könyvet.

Dr. Keleti és Murányi

vegyészeti gyára Ujpesten.

ÜVEGBETON

KEPPLER SZABADALMA

HAAS ÉS SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPÁN U. 7

SPECIALIS ÜVEG-VASSZERKEZETEK GYÁRA LUXFER PRISMÁVAL

Képviseletek: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinápoly

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon**. Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

NEMZETI PARK

a parkzenekar

már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

A földalatti éjfélig közlekedik.

Nincs többé hushiány!

Szállitunk naponta friss sózott

tengeri halat

tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ára kilónként

1 kor. 60 fillér

Rendkivül izletes paprikásnak, rántott vagy sülthalnak elkészitve. — Elkészitési modokról leirás ingyen. Rendkivül ajánlatos fogolytáborok, kórházak, népkonyhák élelmezésére. Kapható fióküzleteinkben:

Központi Vásárcsarnok
Garay-téri Halcsarrnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok

vagy a főelárusitó-helyen:

Welleminszky és Gottlieb „Adria" Halkonzervgyárak R.-T.

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Budapest, VI., Vágány-u. 12.

Telefonszám: 52-44 és 49—71.

ILONA artézi ásványviz

nem drágább, mint a közönséges szódaviz

Megrendelhető: **„Artésia" r. t. Bpest**

Telefon 50—72. sz. a.

3520/39

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. julius hó 21-én. — 30. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-45

A Népopera

feje fölött összecsaptak a hullámok s a közönség abban, ami keveréke a könnyelműségnek és a balsorsnak, hihetetlen botrányt hajszol. Valljuk be, hogy ez az odiózus ügy a legkellemetlenebb fejezete annak a rendszernek, amely ma a városházán uralkodik. A csupasz tény az, hogy a főváros telkét a bérlők, akik sohasem fizettek bért és adósok maradtak még a vizdijjal is, ráadásul másfél milliós kölcsönnel terhelték meg. A mérleg tehát rendkivül egyoldalu: csupa teher, csupa kötelezettség, csupa szégyen. És még az az elégtétele sincsen meg a városnak, hogy kulturintézményt létesitett, a kulturának hozott áldozatot. A Népopera volt — és nincs: — ami ezután következik, az már nem kultura, hanem tiszta üzlet. A Tisza Kálmán-téren három esztendővel ezelőtt olyan vállalkozás indult meg, a melyre mindenki, akinek anyagi vagy erkölcsi köze volt hozzá, alaposan ráfizetett. Relative a legtöbbet a bérlők vesztettek el, mert egész vagyonuk és rengeteg munkájuk és minden becsületes igyekezetük elsorvadt. Most, amikor a régi bérlők a süllyedő hajóról a mentő csónak felé eveznek, meg kell állapitani, hogy ők ártatlanok abban, ami rosszul történt. Amit produkáltak, művészi volt, programmjukat, kötelességeiket becsületesen teljesitették, a mig anyagi erőik megengedték. Senki sincsen, aki reájuk akarná háritani egy vis majornak az ódiumát, senki sem lehet, akinek ne fájna, hogy annyi pénz és anyi ambició hiába pazaroltatott el.

Minden bünért a tanács felelős, végeredményben pedig a közgyülés, amely jószivüségből ugyszólván beugratta az alapitókat a vállakozásba s amelyben nem volt annyi bátorság, hogy melléktekintet nélkül utasitsa vissza a felülről jövő nyomást. Anyagi felelősséggel kellene sujtani mindazokat, akik annak idején megszavazták az ingyen telket és megszavazták a másfél milliós jelzálog kölcsönöket és hangtalanul türték, hogyan mászik bele mindjobban a főváros a biztos és elkerülhetetlen botrányba.

Az alapitókon kivül tehát sulyos erkölcsi veszteség érte a közgyülés tagjait és a tanácsot is. A vállalat hitelezői nem fognak kellemesen viszaemlékezni a népies irányu operák hajlékára, de sőt a szinház tagjai is siratják lefagyott reményüket és füstbe ment gázsijukat. Hogyan evickélhetne ki ebből a hallatlanul szomoru afférből a tanács, micsoda igazságszolgáltatás volna, ha a mult és a jövőt átölelő hidjáról a közönség le nem taszitaná azokat, akik a város pénzén nagylelkűek, jóbarátok, kulturemberek, zenerajongók mertek lenni. Nagyon egyszerü megoldás volna ez: néhány gavallér uriembert fogni, ezeknek a nevébe takarni a botrányt, negyvenhat esztendős koncessziót iratni a nevükre, abban a biztos tudatban, hogy a névre szóló koncessziónak majd akad igazi gazdája, olyan, aki nemcsak a nevét, hanem a pénzét is hajlandó a vállalatba fektetni, hogy ha már elveszett a becsület, hát legalább az anyagi veszteség legyen kisebb.

Fullánkok

Gratulálunk

a pénzügyi bizottság tagjainak. Ezekben a viharvert, méregdrága időkben valóban nagyuri élvezet lehetett csekély három óra alatt hétmilliós deficitet, három esztendős bérletet, negyvenhat esztendős koncessziót és üzemi veszteségeket lenyelni. Ebben az esztendőben mindig a háboruval takaródzott a tanács, ha támadni akarták. A háboru volt az oka a pénztelenségnek, a deficitnek, mindennek. Helyes! — mondották a városatyák és a nagy idők nagy férfiainak bizonyultak. De ha a háboru annyira érezteti a hatását a főváros háztartásában és adminisztrációjában, akkor miért nem következetes a tanács: miért hoz üzleti természetü ügyeket, ötven esztendőre lekötő szerződéseket most napirendre. És miért nem következetes a közgyülés: miért nem dobja vissza a tanácsnak ezeket a javaslatokat, hasonlóképpen a háborura való hivatkozással?

*

Kávéval

bőven ellátta magát a főváros. Ezt a tényt óriási nemzeti vivmányként akarják a közönségnek tudtára adni, holott mindenfajta élelmiszerhiányról és mindenfajta élelmiszerdrágaságról esett már szó, csak kávéhiány és kávédrágaság miatt nem panaszkodott még senki sem. Ez igazán a főváros papirformája: minden hiányzik, semmit sem kaphat a közönség. Kávé ellenben van bőségesen, egyetlenegy fillérrel sem emelkedett az ára, hát kávébőséggel árasztják el és teszik boldoggá a közönséget, illő rekompenzációjául annak, hogy se kenyér, se hus nincsen és ha van, hát drágább a patikaszernél.

*

A tisztviselők

most láthatják, hogy a valóságban hogyan fest az a jóindulat, melylyel felülről elárasztják őket. A közgyülés három hónapos fizetési előleget szavazott meg számukra, kivétel nélkül és nyilván azzal az iniciativával, hogy ebből az összegből fedezzék azt a differenciát, amely a normális idők és a mai napok megélhetésének költségei között van. És a tanács mégis ugy tesz, mintha nem értette volna meg a közgyülést. Csak kegyelemből ád egy havi előleget és csak a boldog kiválasztottaknak. Nem igaz az sem, hogy a tanács csak a nős embereknek adhat előleget. Ilyen kikötésről nem szól a közgyülés határozata, ez nem is volt, nem is lehetett a közgyülés intenciója. Ha tehát disztingválni kezd a tanács és okadékoskodik és egyesektől megtagadja az előleget, ugy a közgyülés határozatát meghamisitja és visszaél a belügyminiszter okaratával, jóváhagyásával is.

*

Izléstelen épitkezések alkonya.

Őrködik a Közmunkak tanácsa.

Az épitkezési visszaélések napja, ugylátszik, leáldozott. Csak az imént adott ki a fővárosi közmunkák tanácsa egymásután két rendelkezést is, amelyek többé nemcsak fenyegetések, de egyben a rendszabályok kérlelhetetlen betartásának hiradói voltak. Talán ez adta meg az impulzust, hogy ma már a városatyák is érdeklődni kezdenek az iránt, mely épületek éktelenitik el Budapestet.

Egyelőre a Palatinus-házakra járt rá a rud, melyek a Grünwald és Schiffer cég izléstelenségét dicsérik. A dunaparti uj Palatinus monstrumra például — a Bihari Mór-féle fölszólalás után, — egy elmés szakértő azt a jellemzést mondta, hogy az ugy néz ki, mintha a zugligeti Fácán-vendéglőt rakták volna fel rá homlokzatnak. Nem is szólunk Palatinusék ama házairól, amelyek a parlament környékén épültek és amelyek szinezésükkel egyenesen az izlés gyászjelentésének szimbólumai.

Hogy a jövőben nem lesz igy, annak gátat emel az uj épitkezési szabályzat, de egyben a városházán ébredező ellenőrzési vágy és a közmunkák tanácsában helyet foglaló szakemberek lelkiismeretes és komoly művészi érzékről tanuskodó törekvése. Bizonyitéka ennek az állitásnak az a nyilatkozat, amelyet a Palatinus-házak városházi kritizálása alkalmából Zubriczky József dr. miniszteri osztálytanácsos, a közmunkák tanácsának főnökétől tett a Fővárosi Hirlap munkatársa előtt:

— Sajnos, amikor a Palatinus házak megtámadott épitkezése folyt, még nem volt hatályban az uj épitési szabályzat. Bármenynyire jól eshetett volna tehát az izlés nevében való beavatkozás, nem volt rá mód. Ha tehát a Palatinus-házak művészi szempontból kritika alá eshetnek is, a hatóságot itt semmiféle mulasztás nem terheli. Sokkal fontosabb az, hogy az uj épitési szabályzat igen tág teret nyujt nekünk, hogy Budapest izléses épitésére befolyást gyakoroljunk. És valószinü is, hogy ugy a főváros, mint a közmunkák tanácsa élni is fog a jövőben ezzel a jogával.

— Az épitési szabályzat 162-ik szakasza kimondja, hogy egyes terek és utcák érdekében fokozottabb művészi követelményekkel léphetünk föl. De módot ad ez a szakasz magának a homlokfalnak intenzivebb birálatára is. Ilyenformán meg lehet majd akadályozni azt, hogy Budapest épitkezése művészi szempontokból az izlés önkénye által szenvedjen. Módunkban lesz egyes utcák és terek egyöntetü stilusának megtartására kényszeriteni az épitkezőket még akkor is, ha ők maguk szivesen vétenének az izlés ellen. Vannak különben az épitési szabályzatnak igen érdekes, speciális rendelkezései is. Ezek között van például olyan, amely azt célozza, hogy a Vár körül fekvő utcák lehetőleg megtartsák ódon szinezetüket. Nürnberg városának van egy ilyen ódon, komor része. Ugy mondják, itt szigoruan őrködnek arra, hogy az uj házak homlokzata is, mint a régieké volt, vörös márványból épüljön. Általában Németországban halálos véteknek tartanák egy

ódon városrésznek lényegéből való kivetkőztetését. Miért ne tehetnénk meg mi is ugyanezt?

— Az uj épitési szabályzat, ismétlem, igen sok alkalmat ad arra, hogy Budapestet megmentsük az izléstelenségtől és az egyes összetartozó, együttes hatásra kivánkozó épületcsoportok egyöntetüségét biztositsuk. A Műemlékek Országos Bizottsága is igen sok épületet nyilvánitott már műemléknek és ezek, ha magántulajdonok is, akkor csak a kultuszkormány hozzájárulásával bonthatók le. A többit elvégezzük mi. Már eddig is több eset volt, hogy az épitészeket az izléstelenségek kiküszöbölésére birtuk rá azzal, hogy az általunk meghatározott javitások eszközlésével uj terveket kivántunk tőlük.

Uj tervek

az Általános Villamossági felmondása körül.

Kis hijja már, hogy a tanács az utolsó közgyüléssel föl nem mondatta a *Budapesti Általános Villamossági Részvénytársaság* szerződését. Az eredeti javaslat, melyet a világitási ügyosztály terjesztett elő, tudvalevően lényegesen módosult: a közgyülés nem mondja fel a társaság szerződését, mindössze a felmondás jogát ruházza át a tanácsra, amely majd *alkalmas pillanatban* él vele.

A hirtelen változásnak az az oka, hogy *Bárczy* polgármester nem akceptálta *Buzáth* tanácsnoknak a rézárak megállapitására vonatkozó elvi fölfogását. A réz magas ára ma körülbelül öt millió korona differenciát jelentene a társaság telepének megváltásánál, ha a bíróság a mai rézárakat venné alapul. Buzáth tanácsnoknak az volt a véleménye, hogy a bíróság nem helyezkedhetik erre az álláspontra, hanem a normális időkben való rézárakat állapitsa meg, — ez azonban tisztára Buzáth jogi véleménye, melyet a bíróságnak nem kötelessége respektálni. Már pedig, ha a főváros felmondja a társaság szerződését s ennek következtében kötelességszerüen működésbe kezd a becslő bizottság, a főváros igen kényes helyzetbe kerülhet. Ha a bíróság a mai rézárakat állapitja meg, vissza kell lépnie a megváltástól s ebben az esetben nyolc évig nem élhet a felmondás jogával.

Éppen ezért találták ki a fentemlitett formulát az „alkalmas időpontban való felmondásról". Kétségtelen, hogy a társaság soha máskor jobban nem járt volna a megváltással, mint most, mikor a háborus rézárak olyan ötmillió korona hasznot juttattak volna, amely normális időben elesik.

De kapcsolatosan a felmondás elejtésével, más tervek is vetődtek fel az Általános Villamosságira vonatkozólag. Hogy a társaságot megpuhitsák, komolyan foglalkoznak azzal a gondolattal, hogy a villamosáram kilowattját fél fillérrel megadóztassák, ami sulyos csapás volna a magántársaságra. De az adón kivül elvennék az Általános Villamosságitól a *terjeszkedés lehetőségét is*, amennyiben a tanács többé nem adna neki kábelfektetési engedelmet. A tanácsnak ezt jogában van megtenni, mert a társasággal kötött szerződésben nincsen benne az, hogy a főváros köteles megadni minden kábelfektetési kérelmet. Ezentul a főváros csak a saját vállalatainak engedi meg, hogy kábeleket rakjanak le, az Általános Villamosságinak pedig nem. Ilyenformán gondolják megtörni az Általános Villamosságit, amely nem sokáig birná a főváros komoly harcát.

Alapitási év 1853. Eddigi tanulók száma 21.531
Budapest **Röser Tanintézet** Aradi-u. 10
Nyilvános polgári iskola.
Nyilvános felső kereskedelmi iskola.
Nevelő internátus.
Értesitőt küld az igazgatóság

Beszédes számok

a fertőtlenitő intézet működéséről.

A főváros amaz intézményei között, amelyek a háboru alatt kivételes szolgálatokat teljesitettek és tökéletesen kiállották a próbát, a háboru tizenkettedik hónapjában méltányos megemlékezni a fertőtlenitő intézetről is. Annyival inkább érdemes néhány futó jegyzettel illusztrálni a fertőtlenitő odaadó munkáját, mert ez az intézmény, amely békeidőben is mintaszerüen teljesitette föladatát, a háboru alatt rendkivüli mértékben tulnőtt azokon a kereteken, amelyeket eredetileg neki szántak. *Bukovszky* György dr. igazgató tudása és szorgalma az intézetet szinte országos jellegüvé emelte. Csak a háboru után, mikor befejezett számadatok állanak rendelkezésünkre, tudjuk majd megállapitani azt az arányt, amely a fertőtlenitő békés és háborus munkáját jellemzi.

A háboru folyamán a két főintézeten kivül mindenekelőtt 12 különitményt kellett föllálltani. Ezek a következők: Keleti pályaudvar, Nyugati pályaudvar, Dunakeszi, Bezerédi-utcai, Debrői-utcai, Kiscelli-uti hadikórházak, Budapesti honvéd laktanya, Pozsonyi-uti vöröskereszt kórház, Műcsarnoki kórház, Pannonia-utcai elemi iskola és a vereskereszt gyáli-utcai kórháza.

A fertőtlenitő megszaporodott munkáját még körvonalazni is nagyon nehéz. Hiszen idekerülnek az összes Budapestre érkező sebesültek, akiket ugyan a megfigyelő állomásokon már fertőtlenitettek, de a tökéletes óvatosság még egy fertőtlenitést kivánt. Átmegy a fertőtlenitőn a betegek töméntelen ruhája, a továbbvonuló táborok ágynemüje, trénfelszerelése, de még maguk a harctérről visszatért lovak is. A harctéren elesettek, ugy a mieink, mint az elesettek ruhanemüjét óriási halmazban hozzák a fertőtlenitőbe, a melyre még az a feladat is hárul, hogy a betegszállitó vonatokat visszaindulás előtt dezinficiálja. Ilyen vonatokat fertőtlenités céljából nemcsak a vidékről, de Ausztriából is hoznak Budapestre. Igy történhetett meg, hogy volt nap, amikor 1200—1500 embert fertőtlenitettek egy nap alatt és hogy az elmult héten nem kevesebb mint 60 waggon ruhanemüt raktak ki a fertőtlenitő udvarán.

Az intézet ágendái különben három részre oszlanak: egyéni fertőtlenités, betegszállitás és helyiségek fertőtlenitése. Egyéni fertőtlenités a mult év augusztusában mindössze 1938 volt. Ez a szám folyton növekedve, májusban már 22125-re rugott, azóta ismét esőben van. Betegszállitást 1914 augusztus 1-től december végéig 6763 esetben végzett az intézet. Olyan szám ez, amilyent az előző öt év összesen sem tüntetett fel. Csak maga a főintézet a mult év augusztusától az év végéig 1755 esetben végzett helyiség fertőtlenitést és pedig 4888 lakosztályban, 557.046 köbméter területen és ez alkalommal 428.504 darab ruhát is dezinficiált.

Az intézettel összeköttetésben két megfigyelőt is létesitettek 300 ágygyal és ujabban a 450 ágyas gyáli-ui katonai megfigyelő is az intézet felügyelete alá került. A vidéken 99 expozitura működik, amelyekhez gépeket, eszközöket és kiképzett személyeket szintén a budapesti fertőtlenitő adott. A háboru alatt az intézet 951 munkást részesitett 30 napos szakképzésben és most ujabb 100 munkás áll kiképzés alatt.

Mindezt a vezetőség nagy nehézségek mellett tudta megvalósitani, amennyiben a 105 emberből álló törzsszemélyzetből a háboru elején 66 embert behivtak katonának és 42-en még mindig katonai szolgálatot teljesitenek. A képzett és begyakorolt személyzet pótlására 290 ideiglenes alkalmazottat vettek föl, akik közül csak 160-an maradtak meg. Ezekhez járul ujabban 100 az intézethez beosztott népfelkelő. Ezek az állapotok az intézet igazgatóját radikálisabb intézkedésre birták. Igy történt, hogy a személyzet két hét óta katonai fegyelem alatt áll.

Ez a rövid és hézagos kép is elegendő arra, hogy a közönség ne csak nyugodt legyen a járványok biztos preventiv elfojtása felől, de egyben tudja azt is, hogy Budapest közegészségének a háboru dacára való tökéletes megőrzésében feltétlenül bizhatik.

Tulkiadások napja

Csak közel két milliót kell megszavazni.

Ezt az óriási összeget szerdai ülésén fogja megszavazni a közgyülés, mint tulkiadást. Az utolsó közgyülés százharminchárom tárgya közül huszonnyolc vonatkozik tulkiadásokra s e huszonnyolc tétel 1,677.593 korona 46 fillért reprezentál. Hogy miért tulkiadás a tulkiadás, azt a kisérő jelentések el nem mulasztják ékes és meggyőző szavakkal megmagyarázni, de a kisebb és nagyobb tételek összeszámlálása után, mégis azt a tényt kell konstatálnia mindenkinek, hogy ez a gazdálkodás egyáltalán nem helyes. S ha pontról-pontra megvizsgáljuk ezeket a tulkiadásokat, arra is rá kell jönnünk, hogy csak jelentéktelen mennyiségben a háboru az oka annak, hogy a főváros tullépte az előirányzott és megszavazott összegeket. Rendszer ez, begyökeresedett és állandó rendszer, amely igy vezet lassankint a város pénzügyi csődjéhez.

Mindezeket igen sokszor elmondottuk már s voltak a közgyülésen is, akik többször szóvátették a tulkiadásoknak ezt a rendszerét. A tanács éppen ezért bizonyos célzatossággal hagyta a tulkiadások ekkora tömegét az utolsó közgyülésre, amelyen nyolcvan bizottsági tagnál több nemigen szokott megjelenni. E szerint minden bizottsági tagra, aki a közgyülésen megjelenik, fejenkint 20.963 korona tulkiadás jut!

Mindenesetre szóvá kellene tenni, hogy a természetszerüleg zsufolt tárgyu utolsó közgyülést ne tegyék még zsufoltabbá tulkiadások tételével is. Ha a bizottsági tagok élénkebben érdeklődnének egyes tételeknél a tulkiadások igazi okai iránt, ugy sokat lehetne segiteni a dolgon. De ki érdeklődik az utolsó közgyülésen? Itt annyi minden iránt volna érdemes érdeklődni, hogy végül is mindenki belefárad s megszavaz mindent. Nem közel két millió korona tulkiadást, de még többet is.

Események

Weingruber aranybányája.

Az utolsó, a legálmosabb közgyülés fog határozni a *Fővárosi Pavillon* sorsáról is. Igazán nem szorul bizonyitásra sem az, hogy nyilt pályázaton nem *Weingruber* Ignác lett volna az egyetlen favorit, sem az, hogy az ilyen ügyet nem az utolsó közgyülésen kell elintézni. Ellenben igenis gondolni kell arra, hogy a Széchenyi-fürdő szállodája épitésének elhatározásakor kimondták, hogy a fővárosi pavillont le fogják bontani. Tudjuk, hogy a tanács lépéseket tett a kormánynál, hogy a Széchenyi-fürdő szállodájának épitését a háboru dacára is engedélyezze. Ha most a kormány megengedi az épitkezést, akkor jogosan merül fel a kérdés: Weingruber ur miatt mégis elhalasztják az épitést nem kevesebb, mint három esztendőre? Valószinüleg igy lesz és ezt Weingruber ur nem ma tudta meg. Ha jó előre nem tudta volna, akkor sokkal jobb üzletembernek ismerjük, semhogy föltételezzünk róla, hogy csak ugy vaktában, minden emberi logikával ellenkező módon, már a tavasszal, sok pénzt fölemésztő munkálatokat, töltéseket, tataroztatásokat végeztetett volna a pavillon körül. Ha viszont Weingruber ur tudta, hogy maradhat, miért nem tudták ezt a városházán? De ha mégis tudták volna, akkor miért játszottak a kormánnyal föliratosdit a Széchenyi-szálloda sürgős fölépitése tárgyában?

A Népopera konzorciuma.

A „Népopera" konzorciuma körül forog a világ. Az elmult hét nagy győzelmei sem érdekelték Budapestet jobban, minthogy kik lehetnek a Népopera konzorciumának titokzatos tagjai. Ime a névsor: *Hatvany* Károly báró, *Kohner* Jenő báró, *Gervay* Frigyes gabonanagybizományos, *Bún* József, a Leszámitoló Bank igazgatója, *Koch* Károly épitőmester, *Biró* Henrik és *Biró* Gyula hátulajdonosok. Ők azok a kitünő férfiak, akik a hét csodák egyikét a Tisza Kálmán-térre szeretnék varázsolni. Hires-neves tudós, Blind Ore *vak* rabbit citálván, vele mi is elmondhatjuk: *majd meglátjuk!?..*

A „Therapia" vizdija.

Almády Géza ur, az Országos Magyar Népfürdő Egyesület ügyvezető elnöke annak a megállapitását kéri, hogy „a Therápia ma is a régi tulajdonosoké, mert az átruházási szerződés tervezetébe belelőtt a háboru". Ez az oka, hogy a Népfürdő egyesület nem kapja a 25.000 korona szubvenciót; vizdijelengedést az egyesület nem kért. Mi szivesen eleget teszünk az ügyvezető elnök ur kivánságának, egyben kijelentjük azonban, hogy a Therápia tényleg kérte a 6600 koronás vizdij elengedését, amit a tanács nem javasolt. Hogy miért a Therápia és nem a Népfürdő egyesület fordult a tanácshoz, Almády urtól arra is megkaptuk a választ: „mert a szerződés átruházásába belelőtt a háboru."

Versenytárgyalások és árlejtések.

A székesfőváros tanácsa a III., (óbudai) uj köztemetőben végzendő utépitési munkálatok végrehajtásának vállalatba adására versenytárgyalást hirdet. Az ajánlatot julius 29-én d. e. 11 óráig Krátky János tanácsnokhoz (Központi városház, III. emelet 322.) kell benyujtani. Bánatpénz 15.000 korona. — A székesfőváros tanácsa a X., Noszlopi-, Márga- és Sörgyár-utcák csatornázására 81,452 K vállalati árban a *Melocco Péter cementárugyár- és épitési vállalat r.-t.*, a VII., Tábornok-utca csatornázára pedig 18.611 K mellett Klein János ajánlatát fogadta el. — A Bajza-utcai polgári fiuiskola épitésénél végzendő központi gőzfütés és szellőztetés berendezési munkára a julius 15-én tartott árlejtésen ajánlatot adtak be: *Szentgyörgyi és társa* 62,507 koronával, *Rohonczi Hugó 59,864* koronával, dr. *Kugel* egészségügyi berendező vállalatok 70,590 koronával, *Szepessy* Sándor 74,283 koronával, *Pogány* Nándor 71,953 koronával, *Boross* testvérek 76,486 koronával.

Lysoform.

Felhivjuk olvasóink figyelmét dr. *Keleti és Murányi* vegyészeti gyár (Lysoform-gyár) Ujpest mai hirdetésére és ajánljuk annak tüzetes elolvasását.

A TŐKE

Az uj kenyér.

Az uj kenyér jobbizü lesz a réginél. Buza és rozslisztből sütik és nem kerül bele se árpa, se kukorica. — Burgonya is csak annyi, amennyi egyébként is szükséges. Azután — hisszük — lesz belőle elég. Azok a kinos zavarok, amelyek az idén a kenyérellátás körül mutatkoztak, nem ismétlődnek meg a jövőben. Mindössze az a panasza a fogyasztó, főleg a városi lakosságnak, hogy a kenyér, ha jobb is lesz, több is lesz, de olcsóbb nem lesz.

Ezt a nevezetes változást, amely sulyos gondoktól szabaditja meg a hadvezetést, a kormányt és az ország egész lakosságát, első sorban és mindenekelőtt a mindenható természetnek, az őserejü, áldott magyar földnek köszönjük. Olyan termést adott az idén, mely az elmult évek átlaga szerint, ha csak közepes is, de a tavalyi inséges esztendőhöz képest valósággal bőséges. Ha megusztuk baj nélkül a tavalyi gazdasági esztendőt, amikor a háboru egy szük termés learatása közben ért bennünket, készületlenek, tapasztalatlanok voltunk, ennek az évnek most már bizalommal nézünk elébe. Az ellenség nem fog kiéheztetni sem minket, sem szövetségeseinket. — Győzzük a harcot fegyverrel is, pénzzel is — kenyérrel is.

*

A jó termés Isten áldása, de hogy a terméssel, mely ezekben az időkben fegyver is és pedig hatalmas fegyver, élni is tudjunk, ez más. Szükség van a kormánynak és hatóságoknak előrelátó, célszerü rendelkezéseire, nevelőképességére, a rendelkezések következetes, erélyes végrehajtására. Főleg a kormányra vár az a feladat, hogy ezt a munkát szerveze, vezesse és irányitsa. Nem csak azért, mert kivételes törvénnyel, kivételes hatalmat adtak a kezébe. De a társadalomnak azok a szervei, melyek békés időben a termés értékesitésének s elosztásának munkáját ellátták, a gabonatőzsde, a gabonakereskedelem és pedig ugy belkereskedelemmel, mint az exporttal és importtal foglalkozó, most teljesen meg van bénitva. A kormány szervező erejével kell tehát ezeket az autonom erőket pótolni ugy, hogy a termelő gazdák, a fogyasztó hadsereg, és a közönség érdekeit is kielégitse és Ausztria és a szövetséges Németország igényeit a magyar termés fölöslege is teljesitse.

Nehéz feladat és sok körültekintést, a helyzet és viszonyok alapos ismeretét, az ellentétes érdekek kiegyenlitésében sok óvatosságot és tapasztalatot és főleg ott, ahol jogtalan magánérdekek akarnak a köz rovására érvényesülni, kiméletlen erélyt és határozottságot kiván. Azok a kormányintézkedések, amelyek eddig nyilvánosságra kerültek, még nem értek meg a nyilvános birálatra. Ezek a rendeletek még csak vázlatában ismertetik a kormány terméspolitikáját, még pótlásra, kiegészitésre, részletezésre várnak és főleg gyakorlati végrehajtásukat és hatásukat kell bevárni, hogy a nyilvánosságnak módja legyen tájékozottsággal és avatottsággal hozzászólni. Egyelőre csak röviden ismertetjük ezeket a rendelkezéseket:

A kormány rendeletben megállapitotta a gabonamagvak maximális árait és pedig ugy, hogy az árak a kampany első hónapjában nagyobbak a későbbi hónapoknál. Evvel a politikával jutalmazni akarta azokat a gazdákat, akik a behordással, csépléssel sietnek és terményeiket késedelem nélkül eladják.

A liszt maximális árának megállapitása még ezután következik, aminthogy hátra vannak még az őrlésre és a liszt és kenyér értékesitéséről szóló rendelkezések.

Egy másik rendelettel — és ez a legnevezetesebb — zár alá vette, vagyis lefoglalta az egész idei termést. Egyben megállapitotta a Haditermény részvénytársaságot, amelynek feladata és kizárólagos szabadalma lesz a termést megvásárolni és forgalomba hozni. A 20 milliós alaptőke felét az állam adta, felét a magántőke. Az állam kiküldöttei és az érdekképviseletek által delegált szakemberek alkotják az igazgatóságot. A részvénytársaság nem hatóság, hanem üzleti vállalkozás, mely nyereségért és jutalékért dolgozik, de — az altruista bank mintájára — csak korlátolt nyereségért. A rekvirálást bizományosok utján végezteti, akik a gabonakereskedelemből kerülnek ki és ugyancsak nyereségért és provizióért dolgoznak. A bizományosoknak, mint magának a részvénytársaságnak joguk van a termelőknek előlegeket vagy kölcsönt adni.

A kormány tehát csak félig követte a Németország példáját. A termést rekvirálta ugyan elvben, de nem vásárolta meg a maximális áron, — amint ezt a birodalmi kormány tette. A vásárlást és a forgalomba hozást a szabadalmazott társaság bizonyos korlátok között a szabad forgalom elve alapján végzi. Hogy ez a rendszer beválik-e, azt a jövő fogja mutatni. Annyi bizonyos, hogy a forgalomba hozott gabonát sok közvetitői költség terheli és téves az a nézet, hogy a maximális árak, melyek miatt annyi panasz van, teljes mértékben a gazdaközönségnek válnak javára. Az a gazda, akinek pénzre van szüksége, bizony kénytelen lesz engedni a maximális árakból. A termés visszatartása egyébként kockázatos dolog, mert hisz számolni kell avval is, hogy béke is lehet és akkor a maximális árak is illuzóriusokká válnak.

Egy pótrendeletben a kormány megengedi, hogy kisebb birtokosoktól, akiknek eladható terménye egy vagonnál nem több, olyan gabonakereskedők is vásárolhassanak az állam vagy a Haditermény részvénytársaság részére, akik nem bizományosok, de kikötik, hogy aránytalan nagy hasznot a viszonteladásnál ne vegyenek. Ez a kikötés is mutatja, hogy a kisebb és szegényebb gazdák bizony kénytelenek lesznek a maximumnál jóval olcsóbban is eladni a gabonájukat.

Szólni kellene még a főváros kenyérrel való ellátásáról az uj kampányban. A törvényhatósági városoknak — tehát a fővárosnak is — joga van a lakosság egész évi szükségletét, fejenkint 120 kilogrammot számitva, — a Haditermény r.-t. megkerülésével közvetlen a termelőktől beszerezni, de csak szeptember 15-ig. Hogy él-e evvel a jogával és milyen mértékben és egyátalában miként akarja a közélelmezést vezetni az uj kampányban, erről még semmi sem került nyilvánosságra. Pedig a közönség joggal várja a tájékoztatást, a tervezett intézkedések nyilvános megvitatását, mert a multak tapasztalatai nem igen jogositanak fel nagy bizalomra.

A középeurópai vámunió.

Fodor Oszkár, *A Pénzvilág* szerkesztője, akinek neve közgazdasági tanulmányai és a szaksajtóban, valamint a napisajtóban irt cikkei révén komoly értékelésre tarthat számot, *Magyarország és a középeurópai vámunió* cimmel uj tanulmányt irt. Magyarország — irja Fodor — két nagy probléma előtt áll: a Németországgal való vámunió és az 1917-iki kiegyezés előtt. Mindkettő egyformán életbevágó. Föl kell készülnünk a vitákra, — hogy tisztában legyünk, *mit kell akarnunk*. És itt van az igazi értéke Fodor tanulmányának. Tisztán tükröződő meggyőződése alapján leszüri ugyan a magyar érdekek konkluzióját is, de szinte annál is fontosabb, hogy rendkivül becses anyagot gyüjt össze füzetében a majdan törvényszerüen elkövetkező viták számára. A vámuniós történet adatainak ismertetése után biztos kézzel csoportositja a német és osztrák argumentumokat, majd bevilágit abba a speciális helyzetbe, amelyet Magyarország foglal el ezekben a törekvésekben. Mindezek egybevetése után megrajzolja azoknak a vágyaknak a képét, amelyeknek a béke után a magyar gazdasági életben uralkodniok kell. Tiszta, világos és nemzeti érdekeinket mélyen magába véső kép tárul az olvasó elé, ha Fodor könyvét — amely a könyvkereskedésekben egy koronáért kapható — tanulmányozza.

Hungária biztositó.

A *Hungária Általános Biztositó Részvénytársaság* e hónap 15-én tartotta meg rendes évi közgyülését. A harctéren levő elnök *Károlyi* Imre gróf távollétében *Fejérváry* Imre báró alelnök elnökölt. Az igazgatóság jelentése rámutat arra a körülményre, hogy a háboru kitöréséig rohamosan emelkedő üzletének fejlődését a rendkivüli viszonyok megakasztották, de ennek daczára az évi dijbevétel az összes ágazatokban az 1914. év végével meghaladta a 7 millió koronát, vagyis az 1913. évvel szemben 1,800.000 koronával növekedett. Az életbiztositás tőkeállománya 67,607.707 koronára növekedett. A kárarány az összes ágazatokban kedvező volt. A közgyülés tudomásul vette az igazgatóság jelentését, a fölmentést minden irányban megadta és az igazgatóságnak, ügyvezető igazgatónak és tisztikarnak köszönetet szavazott. Ezután megválasztották az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjait.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

Lapunk telefonszáma: 137-15

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

BAROKALDI NÉPARÉNA
Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve
Nagy előadások
Mint vendégek fellépnek az utól- : érhetetlen művészetükről hires :
Könyöt testvérek
: minden versenyt felülmuló műso- : rukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.
Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.
Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.
Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. ::
Lift. Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat
Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Kiály-utca 67. szám.
Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.
Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. **Stero** pillértéglák. **Disztéglák** sárga, vörös, bőr és más szinben.
Zománcozott diszléglák, „Reform" választófaltéglák, Sikfödém-téglák. - **Travers** (vastartány) téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Mostan nyáron
ragályok ellen
igen alaposan kell védekeznünk, mert kolera, vörheny, kanyaró, tiphus, himlő és egyéb ragályos betegségek fokozottabb erővel lépnek fel, mint más időkben, miért is szükséges, hogy minden háztartásban egy megbizható fertőtlenitő szer kéznél legyen. A jelenkor leghasználtabb fertőtlenitő szere a
LYSOFORM
szagtalan, nem mérgező, olcsó és eredeti üvegekben **90 fillérért** minden gyógyszertárban és drogériában kapható. Hatása Löffler, Liebreich, Proskauer, Vertun, Pertik, Vas, di Vestea stb. intézeteinek vizsgálatai szerint gyors és biztos, miért is az összes orvosok betegágyak fertőtlenitésére, antiseptikus kötözéseknél (sebekre és daganatokra), kéz- és arcmosásra és ragályok elháritására stb. mindenkor ajánlják.
LYSOFORM-SZAPPAN
finom, gyenge pipereszappan, lysoformot tartalmaz és antiseptikus hatásu. Alkalmazható a legkényesebb bőrre is; szépiti, megpuhitja és illatossá teszi a bőrt. Egy kisérlet után Ön a jövőben kizárólag ezen szappant fogja használni **Ara 1 korona 20 fillér.**
FODORMENTA-LYSOFORM
erősen antiseptikus hatásu szájviz. Szájbüzt rögtön és nyomtalanul eltüntet és a fogakat konzerválja. Használandó továbbá orvosi utasitás szerint toroklobnál gégebántalmaknál és nátha esetén gurgulázásra. Néhány csepp elegendő egy fél pohár vizre. **Eredeti üvegje 1 kor. 60 fillér**
Az összes lysoformkészitmények kaphatók minden gyógyszertárban és drogériában. Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldjük az **Egészség és fertőtlenités** cimü érdekes könyvet.
Dr. Keleti és Murányi
vegyészeti gyára Ujpesten.

ÜVEGBETON
KÉPPLER SZABADALMA

HAAS ÉS SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPÁN U. 7
SPECIALIS ÜVEG- ÉS VASSZERKEZETEK GYÁRA LIFFER PÓTSMAGYAR
Képviseletek: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinapely

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: **Aradon**. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

NEMZETI PARK
a parkzenekar
már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez
Belépti dij 20 fillér
A földalatti éjfélig közlekedik

A KATONA-falak
tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat épitési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66—27. SZÁM.

HUNGÁRIA
KÖTVÉNYEK
a legelőnyösebbek
élet-, tüz-, balese -, szavatossági-, betöréses lopás elleni, üveg-, jég és állat-
BIZTOSITÁSOKNÁL.
Felvilágositásokkal prospektusokkal és dijajánlattal szivesen szolgál a
HUNGÁRIA
Általános BIZTOSITÓ Részvénytársaság
igazgatósága: Budapest, VI., Károly-körut 3. sz.
és a társaság képviselőségei az ország minden részében
Telefon 153-98, -1, -12. **Kartellen kivül.**
Összes biztonsági alapok . 21.000.000 korona
Részvénytőke . . . . . 6,000.000 korona

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. julius hó 28-án. — 31. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-15

Botránnyal

végződött a főváros idei szezónja. Egy bizottsági tag leleplezte a tanácsot, amiért jogosulatlan anyagi előnyökben részesitett több bizottsági tagot. A tanács legpechesebb tagja pedig, Folkusházy tanácsnok, azzal akarta elháritani a vádat a tanács fejéről, hogy ráboritotta a vizes lepedőt a leleplező bizottsági tagra. Ebből botrány keletkezett, hangos fenyegetődzések estek a közgyülés termében és társalgójában, egyébként azonban marad minden a régiben.

Beszéljünk kellő higgadtsággal a botránnyá duzzadt afférről. Nem tudunk elképzelni olyan felfogást, amely szerint a tanács tagjai, akik részesek voltak az ügyben, ártatlan báránykák. Naivság volna elhinni, hogy semmiféle szerepet nem játszott a megrendeléseknél az a körülmény, hogy a szállitók a törvényhatósági bizottság tagjai voltak. A tanács tehát nem menthető fel a városatyákkal való szeretkezésnek a vádja alól. Már csak azért sem, mert Strasser és Simon és Herczfeld és Fleischl bizottsági tag urak szó nélkül egy korona proviziót kaptak métermázsánként, azokkal a gabonakereskedőkkel ellenben, akik nem bizottsági tagok, alkudozott a közélelmezési ügyosztály és ezeknek már csak harminc s negyven filléres provizió jutott. A differencia, ami egy korona és harminc fillér között van, számokban fejezi ki a tanács vétkességének a nagyságát. Bizonyos, hogyha a közélelmezés bajnokai nem városatyákkal kötöttek volna üzleteket, vagy ha velük szemben is szigoruak lettek volna, ugy mintegy százötvenezer korona maradt volna a főváros pénztárában. Értsük meg a dolgot: nem az a hiba, hogy a nem városatyákkal alkudtak, hanem az, hogy ezt elmulasztották a városatyáknál.

Nem vesszük tulságosan tragikusan azokat a fogadkozásokat, amelyek a botrány kapcsán elhangzottak. Bizonyos, hogy egyetlenegy városatya sem fogja levonni a konzekvenciákat. És bizonyos, hogy a szélnek eresztett közgyülés nem fogja számon kérni a tanácstól, miért segiti elő, miért növeszti nagyra az összeférhetetlenséget. Ez az eset klasszikus bizonysága annak, hogy csak a tanács és a városatyak harmonikus együttmüködéséből virágzik ki az összeférhetetlenség, az üzletszerüség. Kétszázötvenezer korona proviziót fizetett ki a város a négy városatyának. Budapest szomoru papirformáját mutatja, hogy mindössze háromezerötszáz koronát ajándékoznak vissza néki, éppen a legkisebb üzletet kötött városatya jelentkezett, a többi bölcsebbnek vélte a hallgatást. Háromezerötszáz koronás botrány — és közben megszavazták az 50 milliós üzletet.

Fulánkok

Kedélyes

emberek a városatyák. Nem zavarják a tanácsot, egy ember sem olvasta a tanács fejére, mit tett ebben az esztendőben, ami rosssz volt és mit mulasztott, ami jó lett volna. Pedig bőséges alkalom volt erre a zárószámadások tárgyalásánál. Ez a pont bizalmi kérdés és ennél a pontnál mindössze egyetlenegy felszólaló akadt. Hiszen igaz, világháboru van és Hindenburg stratégiájának megállapitásánál még csak porszemnek sem számit a magyar főváros deficites háztartása. Dehát ez az indok, amilyen tetszetős, annyira hamis. Mert Hindenburg kitünően elvégzi a dolgát amugy is, ellenben Budapest városatyáinak az a kötelességük, hogy akár háboru van, akár béke, akár nap süt, akár jég esik; — ellenőrizzék a tanácsot. A háboru nem ok, csak ürügy.

*

A Népopera-ügy

hullámai elsimultak, az alkotók pihenni térnek; jönnek az uj bérlők és életet próbálnak lehelni a monstruózus szinházba. — Lehet, hogy ez a megoldás a főváros érdekeinek szempontjából ideális. Ezen most már kár vitatkozni, mert most minden cél az, hogy a bérlők meg tudjanak felelni a fővárossal szemben vállalt kötelezettségeiknek. De nem lehet szó nélkül hagyni azt a nagy adag cinizmust, amely a közgyülés elnöki székéből talált magának utat a városatyák és a sajtó füléhez. „Nem kell minden előterjesztésért feltétlenül lelkesedni, ha el akarjuk azt fogadni". Ezt mondotta a polgármester ur és az axiómát bizonyitotta az illemhelybérlettel. Bocsánatot kérünk, de mi eddig abban a tévedésben voltunk, hogy a tanács előterjesztéséért legalább a tanács lelkesedik. Miért kivánja a tanács a közgyüléstől, hogy helyeselje azt, amit maga sem tart lelkesitőnek?

*

Titkolódzik

a tanács akkor is amikor már a verebek is csiripelik a nagy titkokat. Sem az előterjesztés, sem a polgármesteri beszéd nem akarta elárulni, hogy tulajdonképpen kivel köti meg a közgyülés a Népopera uj szerződését. Pedig politikának is rossz ez a nagy diszkréció, mert a bérlők között olyan kitünő nevek vannak, hogy a publikum fel nem tételezné ezekről, hogy erkölcstelen dolgot akarnának, vagy hogy a város érdekeit nem akarnák respektálni. Ugyanigy történt a gabonavásárlásról szóló előterjesztésnél is. Mindenki tudja, hogy az 50 milliós üzletet a Haditermény r.-t. fogja csinálni, tehát nem magáncégek. Ezt bátran elárulhatta volna a tanács, mert a titoktartás azt a látszatot kelti, mintha itt ismét városatyák, vagy kijárók dolgoznának a háttérben.

*

Budapest — füstváros.

Küzdelem a füstemésztők ellen

A *Fővárosi Hirlap* már régebben jelezte, hogy a Közmunkák Tanácsa méltányossági szempontoktól indittatva, hajlandó az épitési szabályzatnak Budapest füstmentesitésére vonatkozó intézkedéseire vonatkozólag, bizonyos halasztást engedélyezni. Ez a halasztó rendelkezés most megtörtént és alább hiteles információnk alapján ismertetjük annak tartalmát. Mielőtt azonban a Közmunkák Tanácsának határozatát ismertetnénk, bizonyos balhiedelmek eloszlatását tartjuk szükségesnek. Általánosságban azt hiszik ugyanis, hogy Budapest füstmentesitése valami, talán épen a kéményekre alkalmazandó *füstemésztő készülékkel* fog történni. Ez a felfogás egészen téves. Nem füstemésztő *készülékről* van szó, hanem pusztán füstemésztő *tüzelésről*. Hogy mi a füstemésztő tüzelés, azt az épitési szabályzat akként szabja meg, hogy az égési termények csak szintelenül, vagy legfeljebb világos-szürke gázak alakjában jöhetnek ki a kéményből. A koxszal és gázzal való tüzelés tehát már önmagában véve is füstemésztő, ott pedig, ahol az üzemet koxvagy gázzal való tüzelésre nem lehet átalakitani, ott a tüzhelynél és nem a kéményen kell füstemésztő készüléket elhelyezni.

A Közmunkák Tanácsának legujabb intézkedéséről a *Fővárosi Hirlap* munkatársa előtt illetékes helyen a következő nyilatkozatot tették:

— A Gyáriparosok Országos Szövetsége azzal a kéréssel fordult a Közmunkák Tanácsához, hogy tekintettel a gyáriparnak a háboru okozta sulyos helyzetére, függessze föl a Közmunkák Tanácsa az épitkezési szabályzatnak azt az előirását, hogy minden gyári kéménnyel ellátott tüzhelyet (a rendelkezést a régi gyárakra is kiterjesztve) füstemésztő tüzeléssel kell ellátni.

A gyáriparosok ugy formulázták kérésüket, hogy a végrehajtás addig függesztessék föl, amig a kedvezőbb körülmények között ez a gyárakra nézve sulyosabb következmények nélkül keresztülvihetővé válik. A Közmunkák Tanácsa a kérelmet méltánylandónak találta és ugy határozott, hogy a füstemésztő tüzelés berendezésére vonatkozó kötelező rendelkezését változatlanul érvényben tartja ugyan, de a végrehajtásban azt a kedvezményt adja, hogy *az az egy év, amely alatt a füstemésztő tüzelést minden gyárnak meg kell valósitania, a háboru befejezése után abban az időpontban veszi kezdetét, amelyet a Közmunkák Tanácsa annak idején megállapit és közhirré tesz.*

— Kijelenti továbbá a Közmunkák Tanácsa, hogy olyan üzemeknél (pl. keramiai gyárak, vegyi gyárak), amelyek különleges tüzhelyszerkezetük, vagy tüzelő-anyaguk miatt az eddig ismert füstemésztő tüzeléseket nem alkalmazhatják, a gyártulajdonosoknak a hatósági kötelezésben foglalt egy évi határidőn belül beszámitandó indokolt kérelmére nem fog elzárkózni további haladék engedélyezése elől sem, ha a gyártulajdonos igazolja, hogy a füstemésztő tüzelés megvalósitása céljából idejében megkezdett kisérleteket az első évi határidőn belül nem fejezhette be eredményesen.

— Hasonlóképen nem zárkózik el a Közmunkák Tanácsa a halasztás engedélyezése elől akkor sem, ha valamely gyártelepen a tüzhelyek rendkivüli nagy száma miatt azoknak füstemésztő tüzelésre való átalakitása az egy évi határidőn belül, a gyárüzem válságos megterhelése nélkül végre nem hajtható.

— A kerületi elöljáróságok tehát, amennyiben az még nem történt meg, az épitési szabályzat értelmében a gyártelepeket szigoruan utasitani fogják, hogy addig az ideig, amig az egy évnek a Közmunkák Tanácsa által megállapitandó kezdőpontja bekövetkezik, véglegesen befejeződjenek az eljárások abban a tekintetben, hogy az illető gyár köteles-e füstemésztő tüzelést berendezni-e, vagy sem? Ez azt jelenti, hogy mire a halasztás ideje lejár, a vitás kérdéseknek el kell dőlniök.

— A Közmunkák Tanácsa különben ezt a halasztó kedvezményt abban a feltevésben adta meg, hogy a gyártulajdonosok a füstemésztő tüzelés megvalósitását, ami a székesfőváros egészének érdekeire nézve elsőrendü követelmény, nem fogják a végső terminusra halasztani, hanem, amennyire körülményeik csak megengedik, saját érdekükben is mielőbb áttérnek a füstemésztő tüzelés rendszerére és haladéktalanul megkezdik azokat az előmunkálatokat és kisérleteket, amelyekben a jelenlegi viszonyok nem gátolják őket. Annyival is inkább el lehet ezt várni, mert az általános halasztás megadása már magában kizárja azt, hogy azontul a késedelmek, vagy további halasztási kérelmek elnéző figyelemre számithassanak.

*

Budapest füstmentesitésének ez eddig csak egyik területe. A gyárakon kivül ott vannak még a *hajók és vonatok*, amelyeknek szintén igen nagy részük van a budapesti levegő megrontásában; különösen vonatkozik ez a hajókra, amelyek a mi fölséges Dunánkon haladva, a világ legbájosabb fekvésü sétahelyeit és lakásait burkolják átvághatatlan füstfelhőkbe. Közismert a székesfővárosnak tavaly alkotott szabályrendelete, amely a dunai hajók füstjének csökkentését és lehető meggátlását célozza. *Ez a szabályrendelet tavaly óta a kormányhatóságnál várja a jóváhagyást.* A késlekedés egészen érthetetlen annál is inkább, mert nagyon kivánatos volna a gyárak füstje mellett a nem kevésbbé kellemetlen és kiterjedt hajó-füst-mizéria megszüntetése. Ugy látszik ezen a területen a hajóstársaságok érvényesitik befolyásukat, mig a vasutak füstjének megrendszabályozásánál a kereskedelmi kormány állit föl akadályokat. Pedig kivánatos lenne, ha a kormány a vasuti pályaudvarokra nézve is szigoru rendszabályokat léptetne életbe, hogy ott is megszünjék az egész környéket elárasztó egészségtelen füstölés, ami a technika mai eszközeivel a legkevésbbé sem elérhetetlen és óriási lépéssel vinné előre fővárosunk egészségi viszonyainak javitását.

Városi patika.

Harc a grémium ellen.

A grémiumról, a gyógyszerészek testületéről sok szó esett már e lap hasábjain azzal a megállapitott ténnyel kapcsolatban, hogy ez a tiszteletreméltó szövetség, amelynek élén *Filó* János városatya áll, valósággal kiuzsorázza a várost egy nem is létező szerződés alapján. Kérdést intéztünk *Buzay* Károly tanácsnokhoz az iránt, mikor vet véget a főváros a grémium uralmának. A válasz ez volt:

— Bebizonyitott tény, hogy a város sokszorosan tulfizeti azokat a gyógyszereket, amelyeket a gyógyszerész grémiumtól vásárol. A grémium egy százesztendős szerződésre hivatkozik. Szerintem azonban örök időkre szóló szerződés nincsen és minden előkészületet megtettünk arra, hogy *nyomban a háboru után házi kezelésbe vegyük a gyógyszerek előállitását*, kórházak gyógyszerellátását.

— A kötszerüzemnek már eddig is olyan fényes eredményei vannak, amelyek felülmultak minden várakozást. *Százezrekre rug a házi kezeléssel elért megtakaritás.* Nemrégiben a hadvezetőség megbizta a fővárost azzal, hogy egy 14.000 személyes kórházat szereljen fel. A főváros a legrövidebb idő alatt és a legpontosabban tett eleget ennek a fölszólitásnak, amiből kitünik, hogy üzeme nagyszabásu.

Hét milliós deficit

és egy koronás provizió

Szerdán kezdték és pénteken befejezték a szezón utolsó közgyülését. Amikor kezdték, százharminc körül járt a városatyák száma; csütörtökön által pedig megcsappant a szám és a záróbotránynál már alig voltak ötvenen.

A körültekintő tanács gondoskodott arról, hogy mindkét napot emlékezetessé tegye. — Szerdán például két meglepetés volt: az egyiket a zárószámadás szolgáltatta, amelynek deficitjét egyetlenegy városatya sem bolygatta. A másik pikantéria a Népopera-bérlet volt. Itt aztán annál hevesebb volt a szóharc. A kedélyek már arra is izgultak, amikor *Buzáth* tanácsnok elmormogta az „Általános Villamossági" megváltását célzó előterjesztést. Mindössze ifj. *Stern* Sándornak volt komoly, megszivlelésre érdemes szava ehhez a 32 milliós üzlethez és a *Weingruber*-bérletet is csak egyedül *Perczel* Béla kifogásolta.

Általában pedig a nap a szabad polgároké volt. Hol *Perczel*, hol meg *Platthy* ugrott fel szólásra. A Népoperánál pláne mindketten beszéltek és Buda becsületét védte *Andreánszky* Jenő is, *Wladár* Tivadar is. A pesti oldalról viszont *Waigand* József kuruckodott. Meg kell állapitani, hogy Waigand még eddig mindig ellenzéki tendenciával szólalt fel, valahányszor a Népopera-ügy szerepelt a napirenden. Platthy kezdte a kapudöngetést. Kár, hogy nemes páthoszának őszinteségében erősen kételkednek az emberek. Viszont a Perczel Béla zordon hangja sem ijeszti meg a hallgatót, mert Perczel akkor is haragszik, ha egy utcaseprő kegydijazásáról van szó A jó *Rózsavölgyi* tata a fejét rázta, amikor Perczel az orfeumok lenge tündéreivel párositotta a tanács tagjait:

— Ez nem komoly beszéd — mondotta és hozzátette: — Nem mondom, ha Tisza Kálmán miniszterelnökségének idejében élnénk...

Bárczy polgármester leplezetlen idegességgel támadt rá Platthyra. Andreánszky, a hü bajnok összetévesztette magát Platthyval és ő akarta számonkérni a számadást. De a polgármester nem Andreánszkyt, hanem Platthyt küldte a lövészárokba és nem fogadta el a cserét. Derikve szavaztak az atyák. *Marher* tanácsnok hangosan olvasta a neveket és repültek az igenek és a nemek. *Kriszháber* Leót is szavazásra szólitotta fel a tanácsnok, de Kriszháber nem válaszolt, mert a Népopera ügye őt hüvösen hagyja és nem szavazott a derék *Forbáth* Imre sem, mert Omszkból most nagyon rossz az összeköttetés Budapestre és nem lehet tőle rossz néven venni, hogy nem jelent meg a közgyülésen. A végén a tisztelt tanács adta le a husz voksát és ezzel együtt hatvanra emelkedett a többség, amely a Népoperát az uj bérlőkre bizta.

*

— Husz perc mulva odahaza leszünk. Igy indult a pénteki finálé. Husz perc mulva pedig az történt, hogy felállott a Lipótváros padsoraiból *Nagy* Andor és ráolvasta *Folkusházy* tanácsnok fejére, hogy *Strasser* Imre *Simon* Jakab, *Fleischl* Sándor és *Herzfeld* Frigyes városatyáktól nem sajnálta a provizíókat, ellenben azokkal a gabonakereskedőkkel, akiknek nincsen módjuk a viszontszolgálatra, ugy alkudott, mint a pesti nagyságák szoktak alkudni a pesti kofákkal. A teremben kiütött a láz s a botrány még hangosabbá vált, amikor Folkusházy azzal akarta parirozni a sulyos vágást, hogy a panama lepel alá tolta Nagy Andort, sőt Glücksthal Samut is. Erre megindult a nyilatkozatok árja és a szerecsenmosdatástól mind több ember lett fekete. *Simon* Jakabnak láthatólag nem tetszett az ügy; sajnálta vadonatuj fehér zsakettjét és távozott. *Fleischl* Sándor a pénzét csörgette, ellenben *Herzfeld* Frigyes modern Széchenyi Istvánként felajánlott a városnak 1200 koronát abból a 3500 koronából, amit keresett. *Bródy* Samu, a Lipótváros törzsfőnöke, körülhordta a teremben a véres talezmánt: mindenkinek el kell menni, le kell mondania bizottsági tagságáról. Elég volt a Lipótvárosnak Kriszháber! . .

Lapzártakor értesülünk, hogy eddigelé egyetlenegy városatya sem követte Bródy Samu lelkes fölhivását. Herczfeld Frigyes példája sem ragadott el senkit hasonló könyelmüségre!. . .

Áskálódnak a kötszerészek.

Keletiék aknamunkája a müszerüzem ellen.

A szerdai közgyülésen több bizottsági tag kereste föl a polgármestert, akit arról akartak meggyőzni, hogy a főváros kötőszer- és müszerüzeme teljesen haszontalan intézmény. Rögtön meg kell jegyeznünk, hogy volt a bizottsági tagok között olyan is, aki teljes jóhiszemüséggel járt el, bár az ilyen sulyos vádak hangoztatásánál meg lehet kivánni, hogy a vádló minden tekintetben informálja magát. Ebben az esetben csunya és alattomos hajszáról van szó, amelyet érdekeltek inditottak egy városi üzem ellen.

A kötőszer- és müszerüzem ellenségei nem szerdán kezdték meg a harcot. Amióta megkezdte a müködését s a város eddigi szállitóit elütötte csekély hatszáz és ezer percentes hasznoktól, azóta nincs hét, hogy a legkülönfélébb cimeken panaszt ne tennének ellene *Bárczy* polgármesternél, *Bódy* alpolgármesternél, *Buzay* tanácsnoknál és az elöljáróságnál.

A mai sulyos időkben, amikor egyenesen szerencse, hogy a főváros kórházait maga a város tudja ellátni kötőszerrel és müszerrel, szóvá kellett tennünk ezt a kiméletlen és igazságtalan hajszát. Lesz még alkalmunk arra, hogy ennek a hajszának a részleteivel is foglalkozzunk, — egy városi rémregénybe illő részletek! — csak annyit emlitünk még meg, hogy *az üzem ellenségeinek élén egy olyan ember áll, — Keleti* J. koronaherceg-utcai müszerkereskedő — *akit az összes városi szállitásokból kitiltottak.* A kitiltás oka: *vesztegetési kisérlet.* Ez a derék ember külön küldönccel levelet küldött minden fővárosi kórházat vezető főorvosnak és azt az alias ajánlatot tette nekik, hogy ha hozzá irányitják a kötőszer és müszer megrendeléseket, akkor *ő a főorvosnak a megrendelési összeg husz százalékát adja*, akár készpénzben, akár áruban, akár egyéb szolgáltatásban. Amikor ezek a levelek megérkeztek, tizenegy főorvos egyszerre jelentkezett a balparti kórházak igazgatójánál s méltatlankodva, jogos fölháborodással tettek panaszt e szégyenteljes ajánlat miatt. A balparti kórházak igazgatója akkor *Müller* Kálmán báró volt, aki nyomban eljárt a tanácsnál s közbelépésének az lett az eredménye, hogy *Keletit kitiltották a balparti szállitásokból.* A husz százalékos proviziót igérő levelek ma is biztos helyen feküsznek a közegészségi ügyosztályban.

*

Ma, amikor a főváros saját üzeme az anyagi előnyökön fölül még a kifogástalan szolgáltatást is biztositja, kétszeresen fontos, hogy az üzemet ne zavarják meg az érdekeltek intrikái. Mint értesülünk, a belügyminiszteriumban bizonyos reformokat fognak már a legközelebb életbeléptetni a kórházak kötőszer szükségletei dolgában, éppen ezért érdeklődtünk, vajion a város üzeme kifogásta-

lanul tud-e szállitani? Érdeklődésünkre a következő információt kaptuk:

— A főváros üzeme még a háboru kitörése előtt 300.000 korona külön hitelt kért kötőszer beszerzésre. Az üzem a prima vatta kilóját 1 korona 92 fillérért vette s hatvanezer kiló van a raktárában, ugyanilyen mennyiség pedig le van kötve a gyárakban. Ezzel az árral szemben ma a prima vatta kilójának 3 kor. 40 fillér az ára, de nagyobb mennyiséghez ezért az árért sem lehet hozzájutni. Az elsőrendű mullt 13 és fél fillérért vette az üzem. Az elsőrendű mullnak ma 16 fillér, a másodrendünek pedig 14 fillér az ára. De a kötőszereken kivül bőségesen el van látva az üzem műszerrel és gummiáruval is. Az üzem raktára olyan kifogástalanul fölszerelt, hogy a főváros korházait és közegészségügyi intézményeit, a legfokozottabb szükséglet esetén is, még évekig bőségesen kiszolgálhatja.

Erről az üzemről akarják bebizonyitani, a kötőszer és műszerkereskedők, hogy fölösleges, sőt káros a müködése. De ha megszorulnak, szivesen elismerik a létjogosultságát. A minap egyik nagyobb városi kötőszerkereskedő cég kölcsönáruért fordult az üzemhez s amikor nem akartak neki adni, fenyegetőzni kezdett s kijelentettte, hogy azért van a városi üzem, hogy *kisegitse* a kereskedőket! De azért a fenyegetőző cég is minden erejével azon dolgozik hogy lehetetlenné tegye a városi üzemet.

ESEMÉNYEK

A főváros krumplija a fogolytelepeken.

A városnak tudvalevően igen sok régi burgonya maradt a nyakán. A közélelmezési ügyosztály a nagy burgonyavásárlással szabályozólag akart hatni az árakra és ezt a célt ugy vélte szolgálni, ha az áru nagy részét visszatartja. — Emiatt azután megesett az, hogy a város különböző helyeken beraktározott burgonyája rothadni és csirázni kezdett s igy nagy mennyiséget szemétre is kellett dobni. Amióta uj burgonya van, a város több izben leszállitotta a régi burgonya árát, de már későn, mert a régi krumpli senkinek sem kellett. Hogy Folkusházyék a veszett fejszének a nyelét megmentsék, az összes régi burgonyát eladták a kenyérmezői fogolytábor részére, természetesen minimális árért. És Budapesten ezt nevezik közélelmezési politikának!

A késönkelő tisztviselők ellen.

A polgármester igen szigoru hangu leiratot intézett az összes hivatalfönökökhöz. Azt mondja a leirat, hogy igen sok városi hivatalba későn járnak be a tisztviselők, pedig a polgármester már egy régebbi rendeletében megállapitotta, hogy a hivatalos óra hétköznap reggel 8 órakor, vasárnap pedig 9 órakor kezdődik. A nyolc órai bejárás alól csak egy kivétel van: a főiskolai képesitésü végleges alkalmazottak; ezek fél kilenckor járhatnak be a hivatalba. A leirat szerint a polgármester azt tapasztalja, hogy a hivatalfönökök sokszor önkényesen állapitják meg a bejárási időt, holott ehez nincs joguk. Szigoruan figyelmezteti tehát a polgármester az összes hivatalnokokat, hogy járjanak be pontosan reggel nyolc órakor, mert különben kivétel nélkül *sulyos pénzbirsággal* sujtja őket s fegyelmit is indittat ellenük.

A vándorló Bárczy-szobor.

A mult szerdai közgyülés elintézte a Népopera dolgát. A közgyülésen mindenről szó esett, de volt egy kérdés, amelyről csak a társalgóban beszéltek a bizottsági tagok: mi történik Bárczy szobrával, mely a Népopera előcsarnokát disziti? Az kétségtelen, hogy a polgármester szobra nem fog ott maradni az uj Népoperában, amelynek már nem is Népopera lesz a neve. Elviszik onnét, az bizonyosnak látszott mindenki előtt, csupán abban nem tudtak megegyezni a bizottsági tagok, hogy hol fogják majd a szobrot elhelyezni? A t. bizottsági tag urak kiváncsiságát részben kielégithetjük. A szobor már nincs a Népopera előcsarnokában. Elvitték, mert az nem tartozik az uj konzorcium inventáriumához. Értesülésünk szerint a szobor a Fővárosi Muzeumba kerül.

Kik szállitják a gabonát?

Winter Lajos kir. tanácsos, biz. tag annak a megállapitására kért fel bennünket, hogy ő nem ügynök, teljesen távol áll a Baruch-cégtől és a legcsekélyebb része sem volt a gabonaeladásban.

Átalakitási munkálatok a városházán.

A *központi városháza* épületében végzendő épitkezési munkálatokra a székesfőváros tanácsa julius 13-án szükebb körü versenytárgyalást tartott, melyen a bontási, föld, kőmüves és elhelyező munkát *Bäck* Lajos épitőmester 16.891 K-s, az ácsmunkát a *Helmrich* és *Schmidt* cég 11.519 K-s ajánlata alapján kapta vállalatba.

Minimax.

A Magyar minimax részvénytársaság mai hirdetésére felhivjuk olvasóink szives figyelmét.

Lysoform.

Felhivjuk olvasóink figyelmét dr. *Keleti és Murányi* vegyészeti gyár (Lysoform-gyár) Ujpest mai hirdetésére és ajánljuk annak tüzetes elolvasását.

A TŐKE

Bojkott-mozgalom

a Singer varrógép ellen.

A német varrógépgyárosok hatalmas szövetsége, a „Bund Deutscher Nähmaschinen és Fahrrad Handler Verein, Gelsenkirchenben" azt követeli, hogy a *Singer Co. varrógépgyárat* helyezze az állam felügyelet alá. Csodálkozva kell megállani a kérdésnél, hiszen a Singer Co. társaság hosszu éveken át azon fáradozott, hogy nevének német hangzásával kiszédelegje magának a német származást. Ha ez nem sikerül, akkor még mindig volt egy módszerük Singeréknek és ez az, hogy amerikaiaknak vallották magukat. A névvel és a nemzetiségi kavarodással való zsonglőrkedés mindezt lehetővé tette a számukra. De csak látszólag. A németek ugyanis voltak annyira soviniszták, hogy ennek a sovinizmusnak diadalmas erejével, hosszu küzdelem után kiütötték a nyeregből Singeréket és a maguk nagy lelkesedésével egész Németországban a *Pfaff-gyárat* juttatták a hegemóniához.

Nálunk? Nálunk még a mult télen is megpróbálták Singerék német, illetve amerikai eredetüket vitatni. Időközben pedig orditó példákat adtak arról, hogy ők — bár üzleti összeköttetéseiket nagyon szeretnék itt, közöttünk megtartani — lelki gyönyörüséggel gazdagitják ellenségeink szamaritanus intézményeit és a mienknek is juttatnak morzsákat, sőt amikor nagyon meg akarják magukat erőltetni, *kölcsön* adnak néhány rozoga varrógépet a mi humanitárius egyesületeinknek is.

Mindennek adatszerü bizonyitékain kivül az egész magyar és német köztudatban ott él a megmásithatatlan meggyőződés, hogy a Singer et Comp cég a háboru során nemcsak mint ellenséges állam közgazdasági tényezője mesterkedett közöttünk, de egyenesen ellenséges érzületeinek adta tanujelét. Németországban — tessék elolvasni a német lapokat — nagyarányu akció kezdődött a kormánynál, hogy helyezzék állami felügyelet alá a céget. Singeréknek Németországban, Hamburgban és Wittenbergben vannak szerelőmühelyei, fiók-üzletei pedig minden német városban. Ha tehát a Singer-céget megbénitják Németországban, annak van annyi értelme és értéke, mintha Angliának egy dreadnoughtját sülyesztették volna el. Nálunk meg éppen reklám és közismertség dolgában szinte versenyen felül áll a cég, amely békés hasznát Angliába szállitja, háborus adományait pedig a legelkeseredettebb ellenségünknek, Oroszországnak ajánlja föl.

Ilyen körülmények között nem lehet csodálni, hogy a hatalmas, büszke német ipar riadtan föl-jajdul a Singerék konkurrenciája miatt, amely hangosabb, mint a német gyáraké, de a teljesitőképessége mélyen alul marad. Ott majd meg is lesz az eredménye ennek a mozgalomnak. Nálunk azonban még meg sem mozdult az ipar, itt még a sajtó kivételével senki sem emelt konkrét panaszt az ellenséges cég ellen. Ha nekünk nincsen eléggé kifejlett varrógépiparunk, mihelyt az angol cég a megérdemlett bojkottban részesül és állami felügyelet alá kerül, az ártalmatlanná tett konkurrencia nyomán magyar ipar fog fejlődni. De a legrosszabb esetben még mindig ott van a német ipar, amely büszkén tessékeli el utjából az angol Singeréket, „mert a német varrógépipar teljesitőképesség tekintetében első helyen áll és Singerék ennek az iparnak tisztességtelen versenyt támasztanak".

A magyar sajtó után lépjen elő végre a magyar ipar is, csikarja ki elkeseredett küzdelemmel a magyar közönség sovinizmusát, amelynek be kell látnia, hogy a megszokásnál és az ügynökök szódus beszédénél is van nagyobb hatalom és ez a nemzetek nagy gazdasági háboruja, amely hevesebben követeli jogait, mint a bugó gránát, amely az ellenség vérével áztatja az anyaföldet. A harcnak itthon is igazi méreteiben kell kialakulnia, mert csak igy arathatunk ellenségeinken teljes diadalt.

A besztercebányai gyufa.

Mindennapi életszükségeinknél, nélkülözhetelen beszereznivalóink között nincs már egyetlen egy sem, amelynek ára legalább száz, kétszáz percenttel föl ne emelkedett volna. A legtöbbnél kétségbeesett logikával sem tudjuk kifürkészni, hogy miért drágultak meg. A számtalan közül emlitsük csak a *gyujtót*, amelynek paklija ma már négy fillér, holott azelőtt tiz paklit tizenkét fillérjével árultak. Hogy miért, erre maguk a gyujtógyárosok a saját lelkiismeretük előtt sem tudnak számot adni. Ám jó, a magyar közönség, már mindenbe belealakult. De vegyünk elő egy skatulya gyujtót. Véletlenül a *Besztercebányai gyufagyár r. t.* gyujtójából került egy csomag a kezünkbe. A trafikban minden jót mondtak róla s amikor a kezünkbe vesszük kiderül, hogy boldogok lehetünk, ha minden tizedik meggyullad. Itt tessék aztán kiszámitani az áremelkedési percentet! Ez aztán a számtantudomány. Pedig sok próbával éltünk már, mégis azt kell mondanunk, hogy a besztercebányai gyujtó volt az, amely a legképtelenebb módon próbára tette türelmünket. Nem elég, hogy az árakat ok nélkül emelték, de még a gyujtó minőségét is ok nélkül megrontották oly mértékben, hogy aki egyszer használt besztercebányai gyujtót, merész elhatározással visszatér a kova és tapló rendszerhez. A rendőrség, amely a fogyasztási cikkek uzsorásait és az árdrágitókat méltóan büntetí, a gyufára is kiterjeszthetné figyelmét.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár rész.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizella-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76 191-14

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Nagy előadások

Mint vendégek fellépnek az utól-
: érhetetlen művészetükről hires :

Könyöt testvérek

: minden versenyt felülmuló műso- :
rukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.

Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Gyárt: Személy- és teher-felvonókat. :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. ::

Lift. Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci

kapható

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott" Budapest.

Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Kraszner József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

Csuz, köszvény

ellen, hatásában felülmulhatatlan a

Káli Linimentum

Üvegje 2 korona

ZOLTÁN gyógyszertárban
Budapest V., Szabadság-tér

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Mostan nyáron

ragályok ellen

igen alaposan kell védekeznünk, mert kolera, vörheny, kanyaró, tiphus, himlő és egyéb ragályos betegségek fokozottabb erővel lépnek fel, mint más időkben, miért is szükséges, hogy minden háztartásban egy megbizható fertőtlenitő szer kéznél legyen. A jelenkor leghasználtabb fertőtlenitő szere a

LYSOFORM

szagtalan, nem mérgező, olcsó és eredeti üvegekben **90 fillérért** minden gyógyszertárban és drogériában kapható. Hatása **Löffler, Liebreich, Proskauer, Vertun, Pertik, Vas, di Vestea stb. intézeteinek vizsgálatai szerint gyors és biztos**, miért is az összes orvosok betegágyak fertőtlenitésére, antiseptikus kötözéseknél (sebekre és daganatokra), kéz- és arcmosásra és ragályok elháritására stb. mindenkor ajánlják.

LYSOFORM-SZAPPAN

finom, gyenge pipereszappan, lysoformot tartalmaz és antiseptikus hatásu. Alkalmazható a legkényesebb bőrre is; szépiti, megpuhitja és illatossá teszi a bőrt. Egy kisérlet után Ön a jövőben kizárólag ezen szappant fogja használni. **Ara 1 korona 20 fillér.**

FODORMENTA-LYSOFORM

erősen antiseptikus hatásu szájviz. Szájbüzt rögtön és nyomtalanul eltüntet és a fogakat konzerválja. Használandó továbbá orvosi utasitás szerint toroklobnál gégebántalmaknál és nátha esetén gurgulázásra. Néhány csepp elegendő egy fél pohár vizre. **Eredeti üvegje 1 kor. 60 fillér**

Az összes lysoformkészitmények kaphatók minden gyógyszertárban és drogériában. Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldjük az **Egészség és fertőtlenités** cimü érdekes könyvet.

Dr. Keleti és Murányi

vegyészeti gyára Ujpesten.

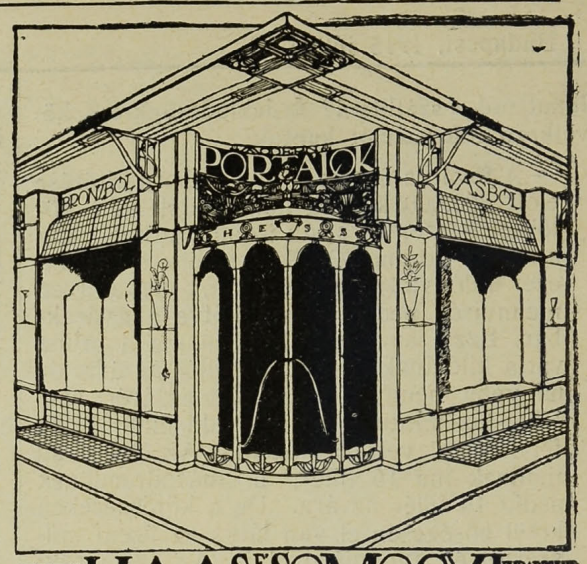

TELEFON 7244 **HAAS és SOMOGYI** BUDAPEST VI. FRANGEPÁN U. 2

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

NEMZETI PARK

a parkzenekar

már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

A földalatti éjfélig közlekedik.

Alapitási év 1853. Eddigi tanulók száma 21.531

Budapest Röser Tanintézet Aradi-u. 10

Nyilvános polgári iskola.
Nyilvános felső kereskedelmi iskola.
Nevelő internátus.
Értesitőt küld az igazgatóság

MINIMAX

kézi tüzoltó készülék

a fővárosi üzemeknél, középületeknél, iskoláknál stb.

teljesen nélkülözhetetlen.

A készüléket a székesfőváros és a nagyobb városok beszerezték.

Felvilágossitással készséggel szolgál a

Magyar Minimax Részv.-társ.

Gyár-iroda: Budapest, VI., Rózsa-utca 85.

Telefon: 37-31.

0520/39

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. augusztus hó 4-én. — 32. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre ..... 16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap

Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-45

A szinlaposztó

hiába bucsuzott el az idén. Elbucsuzott, mert ez időtlen idők óta igy szokás. Eljön a nyár, az uszónadrágok váltják föl a városatyai tógát, a közgyülési termet bezárják és az aktorok legföllebb ha a kulisszák mögött próbálnak. Az idén azonban másként van. Az idén nem volna elegendő, hogy a városatyák duzzadt testén csukaszürke uszónadrág feszül, az idén nagy és megoldatlan kérdések maradtak repertoir-on. Az utolsó közgyülés ugyan kézlegyintéssel intézett el milliós kérdéseket, de a legfőbb munka most várandós.

A városatyáknak a hüs habok közé menekülő menetszázada elvonult és ugy kellene lennie, hogy a városházán mégis most kezdődik a háborus esztendő boldog semmittevése és kinos balsikerei után a kemény munka. Ugy kellene lenni, hogy ha már a multra jót nem mondhatunk, a közel jövőre szeretnénk legalább reményteljesebb prognozist látni. Az esztendő kétségkivül a közélelmezés jegyében pergett le és ez a legsulyosabb kritika, amit a városháza egy éves tevékenységéről elmondhatunk. Nem azt jelenti azonban az, hogy egyedül a közélelmezés büneit kellene kritika tárgyává tenni, hanem jelenti azt, hogy a közélelmezés balsikerein kivül igazán alig történt valami a mult esztendőben. Nem mintha nem történhetett volna: ellenkezőleg a háborus kibuvót semmiképen sem fogadhatjuk el az eseménytelenség magyarázataképen.

Ilyen körülmények között, amikor szeretnék a városházáról ránkoktrojálni az elvet, hogy a háboru megölője az alkotó munkának, legalább azt vártuk volna, hogy a háborus teljesitmények állották volna meg a helyüket. Pedig ezt a katonai és közegészségügyi ügyosztály elismerésre méltó munkáján kivül igazán nem lehet elmondani. A közélelmezési botrányok leplezetlen megvilágitásban jelentek meg a *Fővárosi Hirlap* hasábjain, eleven bizonyitékaként annak, hogy a budapesti városháza legbotrányosabb esztendejéből láboltunk ki.

A háboru még nem ért véget, de többé nem lehet kibujni sem a háborus kötelességek, sem az ezektől független munka követelő szava elől. A háboruban mindenki átalakitotta a maga munkáját háborus munkává. Nem lehet kivétel ebben a tekintetben a budapesti városháza sem. Különösképen vonatkozik ez ama néhány ügyosztályra, amelyek közül a közélelmezési, közegészségügyi és katonai különösen fontos szerephez jutnak most nyári szünidő helyett. A katonai ügyosztály gyorsan, rendszeresen pergő munkája, a közegészségügi ügyosztály tevékenysége, a mely eddig is csodával határos rendkivüliséggel vetett gátat a járványoknak, nem okozhatnak külön gondot. Annál félénkebb kiváncsisággal tekintünk a közélelmezés megoldandó kérdései felé. Mi lesz az uj lisztel? A pesti embernek az ujból is drágább és kevesebb liszt jut? Lesz-e hus, lesz-e tej? Nincs vége-hossza a kérdéseknek, amelyek mind feleletre várnak. Olyan jó lenne csak egy kicsit hinni benne, hogy a lázitó tehetetlenséget a nyári munka rendkivüliségével kiebrudalják a városházáról. De van-e valaki, aki hisz benne?

Fullánkok

Külföldi hust,

becsületes semleges marhák husát jelentik be. A közélelmezési ügyosztály megint nekidurálta magát egy akciónak, amelynek az ágyát, el kell ismerni, jószándékból vetették meg. De a jószándékból vetett ágyban megint csak a mi keserüségünkkel és az ügyosztály gyámoltalanságával töltik meg a vánkosokat. Megint balul sült el a nagy mentőmunka. Hus csak jut majd a kitünő semleges marhákból, de az árak éppen nem vigasztalóak. A hazai és külföldi hus között egészen lényegtelen az árkülönbség. Már is akad magáncég, amely olcsóbban adja a külföldi hust, mint a városi üzem jelzi. Az utolsó közgyülésen elegendő világot vetettek arra, hogy miért drágák a városi üzem árai. Ha a városatyák és az ügyosztály egyéb kedvencei magas proviziókat sajtoltak ki a buzánál, vajjon nem kisérelték meg ezt a husnál is?

A vendéglősöknek

is a nyaka közé illenék már sózni. Az expressz-vonat iramában emelik ujra az áraikat. Emeltek amikor a piaci árak emelkedtek. De a piacon már olyan árak vannak, hogy se a mészárosnak, se a zöldségesnek nincs mersze ma már többet kérni. A vendéglősök azonban nem hajlandók megszakitani az áremelések folyamatosságát. Különösen kapóra jött nekik a hushagyó napok intézménye. A főzelékre adott virslit drágábban számitják, mint a hushagyó napok előtt a hust. A tojást, a tüdőt, a lábat, a vesét költői neveken ezerpercentes nyereséggel árulják. És mi megfizetjük ezt a költészetet, mert mi maecénások vagyunk. A tanácsnok urak, akik hajnali álmukat föláldozva, a vásárcsarnoki kofákat ellenőrzik és a rendőrség, amely kérlelhetetlenül nyakon csipi a pár filléres árdrágitókat, nem lennének szivesek razziát tartani a vendéglői étlapok árai körül is?

A lovacskák

tehát futni fognak. Fürge patáik járása örömet okoz majd néhány rangban és vagyonban előkelő urnak. A hadi szolgálat alól fölmentett telivér paripák ficánkolása azonban nem lehet kedves nekünk, polgári elemnek. Nem is azokról szólunk, akik méltán keserüek a nagyuri sporttal szemben, mert a zöld gyep már sok pénzüket rabolta el. De ennek a zöld gyepnek máris egyéb nemesebb és komolyabb célt kellene szolgálnia. A közgyülés azonban kegyes volt a lovacskákkal és a nagyurakkal szemben. Pedig mennyivel többet ért volna nekünk a mai körülmények között az a sok ezer ember élelmezésére szolgáló burgonya, ami ezen a területen megtermett volna, mint az egész futtatás. A nagyurak talán nem érezték volna meg a versenyek hiányát, találtak volna egyéb szórakozást, de a város burgonyájának rothadt illatát még mindig érezni lehet a Palatinus-ház pinceje körül.

300.000 kor. a szemétdombon.

Elpuskázott burgonya-spekuláció.

Folkusházy burgonya-spekulációjának fájdalmas balsikere már elegendőképen ismeretes. Kezdődött a dolog ott, hogy a közélelmezési ügyosztály olyan egyénektől vett burgonyát, akiknek történetesen egy zsákkal sem volt. Egy bünperen és némi elveszett előlegen kivül azonban ebből még nem lett komolyabb baj. A komolyabb kalamitások csak később következtek be. Sikerült az ügyosztálynak nagyobb mennyiségü burgonyát fölhalmozni, amelyet azonban nem a közönség élelmezésére használtak fel, hanem Folkusházy tanácsnok ur, mint jó üzletember, elkezdett vele spekulálni. Visszatartották a burgonyát, hogy majd akkor dobják a piacra, amikor az élelmiszeruzsorásoknak a legnagyobb kellemetlenséget okozhatják és egyben szép üzleti hasznot is huzhat a város.

A közérdek és üzlet természetes összeütközésének levét először a közönség itta meg, mert amig a dohos pincékben vidáman rothadt a város áruja, a közönség burgonya nélkül szüköllködött. De fölborult a nagyszerü spekulácó, mert mikor végre piacra került a városi burgonya, néhány napig szinte megrohanta az árusokat a közönség, de hamarosan szomoru lemondással visszatértek a drágább, de jobb áruhoz, amelyet a kereskedők hoztak forgalomba.

Igy történt, hogy megszületett a város háborus közélelmezésének egyik legnagyobb botránya: *megrothadt a spekulációs burgonya.* Talán éppen ez volt az a villa széna, amely már mégsem fért rá Folkusházy ur baklövéseinek a szekerére. Ekkor történt, hogy a közélelmezés ügyét — elkerülendő a komolyabb botrányt — csöndben kicsavarták a kezéből.

Szóval ideig-óráig Folkusházy legalább névleg megmaradt az ügyosztály élén, de a hatásköre teljesen összezsugorodott. Neki azonban nehéz penzuma van mégis: el kell számolnia a mult büneiről. Már el is készült Folkusházy ezzel a fájdalmas munkával, amely ott fekszik a polgármester asztalán és kitetszik belőle, hogy a város a sikerült burgonya-akcióra 300.000 koronát ráfizetett.

*

Folkusházy Lajos, a balkezes főélelmező, szabadságra ment. Midőn ezt az örvendetes jelentést Budapest népe tudomásul veszi, egyuttal fájdalmasan emlékszik meg róla mért oly későn, levelek hullása... Folkusházy megérdemli a pihenést, hisz az elmult évben rendkivül sokat dolgozott, éjjelt nappallá tett, mig sikerült neki a főváros közélelmezését a mai vigasztalan helyzetbe juttatni. A közélelmezési ügyosztály nem fogja érezni Folkusházy távollétét, mert az utóbbi időben csak formális intézője volt az ügyosztálynak, a tulajdonképeni vezető *Sztankovits* Szilárd volt, de az ő működését is részben a tizes bizottság, főleg pedig a polgármester maga irányitotta. Városházi körökben meg vannak róla győződve, hogy Folkusházy hivatalának vezetését nem veszi többet át.

Orfeumból szinház

Góth Sándor kibérli az orfeumot.

Budapest szórakozó helyeinek egyik legkedveltebbje, a Fővárosi Orfeum, valószinüleg gazdát fog cserélni és egyben — ha a folyamatban levő tárgyalások eredményre vezetnek — megvátoztatja eddigi jellegét és orfeumból szinházzá lesz. A könnyebb fajta Muzsa költözik be a sok tapsot hallott falak közé, ahol azonban valószinüleg a jövőben is kellemes estéket fog tölteni a budapesti közönség.

A „Fővárosi Orfeumot" a Somossy-csőd alkalmával 1899-ben a Folyószámla Leszámitoló Bank r. t. vette meg. Ez a bank 1904 óta fölszámol és az orfeum ingatlanainak, ennek a banknak a fölszámolója, Wüste Flóris császári tanácsos, az egyetlen tulajdonosa. Wüste, aki Bécsből származott Budapestre, adta bérbe az Orfeumot Waldmann Imrének, aki európai nivóju mulatót teremtett belőle.

Waldmann Imre szerződése 1916-ban lejár és az igazgató már több izben kijelentette, hogy vissza akar vonulni és a szerződést sem ujitja meg. Ez az oka annak, hogy az orfeum gazdát cserél. Waldmann annyira vágyik pihenés után, hogy szivesen átadná már most az orfeumot az uj bérlőnek, ha akadna vállalkozó, aki szerződése utolsó esztendejét is átvenné.

És vállalkozókban nincs hiány. Több komoly ajánlatot tettek már, de még ezek között is legtöbb figyelmet érdemel Góth Sándoré, a Vigszinház müvészéé, aki már több izben foglalkozott szinházalapitói tervekkel. Góth, Waldmann és Wüste között igen komoly formában folynak a tárgyalások és megvan rá a remény, hogy hamarosan be is fejeződnek.

Góth Sándor vaudeville-szinházzá akarja átalakitani az orfeumot, az ő müvészete és izlése elegendő garancia arra, hogy az uj szórakozóhely nemcsak nivós, de világvároshoz méltó is lesz. Igy igen valószinü, hogy az őszi szezon a Nagymező-utca hirneves Waldmann-orfeuma helyett Góth Sándor szinházát fogja találni.

Tüzrendészeti szempontból a fővárosnak semmi kifogása nem lehet, amikor az orfeumból szinház lesz. Egyben azonban a főváros kulturális szempontokból is meg lehet elégedve a cserével, mert kétségtelen, hogy még a jónevü orfeumnál is magasabb kulturnivón fog állani az a szinház, amely komoly müvészi célokkal és vezetéssel alakul.

Az utca csemegéje.

Sült krumpli, gesztenye, alma.

Most, hogy a kukoricakenyér nemcsak képletesen, de valóságában is keserü emléke lesz a multnak, egyre kevesebben maradnak az utcai sült krumpli árusitók. Azelőtt leginkább kenyér helyett vásárolták az izletes krumplit, amely százszor jobb volt a sárga kukoricakenyérnél, de megszerették azok is, akik sohasem éltek vele. A főváros akciója tehát teljes sikerre vezetett, ugy hogy az a szándék, hogy a sült krumpli árusitását állandóvá teszik Budapesten. Az árusitás sikeréről s a jövő terveiről illetékes helyen a következő információt kaptuk:

— A sült krumpli árusitása április harmincadikán kezdődött s több, mint százötven árusitó foglalkozott vele. Az árusitók legnagyobb részben a téli gesztenyesütők voltak, akik igy uj kereset-forráshoz jutottak, számukra éppen a legrosszabb időben. Hogy a publikum mennyire megszerette a sült krumplit, annak jellemzésére elég az az adat, hogy a város eddig összesen 220.825 kiló sütni való burgonyát adott el nekik. Az ár 8, 10, 12, 14 és 16 fillér volt kilónkint, a burgonya minősége szerint. Sütésre a rózsaburgonya volt a legalkalmasabb, ezt is vette legszivesebben a közönség, mig a Voltman-burgonya alig kellett, mert nehezen sül át. Az árusitók jelentése szerint a sült krumplit a legjobb közönség is vásárolta.

— A sült krumpli-akciót a télen is folytatni fogjuk, az árusitókat is szaporitjuk, bár kérdés, hogy azok nem fognak-e inkább a gesztenye sütésével foglalkozni? Véleményünk szerint az árusitók gesztenyét is süthetnek, krumplit is, sőt meg fogunk próbálkozni az almasütés kiterjesztésével is. Tököt is lehetne sütni, de erre Budapesten alig van publikum. A gesztenye-sütéssel nem lesz baj. Bár a gesztenyesütés ugyszólván luxus, mégsem fogjuk hiányát érezni. Az olasz háboru egyáltalán nem akadály, mert a Budapestre hozott gesztenye legnagyobb része nem Olaszországból való, hanem itthon, *Zólyom- és Gömör-megyében terem.*

Kis mozik veszedelme

Megfölebbezték a Népopera bérletét.

Budapest rövid pár esztendő alatt a mozik városává lett. Kétségtelen, hogy boszorkányos gyorsasággal bevették magukat a mozgó-szinházak a közönség szivébe és páratlan népszerüségre tettek szert. Ennek a városnak az életében ma már faktorként szerepelnek a mozgók, nem csoda, ha a szinházak komoly féltékenységgel tekintenek a jövő elé. A hadüzenet már évek előtt megtörtént és ma már kemény harcok folynak. A nagy mérkőzésnek azonban sem a szinházak, sem a nagy mozi-vállalatok nem esnek áldozatul, akik a küzdelem levét megisszák, azok a kismozisok lesznek.

Két kiálltó jelenséget tapasztaltunk ezekben a napokban, amely jelenségek élénken illusztrálják a helyzetnek ezt a feszültségét. A mozi-tulajdonosok végre fölhagytak a pozició harcokkal és nyilt ütközetekben szeretnének megmérkőzni a szinházakkal. Erre vall az a tény, hogy *Décsi* Mór és társai *megfellebbezték a Népopera bérbeadására vonatkozó közgyülési határozatot.* Décsi tudvalevőleg elnöke a „Kinematografusok Országos Szövetségé"-nek s ez magyarázza, hogy a mozisok elég erőseknek érzik magukat aggressziv módon fellépni minden olyan vállalkozással szemben, amely a szinház, varieté és mozi körzetébe tartozik. Kétségtelen, hogy a Népopera bérbeadásához a belügyminiszter előzetesen megadta hozzájárulását és a föllebbezésnek gyakorlati eredménye semmi esetre sem lesz, a mozisok mégis belemennek még az elvi tiltakozásba is, mert ezzel is ki akarják fejezni, hogy Budapest élvezeti intézményeinek ők is komoly tényezői. Kedden a *Savoy-szálloda* helyiségeiben tiltakozó-gyülést is tartottak. A szónokok hevesen birálták a Népopera dogát, mindez azonban ma már nem egyéb az üres szalma csépelésénél.

*

A nagy mozik térhóditására igen jellemző az, hogy *a Projektograf részvénytársaság megvette Sziklay Korn l rottenbiller-utcai szinházát.* Ezzel a Projektográf több nagyszabásu vállalata, az Apolló, a Tivoli, a Royal-szállóbeli ősszel megnyitandó mozi és a budai Apolló mellé, ujabb üzletet szerzett. Ennek a terjeszkedésnek természetes következménye, hogy a közönség ezekben a fiók-mozikban is lényegesen jobb és művészibb müsort kap, mint a kismozikban, ahol a gyengébb müsor is aránylag többe kerül. A Projektográfnak ez a hadmozdulata egyenesen *a kismozik alkonyát jelenti.* Ezek a törekvések kétségen kivül fájdalmasan fogják sujtani a kis vállalkozókat, de a közönségnek előnyére fognak szolgálni.

A mozi-vállalkozók erőben való gyarapodásának kétségtelen jelei ezek. Az ilyen erős vállalkozások aztán jobban kibirják a kritikát is. Ez a kritika azonban nemcsak rájuk, de a szinházakra is vonatkozik. Talán éppen a háboru kitörése az a határpont, amelytől kezdve Budapesten a szinház, a kabaré, a varieté, az orfeum, a mozi és a cirkusz müsora valóságos khaoszban kavarodott össze. A rendőri tilalmakat ügyes leplezéssel kijátszák. A szinházakból varieték lettek, a mozikban pedig operetteket adnak, a Beketow-cirkusz pedig a varieték összes produkcióit felölelte és ma már csak az orosz ballet hiányzik müsorából. Az ilyen anarchiát a háboru sem teszi jogosulttá. Maradjon meg mindenki a maga kaptafájánál. A rendőrségnek joga van beleavatkozni, ha a normáktól önkényesen eltérnek. De a rendőrségnek ez nemcsak joga, de kötelessége is.

Községi lepedő- és ágycihagyár

Kórházi fehérnemüek házi kezelésben.

Mint értesülünk, Buzay Károly tanácsnok, a közegészségügyi osztáy vezetője, azzal a tervvel foglalkozik, hogy házi kezelésbe veszi a fővárosi kórházaknak ruhával való ellátását. A reform előkészitésére már megtettek minden szükséges intézkedést s igy semmi akadálya sincs annak, hogy a házikezelés rendszere a háboru után életbelépjen.

A főváros — a legutóbbi költségvetés adatai szerint — évente 700.000 koronát költ a kórházi ruhák beszerzésére és javitására. S annak ellenére, hogy ilyen nagy összeg áll rendelkezésére, a közegészségügyi osztály sehogy sincsen megelégedve a teljesitett szolgáltatásokkal. Ebben a körülményben maga a szállitási rendszer is nagyban közrejátszik, mert ma a közegészségügyi osztálynak alig áll módjában ellenőrizni a szállitásokat és javitásokat. A javitás alá kerülő lepedőket, párnahuzatokat és ruhákat a kórházi gondnokok adják át a szerződött vállalkozóknak, ugy hogy az ügyosztálynak nincs meg a kellő áttekintése a javitás alá kerülő ruhanemüekről.

Körülbelül ugyanez volt a helyzet azelőtt a kötőszerek és müszerek szállitásánál is, amióta azonban községi kezelést léptettek életbe, minden zavar megszünt. Az eredmény pedig az, hogy az üzem egy év alatt 140.000 korona tiszta megtakaritást tudott elérni.

Ezt el lehet érni a kórházak ruhanemüinél is, ha ugyanazt a rendszert honositják meg, amit a kötőszer- és müszerüzemben. A főváros — a müszerüzem keretében — sokkal olcsóbban tudja előállitani a ruhanemüeket, mint ahogy a vállalkozók szállitják, emellett minden egyes darab ruha csak az üzem utján kerülhet ki a kórházakba. A kórházak gondnoksága minden darab ruháról köteles beszámolni s nemcsak a hibás ruhákat, de a teljesen elhasználtakat is köteles lesz visszaszolgáltatni az üzemnek. A közegészségügyi osztály vezetősége azt reméli, hogy a házi kezelés rendszerével nagy összeget lehet megtakaritani a kórházi ruhákon.

A terv ellen nincs kifogásunk, de egy igen figyelemreméltó aggályunk mégis van. Ha a községesités az ipar minden ágára kiterjeszkedik: vajjon a polgárság melyik rétege fogja az adópénztárakat támogatni?

Halálsorompók a fővárosban

Miért késnek a vasuti áthidalások?

A zuglói vasuti átjárónál történt rettenetes szerencsétenség ismét aktuálissá tette a vasuti áthidalások kérdését. Nemcsak az érdekelt vidékek kérték folyton, hogy a főváros az államvasuttal s a Közuti vasuttal egyetértően csináljon ezeken a pontokon alul- vagy fölüljárót, hanem a közgyülésen is többször szóba került a halál-sorompók ügye. A város sok felterjesztést gyártott s az összes illetékes helyeken sok megnyugtató szót is mondottak, különösen a Hungária-uti vasuti sorompónál történt szerencsétlenség után, de — semmi sem történt.

Most, hogy ismét áldozatai vannak a halálsorompónak, nem érdektelen fölemliteni, hogy amikor a Hungária-uti sorompónál négy halottja és nyolc sulyos sebesültje volt a keresztezésnek — egy omnibuszt gázolt el a mozdony — a közigazgatási bizottság 1913 szeptemberében fölterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez. Ez a felterjesztés a többek között ezt mondja:

„E megdöbbentő szerencsétlenség mellett mi sem haladhatunk el az emberi részvét egyszerü szánakozásával, hanem eminens kötelességünknek tartjuk, hogy mi is fölemeljük szavunkat és csatlakozva a fővárosi törvényhatóság és a polgárság mozgalmához, a legerélyesebben kérjük e hosszu ideje türt botrányos helyzet sürgős és gyökeres orvoslását".

Erre a felterjesztésre hamarosan meg is jött a miniszter válasza. A közigazgatási bizottság 1913 november 10-én tartott ülésén olvasták fel a mi-

niszter leiratát, amelyben kijelenti, hogy

„addig is, mig a budapesti pályaudvarok ujjáépitésével kapcsolatban a kérdés végleges megoldást nyerhet, a legkomolyabban gondoskodni óhajt arról, hogy a főváros határában lévő nagyforgalmu pályatesteken az utátjárók, az utakon közlekedő közönség biztonságára való figyelemmel, mielőbb megfelelő módon rendeztessenek".

Ez az igéret, a valóság pedig az, hogy a halálsorompónak ismét egy halottja és három sulyos sebesültje van. Nemsokára majd külön temetőrészt kell kijelölni azoknak, akik a fővárosi halál-sorompóknak estek áldozatul.

Események

Tanuljunk a kupaktanácstól.

Örszentmiklós község jóléti bizottsága nehány hónap előtt beadvánnyal fordult a főváros közélelmezési osztályához s ebben a beadványban tanácsokat adott *Folkusházy* tanácsnoknak a fővárosi piacok biztositása dolgában. A javaslat, melyet dr. *Kvassay* István nyugalmazott miniszteri tanácsos, a bizottság elnöke irt alá, mindenekelőtt megállapitja, hogy a környékbeli községekből való szállitás igen nehéz. Az igás erőt rekvirálták, az ökrösszekerek zavartalan közlekedésének pedig sokszor gátat vet a száj- és körömfájás. Éppen azért a fölhasználható vasuti vonalak mentén *élelmiszergyüjtő központokat* kellene létesiteni. A fővárosnak ki kellene hirdetnie mindazokban a községekben, melyek a Rákospalota-Gödöllő-Váci vonal mentén fekszenek, hogy mely napokon milyen időben s mekkora árért venne át a főváros a vasuti állomáson élelmiszert. A megvásárolt élelmiszereket át kellene szállitani Rákospalotára, ahonnét ugy vasuton, mint villamoson könnyen be lehet mindent szállitani Budapestre. Ezen a vasuti vonalon 12 község van: Vác, Fót, Csomád, Örszentmiklós, Veresegyháza, Váchottyán, Váchartyán, Vácrátót, Szöd, Szada, Rákospalota és Gödöllő. Mind a tizenkét községnek van vasuti állomása.

Ebből a rövid kivonatból is megállapitható, hogy az örszentmiklósi jóléti bizottság igen okos tanácsokat adott Folkusházynak. Magától értetődik, hogy a közélelmezési ügyosztály a beadványban foglaltakat a hivatalos copf tekervényes utjain ugy intézte el, hogy ügyosztályról ügyosztályra vándoroltatva, a májusi örszentmiklósi jegyzékre most adta meg az első választ. A legjobb esetben is tél lesz, mire az ügy valami elintézéshez jut, amikorra már az örszentmiklósiak becsületes ötletére is, meg az örszentmilkósi zöldségtermelésre is, régen ráhullott a hó. Ez csak ujabb bizonyiték arra, hogy a közélelmezési ügyosztályban még mindig nem tanulták meg, hogy üzleti ügyek elintézéséhez friss kereskedelmi szellem és nem porosodó aktacsomók szükségesek. — Örszentmiklóson — ez most már bebizonyitott tény, — több érzékkel rendelkeznek a budapesti közélelmezés iránt, mint a budapesti városházán.

Simon mester proviziója.

Még mindig nincs tisztázva, hogy azok a bizottsági tagok, akik a fővárosnak gabonát szállitottak, milyen mennyiségben részesedtek az üzletben. Mint értesülünk, a *Kálnoki és Simon* cég a kétszázötvenezer métermázsa gabonából 85.000 métermázsát szállitott, tehát egy koronás provizió mellett 85.000 koronát keresett az üzleten.

Házasság.

Dr. *Szilágyi* Hugó, a *Fővárosi Hirlap* társszerkesztője vasárnap házasságot kötött *Braun* Adél kisasszonnyal Nagyváradon.

Utépités.

A székesfőváros tanácsa az óbudai uj köztemetőben végzendő utépitési munkálatokra julius 29-én versenytárgyalást tartott. Ajánlatot tettek: *Krausz* és *Gribitzer* 66.735 K-val, *Ámon* Antal és fiai 32.794 K-val, *Hirsch* Mihály ut- és vasutépitési vállalat és aszfaltgyár r.-t. 60.062 K-val. — A székesfővárs tanácsa julius 26-án verenytárgyalást tartott a VIII., Örömvölgy-utca, Kőris-utca és Orczy-ut között levő szakaszának rendezési munkálataira. Ajánlatott tettek: *Ámon* Antal és fiai 54.726 K-val, *Obendorfer* József 40.189 K-val, *Benz* Ferenc és ifj. *Helfenstein* K. 69.824 K-val. A munkálatok elvégzésére *Obendorfer* József kapott megbizást.

Gőzfütési berendezés.

A *Bajza-utcai polgári fiuiskola* épitésénél végzendő gőzfütési és szellőző berendezési munkálatokra a középitkezési bizottság a *Szentgyörgyi* és társa cég 62.557 K-val beadott ajánlatát javasolta a tanácsnak, amely azt elfogadta.

A TŐKE

A haldokló moratorium.

Kerek egy esztendő előtt, közvetlenül a szerb hadüzenet után bocsátotta ki a magyar miniszterium, a kivételes törvényekben kapott felhatalmazás alapján, az első moratoriumos rendeletet. Ez a rendelet három hónapra szólt s erre az időre halasztást adott minden olyan adósságra, a mely 1914 augusztus elseje előtt keletkezett. Azóta ötször ujitotta meg ezt a rendeletet, a gyakorlati tapasztalatok szerint módositva az egyes rendelkezéseken és az ujabb rendeletben arról is gondoskodva, hogy az elhalasztott tartozások törlesztése részletekben megkezdődjön.

Miután a legutóbbi rendelet érvénye augusztus 1-én lejárt, a kormány julius 29-én bocsátotta ki a hetedik moratorium rendeletet. Ez a rendelet nevezetes meglepetést hozott. Nem elégszik meg azzal, hogy a halasztás alá eső tartozások ujabb, kisebb-nagyobb lefizetését rendelje el, hanem szervesen intézkedik *az egész moratorium fokozatos megszüntetéséről*. Pontról-pontra megállapitja, hogy a még fennálló egész tartozás milyen részletekben törlesztendő. Igy a záloglevél kibocsátás alapján adott jelzálogkölcsönöket négy egyenlő részletben: 1915 novemberben, 1916 május és novemberben és 1917 májusban kell megfizetni. A biztositási ügyletekből származó hátralékok ez év december 31-ig teljesen kiegyenlitendők. A munkaszerződésekből eredő hátrálékokat négy, egyenlő kéthavi részletben, az ingók vételárából és ipari munkákból eredő tartozásokat havi 10 százalékos részletekben kell megfizetni.

Legnevezetesebb a váltótartozásokra vonatkozó rendelkezés. A halasztás alá eső váltókra az eddigi rendeletek szerint 20 százalékot törlesztettek. A hátralévő 80 százalékot immár két egyenlő részletben kell megfizetni és pedig az elsőt, vagyis az egész eredeti tartozás 40 százalékát ez év októberében, a második részletet a jövő év októberében.

Egyetlen kivételt a rendelet csak a takarékbetétekkel tesz. A betevők, a háboru egész tartama alatt, 1914 augusztus előtt elhelyezett betéteiknek csak 10 százalékáról rendelkezhetnek, havi 200 koronás részletekben. Bizonyos enyhitések azonban itt is vannak. Olyan betevőknek, akik igazolják, hogy sürgős üzleti tartozásaik kiegyenlitésére akarják forditani betétjeiket, vagy akik a pénzt uj kibosátásu államkölcsönök vásárlására használják fel, a pénzintézet a betétek kifizetését meg nem tagadhatja.

Az uj moratorium rendelet nagyon nevezetes dokumentuma ennek a háborunak és fényes bizonysága Magyarország gazdasági erejének. Egy esztendeje tart ez a háboru és ez idő alatt az ország közönsége eddig szinte elképzelhetetlen áldozatokat hozott gazdasági téren is. 2½ milliárd kölcsönt adott a hadviselés céljaira, nagy összegekkel támogatta a hadsegélyezés céljait, megküzdött a hadiállapottal járó gazdasági és üzleti zavarokkal és mindezek után olyan erős és szilárd az ország hitelélete, hogy immár nyugodtan hozzáfoghat a moratorium rendszeres és végleges megszüntetéséhez.

Éppen ezért örömmel fogadtuk e rendeletet, a mely a mi hitünk szerint is megfelel az ország közgazdasági s közhiteli viszonyainak s érdekeinek. Legfeljebb az a kifogásunk, hogy ez a rendelet kissé meglepetésszerüleg érte és azért készületlenül találta az érdekelteket. Ha emiatt aztán keletkeznek a végrehajtásban némi zavarok, ugy ezt főleg ennek a körülménynek lehet tulajdonitani. Különösen áll ez a váltótartozásokra, amelyeknek behajtási módja tulságosan radikális. Egyszerre 40 százalékot fizetni az egy év előtt elhalasztott váltókra és pedig már októberben olyan követelés, amelyet nem lehet minden nehézség nélkül teljesiteni. Ez az intézkedés főleg a reescompte-hitelt igénybe vevő cégek körében kelt aggodalmat. A váltóadósok nagy része még békeidőben is ahhoz szokott, hogy váltóit kisebb részletekben törlessze és prolongálja.

Bizonyos keserüséggel emlegetik, hogy a rendelet tulságos tekintettel van a nagybankok érdekeire. Ők a betétekkel továbbra is adósak maradhatnak, de a váltókövetelésekt kiméletlenül behajtják. Ez mindenesetre erős szépséghibája a rendeletnek. A bankoknak adminisztrativ kényelmetlenségeket okoz a váltók kisebb részletekben való törlesztése és ezért kivánták a két részletben való törlesztést. Ám ez a kényelmi szempont nem lehet mérvadó akkor, mikor az ország hiteléletének zavartalanságáról van szó.

A váltótörlesztésről szóló rendelkezés egyformán sujtja a kereskedőket, iparosokat és gazdákat. Az érdekképviseletek körében már is mozgalom indult meg, hogy a rendelkezés szigorán utólag enyhitsen a kormány.

Alsó-Pagony.

A kereskedői szellem éppenséggel nincsen rokonságban a poézissel és talán ez az oka annak, hogy kedves kötelesség följegyezni, amikor a kereskedő szelleme mégis utat enged a meg nem kérgesedett, el nem fásult szivnek. A Wolfner Gyula és társa cég a háboru egy esztendeje alatt rendkivüli teljesitményekkel szolgálta a hadsereget. Az a kivételes helyzet és nagystilü üzletmenet, amelyhez a Wolfner céget a háboru juttatta, fokozott lelkesedést adott a cég két főnökének, Wolfner Józsefnek és Wolfner Tivadarnak, amikor a háborus jótékonyságot gyakorolhatják. A békében is számtalan humanitárius cselekedet fűződik az ő nevükhöz, de a háboru mindennél nagyobb lendülethez juttatta a Wolfner testvérek jótékonyságát. Egy esztendő óta kórházat és népkonyhát tartanak fenn Ujpesten. Hogy milyen arányu ez a jótékonyság, mutatja az, hogy most a nyár folyamán, amikor az éhezők nem szorulnak a meleg levesre, beszüntették a népkonyha működését, és helyette naponta ezer korona készpénzt osztanak ki az ujpesti szegények között. Legpoétikusabb megnyilatkozása azonban nemes szivüknek az a tény, hogy az első segélykiáltásra ötvenezer koronával siettek az oroszdulta felvidék segitségére. Alsópagonyt épitik fel teljesen szép, fehér falu, derüs ablaku házacskákkal. Amily megkapó ez a gondolat, épp oly fájdalmas azt látni, hogy Wolfnerék példáját nem követik azok a többiek, akiket a háborus viszonyok ép oly előnyökhöz juttattak, mint őket. Ha mindenki ugy megtenné kötelességét ebben az irányban, mint ők, akkor már nem hiányozna egyetlen fillér sem az elpusztitott vidékek ujjáteremtéséhez.

A szódavizkartel garázdálkodása.

Minden megdrágult már, a levegő is, mert a budapesti gyárak sporolásból nem akarják a füstemésztő készülékeket berendezni és hogy tiszta levegőt élvezhessünk, drága pénzen a vidékre kell utaznunk. Tehát a levegőt is pénzen kell beszereznünk, de legujabban borsos áremeléssel a — vizet is. Nem a közönséges kutvizről beszélünk, hanem a szódavizről. A *szódakartel* elhatározta, hogy nem engedi magát lefőzni, mert ha már kartel, hát megmutatja, hogy ő is tud árat emelni. Még pedig elég szemérmetlenül és a jámbor fogyasztóközönség már napok óta tapasztalhatja, hogy a grájzleros dupla árat kér a szódavizért. Muszáj neki, mert a szódakartel 30—40 százalékkal fölemelte az árakat. Miért? Talán a Duna kiszáradóban van?

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.

A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**

Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

BAROKALDI NÉPARÉNA
Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve
Nagy előadások
Mint vendégek fellépnek az utól-: érhetetlen művészetükről hires :
Könyöt testvérek
: minden versenyt felülmuló műso- : rukkal, idomitott állatcsoportjaikkal.
Ötven ló, három óriás elefánt, tevék, zebrák stb. stb.
Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.
Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. ::
Lift. Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat
Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Király-utca 67. szám.
Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.
Keramit kocsiut-kövek, járdalapok, faltéglák, csatorna-kövek. Stero pillér téglák. Disztéglák sárga, vörös, bőr és más szinben.
Zománcozott disz téglák, „Reform' választófaltéglák, Sikfödém-téglák.- Travers (vastartány)téglák, Cserép-zsindelyközönséges zománcozott.

MINIMAX

kézi tüzoltó készülék
a fővárosi üzemeknél, középületeknél, iskoláknál stb.
teljesen nélkülözhetetlen.
A készüléket a székesfőváros és a nagyobb városok beszerezték.
Felvilágossitással készséggel szolgál a
Magyar Minimax Részv.-társ.
Gyár-iroda: Budapest, VI., Rózsa-utca 85.
Telefon: 37—31.

Holzer
cs. és kir. udvari és kamarai szállító
divatháza
Budapest,
IV., Kossuth Lajos-utca 9.

Alapittatott 1857. Telefon 54—04.
GLASZ JÓZSEF
császári és királyi és főhercegi udvari szállító
Nyereg- és szijgyártó
Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.
a Ferenciek-tere mellett.

A KATONA-falak
tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat épitési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66—27. SZÁM.

Bründl János
csász. és királyi udvari szállító.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellöztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, kőszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványvíz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

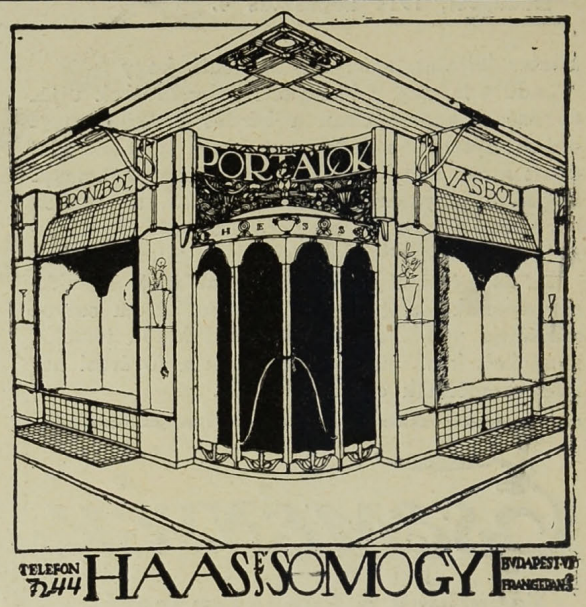

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: Aradon. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

NEMZETI PARK
a parkzenekar
már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez
Belépti dij 20 fillér
A földalatti éjfélig közlekedik.

Alapitási év 1853. Eddigi tanulók száma 21.531
Budapest Röser Tanintézet Aradi-u. 10
Nyilvános polgári iskola.
Nyilvános felső kereskedelmi iskola.
Nevelő internátus.
Értesitőt küld az igazgatóság

Maradandó értékü ajándéktárgyak
Ékszerek, cigarettatárcák, legszebb órakarkötők, csoda nagy választékban.
◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆
Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.
Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferenc-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. augusztus hó 11-én. — 33. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap

Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-15

Egy esztendeje

ártatlan, jámbor, gyermekesen csodálkozó szemekkel indult neki a főváros a háborunak. A közgyülési mamelukok védelme alatt a tanács mindenkor biztonságban érezte magát. Nyilvánvaló, ezuttal is bizvást hitte, hogy az orosz veszedelem, az éhinség, a drágaság minden össze fog omlani a törzsfőnökök tekintélye előtt. A szükség és a drágaság ażonban szigoru ellenfélnek mutatkoztak. Egy esztendeig kisérletezett a tanács, hogy bele gyakorolja magát a háboruba és majdnem egy éves sikertelen defenziva után offenzivába lépett az élelmiszeruzsorások ellen. Ez az offenziva körülbelül egyidős az olaszokéval és — eredményre nézve sem különb.

A somogyi baka két nap alatt ugy beleszokik a háboruba, mintha a bölcsőjét is a lövészárokban ringatták volna, a székesfőváros tanácsának egy esztendő is kevés volt. Még ma is kisérleti lombikokban főnek az olcsó árak, a városházi alkémisták munkájából még semmi sem látott napvilágot.

Bár nekünk az az álláspontunk, hogy fenyegető veszedelmek idején a gyors elhatározás és az erélyes intézkedések érhetnek el csak eredményt, mi egy megszenvedett esztendő keserüségén rezignálódva, elismerjük a városházának azt a jogát, hogy tizenkét hónapon át a mi bőrünkön kisérletezett. De végre is az utolsó borbélyinas is addig nyuzza az ingyen páciensek szőrös ábrázatát, amig végre is fölszabaditják. Keserves tapasztalatok, gyomorrontásunk, eladósodásunk, minden szenvedésünk árán megadtuk a tanácsnak az inasesztendőt. De ez most lejárt. Nincs tovább.

Most azonban mégis azt látjuk, hogy a városházán törhetetlenül ragaszkodni akarnak az inasesztendő folytatásához. Még ma is minden a kisérletezés stádiumában van. Kisérleteznek a liszttel, a hussal, a kenyérrel, a tejjel, a zöldséggel. Nincs a közélelmezésnek egyetlen anyaga, amellyel tisztában lennének. A legtökéletesebb határozatlanságot látjuk minden ponton. Itt az uj termés, itt kellene lenni mindenből a kialakult, próbákon átment számadásoknak, itt kellene lenni a pontosan, gépszerüen müködő közélelmezési adminisztrációnak. A háboru töméntelen csalódást hozott már, miért kellene hinnünk éppen a mesebelien gyors befejezésben. A hadsereg ellátta magát téli ruhával. Ha nem lesz rá szükség, annál jobb. Minden kábulatos pontossággal történik, csak Budapest közélelmezésében szégyenkezünk, boszankodunk. Az áraink kétszer akkorák, mint tavaly ilyenkor voltak. Az uj lisztről még csak plakátokat láttunk, de határozott intézkedések nincsenek, hogy ki mennyit, milyen áron és hol kap. A kenyér ma is ehetetlen és senki sem törődik vele. Előre látjuk, hogy gabonában ismét alatta maradunk a vidéknek. Hus dolgában még mindig próba-vaggonok érkeznek külföldről. A tejről jobb nem is beszélni. Minden, minden a legkezdetlegesebb stádiumban. Éppen ugy, mint tavaly. Aki pedig egy esztendő alatt nem tanulta meg a háboru mesterségét, az már soha sem fogja megtanulni.

Fullánkok

A szénre

csak gondolni is fájdalmas. Eljön a tél és a mi hétpróbás szénuzsoráscink talán még az élelmiszeruzsorásokon is tul fognak tenni. Rekordot állitottak föl ők már e tekintetben békében is, hova fog akkor vezetni majd a háborus orgia? Persze könnyü lenne megvivni a harcot velük, ha mi is Bécsben, vagy Berlinben laknánk, de amikor Budapest nevét kiejtjük, mindig olyasmit érzünk, mintha a gombostü hegyére tapintanánk. Ha itt a piacok nyomorult kofáival nem tudtak végezni, ha hust és lisztet nem tudtak adni, hogyan mérkőzik meg akkor a tanács a még hatalmasabb szénbárókkal. Mert hogy eddig, mint Bécs és Berlin, szénkészletek fölhalmozására nem gondoltak, az egészen bizonyos. Ha majd a fagy beköszönt, ha a szenes-boltok előtt a nép verekedni fog, akkor majd összeül a szokványos ankét, amely a tavaszig elhatározza, hogy tenni kéne valamit.

*

A katzelmacherek,

ha nincsen vesepecsenye, megeszik a macskapörköltet is. Szóval, ahol ló nincs, ott jó a szamár is. A biharkeresztesi taljánokról szól egyelőre a nóta, de a végén — akárki meglássa — a budapesti ostor csattan. Az élesdi főbiró módfölött komolyan vette a macskaügyet; olyan komolyan, hogy a macskapecsenyének már utban is van a maximális ára. Ez pedig annyit jelent, hogy Biharban előbb lesz maximális ára a macskának, mint Budapesten a marhahusnak. Lehet, hogy csak egy bihari viccről van szó, de ha igy van is, annál inkább kirivóbb az ellentét, mert amin talán Biharban jót nevetnek, azon mi keservesen sirunk.

*

A pékek

— eskü alatt valljuk — meglapulnának, ha a fővárosi kenyérgyár csak egy kicsit a sarkára állana. Mernének-e garázdálkodni, ha a fővárosi kenyérgyár csak némileg megközelitené hivatását. A kenyérgyár azonban nem áll a sarkára, hanem — mint a rossz asszony — csak akkor beszéltet magáról, ha botrányba keveredett. Hányszor hallottuk a városházán a fellengős nyilatkozatot, hogy a gyárnak árszabályozó hivatása van. Ráadásul persze a kenyér minőségét is javithatná. A milliónak azonban, amelyeket a kenyérgyár fölemésztett, csak ugy nem veheti hasznát a pesti közönség, mint az oroszok hiába épitettek bele milliókat Varsó erődítményeibe. A milliók elpusztultak, de legalább ehető kenyerünk lenne. Akár a pékek, akár a város adná, nekünk mindegy lenne. De egyik sem ad. A város nem ad, mert nem tud, a pékek meg bolondok volnának, ha adnának, mikor már ez a szomoru, gyámoltalan városi konkurrencia is csődöt mondott . . .

*

Az állatkert jövője.

Szép tervek, amelyek megvalósitásra várnak

Kétségtelen, hogy az állatkert a fővárosnak egyik legsikerültebb alkotása. Mindössze három esztendeje, hogy elkészült, de ezalatt a rövid idő alatt már nélkülözhetetlen lett Budapesten. Természetes, hogy ebben az állatkert szépségén kivül igen nagy része van az állatkert vezetőségének, amely még a háboru alatt is folyton fejlesztette és tökéletesitette a kertet. *Márkus* Jenő dr. tanácsnok, az állatkert ügyeinek legfőbb intézője, csudálatos leleményességgel dolgozik azon, hogy az állatkert publikumának minél több és minél finomabb szórakozásban legyen része s már maga az, hogy az állatkertben vannak a legnivósabb hangversenyek, nagy érdeme Márkus tanácsnoknak. Ugy hallottuk, hogy Márkus tanácsnok dr. *Lendl* Adolffal, az állatkert igazgatójával megbeszéléseket folytat az állatkert jövőjére vonatkozóan, érdeklődtünk tehát dr. *Lendl* igazgatónál, aki a következőket mondotta a *Fővárosi Hirlap* munkatársának:

— A közönség annyira megkedvelte az állatkertet s oly tömegesen és sürün látogatja, hogy kivánatos lenne, ha az állatkertet kibővithetnők. Ez be is fog következni, ha az állatkert területén lévő mutatványos-telepet a székesfőváros vezetői máshová helyezik át. Ugy hallottuk, hogy vagy az Angyalföldre, vagy a Népligetbe teszik a telepet s ebben az esetben az egész terület a cirkusszal egyetemben előre láthatóan az állatkerthez kerül. Hogy miképp fogjuk az uj területet berendezni, arról még nem lehet tüzetes tervezést ismertetni, de bizonyára olyan uj és érdekes dolgokkal fogunk előállani, amelyek megnyerik a közönség tetszését. Igy például be lehetne mutatni az ősvilági kihalt óriás-állatfajokat, egy uj és nagyszabásu terráriummal, azonkivül virágházakkal is ki lehetne bővíteni az állatkertet s esetleg olyan tenyésztésnek bemutatására is rátérni, amelyek mindenképpen megérdemelnék a közönség érdeklődését.

— Igy például a háboru alatt azt tapasztaltuk, hogy igen sok fővárosi és környékbeli villa- és kerttulajdonos szeretett volna baromfit és nyulat tenyészteni, amely szándékukra valószinüleg a husdrágaság vezette őket. Gyakran kértek tőlünk tenyésztörzseket, szükséges volna azonban, ha az illetőket, akik ilyesmibe bele akarnak fogni, kellő gyakorlati oktatásban részesithetnők, hogy azután racionálisan folytathassák akár a baromfi-, akár a nyultenyésztést. Ezért nagyon aktuális volna már a legközelebbi időben egy baromfi- és nyultenyésztő-telepet mutatni be a közönségnek. Egyébként általában is hasznos volna, ha az állatkert *megfelelő tenyésztő-teleppel rendelkeznék.* Vannak egyes állatfajok, amelyek igen szépen szaporodnak nálunk. Igy a bölény vagy az antilop. Ezek az értékes állatfajok oly tekintélyes számban vannak az állatkertben, hogy alig birjuk őket elhe-

lyezni mostani ólainkban. Ezek pedig mind becses, drága fajok, melyeket a külföldi állatkertek szivesen vesznek s jól megfizetnek. Lehetne a régi magyar fajtákat, a mokánylovat, a kuvaszt, a pulikutyát szintén állatkerti célokra szaporitani, mert a külföldi állatkertek ilyeneket nagyon szivesen fogadnának cserébe más állatokért.

— Ha lehetne ilyen módon *akár a Népligetben, akár Budán* elfogadható területeken ezeket a drága fajokat szaporitani, ugy az előreláthatóan szép jövedelmi forrást nyitna az állatkertnek. Az erre vonatkozó tervezeket nagyon szivesen fogjuk kidolgozni, azonban tekintettel arra, hogy háborus időben ujabb terveket nem igen lehet megvalósitani, *egyelőre még hallgatjuk s tán a háboru után fogjuk a megfelelő előterjesztést a székesfőváros tanácsához benyujtani.*

— A háboru előtt szó volt még arról is, hogy *egyik vagy másik nagyobb vidéki városban állattenyésztéssel kapcsolatos fiók-állatkertet* létesitünk. Ez kétségtelenül szoros összeköttetésbe került volna a budapesti állatkerttel, de a háboru egyelőre elvágta az erre vonatkozó tervezéseket. Lehet, hogy a háboru után ujból rátérünk ezekre.

— Ugyancsak a háboru előtt szóban volt az is, hogy *Konstantinápolyban és Bukarestben is* létesitenek egy-egy nagy állatkertet, amelynek tervezésénél nekem is lett volna részem s igy mindenesetre a budapesti állatkert is értékes összeköttetést nyert volna ezekkel az uj intézményekkel.

Lendl dr. nyilatkozata szerint tehát szép és biztató jövő áll a budapesti állatkert előtt. Bizonyosra is vehetjük, hogy ezek a nagyszabásu tervek valóra fognak válni, mert az állatkert éppen a rossz háborus esztendő alatt igazolta be, hogy életképes és szükséges intézmény. Deficitje mindössze tizezer korona volt, de ezzel szemben 28.000 korona kamatot fizetett be a központi pénztárba. Háborus évi eredménynek ez meglepően jó, ha összehasonlitjuk a külföldiekkel. A berlini állatkertnek 300.000 korona volt a vesztesége, a frankfurti a bukás szélén állott s a város azzal menekette meg, hogy megvásárolta, a müncheni állatkertnek pedig sorsjátékot engedélyeztek, mert különben be kellett volna csukni a kertet s eladogatni az összes állatokat. A római állatkert — az egyetlen egész Olaszországban — két hétre a háboru kitörése után fizetésképtelen lett. Ezzel szemben a mi állatkertünk tele van közönséggel, pedig ugy tavaly, mint az idei nyáron alig látogatták a háboru miatt vidékiek.

Melocco tervez —

a belügyminiszter végez.

A Villányi-uti főgyüjtőcsatorna épitésének munkábaadásánál az ut- és csatornaépitési ügyosztály módfelett ragaszkodott a versenytárgyalások külsőségeinek betartásához. Mégis amikor *Melocco Péter betonvállalata* utólagos módositásokat tett ajánlatán, amelyet azonban az *ajánlat fölbontása után* visszavont — az ügyosztály eltekintett a szabálytalanságtól és neki juttatta a munkálatokat.

A *Fővárosi Hirlap* annak idején foglalkozott a kérdéssel és bebizonyitotta, hogy vagy Melocco Pétert sem illetik meg az utólagos módositások, vagy a többi pályázóknak is joga van azokhoz.

A belügyminiszteriumnak — ugy látszik — szintén aggodalmai vannak a nyilvános versenytárgyalások ilyetén módon való kezelése iránt és innen magyarázható, hogy a belügyminiszterium jóváhagyása még mindig nem érkezett le a fővároshoz. Ez ellen azonban Melocco Péternek éppenséggel nincsen kifogása, mert, bár ajánlatában háborus árakat számitott, a mai munkásviszonyok között az ilyen nagyszabásu munkálatok megkezdéséhez nem igen van ereje. Ezt — ismerve a helyzetet — némiképen be is lehet látni, sőt igen valószinü, hogy Meloccoék a háboru végéig nem is igen fognak iparkodni szerződéses kötelességüknek eleget tenni.

Ez lévén a tényállás, kétségtelen az, hogy a versenytárgyalás eredményét a háboru után nem lehet akceptálni. Melocco Péter háborus viszonyok között, háborus árak mellett vállalta a Villányi-uti főgyüjtőcsatorna kiépitését. Ha azonban a munkásviszonyokban rejlő vis majorra hivatkozik, amikor szerződéses kötelezettsége alól menekül; akkor jogos és méltányos, hogy az ut- és csatornaépitési ügyosztály a háboru után következő idők uj viszonyai között ujból megkérdezze a versenytárgyalásban résztvett vállalkozókat, nem tudnának-e olcsóbb ajánlatot tenni, mint a Melocco-cég. Háboru nélkül háborus költségvetéssel nem lesz nehéz dolgozni és a fővárosnak magának is legfőbb érdeke, hogy a villányi-uti főgyüjtőcsatorna épitési munkálatait uj, nyilvános versenytárgyalás alá bocsátja. Elvégre milliós befektetésről van szó, a megtakaritás igen jelentékeny összegre rughat.

Munkáshiány az épitőiparban.

Aratás után jávulás várható.

Annak a jóindulatu akciónak, amely *Wekerle* Sándor kezdeményezésére indult és amelynek a célja a magyar épitési iparnak a háborun való átsegitése volt, ugy látszik nem lehet életet adni. A *Fővárosi Hirlap* szembeszállott minden előitélettel és minden kishitüséggel, amikor ennek a nagyarányu akciónak megindítása előtt akadályok tornyosultak. Ma is az a meggyőződésünk, hogy Wekerle tervét valóra lehetett volna váltani az állam és a főváros nagyszabásu budapesti épitkezései révén, ha idejekorán megkezdték volna a munkát. Ma azonban — legalább egyelőre — pihennie kell a szép tervnek. Talán ha a mezőgazdasági munkák végeztével sok munkáskéz és sok igavonó erő szabadul föl, ujra lehet kezdeni az agitációt nem egy nagyszabásu terv érdekében, hanem csak azért, hogy a magyar épitőipar ne legyen a legteljesebb tétlenségre kárhoztatva.

A „Magyarországi Epitőmunkások Szövetsége" annak idején a legfőbb akadályt, a munkáshiányt megszüntetendő, mozgalmat indított a vidéki munkanélküli épitőmunkások Budapestre való hozatala iránt. Statisztikai adatokat gyüjtöttek, amelyeknek bizonyitaniok kellett volna, hogy a munkáshiány még a nagyobbszabásu terveknek sem állaná utját. Azóta azonban olyan sokan vonultak be katonai szolgálatra, hogy ma már a szociáldemokrata szervezet maga mondott le a munkáshiány pótlásának lehetőségéről. Erre vonatkozólag *Garbai* Sándorhoz, a „Magyarországi Epitőmunkások Szövetségének" titkárához fordultunk, aki kérdésünkre a következő fölvilágositásokat adta:

— A statisztikai adatokat összegyüjtöttük, de, sajnos, azok nem valami nagyon kedvezőek. Az épitési munkások közül igen sokan katonai szolgálatba léptek. Áll ugyan valamelyes munkaerő rendelkezésre, ezek azonban jobbára kőmivesek. Napszámosok és fuvanosok dolgában nagyon gyatrán állunk. Hiszen ma egy napszámos majdnem annyit keres, mint egy szakmunkás.

— Nagyobb városokban, mint Nagyvárad, Kolozsvár, Pécs stb., vannak munkanélküli épitőmunkások, de segédmunkás és fuvar nélkül ezekre sem lehet számitani. Valószinü, hogy az aratás befejezése után a segédmunkások és fuvarosok dolgában is javulás fog beállani. Ez a mai a legrosszabb időpont, mert ma a segédmunkások mind mezőgazdasági munkát végeznek.

— Hogy az épitőipar dolga miként fog alakulni, ma nem lehet tudni. A statisztikai adatok szerint kevesebb a munkanélküliek száma, mint hittük. A nagy programm keresztülvitelére tehát semmiképpen sem fogunk munkaerőt találni. Valami szükebb terjedelmü tervezetet mégis meg lehetne valósitani, ha eljön a mezőgazdasági munka vége. A munkanélküliek száma, akik Budapestre is feljönnének, tul van az ezeren. Normális időkben elenyészően csekély szám lenne ez, de ma talán mégis lehetne erre a számra is valamit épiteni.

Számolni kell azonban azzal is, hogy ennek a munkanélküli csoportnak is csak egy részét lehetne mobilizálni és elhozni a fővárosba. Mi magunk is rezerváltak vagyunk ma a kérdés sürgetésében és várnunk kell addig, amig segédmunkások és fuvarosok állanak rendelkezésre.

Panaszkodnak a fütőberendezők

Küzdelem a copf ellen.

A középitési ügyosztály anomáliái közül nem fog az utolsó helyre kerülni az, amely a központi fütési munkák kiadása körül fejlődött ki és amely miatt hovatovább nem fog akadni reális alapokon dolgozó vállalkozó, aki a fővárosi iskolák központi fütését berendezné. Az ügyosztály, *amelylyel szemben számtalanszor szálltunk sikra a nyilvános versenytárgyalás mellőzése miatt*, ezuttal a copfosságig érő csökönyösséggel ragaszkodik *Krátky* tanácsnokkal együtt, a nyilvános versenytárgyalás legridegebb formájához. Szakemberek állitása szerint a központi fütési és vizvezetéki munkálatok olyanok, amelyeket csak reális tervek és költségvetés alapján lehet becsületesen elvégezni. Annyira fajult a viszony az ügyosztály és a vállalkozók között, hogy igen sok gyáriparos arra az álláspontra helyezkedett, hogy a pályázatokon egyáltalán nem hajlandó többé résztvenni, amig a régi rendszer szerint adják ki a munkákat. Mások viszont a munkálatok kiadásának német rendszerét kivánják gyakorlatba hozatni.

A német rendszer tudniillik az, hogy a pályázatok fölülbirálásánál mindenekelőtt külön választják a reális és irreális ajánlatokat. A budapesti városházán pedig hosszu idő óta egyedül az irreális ajánlatok jöhetnek számitásba, mert természetszerüleg azok a legolcsóbbak. Iparosaink egy részére is szomoru világot vet, hogy minden központi fütési munka kiadásánál akad három-négy vállalkozó, akik ilyen irreális ajánlattal szerepelnek.

A *Fővárosi Hirlap* munkatársának alkalma volt megállapitani, hogy évek sora óta a központi fütési munkálatokat legtöbbször olyan vállalkozók kapják meg, akik számadásaikban vagy tévedtek, vagy megtéveszteni akartak. A német rendszer ennek a képtelenségnek egyenesen utját vágná. Ezeknek a munkálatoknak tudniillik megvannak a maguk készkiadásai, amelyekhez azután az üzleti hasznot percentualiter számitják hozzá a vállalkozók. A fővárosi munkálatok kiadásánál számtalanszor megesett, hogy az üzleti hasznot nem is számitva, a készkiadások rendes összegénél is kevesebbet kértek ajánlatukban egyes vállalkozók. A legeklatánsabb esetek egyike a Vasutcai iskola, ahol kereskedőkre bizták a központi fütés berendezését és ahol azóta is állandóan nagy bajok vannak. Tudunk esetet, amikor 120.000 korona lett volna a készkiadás és egyesek 80—90.000 koronáért vállalták el a munkát. Megtörtént, hogy ilyen esetben maga a szakreferens kijelentette, hogy az ő számitásai szerint tökéletes lehetetlenség a munkálatokat vagy korrektül teljesiteni, vagy rá nem fizetni. De volt olyan eset is, hogy maga a vállalkozó vallotta be, hogy rá kell fizetnie, mert vagy elszámitotta magát, vagy mindenáron vállalkozni akart.

Ilyenkor a főváros számára természetesen a jobbik eset az, hogy a vállalkozó ráfizet, ha van neki miből. De ha nincs miből, vagy különösen ha a rossz szándék is fönnállott, akkor természetesen később derül ki a botrány, hogy a főváros sulyosan ráfizet az irreális alapon kötött üzletre. A vállalkozó, aki elszámitotta magát, nap-nap után próbálkozik a föltételek megváltoztatásának kieszközlésén. Az a vállalkozó pedig, aki tudatosan vállalta olcsóbban a munkát, igyekszik a fővárost becsapni. Hogy az utóbbi esetekben ez mennyire sikerült, az esetleg csak majd évek mulva fog kiderülni. Annyi már ma is tény, hogy *a fővárosnak állandóan nyolcvan-kilencven szerelőt kell a rosszul megcsinált vagy rossz anyagból*

előállitott központi fütések és vizvezetékek javitása körül foglalkoztatni.

Ilyen körülmények között — ugy látszik — több módositásra van szükség az ily természetü munkálatok kiadásánál. Mi a magunk részéről nem helyezkedünk arra az álláspontra, amelyet a központi fütéseknél a német közmunkák terén folytatnak, hogy 20.000 koronáig terjedő munkálatoknál három, ennél magasabb összegnél öt szakiparost szólitanak föl ajánlattételre. Sokkal helyesebb lenne ennél az, ha — amint ez meg is történik — előbb a tanács szakközegei megállapitanák a föltétlnül fönnforgó készkiadásokat és azután, — ez már nem történt meg — visszautasitanák, mint irreálisokat azokat az ajánlatokat, amelyek ez összegen alul maradnak. Van ezenkivül más hiba is. Nálunk sablonos táblázatokat küldenek ki az ilynemü munkálatoknál a vállalkozóknak, akik a rubrikákat egyszerüen kitöltik kombinált összegeikkel. Ezzel ellentétben Németországban a vállalkozóknak önálló tervekkel kell előállaniok, amelyeket azután felülbirálnak és az ilyen tervek közül biztosabb, komolyabb kiválasztást lehet eszközölni.

A Gyáriparosok Szövetsége is foglalkozott már ujabban ezzel a kérdéssel, amely tagjainak érdekeit erősen sérti és ugy határozott, hogy a főváros tanácsához fordul és az érdekeltek bevonásával, a kérdés alapos megvitatását fogja kérni.

ESEMÉNYEK

Hadifoglyok az ipari üzemekben.

A kereskedelmi miniszter leiratban közölte Budapest főváros tanácsával, hogy ezentul nemcsak mezőgazdasági, hanem ipari célokra is lehet hadifoglyokat kérni. A hadifogoly-munkaerőkért való kérvényeket a főváros tanácsához kell beadni s azokat a közgazdasági ügyosztály véleményezi. Ipari üzemek a rendelet szerint a következő feltételek mellett kapnak hadifogoly-munkaerőket: 1. Csupán olyan ipari üzem kérhet hadifoglyot, amely a hatósági munkaközvetitő intézet hivatalos bizonyitványával igazolja, hogy az intézet nem tudott neki megfelelő szakmunkást szállitani. 2. Senki több hadifoglyot nem kaphat, mint amennyi munkást foglalkoztat rendes időben. Ha tehát egy ipari üzem normális viszonyok között ötven munkással dolgozik, annyi hadifoglyot kaphat, amennyi most az ötvenből hiányzik. 3. Annak az ipari üzemnek, amely hadifoglyokat kapott, arra kell kötelezniе magát, hogy mindaddig, mig az üzemben hadifoglyok dolgoznak, *egyetlen munkást sem bocsát el*, a munkásoknak a mai viszonyoknak megfelelő bért fizet, a szokásos tulórabéreket is megfizeti, szóval a munkások bérét *semmiféle cim alatt* nem csökkenti. Mihelyt ennek a kötelezettségének nem felel meg, elveszik tőle a hadifogoly-munkaerőket.

Thirgärtnerék szorulnak.

A Sáros-fürdő vizvezetéki és csatornázási munkáit — mint annak idején megirtuk — a *Thiergärtner és Stöhr* cég nyerte el, mely megbizás akkoriban a magyar vállalatok körében nagy ellenszenvre talált. Mint értesülünk, a háboru nem szaporitotta a Thiergärtner cég irigyeit, mert az anyagárak és munkabérek óriási emelkedése folytán ez a munka a vállalkozó cégre nem lesz kiadós. A magyar versenyfelek ezért már bele is nyugodtak abba, hogy a főváros annak idején mellőzte ajánlataikat. A vállalkozó a szerelési munkákkal különben nagyon el van késve, ugy hogy a főváros tanácsa kénytelen volt igen erélyesen megsürgetni a munkálatok gyorsabb foganatositását.

Barokaldi-néparéna.

A *Könyöt* Adolf igazgatása alatt álló Barokaldi néparéna fényes augusztusi müsorát pompásan emeli a *Hófehérke* cimü látványos némajáték, a melynek nagyszerü kiállitása, szép és mulatságos jelenetei ritka vonzóerőt gyakorolnak a budapesti közönségre. Nap-nap után telt házakat vonz ez a rendkivüli látványosság, amelyhez foghatót még keveset produkált a pantomim müvészet. Már most megemlitjük, hogy a Hófehérkét e hó 20-tól kezdve a hasonló müvészettel és disszel kiállitott *Jancsi* és *Juliska* cimü némajáték fogja soron követni, amely nyilván örökölni fogja a Hófehérke népszerüségét.

A TŐKE

Bőrze és háboru.

A tőzsde sajátos erkölcsi tana a járadékot erénynek, a részvényt bünnek nevezi. A járadék a szolid tőkebefektetést, a részvény a bünös spekulációt jelenti. Igaz, vásárolhat valaki járadékot is spekulációs szándékkal és viszont akadhatnak tőkepénzesek, akik tőkéiket a nyugodt, biztos jövedelmező-ség reményében helyezik el bank-, ipari- vagy közlekedési részvényekbe. De az is kétségtelen, hogy a részvénytől a játék és spekuláció fogalma elválaszthatatlan. A részvények áralakulását nemcsak azok belső értéke szabja meg, de nagy szerepe van az időről-időre változó konjunkturának, a börze általános helyzetének, az illető részvény klasszirozottságának, a jövőre vonatkozó kilátásoknak, melyeknél már befolyásra emelkedik, hol a pesszimisztikus sötétlátás, hol a vérmes fantázia. Ezek a momentumok pedig a leghiggadtabb és legszolidabb tőkepénzest sem hagyhatják érintetlenül.

A háboru eleje óta szünetel a börze hivatalos forgalma. A megkötött üzleteket tőzsdetanácsi határozattal likvidálták és a börze termét becsukták. Ennek az intézkedésnek akkor az volt a célja, hogy megakadályozzák a derutot és az értékpapirokba helyezett vagyonok romlását. Ezt a rendszabályt akkor mindenütt helyeselték. Azóta azonban egy esztendő mult el és ez idő alatt többször merült fel az a kivánság, hogy a tőzsde kapuit meg kell nyitni.

Mi ennek a kivánságnak az oka? Kétségkivül része van benne a kedvező harctéri helyzetnek, a szövetséges magyar-osztrák és német seregek fényes győzelmeinek. De az igazi rugója ennek a vágyakozásnak mégis a spekuláció. A börze érdekeltsége már unja a hosszu tétlenséget, a spekulációhoz szokott közönség ismét áldozni szeretne megszokott szenvedélyének. Ugy látszik, egyes pénzintézetek is támogatják ezt a törekvést, mert a börbebizományi és reportüzlet jelentékeny jövedelmeket jelent és egyben a börze megnyitása módot adna nekik arra, hogy a háboru kitörtése óta mozdulatlanul veszteglő értékpapirállományukat mozgósithassák.

Ezek, elismerjük, egész tiszteletreméltó okok, de mi mégis azt hisszük, hogy sokkal helyesebb, ha a börze termei továbbra is, a háboru egész tartama alatt, zárva maradnak.

Nem volna helyes a magyar közönség játékszenvedélyét ezekben a komoly időkben idő előtt felébreszteni. Pedig erre már is sok féle hajlandóság nyilvánul. A lapok jelentései szerint a magánforgalom napról-napra élénkebb és az árfolyamok az összes spekulativ értékekben egyre emelkedők. Nagy tévedés azt hinni, hogy itt csupa szolid tőkebefektetésről van szó. Igaz, az üzleteket készpénzen kell lebonyolitani, de a bankok szivesen vállalkoznak a finanszirozásra és az értékeket kedvező feltételekkel „kosztba" venni.

Nem tartjuk tulságosan örvendetesnek ezt a jelenséget. A győzelmeket másképpen is lehet megünnepelni, mint evvel az illegitim értékpapir hausse-al.

Háboruban maradjunk meg a legszigorubb józanság és óvatosság követelményeinél és kerüljünk minden kockázatos vállalkozást. Maradjunk meg az erénynél annál is inkább, mert az erény most hadikölcsönt jelent és a hadviselés érdekeit szolgálja.

Petroleum-kutatás Kecskeméten.

Mint értesülünk, a Földtani Intézet vezetősége szenzációs tervvel foglalkozik, melynek végrehajtását most már csak egyedül a háboru késlelteti. Arról van szó, hogy a Földtani Intézet Kecskeméten kétezer méteres furást fog eszközölni, mert alapos a feltevés, hogy ott *petróleumra fognak akadni*. Az alföld tudvalevően legkésőbben kialakult része Magyarország területének. A földrengések, különösen pedig a legutóbbi kecskeméti nagy földrengés, azt bizonyitják, hogy az alföld még ma sem teljesen megállapodott terület, mert a földrengést a föld mélyében a rétegek eltolódása okozza. Már pedig a tapasztalat amellett szól, hogy mindazokon a helyeken, amelyeken hasonló körülmények között fordult elő földrengés, a föld mélyében petroleum volt. Az alföldön még más körülmények is erre vallanak. Az artézi kutak furásánál állandóan földgázra akadtak, az pedig köztudomásu, hogy Püspökladányban a pályaudvart is földgáz világitja. Minden valószinüség amellett szól, hogy az alföldön petróleumforrásra kell akadni. A kutatást gyakorlati célján kivül tudományos jelentősége teszi világszenzációvá. A legmélyebb furás eddig 1200 méteres volt, hogy azontul micsoda rétegek vannak a föld mélyében, arra vonatkozóan csak feltevések vannak, de nem bizonyitékok. A kecskeméti furás 800 méteres ismeretlen rétegeket fog feltárni, természetes tehát, hogy az egész világ geológusai érdeklődni fognak a kecskeméti furás eredményei iránt. Nem kis eredmény lesz az sem, hogy ez a furás kétségtelenül meg fogja állapitani, mi okozta a kecskeméti földrengést? A furási munkálatok ideje körülbelül egy esztendőre fog terjedni s költségei közel egy millió koronára rugnak. A költségeket a kereskedelmi-, kultusz- és pénzügyi tárcák terheire osztják szét, de hozzájárul azokhoz Kecskemét városa is. A gépeket Amerikából hozatják; már maga ez a körülmény is akadálya annak, hogy a munkát a háboru befejezése előtt megkezdjék. De ugy tudományos, mint pénzügyi téren minden előkészület meg van téve s mihelyt a háboru befejeződik, nyomban megkezdődik ez az igen nagyjelentőségü — s Budapestre is fontos — munka.

A kereskedelem tisztessége.

A mult hetekben a rendőrség elitélte *Sugár* Vilmost, az egyik legnagyobb budapesti szénkereskedőt, *széndrágitás (magyarán: szénuzsora) miatt*. Ezen a héten ujabb névsora következett az elitélteknek. És megint van közöttük egy ismertebb név: *Schnur* Henrik Rákóczi-uti kereskedő, akit *hamis mérték* használása miatt itéltek el. A budapesti kereskedőket ezek a meglehetősen sürün előforduló esetek gondolkodóba ejtették, de jobbára hamis következtetéseket vontak le belőle. Sokan ugy fogták fel a dolgot, hogy a rendőrség kereskedő-ellenes tendenciát folytat, sőt akadtak olyanok is, akik üldözést láttak fönnforogni. Ennek a meggyőződésnek már értekezleteken is kifejezést adtak, ami természetesen nem változtat azon a tényen, hogy a protestáló kereskedők teljesen hamis nyomokon járnak. Az egészséges fölfogás egyedül az lehet, hogy maguknak a kereskedőknek érdeke az a tisztogató munka, amit a rendőrség végez. A fővárosi kereskedelmet meg kell tisztitani azoktól az elemektől, melyek a háborus viszonyok kihasználásával bármily módon is illetéktelen hasznot akarnak szerezni maguknak. Ha ezek az elemek kiesnek, a budapesti tisztességes kereskedelem akkor örülhet igazán annak a megbecsülésnek, amelyet a közönség nem is fog tőlük megtagadni.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP"
lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

Lapunk telefonszáma: 137-15

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

HÓFEHÉRKE

∴ fényes diszletekkel kiállitott ∴ nagy némajáték lovas felvonulásokkal

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Előzetes jelentés! E hó 20-ától kezdve naponta

Jancsi és Juliska

ragyogó kiállitásu mesejáték.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Csuz, köszvény

ellen, hatásában felülmulhatatlan a

Káli Linimentum

Üvegje 2 korona

ZOLTÁN gyógyszertárban

Budapest V., Szabadság-tér

Ementhaler sajt svájci

Dán vaj

Kondenzált tej svájci

kapható

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott" Budapest.

Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kraszner József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, mükő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat

Pesten (ezelőtt Drasche)

Budapest, VII., Király-utca 67. szám.

Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. **Stero** pillértéglák. **Disztéglák** sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott disztéglák, „Reform" választófaltéglák, Sikfödém-téglák. **Travers** (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

Alapittatott 1857. Telefon 57—04.

GLASZ JÓZSEF

császári és királyi és főhercegi udvari szállitó

Nyereg- és szijgyártó

Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.

a Ferenciek-tere mellett.

Bründl János

csász. és királyi udvari szállitó.

Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.

Egészségügyi műszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és deritő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Arajánlatok.

HUNGÁRIA

KÖTVENYEK

a legelőnyösebbek

élet-, tüz-, balese -, szavaossági-, betöréses lopás elleni, üveg-, jég és állat-

BIZTOSITÁSOKNÁL.

Felvilágositásokkal, prospektusokkal és dijajánlattal szivesen szolgál a

HUNGÁRIA

Általános BIZTOSITÓ Részvénytársaság

igazgatósága: Budapest, VI., Károly-körut 3. sz.

és a tarsaság képviselőségei az ország minden részében

Telefon 153-98, -1, -12. **Kartellen kivül.**

Összes biztonsági alapok . 21.000.000 korona

Részvénytőke . . . . . 6,000.000 korona

WALLA JÓZSEF

cementáru-gyár részv.-társ.

Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —

Iroda kizárólag

Budapest, VII., Gizella-ut 38.

Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76 191-14

Lepedők

reklám ára K 2.50 Siffonok, vásznak, damast-áruk, frottir- és damast-törülközők igen olcsó árban.

Gólya Áruház, Budapest

VI., Nagymező-utca 12., IV., Dámház-körut 16.

ÜVEGBETON

KEPPLER SZABADALMA

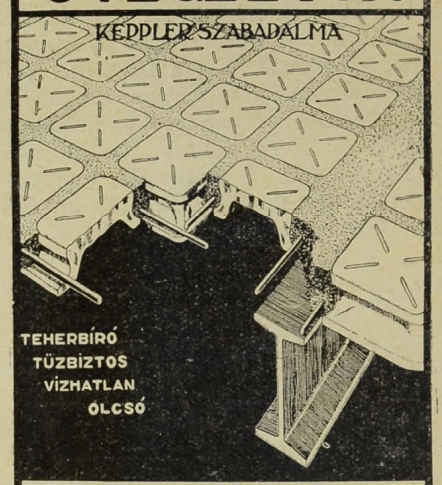

HAAS ÉS SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPÁN U. 7

SPECIÁLIS ÜVEG- ÉS VASSZERKEZETEK GYÁRA LUXFER PRISMAGYÁR

Képviseletek: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinopoly

MARTA

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

NEMZETI PARK

a parkzenekar

már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

A földalatti éjfélig közlekedik.

Alapitási év 1853. Eddigi tanulók száma 21.531

Budapest Röser Tanintézet Aradi-u. 10

Nyilvános polgári iskola.

Nyilvános felső kereskedelmi iskola.

Nevelő internátus.

Értesitőt küld az igazgatóság

Maradandó értékü ajándéktárgyak

Ékszerek, cigarettatárcák, legszebb órakarkötők, csoda nagy választékban.

◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆

Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.

Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferenc-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

3520/39

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. augusztus hó 18-án — 34. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap

Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám. Telefon ••••••• 137-45

Megfenyegettek

bennünket a tizes (azaz hogy ötös) bizottság ülésén, hogy ha a főváros gazdasági helyzete nem is valami rózsás ma, de lesz ez még kutyábbul is. Azt mondta a polgármester, hogy a városi kasszának a deficittel való afférjét nem lehet majd csak ugy egyszerü községi adó emeléssel elintézni, sokkal radikálisabb eszközökre van itt szükség Épen jókor jött ez a hideg zuhany, amely lehütötte vágyainkat a jobb megélhetés iránt és amely megerősitette a polgárságban a hitet, hogy ha az ember meg akar élni Budapesten, akkor ki kell innen vándorolni.

A polgárság fölháborodása jogos is, de önkéntelen előtolakszik a kérdés, hogy mit szóljanak akkor a tisztviselők, akik nemcsak polgárai, de alkalmazottai is a fővárosnak? Vajjon nem azt jelenti-e a hivatalos bejelentés, hogy a főváros alkalmazottai mondjanak le hosszu időre a saját megélhetésükhöz füzött sovány vágyaikról? Mi ugyanis alig tudjuk elképzelni, hogy a városházán azért terveznének adóemelést és még radikálisabb jövedelem-toborzást, hogy ennek árán és ennek segedelmével megtörténjék már a főváros alkalmazottai anyagi helyzetének az a mélyrehato rendezése, amelyet a közgyülés a háboru előtt elhatározott.

A főváros tisztviselői és egyéb alkalmazottai azonban ma aligha gondolnak arra a csalódásra, amely majd csak a háboru után fogja őket érni. Nem érnek rá, hogy most a jövővel törődjenek, hiszen itt a jelen, amely épen elegendő okot ad az elkeseredésre. Nem kell hozzá ceruzát és papirost elővenni, anélkül is meg lehet állapitani, hogy ma mindenkinek legalább kétszer annyira van szüksége, mint a háboru előtt volt. Volt-e a főváros alkalmazottainak a háboru előtt olyan módja, hogy a fizetésük felét félretehették volna? Ellenkezőleg. Hiszen a béke idejében indult meg a mozgalom abból az egyszerü okból, hogy nem tudtak megélni Hogyan éljenek meg most a száz és kétszáz percentes drágulások hétszükesztendejében? Szállitsák le igényeiket? Hát ha lettek volna is igényeik, már régen le kellett szállitaniok.

Különösen, amióta az alkalmazottaival szemben szükkeblünek ismert állam is megpuhitotta egy kissé a szivét, azóta a városházi akták fölé görnyedő, kétszeres munkát végző tisztviselők nyugalma teljesen megbomlott. Nekik nincs se drágasági, se családi, se semilyen pótlékuk. Hogy nagy kinok között megszületett a háborus előleg, aligha segit csak valamit is. Ez nem jelent egyebet, mint hogy a régi adósság vájta lyukakat uj adósséggal tömhessék be. Mert az álszemérem tolvajnyelvén az adósságot nevezték előlegnek. És mit segit a titkos remény, hogy hátha majd a háboru után következő nagy csókolódzásban a főváros is előkelő pózzal leirja a háborus előleget?

A tisztviselőtől lefelé a szolgáig mindenki érzi, hogy nem pillanatnyi segedelemre, nem uj adósságra és nem borravalóra van szükség A régi adósságoknak ujjal való fölváltása nem hoz egyetlen háztartásba sem konszolidált viszonyokat, de még csak egy falattal több kenyeret sem.

Fulzinkok

A gonoszok

is heten vannak, de a tizes bizottság tagjaiból csak minden sátorosünnepen lehet ötöt összetoborozni. Mi nagyon jól tudjuk, hogy az éhség, a drágaság, a pékek siralmas kenyere, a Folkusházy rothadt krumplija és a megromlott külföldi marhahus nem a törzsfőnökök szivét, zsebét és gyomrát teszi tönkre. Tudjuk tehát azt is, hogy csak népszerüségi kényszerük kergeti őket a keserü beszédekbe. De hát már a népszerüség ázsiója is annyira leszállott volna, hogy tiz helyett csak öten startolnak érte? Jó lesz, ha a városházáról egy kicsit nagyobb részvétre serkentik az urakat, mert ha nem — majd meglássák — egyszer a törzsfőnökök helyett maga a nép jelenik meg a városházán. És tiz ember helyett ezrek mondják el a panaszaikat.

A füst ellen

elkeseredett küzdelmet inditott a közmunkák tanácsa. A háboru azonban a legbecsületesebb törekvéseknek is gáncsot vet. A gyárosok ugy sirtak a füsteméstő tüzelés alkalmazásának garasos költségei miatt, hogy engedni kellett. Végre is, aki sir, annak illik elhinni, hogy bajban van. De a gazdag hajózási vállalatok? Ők pöfékelik tele a Margit-szigetet. Budapest legkisebb, de legfüstösebb vállalata, a csavargőzös pedig koromfelhőkbe boritja a csodaszép Dunapartot. A vasutak környékén még a növény sem él meg. És ezek ellen a vállalatok ellen nincsen orvosság. A városháza engedi harcolni a közmunkák tanácsát. A kereskedelmi miniszterium csökönyösségén pedig minden megreked. A városháza nem tud egy becsületes sakkhuzást csinálni. Pedig illenék megfontolni, hogy az idén Budapest idehaza nyaral. A gyári füst megöli a tüdőnket, kiköhögjük a lelkünket, mindezt azért, mert a főváros tekintélye semmivé zsugorodik abban a pillanatban, mihelyt valamelyik miniszteriummal kellene szembeszállani.

Megfényesitik

a kapukulcsot, megmanikürözik a házmesterek körmeit, tudni fogják a csatornatani, villanyszerelést, talán algebrát is tanulnak és megeshetik, hogy bevezetik őket a metafizika rejtelmeibe is. Mindez megeshetik, csak az nem, hogy a pesti házmestert emberi tisztességre tanitsák meg. Elhozhatják nekik a kalapleemelés európai hirü professzorait, beirathatják őket Saphir M. Imre illem-egyetemére, nincs az a Sorbonne, nincs az az Utrecht és Upsala, amely rajtuk segitene. Szó sincsen róla, nagyon praktikus tanulmányok azok, amelyeket a fejükbe akarnak verni, de a budapesti közönségnek mindebből nincsen semmi haszna. Más tanfolyam kellene ide. Olyan, amelyen egyetlen tantételt tanitanak: a lakó ur, a maga lakásában, amelyet verejtékesen megfizettetnek vele és a házmester az ő szolgája. Azt a nürnbergi tölcsért tessék beszerezni, amelyen ezt a fejükbe lehet önteni.

Városépitési tervek.

Harrer tanacsnok nyilatkozata.

A városépitő ügyosztály az eljövendő őszre érdekes és értékes munkaanyagot készitett elő, Budapest lakosainak eminens érdeke, hogy azok az ujitások és rekonstruálások, a melyeket az ügyosztály máris előkészitett, mielőbb meg is valósuljanak. Természetesen mindennek komoly akadálya a háboru.

A *Fővárosi Hirlap* munkatársa fölkereste *Harrer* Ferenc dr. tanácsnokot, a városépitő ügyosztály vezetőjét, aki az ügyosztály munkásságáról a következőket mondta el:

— Az ügyosztály egészen elkészült a *Tabán szabályozásának* előkészületeivel. A kisajátitási eljárás imitt-amott, mintegy harminc helyen, még folyamatban van, de már a befejezéshez közeledik. Ugy áll a dolog tehát, hogy a Tabán szabályozásának munkálatait akár az ősszel megkezdhetnék, ha a háboru miatt ennek pénzügyi nehézségei nem lennének. De ha a pénzügyi nehézségeket le tudjuk is küzdeni, még mindig nyilt kérdés marad, hogy kapunk-e munkásokat és lebonyolitható lesz-e a fuvarozás és hogy a munkabérek és fuvarozási költségek nem lesznek-e lehetetlenül magasak? Az ügyosztály mindenesetre megkezdte már a részletkérdések elintézését, mindenekelőtt a munkálatok sorrendjének megállapitását. Mi ezzel föltétlenül elkészülünk az őszig, csak aztán a háborus viszonyok utunkat ne állják a tervek megvalósitásában.

— Nagy gonddal készül az ügyosztály a *VI. és VII. kerület külső részének szabályozására is.* Itt is ugyanazok a gátló körülmények állanak fönn, mint a Tabán szabályozásánál. Ha ebben a két kerületben elvégződtünk, természetesen soron következnek a többi kerületek is.

— Az *uj épitési szabályzat* hiányaira egy év alatt világosság derült. Ezeknek kireparálását szintén tervbe vettük és azt a fővárosi Közmunkák Tanácsával egyetértve, meg is fogjuk valósitani. Igy mindenekfölött az épitési engedélytől eltérő módon való épitkezések megtorlását kivánjuk élesebben szabályozni az épitési szabályrendeletben. Ezen a téren az előljáróságok ellenőrző munkájába beleszólást kivánunk biztositani a központ számára. Most folynak a tervezések, amelyek szem előtt tartják, hogy az előljáróságok hatáskörén ezáltal sérelem ne essék, de a központ mégis befolyással lehessen az ügyek intézésére. Különösen fontos ez olyan szakmunkák megitélésében, ahol az előljáróságok nem rendelkeznének a szükséges szakemberek fölött. Ilyen esetekben a mi központi szakközegeink véleményének döntőnek kell lennie

— Elévült, ósdi dolog a *tüzrendészeti szabályzatunk is.* Kétségtelen, hogy előbb-utóbb ennek helyére is ujnak kell lépnie. Befejezett kisérletek és kialakult általános vélemény nélkül a szabályzat reviziójába azonban bele nem mehetünk. A közeljövő munkája azoknak az irányelveknek megállapitása, amelyek szerint tüzrendészetünket meg kell reformálnunk. Nemcsak általános szempontokból fontos ez, de fontos a közön-

ség szempontjából is, mert ezáltal a minden egyes esetben való határozás helyett, általános elvek jutnak érvényre.

— Egyéb terveink között ott van még a *város ujból való felmérése is.* A mérések jelzései bizony jobbára elpusztultak, vagy megrongálódtak Nagyon nagy szükség van ennek a munkálatnak a végrehajtására is, sajnos azonban, épen a mi munkaerőink közül, akikre ez tartozik, igen sokan teljesitenek hadiszolgálatot. Szóval, terveink volnának bőven, az előkészületeket is minden tekintetben megtettük, csak a háboru mielőbb való befejezése alkalmat nyujtson azoknak kivitelére.

Kisiparosok veszedelme.

Szociálpolitikai baklövés.

Büszke, dicsekvő kommüniké hirdette, hogy a főváros tanfolyamot nyit a derék házmestereknek számára, akiknek módjukban lesz ilyeténképen magasabb képzettséghez jutni és ezen a réven még inkább lenézni a szegény partájt.

Ez azonban a kisebbik szempont. Hiszen a házmesteri gőg már ma is olyan magaslatot ért el, hogy szinte lehetetlen, hogy még magasabbra hágjon. A fontosabb az, hogy a főváros bölcs szociálpolitikája ismét merész ütésre készül. Ennek a másik ütésnek a nyomán egy sereg becsületes iparosnak a kezéből hull ki a kenyér és a merész szociológiai ujitásnak használ a szánalomra méltó háziurak fölözik le.

Szegény háziurak! Kénytelenek voltak *Wildner* tanácsnok urat szegényes fiakkeren fölkeresni, mivel hogy az autókat besorozták, autotaxit pedig nehéz kapni. Szomorodott szivvel és könnyes szemekkel adták elő panaszaik özönét a jószivü tanácsnoknak. Háboru van — mondták — nem lehet megélni. A házat illenék megmenteni az időelőtti összeomlástól. És ez sok, nagyon sok pénzbe kerül. A villanyszerelő [illegible] belekerül negyedévenkint 120 koronába, a kőmüvesmunka is fölemészti ötven koronát Ötven korona malterre — rettentetes összeg! Próbálkoztak olyan házmesterek alkalmazásával, akik mindenhez értenek, ami egy budapesti házban szükséges. Ezek a derék „Mann für alles"-ek, amikor alkalmazták őket mindenhez értettek, mindent vállaltak. A villany, a gáz, a vizvezeték, a lift, a lakat, a seprés, a mázolás, a téglarakás — mind a kisujjukban volt. A végén aztán kiderült, hogy csak a kapupénz szedéshez értenek. De ahhoz aztán jobban, mint a legviharedzettebb végrehajtó. — Kifejtették azután Wildner tanácsnok előtt, hogy a szociálpolitika is kétoldalu érem. Módja van annak egy kis szofizmával akár a nagytőkén is segiteni

Valahogy ez lehetett a magja a budapesti házmester-képző főiskolának. Wildner tanácsnok felcsigázott fantáziájában mindenesetre az ideális házmester tipusa alakult ki, talán jó szándékok vezették, de teljesen elhibázta a dolgot. A magyarázata ennek, hogy ezen a réven *a háziurak négy, vagy hathetes kurzus után minden néven nevezendő szakmunkát ingyen elvégző házmesterekhez jutnak.* Hogy aztán milyen lesz az a munka? Semmi esetre sem olyan, ami közbiztonsági és egyéb szempontokból megbizható lenne. *Komoly szakmunkások helyett egy csomó kontárt, a mesterségéhez alig konyitó házmestert szabadítanak rá* azokra a szakmunkásokra, melyek eddig az iparosok egész tömegének biztositották a megélhetést.

Hogy milyen viszás ez a helyzet, annak legeklatánsabb bizonyitéka, hogy az ipartestület iparigazolványt csak annak adhat, *aki három esztendeig inaskodott és munkakönyvével igazolja, hogy legalább jó pár évig mint szakmunkás dolgozott.* Ha tehát Wildner tanácsnok korcsszülött ötlete komoly formát ölt, akkor előáll az az abszurdum, hogy bolond lesz az a budapesi háziur, aki el nem végezteti a házmesterével a főváros által alapitott kurzust. És akkor minden házban kontár házmesterek fogják végezni az összes szakmunkákat. Végeredményben pedig tönkre mennek a kisiparosok, akik eddig a budapesti házakban előforduló javitási munkálatokat végezték. A főváros elveszti becsületes adófizető polgárainak egész tömegét, amit — ugy látszik — az elkövetkezendő 18%-os községi adóemeléssel igyekeznek majd pótolni. Ám pusztuljanak az apró adógarasok alanyai, csak a háziurakat kiméljék meg a restaurálással járó kiadásoktól.

Budapesten a villanyszerelők, a vizvezetékszerelők, bádogosok és lakatosok két csoportra oszlanak. Vannak nagy cégek, amelyek uj épületek munkálatait vállalják és vannak kismesterek, akik a javitási munkából élnek. Hogy kellően jellemezzük a szociálpolitikai ügyosztály baklövését, föl kell jegyeznünk, hogy *az iparigazolvánnyal biró mesterek közül legalább 90%-a ilyen javitásokból él.* Ilyen az aránya annak a pusztitásnak, amelyet a házmester-főiskola a szakiparosok körében igen könnyen okozhat. Nem lehet kétség iránta, hogy amikor a főváros uj „intézményének" megnyitásakor ilyen veszedelmek vetik előre árnyékukat, akkor sürgősen határozni kell az intézmény megszüntetése iránt. Sem a háziurak, sem a házmesterek nem kényeztettek el bennünket annyira, hogy a fővárosnak az ő érdemeik jutalmazásaképen egész iparágakat lenne joga tönkretenni.

Husgondok a városházán.

Szünetel a behozatal.

A hirdető-oszlopokon még ott olvashatjuk a plakátokat, hogy a külföldi hus megérkezett és a megjelölt helyeken kapható. Ezt hirdeti a polgármester, a valóságban pedig ugy fest a dolog, hogy Budapesten egy deka idegen származásu hust sem lehet vásárolni. Hogy miért nincsen külföldi hus? Erre nézve a sajtóban már elhangzottak a fölvilágositások. Ez az akció is tehát, mint a közélelmezési ügyosztály, annyi szerencsétlen más vállalkozása, zátonyra jutott. A hiba ott keresendő, hogy Folkusházyék megint balkézzel fogtak hozzá a husellátás kérdésének megoldásához. Megismétlődött az eset, ami a közélelmezés körül annyi sokszor megtörtént, hogy az ügyosztály a husüzletet ügynök utján kötötte meg. Ezuttal az ágens egy *Pahlen* nevü berlini kereskedő volt, aki viszont a *Berliner Grosseinkauf Gesellschaft*-nak az embere. Pahlen és a berlini társulat Németországot és Ausztriát is ellátták külföldi hussal.

Végre aztán kinyilott az ügyosztály szeme is és hogy az ügynöki rendszer most is bajokat okozott, ahhoz az eszközhöz folyamodtak, amelyet eredettől kezdve alkalmazni kellett volna. Kiküldték ugyanis *Reich* Samut, az élelmiszerüzem vezetőjét és *Breuer* főállatorvost, hogy egyenes összeköttetést szerezve, gondoskodjanak a Budapest számára szükséges friss husról. Értesülésünk szerint, e hó végén ezen az uton lesz is már olcsó husunk.

Nagyvágók konzorciuma.

Mesterségesen emelik a husárakat.

A konzervgyár néhány hét előtt beszüntette a vásárlást és emiatt folyton apad a felhajtás. Hir szerint azonban a gyár nemsokára ujra üzembe kerül és ennek hatását a marhaárak emelkedésében már most is érezni lehet. A helyzet hétről-hétre nehezebb lesz, annál is inkább, mert legutóbb két helybeli nagyvágó: *Himler* József és *Redner* Samu konzorciumot alakitottak és a konzervek gyártásához szükséges hust a budapesti piacon ez a korzorcium fogja bevásárolni.

Az árak csökkenését az is megakadályozza, hogy a budapesti vásáron sok az olyan bizományos, akiknek igen furcsa szerepük van. Ezek a bizományosok, ha látják, hogy nincs nagy kereslet, táviratilag visszatartják a vidékről elindított marhákat, nehogy azok lenyomják az árakat. Az ilyen machinációkat, amelyek mind a közönség zsebére dolgoznak, a közélelmezési ügyosztálynak kötelessége volna megakadályozni. De mit törődik ezzel az ügyosztály? A felvágók a csarnokokban éppen ugy dolgoznak, mint azelőtt, a nagycsarnok hütői még mindig a felvágók árdrágító céljait szolgálják.

Városházi mozaik.

Elfogyasztott minta-zsemlyék. — A sebesült szerencséje.

Az elmult héten *Bódy* alpolgármester a közélelmezés kérdéseiben informálta a sajtó képviselőit. Szólott a fehér süteményről is, majd azt ismertette, hogy mit kivánnak a pékek. Elmondotta, hogy a pékek nincsenek megelégedve a zsemlye négyfilléres árával, de — a pékek szerint — korántsem a négy fillér miatt, hanem azért, mert igy nem tudnak elég szép zsemlyét sütni. Ha a főváros belemenne abba, hogy hat fillérért adjanak egy zsemlyét, akkor olyan piros és ropogós zsemlyét tudnának sütni, hogy Budapest lakossága talán tüntetést rendezne a pékek mellett . .

Tudvalévő, hogy a tizes közélelmezési bizottság később ugy határozott, hogy a zsemlye négy dekás legyen és négy fillér maradjon az ára. Akkor azonban még reméltek a pékek s tizenkét gyönyörü mintát csináltak a főváros számára. Különböző sulyu és áru zsemlyéket, még ötfilléres tipusuakat is, hogy a fővárosnak bő választék álljon rendelkezésére. Amikor Bódy részletesen ismertette a pékek kivánságait, kijelentette:

— Most pedig be foguk mutatni az uraknak a zsemlyemintákat.

Becsöngette a titkárát s megkérte, hozza be a mintákat. A titkár néhány pillanat mulva szomoru arccal tért vissza:

— A minták nincsenek meg.

— Hát hol vannak?

— *Megették a szolgák.*

Bódy haragosan mondotta:

— De hiszen a zsemlyéken pecsét volt, azonkivül kékceruzás följegyzések!

— *Azokat is megették,* — jelentette a titkár.

Ilyenformán a pékek hatfilléres zsemlyemintái a város szolgáinak a gyomrába vándoroltak. Ugy látszik, a közönségnek csak javára szalgált az eset, mert a hatfilléres zsemlyék terve meghiusult. Az első és utolsó hatfilléres zsemlyéket a városi szolgák ették meg.

* — —

A városházára gyakran járnak föl panaszosok, akik hadsegély-ügyeket akarnak elintéztetni. Többnyire vadházasságban élők, akiknek állandóan bajuk van a segélyezéssel. Hogy mi történik velük, meghallgatják-e őket s csakugyan segitenek-e rajtuk, nem tudjuk

A minap egy szegény, sebesült káplár jött fel a városházára. Az asszonyára támaszkodott; még igy is alig tudott felvánszorogni a lépcsőn. Idegenkedve, félve nézett körül s keresett ott valakit, akit megszólithatna. Éppen akkor jött ki *Bárczy* polgármester *Bódy* alpolgármesterrel a hivatalából s a szegény, sebesült káplár véletlenül a polgármestert szólitotta meg:

— Kérem, hol intézik itt a hadisegélyügyeket?

A katona valószinüen nem volt elkészülve arra a válaszra, amit kapott. A polgármester és az alpolgármester részletesen kikérdezték a káplárt, majd a polgármester kihivatta *Lamotte* fogalmazót s azt mondta neki:

— Kalauzolja ezeket a városházán. Nézzék meg, jár-e nekik segély, ha pedig nem jár, adjanak nekik a segitő-alapból.

A káplárnak meg az asszonynak tágra nyilt a szemük a csudálkozástól: vajjon micsoda urat szólitottak meg? Aztán boldogan, köszönet hálálkodva mentek el

Kétségtelen, a káplárnak nagy szerencséje volt. Most már csak azt kellene tudni, hogy mi történik azokkal, akik sem Bárczyval, sem Bódyval nem találkoznak a folyosón? . . .

ILONA artézi ásványviz
nem drágább, mint a közönséges szódaviz
Megrendelhető: „Artésia" r. t. Bpest
Telefon 50—72. sz. a.

Események

Nincs áru a bódékban.

Az élelmiszerüzem elárusító bódéi, ha kivülről nézi az ember, rendkivüli üzleti forgalmat tüntetnek föl. Ha a vevők tömege, amely itt tolong, mind áruval távoznók, az élelmiszerüzem rendkivüli üzleti hasznot mutatna föl. Hogy ez nem igy van, annak maga az üzem az oka. A tolongás ugyanis valami szinházi fölvonulásra emlékeztet bennünket, ahol a statiszták a kulisszákat kerülgetik. A községi bódékban is igy van. A vevők csak statisztálnak, mig az elárusitó, mint magánszereplő, monoton hangon ismétli: nincs, elfogyott, holnap lesz . . . Mindennek a magyarázata az, hogy *az áruk elosztása a rossz.* Hol az egyik áru fogy el, hol a másik. Szinte az a hit alakult ki a vevők, helyesebben venni akarók között, hogy ősi divat szerint még az elárusitók között is vannak kegyencek és protezáltak. Ezeknek soha sem fogy ki az árujuk, máshol pedig seregével távoznak az emberek üres kézzel. A segitség igazán nem ütköznék nagy nehézségekbe, csak előbb a javitási szándékot kellene fölébreszteni.

Megnyilt a Kolegerszky-kioszk.

A budapesti közönség egyik régi kedvenc szórakozó helyét, a *Stefánia-uti Kolegerszky-kioszkot Acél* Miksa, az *Excelsior-szálloda* tulajdonosa, a „Gambrinus" volt tulajdonosa vette át. *Acél* Miksa, a vendéglő- és kávéházi iparban elismert szaktekintély és neve a budapesti közönség előtt elég garancia arra, hogy a régi, hires Kolegerszky-kioszkot hagyományos, előkelő nivójára emeli. A főváros legszebb nyári szórakozó és pihenő helye ezzel végre elismert szakember vezetése alá került és nincs kétség aziránt, hogy a Kolegerszky-kioszknak nemcsak uj élete, de igazi virágzása is most kezdődik. Erre mutat, hogy néhány nap óta ismét özönlik a főváros előkelő közönsége a Stefánia-uti kioszkba.

Kinevezés a levéltárhoz.

A polgármester a főváros levéltárához a harctéren elesett *Haas* Zsigmond dr. helyére *Seress* Imre hirlapirót, a Pesti Hirlap volt munkatársát nevezte ki. Seress kinevezése csak a háboru tartamára szól s fizetése havi 120 korona s negyedévenkint 100 korona lakásbér.

Hus helyett tengeri hal.

A hus pótlására szolgáló olcsó tengeri hal mindinkább tért hódit. Az ily irányban eszközölt kisérletek legujabban *Nagybányán* is fényesen beváltak. A tengeri hal nemcsak izletes ételnek bizonyult, hanem olcsósága révén is nagy közkedveltségnek örvend. Ez a körülmény arra birta a tanácsot, hogy a város közönségének tengeri hal szükségletéről állandóan gondoskodjék.

A TŐKE

Kárbaveszett szubvenciók.

A tengeri hajóstársaságoknak, nevezetesen az *Adriának* és az *Ungaro-Croatának* állami szubvenciói mindenkor a legkellemetlenebb és a legkényesebb ügyei voltak a magyar közgazdasági politikának. A közvélemény soha sem akarta megérteni, hogy miért kell szubvencionálni és pláne olyan nagy összegekkel szubvencionálni az Adriát, melynek privilégizált járatai egyébként is a legjövedelmezőbbek. Kartel megállapodásaival, tarifapolitikájával a magyar tengeri kereskedelmet nemcsak nem mozditja elő, de egyébként is lassu, természetes fejlődésében inkább akadályozza. Az Adria egyébként is egyike a leggazdagabb és legjövedelmezőbb vállalatoknak. Évenkint nagy fejtörésébe kerül, ha mérleget készit, hogy dus osztalékon, a bőséges igazgatói tantiemeken és a nyilt tartalékok dus javadalmazásain felül, még mindig igen jelentékeny nyereségmaradványt miként dugja el a latens tartalékokba. Egész hajóparkja már teljesen le van irva. Vannak gyönyörü palotái: Budapesten és Fiumében és ezenkivül óriási vagyona készpénzben, bankkövetelésekben és értékpapirokban. A közvélemény sehogy se tudta megérteni, hogy mire való ennek a társaságnak ez a nagy szubvenció. Micsoda állami vagy közgazdasági érdeket szolgál? Valahányszor ezeknek a szubvencióknak az ügye a parlament és a nyilvánosság elé került, mindig nagy volt a nyugtalanság. Már 15 év előtt, mikor először tárgyalták az Adria szubvenció-emelésének ügyét a parlamentben, ez olyan vihart támasztott, hogy az egyébként népszerü kereskedelmi miniszter, *Hegedüs* Sándor, belebukott. Pedig akkor *Széll* Kálmán volt a miniszterelnök és a legteljesebb pártközi béke uralkodott. Mikor tavaly, pár hónappal a háboru kitörése előtt a parlament elé kerültek azok a javaslatok, melyek a hajóstársaságok szubvencióit ismét jelentékenyen felemelték, a parlament egy tekintélyes része és a közvélemény is, feléledt haraggal támadta ezeket a javaslatokat. E harag főleg az Adria és az Ungaro-Croata ellen fordult. Ez az utóbbi társaság ugyanis hajóinak berendezésével, forgalmi és tarifapolitikájával és egész működésével éppen olyan kevéssé szolgált rá a tekintélyes állami támogatásra, mint az Adria.

A háboru kitörése következtében ezek a társaságok kénytelenek voltak összes járataikat beszüntetni. A sok gazdasági baj és csapás között, melyet a háboru okozott, azt hisszük, ez volt a legelviselhetőbb. Nem az egész tengeri kereskedelem megbénulását értjük, mert ez elég sulyos, hanem azt, hogy az Adria és az Ungaro-Croata részvényesei a háborus esztendőben kevesebb dividendát kapjanak. Az Adriának például elég készpénz és mobil-vagyona van ahhoz, hogy ennek jövedelméből pótolni tudja az elmaradt hasznot. Ebbe, tehát azt hisszük, mindenki bellenyugodott volna Magyarországon, még talán az érdekelt részvényesek is. Annál nagyobb meglepetéssel értesült a közönség arról, hogy ezek a vállalatok a háboru alatt is megkapják szubvencióiknak teljes kétharmad részét. Az Adria ezen a cimen több mint három milliót, az Ungaro-Croata többet mint 800.000 koronát kap.

Ez az állami nagylelküség teljesen érthetetlen. A szubvenció a szerződés szerint hajójáratokért jár. A jogcim az, hogy ezek a hajójáratok, amelyeket az állam forgalompolitikai okokból követel meg, olyan költségesek, hogy csak állami támogatás mellett tarthatók fenn. De ha a társaságok egyáltalában nem inditanak hajókat, milyen jogcimen és milyen forgalompolitikai érdek fejében követelik, hogy az állam megtéritse nekik azokat az üzemi költségeket, amelyeket nincs módjukban elkölteni.

Olyan paragrafusa a szerződésnek, mely az államot ilyen körülmények között csak egy fillér szubvenció megfizetésére is kötelezné, nincs. Azok a milliók most igazán okosabb és sürgősebb dolgokra kellenek. De emellett minden politikai rezon is amellett szól, hogy az egyébként is odiozus szubvenciók a háboru alatt teljesen szüneteljenek, miután ugyis egészen bizonyos, hogy a békekötés után az egész kérdést ujra kell rendezni. Az osztalékok és tantiemek folytonosságának biztosítása pedig — ugy gondoljuk — sem nem állami érdek, sem nem állami feladat.

Széll Kálmán.

A világháboru izgalmai között is mély és fájdalmas megilletődést kelt széles Magyarországon *Széll* Kálmán halála. Szinte stilusos, hogy a nagy világfölfordulás e rettenetes korszakában itthagy bennünket a békének, megértésnek, a jog, törvény és igazság kultuszának fanatikus apostola. Hosszu, sikerekben gazdag közéleti pályát futott végig ezekkel az elvekkel: a békeegység és megértés törhetetlen hitével, ebben az örökös pártviszályok által feldult országban. Ez az, ami mindennél jobban bizonyitja nagy kvalitásait, egyéniségének hatalmas vonzóerejét. Mint politikus a tiszta deákista hagyományok szinte egyedüli képviselője volt, mint nemzetgazdász egységesitette magában a nagystilü financier, a bátor alapitó és vállalkozó és a lelkes agrárius ragyogó tulajdonságait. 1875-ben, alig 30 éves korában már pénzügyminiszter a Tisza Kálmán fuziós kormányában. A fuziót tudvalevőleg az ország akkori zilált pénzügyi viszonyai tették szükségessé, és a pénzügyi regenerálást az ő avatott kezére bizták. 1878-ban, Bosznia okkupálása miatt lemondott, mert nem vállalta sem a pénzügyi, sem a külpolitikai következményekért a felelősséget és átvette a Leszámioló-bank és Jelzálogbank vezetését. Ez a két intézet a bécsi Unionbankkal együtt alkotta a Széll-csoportot, mely a monarchia egyik leghatalmasabb bankárcsoportja volt. Elévülhetetlen érdemei vannak Magyarország külföldi hitelének emelésében és megszilárditásában: a jelzáloghitel fellenditésében, a községi hitelügy megalapitásában. Mikor 1899-ben a pártviszály a legperzselőbb lánggal égett, akkor lépett ismét a politika porondjára és megcsinálta a pártközi békét és miniszterelnök lett. Az ő öt évi kormányzása a „jog, törvény és igazság" hármas jegyében soká feledhetetlen lesz Magyarországon. A főváros is sokat köszönhet Széll Kálmánnak. Az ő liberális választójoga (ő törölte el azt a rendelkezést, mely az adóhátralékosokat megfosztotta a szavazati jogtól) tette lehetővé a klikkek uralmának megtörését és a demokraták megerősödését. *Vázsonyi* is az ő kormányzása alatt utott a parlamentbe. Mikor a pártviszály nemrég ismét teljes erővel lobogott az országban, sokan biztak az ő békitő, kiegyenlitő képességeiben. És ezért esik olyan fájdalmasan, hogy most örökre eltávozott

A „Generali" koszoru megváltása.

Magyarország pénzügyi köreiben, de különösen a nagyszámu biztositott érdekeltség között kinos feltünést, szinte megdöbbenést keltett „Az Ujság" leleplezése, melyből megtudtuk, hogy a *„Trieszti Általános Biztositó Társaság"* elnöke, *Besso* Márk ur és vezérigazgatója, *Morpurgo* Edgardo ur, még jóval az olasz hadüzenet előtt elhagyták működésük szinterét, Triesztet és most külföldön várják a háboru lezajlását. Hogy osztrák biztositótársaság két legfőbb vezetője olasz állampolgár, ez véletlen dolga. De az idézett lap közléséből az is kiderül, hogy ezek az urak hivatalos működésük alatt is buzgó terjesztői és támogatói voltak az irredenta politikának. Egy másik hir szerint Besso és Morpurgo Svájcban tartózkodnak és onnan titokban intézik a társaság ügyeit. Nem tudjuk, hogy igy van-e, de ha igy van, talán bővebben magyarázni sem kell azt az irtózatos veszedelmet, mely ilyen módon a társasághoz füződő nagy közgazdasági és állami érdekeket és a biztositó közönség érdekeit fenyegeti. Szinte érthetetlen, hogy az osztrák kormány mindeddig nem lépett közbe, hogy a társaság igazgatóságából és tisztviselői karából eltávolitsa a megbizhatatlan elemeket és gondoskodjék róla, hogy a társaság ügyei hü, megbizható és gondos kezekbe kerüljenek. A társaságnak Magyarországon is van nagy fióktelepe nagy üzletekkel, szükség van tehát a magyar kormány közbelépésére is. Még érthetetlenebb, hogy sem a társaság központja, sem a magyarországi fiók még csak azt sem tartották szükségesnek, hogy valami módon megnyugtassák a joggal háborgó és aggódó érdekeltséget. Valósággal mulatság a magyarországi fiók igazgatóságának eljárása, amely mindössze azzal véli ezt az aggódó háborgást lecsillapitani, hogy millióiból 100.000 koronát oszt szét különböző jótékonycélokra, azt gondolván, hogy ezzel a „koszoru-megváltással" jótékony feledést borit Besso és Morpurgo urak emlékére. *Poór* Jakab ur, a magyar intézet igazgatója igazán nagyon naivnak tartja a magyar kormányt és a magyar közvéleményt.

A Hitelbank szénosztályának uj árusitója.

Ehrlich fütőanyag részvénytársaság (VII. ker., Rákóczi-ut 18.) céggel és 100.000 korona alaptőkével uj vállalat alakult, amelynek elnök-igazgatója *Ehrlich* G. Gusztáv. A társaság a *Magyar Általános Hitelbank* szénosztályával szerződéses megállapodást kötött, amely szerint a budapesti kiseladást kizárólagos joggal magára vállalta.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

BAROKALDI NÉPARÉNA
Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

HÓFEHÉRKE

∴ fényes diszletekkel kiállitott ∴ nagy némajáték lovas felvonulásokkal

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Előzetes jelentés! E hó 20-ától kezdve naponta

Jancsi és Juliska

ragyogó kiállitásu mesejáték.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat
Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Király-utca 67. szám.
Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. Stero pillér téglák. Disztéglák sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott disztéglák, „Reform" választófaltéglák Sikfödém-téglák. Travers (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Alapittatott 1857. Telefon 57—04.
GLASZ JÓZSEF
császári és királyi és főhercegi udvari szállitó
Nyereg- és szijgyártó
Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.
a Ferenciek-tere mellett.

NEMZETI PARK
a parkzenekar
már d. u. 5 órától kezdve hangvérsenyez
Belépti dij 20 fillér
A földalatti éjfélig közlekedik

Lepedők
reklám ára K 2.50 Siffonok, vásznak, damast-áruk, frottir- és damast-törülközők igen olcsó árban.
Gólya Áruház, Budapest
VI., Nagymező-utca 12., IV., Vámház-körut 16.

A KATONA-falak
tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat épitési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66—27. SZÁM.

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: Aradon. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

Foglyainkat,
fogolymunkásainkat
legjobban és **legolcsóbban élelmezhetjük, ha sózott tengeri halat főzünk nekik.**
Többféleképen, csakugy készithető el, mint az édesvizi hal.
Ára kg.-ként 1.60 kor.
Magyar Halkonzerv - gyár és Halkereskedelmi R.-T.
BUDAPEST, VI., Vágány-utca 12

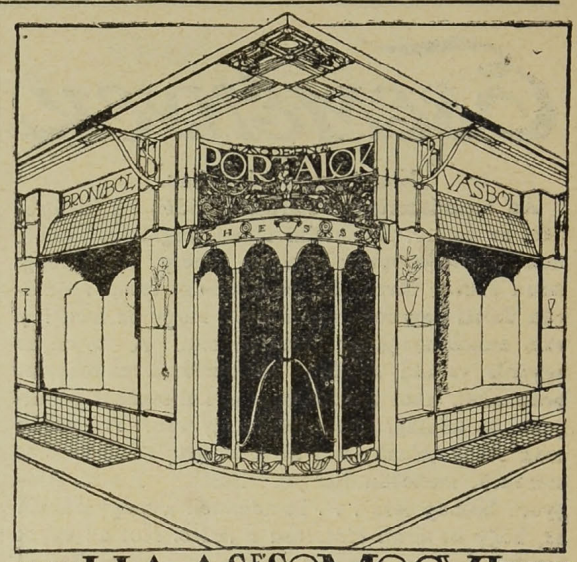

TELEFON 7244 **HAAS ÉS SOMOGYI** BUDAPEST-VI FRANGEPAN-T.

Bründl János
csász. és királyi udvari szállitó.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellöztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és deritő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Holzer
cs. és kir. udvari és kamarai szállitó
divatháza
Budapest,
IV., Kossuth Lajos-utca 9.

Alapitási év 1853. Eddigi tanulók száma 21.531
Budapest Röser Tanintézet Aradi-u. 10
Nyilvános polgári iskola.
Nyilvános felső kereskedelmi iskola.
Nevelő internátus.
Értesitőt küld az igazgatóság

Maradandó értékü ajándéktárgyak
Ékszerek, cigarettatárcák, legszebb órakarkötők, csoda nagy választékban.
◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆
Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.
Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferencz-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

3520/39

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. augusztus hó 25-én. — 35. szám

Fővárosi Hirlap

Előfizetési árak:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap

Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-45

A pékek

egy esztendő alatt a nincstelenség tumultusában mindent learattak. Azon keresték betegre magukat, hogy nem volt mit eladniok és hogy a budapesti közönségnek nem volt mit ennie. Kétszersültön, kalácson, suba alatt sütött zsemlyén olyan hasznuk volt, hogy nem cseréltek volna holmi apró hadseregszállitóval.

A nincstelenségből valahogy csak kievickéltünk, de itt maradtak a nyakunkon a pékek a maguk megnövekedett étvágyukkal. Ott akarják folytatni, ahol abba sem hagyták: megokolatlanul, a körmönfontság minden eszközével ki akarnak uzsorázni bennünket. Ma, amikor gazdag termést takaritottunk be a magtárainkba, alig hat fillérrel fizetünk kevesebbet Budapesten a kenyérért, mint a mult esztendőben.

A pékek rovására azonban többet kell irni. Mert ők ez ellen a nyomorult hat filléres árengedés ellen is kézzel-lábbal kapálództak, amig tudomásul nem vették, hogy a tizes bizottság szive elég lágy ugyan irántuk, de azt még sem teheti meg, hogy a tavalyi árban engedje a kenyeret mérni. Ugyanigy volt a zsemlyével is, őt meg hat fillért emlegettek, amig le nem parancsolták őket erről a nagyon eredményesnek tetsző uzsoratervről. A fontos azonban az, hogy a siró és követelődző deputációk fenyegetődzései ellenére sem csukta be egyetlen pék sem a boltját.

Béke idején is megmutatták ők már, hogy az üzleti haszon kierőszakolásában sem mértéket, sem erkölcsöt nem ismernek. Budapest minden polgára tudta ezt, csak éppen a városháza volt e tekintetben is, mint annyi másban, piruló aggszüz. Ott a kurtakorcsmából kidobott gavallérokat is ugy fizették, mint a várva várt mesebeli királyfiakat, teljhatalommal ruházták fel őket: ebre bizták a hájat.

A városházán még mindig, állandóan és talán mindörökre nem tudják elhatározni magukat, hogy mint adják meg Budapest népének a mindennapi kenyerét. Egyenesen kétségbe ejtő a határozatlanság és kapkodás, amely ebben a kérdésben megnyilatkozik. Nem lehet leirni egyetlen sort sem, hogy mit akarnak ebben a kérdésben csinálni, mert mire leirja az ember, akkorra már meg is változtatták a szándékukat. Egy ellen azonban a polgárságnak minden erejével tiltakozni kell: nem engedjük, nem türjük, hogy megint a pékek önkényének szolgáltassanak ki bennünket. Nem vállalkozunk az áldozati báránykák szerepére, amikor tudjuk jól, hogy a főváros körében minden eszköz meg van arra, hogy, ha akar, rendet teremtsen.

Hiszen a pékek még azt sem tették meg a közönség kedvéért, hogy óriási nyereségeik mellett megkisérelték volna a rosszabb anyagból izletesebb süteményt sütni. Ma már jó anyag áll rendelkezésükre és ezt is elrontják, a becsületes kenyéranyagból valósággal vályogot vetnek a számunkra. Ha mindezt megfontolják a városházán, akkor nem fognak ugy bánni a pékekkel, mint komoly üzletemberekkel, hanem mint a polgárság ellenségeivel. És tudják meg azt is, hogy a háboru minden kellemetlenségét és nyomorát dacos lélekkel viseljük el, de a pékuralmat nem fogjuk hazafias kötelességünknek tekinteni.

Fullánkok

Fojtogatja,

elnyomja, kiéhezteti az élelmiszerüzem a kiskereskedőket. Ezt az egy sikert föl kell jegyeznünk a főváros nagyszerü szociális intézményének javára. Több jót ugy sem lehet róla mondani. A kispolgárok, az adófizető alanyok tönkremennek ebben a versengésben, de a kispolgárság, a nép, hasznot nem huz belőle. Az árakat nem tudja az üzem leszállitani annyival is inkább, mert hiszen ő maga is drágán árul mindent. Persze a konkurrenciáját birni mégsem lehet, ami egészen természetes akkor, amikor városi intézmény létére sokkal előnyösebb helyzetben van, mint a kereskedők. Nem fizet adót, megtakaritja a házbért, ingyen van a világitása. Szent Isten, mi mindent tudnának a mi kereskedőink ilyen körülmények között csinálni. Házbér és adó, ez öli meg valamennyit. Ezzel szemben a kivételes helyzetben levő városi üzem olcsóságot csinálni nem tud, hanem mindössze a kereskedők nyakára teszi rá a kést. Pedig inkább a saját balkezét vágná le azzal a késsel!

•

A misztikus rizs

teljesen eltünt, mielőtt megszületett volna. Hová lett? Volt egyáltalán? Azt mondták, a főváros háromszáz waggonnal vett. Hol vette? Kitől vette? Mind titok. Egy bizonyos, a budapesti közönség egy szemet se látott belőle. Olyan hireket hallunk, hogy visszaadták a kereskedőnek, akitől vették. Hát csakugyan vették? És ha vették, miért nem vették? Ha pedig nem vették, miért adták vissza? A rizs volt, de nincs. Vagy nem is volt? Ha pedig nem volt, miért beszéltek róla annyit, miért hitegettek vele annyi ideig? Ez aztán a wexirbild. Fejtse meg, aki kitalálta.

•

A bérkocsisok

eleven példáját mutatták meg a soha ki nem elégithető telhetelenségnek. A háboru elején a háborus állapotra való hivatkozással az első számu taksa helyett a kettős taksa használását kérték. Szeptember elsejéig erre meg is adta az engedelmet a tanács. Most jár le ez az engedelem, mire az ember azt hinné, hogy a derék bérkocsisok az engedelem meghosszabbitását kérik. Aki azt hiszi, nem ismeri az ő telhetetlenségüket. Miután az idén uj zab termett, áresés is várható, a lovaik hadiszolgálatra ugyis alkalmatlanok, szóval — a bérkocsiparosok szerint — minden megvan arra, hogy nem a második, hanem a harmadik taksa engedélyezését kérjék. Persze konkurrenciájuk nincs, a villamos közlekedik is, nem is, az autótaxik beszüntek, zsarolhatnak, ahogy akarnak. Talán egyszer majd a közönségnek lesz több esze és belátja, hogy miután okosabbat ugy sem tehet — gyalog fog járni.

•

Készül a gáztűzhelygyár.

Ripka vezérigazgató nyilatkozata.

Hosszabb idő óta szó van róla már, hogy a főváros gyárat létesitsen, amely a budapesti közönség gázégőkben és gázfelszerelési eszközökben való szükségleteit elégitené ki. A gázzal való főzés az utóbbi időben jelentékeny haladást mutat és ma, amikor az előrelátható szénszükség és széndrágaság fenyeget, igen sokan szeretnék legalább a konyhában pótolni gázzal a szenet. Természetesen, ha a gázfelszerelési gyár megalapitása sikerül is, olyan boszorkányos gyorsaságot elképzelni sem lehet, hogy már az idén télen fölmerülő szükségleteket fedezni tudná! Kétségtelen azonban, hogy a jelen tapasztalásai a jövőben szürődnek le és a gázzal való főzés mindinkább tért fog hóditani.

A *Fővárosi Hirlap* munkatársa a terv kivitelének előhaladása iránt érdeklődve, *Ripka* Ferenc dr.-hoz, a budapesti gázmüvek vezérigazgatójához fordult, aki a következő fölvilágositásokat adta:

— Sajnos, pozitivumot nem mondhatok. A tény mindössze annyi, hogy igenis kivánatos volna egy ilyen gyár fölállitása, a mely a magyarországi gázgyárak szükségleteit kielégitené. Budapesten egyetlen gyár van, amely a mi általunk meghatározott tipusu gáztüzhelyeket szállitja, azonban semmi esetre sem tud elegendő mennyiséget szállitani. Ilyenformán kénytelenek vagyunk osztrák és németországi gyárakhoz folyamodni.

— A kisipar megöléséről szó sem lehet, de egyáltalán még gyáriparunk sem szenvedne semmi kárt, hiszen — mint emlitettem — nincs olyan gyárunk, amelynek kárt tehetnénk. Ezeknek az aggodalmaknak tehát semmi jogosultságuk sincsen és a cél a mi részünkről más nem lehet, mint az, hogy az osztrák és német áruk helyett magyar cikkeket termeljünk.

— Ha a megvalósulás komoly stádiumba jut, akkor annak kell az irányelvnek lennie, hogy a gyárat ne kölcsönvett tőkével csináljuk meg. A magyarországi gázgyáraknak kell összefogniok és ebben az esetben természetesen részt óhajtanak venni az alapitásban a budapesti gázmüvek is. Bele kell vonni természetesen az alakulásba a magyar ipart is, ugy hogy az nem hogy kárt szenvedne, de egyenesen egy uj ágazat megteremtésével uj munkaalkalomhoz jutna.

— Természetesen mindez ma még csak tervezgetés és egységes véleményt még nem alakult ki. Kidolgozott tervünk még egyáltalán nincsen. Kézenfekvő azonban, hogy miután a budapesti gázmüvek példájára a vidéki gázgyárak is mind élénkebb propagandát fejtenek ki a gázzal való fütés érdekében, igen hamar el fog érkezni az ideje, hogy parancsoló szükség kényszerit bennünket a gyár megteremtésére. A fontos a gázfogyasztó közönség érdeke, amely — miután kölcsönt adjuk a gáztühelyeket — azt kivánja, hogy erős, massziv recheaudokat kapjon, amelyek egyben a gázfogyasztás mérsékelt voltával is kitünjenek. Külföldi gyáraktól fogjuk a legjobbnak bizonyult tipusokat megvásárolni és egyelőre

kisebb választékban, csak néhány jól bevált és minden igényt kielégitő tipusban fogjuk gyártani.

— A tervezést azonban most egyidőre el kell halasztani, mert most minden gondunkat arra kell forditanunk, hogy az elkövetkező nehéz télre üzemünk zavartalan működését tökéletesen biztositsuk.

Nagyétvágyu vállalkozók.

Elhordják az albertirsauti homokhegyeket. — Mennyit keresnek Meloccoék napszámosai?

A *Fővárosi Hirlap* olvasói emlékeznek még arra az afférra, amely a főváros tanácsa és az alberti-irsai homokbányák renitens bérlője, *Halász* Hubert vállalkozó között keletkezett. Az alberti-irsai homokbányák béke idején tulajdonképen aranybányáknak bizonyultak, annál is inkább, mert Halásznak még csak haszonbért sem kellett fizetnie, hanem ellenszolgálta ásképen a fővárossal kötött szerződése a környékbeli utak ükrözésére kötelezte.

A háborus idők persze Halász Hubertnek sem kedvezőek, nem igen volt kinek homokot szállitani és fuvar dolgában is megszorult. A homokbányában azonban nem hagyta abba a munkát és igy a homokbányák környékén a kibányászott, de el nem szállitott homokból valóságos hegyeket halmozott föl.

A közelben levő ipari vállalatok ezenközben téli üzemüket biztositandó, szerződésre léptek a budapesti gázgyárral, amelynek ilyformán az alberti-irsai uton sürgősen gázcsöveket kellett leraknia. Igen, de a Halász Hubert homokhegyei utját állották a munkának. A gázgyár a Tanácshoz fordult, hogy tisztittassa meg Halásszal a terepet, mert különben nem tud eleget tenni a megrendeléseknek. Az ut- és csatornaépitő ügyosztály fölszólitására azonban Halász halasztási kérelmekkel felelt, mig végre a városházán türelmet vesztettek és a tanács kimondta, hogy a vállalkozó három nap alatt köteles a homokhegyeket eltávolitani, amennyiben pedig ez meg nem történik, Halász költségére a gázgyár hordatja el a homokot.

Halász, ki nyilván a jobb időkre akart elegendő homokot fölhalmozni, fölebbezéssel próbálta az időt kihuzni, de a gázgyár munkálatai sürgősek lévén, a tanács radikálisan járt el és szeptember 6-ára versenypályázatot irt ki az alberti-irsai ut megjavitására. Ebben természetesen benn foglalatik a homokhegyek eltávolitása is, ami nyilván csak Halász Hubert költségére történhetik.

Maga a vállalkozó renitenskedése igazán példátlannak mondható. A tanács nem is szerződéses kötelezettségének teljesitésére akarta kötelezni, hanem csak az önkényesen elfoglalt terület megtisztitására. Halász azonban ebben a tényben jövőbeli jó üzletének elrontását látta és ennek érdekében makacskodott.

*

Megirtuk, hogy a tanács a Villányi-uti főgyüjtőcsatorna egy millió koronát meghaladó munkálatát háborus árak mellett adta ki a *Melocco Péter betonvállalata* cégnek. A Melocco-cég mégis minden erejével azon iparkodik, hogy a munkálatok főbb részét a háboru befejezése után végeztethesse. Segitségére van ebben, hogy a munkálatok jóváhagyása a belügyminiszteriumban még mindig nem történt meg.

Meloccoék azonban máris megkezdtek valami tessék-lássék munkát, hozzáfogtak az uttest felbontásához. Hogy mennyire háborus árakat számitott költségvetésében a Meloccocég, annak élénk bizonysága az, hogy — értesülésünk szerint — egy napszámos napibéreként 7 koronát kalkulált. A napszámosok azonban már ma sem kapják meg ezt a napibért, hanem jelentékenyen kisebb összegért dolgoznak és valószinü, hogy már a legközelebbi időben a munkások tulnyomó részét igen jelentékenyen redukált munkabérrel tudják kielégiteni.

Ez is mutatja, hogy a milliós munkálatokon rendkivüli hasznot huznak Meloccoék. Ilyen körülmények között a tanácsnak nem lehet más választása, mint hogyha már háborus árban adta ki a munkát, kényszeritse is a vállalkozót arra, hogy ne babra-munkát végeztessen, hanem teljesitse szerződéses kötelezettségét. Ha pedig erre nem volna hajlandó, hanem minden eszközzel azon amerikázik, hogy a munkálatok megkezdésével tulélje a háboru végét, akkor majd a háboru után akad akárhány vállalkozó, akiknek árajánlatán nagyon sok pénzt takaritható meg a főváros.

Veszedelmes a tüzrendészet.

Készül az uj szabályrendelet.

A *Fővárosi Hirlap* legutóbbi számában *Harrer* Ferenc dr. tanácsnoknak, a városgazdasági ügyosztály vezetőjének azt a tervét ismertettük, mely szerint uj tüzrendészeti szabályzatot akar alkotni.

Olyan helyről, ahol nagyon jól ismerik a mai tüzrendészeti hiányait, a következő értékes információkat kaptuk:

— *Tüzrendészeti szabályzatunk* tényleg öreg, elévült. A városépitési ügyosztály igen komoly és szükséges munkát végez, ha a kor követelményei szerint átalakitja a szabályzatot, a melynek az utóbbi időben igen sok hiányát fedezték föl.

— Többek között igen fontos, hogy bizonyos hatásköri kérdések szabályoztassanak. Az uj épitési szabályzat nevezetesen, teljesen kirekesztette a saját hatásköréből a tüzrendészeti kérdéseket. Ilyenformán a tüzrendészeti kérdésekben a közmunkák tanácsa nem lehet föllebbezési fórum, holott az épitési engedélyek a közmunkatanácsnál fellebbezendők meg. Akárhány eset előfordult ilyenformán, ahol az épitési engedélyt pusztán tüzrendészeti kifogások miatt felebbezték meg. Persze a közmunkák tanácsához, amelynek ezekben a kérdésekben nincsen szava.

— *Szinházak és mozik* tüzrendészeti kérdéseiben egy pillanatig sem tudtak egységes irányelveket megszabni. Esetről esetre történt a döntés, természetesen egységes szabályok hiányában mindenkor másképen. A szinházak és mozik számtalan sérelmet szenvedtek ezen a réven és a mellett a sajtó és a nagyközönség előtt mindig gyanus volt egy-egy intézkedés, mert sokszor protekció érvényesülését fölbukkanni vélték.

— Bajok voltak azzal is, hogy a határozatlan tüzrendészeti viszonyok révén döntő szóhoz jutott a mindenkori tüzoltófőparancsnok. Természetesen az egyes kérdésekben *Scerbovszkynak* is, meg a mai főparancsnoknak *Janicseknek* is igen gyakran más volt az egyéni véleménye. Ez magában véve egészen természetes, de amilyen természetes, olyan kellemetlen is. Hiszen lehetetlen, hogy különböző embereknek bizonyos dolgokról egyöntetü véleményük legyen. Ezen kell segiteníe az uj tüzrendészeti szabályzatnak, amely a maga normáival illuzóriussá teszi a magánvéleményeket.

— Az épitési szabályrendelet fölállit bizonyos mértéket, amelynél magasabb házat Budapesten épiteni nem szabad. Ennek alapja az, hogy a tüzoltóság és a vizvezeték ennél magasabb épületeknél nem tud működni. Amerikában korlátlan magasságokban épitik a házakat, s igy nyilvánvaló, hogy nálunk sincsenek ennek technikai, csak tüzrendészeti akadályai. Persze másrészt az is igaz, hogy Amerikában más, kevésbbé éghető anyagból épitik a házakat, de ha aztán egy ilyen épület kigyullad, az menthetetlenül el is veszett. Vannak aztán speciális esetek is Budapesten. Például a X-ik kerületben van az *Ó-hegy* és az *Uj-hegy*. Ezeket miután magasan fekszenek, nagyon nehéz vizzel ellátni. Ilyenformán itt egyemeletesnél magasabb házakat épiteni nem szabad, mert a vizvezeték magasabbra nem szolgál. Sok eset fordult elő, amikor az épitési engedély megadásánál a közmunkáktanácsa, a tüzoltóság és a vizvezetéki igazgatóság között nézeteltérés fordult elő. Amig ezeknek a vidékeknek a fejlődése nagyobb lendületet nem vesz, addig a vizvezeték nagyobb befektetéseket nem eszközölhet. Addig az a megoldás a kézenfekvő, hogy az Ó-hegy és Uj-hegy lakói rezervoárok utján próbáljanak vizhez jutni. Ennek megint komoly akadályai vannak és az örökös vitáknak csak ugy fognak megszünni, ha a tüzrendészeti szabályzat általános érvényü, kötelező normákat fog megállapitani.

Régészeti ásatások a Margitszigeten.

Felfedezett Árpádkori müemlékek.

Szent István napján és az elmult vasárnapon a Margitszigeten bemutatták a közönségnek Szent Margit zárdájának és templomának romjait. Mindenki tudta, hogy a Margitszigeten remélni lehet az *Árpád-házi királyok korából származó müemlékek* napfényre kerülését. Szent Margit zárdájának és templomának kiásatása mégis meglepetés-számba megy, mert az ásatásokról a Fővárosi Közmunkák Tanácsa eddig semmit sem hozott nyilvánosságra.

Pedig április eleje óta szorgos munka folyt a szigeten *Salkovits* Károly müszaki tanácsos vezetésével, amelyek ma már igen lényeges eredményeket tüntetnek föl.

A müemlékek nyomára január 13-án bukkantak a kerészek munkásai, akik egy német dombormüvü fölirásu harangot találtak. Jelentést tettek a Szt. Margit szigeti Gyógyfürdő Részvénytársaságának, ahonnan *Kallós* István igazgató irásban értesitette a leletről a fővárosi Közmunkák Tanácsát, a harangot pedig ideiglenesen a szigeti nagyszálló előcsarnokában helyezték el.

Az ásatási munkálatok során mindenekelőtt az uj kápolna mögött fekvő templomrombelsejét, majd a nagy és kis torony falait szabaditották ki a törmelékből. Kőkoporsók és faragott márványkövek kerültek később elő, amelyek már a szentély helyét mutatták. Megtalálták az oltárokat, a gyóntató fülkét és az oszloptalapzatokat.

A templomhoz délnyugat felől csatlakozik a zárda. A sekrestyében egyházi személy csontvázát födözték föl, amelyet *Bartucz* Lajos dr. egyetemi magántanár az embertani intézetbe szállittatott el.

A sekrestyétől délre egy nagyobb terem maradványai tárulnak elő, amely teremnek diszes és müvészi ékitése szintén bizonyosra vehető az itt talált relikviák alapján. A terem déli fala mellett lehetett a zárda Duna felőli főbejárata, amelytől keletre egy még ki nem ásott dongaboltozatu helyiség van nagy nyilással a Duna felé.

Az ásatásokat természetesen még folytatni fogják. Kétségtelen, hogy ezen a réven máris igen becses müemlékekhez jutottak, éppen a müemlékekben oly szegény Árpád-korból.

Események

Gondoskodás fáról és szénről.

Az országos statisztikai hivatalban most folynak a munkák arra vonatkozóan, hogy feldolgozzák a fővárosi fakészletek bejelentéséről szóló adatokat. Ha majd ez a statisztika elkészül, akkor a kormány és a főváros között ennek az alapján megállapodás fog létrejönni, hogy Budapest lakosságának elegendő tüzifa álljon majd rendelkezésére.

A Budapesten forgalomba kerülő fa erdélyi és szlavóniai erdőkből való lesz. A felvidéki kincstári erdők fája nem használható fel a tüzelésre, mert azokban a községekben, amelyeket az oroszok elpusztitottak, igen sok épületfára lesz szükség s ezt innen fogják szállitani. A boszniai erdők sem jöhetnek számba, mert az ottani fürésztelepek nagyobbára olasz kezekben voltak, s igy most szünetel az üzemük. Maradtak tehát az erdélyi s a szlavóniai erdők, ezek azonban a legjobbak, mert mindakét helyen munkás is van elég. Szlavóniában nemrégen a favágó munkások bérét hatóságilag állapitották meg, emiatt tehát nincs nehézség.

A Budapestre érkező fát a főváros fogja el-

raktározni, ebben azonban nagy segitségére lesz az államvasut, amely az északi pályaudvaron igen nagy raktárhelyiségeket fog a város rendelkezésére bocsátani.

*

A szénből most meglehetősen kevés érkezik a fővárosba. Szénkereskedők jóslása szerint a télen nyilt fuvarban a pályaudvaron átvéve 6 korana lesz a porosz szé-n métermázsája, mig a városházán abban reménykednek, hogy az ár nem lesz több 5 korona 70 fillérnél. Annyi tény, hogy a főváros illetékes hatóságai gondolkoznak azon a terven, hogy a szénkereskedők esetleges tulkapásainak ellenulyozására nem volna-e helyes már most gyüjteni a szenet s a télen azt a polgárok rendelkezésére bocsátani. Valószinü, hogy a hatósági szén és tüzelőfa-raktár kérdése már a legközelebbi napokban tárgyalás alá kerül.

Itt említjük meg, hogy a budapesti szénkereskedők azt a kérést terjesztették a főváros tanácsa elé, hogy *a porosz szenet magyar, barna szénnel keverhessék*, az igy kevert szénnek ára azonban a régi, porosz szénre kiszabott ár maradna. A különös kérés ügyében még nem történt döntés, de nem valószinü, hogy a tanács belemenne a teljesitésébe. Ami — mellesleg megjegyezve — nem is olyan fontos, mert a szénkereskedők már eddig is kevertek, még pedig a tanács engedelme nélkül.

Szaporodnak az üres lakások.

A főváros statisztikai hivatala most adta ki első lakásstatisztikáját, melyben már igazán a háboru képe tükröződik. A kimutatás az 1914 november—1915 februári negyedre vonatkozik. Ebben a negyedben már 4471 lakás, üzlethelyiség, raktár s egyéb helyiség állt üresen s a negyedévi bérveszteség 1,300.438 koronát tett ki. Részletezve a kimutatást, ebben a negyedben üres volt 2910 lakás, (bérveszteség 755.000 korona) 844 üzlethelyiség (bérveszteség 408.000 korona) és 192 raktár (bérveszteség 37.000 korona). Ma az üres lakások száma még egyre szaporodik. Az 1914. év első negyedében még csak 509 üres lakás volt Budapesten, a második negyedben már 704, a harmadik negyedben a háboru 1977-re szöktette fel az üres lakások számát, mig a negyedik negyed olyan számot produkált, amilyenre a kiállitás óta nem volt példa. A lakások után való negyedévi bérveszteség egy év alatt 143.000 kor.-ról 755.000 koronára szökött fel, ugy hogy a budapesti háziurak egy esztendő alatt csupán a lakásoknál 1,575.000 koronát veszitettek. A 2910 üres lakás között legtöbb volt a kétszobás (1018), azután az egyszobás (846) s a háromszobás (617), a legtöbb üres lakás bére — körülbelül ezerháromszázé — 400 és 1000 korona között volt. Ez a kép — mint fentebb emlitettük — a november—februári negyedre vonatkozik. Azóta még egyre szaporodik az üres lakások és üzlethelyiségek száma, ugy hogy mindazok a háziurak, akik igen kis tőkével bocsátkoztak vállalkozásba, sulyos helyzet előtt állanak s nem-igen valószinü, hogy a háboru után segiteni lehetne rajtuk.

Közélelmezés a vidéken.

A *székesfehérvári* városi hatóság *Ritter* Pál pesti cég által 2000 fél kg.-os doboz dán marhahus konzervet, 2000 doboz gulyás konzervet és 500 darab kolbászt rendelt. A konzerveket a város dobozonként 2 korona 35 fillért, a kolbászt pedig darabonként 2 korona 15 fillérért fogja a közönségnek adni. — *Miskolcz* városa a nagy husdrágaság enyhitésére vadászterületet bérelt ki, ahonnan nagymennyiségü vadhus, különösen vaddisznó és őzhus kerül a városi piacra. A vaddisznóhus kilója 3 korona, az őzhus kilója 3 korona 20 fillér. — *Kecskemét* város a tojásszükségletről akként gondoskodik, hogy a környéken a tojást rekviráltatta. E célra az iskolai szünidőben a tanitókat és tanitónőket foglalkoztatta, akik bejárták a tanyákat tojásért.

A Magyar mosógépgyármüvek r. t.

dandár-utcai uj gyártelepén a teljes üzem már hetek előtt megindult. A gyár hatóságok és a katonaság részéről bőségesen el van látva megrendelésekkel és a munkások száma meghaladja a százat, dacára hogy a gyártás nagyobbára automatice dolgozó erőmüvi gépekkel történik. A gyár az általa készitett gépek és berendezési tárgyak legkisebb alkatrészeit is itt Budapesten magyar anyagokból készíti, tehát minden izében magyar iparvállalat. Az uj vezetőségnek igen nagy sikere, hogy ezt a gyárat, amelyet igen szerény keretek között vett át jelentős iparteleppé fejlesztette. A háboru alatt a vállalat 11 katonai barakk és számos fertőtlenitő intézet teljes berendezését szállitotta. Legujabban a gyárat katonai felügyelet alá helyezték.

A Stefánia-uti kioszk.

az ugynevezett *Kolegersky-kioszk* néhány nap óta tulajdonost cserélt. Az uj bérlő: *Aczél* Miksa, az *Excelsior-szálloda* tulajdonosa, egyik legismertebb szakembere a fővárosnak. A kiváló vezetés máris hatásosnak bizonyult, mert a főváros előkelő közönsége ismét tömegesen keresi föl régi, kedvelt üdülőhelyét: a Stefánia-uti kioszkot.

Halálozás.

Hofbauer János nyugalmazott fővárosi müszaki tanácsos, a kömüves-, kőfaragó- és ácsmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottság tagja, e hó 18-án életének 71-ik évében Budapesten elhunyt.

A TŐKE

Kereskedők a kőolajgyárak ellen

Az osztrák kormány végre megelégelte a petroleumvállalatok féktelen árfelhajtási manövereit. A petroleumkartel uralma békeidőben is türhetetlen volt, mert lehetetlen módon megdrágitotta a legszegényebb népesség világitó eszközét és az iparra oly fontos olaj és benzin árakat. Emellett minden eszközzel megakadályozta, hogy konkurrens gyárak keletkezzenek. Emlékezhetünk az almásfüzitői és kőbányai finomitók keserves küzdelmeire és szomoru sorsára, majd azokra a megdöbbentő adatokra, melyeket *Neumann* Simon gyáros tett közzé, hogy leleplezze a petroleumkartel garázdálkodásait. A sajtóperben, melyet a kartel nevében *Freund* indi ott Neumann ellen, a biróság a vádlottat felmentette. Tehát a kartelt itélte el. Igy volt ez a háboru előtt, de most már egyenesen türhetetlen lett a finomitó-kartel uralma. A petroleumárakat ugrásszerüen 36 fillérről 136 fillérre hajtották fel. Az osztrák kormány végre megsokalta ezt a tobzódó nyereséghajszát és császári rendelettel lefoglaltnak jelentette ki az összes olajkészletet. Ha a kartel még ezek után sem lesz hajlandó megfelelő árak megállapitására, a rendelet szerint a kormány fogja az árakat hivatalosan megállapitani. Reméljük, a magyar kormány is követni fogja az osztrák példát, annál is inkább, mert hisz a magyar és osztrák petroleumfinomitók kartelje közös.

*

A fővárosi petróleum-nagykereskedők is megsokalták már a kartel basáskodását, főleg pedig hogy alig tudnak petróleumhoz jutni és igy vevőik kiszolgálásában meglehetős zavar állott be. A nagykereskedők végre abból a tényből kiindulva, hogy petróleum-hiány nincsen, mozgalmat inditottak a visszaélések kiküszöbölése érdekében.

Ennek a mozgalomnak első megnyilatkozása az az értekezlet volt, amelyet augusztus 20-ikán tartottak meg és amelyen erős kifakadások hangzottak el a petróleumgyárosok titkos kartelje ellen, amely a petróleum árának fölemelésére keresi az ürügyet. Azt a módszert eszelték ki a gyárosok, hogy a nagykereskedőknek nem adnak árut, hanem hivatlan egyéneknek juttatják azt.

A gyárosok manipulációja ellen tervezett akcióra vonatkozólag a mozgalom egyik vezetője ezeket mondta a *Fővárosi Hirlap* munkatársának:

— A hét folyamán elmegyünk a kereskedelmi és iparkamarához és a székesfővároshoz és arra kérjük őket, hogy védjék meg igazságos érdekeinket.

— A baj az, hogy olyan egyének jutnak áruhoz, akik soha sem árultak még petróleumot. Ezek azután, minthogy tudják, hogy petróleumra szükség van, fölhajtják az árakat és önkényesen olyan árat szabnak, amilyet akarnak.

— A gyárak csak egyes hordókat adnak el, ami természetesen elég a kiskereskedőnek, de mi nagykereskedők ilyenformán nem juthatunk áruhoz.

— A fővárostól azt fogjuk kérni, hogy állapitsa meg a gyári árakat és követelje a bejelentését minden petróleumnak, ami a fővárosba érkezik. Ezzel azt hiszem teljesen célt érnénk, ha mást nem, azt mindenesetre, hogy nem lehetne az árut spekulativ célokból elrejteni.

A nagyszivü „Generali".

A *Trieszti Általános Biztositó Társaság* magyarországi igazgatóságának az a ravasz, de egyben mulatságosan naiv kisérlete, hogy százezer koronás *névértékü* járadék (tehát tényleg csak *hetvenhatezer koronás)* „koszoru megváltással" engesztelje ki a fenyegető haragos végzetet, nagyon hamar kudarcot vallott. A felhők sötéten borongyosulnak az igazgatóság felett. Időközben ismeretessé lett a „Banca d'Italia" hivatalos jelentése, melyből kiderült, hogy *a társaság olaszországi fiókja 10 millió lirát jegyzett az olasz hadikölcsönre.* Tehát ilyen hatalmas összeggel segiti Olaszországnak ellenünk viselt háboruját. Ennek a vértforralóan megdöbbentő jelentésnek cáfolatát eddig épen olyan hiába vártuk, mint a magyarázatát annak, hogy mi volt a trieszti központ szerepe az olasz fióknak ebben a merényletében? Hogy mennyivel vett részt a trieszti központ és a magyarországi intézet Ausztria és Magyarország eddigi hadikölcsöneiben, arra pontosan nem emlékszünk, de ugy tudjuk, a négy jegyzés összege jelentékenyen csekélyebb volt ennél az egy jegyzésnél. A társaság legfőbb vezetői: Bessó Márk elnök, Morpurgó Edward vezérigazgató és Luzatti igazgató most olasz földön „operálnak". De nevük még mindig ott szerepel a cégjegyzésben. Helyettesitésükről még mindig nincsen szó. Ellenben ott hagyták Trieszt-ben azt a szellemet, amely üzleti politikájukat irányitotta, azt az adminisztrativ gépezetet, melyet ők konstruáltak és ők mozgattak és talán ma is mozgatnak. Hát kell-e tovább magyarázni azt a rettenetes nyugtalanságot, mely a biztositott közönség és mindazok körében uralkodik, akik ennek a hatalmas társaságnak érdekkörébe tartoznak. Több száz milliós biztositási kötelezettségről, affiliált intézetek sok milliós érdekéről van szó. Ebben a kritikus időben egy percnyi késedelemnek sincs helye. Miután a társaság igazgatósága mindeddig egyetlen lépést sem tett a türhetetlen helyzet szanálására, a kormány sürgős közbelépése elmaradhatatlan. Első sorban szigoru vizsgálatra van szükség, hogy az eddigi vezetés milyen helyzetet teremtett és aztán addig, mig a vezetés teljes kifogástalan és hü kezekbe nem kerül, szigoru állami felügyeletre. Az osztrák kormány — ugy hirlik — máris elhatározta, hogy a társaságot állami felügyelet alá helyezi. A magyar kormány szintén nem késhetik soká evvel a rendszabállyal.

Elveszett alaptőke.

Az *Eufon r.-t.*, mely a Hermes váltóüzlet r.-t. alapitása, most tette közzé tavalyi zárszámadását. A 260.000 koronás részvénytársaság az idei veszteséggel együtt eddig összesen 253.000 koronát veszitett. Igy tehát csaknem a teljes alaptőke eluszott. Igazán érthetetlen, hogy a vezetőség ilyen körülmények között minek erőlködik a vállalat további fenntartásán. A felszámolás a törvény értelmében is kötelező.

Késlekedő beszámolás.

A pénzintézetek közül egyedül még csak az *Általános Iparbank r.-t.* nem tette közzé tavalyi mérlegét. Valjon miért késnek vele? A részvényeseknek joguk van érdeklődni az iránt, hogy miként sáfárkodnak a pénzükkel. Vagy az igazgatóság ugy gondolkozik, hogy jobb arról nem tudni?

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

BAROKALDI NÉPARÉNA
Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Jancsi és Juliska

ragyogó kiállitásu mesejáték.

Bámulatos cirkuszi mutatványok.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Csuz, köszvény

ellen, hatásában felülmulhatatlan a
Káli Linimentum
Üvegje 2 korona
ZOLTÁN gyógyszertárban
Budapest V., Szabadság-tér

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, mükő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Alapittatott 1857. Telefon 57—04.
GLASZ JÓZSEF
császári és királyi és főhercegi udvari szállitó
Nyereg- és szijgyártó
Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.
a Ferenciek-tere mellett.

NEMZETI PARK
a parkzenekar
már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez
Belépti dij 20 fillér
A földalatti éjfélig közlekedik.

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-ársaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár részv.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizella-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76 191-1

Nincs többé hushiány!
Szállitunk naponta friss sózott
tengeri halat
tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ára kilónként
1 kor. 60 fillér
Rendkivül izletes paprikásnak, rántott vagy sülthalnak elkészitve. — Elkészitési módokról leirás ingyen. Rendkivül ajánlatos fogolytáborok, kórházak, népkonyhák élelmezésére. Kapható kicsinyben:
Központi Vásárcsarnok
Garay-téri Halcsarrnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok
Nagyban:
Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Budapest, VI., Dágány-u. 12.
Telefonszám: 52—44 és 497—I.

Tisztelettel értesitjük igen tisztelt üzletfeleinket hogy központi irodánkat **Budapest, IX., Ferenc körut 41. szám** alá helyeztük át, ahol épitési anyagok eladásával is foglalkozunk.
Melocco Péter Cementáru-gyár és Épitési Vállalat R.-T.
Telefonszám: József 40-86. József 40-87.
Gyári üzem: mükövek, burkolólapok, csövek és betontárgyak készitése. — **Műszaki osztály foglalkozik:** vasbeton és betonépitkezések, csatornázások, hidépités és vizcsőművek, padló- és faburkoló munkálatok kivitelével. **Anyagelárusitó-osztály** árusit mindennemü épitési anyagot.

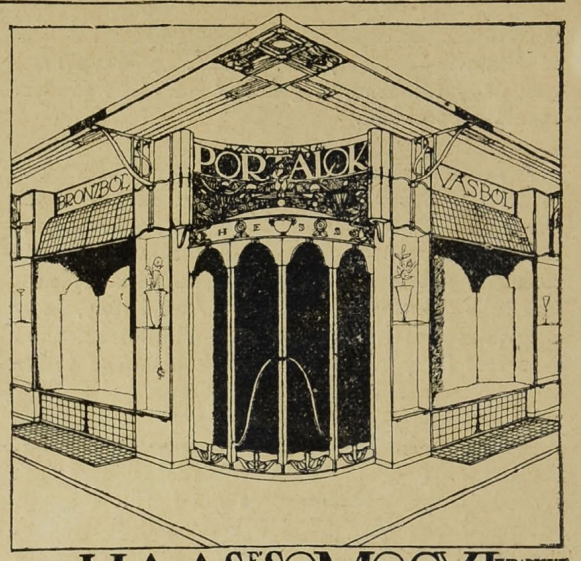

TELEFON 71-44 **HAAS ISOMOGYI** BUDAPEST-VI FRANCIA-UT 3

Bründl János
csász. és királyi udvari szállitó.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Arajánlatok.

Alapitási év 1853. Eddigi tanulók száma 21.531
Budapest Röser Tanintézet Aradi-u. 10
Nyilvános polgári iskola.
Nyilvános felső kereskedelmi iskola.
Nevelő internátus.
Értesitőt küld az igazgatóság

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat
Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Király-utca 67. szám.
Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.
Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. Stero pillértéglák. Disztéglák sárga, vörös, bőr és más szinben.
Zománcozott diszitéglák, „Reform" választófaltéglák Sikfödém-téglák. Travers (vastartány) téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Ővszer fertőző betegségek ellen.

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.
Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Száritókészülékek. Fertőtlenitők.
Ilusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. szeptember hó 1-én. — 36. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-45

Furcsa

szerepet játszik most a főváros közélelmezésének vezetősége abban a szinjátékban, amelynek a cime: utazás a liszt körül. Egy álló esztendeig dohos kukoricakenyéren élt a pesti nép, mert a bölcs tanács nem hitt komolyan a háboruban, hanem azt remélte, hogy az első csepp vér láttára a harcoló felek kibékülnek. Rettenetes táplálék volt a kukoricakenyér és két táborra osztotta a főváros polgárságát: voltak olyanok, akik inkább lemondtak a kenyérről, de meg nem ették és voltak, akik addig ették, amig tökéletesen el nem rontották vele a gyomrukat. (Az élelmes kárlszbádi fürdőigazgatóság összejátszik a tanáccsal — mondották az emberek.) A közönség elkeseredését állandóan azzal a kifogással csillapitották a városházi vének, hogy szállitási nehézségek akadályozzák a lisztnek a fővárosba való behozatalát. A közönség furcsának találta, hogy egy álló esztendőn keresztül folyton szállitási nehézségek vannak s hogy ezek egyedül Budapestet sujtják, — de végre beletörődött a kenyértelen állapotba és türelemmel várta az uj termést, mely után nem lesz többé kukoricakenyér és nem lesz liszthiány.

Az uj termés nem is váratott magára és Magyarország ma bőségesen el van látva liszttel, — ezt még a hivatalos pesszimizmus sem vonja kétségbe. S amikor a pesti ember a multak tapasztalatain okulva — gondoskodni kiván egész évi lisztszükségletéről és maga akarja ellátni magát kenyérre valóval: — akkor előáll a város és füt-fát megmozgat a saját polgárai ellen. Feljelentésekben, ankétekben, audienciákon, konferenciákon kérik a kormányt, hogy ne engedje meg a lisztbehozatalt, ne türje, hogy a közönség a vidéken vásárolja a lisztet, nem pedig a városról. Egyedáruságot akar a tanács, nem türi, hogy konkurrensei legyenek, akik rontják az üzletet, megcsappantják a forgalmat.

Mert aki edddig homályosan látott, tudnia kell, hogy tisztára üzletről van szó. A főváros vásárolt vagy egy fél millió métermázsa gabonát. Pénzébe nem került, mert a pénzt a malmok adják, amelyekkel ezért nem éppen a legelőnyösebb szerződést kötötték. Ha tehát minden ember maga szerezné be lisztjét, akkor a város megehetné a gabonáját, vagy a kenyerét. Ez azonban csak az egyik része az üzletnek. A város ellenben kezelési költségeket szed minden lisztutalványért, minden zsák lisztért. Ez már azután embertelenség, mert nem járja, hogy egy erkölcsi testület — amilyennek egy törvényhatóságnak kellene lenni — a saját tagjait fosztogassa, a saját tagjainak a bőrét nyuzza csak azért, hogy az igy nyert két-három millióból részben az élelmezés terén elért veszteségeket pótolja, részben pedig fentartsa azt a lisztkiosztó irodát, amely minden bajnak eredendő kutforrása s amelyre csak tiz-tizenöt alkalmazottnak van szüksége.

A budapesti közönségnek liszt kell, nem pedig lisztkiosztó iroda, amely csak utjában áll annak, hogy a közönségnek lisztje legyen.

Fullánkok

Hódoló

diszküldöttség tart az osztrák császárvárosba s a küldöttség élén haladnak a főváros törvényhatóságának képviselői. Fény és ragyogás lesz a külső jele a belső meggyőződésnek, annak a határtalan tiszteletnek és szeretetnek, amelyet az ország népe a magyar király felséges személye iránt érez. De fáj nekünk, hogy a fény és ragyogás Bécset fogja disziteni, fáj, hogy a magyar királyt nem Magyarországban keresheti fel a hódoló diszmenet. A világért sem akarunk közjogi gravameneket elszórni, de bizvást hisszük, hogy a világháborunak Budapest legalább azt a hasznát fogja látni, hogy a jövőben az ország szék- és fővárosa nemcsak névleg lesz székváros. Most látjuk csak, mennyit jelent az nemcsak politikailag, hanem gazdaságilag is, hogy az udvartartásnak legalább egy része s legalább az esztendőnek bizonyos tartama alatt Budapesten honoljon.

*

Ellenőrizni

tartoznak a tanács tagjai a közélelmezési személyek munkáját. A polgármester rendelete nem a legnagyobbfoku bizalomnak a jele a közélelmezés bajnokai iránt. De félünk tőle, hogy a rendeletet mindenki komolyan veszi, csak éppen a tisztelt tanács tagjai nem. A tanácsnokok helyzetét mi magunk is kényesnek, kellemetlennek, sőt lehetetlennek mondjuk. Mert eltekintve attól, hogy egy tanácsnoknak bizonyára derogál az ellenőrzési munka, a vásárcsarnoki biztos müködésének kritizálása, mindenképpen hálátlan a feladata. Ha bajokra akad, ugy egyik tanácsbéli kollégáját érte kötelességmulasztáson. Ha pedig azt jelenti, hogy nincsen semmi jelenteni valója, hogy mindent rendben talált, hogy a közélelmezés mintaszerü: — akkor vagy a szemébe fog kacagni a közönség, vagy a szemébe fogja vágni, hogy — még a tájékán sem volt a vásárcsarnokoknak.

*

A svábhegyi

nyaralóknak az idén az volt a szórakozásuk, hogy ki-kirándultak a budapesti városházára. Ott azután ujra és ujra előadták alázatos kérésüket, hogy adjanak nekik is egy élelmiszerárusitó bódét, ahol egy kis penészes városi kenyérhez, egy kis dán hushoz, Folkusházy-féle illatos burgonyához juthatnának. Ha a városházán őszinték akartak volna lenni, aranyba foglaltatták volna a derék svábhegyi nyaralókat. Ehelyett azonban hónapokon át azon törték a fejüket, állitsanak-e élelmiszerbódét a Svábhegyen, vagy se. Végre a mult héten kimondták a boldogitó igent. Még nyilnak az őszi virágok, még zöldel a a nyárfa az ablak alatt — és a nyaralók élelmiszerbódéja már elvben rendben van. Csodálatos fürgeség és leköteleső előzékenység. Csak most már azt nem tudjuk, a nyaralók hosszabbitják-e meg a szezónt legalább januárig az élelmiszerbódé kedvéért, vagy a nyomoruli elárusitó fog csemegét árusitani a télen — a cinegéknek?

*

Rözsényi igazgató

felekezeti politikát csinál.

Eszünk ágában sincsen, hogy felekezeti tendenciákat vegyitsünk bele ennek a lapnak csak egyetlen sorába is. De nem lehet szó nélkül türni, hogy a városnak egyik alkalmazottja, aki történetesen főnöke egy városi intézetnek, felekezeti alapon vezesse a gondjaira bizott intézményt és az intézmény tisztviselői között különbségeket tegyen, aszerint, amint az illetők izraelita, vagy más valláshoz tartoznak. Nem szabad türni, hogy az ilyen tapasztalások téves hitet terjesszenek a közvéleményben arról az adminisztrációról, amely eddig példás liberálizmusával az egész országnak követendő példát mutatott.

Két esztendővel ezelőtt a főváros vegyészeti- és élelmiszervizsgáló intézetének tisztviselői terjedelmes memorandummal fordultak a közélelmezési ügyosztály vezetőjéhez. A memorandumban elpanaszolták, hogy *Rózsényi* Iván, a vegyvizsgáló főnöke, embertelenül, gorombán, brutálisan, modortalanul bánik alantas tisztviselőivel. Elpanaszolták, hogy az igazgatót személyes szimpátia és antipátia vezeti azoknál az előterjesztéseknél, melyeket a személyzeti ügyekre vonatkozólag tenni szokott. *Két esztendő óta hever ez az akta elintézetlenül* az elnöki ügyosztályban, *Rajháthy* Ferenc főjegyzőnél. Két esztendő óta nem találtak időt arra, hogy a vádak alaposságáról meggyőződést szerezzenek: semmi irányban sem inditottak vizsgálatot, az aktákat belepte a por.

Tudvalvő, hogy a vegyészeket a tanács választja. Rendszerint hosszabb ideig tartó ideiglenes alkalmaztatás előzi meg a választást s a véglegesen megválasztott vegyészt egy esztendő mulva *megerősitik* állásában. Ez a megerősités jelentékeny anyagi és előléptetési előnyt jelent s a megerősités iránt a vegyvizsgáló intézet igazgatója tesz előterjesztést a közélelmezési ügyosztály, illetve az elnöki ügyosztály utján a tanácsnak. *Rózsényi* igazgató ur hét ideiglenesen alkalmazott vegyésznek a megerősitését minden ok és minden törvényes szokás ellenére évekig halasztotta, csak azért, mert *az illetők felekezeti viszonyait rendezetleneknek találta.* Később, erélyes közbelépésre, négynek a megerősitése iránt előterjesztést tett, de három vegyész megerősitését visszatartotta, mert ezeket gyanusitotta a memorandum szerkesztésével és a vegyvizsgáló intézet rendezetlenségeinek nyilvánosságra hozásával. A törvényes határidő, egy esztendő, rég lejárt már és a megerősités egyre késett. E helyett Rózsényi igazgató a három vegyész véglegesitését két esztendőn keresztül csak *meghosszabbitotta* és felhasználta azt az ürügyet, hogy *az illetők közben hadbavonultak.* Ez a körülmény nem lehet akadálya senki előmenetelének és világos volt, hogy az igazgató ismét felekezeti érzésének akart kifejezést adni a megerősités elhalasztásával. Végre is külső befolyásnak kellett érvényesülni és csak a legutóbbi napokban erősitették meg az esztendők óta jogtalanul mellőzött tisztviselőket.

Ugy véljük, hogy a huszadik században, a világháboru idején, Budapesten nem szabadna ilyen állapotokat szótlanul megtürni

Tisztviselők nyilvántartása.

Szaporodik a nyugdijkiadás.

Néhány nappal ezelőtt a polgármester körrendeletet intézett a fővárosi tanácsi ügyosztályok, üzemek és intézetek vezetőihez s meghagyta nekik, hogy a tisztviselők családi viszonyait pontosan feltüntető lajstromokat legkésőbben szeptember hó elsejéig nyujtsák be az elnöki ügyosztálynál. Eddigelé kétféle nyilvántartást vezettek a városházán: külön a közigazgatási és külön a tanszémelyzet részére. A tanszemélyzet nyilvántartója pontos, de a közigazgatási személyzeté — mint azt a rendelet hangsulyozza — hiányos. Minthogy pedig a háboru alapos változásokat eszközöl a családi viszonyokban és minthogy ennek a nyugdijigényekre való kihatása pénzügyi szempontból rendkivül fontos: — nagy jelentősége van ennek az uj összeirásnak.

Bizonyos, hogy a háboru alaposan meg fogja duzzasztani a főváros költségvetésének nyugdijtételét Eddigelé mintegy három millió korona volt a város évi nyugdijterhe; most ez az összeg hozzávetőleges számitás szerint *öt millió koronára* fog szaporodni. A két millió koronás differencia, amely évről-évre emelkedni fog, nyomasztólag fog hatni a fővárosnak a háboru folytán amugy is zilált háztartására. A főváros a háboru után minden valószinüség szerint meg fogja kisérelni, hogy a kormánytól kérjen fedezetet a háboru által okozott kiadásokra. Ezek közöl fognak szerepelni az elesett és megrokkant tisztviselők és tanitók nyugdijai.

Közlekedési mizériák.

Panaszok az autobusz és az omnibusz ellen.

Az autobuszok rövid utvonalon és összesen két kocsival közlekednek, mégis szomoru, hogy egymást érik a panaszok. Nem maga az intézmény, nem a vezetők ellen irányul a közönség animozitása, hanem az alkalmazottak visszaélései teszik próbára a türelmet Ugyancsak komoly panaszok merülnek fel az omnibuszszemélyzet ellen. Mind a két üzem *Gattein* Hugó dr.-nak, a fuvartelep kitünő igazgatójának vezetése alatt áll. Tudjuk nagyon jól, hogy a közönség bosszantása ezen a helyen nem lehet cél, nem tételezzük föl, hogy az igazgatónak tudomása lenne az apró, de a vállalatok népszerütlenitésében hathatósan közremüködő esetekről és ugy érezzük, hogy egyben szolgálatot is teszünk, amikor pár ilyen esetet feljegyzünk, módot szolgáltatván a javitás lehetőségére.

I.

Egyik igen eklatáns eset az, amely vasárnap este fél kilenc órakor az Andrássy-ut és Sziv-utca kereszteződésénél játszódott le. Az aktiv szereplők: a 3. sz. autobusz és egy kétfogatu kocsi voltak. Szenvedő hősei pedig egy konflis kocsi és a sarki kofa. Megállapitást nyert, hogy az autóbusz a megengedettnél jelentékenyen nagyobb sebességgel haladt, helyesebben indult el a Sziv-utcai megállótól. Az autóbusz nekirohant a kétfogatu kocsi farának, egyben pedig a járdára dobta a konfliskocsit és izre-porrá törte a sarki kofa egész exisztenciáját képező tolókocsit. Isten csudája, hogy emberéletben nem esett kár, aminek azonban intő példát kell szolgáltatnia, hogy az autobuszoknak be kell tartaniok az előirt menetsebességet és nagyobb figyelemben kell részesiteniök az átjáró utvonalakat.

Külön lapra tartozik, de szintén följegyzésre méltó az a mód, ahogy rendőreink a hasonló esetekben a tényállást felveszik. Mindenekelőtt megtudtuk, hogy az autobusz soffőrjét *Ciffrának* hivják. Ez eddig fontos adat. Több aztán nem is került szőnyegre a rendőri kihallgatás során. Mindössze arról hallottunk, hogy hány éves a soffőr, nős-e, vannak-e gyermekei és milyen *a vallása?* Igy megy végbe a rendőri tényállás-fölvétel az utcán. Hogy kinek a hibájából történt a baleset, ugyan miért érdekelné az a mi derék rendőreinket?

II.

Ennek az esetnek, amely szintén vasárnap este történt, teljesen megbizható tanui vannak. A neveket kiirni nem hivatásunk. De a *Fővárosi Hirlap* kivánságra szivesen tudomásul adja ezt is.

A változatosság kedvéért itt nem a hármas, hanem az egyes autobusz szerepelt. Egy sebesült katona a sziv-utcai megállónál le akart szállani az autobuszról. A szorgalmas kalauznak ebben a pillanatban jutott eszébe, hogy a katonának még nincsen jegye. Erős marokkal belekapaszkodott hát a leszálló katona kabátjába és visszalenditette a kocsiba.

— Magának nincs jegye — mondta.

A katona szabódott, igazolta magát:

— Ha én tőlem nem kértek jegyet, ha nem volt módomban jegyet váltani, nekem igazán nem kötelességem kilesni az alkalmat, amig jegyet méltóztatik kinálni. Most pedig leszállok.

Összeszólalkozás, dulakodás támadt és a kalauz leteperte a sebesült katonát.

A kinos jeleneten megbotránkozott közönség soraiból előlépett ekkor valaki és fölszólitotta a kalauzt, engedje leszállani a katonát, majd ő megváltja a jegyet.

Igy is történt, ami azonban nem változtat a kalauz embertelen elbánásán.

III.

Az omnibusz kalauzokról viszont egész csomó panaszos levelünk van. Köztudomásu tény, hogy amig az omnibusz magánvállalkozás volt, az alkalmazottak mintaképei voltak az udvariasságnak. Mióta a főváros magához váltotta az omnibusz-közlekedést, azóta napirenden vannak az udvariatlanságok és a közönség semmibevevése. Minden panaszos levél irója ugy találta, hogy az omnibusz-kalauzok egyszerre fővárosi tisztviselőknek kezdték érezni magukat és ezt ugy akarják a közönséggel tudatni, hogy gorombáskodnak velük. Kétségtelen, hogy ezen az állapoton segiteni kell. Tudomásukra kell hozni az omnibuszalkalmazottaknak, hogy ma is csak szolgái, kiszolgáló közegei a közönségnek, amely szivesen adja az udvarias személyzetnek a maga borravalóját, de amely meg is tudja boszulni a szemérmetlen viselkedést.

Uj előljárók

Az őszi restauráció.

Novemberben választja meg ujabb hat esztendőre a közgyülés a főváros tisztviselőit. Ez alkalommal a szokottnál is élénkebb lesz a harc, mert több nagy állás üresedik meg s a jelöltek száma is jelentékeny lesz. Áll ez különösen a *Rózsavölgyi* alpolgármester és *Almády* tanácsnok nyugdijba vonulása folytán megüresedő tanácsnoki állásokra. A jelöltek máris teljes gőzzel dolgoznak és e pillanatban nehéz volna megjósolni, kik lesznek a tanács uj tagjai.

Nagy harc lesz az előljárói állásoknál is. *Rózsavölgyi* Antal VIII. kerületi és *Gergelyi* Sándor IV. kerületi előljárók — ez befejezett tény — nyugdijba vonulnak és nem pályáznak többé állásaikra. A két előljárói állásért heves küzdelem lesz, de csaknem bizonyos, hogy a Józsefváros uj előljárója, *Szaszovszky* Frigyes főjegyző lesz, a IV. kerületé pedig vagy *Kintzky* Pál, vagy *Sántha* Dénes, vagy *Wirth* János főjegyzők.

Ugyancsak az őszi restauráció alkalmával töltik be *Hamvai* Sándor volt V. kerületi előljáró helyét is. Itt azonban nem lesz választási harc, mert *Csaplovits* Pál helyettes előljárót, akit a polgármester cum iure successionis helyezett át a főpolgármesteri hivatalból az V. kerületi előljárósághoz, egyhangulag fogja megválasztani a közgyülés. Hamvai Sándornak, aki most az „előljárók előljárója", voltaképpen nincsen rendszeresitett állása. A rendszeresités az őszi választásokkal kapcsolatban fog megtörténni s ugyanakkor történik gondoskodás annak a feltünő aránytalanságnak a megszüntetéséről is, hogy egyes tanácsnokok 16.000 korona fizetést huznak, mások pedig 8.000 koronát.

Elkésett hütőberendezés

A marhaközvágóhid fejlesztése.

Két esztendővel ezelőtt történt, hogy a városházán érezni kezdték, hogy a marhaközvágóhid komolyan és veszedelmesen nélkülözi a mesterséges hütőket A mészárosok panaszai akkor arra késztették a fővárost, hogy alkudozásba lépjen a *Magyar Élelmiszer r. t.*-gal, hogy az adja át a maga hütőházát. Az üzlet nem sikerült és egyben abba is maradt az akció.

A városházán, ahol mindent a legutolsó pillanatban éreznek meg, ezuttal sem sikerült a komoly bajokat elkerülni. Közbejött a háboru, amely a marhavágóhidat ismét csak mesterséges hütők nélkül érte. Talán nem szükséges itt bőven magyarázni, hogy milyen mulasztás volt ez akkor, amikor a közönségnek hussal való ellátása céljából külföldi áru vásárlására kellett szorulni. Ismerjük a dán hus tragédiáját, ami egymagában is elegendő arra, hogy a késedelmesség vádját le ne tudja mosni önmagáról a főváros.

Most aztán elérkeztünk a kései beismeréshez, a tények utólagos konstatálásához és a kapkodó megvalósitáshoz A mulasztásokkal foglalkozni ma már illuzórius és igy örömmel kell konstatálni, hogy végre a városházán mégis rászánták magukat arra, hogy a marhaközvágóhid hütőberendezésére kiirják a pályázatot és augusztus 25-én meg is tartották az árlejtést.

*

Az elkészitendő munkálatok 6 csoportra oszlanak: 1. az istállók hütőkamrákká való átalakitásának épitészeti munkáira, 2. az uj fedett udvar és vágókamrák átalakitási munkáira, 3. a magaspálya, pályamérlegek és husszállitó kocsikra, 4. a husketrecekre, 5. ammoniak-compressor, condensator és csővezetékek, 6. hütőtestek, elektroventilátorok és szigetelési munkákra. Ajánlatokat tettek: *Az első csoportra:* Fodor és Reisinger 182.453, Mód Lajos 75.110, Wellisch Hugó 179.228, Wippler és társa 177.130, Rusz János 142.125, Koch Károly 169.061 koronával. *A második csoportra:* Fodor és Reisinger 142.415, Mód Lajos 121.662, Wellisch Hugó 136.396, Wippler és társa 80.350, Rusz János 114.303, Koch Károly 97.198 koronával. *Az I. és II. csoportra együttesen:* László és Blum 251.842, Sorg Antal 272.949 koronával. *A harmadik csoportra:* Lang L. gépgyár rt. 116.244, Magyar-belga fémipar rt. 108.900, Ganz és társa Danubius rt. 108.523, Schlick-Nicholson rt. 101.340 koronával. *A negyedik csopoortra:* Lang L. gépgyár rt. 117.360, Magyar-belga fémipar rt. 121.400, Ganz és társa Danubius rt. 139.920, Berényi és Lengyel 142.380, Schlick-Nicholson rt. 104.040 koronával. *Az ötödik csoportra:* Schlick-Nicholson rt. 42.625 koronával. *A hatodik csoportra:* Schlick-Nicholson rt. 252.427 koronával.

*

Döntés az ajánlatok felett még nem történt. Igen valószinü azonban, hogy tavaszra mégis majd csak elkészülnek a mesterséges hütők; szóval akkor, amikorra tulzott remények nélkül arra számithatunk, hogy vége lesz a háborunak. A mesterséges hütők ugyan nagy szolgálatot tehettek volna a háboruban, s ha most csinálják meg, részben eső után érkezett köpönyeg lesznek, de értéküket még igy sem szabad majd lekicsinyleni.

Margitsziget

a legideálisabb utókura. A nagyszállodában szeptember 30-ig 20 százalék árengedmény (Tel. 49-56). Szent Margitsziget Gyógyfürdő a főváros legtökéletesebb kénes hévvizü gyógyfürdője. Erős vegyi összetétele csúz, köszvény, isiás, női bántalmak, gyomor- és szivbajok ellen páratlan gyors hatással van. Igyunk bakteriummentes, szénsavval telitett Szent Margitszigeti Üdítő Ásványvizet. Járványos helyeken nélkülözhetetlen. Gyomorbajosoknak Szent Margitszireti gyógyviz a legjobb orvosság, jobb a karlsbadi kuránál. (Telefon 36-52).

Események

Az őszi szezon kezdete.

A főváros törvényhatósági bizottsága szeptember hó utolsó szerdáján tartja első rendes közgyülését az uj szezonban. Ugy volt, hogy a lisztügyben rendkivüli közgyülést hivnak össze, minthogy azonban a tanács az utalványrendszer fenntartása mellett döntött, elesett a rendkivüli közgyülés egybehivásának szükségessége. A pénzügyi bizottság két hét mulva tartja első ülését. Eddigelé jelentékenyebb tárgya nincsen az ülésnek.

Likvidál a tizes bizottság.

A népélelmező bizottság, amelytől a főváros közélelmezési viszonyainak rendezését várták, minden valószinüség szerint rövidesen befejezi müködését, amellyel nem ártott, de nem is használt a célnak. Már a négy héttel ezelőtt megtartott ülésnek is csak négy bizottsági tag volt a résztvevője. Most pedig az oszlopos tagok közül *Vázsonyi* Vilmos Bádenben pihen, *Glücksthal* Samu pedig Károlyfürdőben és rosszhiszeműség kellene hozzá, hogy ezt a szemükre vessék, mert hiszen végtére is nem a bizottsági tagok felelősek a közélelmezés intézéséért. A legközelebbi időben egyáltalában nincsen tervbe véve a bizottság összehivása s az sem biztos, lesz-e egyáltalában több ülése ennek a hatáskör nélküli közélelmezési szervnek.

Hurcolkodó ügyosztályok.

Október hó végén a közgazdasági és szociálpolitikai ügyosztályok a központi városházára fognak hurcolkodni. Ez a két ügyosztály tudvalevőleg eddig a városház-u. 16. szám alatt bérelt drága pénzen helyiséget dr. *Wittmann* Mór ügyvédtől.

Besorozták a legkisebb városatyát.

Dr. *Löwy* Lajos bizottsági tagot, a tizes bizottság tagját, aki 151 centiméterrel a legkisebb növésü városatya, mult héten a sorozó bizottság katonai szolgálatra alkalmasnak mondotta ki.

Faburkolási árlejtés.

A székesfőváros tanácsa árlejtést hirdet a következő *faburkolati munkákra:* I. Az Andrássy-uton lefektetendő faburkolatra. II. A főváros területén lefektetett és jótállás alatt nem levő puhafaburkolatra, 1915. szept. 15-étől 1916. dec. 31-ig terjedő időben való jókarban tartására. Ajánlatokat szeptember 20. délelőtt 11 óráig kell az ut- és csatornaépitési ügyosztályhoz (Közp. Városház, II. em. 277.) benyujtani.

Utépités, csatornázás.

A székesfőváros tanácsa versenytárgyalást hirdet a II., Eszter-ut, a 13 öles-ut és a Pusztaszeri-ut egy részének, a Zsófia-gyermekszanatóriumhoz vezető szakasznak makadamszerü rendezési, valamint a III., Kenyeres-, Szőlő-, és Selmeci-utcák egy részének csatornázási munkáira. Az ajánlatokat szeptember 6-án d. e. 11 óráig kell a tanácsi (II. ut- és csatornaépitési) ügyosztályban (Központi városház II. em. 279.) benyujtani. A székesfőváros tanácsa a X. ker., Kerepesi-uti köztemető 20. sz. parcellájánál végzendő utépitési munkák végrehajtására versenytárgyalást hirdet. Az ajánlatot szeptember 6-án d. e. 11 óráig Krátky János tanácsnokhoz (Központi városház, III. emelet 322.) kell benyujtani. Bánatpénz 2500 K.

Barokaldi Néparéna.

A *Jancsi és Juliska* cimü ragyogó kiállitásu mesejáték a Barokaldi-néparéna ezidei legnépszerübb mutatványa. Ezenkivül természetesen fokozott törekvése *Könyöt* Sándornak, az aréna népszerü igazgatójának, hogy a bámulatosan olcsó helyárak mellett világvárosi cirkuszi programmal kedveskedjék annak a közönségnek, amely ma már törzsvendégévé lett a Barokaldi-néparénának.

ILONA artézi ásványviz
nem drágább, mint a közönséges szódaviz
Megrendelhető: „Artésia“ r. t. Bpest
Telefon 50—72. sz. a.

A TŐKE

Petróleumkutatás, szénkutatás,

A „*Fővárosi Hirlap*“ augusztus 11-iki számában azt a hirt közölte, hogy a „Földtani Intézet“ Kecskeméten petroleum után fog kutatni. A hir a maga geologiai részleteivel, ugy tudományos, mint közgazdasági szempontból annyira érdekes volt, hogy bejárta az egész magyarországi sajtót. A nagyközönség örömmel hallotta, hogy ez a derék nagy alföldi város ilyen jelentékeny gazdasági erőforráshoz jut.

Már most az volna örvendetes, ha a Földtani Intézet ezt a szép, érdekes tervet teljes sikerrel megvalósitaná és Kecskeméten csakugyan buzogna a föld mélyéből a nafta... Ez a folyadék mindig nagyon értékes és fontos nyersanyag volt, de ma, mikor ötszörös ára van a petroleumnak, tizszeres ára a benzinnek és minden mellékproduktumnak, valóságos kincs.

De fájdalom épen ez a siker az, amiben nem bizunk. Nem a Földtani Intézet embereinek tudományos itéletében és technikai készültségében kételkedünk. Ezirant teljes elismeréssel és bizalommal vagyunk. A kétkedés oka inkább babona. Mert a tapasztalat azt bizonyitja, hogy valami ismeretlen, de leküzdhetetlen balsors üldözi mindazokat, akik Magyarországon nafta után kutatnak. Évek óta folynak már ilyen kisérletek, főleg az északi vármegyékben és az erdélyi részeken. Az állami költségvetésbe minden esztendőben felvesznek egy nem is jelentéktelen összeget petroleumkutatásra. Akárhányszor olvastuk, hogy a furásoknak volt is eredményük: petroleumra akadtak már Zemplénben, Sárosban, Ungban. De azért olyan forrás, amelyből csakugyan nyerspetroleumot meritenének, még eddig nem nyilt meg Magyarországon. Az a hir, mely a kecskeméti forrást közli, egyuttal azt is közli, hogy ott a közelben földgázkutak vannak és a püspökladányi pályaudvart földgázzal világitják. Már pedig a földgáz közelsége csalhatatlan jel, amely a petroleum jelenlétét bizonyitja. Ez szent igaz. Mert érdekes, Kissármáson is petroleum után kutattak és földgázra akadtak. Ez volt a szerencséjük. Mert ha ragaszkodtak volna a petroleumhoz, minden fáradságuk kárbaveszett volna.

Tudományos okokkal ezt a makacs sikerelenséget megmagyarázni nem lehet. Ismételjük, a mi geologusainkban teljesen megbizhatunk. Más akadály van itt, nem természeti. Mert annak például semmi geologiai akadálya nincs, hogy Magyarországon uj petroleumfinomitó ipartelepek keletkezzenek. De nem keletkeznek. Megpróbálkoznak sokan ezzel is: tőkével, hozzáértéssel, a siker minden előfeltételével. De aztán abbahagyják. Miért? Mert a nyersolajkutatók is a finomitóvállalkozók is szemben találják magukat a leghatalmasabb intézménnyel: *a petroleumkartellel.* És vagy megegyeznek velük, vagy pedig kedvüket és pénzüket vesztve, visszavonulnak a pénzügyi és közigazgatási hatalom legkiméletlenebb eszközeivel való üldözése elől. A Magyar Földtani Intézet kitünő tudósai még nem is tudják, hogy milyen darázsfészekbe nyultak.

Hasonló a helyzet a szénben is. Évtizedek óta nem kutatnak szén után és nem tárnak fel uj területeket. Pedig az is kétségtelen és tudományosan elismert dolog, hogy a magyar föld mélyén nagy és jóminőségü széntömegek várják a kiaknázást. De a *szénkartell* tagjai lekötve tartják a kutatásjogot Magyarország összes szénnel gyanus területein. Sem ők maguk nem kutatnak, sem másokat nem engednek kutatni. Ezért jajdultak fel olyan keservesen, mikor az állam néhány üzemen kivül helyezett szénbányát megvásárolt, hogy a nagy széninségen segitsen. Ezt ők a magyar iparon ejtett sulyos sérelemnek panaszolták, mintha az volna a magyar ipar érdeke, hogy a szén mennél kevesebb, mennél rosszabb és mennél drágább legyen.

Gyakran halljuk, kormányprogrammokban, politikai nyilatkozatokban, hogy Magyarország gazdag természeti kincseinek kiaknázásától várhatja boldogulását. Ez a „kiaknázás“, ime, ilyen a gyakorlatban.

Generáliék hallgatnak.

Izgalmas, szinte félelmetes az a homály, mely a *Trieszti Általános Biztositó társaság* ügyeit és jövőjét körülveszi. De legnagyobb mértékben érthetetlen is. Ennek a társaságnak két legfőbb vezetője: elnöke és vezérigazgatója elhagyta hivatalát oly előzmények után és oly körülmények között, mely a legsulyosabb aggodalomra ad okot. Ez a két legfőbb funkcionárius olasz állampolgár, de eltünésük még jóval a hadüzenet előtt történt. Miért? Ez az első kérdés. Miféle viszonyokat hagytak hátra? Ez a második. Ki intézi most helyettük a Generali ügyeit? Ez a harmadik. És mindezekre a kérdésekre hetek óta semmi válasz. Az érdekeltek hiába izgatottak, a sajtó hiába sürget felvilágositást és intézkedéseket. A társaság itthon maradt intézői hallgatnak. Ennek a hallgatásnak csak két oka lehet. Vagy olyan a helyzet, hogy nem merik bevallani, vagy annyira tehetetlenek, hogy nem tudnak cselekedni. De ha igy van, miért késik a kormány beavatkozása, mikor itt nemcsak sulyos közgazdasági, de sulyos állami érdekekről is szó van.

Féléves beszámoló.

A *Pesti Magyar Kereskedelmi Bank* tavaly nem tette közzé első félévi zárszámodását, mert a publikálás ideje éppen a háboru kitörésének első heteire, a legizgalmasabb időszakra esett volna. Az idén azonban nyilvánosságra bocsátja ugy az idei, mint — összehasonlitás kedvéért — a mult év első felének zárszámadását. Az idén az első félév nyeresége (az előző évi áthozatot leszámitva) *7.640.000* korona, tavaly 7.624.000 korona. Az idei eredmény tehát kereken 16.000 korona melkedést mutat. A bruttó neyereség 10.120.000 korona, az emelkedés a mult évvel szemben 307.000, a költségek 2.480.000 koronát tesznek. 293.000 koronával többet, mint tavaly. A bevételek között a kamatszámla 6.925.000 koronával (+329.000), a jelzálogüzlet nyereség 1.145.000 (+35.000 K), a valuta és devizaüzlet 310.000 koronával (+95.000 korona) szerepel; az értékpapir és szindikátus üzlet nyeresége ellenben 358.000 koronával kisebb a tavalyinál. A mérleggel egyidejüleg publikált egyéb adatokból megtudjuk, hogy hogy a váltótárca a háboruval kapcsolatos viszonyok következtében, 143.2 millió koronáról 106.9 millió koronára csökkent. Igen hatalmasan emelkedett ellenben a bank *betétállománya:* 310.6 millió koronáról 406.1 milió koronára. Ha ehez a bank hitelezőit, az állami és hatósági betéteket hozzászámitjuk, a végösszeg 597.5 millió korona a tavalyi 399.7 millióval szemben.

A halkonzervgyár tőkeemelése.

A Welleminsky és Gottlieb Adria halkonzervgyárak rt. 1915. április 30-án lezárt mérlegében 320.406 K bruttó jövedelmet számol el, amiből a költségek és 76.070 K leirások levonása után a *tiszta nyereség 37.846 K,* az előző évi 6144 K-val szemben. Az igazgatóság a szeptember 5-re összehivott közgyülésnek azt fogja inditványozni, hogy részvényenként *20 K = 5 osztalékot* fizessenek. A vállalat erőteljes fejlődése ujabb beruházásokat tesz kivánatossá, amiért az igazgatóság a közgyülésnek azt fogja ajánlani, hogy a *400.000 K alaptőkét emeljék föl.*

Holzer
cs. és kir. udvari és kamarai szállító
divatháza
Budapest,
IV., Kossuth Lajos-utca 9.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP“ lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

BAROKALDI NÉPARÉNA
Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Jancsi és Juliska

ragyogó kiállitásu mesejáték.

Bámulatos cirkuszi mutatványok.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat
Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Király-utca 67. szám.
Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.
Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. Stero pillér téglák. Disztéglák sárga, vörös, bőr és más szinben.
Zománcozott diszléglák, „Reform" választófaltéglák Sikfödém-téglák. Travers (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

Foglyainkat,
fogolymunkásainkat
leg obban és **legolcsóbban élelmezhetjük, ha sózott tengeri halat főzünk nekik.**
Többféleképen, csakugy készithető el, mint az édesvizi hal.
Ára kg.-ként 1.60 kor.
Magyar Halkonzerv - gyár és Halkereskedelmi R.-T.
BUDAPEST, VI., Vágány-utca 12

Tisztelettel értesitjük igen tisztelt üzletfeleinket hogy központi irodánkat **Budapest, IX. Ferenc. körut 41. szám** alá helyeztük át, ahol épitési anyagok eladásával is foglalkozunk
Melocco Péter Cementárugyár és Épitési Vállalat R.-T.
Telefonszám: József 40-86. József 40-87.
Gyári üzem: műkövek, burkolólapok, csövek és betontárgyak készitése. — **Műszaki osztály foglalkozik:** vasbeton és betonépitkezések, csatornázások, hidépités és vizcsőművek, padló- és faburkoló munkálatok kivitelével. **Anyagelárusitó-osztály** árusit mindennemü épitési anyagot.

Alapittatott 1857. Telefon 57 04.
GLASZ JÓZSEF
császári és királyi és főhercegi udvari szállitó
Nyereg- és szijgyártó
Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.
a Ferenciek-tere mellett.

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: Aradon. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

A KATONA-falak
tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat épitési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66-27. SZÁM.

NEMZETI PARK
a parkzenekar
már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez
Belépti dij 20 fillér
A földalatti éjfélig közlekedik

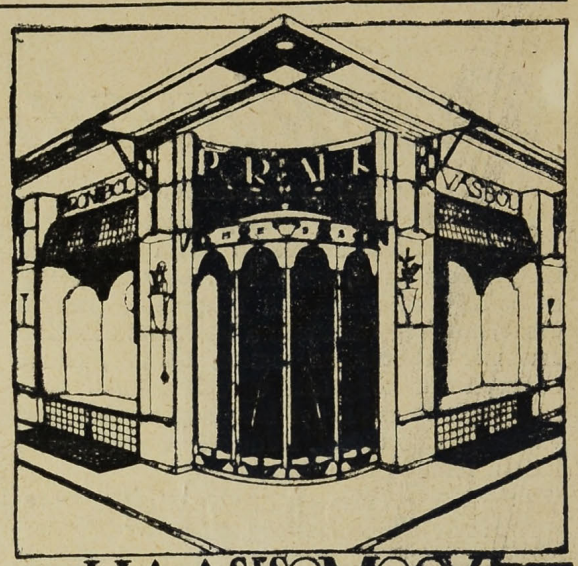

HAASISOMOGYI

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.
Különleges gyártmányok:
Teljes gözmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Alapitási év 1853. Eddigi tanulók száma 21.531
Budapest Röser Tanintézet Bradi-u. 10
Nyilvános polgári iskola.
Nyilvános felső kereskedelmi iskola.
Nevelő internátus.
Értesitőt küld az igazgatóság

Intézeti fehérnemüek
fiuk és leánykák részére szolidkivitelben és igen előnyös olcsó árban.
Gólya áruház
VI., Nagymező-utca 12. és
IV., Vámház-körut 16. sz.

Brüdl János
csász. és királyi udvari szállító.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványvíz étvágyat javit, gyomorrontast megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Negyedik évfolyam *Budapest, 1915. szeptember hó 8-án* *37. szám*

Fővárosi Hirlap

Előfizetési árak:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám Telefon ••••••• 137-43

A nagy Tehetségtelen

— nem mi ajándékoztuk ezt a nevet Folkusházy Lajosnak — a nyilvánosság csőpostájára adta becses véleményét a lisztpolitikai helyzetről. A nevezetes nyilatkozatból tuláradó örömmel fogadhatja a lisztéhes közönség azt a bejelentést, hogy a főváros komolyan foglalkozik a liszt néven ismert probléma megoldásával. Foglalkozik vele — és ez elég baj; mert kiderül belőle, hogy a liszt még nem — liszt, hanem csak a városházi bölcsek gondolkodásának a tárgya. „Gondolkozom, tehát vagyok" — mondja a latin közmondás. Amiből pesti és speciálisan városházi kottára átírva, azt a bus következtetést kellene levonni, hogy Budapesten akkor lesz csak liszt, ha a városházi közélelmezők helyett maga a liszt kezd gondolkozni. Szégyenletes beismerés a közélelmezési ügyosztály vezetőjének védőbeszédszerű nyilatkozata. Azt mondja, hogy most azon törik a fejüket a városházán, vajjon legyen-e „valami rendszer", vagy ne legyen semmiféle rendszer. Uram, teremtőm! — hát még csak itt tartanak a jó urak? Egy álló esztendőn keresztül azzal nyugtatták meg a lelkiismeretüket, és azzal hitegették a közönséget, hogy minden bajnak végső időbeli határa az uj termés learatása, az uj gabona megőrlése. És most, amikor tul vagyunk már az aratáson, tul vagyunk a gabona nagy részének őrlésén, — Budapest élelmezési politikájának intézői azon töprengenek, hogy vajjon rendszertelen legyen-e a lisztbeszerzés, avagy rendszeres. Nem akarnak okulni a multon a derék emberek, nem akarják komolyan hinni, hogy a publikumnak nem rendszer kell, hanem liszt, mert a rendszeres lisztből is csak akkor lehet kenyeret sütni, ha — van és a rendszertelen liszt is jó, ha — rendszeresen kapható. Azt igérték még rövid idővel is ezelőtt, hogy aratás után teljesen helyreállanak a normális lisztviszonyok és mindössze az lesz a különbség a békeidőbeli és a mai állapot között, hogy most drágább lesz a kenyér, a liszt. Ez az utóbbi körülmény már olyan megszokott dolog, hogy számba sem jön a mellett a szomoru tény mellett, hogy kiujultak Budapesten a lisztsebek, nem lehet kapni a fővárosban lisztet. Már megint forgalmi nehézségekről kezdenek beszélni; már megint hiába ostromolják a malmokat a füszeresek, a füszerüzleteket a fogyasztók.

Ez pedig annyit jelent, hogy nem a rendszerben van a hiba, hanem ezuttal forditva: az emberekben. A tisztelt Tehetségtelen bölcs tapasztalatokat szerezhetett volna az elmult esztendő alatt. Ha ezeket a tapasztalatokat leszürte volna, akkor ma nem volna szabad Budapesten liszthiányról beszélni. De kiderült, hogy a tisztelt Tehetségtelen tehetségtelenségének nincsen határa. Nem tanult semmit, nem ért ma sem jobban a közélelmezéshez, mint egy esztendővel ezelőtt. Ismételjük és nyomatékosan hangsulyozzuk, hogy mi igenis, a közélelmezési ügyosztály vezetőjének a számlája terhére irjuk mindazt, ami most a liszt körül történik. Nem lehet többé hivatkozni a háborura, mert elég ideje volt most a fővárosnak arra, hogy a lisztszükségletről gondoskodjék.

Fullánkok

Kezdődik

az uj szezón, itt az ősz, két hét mulva itt az első közgyülés. Soha bizonytalanabbul, programmtalanabbul nem indult még a városházi munka. Pedig soha sem volt még annyi esemény és nagy feladat az esztendő méhében. Hiszen ennek az évnek kell hoznia a restaurációt és a béke napjának kiragyogása után ettől az esztendőtől várhatjuk az uj fővárosi törvényt, a bizottsági tagok megrostálását, a normális élet megindulását. Uj emberek jönnek és mert a régiekért nincs oka a közönségnek lelkesedni, a személyváltozástól rendszerváltozást is várnak. És szentül hiszik, hogy ha béke lesz a földön, megváltozik és jóra fordul minden a városházán is.

Az untaugich lovak

szintén meg fognak ismerkedni a budapesti közélelmezéssel, amennyiben Folkusházy a zabra is kiterjesztette védő szárnyait. Szegény lovacskák hiába örültek a harctéri borzalmaktól való szabadulásnak, beleesnek most a másik szörnyűségbe, amit gazdáik, a fővárosi polgárság, több mint egy esztendeje nyög már. A liszt, a hus, meg a többi emberi élelmiszerek mizériájának nagy-mestere most kezébe kapja a szegény, jobbsorsra érdemes lovak kosztolásának intézését is. Mintha ezekre a nyomorult párákra most zudulna a háboru igazi átka. Az istállók környékén balsejtelmek ébredeznek, a bánatos lovacskák összedugják okos fejüket és Folkusházy közeledtének hirére busan nyeritik: malum omen . . .

A korpán,

amelyet a főváros utalványoz a budapesti ló- és szarvasmarhatulajdonosoknak, félmillió koronát fog keresni a város. A lisztnél előbb négy, most két fillért szed be kezelési költség cimén; a zab után egy koronát kap. Több millió koronára rug az az összeg, amely a város pénztárába befolyik olyan jövedelmekből, amelyekről jóformán senki sem tud, csak az, aki a két filléreket és koronákat fizetni tartozik. Mi most nem arról akarunk szólni, hogy voltaképen nincsen semmiféle jogcime a városnak arra, hogy a lisztet, a korpát, a zabot drágitsa. De azt szeretnők, hogy végre nyilvánosan is szóba kerüljenek ezek a jövedelmek és tisztán lássa mindenki, milyen célokra forditják a milliókat?

A vidék

példás rendben bonyolitja le az élelmiszerkérdést. Bebizonyitott tény, hogy Magyarország legrosszabbul élelmezett városa Budapest. Példát vehet a vidéki városoktól abban, hogyan kell gondoskodni az élelmiszerek beszerzéséről. Székesfehérvár pl. nyilvános árlejtést irt ki sertések szállitására. A pályázatnak fényes eredménye volt ugy az ajánlatok számát, mint az ajánlati összeget illetőleg. Székesfehérvár el is érte azt, hogy a nyilvánosság közbenjöttével és ellenőrzése mellett, a legolcsóbb árban biztositotta a város fogyasztó-közönségének egész évi sertés-szükségletét. Budapesten már egy esztendő óta halljuk, hogy a város huszezer sertést vásárolt. De óvatosan hallgatnak arról, milyen áron vették a sertést, kitől vették, mennyibe kerül a szállásuk, hizlalásuk, hány darab hullott el belőlük, mikor akarják őket piacra dobni, milyennek igérkezik az üzlet mérlege. Nálunk minden titokban történik és — rosszul.

Pezsgőzés — jótékony célra

A lumpok adója.

Sokan vannak, akik nem panaszkodhatnak a háborura, sőt olyanok is bőven akadnak, akik éppen boldogulásuk, érvényesülésük és meggazdagodásuk alapjait találták meg a viharos időkben. Akármilyen abszurdnak tetszik is, de statisztikai adatok bizonyitják, hogy a budapesti mulatóhelyek is hasznot, soha nem látott méretü hasznot, huztak a háborus viszonyok logikátlan, rendkivüli alakulásaiból. Mindjárt ennél a pontnál meg kell állani és konstatálni, hogy mindazok az elemek, amelyeket a háboru szeszélye magasra dobott, legalább azzal igyekeztek hálásak lenni, hogy a háborus jótékony intézményeket jelentékeny módon támogatták. Ezzel szemben a budapesti mulatóhelyek, igazán csekély kivétellel, még ennek a legelemibb kötelezettségüknek sem tettek eleget.

Ma, amikor már az untauglichok adóját is emlegetni kezdik, amikor mindinkább hódit az elv, hogy a társadalom minden rétegének általánosságban, kivétel nélkül és méltányos mértékben ki kell vennie részét a háboru terheiből: igazán nem lehet elsuhanni a gondolat fölött, hogy leginkább azoknak kell a mult nagy pusztulásait egyengetni és a jövő nagy alkotásait támogatni, akiknek még mulatságra, pezsgőre is jut pénzük. Nem lehet közömbös, hogy mikor szinte a mindennapi kenyerünknek is le kell rónunk az adóját, ugyanakkor a galáns mulatságok hősei, a pezsgő-fogyasztók, csupán a háboru alatt kövérre hizott mulatótulajdonosoknak adózzanak

Egészen kizárt dolog, hogy az, aki tiz koronát tud fizetni egy üveg pezsgőért, a tizenegyediket ne tudná jótékony, vagy kulturális célra adni, mikor mindezek számára ezernyi gond szakad. Aki a zenés kávéházban, vagy mulatóhelyen szórakozik, finom, drága italt iszik, az rójja le az adóját költekezésével arányos mértékben. Nem uj ötletet hozunk, amikor ennek a legszelidebb és legjogosabb formáju élvezeti adónak Budapesten való behozatalát kivánjuk, mert hiszen a küföld és a vidéki magyar városok is jó példával járnak elől e tekintetben.

És tudjuk azt is, hogy a mulató embernek ez ellen nem is lesz kifogása. Ha pedig a kávések és mulató-tulajdonosok berzenkednének ellene, akkor azt kell mondanunk, hogy a háboru alatt, csekély kivétellel, igazán nem mutattak valami különös áldozatkészséget és igy ott és ugy kell a kulturának és a jótékonyságnak a maga vámját kivenni, ahol és ahogy módjában van. Pedig nem is kicsiny és jelentéktelen jövedelem állana ezen a réven rendelkezésre. Ha a pezsgőnél üvegenként egy korona, a palackbornál pedig tiz percentes élvezeti adót számitunk, Budapest, a mulatozások városa, könnyen beszolgáltatja az évi egy milliót, amelyen nagyon sok nemeset és szépet lehet alkotni.

Oly egyszerü, oly természetes, annyi példa áll előttünk, hogy a szabályrendeletet szinte órák alatt meg lehetne alkotni és biz-

tosak vagyunk benne, hogy minden fórum örömmel adja hozzájárulását. Ellenvetést semmiféle sem lehet elfogadni, legkevésbbé pedig azt, amelyet az ellenőrzés kérdésében majd szinte biztosan föl fognak vetni. Igenis az ellenőrzésnek is megvannak a maga természetes módjai, amelyekben igen fontos szerepet kell játszania annak, hogy a mulatótulajdonosok vezessenek hiteles könyveket az eladásra szolgáló italokról, a főváros pedig lássa el a palackokat adóbélyeggel.

Az uj élvezeti adót sürgősen meg kell valósitanunk, mert szinte vérlázító, hogy amikor a város tevékeny és tisztes polgársága küzködve jut legfontosabb szükségleteihez, ugyanakkor azok, akiknek pezsgőre való kidobott bankói a mulatóhelyek tulajdonosainak tág ölébe hullanak, legalább borravalót ne juttassanak az özönével jelentkező és mindinkább szaporodó nagy célokra.

Kötszeresek orvtámadása.

Rágalmazásért elitélt városatya.

Hetekkel ezelőtt megemlékeztünk arról a kiméletlen, gyalázatos hajszáról, amelyet a fővárosi kötszernagykereskedők indítottak a városi kötszer-üzem igazgatója, *Dénes* Aladár ellen. Dénes a háboru kitörésekor került az üzem élére. Elsőrendü szakember, kitünően érti az üzlet minden ágát, jól ismeri a pesti nagykereskedők kalkulációját és mert ugy találta, hogy a fővárost a jó urak zsarolják, bátran vette fel a versenyt velük, uj üzleti összeköttetéseket szerzett az üzemnek és kiszoritotta a nyerészkedő nagykereskedőket a városi üzemből. Ma már olyan magas nivón áll ez a községi üzem, olyan kitünően van berendezve, olyan bőségesen van ellátva jól és olcsón beszerzett árukkal, hogy méltán kelletте fel a hadvezetőségnek a figyelmét is. Nemrégiben a közös hadügyminiszterium felszólitotta a városi üzemet, hogy rendezzen be egy nagy katonai kórházat; az üzem a felszólitásnak kötelességszerüleg és a legnagyobb megelégedésre tett eleget. Természetes, hogy az igazgató közérdekü és eredményes müködése nem tetszett a nagykereskedőknek, akiket most már nemcsak a főváros tagadott meg, hanem a hadsereg is. Jól tudták, hogy vége annak a boldog korszaknak, amikor ők 4—500 percentes hasznot huztak a városi üzleteken és tudták azt is, hogy a főváros Dénes igazgatónak köszönheti a paradicsomból való kiüzetésüket. És jóllehet, a város részéről a legnagyobb jóakarattal találkoztak és azt az ajánlatot kapták, hogy ujból tőlük vásárol a város, ha megelégszenek *tiz százalékos haszonnal:* — visszautasitották ezt az ajánlatot (ők nem dolgoznak tiz százalékra!) és tajtékzó dühvel fordultak Dénes igazgató ellen.

Megkezdődtek az intrikák. Előbb csöndben, később mind szélesebb körben kezdtek a nagykereskedők dolgozni Dénes ellen. Egy szép napon a *Kötszerészek és müszerészek ipartestülete* értekezletre hivta össze tagjait. — *Nagy* István, a Wessely-cég főnöke és *Keleti* Izsó kötszerész voltak a szónokok. Panaszkodtak, hogy Dénes kiszoritotta őket a legjobb üzletből, a városházi szállitásokból. Elhatározták, hogy tervszerü akciót indítanak ellene, mindent elkövetnek a megbuktatására és felkérték az ipartestület jelenvolt elnökét, *Melkó* Bertalan bizottsági tagot, hogy „ügyüket" pártolja a városházán. *Melkó* irásba foglalt panasszal járult másnap *Miklós Elemér* tanácsjegyző utján a polgármesterhez. A panasz szerint — amelyet Melkó egyszerü *információnak* szánt — az igazgató ilyen meg amolyan ember; hajmeresztő, hogy régebben üzlete volt és tönkrement; égbekiáltó erkölcstelenség, hogy adósságai voltak, hogy egy izben Bártfán a bakkasztalnál látták; felháborító, hogy mindezek után most rendezett anyagi körülmények között él. Ilyen és hasonló „vádakkal" füszerezték a kötszeresek panaszukat.

Bárczy polgármester a nevezetes irást átadta *Buzay* tanácsnokhoz. Következő napon megjelentek a tanácsnoknál *Melkó, Nagy* és *Keleti* urak s megismételték a panaszban foglalt vádjaikat. Amikor pedig Melkó Bertalan kijelentette, hogy őneki ugyan közvetlen tudomása semmiről sincsen, nem is ismeri az igazgatót, de azért azonositja magát ipartestületének beadványával: — Buzay tanácsnok a törvényes formáknak eleget teendő, aláiratta a bizottsági taggal a beadványt.

Dénes Aladár nyomban megtette a büntető följelentést ugy *Melkó*, mint *Keleti* ellen s rágalmazásért kérte megbüntetni őket. *Vécsey* biró ugy határozott, hogy előbb bevárja a városházán lefolytatandó, Dénes által kért vizsgálat eredményét. Ez meg is történt, s fényes elégtételt hozott Dénes igazgatónak. A polgármester hivatalosan értesitette, hogy a panaszokat, ugyszintén Dénesnek a panaszokra vonatkozó s *a panaszok teljes alaptalanságát*, lelkiismeretlenségét, rosszhiszeműségét igazoló ellenbizonyitékait megvizsgálta s ezek alapján kijelenti, hogy a vizsgálatot megszünteti. Dénesnek további müködésére feltétlenül számit.

Ilyen előzmények után került a pör szombaton tárgyalásra. A vádlottakat *Polonyi* Dezső képviselte, Dénest pedig *Pető* Sándor. A vád és védelem meghallgatása után *a biróság ugy Melkót, mint Keletit bünösnek mondotta ki a rágalmazás vétségében és fejenkint 2000 korona fő- és 100 korona mellékbüntetésre itélte el őket.* Az itélet indokolása megállapitja, hogy a rágalmazók mit sem tudtak bizonytani, s hogy exponált állásban levő, közpénzen fentartott üzem élén álló férfiunak a becsületére és exisztenciájára törtek.

A vádlottak felebbeztek, a panaszos szintén, mert a felebbezési biróság előtt fogházbüntetést fog kérni a rágalmazók fejére.

Téglaárak papiron

A kartel és a főváros uj megállapodása. — Kisért a kispesti homoktégla. — A téglakartel végnapjai.

A téglakartel és a főváros között az utóbbi időkben differenciák merültek föl, amelyeknek szülő oka a háborus állapot volt. Tudvalevő, hogy a főváros 1914. év március havában 200 millió darab téglát kötött le, amelynek három év alatt való szállitására szerződésben kötelezte a téglakartelt. A tégla árára alternativ megegyezést kötöttek, amennyiben a főváros az épitkezésnél átadott téglák ezréért 40 koronát, a gyártelepen átvett téglák ezréért pedig 33 koronát fizet.

A háboru kitörése után a főváros beruházási programmját felfüggesztette, nem épittetett és a 200 millió téglából egyet sem vett át. Az idei év folyamán azonban vége nagyobb tégla-szükséglete volt a fővárosnak. A központi konyha épitésére *két millió darab téglára* volt szüksége és ezt a 200 millióból kérte, a régi 33 koronás áron. A tégla-kartel természetesen hallani sem akart erről, annál inkább, mert közben 66 koronára emelkedtek az árak. A főváros ragaszkodott a szerződéshez, mert attól félt, hogy ha a kartel, a háboru előtt kötött szerződés dacára magasabb áron szállitja le a téglát, akkor ezt a többi fővárosi szállitó is megtudja és a tégla-kartel példájára hivatkozva ők is majd magasabb árakat kérnek. Már-már kenyértörésre került a dolog, de szerencsére sikerült egy kivezető utat találni. A főváros és a tégla-kartel megállapodtak, hogy a leszállitott téglát *a mostani árakon számlázzák, azonban a főváros a régi 33 koronás árakat fogja fizetni.* Igy a főváros látszólag beismeri, hogy a régi szerződés, amely a 200 millió darab téglára vonatkozik, *ma már érvénytelen*, viszont mégis a régi olcsó árakat fizeti a téglaért.

* * *

A homok-téglák, a koalíciós idők e szomoru emlékei miatt is differenciái voltak a fővárosnak a kartellal. Még a háboru előtt történt, hogy a főváros a tégla-kartel homok-tégláiból 12 millió darabot kötött le két kaszárnya épitésére. A háboru miatt azonban ezeket az épitkezéseket is elhalasztották és a főváros nem vette át a homok-téglákat, amelyeket a kartel a kispesti homok-téglagyár szomszédságában, egy kincstári telken helyezett el. A kartel a telket a pénzügyminisztériumtól bérelte és arra kötelezte magát, hogy 1914 december 31-ig kiüriti azt. Ellenkező esetben minden napra, minden százezer tégla után egy koronát köteles fizetni a kartel a pénzügyi kormánynak, vagyis a 12 millió darab tégla után *napi 120 koronát*. A téglakartel a háborura való hivatkozással, a szerződés meghosszabbitását kérte a pénzügyi kormánytól, amely eleinte hallani sem akart erről. Később azonban, különféle rekompenzációk ellenében megengedte a téglakartelnek, hogy a főváros 12 millió darab homok-téglját a bérelt kincstári telken, egész 1916 december 31-ig elraktározhassa.

*

Végéhez közeledik már lassanként a téglakartel élete is. *1917-ben jár le* a kartel-szerződés és a meghosszabbitására vonatkozó tárrgyalásoknak *1916 év, tehát már a jövő év elején*, kell megkezdődniök. Szakkörökből halljuk, hogy a téglagyárak közül a legnagyobbak *nem lelkesednek a kartel meghosszabbitásának eszméjéért.* Azt vetik szemére a téglakartel vezetőségének, hogy *nem használta ki eléggé a konjunkturákat*, hogy az árak alacsony nivón mozogtak, hogy a nagy épitkezési konjunkturák idején a kartel-ellenes gyáraknak sokkal jobban ment a soruk, mint a kartel tagjainak, hogy minden időben Budapesten fizették a legalacsonyabb árakat. Szóval a kartel nagyon gyönge bázison nyugszik és már most is egész bizonyosnak látszik, hogy a háboru után következő nagy fellendülés legelső napjaiban meg fog szünni a téglakartel. A tégla utáni kereslet akkor olyan horribilis nagy lesz — igy remélik a nagy gyárak vezetői — hogy a gyárak kartel nélkül sokkal jobban fognak majd megélni tudni, mint eddig a kartel keretében.

Glück auf!

A hodoló felvonulás résztvevői.

Városatyai körökben osztatlan megdöbbenést okozott az a hir, hogy *Glück* Frigyes, a közismert magyar mágnás, tagja lett annak a küldöttségnek, amely a főváros hódolatát vitte Bécsbe. Mindenki keresi a rejtély nyitját: mit keres a kacagányos, diszmagyaros diszfelvonulásban az „ismert filantróp", kit képvisel Glück Frigyes? Hogy Bárczy, Bódy tagjai voltak a deputációnak, azt mindenki természetesnek találta. *Harrer* tanácsnoknak kettős jogcime is volt: főtitkára a magyar városok kongresszusának és legdaliásabb tagja a tanácsnak. *Márkus* Miksa elnöke az Ujságirók Egyesületének és nagytekintélyü városatya. *Bródy* Samunál különb daliákat is el lehet képzelni, de ő viszont elnöke a kerületközi választmánynak, amelyből az egész akció kiindult. *Hainiss* Géza elnöke a Józsefvárosi Körnek és szép megjelenésü magyar ember. De *Glück* Frigyesnek egyetlen egy kvalifikációja sem volt arra, hogy a király előtt Budapestet képviselje. Nem pártvezér, nem lángelme, nem nagy városi tekintély, nem nagy dalia, csak annyi tény, hogy huszonhét bizottságnak a tagja és diszelnöke a vendéglősök ipartestületének. Bizonyos, hogy nem a polgármester szólitotta fel Glück Frigyest a hódoló küldöttségben való részvételre, hanem Glück Frigyes volt az, aki önként jelentkezett szolgálatételre. Még egy verzió van: Bécsben ragaszkodtak Glückhöz, Bécsből azt üzenték Bárczynak: — Aztán ne jöjjön közibénk *az öreg borfiu nélkül.* Glück nélkül áthidalhatatlan ür támadna a diszfelvonulás sorfalában . . .

ILONA artézi ásványviz
nem drágább, mint a közönséges szódaviz
Megrendelhető: „Artésia" r. t. Bpest
Telefon 50—72. sz. a.

Események

Tüzveszedelmes mulatóhelyek.

A városházán — mint a *Fővárosi Hirlap* megirta — a tüzrendészetnek uj alapokra való helyezésére gondolnak és most tanulmányozzák ezt a kérdést. Amikor erről van szó, nem hiábavaló munka *a mulatóhelyek pótszék-rendszerének* fölemlitése. Mert a pótszékek az összes mulatókban rendszerré lettek. A tulajdonosok a színházaik befogadóképessége szerint fizetik a közterheket és már ez is elegendő ok lenne, hogy a vasárnapi harminc percenttel megnagyobbitott „ház"-at már csak fiskális szempontokból is figyelembe vegyük. De vannak ennél sokkal fontosabb szempontok is. Ott van a közönség kényelme, melyet ha sehol nem is, de a mulatóhelyeken méltán követelhet meg. E helyett azonban a heringes hordók mintájára berendezett nézőtéren szorongani, tülekedni, egymás lábát taposni és az elfoglalt átjárókon bukdácsolni — ez igazán nem tartozik a közönség kényelméhez. Mindenekfölött pedig egyenesen életveszélyes fenyegetés a szemérmetlen mértékben elharapódzott pótszékrendszer. Aki látott már egy budapesti mulatóhelyet Budapesten vasárnap este, annak nem lehetnek kétségei az iránt, hogy egy esetleges tüzvész alkalmával a székekkel tulzsufolt nézőtér a szórakozó közönség Ökörítója lehet. Erről nem kell sokat beszélni, ezt látni kell és akkor biztosak vagyunk benne, hogy az uj tüzrendészeti szabályzat ebben is szigorubb lesz, aminthogy a színházak, mulatók és mozik tüzbiztonságának megitélésében egész általánosságban is szigorubbnak kell lennie. De ez sem elegendő. Az uj tüzrendészeti szabályzat még a kodifikálásig sem jutott el és addig is gátat kell vetni a veszedelmes viszszaélésnek. Most kezdődik a szezon, most van ideje, hogy a visszaélőket megrendszabályozzák és hinnünk is kell, hogy az illetékes fórum nem fog szemet hunyni ez előtt a viszás tény előtt akkor, amikor a mulatók minden látogatója aggódva lépi át a küszöböt, mert nem tudja, hogy egy katasztrófa esetén hogyan juthat ki a mulatónak csufolt heringes hordóból.

Az uj városatya.

A napokban elhunyt Gelléri Mór a főváros tanácsának is a tagja volt. Utódja az első virilista póttag, *Perlesz* Dezső lesz, aki a Perlesz-féle sertésvágó junior főnöke. Perlesz Dezső mérnök ember és csak később lépett be az atyja, Perlesz Gerzson cégébe. Amerikában és Dániában tanulmányutakat tett és ő hozta Budapestre Dániából elsőnek a sertéspörköldéket. A zsir és disznóhus nagy konjunkturái természetesen ezt a céget is a leggazdagabbak sorába emelte. Az uj városatya félmillió koronát jegyzett a két hadikölcsönből.

A TŐKE

A kartelekről.

— Szén, cukor és petroleum. —

A kartelekről egész könyvtárt irtak már össze a nemzetgazdasági tudomány mivelői. Vannak ennek az intézménynek hires, szenvedélyes ellenségei, de egyben olyan hivei is, akiknél komoly, jóhiszemü és becsületes meggyőződés, hogy a kartelekre szükség van. Az első tábor avval érvel, hogy a kartel leköti a versenyt, nem engedi érvényesülni a kinálat és kereslet hatását, korlátozza a termelést, diktálja az árakat és jogtalanul megadóztatja, megsarcolja a fogyasztást. A másik tábor viszont a kartelek nagy előnyének ismeri el, hogy a termelés szabályozva van, az árképződés ment a nagy hullámzásoktól, az értékesités nyugodtabb, egyszerübb, biztosabb és olcsóbb, ami végeredményben a termelést is olcsóbbá teszi és a fogyasztónak is javára szolgál és igy tovább és igy tovább. Egy azonban bizonyos. A mai rendkivüli viszonyok között a kartel müködése jótékony, sőt szükséges lehet. Láttuk például, hogy Németországban a kormány szinte erőszakkal kényszeritette a rajna—wesztfáliai szénbányákat, hogy ismét kössék meg a felbomlani készülő szindikátust. Miért? Mert a háboru alatt a kartel megkönnyiti a kormánynak az illető termelési ág ellenőrzését, termelő, értékesitő és árpolitikájának irányitását. A kormánynak az ilyen központositott, egyöntetüen irányitott iparágakkal szemben sokkal könnyebb a helyzete. Mert hisz látjuk a gabonánál, kenyérnél, egyes élelmezési cikkeknél, hogy a kartelnélküliség egyáltalában nem akadálya a végnélküli árfelhajtásnak.

Ellenben a kartelált iparágakról annál inkább el lehet várni egy mérsékeltebb, humánusabb árpolitikát, mert hisz ők a békében is eleget keresnek, nincsenek reászorulva rendkivüli háborus nyereségekre. Most kell tehát megmutatniok, hogy a kartel a szolid, biztos árképződés eszköze. Itt ezenfelül hatalmas gazdag részvénytársaságokról van szó, melyek mögött még hatalmasabb pénzcsoportok állanak. Tehát, mi sem volna természetesebb, minthogy jó példával járjanak elől és az árak megállapitásánál némi önmegtagadást, az eladás és szállitás terén pedig, éppen szervezettségüknél fogva, rendet, pontosságot, megbizhatóságot és előzékenységet tanusitsanak a fogyasztóközönséggel szemben. Ám ha ezt önszántukból elmulasztják, itt van a kormány, melynek elég eszköz van a kezében, hogy a karteleket a köz és hadviselés érdekeinek nagyobb tiszteletére kényszeritse.

De hogy van ez a gyakorlatban? Itt van mindenekelőtt a *cukorkartel*. Hatalmas gazdag vállalatok szövetsége. Az unalomig ismeretes, hogy cukorkiviteli ország vagyunk, és sokszorta többet termelünk, mint amennyit elfogyasztunk. A maximális árakat tulmagasan, a kartelek érdekeinek tulságos figyelembevételével állapitották meg. Jó! Ezt elszenvedjük. De miért vannak ezek az örökös zavarok a cukorellátás terén. Miért nem lehet a fővárosban egy kil ó cukrot kapni, óraszámra való utánjárás nélkül? Miért nem lép közbe a kormány és a főváros? És végül még egy ártatlan kérdést: Miért nem teszik közzé a cukorgyárak mérlegeiket? Szégyelik talán horribilis nyereségeiket?

És miért olyan drága a *szén?* Miért oly megbizhatlan a minőség? Hisz a kormány gondoskodott róla, hogy elég munkaerő álljon a szénbányák rendelkezésére? Szénhiány nincs sem magyar, sem cseh, sem sziléziai szénben. A magyar szénkartelnek ezt az egyeduralmát tehát igazán nem tartozik türni az ország ipara, ha a kormány némi jóakarattal van iránta.

És legvégül a *petróleum*. A lapok most tették közzé a „Magyar Gazdaszövetség" panaszos beadványát. Ebből megtudtuk, hogy ha volt is némi zavar a galiciai nyersolajtermelés körül, a petróleumfinomitók Romániából kaptak nyersolajat elég bőségesen és elég olcsón, 15 koronás áron. Még is 102 koronát kérnek nagyban és mire a szegény falusi nép asztalára kerül, már 1 korona 20 fillérbe kerül kilója. A petróleumfinomitók nem olyan szemérmesek, ők már közzé teszik számadásaikat. Az egyik nyeresége az előző évvel szemben 1 és fél millióról, három millióra, a másiké 380.000 koronáról 590.000 koronára, a harmadiké 350.000 koronáról közel egy millióra emelkedett.

Nagyon szomoru dolog az, hogy a magyar fogyasztó közönség még a mai nehéz viszonyok között is csak a káros, rossz hatását érzi a karteleknek. És nincs hatalom, mely ezt a kiméletlen árdiktaturát, a fogyasztás érdekeinek teljes semmibevevését mérsékelné.

A villamossági tröszt szanálása.

Amióta nyilvánosságra került, a börzén és pénzügyi körökben sokat beszélnek a villamossági tröszről amelyet rosszul sikerült üzleti vállalkozások következtében nagy veszteségek értek. A nagy fényüzéssel átalakitott „Arad-hegyaljai motoros-vasut" 3 millióval, a nemrégiben épitett „Pécsi villamossági rt." 1 és fél millióval tartozik a tröszt, amelynél körülbelül hét millió korona *fedezetlen veszteség* mutatkozik. A főbajt az okozta, hogy az aradhegyaljai vasutat, amelyre ráfizetett a tröszt, *nem akarta átvenni a Máv.* A többi telep és vasut is keveset jövedelmezett és husz év alatt mindössze csak 800.000 kor. tartalékot tudtak félre tenni. A *konstantinápolyi telep* és az *ujvidék-mitrovicai villámos* jövedelmét pedig a háboru befolyásolta ugy, hogy ezeken sem keresett a tröszt, amely állandóan aránytalanul nagy összeget, 7—800.000 koronát fizetett ki osztalék cimén. A vállalat pénzügyi bajaira elsőnek *Sebesztha* Kolos jött rá, aki mint a Hitelbank igazgatója, tagja volt a tröszt igazgatóságának. A tröszthel érdekelt „Trieszti légszesztársulat" azon az álláspontón van, hogy a veszteségek nem uj keletüek és miután ő 1912-ben vett át 7000 darab tröszthrészvényt, a régi veszteségekért nem vállalhatja a következményeket. Éppen ezért a *részvényeknek készpénzben való visszavásárlását* követeli. A légszesztársulat nevében dr. *Camus* Ernő intézi a tárgyalásokat. A tröszt alaptőkéjét minden valószinüség szerint *50 százalékkal lebélyegzik.* A vállalat részvényei a tőzsdén 170—180 koronáig csusztak le. Kötvényei szintén erősen estek, mert Bécsből nagyobb tételeket kináltak eladásra. A vállalat igazgatóságából természetesen ki fognak válni a trieszti légszesztársulat emberei. Az ügyvezető igazgatóság azonban megmarad a helyén. A tröszthöt most *Kovács* igazgató vezeti, akit *Tolnay* Kornél helyébe Németországból hoztak a tröszthöz, évi 60.000 korona biztositott jövedelemmel.

Megindul az osztálysorsjáték.

Mint pénzügyi körökben halljuk, az *Osztálysorsjáték rt.* abbamaradt huzásait *október 7-én* tovább fogja folytatni ott, ahol annak idején abbahagyták, az *ötödik osztálynál*. Az Osztálysorsjáték rt. erről már *bizalmasan értesitette is az ügynökségeit*. Arról, hogy a befizetett pénzek kamataival mi történik, hogy a kamatokat megtérithik-e a sorsjegyek tulajdonosainak, arról persze nem beszél a társaság, amelynek még a sorsjátékok szüneteléséből is szép haszna volt.

A kincstár tüzifát termel.

A kincstári erdők kitermelésében nagy jelentőségü változások fognak bekövetkezni. Mint ismeretes, eddig a kincstári erdők faanyagát nyilvános árveréseken licitálták el, a legtöbbet igérőnek. A jövőben az értékesitésnek ez a módszere meg fog szünni, mert a kincstár *saját maga fogja kitermelni a faanyagot házilag* és az igy nyert faanyagot fogja értékesiteni. A földmüvelésügyi kormány már hozzá is járult a kincstári erdőigazgatóság uj javaslatához, amely meg fogja szüntetni a fatermelők nagy árfelhajtását, a tulkalkulációt és az ennek eredményeképpen bekövetkezett horribilisen magas faárakat. A fakitermelés ugyanis kincstári üzemben lényegesen olcsóbb lesz és igy, ha a fakartel erőszakos üzleti politikájával fel nem veri az árakat, akkor az árakban *lényeges csökkenéseknek* kell majd bekövetkezni.

Bründl János

csász. és királyi udvari szállitó.

Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.

Egészségügyi müszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

Gummi-
hulladékot
legmagasabb árban vásáról a
Magyar Ruggyantaárugyár Részvénytársaság
Budapest, X., Kerepesi-ut 17.

BAROKALDI NÉPARÉNA
Városliget, Mutatvány-tér.
Naponta délután 3 órától kezdve
Jancsi és Juliska
ragyogó kiállitásu mesejáték.
Bámulatos cirkuszi mutatványok.
Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.
Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Csuz, köszvény
ellen, hatásában felülmulhatatlan a
Káli Linimentum
Üvegje 2 korona
ZOLTÁN gyógyszertárban
Budapest V., Szabadság-tér

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, mükő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Nincs többé hushiány!
Szállitunk naponta friss sózott
tengeri halat
tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ára kilónként
1 kor. 60 fillér
Rendkivül izletes paprikásnak, rántott vagy sülthalnak elkészitve. — Elkészitési módokról leirás ingyen. Rendkivül ajánlatos fogolytáborok, kórházak, népkonyhák élelmezésére. Kapható kicsinyben:
Központi Vásárcsarnok
Garay-téri Halcsarnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok
Nagyban:
Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Budapest, VI., Vágány-u. 12.
Telefonszám: 52—44 és 497—I.

Tisztelettel értesitjük igen tisztelt üzletfeleinket hogy központi irodánkat **Budapest, IX.. Ferenc, körut 41. szám** alá helyeztük át, ahol épitési anyagok eladásával is foglalkozunk.
Melocco Péter Cementáru-gyár és Épitési Vállalat R.-T.
Telefonszám: József 40-86. József 40-87.
Gyári üzem: mükövek, burkolólapok, csövek és betontárgyak készitése. — **Műszaki osztály foglalkozik**: vasbeton és betonépitkezések, csatornázások, hidépités és vizcsőművek, padló- és faburkoló munkálatok kivitelével. **Anyagelárusitó-osztály** árusit mindennemü épitési anyagot.

Alapittatott 1857. Telefon 57—04.
GLASZ JÓZSEF
császári és királyi és főhercegi udvari szállitó
Nyereg- és szijgyártó
Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.
a Ferenciek-tere mellett.

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár részv.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizella-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76 191-1

NEMZETI PARK
a parkzenekar
már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez
Belépti dij 20 fillér
A földalatti éjfélig közlekedik.

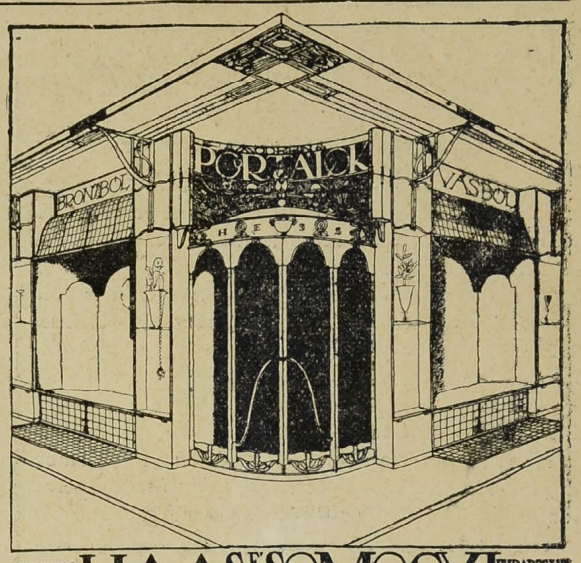

TELEFON 72-44 **HAAS ÉS SOMOGYI** BUDAPEST-VI. FRANKENBERG-TÉR 2.

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.
Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosóda berendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

TŐKE GYÖRGY
épitési vállalkozó
vállal kőmüves és ácsmunkákat.
TELEFON 157—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat
Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Ki ály-utca 67. szám.
Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.
Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. **Stero** pillértéglák. **Disztéglák** sárga, vörös, bőr és más szinben.
Zománcozott disztéglák, „Reform" választófaltéglák Sikfödém-téglák. **Travers** (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges zománcozott.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: **Lift.**
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. szeptember hó 15-én. — 38. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-43

Eltalálta

kegyelmes uram, Budapest közigazgatásának az a legfőbb baja, hogy hiányzik belőle a *kereskedelmi szellem*. És ki volna illetékesebb ennek az itéletnek a kimondására, mint a földmivelésügyi miniszter, az agrárpolitika hivatalos vezére Magyarországon. Ő mondta a füszerkereskedők küdöttségének, hogy több kereskedelmi szellemet kell belevinni a városi igazgatásba. Ő, a legfőbb agrárpolitikus már régen rájött arra, hogy merkantilista szellem nélkül még az agrikultur közigazgatás sem lehet el. Műtrágyakartel, szeszkartel, cukorkartel gondoskodnak a trágyázó, szesz- és cukorrépa termelő gazdák jólétéről, a birtokpolitikát pedig „altruista" alapon, de erős kereskedelmi szellemmel ugyancsak egy bank csinálja. Ez a lélek szállja meg tehát a város urait is és akkor boldog lesz nemcsak a vidéki, de a fővárosi magyar is.

Mert valósággal fölháborító, mennyire irtózott eddig a főváros igazgatása mindentől, ami „üzlet". Polgármester, alpolgármesterek, tanácsokok, ügyosztályok, üzemek igazgatói a középkori aszkéták puritánságával utasitottak el mindenkit, aki olyan javaslattal, ötlettel jött a közgyülés elé, amelynek valami üzleti szine volt, amelynél valaki keresni akart. Nem adtak és nem vettek a közgyülésen telkeket, nem épitettek, nem szabályoztak, nem kötöttek hitelmüveleteket, nem adtak koncessziókat, szubvenciókat, mihelyst észrevették, hogy azoknál valaki előnyökhöz juthat. A közgyülési teremből kizártak mindenkit, aki a városon keresni akart, aki a várossal bármily érdekösszeköttetésben volt. A közélelmezés bajait ugy oldották meg, hogy a város nem bizott kereskedőkre semmit, nem adott hasznot, jutalékot senkinek, maga látott el mindent: bevásárlást, eladást, szétosztást. A kijárókat, kufárokat, proviziósokat korbáccsal kergették ki a Károly-köruti szent hajlékból.

Ennek a rideg bürokrata puritánságnak meg kell szünni. Államot, várost, megyét ezentul ugy kell kormányozni, mint egy részvénytársaságot. Osztalékalapon, proviziós alapon és tantieme alapon. A kéz kezet mos és a „leben und leben lassen" elve alapján. Az agráriusok vezére, ime, meghajolt a merkantilista szellem előtt. Uj korszak következik, a merkantilis közigazgatás korszaka, mely megszüntet minden szociális nyomoruságot a fővárosban, csakugy, mint a vidéken. És ha igy lesz, ha a legfelsőbb helyről érkezett buzditás szerint teljesen üzleti alapra fektetik a közigazgatást, akkor *Vázsonyi* Vilmos szavai kibővülnek, mert akkor városatyának lenni szégyen lesz, de — hasznos.

Fullánkok

Két röpke

hir száguldott végig az országon s a két hirben mennyi öröm, mennyi vigasz, mennyi elégtétel! Jónás társasága kibővült, uj viziló született az állatkertben. Ez volt az első jelentés, amelyhez hozzáfüzték, hogy az ujszülött kitünően érzi magát, nem panaszkodik tejhiányról és dicséri Budapest tanácsát. A másik hir arról szólott, hogy a sajtó képviselőinek és a tizes bizottság képviselőinek megmutattak vagy kétezer darab sertést és elvezették őket egy pincébe, ahol nem volt meglepetés a jövetelük, ugy hogy példás tisztaságban és rendben találhatták a zsiros hordókat. Mindebből pedig arra kellett a meghivottaknak következtetni, hogy a bölcs főváros bőségesen gondoskodott sertéshusról és zsirról. Holott a szépen felhizott disznók és a csinosan kitisztogatott zsirpincék még nem jelentik azt, hogy a főváros hus- és zsirszükséglete biztositottnak tekinthető. Nagyon miniatürnek, kisszerünek, értékes miniának, kezdőleges próbálkozásnak, Potemkin-dolognak tetszik az egész, ha meggondoljuk, hogy az összes városi sertések alig pár heti sertéshus fogyasztását tudják kielégiteni a pesti publikumnak és a sertésvásárlás is, a zsirkészletek halmozása is csak azt a célt kivánja szolgálni, hogy a város sakkban tartsa a hus- és zsiruzsorásokat. Hogy ez mennyire sikerült eddig, arról jobb nem beszélni.

A pékek

a mi drága, nagyon drága és egyre drágább barátaink, vidéki körutra indultak. Temesváron nagy botrány volt, mert a budapesti pékipartestület elnöke állitólag azért utazott oda, hogy a temesvári pékeket a kenyérárak emelésére igyekezzék rábirni. Nem bizonyos, hogy csakugyan igy volt, de jellemző, hogy a pékeket erre az agitációra képeseknek tartja a közvélemény. A budapesti ipartestület elnökének hóditó körutjához a fővárosnak is volna egy-két szava, mert hiszen világos, hogy a temesvári áremelés minden pestisnél gyorsabb uton érkeznék Budapestre Jó lesz tehát éber figyelemmel kisérni ezeket a vidéki kirándulásokat és nem árt, ha a budapesti pék urak magukba szállnak, látván a tömegundort, amely az áremelés hirére az országot elfogta.

A Kárpátokban

ujraépülnek az orosz hordáktól elpusztitott falvak. A nemzet áldozatkészsége páratlan lelkesedéssel segiti gyakorlati kivitelhez azt az eszmét, amelyet Németország a keletporoszországi falvakban már meg is valósitott. Nap-nap után olvassuk, hogy Debrecen, Nagyvárad, Kecskemét, Szabadka és a többi magyar város a nemzeti kötelességnek mily nagy részét vállalta magára. Egyedül Budapest, a magyar főváros hallgat, egyedül a főváros tanácsa késik az előterjesztéssel. Nyilván attól fél a tanács, hogy a Kárpáti Budapestnek — a nagyobb hasonlatosság kedvéért — szőröstül-bőröstül átengedi Budapest közönsége az egész tisztelt tanácsot.

Fock tanácsnok nyilatkozik

az Andrássy-ut burkolásáról, a villányi-uti csatorna épitésről, kőbánya vásárlásáról és egyebekről.

A mult héten versenytárgyalási hirdetés jelent meg az Andrássy-utnak fával való burkolására vonatkozólag. A *Fővárosi Hirlap* munkatársa megkérdezte *Fock* Ede tanácsnokot, az ut- és csatornaépitő ügyosztály vezetőjét, hogy az eddigi vállalkozónak, a *Neumann és társa* cégnek lejárt-e a szerződése, vagy egyéb okok késztették az ügyosztályt a szerződés fölbontására. Fock tanácsnok a következő fölvilágositásokat adta:

— A Neumann és társa céggel kötött szerződés lejárt és igy igen természetes, hogy a versenytárgyalást kiirtuk. A sajtóból azonban értesültünk Neumannék viselt dolgairól és igy meg kell keresnem és meg is fogom keresni az ügyészséget, hogy mitevők legyünk. Egyelőre a fogva levő Neumann helyett fiai vezetik a munkálatokat.

— Ugy tudjuk, a középtési bizottság elhatározta, hogy az Andrássy-utnak az *Oktogon-tértől a ligetig* terjedő részét aszfalt-burkolattal kell ellátni. Most mégis faburkolásról szól a versenytárgyalási hirdetmény?

— A középitési bizottság ezt tényleg elhatározta és ehhez a határozathoz a tanács is hozzájárult. Egyelőre azonban a háboru folytán beállott aszfalthiány megakadályoz bennünket abban, hogy a határozatnak érvényt szerezzünk. Különben is vannak ezen az uttesten olyan részek, amelyekért Neumannéknak, az eddigi vállalkozóknak, 1918-ig terjedő jótállásuk van. Természetesen ez a jótállási kötelezettségük 1918-ig minden körülmények között fönnáll. Az esetleges uj vállalkozó majd azokon a részeken fogja a javitási mukálatokat végezni, amelyek nincsenek benne Neumannék jótállásában.

— Jóváhagyta-e már a belügyminiszter a *Villányi-uti csatorna* épitési munkálatainak kiadását?

— A belügyminiszteri jóváhagyás már megtörtént és a munkálatok is folyamatban vannak. Orosz foglyok dolgoznak a villányi-uti főgyüjtőcsatorna munkálatain és éppen most irtam alá azt a kérésünket, hogy még több foglyot bocsássanak rendelkezésünkre, mert az őszi idő beköszöntésével, amikor legkisebb a Duna, most kell megépitenünk a csatorna kitorkollását. Ezzel kapcsolatban azonban meg akarjuk csinálni az *Ördögárok beboltozását* is, amely szintén nagy munka és elsőrangu érdek.

— Az ügyoszály legnagyobbszabásu terve most *a balparti csatornázás* megvalósitása. *Az óbudai csatorna már készen van.* Némi késedelmet szenvedett ugyan a dolog, mert a kerekek és zsilipek szállitása, amelyek külföldön készülnek, a háboru miatt nem voltak szállithatók. Most azonban már megérkeztek és ma már semmi akadálya nincs, hogy az óbudai csatornát, amelynek költségei két millióra rugnak, a jövő hónapban ünnepélyesen átadjuk.

— Szabad-e még a kőbánya vásárlás és a kőzuzda fölállitása iránt érdeklődnöm?

— A *kőbánya vásárlása* igen fontos kérdés. A kő nagyon drága és nekünk sokra van szükségünk. Annak idején nagyban folytak is a tárgyalások, ezek azonban különböző okok miatt megakadtak. Alig várom a háboru végét, hogy ezt a kérdést valahogyan megoldhassuk. A *kőzuzda* fölállitásához, helyesebben a cementlapok készitéséhez már hozzájárult a belügyi kormány. Azt az óhajtását fejezte ki azonban, hogy a cementlapok készitése a kőbányákban történjék, amihez természetesen elsősorban kőbányára van szükségünk. Ha kőbányánk lesz, azzal automatice megoldódik ez a másik kérdés is.

Sertések paradicsoma

Motto: A hizlalás fényes üzlet.

(*Szinhely:* a kőbányai sertésszállás-telep. Idő: mult hét. Személyek *Bódy* alpolgármester, *Székely* Ferenc városatya, a Belvárosi Takarékpénztár elnöke.)

Székely (merengő tekintettel nézi a város sertéseit, amint a zamatos kukoricadarát falják): Jó üzlet lehet a sertéshizlalás.

Bódy: Jó üzlet bizony.

Székely: Ahogy igy elnézem a gömbölyödő sertéseket, arra gondolok, hogy e telepen sertéseket kellene hizlalni.

Bódy: Hiszen egyebet sem csinálnak itt, mint éppen azt.

Székely: Jó, jó, nem ugy értem. Arra gondolok, hogy kár volt beszüntetni a kőbányai sertésszállásokat, békeidőben is folytatni kellene a szálláskon a sertéshizlalást. Kitünő üzlet lenne.

Bódy: Kitünő üzlet bizony.

Székely: Hát akkor miért nem csinálja meg a főváros a háboru után?

Bódy: Hát nem méltóztatik tudni, hogy a fővárost mellőzték ennél az üzletnél? Megcsinálták nélkülünk a tétényi sertéshizlalót.

Székely: Hiszen éppen ez az, erről van szó. Ennek a vállalatnak volna konkurrense a főváros kőbányai hizlalója. Elsőrendü üzlet volna.

Bódy: Elsőrendü üzlet bizony. De sok pénz kellene hozzá.

Székely: Megér minden pénzt. Fényes üzlet volna.

Bódy: Bizony, fényes üzlet volna.

(A teljesség kedvéért tudni illik, hogy a tétényi telep a Kereskedelmi Bank, a Hitelbank és a kormány alapitása. Székely Ferenc ennek a vállalatnak akar konkurrenciát szerezni. Vajjon melyik bank állana a főváros mellé? . . .)

Zsiros városatyának

fáj a főváros konkurrenciája

Nem szép a fővárostól, hogy a saját városatyáinak csinál konkurrenciát. Példának okáért zsirt vásárol a főváros, pedig a városatyák között akadnak olyanok, akik mással sem foglalkoznak, mint zsirszállitással s akik nem válogatják meg az eszközöket, ha arról van szó, hogy városatyai minőségüknek a kihasználásával üzleti titkokat puhatolhatnak ki a városnál.

Nevezzük nevén a gyereket: *Beimel* Sándor udvari tanácsos urról van szó, a *Beimel és Fia* zsirnagykereskedő cég főnökéről. Ugy derült ki a dolog, hogy a minapi sertés-kiránduláson a város képviselői részletes adatokkal füszerezték a sertés- és zsirkészletek bemutatását. Elmondták, hány sertése van a városnak, mennyi zsirja, mennyi szalonnája, meddig akarja a város gyarapitani a készleteket, mikor akarja azokat piacra dobni, hogy vásárolta a sertést és a zsirt és milyen áron akarja értékesiteni az árut. A sajtó jelenvolt képviselői buzgón jegyeztek, mert tudták, hogy a közönséget módfelett érdeklik ezek az adatok, hiszen kiderül belőlük, hogy a nagy hus- és zsiruzsorának még kevésbé van jogosultsága, mint eddig hitték az emberek.

De az adatok közléséről le kellett mondani az ujságiróknak. A közélelmezés városi vezetője ugyanis igy szólott hozzájuk:

— Uraim, arra kérem önöket, ne közöljenek egyetlen adatot sem. A konkurrencia, a magáncégek ugyis mindenféle eszközzel igyekeznek tőlünk megtudni mindent, csak azért, hogy könnyebben spekulálhassanak. Olyan gazdag és tekintélyes városatya is, mint *Beimel* Sándor udvari tanácsos, zsirkereskedő ismételten faggatott már bennünket a közélelmezési bizottságban is és keresztkérdésekkel igyekeznek megtudni tőlünk, mennyi a zsirkészletünk és mikor akarjuk már piacra hozni az árut. A cél világos: a bizottsági tag ur az adatok birtokában jobban spekulálhat. Bizony-bizony, ez az eset nem éppen ritka manapság. Egy másik városatya például erővel azt a tanácsot adta nékünk, hogy csak adjuk el minden zsirunkat. Ez t. i. nagyon fontos az ő *szalámi-üzlete* szempontjából.

Az ujságirók tudomásul vették a hivatalos kijelentést és nem tették meg a spekuláns városatyáknak azt a szivességet, hogy közöljék az adatokat.

Jubiláló városatyák

Harminc éve bizottági tagok.

Ritka és nevezetes jubileumot ül nemsokára a főváros törvényhatósági bizottsága: a legközelebbi napokban lesz harmincadik évfordulója annak, hogy *nyolc városatya* tagja lett a közgyülésnek. A jubiláló bizottsági tagok, akik harminc év óta szakadatlanul tagjai a főváros parlamentjének, a következők: *Bródy* Samu, *Eckermann* Ede, *Friedmann* Bernát, *Grecsák* Károly, *Havass* Károly, *Kollár* Lajos, *Lánczy* Leó és *Tóth* László.

Bródy Samu egyik vezére a lipótvárosi bizottsági tagoknak és elnöke a kerületközi választmánynak. Legutóbb a bécsi hódoló diszfelvonuláson szerepelt, mint a főváros egyik képviselője. *Eckermann* Ede a kereskedelemügyi miniszterium nyugalmazott tanácsosa. Nagy szolgálatot tett a fővárosnak a budai alagut restaurációs munkálatainak vezetésével és tevékeny része volt a Lánchid ujraépitési munkálatainak előkészitésében is. A közgyülésen sohasem hallatta a szavát, sohasem kereste a szereplést. *Friedmann* Bernát, a kiváló kriminálista, a tisza-eszlári vérvád-pörben Eötvös Károlynak volt egyik védőtársa. Fiatalabb korában gyakran szerepelt a közgyülésen és a szakbizottságokban. Az utóbbi esztendőkben már csak ritkán jelent meg a közgyülésen és tartózkodott minden szerepléstől. *Grecsák* Károly az Erzsébetvárost, *Havass* Károly pedig a Vizivárost képviseli harminc esztendő óta. Mindkettő kuriai tanácselnök és talán állásuknak disze és méltósága tartja vissza őket attól, hogy aktiv részt vegyenek a főváros törvényhatósági életében. Hosszu idő óta nem hallani a szavukat, de azért ritkán hiányoznak a közgyülésről. *Kollár* Lajos a második kerület egyik vezére. Ügyvéd, udvari tanácsos és ismételten volt főpolgármesterjelölt. Különösen közlekedési ügyekkel foglalkozik s emlékezetes még az a felszólalása, amelyet az autobusz-kérdésben tett a közlekedési bizottságban. A közgyülésen utoljára a Kossuth Lajos-utcai villamosvasut dolgában tartott nagyobb beszédet. *Lánczy* Leó v. b. t. t., a Kereskedelmi Bank nagynevü elnöke. Régebben a pénzügyi bizottságban és a közgyülésen is ismételten hallatta sulyos szavát. Ma már csak nagyritkán jár a közgyülésre, nem szerepel a városházi fórumon, távoltartja magát a köznapi nyilvánosságtól, de azért a beavatottak előtt nem titok, hogy Magyarország bankfejedelme nem egyszer segitette ki az utóbbi években is praktikus tanáccsal a várost, valahányszor sulyos anyagi gond nehezedett a város vezetőinek vállaira. *Tóth* László valamikor Kőbánya Krőzusa volt. Egész házsoroknak volt tulajdonosa, saját külön bankja volt, hires és milliókat érő sertés-telepe. A közgyülésnek egyik legtekintélyesebb tagja volt Tóth László, de ma már nem szerepel.

Gyógykezelik a közegészségügyet

Buzay tanácsnok tervei.

Azok az események, amelyeket a háborus viszonyok során láttunk, rendkivüli mértékben ráterelték a figyelmet a székesfővárosi közegészségi ügyosztályának müködésére. Remélhető az is, hogy a háborus tapasztalatok beigazolják azokat a törekvéseket is, amelyekért ez az ügyosztály és annak vezetője, *Buzay* Károly tanácsnok évek óta nehéz harcokat vivott. A közegészségügyi intézmények és a fővárosi kórházak fejlesztésének aligha lesznek azután akadályai és igy azok a nagyszabásu tervek, amelyekért az ügyosztály küzd, valószinüleg sürgősen megvalósuknak.

A *Fővárosi Hirlap* munkatársa fölkereste *Buzay* Károly tanácsnokot, aki röviden vázolta ezeket a terveket. Első kérdésünk a *főváros gyógyszerüzemének* fölállitására vonatkozott:

— Sok szó esett már a lapokban — mondta a tanácsnok — erről a kérdésről, valamint a Gremium-mal való viszonyunkról. Sőt arról is, hogy a gyógyszerészek zsarolnak bennünket. Pedig erről szó sincsen. A Gremium a belügyminiszterium által meghatározott gyógyszerárak alatt szállit nekünk és miután a gyógyszerészeket is ő látja el, hiába próbálkoztunk máshol olcsóbban beszerezni szükségleteinket, erre nem lehetett mód. Csak egy példát említek. A desztilált viz árát a belügyminiszter 50 fillérben szabja meg, a Gremium ötven percenttel olcsóbban, huszonöt fillérért szállitja. Viszont azonban igaz az, hogy mi magunk, ha egy ezerkétszáz koronás gépet beszerzünk, két fillér költséggel állitjuk elő. Igy van ez a gyógyszerek legnagyobb részénél és igy csak természetes, hogy eltökéltük, hogy *akármi módon is fölbontjuk a Gremium örökös szerződését. Fölbontjuk, ha kell pör utján is.*

— Régi terve az ügyosztálynak *a temetkezés községesitése* is, — kérdeztük — történtek-e uj lépések?

— Ez is sok üzleti érdeket sért, ez az akadálya a gyors megvalósitásnak. Persze legszebb lenne a dolgot svájci mintára megvalósitani, ahol egyes városokban a város polgárait egészen ingyen temetik el. Ott az ember polgárjogai közé tartozik, hogy ingyen halhasson meg. Mindez azonban még igen távol eső dolog. Egyelőre legfontosabb és legsürgősebb megoldandó egészségügyi feladatunknak a *kötelező fölravatalozást* tekintem. Ezt a javaslatot hamarosan előveszszük, bár egyszer megbuktunk már vele. A „Chevra Kadisa" buktatta meg, mert rituális aggodalmai voltak. Természetesen a Chevra számára a kötelező felravatalozás anyagi kárt is jelent. Most ujra felvettük a tárgyalásokat velük és bár a dolog nehezen mozog, remélem ezuttal nem marad el a siker. Szerintük a megvalósitásnak rituális akadályai vannak, szerintem nincsenek. De át kell és át fogjuk hidalni a nehézségeket, mert a mi lakásviszonyaink mellett kész veszedelem, hogy a holttest esetleg napokon át a lakásban maradjon.

A *kötszerüzem fejlesztésére vonatkozólag* ezeket mondta *Buzay* tanácsnok:

— Részben egyes iparágak elégtelensége, de nagyrészt anyagi kérdések is arra kényszeritenek bennünket, hogy a kötszerüzemet minél szélesebb alapokon fejlesszük. Nemcsak a költségkimélés, de időspórolás is diktálja, hogy kovácsmühelyt állitsunk föl. Vele kapcsolatban autogén-hegesztő és más mühelyekre is szükségünk van. Nagyon fontos például a cinező mühely, amelynek igen nagy a hivatása. Nemcsak a kórházi főzőedényekről van szó, amelyek többnyire nagy üstök lévén, rézből készülnek és igy cinezés nélkül esetleg mérgezést okoznának; hanem szó van igen nagy mennyiségü kórházi hygienikus eszköz cinezéséről is.

— Szó van aztán többek között egy *üvegfuvó mühelyről* is, hol a legfinomabb orvosi eszközöket állitanák elő. Ez az iparág Magyarországon teljesen kihalt. Még Buda-

pesten van egyetlen müvelője, de már az is öreg ember. Az a szándékunk tehát, hogy megváltjuk az ő mühelyét és magunk állitunk föl üzemet. Ezzel nemcsak anyagi megtakaritáshoz jutunk, de megmentjük a magyar ipart attól a szégyentől, hogy ez a fontos iparág nyomtalanul elünjön és e tekintetben a külföldnek legyünk kiszolgáltatva.

— Mindehhez természetesen itt a városházán sem helyünk nincsen, sem pedig az Üzemek zajával nem tehetjük tönkre a hivatalok csendjét. Nagy gyárszerü épületre van tehát szükségünk, ahol mindezt a sok és fontos mühelyt elhelyezhetjük. Akkor legalább módunk lesz arra is, hogy raktárainknak is helyet kapunk. Raktáraink ugyanis oly nagyok, hogy hely hiányában be kellett költöznünk a rozoga kis Rókus-ba, amely bizony olyan rossz karban van már, hogy szinte életveszedelmes a benne való járás-kelés. Maga ez a körülmény is sürgeti terveink megvalósitását.

— A kórházi programm — jegyeztük meg — természetesen a mai háborus viszonyok miatt nem aktuális?

— A háboru bizony sok mindenben megakadályoz bennünket. Nagy kérdés például, hogy mi lesz a háboru után a Zita-kórházzal? Ki tudják-e oda telepiteni a Rókus-kórházat, amig az uj felépül? Előbb a Révész-utcai hadikórházra gondoltunk erre a célra, de azt időközben a rokkantak számára foglalták le. De a célnak megfelelő lesz a Zita-kórház is, amely azonban az utolsó szegig a hadügyminiszteriumé, a főváros csak az egészségügyi berendezést, az orvosokat és ápolókat adja. A kórház akár még tiz-tizenkét esztendeig is alkalmas lesz betegek befogadására. A kérdés most már az, hogy mik a céljai vele a hadügyminiszteriumnak? Ha meg akarja tartani, akkor meg kell vásárolni a telket, amely viszont a fővárosé. Ellenkező esetben mi váltjuk meg az épületeket.

— Kórházügyünk különben is sok nehézségekkel küzd. A kormánnyal is voltak tárgyalások az állami hozzájárulásra vonatkozólag. Megegyezés nem jöhetett létre, a tárgyalások megszakadtak. Hiszem, hogy hamarosan mégis eredményeket érünk el, mert mindenkinek be kell látnia, hogy a fővárosi polgárság legfellebb csak tiz percentjét adja a kórházak forgalmának és a kormánynak honorálnia kell, hogy a fővárosi kórházak kilenczven percentben országos érdeket szolgálnak.

Megbirságolt vállalkozók.

A felebbezést elutasitották.

A vállalkozási visszaélések két eklatáns esetével foglalkozott a IX-ik kerületi előljáróság. Mind a két esetben megbüntette a vállalkozókat, akik az utcaburkolások körül követtek el szerződésükbe ütköző dolgokat.

Az egyik esetben a *Magyar keramiaigyár r.-t.* a megbüntetett vállalkozó. A Ranolder-utca keramit utburkolatának késedelmes helyreállitása miatt a IX. kerületi előljáróság birsággal sujtotta. A vállalkozó részvénytársaság megfelebbezte az előljárósági birságolást, de a tanács helybenhagyta azt.

A másik szerződését be nem tartó vállalkozó a *The Nefchatel Co. lmtd.*, amelyet a Lónyai-utca burkolásának szabályellenessége miatt birságoltak meg. A The Nefchatel Co. lmtd., amely különben állami felügyelet alá van helyezve, neve nem először fordul elő a háboru során. Mindjárt a háboru elején az egyik közgyülésen is heves támadások hangzottak el a társaság ellen és élénken kifogásolták, hogy a főváros a Fürdő-utca burkolását a háboru alatt angol cégre bizta. Ugy látszik azonban, a városházán nem volt hatása a kemény fölszólalásoknak, mert az idegen cég még ma is munkálatokat végez és pedig — mint az előljáróság hitelesen és birsággal sujtva megállapitotta — szabályellenesen.

Események

Széncsuzda a budai állomáson.

A *trifaili szenet* szobafütésre eddig Budapesten egyáltalán nem használták. Most a háborus viszonyok között beállott nagy szénszükséglet folytán a trifaili kőszén is bevonul a magyar fővárosba. A Déli vasut, miután a trifaili bányák az ő vonalai mentén fekszenek, a közgazdasági ügyosztály közbenjárására a budai állomáson területet engedélyezett a *Winter* Hermann és a *Rosenthal* Géza szénkereskedő cégeknek, hogy ott az érkezendő trifaili szén számára csúzdát állithassanak föl.

Glück Frigyes

törvényhatósági bizottsági tag résztvett a hódoló diszmenet fővárosi küldöttségében és erről multheti számunkban megemlékeztünk. Olvasóink közül többen félremagyarázták közleményünket. Mi, Glück Frigyes társadalmi téren szerzett érdemeit nem akartuk lekicsinyleni, sőt elismerjük, hogy közismert jótékonyságával és ujabban különösen a „Központi konyha" létrehozásánál elismerésre méltó áldozatkészséget tanusitott.

Az Auguszta-hajó menetrendje.

1915 szeptember hó 7-étől, keddtől kezdve, a hajó — hétfő kivételével — naponta délután ½5 és 6 órakor indul az Eötvös-téri kikötőből. Ötórai tea. — Kitünő quartett. — Ének, hangverseny stb. A ½5 órakor beszálló utas — vasár- és ünnepnap kivételével — a következő sétahajóuton, ráfizetés nélkül, vehet részt.

A TŐKE

Bécsi panaszok.

A bécsi terménytőzsde titkára, *Horovitz* Sándor dr. keservesen panaszkodik a bécsi gabonakereskedelem hanyatlásáról . . . „A bécsi gabonakereskedelem az összeomlás előtt" — ez a cime a Neue Freie Pressé-ben közzétett cikkének, amely tehát ugy akar hatni, mint egy vészkiáltás. A titkár ur jól forgatja a tollat és nagyon hatásos és erőteljes kifejezésekkel tudja izgatni az érzékeny bécsi kedélyeket. „Ha a bécsi gabonapiac elveszíti önállóságát a külföldi piacokkal szemben, az államnak gazdasági hatalma hanyatlik", — kiált fel egy helyütt szenvedélyesen.

A panasz lényege az, hogy az osztrák kormány, amikor megteremtette a gabonabeszerzés és ellátás háborus szervezetét, a bécsi gabonakerekedelem közreműködését nem vette olyan mértékben igénybe, amint ezt Horovitz ur és érdektársai szerették volna. A bécsi piacnak a cikkiró szerint nemcsak az a feladata, hogy a várost és környékét kenyérmagvakkal és takarmánycikkekkel ellássa. Szerinte Bécs központja a monarkia gabonaforgalmának, behozatali, kiviteli és tranzitó kereskedelmének. Ha a háboruban a bécsi piacot ettől a hatalmától megfosztják, akkor ez a hatalom a béke után sem fog feléledni.

Tartunk tőle, azaz reméljük, hogy ez a jóslás be fog válni, de Horovitz abban téved, hogy ez az összeomlás az osztrák kormány mulasztásainak következménye. Nem, ez egy természetes folyamat, melyet a háboru csak siettetett, de az osztrák kormány ebben igazán ártatlan. A bécsi piac — sajnos — nagyon sok dologban csakugyan vezető és központi piaca nemcsak Ausztriának, de Magyarországnak is. Fejlettebb iparával, kereskedelmével, börzéjével, pénz és hitelszervezeteivel Budapest még soká nem tud kellőképen versenyezni. Mint az udvar, a közös miniszteriumok és a diplomácia székhelye egyébként is nagyobb vonzóerőt gyakorol a külföldiekre, mint Budapest. De a bécsiek csodálatosan felhetetlenek. Ők még azt is ambicionálják, hogy a gabonakereskedelem központja is Bécs legyen. Magyarország gabonafeleslegei pótolják Ausztria jelentékeny terméshiányát. Magyarország feleslegeit viszik ki külföldre. A Balkán-államok — földrajzi fekvésüknél fogva — ugyancsak Magyarországon át bonyolitják le kiviteli és tranzitó forgalmukat. Ez hiába van igy, a bécsiek azért mégis véres igazságtalanságnak és merényletnek tartják, hogy Budapesten is van gabonabörze és gabonakereskedelem.

Husz esztendő előtt még Bécsben évről-évre nemzetközi magvásárokat tartottak. Bécs vidám és szép város, jól lehet benne mulatni. A magvásárok látogatóinak tiszteletére még ezenfelül banketteket, ünnepségeket is rendeztek, tehát ezek a látogatók ott igen jól érezték magukat. De azért ezek a nemzetközi cécók egyszerre csak megszüntek, mert a látogatók lassankint elmaradtak. Reájöttek ugyanis, hogy Bécsben csak mulatni lehet, gabonát vásárolni nem.

Ahogy ezek a magvásárok megszüntek, ugy kell megszünni annak az illuziónak, hogy Bécs gabonakereskedelmi központ. Eddig is csak mesterségesen tudták fenntartani ezt a látszatot, főleg a magyar gabonakereskedelem indolenciája folytán. Most a háboru alatt kitünt, hogy a bécsi gabonatőzsde, a bécsi „Központi" gabonakereskedelmi szervezet éppen olyan mesterkélt, melegházi növény, mint a milyen a nemzetközi magvásár volt. Mikor megcsinálták Ausztriában is a háborus gabonaértékesitési szervezetet, kiderült, hogy ezekre a cégekre és intézményekre semmi szükség sincs, egészen feleslegesek és a legjobb akarattal sem lehet őket egyébre használni, mint a városi és környékbeli élelmezés helyi szolgálatára. A behozatali, kiviteli és tranzitó kereskedelem majd csak náluk nélkül bonyolódik le ezután. Semmi tervszerüség, vagy ellenséges szándék ebben nem müködött közre. A monarchia gabonakereskedelmének csak egy központja van: *Budapest*. Ez a dolgok természetes rendje és ezen nem lehet változtatni.

A MÁG. szanálása.

A *Magyar általános gépgyár r.-t.* e hó 11-én tartotta meg közgyülését. A mérleg, a háborus események által előidézett különleges viszonyok folytán 931.677 korona 33 fillér veszteséggel zárult. Elhatározták, hogy a kimutatott veszteséget a 2,000.000 korona összegü alaptőkének 55 százalékkal 1,000.000 koronára való lebélyegeztetése utján fogják fedezni, továbbá, hogy az 1,000.000 koronára leszállitott részvénytőkét 10.000 darab egyenkint 200 korona névértékről szóló uj részvény kibocsátása utján 3,000.000 koronára emelik föl. Az ujonnan kibocsátandó részvényeket a *Magyar általános hitelbank* vezetése alatt álló konzorcium — amelynek a Skodamüvek r.-t. és az Osztrák Daimler-Motor r.-t. is tagjai — veszi át. Az igazgatóság elnökévé: gróf *Batthyány* Zsigmondot, társelnökké: *Skoda* Károly bárót, alelnökké pedig *Lukács* József igazgatót választották meg. A felügyelő-bizottság uj tagja *Bán* Tibor, a Hitelbank titkára lett. Vezérigazgatónak *Heisler* Vilmost nevezték ki.

Az osztálysorsjáték huzása.

A magy. kir. szab. Osztálysorsjáték igazgatósága, mint multheti számunkban már jelentettük, most hivatalosan is közzétette, hogy a világháboru kitörése alkalmából felfüggesztett huzásokat ujból folytatja. A XXXIV. sorsjáték 5. osztályának huzása folyó évi október 7-én és 8-án, a 6. osztályé folyó évi november 3-tól december 1-ig fog megtartatni. Az Osztálysorsjáték igazgatósága a játszó közönség érdekében a fennálló szabályok alól azt a kivételt engedélyezte, hogy ama játszó felek, akik a folyamatban levő sorsjáték első három osztályában sorsjegybetéteiket megfizették, a mennyiben sorsjegyük a 4. osztály huzása alkalmából ki nem huzatott, az 5. osztályban játékjogaikat megóvhatják az által, hogy a 4. osztályra eső betétet az 5. osztály betétjével együtt legalább 8 nappal az 5. osztály huzásának megkezdése előtt ama fő- vagy alárusitónál, kitől sorsjegyüket vették, a régi sorsjegy felmutatása mellett befizetik.

A halkonzervgyár tőkeemelése.

A Welleminsky és Gottlieb Adria halkonzervgyárak r.-t. szept. 5-én tartott közgyülése elhatározta, hogy a jelenleg 400.000 K alaptőkét ezer darab uj 400 K n. é. részvény kibocsátásával 800.000 K-ra fogja fölemelni. A tőkeemelést azonban egyelőre nem hajtják végre.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

Gummi-
hulladékot

legmagasabb árban vásárol a

Magyar Ruggyantaárugyár Részvénytársaság

Budapest, X., Kerepesi-ut 17.

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Jancsi és Juliska

ragyogó kiállitásu mesejáték.

Bámulatos cirkuszi mutatványok.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci

kapható

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott" Budapest.

Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

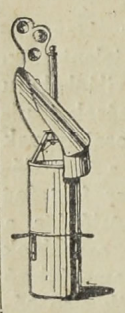

Ez a hires

Oroszlán-
kéménytoldó,

amely minden füstvisszaverődést megszüntet.

Gyártja:

KOCH JENŐ

Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Kraszner József
cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám.

Nincs többé hushiány!

Szállitunk naponta friss sózott

tengeri halat

tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ara kilónként

1 kor. 60 fillér

Rendkivül izletes paprikásnak, rántott vagy sülthalnak elkészitve. — Elkészitési módokról leirás ingyen. Rendkivül ajánlatos fogolytáborok, kórházak, népkonyhák élelmezésére. Kapható kicsinyben:

Központi Vásárcsarnok
Garay-téri Halcsarnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok

Nagyban:

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Budapest, VI., Vágány-u. 12.

Telefonszám: 52—44 és 497—I.

Tisztelettel értesitjük igen tisztelt üzletfeleinket hogy központi irodánkat Budapest, IX. Ferenc, körut 41. szám alá helyeztük át, ahol épitési anyagok eladásával is foglalkozunk.

Melocco Péter Cementárugyár és Épitési Vállalat R.-T.

Telefonszám: József 40-86. József 40-87.

Gyári üzem: mükövek, burkolólapok, csövek és betontárgyak készitése. — **Műszaki osztály foglalkozik**: vasbeton és betonépitkezések, csatornázások, hidépités és vizcsőművek, padló- és faburkoló munkálatok kivitelével. **Anyagelárusitó-osztály** árusit mindennemü épitési anyagot.

Alapittatott 1857. Telefon 57—04.

GLASZ JÓZSEF

császári és királyi és főhercegi udvari szállitó

Nyereg- és szijgyártó

Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.

a Ferenciek-tere mellett.

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

A KATONA-falak

tartósak, egészségesek és olcsók

Bárki kaphat épitési licenciát

SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.

BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.

TELEFON: 66—27. SZÁM.

NEMZETI PARK

a parkzenekar

már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez

Belépti dij 20 fillér

A földalatti éjfélig közlekedik.

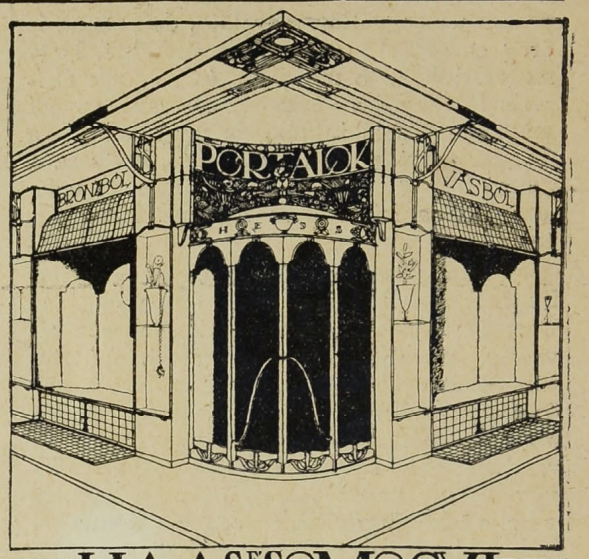

TELEFON 7144 **HAAS ÉS SOMOGYI** BUDAPEST VI FRANKENAU 2

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.

Budapest, IX., Dandár-utca 23.

Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:

Teljes gőzmosóda berendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.

Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.

Dandár Mintagőzmosóda

üzemben, saját gyártelepünkön.

TŐKE GYÖRGY

épitési vállalkozó

vállal kőmüves és ácsmunkákat.

TELEFON 175—62.

Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat

Pesten (ezelőtt Drasche)

Budapest, VII., Király-utca 67. szám.

Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. Stero pillér téglák Disztéglák sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott disztéglák, „Reform" választófaltéglák Sikfödém-téglák. Travers (vastartány) téglák. Cserépzsindely közönséges zománcozott.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat. :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Ővszer fertőző betegségek ellen.

Negyedik évfolyam Budapest, 1915. szeptember hó 22-én 39. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-15

Ki beszél

itt liszthiányról, hushiányról, zsirdrágaságról, cukornélküliségről, rizstalanságról? Hiszen a közélelmezési ügyosztály bőségesen ellátja Budapest fogyasztóközönségét mindennel, amire szüksége van. Több mint egymillió métermázsa lisztet vásárolt a város, tizenötezer sertést gyüjtött össze a kőbányai gyüjtőfogház közelében. Azonkivül zsiros bödönöket vásárolt és nem ő tehet róla, hanem a gonosz szállitók, hogy a bödönökben a zsir olyan lyukas, mint az emmenthali sajt és hogy ha nem csurran, akkor csöppen a zsir. Szalonnával is bőségesen ellátta a közönséget a város: tanu rá a sóhivatal, amely a szalonna besózására való sót szállitotta. Cukor is terem a város élelmiszerüzemében, kaptak is a füszeresek vagy husz waggonnal. Zöldségeket beszél össze, aki nem hisz a zöldségbőségben. Rizs pedig annyi van, hogy Kina a multkor Budapest városától akart rizst vásárolni.

Minden van az élelmiszerüzem pincéiben és — semmi sincsen a pesti polgár spajzjában. Mert a liszt is, a zsir is, a cukor is, a rizs is, a zöldség is csak elméletileg létezik, csak papiron van meg. Tessék megkérdezni akármelyik pesti polgártól, kap-e lisztet az üzletben, van-e elegendő mennyiségben és minőségben belőle. Jól emlékezünk még a tavaszi igéretekre. Tavaly, amikor kitört a liszthiány s a közönség zugolódni kezdett, megijedtek a városházi urak és azzal nyugtatták meg egyrészt a közönség, másrészt a saját lelkiismeretüket, hogy most már hiába, át kell valahogyan szenvedni ezt az esztendőt, de eszendőre, az uj termés learatása után, nem lesz többé oka senkinek sem panaszra, visszatérnek a „normális lisztviszonyok", a különbség a békeidő és a háborus napok között mindössze az lesz, hogy a liszt valamivel drágább lesz. Hát most itt van az „aratás után", itt az idő, amikorra lisztbőséget igértek. Ki meri azt mondani, hogy normális lisztviszonyok vannak Budapesten s hogy nincs más baj, mint a magas lisztár? A zsirral is kirukkoltak nagynehezen Folkusházyék. Óránként egy fél bödönnel árusitják a drága portékát, amitől még jobban dühbe gurul a publikum, mert joggal kérdi, hogy ha van zsir, hát miért nincs zsir? Ez nem komoly megoldás és nem tartós. Nem segit itt más, mint a zsirkészletek gyors rekvirálása, ami ellen a kormánynak most már aligha lehet kifogása.

A cukorról, a rizsről, nemkülönben szól a dal. Minden van és semmi sincs. Ha a főváros közélelmezésének intézőit a főváros közönségének sorozóbizottsága elé vezetnék, úgy a közönség valamennyi intézőt alkalmatlannak minősitené.

Fullánkok

Ősz van

nemcsak a természetben, hanem a városházán is néhány lomb hull le decemberben a hivatalnoki fáról. Már halljuk is a lombokat hullató szelek szárnycsattogását, már látjuk is az uj bimbók kelését. És amilyen melankolikus érzés az a tudat, hogy negyvenesztendős becsületes, puritán munka után friss erőknek adják át helyüket a távozók, éppen olyan erős a reménység, hogy a fiatal erők friss vért hoznak a városházi véredényekbe s hogy modern, képzett, ambiciótól duzzadó férfiak kerülnek a közigazgatás legmagasabb polcaira. Ebből a szempontból örvendetes a csere és kivánatos, méltányos, hogy a nyugdijazásra megérett főtisztviselők engedjék át helyüket a fiatal erőknek. Keserüség nélkül kell ezt megtenniök, hiszen az idők leperegése természeti törvény és a természeti törvények konzekvenciáinak a levonása nem felentheti sohasem a közgyülés bizalmának elmulását.

Hatszáz

százalékos árdrágitást állapitott meg a jeles közélelmezési ügyosztály a rizsnél. És amikor megállapitotta, egyuttal pajzán kárörömmel adta tudtára a rizsuzsorásoknak, hogy de bizony vége a jó üzletnek, most jön a város, és piacra dobja a készletét, amely olyan nagy és olyan olcsó, hogy nincs többé rizsuzsora. Az élelmes városházi élelmezők a nagy örömben, amellyel a közönséget megnyugtatni igyekeznek, megfeledkeznek arról, hogy az a nagy rizskészlet már hónapok óta a városé s hogy éppen azért lett ritka és drága a rizs, mert a város összevásárolta a rendelkezésre álló készleteket. A főváros maga hajtotta fel az árát a rizsnek: aktive ugy, hogy mindent elvont a forgalomtól, passzive pedig ugy, hogy ráült a készleteire és uzsoramérővel a kezében számolta, hány percentre emelkedik a rizs ára. Ha félesztendővel korábban fedezte volna fel, hogy elegendő készletei vannak, akkor a rizs ára sohasem emelkedett volna uzsoramagasságnyira.

A Népopera

sorsa fölött nem kell aggódni. Akinek moziengedélye van és varieté-engedélye, aki a hitelezők karát harmonikus zenére tudta hangszerelni, annak nem fájhat, ha a bérlő-konzorciumnak egyik-másik tagja kiugrik a vállalatból, mert e koncessiók oly értékesek, hogy bizonyára akad majd elég pénzember az üzlet finanszirozására. Mi tehát nem tartunk tőle, hogy a kinos ügy ujból a közgyülés elé kerül és amilyen készséggel állapitotuk meg az eredeti bérlők jó szándékát, becsületes igyekezetét, éppen olyan nyugodtan bizzuk a Népopera további sorsát is őrájuk. Különben sem az a fontos, ki veszit a Népoperán, ki keres rajta, hanem az, hogy a főváros érdekeltsége terheseb lesz-e, a főváros terhe nagyobbodik-e? Ha nem, akkor az uj megoldás a bérlőknek és a konzorciumnak privát ügye s a pörnek birái hivatásszerüen és igazságosan fognak itélni benne.

A cselédkérdés megoldása

Almády tanácsnok tervezete.

A városházának egyik általánosságban tisztelt alakja tünik el az ősszel. *Almády* Géza tanácsnok, a közjótékonysági ügyosztály vezetője, vonul több évtizedes tekintélyes és becses munkásság után nyugalomba. Életerejének teljességében távozik, hogy tehetségét és munkáját más társadalmi tevé[illegible] során érvényesitse. Benne kiváló munka[illegible] erőt veszit a főváros, de mindenki komolyan sajnálni fogja a puritánságában is kitünő férfiut, akinek lelki szépségeit nagyra becsülték a városházán.

Almády Géza hattyudala azonban még hátra van. És ez a hattyudal, ugy látszik, méltó lesz munkás életéhez és fölfogásának erkölcsi nivójához. A *cselédkérdés* ágas-bogas problémájának megoldásához kezdett hozzá egy szorgalmas élet gazdag tapasztalatainak fölhasználásával. Hatalmas tanulmányon dolgozik s mire a tél beköszönt, el is készül vele vidéki birtokán, ahol most visszavonulva élvezi szabadságát. A *Fővárosi Hirlap* munkatársa fölkereste a nyugalomba készülő tanácsnokot, aki a következőket volt szives elmondani nagyszabásu munkájáról:

— A kérdésre, hogy igaz-e a nyugalombavonulásom hire: igennel felelek. Nyugdijazásom iránti kérvényemet már beadtam és az már tárgyalás alatt is van. Utolsó munkám a *cselédkérdés megoldásáról* kidolgozandó tanulmányom, amelyen most dolgozom és amelynek elkészitésével a polgármester ur bizott meg.

— A cselédkérdés megoldását leginkább a hatósági cselédközvetitő fölállitásától remélik, arra vonatkozólag javaslat is készült, ezt azonban a közgyülés félretette. A javaslat német minta után készült és igy természetszerüleg nem fedi teljesen a mi viszonyaink kivánalmait. Általában azt hiszem, a kérdés megoldása nem pusztán ezen fordul meg. A közvetitők adófizető polgárok, egész életüket a mesterségükben töltötték el, nem lehet őket üzletüktől, iparuktól megfosztani. Megváltani pedig az összes budapesti cselédközvetitőket, milliókba kerülne. Az én véleményem különben is az, hogy a cselédközvetitést a hatóságnak és a társadalomnak együttesen kell megoldani. Legalkalmasabbnak tartom e célra az elnökségem alatt álló Márta-egyesületet, a mely eddig is közmegelégedésre oldotta meg föladatát.

— A cselédközvetitők ellen különben nem merültek föl különös és bizonyitható panaszok. Hogy erkölcsrendészeti szempontból volnának ellenük, eddig nem bizonyosodott be. Hogy a cselédek miattuk változtatnák sokszor a helyüket, ennek inkább az ugynevezett kifutó-rendszer az oka, amelyen tényleg változtatni kell. A hatósági közvetitésnek különben is megvan az a hibája, hogy bürokratikus alapon kellene megvalósitani, ez pedig megölné az egész szervet.

— Még fontosabb kérdés az állásnélküli cselédek lakáskérdése. A kvártélyos asszonyok bizony nagyon nagy részben előmozditói az erkölcsi züllésnek. Ezeket az anomáliákat meg kell szüntetni. Minde-

rekelőtt össze kell fogni a meglevő szerveknek és otthonokat kell alapitani, amint a Márta-egyesületnek már van is. Tárgyalásokat folytattam és igéreteim vannak rá, hogy a Márta is, a Lorántffy Zsuzsánna-egylet és a Katholikus Háziaszonyok is állitanak 100—100 ágyas otthont. Ha a főváros is segedelmünkre lesz, akkor azt mondhatnánk, hogy szinte meg is van oldva a kérdés.

— Igen fontos lenne, ha föl lehetne ujitani az ötvenes évek cseléd-hivatalát, ahol a cselédnek, ha Budapestre érkezik, ha helyét elhagyja, vagy uj helyet foglal el, minden alkalommal jelentkeznie kell. Nagyon komoly adatokat szolgáltathatna ez a hivatal a rendőrségnek is, amely többek között megfigyelhetné igy a csavargó cselédeket.

— Ezer ága-boga van ennek a kérdésnek, amelyet mind alapos statisztika alapján tanulmányoztam. Természetesen, ha eredményeket akarnánk elérni, a közönségre is nagy föladat hárulna. A mi régi nagyar nagyasszonyaink jutnak eszembe, akik maguk nevelték, tanitották a cselédeiket, ahol még szinte családtagok voltak a cselédek. A mai háziasszonyok bizony sok kivánnivalót hagynak hátra e tekintetben és talán részük is van a cselédmizériákban. Tény az, hogy a cselédnek tanulni ma nagyon nehéz. Vannak tulzó szociologusaink akik cselédakadémiát szeretnének alapitani. Ezek azonban tulságosan tullőnek a célon: legföllebb megfizethetetlenül drága cselédeket nevelnének. Hiszem, hogy a főváros is, a társadalom is megteszi a kötelességét, akkor aztán a háziasszonyokra vár a legfontosabb föladat.

Közélelmezési morzsák.

Távozik a szakértő. — Községi kenyér a sertéseknek. — Jogtalan vámszedés.

A főváros közélelmezési osztályának tömöntelen szépséghibája mellett igen könnyü megtalálni a végzetes bajokat is. Ezek között is a legelső helyen áll annak a principiumnak vagy föl nem ismerése, vagy negligálása, hogy közélelmezést bürokratikus alapon csinálni nem lehet. Ahhoz kereskedelmi szellemre van szükség és miután arra volna hivatva, hogy a konkurrenciát, amely uzsorával dolgozik, agyonverje, ügyes és agilis kereskedői tehetséggel megáldott férfiaknak kellene ebben az ügyosztályban helyet foglalniok. Csak a minap hangoztatta ezt az álláspontot a fővárosi törvényhatósági bizottság egyik legtekintélyesebb tagja is, de minden mindegy, a városházán tovább kisérleteznek Folkusházy régen befagyott elméleti szaktudásával és a letört bürokrácia fölfrissitésével.

Ugyanakkor pedig, ha véletlenül valaki eleven kereskedelmi szellemmel rendelkeznék, aki segiteni tudna valamit az egész ügyosztálynak a tehetetlenség posványában való elmerülése ellen, annak agyonnyirbálják a hatáskörét és kedvét, hajlandóságát, tehetségét a sarokba szoritják. Az egész ügyosztályban eddig egyetlen ilyen ember volt: *Enyedi* Simon, aki előbb mint a Dunagőzhajózási Társaság főfelügyelője müködött. A közélelmezési ügyosztályban főleg a gabonabeszerzés irányitásával volt megbizva. Nehéz és felelősségteljes feladatát Enyedi komoly rátermettséggel és a kereskedelmi szellem látható megnyilatkozásával végezte. Hamarosan kiderült azonban, hogy a városházán nem méltányolják kellőképen munkásságát. Folkusházy csak bürokratáknak ad hatáskört, a szakember ebben az ügyosztályban csak ötödik kerék. Már régen rebesgetik, hogy Enyedi Simon baráti körben panaszkodik a csekély hatáskör miatt, amelyet ráruháznak és amit ő feltétlenül elégtelennek tart arra, hogy komoly eredményeket érhessen el. A vége természetesen az lett a dolognak, hogy Enyedi megsokalta kezének guzsbakötését és radikálisan segitett az állapotokon. Egyszerüen ott hagyta munkájának szinterét, ahol meglagadták tőle a siker eszközeit.

Hogy pedig Enyedi Simon jó szakember hirében áll, annak bizonyitására nem kell sulyosabb bizonyitékot fölhoznunk, mint azt, hogy az *Osztrák állami haditermény részvénytársaság* sietett őt magyarországi vezérképviseletével megbizni.

Bár ugy lenne a rendje és módja, hogy a közélelmezési ügyosztályban minden beszerzendő és eladandó árucikknek külön kereskedelmi szakember legyen az intézője, most oda jutottunk, hogy eddig egyetlen egy volt — az is elveszett.

*

A mult héten a napilapokban megirt tudósitásokban láttuk, hogy milyen jól élnek a főváros sertései, a budapesti polgárt pedig a sárga irigység fogta el, olvastán annak a jómódnak és gondtalanságnak, amely a kőbányai sertéshizlalóban uralkodik.

A kép azonban nem lenne teljes, ha meg nem emlékszem egy megtörtént jelenetről, amely nemcsak a sertések iránt való irigységet kelti föl, de a fővárosi kenyérgyár iránt is kiváltja az elkeseredést. A kőbányai vizit után néhány nappal — pontosan szeptember 15-én — történt ugyanis, hogy hatalmas társzekerek jelentek meg a sertéshizlalóban és nem kevesbb, mint *671 darab községi kenyeret raktak le*, amelyet aztán a derék sertések elé dobtak. A munkások, akik az esetnél segédkeztek és akik még pár hét előtt kukorica kenyéren tengették életüket, méltó elkeseredésükben bizony keserü, de az igazságot nem nélkülöző kritikában részesitették a kenyérgyárat, amely olyan kenyeret süt, hogy maga sem meri a közönség elé adni, hanem százával küldi a disznók hizlalására.

Ilyen körülmények között természetesen egészen vakmerő dolog a pékektől azt követelni, hogy ne kapjanak vérszemet a városi példán és ne süssenek élvezhetetlen kenyeret, amikor a községi kenyérgyáron is megesik, hogy még a disznók elé is csak pirulva öntik szekérszámra a tönkretett, drága élelmiszert.

*

A főváros finánepolitikájára élénken jellemző fényt vet az a rövidlejáratu, de annál kellemetlenebb konfliktus, amely a közélelmezési ügyosztály és a Máv. gépgyára között játszódott le és amely a földmivelési miniszterium beavatkozása után a gépgyár természetes győzelmével végződött.

Az összeütközés a liszt négy filléres kezelési költsége körül keletkezett, amelyet azóta már a városházán is elejtettek. Volt idő azonban, amikor a kezelési költség jogosságát nemcsak elvileg tekintették jogosnak a városházán, de a gyakorlatban még az olyan lisztre is kivetették ezt a vámot, amelyet a főváros nemcsak hogy nem kezelt, de soha sem is látott. A fenforgó konfliktusban ilyen liszt és ilyen kezelési költség szerepelt. A lisztet ugyanis a gépgyár alkalmazottainak a földmivelési kormány a saját lisztkészletéből utalványozta ki az egyik malomnál. A főváros azonban gyorsan fejlődött finánci érzékkel rajtaütött a hat waggon liszten és kérlelhetetlenül behajtotta a négy fillér kezelési költségeket.

A Máv. gépgyárának vezetői hiába tiltakoztak, hiába magyarázták, hogy kezelési költség csak annak jár, aki kezel valamit és hogy a főváros nem pénzügyi hatóság és adót sincsen joga a liszt után szedni. A városházán azonban arra a kapzsi és haszonéhes álláspontra helyezkedtek, hogy ami lisztet a fővárosban fogyasztanak el, azért le kell róni a kezelési dijat.

A Máv. gépgyára ki is fizette a jelentékeny összeget, de nem nyugodott meg. A földmivelési miniszteriumhoz fordult és ott kérte, magyarázzák meg, hogy mennyire jogtalan a főváros követelése. A városházán aztán *Serbán* János miniszteri tanácsos interveniált és pedig igen erélyes módon, ugy, hogy a gépgyárnak sürgősen visszautalták a 2400 koronás összeget.

Némi logikával ezt a felsülést elkerülhették volna a városházán.

„Esetleges balesetek."

Szellőztetik a szellőzők titkát

A főváros egyik méltán irigyelt, mert erősen favorizált vállalkozója, a *Pick Ede utódai* cég ajánlatot tett a városnak a saját szabadalmu, Pick-féle szellőzők beszerzésére. A tanács ugy találta, hogy a városnak tényleg sok szellőztetni valója van és megrendelte Pickéktől a szellőztetőket az összes iskolák számára. Ugy látszik, hogy a szellőztetőkkel valami baj történt, vagy a szellőzők okoztak valami bajt. Tény, hogy a közoktatási ügyosztály vezetője mult héten a következő körlevelet intézte az összes községi iskolák igazgatóihoz:

> „Felkérem— *az esetleges balesetek elkerülhetése végett* — az igazgató urakat, legyenek szivesek figyelemmel lenni, hogy a *„Pick"-féle* szellőzőket csakis ahhoz értő egyének kezeljék, illetőleg ha azt tatarozás vagy más célból kiakasztatják, a visszaakasztás mindenkor a kis biztonsági lánc beakasztásával történjék, mert ellenkező esetben a szellőző ablakszárny könnyen lezuhanhat."

Ebből világosan következik, hogy a szellőztetők használata veszedelmes és hogy a kezelésük szakértelmet igényel. Miért kell a városnak komplikált szerkezetü, veszedelmes szellőztetőket vásárolni és miért kell azokat éppen az iskolákban elhelyezni, ahol annál nagyobb az „esetleges balesetek" veszedelme, mert gyermekek kezébe kerülhetnek és könnyen történhetnek végzetes szerencsétlenségek. Miért kell továbbá az iskolák környékén járó-kelőket kitenni annak az eshetőségnek, hogy Pickék szellőző ablakszárnya rájuk zuhanjon?

Harc a kikötőért.

Miért nincs propellerjárat Óbudára?

Az óbudai közönségnek régi vágya már, hogy a Margit-hid pesti oldaláról csavargőzösön járhasson haza. Természetesen nem a *Csavargőzös társaság* rozoga, elnyütt járművei iránt érzett rokonszenvből ered ez a kivánság, hanem az ut kellemesebb és olcsóbb. Annyival is inkább fontos ez, mert a pesti oldalról Óbudára járó közönség nagy része munkásokból áll, akik igen jelentékeny összeget takaritathatnának meg, ha a villamos huszfilléres jegye helyett csak hat fillért fizethetnének.

A közönség nagyon jól tudja, hogy a Csavargőzös járművei piszkosak, a kiszolgálás éppen az alkalmazottak rosszulfizetettsége miatt egészen alsórendü, ráadásul pedig még a hajócskák biztonságához is sok kétsége fér az embernek; de mégis a mai viszonyok között pár korona megtakaritás is sokat jelent. Szivesen járnának az óbudaiak a kor igényeinek megfelelő propelleren is, de végre ugy gondolkoznak mégis, hogy ahol ló nincs, ott jó a szamár is. Ez az alapja annak, hogy az óbudaiak már sok követ megmozgattak a Margithid—óbudai propellerjáratok érdekében.

Persze minden hiába volt. A Csavargőzös Társaság üzleti szelleme nem terjed tul azon a ponton, ahol merész vágyakkal a nagyobb jövedelmek után kacsintgat. Fölismerte tehát azt is, hogy számára igen szép bevételt jelentenének az óbudai járatok, itt azonban meg is rekedt a tevékenység. Az óbudaiak kivánságára mindössze annyit tudott válaszolni, hogy — sajnos — a Margithid pesti oldalán nem tud kikötőt berendezni, mert a partot a hidtól jobbra és balra a *Délnémet Dunagőzhajózási Társaságnak* juttatta a főváros.

Az óbudaiak nem nyugodtak meg ebben és tovább nyomoztak. Megütközve látták, hogy a főváros a legértékesebb partrészleteket a Lánchidnál és a Margithidnál az idegen Délnémet Dunagőzhajózási Társaságnak juttatta, amely társaság pedig külön életet él Budapesten, lebonyolitja üzleteit,

de egyébként mindenben jellegzetesen kimutatja idegen voltát. Kinyomoztak azonban az óbudaiak még valamit és ez az, hogy a Délnémet Dunagőzhajózási Társaság a Margithid pesti oldalán csak a jobbra és balra eső részeket bérli, de *a hid alatt levő részt csak föltételesen bocsátotta rendelkezésére a főváros.* Annyira így van ez, hogy a Társaság épen ez okon ezt a részt ki sem építette, holott mindkét oldalon raktárai vannak.

A Csavargőzös Társaság, miután így kezébe kapta a sült galambot, szintén megmozdult. Kijelentette, hogy a hid alatt lenne egyetlen alkalmas kikötője a Margithid—óbudai propellerjáratoknak. Kérte is már az óbudaiak támogatásával ezt a partrészletet, de a városházán még mindig haboznak. Érthetetlen előzékenységgel viseltetnek az idegen társasággal szemben, amelynek arra a partrészletre komoly szüksége nincsen, hanem csak kényelmi szempontból ragaszkodik hozzá.

A főváros, ha van egy kis érzék a városházán a budapesti polgárok igényeivel szemben, apró formalitások árán átadhatja a kivánt partot a fontos célra. Ideiglenesen és feltételesen van az csak a Délnémet Dunagőzhajózási Társaság kezében és pedig azon az okon, hogy eddig ugy sem volt más rendeltetése. Ellenben egyetlen pillanatig sem szabad késlekedni akkor, amikor egy idegen társaság kényelmi szempontjai ütköznek össze a fővárosi polgárság komoly szükségleteivel.

Csatornapörök

a főváros ellen.

Multkoriban felhőszakadás volt Budapesten s mint az már ilyenkor szokás, néhány csatorna megrepedt. A Batthyányi-téren is történt hasonló eset; a csatorna megrepedt, a viz kiömlött belőle s elárasztotta a Batthyányi-kávéház pincéjét. Ősi recipe szerint a kávés a bírósághoz fordult és néhány ezer koronás kártérítést kért a fővárostól.

Ez az eset egymagában véve jelentéktelen, de alkalmas arra, hogy végre illetékes tényezők által tisztáztassék az a régóta vitás elvi kérdés, hogy *vajjon a fővárost felelősség terheli-e egyáltalán a csatornarepedés által okozott károkért.* A kérdés nagyon fontos, mert ha a bíróság igen-nel felel, akkor egész csomó pör szakad a főváros nyakába s akkor felmerül annak az elhatározásnak a szüksége, hogy *a főváros ne épitsen több csatornát.* A helyzet ugyanis az, hogy a főváros nem *köteles* csatornát épiteni, viszont ehhez bárkinek *joga* van. A város álláspontja az, hogy a csatornázás nem hasznot hajtó városi kötelesség, mint pl. a világitás, vagy a vizvezeték, vagy az útépités. Nem lehet ezeknek az analógiájára ráhuzni a csatornazást, mert gáz- és villamfogyasztási dijat, utadót, kövezetvámot kap a főváros, de csatornázási dijat nem szedhet. Ebből — a főváros álláspontja szerint! — az következhet, hogy a város egyáltalában nem köteles viselni a csatornarepedések okozta károkat. Eddigelé még nem dönött a bíróság hasonló pörökben. Voltak ugyan ilyen ügyek már a bíróság előtt, de részben egyezséggel végződtek, részben szüneteltetik a tárgyalásukat. Az a konkrét eset, amelyből kiindultunk, végre döntésre viheti a vitás elvi kérdést

Kávémérési engedély

egy nővédő egyesületnek.

Két esztendővel ezelőtt tömegesen alakultak különféle célu és jellegü patronázs-egyesületek. Megalakult a katholikus, zsidó, protestáns és görög-keleti patronázs-egylet, aztán a férfi- és női, fővárosi és országos patronázs-egylet. Ilyenfajta egyesület volt az *Uránia Országos Nővédő Egyesület* is, amely a Szervita-téren nyitott hivatalt és a címe után itélve, az volt a feladata, hogy Magyarország nőit folytonosan védje.

Ugy látszik, a nők védelmének anyagi eszközei nem voltak kellő mértékben kéznél. Erre vall az a különös beadvány, amelyet az egyesület nemrégiben a IV. kerületi előljárósághoz, mint elsőfoku iparhatósághoz intézett. A beadványban az egyesület *kávémérésnyitási engedélyt* kért és arra hivatkozott, hogy a kávémérésből elérendő tiszta hasznot jótékony célokra fogja fordítani.

Az előljáróság nem méltányolta a célt és elutasitotta az egyesületet kérelmével. Felebbezés folytán a tanácshoz került az ügy s a tanács, mint II. foku iparhatóság, elutasitotta a felebbezést, azzal az indokolással, hogy az egyesület mint ilyen nem üzhet ipart, mivel ebbeli müködése által saját alapszabályainak keretén tul terjeszkednék.

Az Uránia Nővédő Egyesület tehát nem fog kávét mérni a Szervita-téren, legföljebb a hivatalában, a hivatal tagjai számár.

A budai alagut

és az alagut vámja.

A közgazdasági bizottság legutóbbi ülésén *Horváth* Lipót dr. bizottsági tag a Lánchid épitési munkálatainak közeli befejezésére való utalással azt kérdezte *Vita* Emil dr. tanácsnoktól, mikor kerül a főváros tulajdonába a budai alagut és mikorra várható az alagut vámjának a megszüntetése. Az elnöklő tanácsnok kijelentette, hogy a bizottságban a kérdés megoldására irányuló kivánságról jelentést fog tenni a tanácsnak. Megbizható forrásból vett információnk szerint a kérdés igy áll:

— Az alagutat épitő társaság tulajdonából ideiglenesen az állam tulajdonába ment át a budai alagut. Az állam (kereskedelmi kormány) és a főváros között pedig olyan magállapodás létesült, hogy az állam kijavittatja, kitataroztatja, kifesteti az alagutat, amelynek falait az idő nagyon megviselte volt s mihelyt a javitási munkálatok költségei az alagut vámjából befolynak, a főváros veszi át az államtól az alagutat. A munkálatok elkészültek, az alagutat teljesen kész állapotban átvette egy erre a célra kiküldött vegyes bizottság és körülbelül julius hó közepéig annyi pénz folyt már be a vámból, hogy a költségek — körülbelül 200.000 korona — bőven fedezve voltak. Minden feltétele megvan annak, hogy a budai alagut a főváros tulajdonába kerüljön. *Ez még a folyó esztendőben meg is fog történni.* Nehézségek még csak az elszámolás körül vannak és azt a kérdést is rövidesen dülőre viszik, hogy vajjon mikor szünteti meg a város a vámot. Az elszámolás azért fontos, mert a megállapodás értelmében a javitási munkálatok befejezése után befolyó vámpénzek tulajdonképpen már a fővárost illetik meg. Viszont a fővárost az a természetes kötelezettség terheli a közönséggel szemben, hogy a vámot rögtön megszüntesse. Ha tehát az alagutat már juiusban átadta volna a kereskedelmi kormány a városnak, akkor már juliustól dijtalan lett volna az alagut használata. A legrövidebb időn belül véget érnek az erre vonatkozó tárgyalások és akkor a közgazdasági ügyosztály a közgyülés elé terjeszti javaslatát.

Rényi tanácsnok

az autotaxik szüneteléséről.

Az autotaxik elvonultak a budapesti utcákról és az embereknek nincsen joguk sietni. Tisztában kell vele lenni, hogy az autotaxi nem fényüzési jármü, hanem a kor sietö természete által komolyan megkövetelt szükségesség. Épen ezért nem lehet egyetlen kézlegyintéssel elintézni azt az ügyet, hogy a budapesti utcákon többé nem tőfögnek ezek a gyorsan megszokott masinák.

Azok a kijelentések, amelyeket a minap a polgármester tett ebben az ügyben, éppenséggel nem megnyugtatók. Nem lehet elégtétel a mi számunkra az, hogy Bécsben is meg fog szünni az autotaxiforgalom, sem pedig az a biztató igéret, hogy esetleg ismét megjelennek az utcán az automobil bérkocsik.

A legilletékesebb fórumhoz, *Rényi* Dezső tanácsnokhoz, a közlekedési ügyosztály vezetőjéhez fordultunk, *aki sajnos még a polgármester optimizmusában sem osztozik* és nincsen egyetlen biztató igérete a közel jövő számára. A *Fővárosi Hirlap* munkatársa előtt tett nyilatkozata igy hangzik:

— A helyzeten egyelőre változtatni nem lehet. Az autotaxi közlekedés beszüntetése természetes jelensége a háborunak, mert nincsen gummi, nincsen benzin és nincsen soffőr.

— Mindent lefoglalt a hadvezetőség. Ez azonban nemcsak nálunk van igy, hanem Bécsben is. A polgármester ur csak annyit mondott, hogy az autotaxiforgalmat legközelebb Bécsben is be fogják szüntetni. Én pedig ugy értesülök, hogy hétfő óta már a császárvárosban sem járnak az autotaxik.

—Az autotaxik régi gummija elkopott, ujat nem lehet beszerezni. Nagy baj a benzinhiány is, mi azonban mégis megkiséreltünk a társasággal uj tárgyalásokat kezdeni és most a válaszra várunk. Általában azonban az a reménynük, hogy a konjunkturák óráról-órára megváltozhatnak és ebben az esetben, ha a szükséges anyagok beszerzése lehetővé válik, minden esetre sietni fogunk az autotaxiforgalmat ujra fölvétetni.

Események

Zárórát a mulatóknak!

Budapest előtt hiába állott a német városok puritán példája, sem a közönség, sem a hatóság nem akart megbékélni azzal a gondolattal, hogy tivornyázás nélkül is lehet élni és a háboru diadalmas befejezéséhez semmi köze nincsen a pezsgős dáridóknak. A német erkölcs, amely nem rendszabályok utján született, hanem a közönség maga teremtette, nem volt hatással ránk és amikor a mulatóhelyek reggelig tartó dinom-dánomjai miatt imitt-amott fölütötte a fejét a megbotránkozás, a rendőrség mindig szerényen Bécs felé iráynitotta figyelmünket, ahol — állitásuk szerint — a mulatozásnak ép oly szabadsága, helyesebben szabadossága van, mint Budapesten.

Most azonban a bécsi példa is megsemmisült, a szezon közeledtével, amikor a budapesti mulatótulajdonosok egy uj háborus tél közeledtét érzik, előáll Bécs és kimondja, hogy a vendéglőket, kávéházakat és büfféket éjfél után egy órakor, a mulatóhelyeket pedig éjfélkor kell bezárni. Szóval azok számára, akik körömszakadtig védték az éjszakai életet, az utolsó kadencia is kicsuszott a kezükből. Maradna a tavalyi hires rendőrségi érvelés, hogy szociális szempontokból, a pincérek miatt és a „hadd forogjon a pénz" elve alapján kell a mulatók, háborun kivül sem valami épületes szabadságát biztositani. Azóta azonban már nappal is pincérlányok dolgoznak, a pincérek a fronton vannak: egy szóval a szociális kérdés sem lehet többé kifogás.

A mulatók a mult télen bebizonyitották, hogy a háborus állapothoz nem méltó botrányok színhelyei voltak, a nyáron megmutatták, hogy annyit kerestek, amennyit soha béke idején. Még csak szánakozni sem kell rajtuk tehát, ha arra gondolunk, hogy egy-két órával megröviditik a zárórát, helyesebben ha beszüntetik a hajnalig vagy reggelig való botrányos dorbézolást és igy elejét veszik a botrányoknak és a megbotránkoztatásnak.

A rendőrségi érvelés alatt minden összeomlott, nem lehet ellenvetés, amikor sürgetve kivánjuk, hogy szüntessék meg azt az állapotot Budapesten, amely nem méltó ahhoz a dicső hirnévhez, amelyet fiaink a harctereken kivivtak számunkra.

Ki tud róla?

Kaptuk és adjuk a következő sorokat: Igen tisztelt szerkesztő ur! Mult héten dolgom volt a főváros élelmiszerüzemével. Arra a kérdésemre, hogy kivel kell tárgyalnom az ügyemben, azt mondták, forduljak *Kattler* Bernát urhoz. Két nappal később egyik környékbeli állomáson találkoztam ezen Kattler Bernát nevü urral. Megtudtam, hogy paradicsomot ment bevásárolni a főváros számára. Érdeklődtem a városházán Kattler tanácsnok ur

iránt, de azt a választ kaptam, hogy Kattler nevü tanácsnok nincsen, ilyen nevü tisztviselő, városi, vagy üzemi alkalmazott egyáltalában nincsen. Éppen ezért a tekintetes szerkesztőséghez fordulok azzal a kéréssel, legyen szives közölni, ki az a Kattler ur? Tisztelettel *H. M.*

Sajnálattal kell a tiszteit kérdezősködőt arról értesiteni, hogy a kivánt felvilágositással nem szolgálhatunk. Tudtunkkal *Kattler* Bernát nevü lakos csak egy van Budapesten, VI., Szondy-utcában lakik, egyébként kalapgyáros. Kizártnak tartjuk, hogy azonos volna az érdeklődő ur Kattler Bernátjával, mert hiszen a kalapgyár és a paradicsom közöt más összefüggés nincsen, mint az, hogy hölgyeink egyike-másika paradicsom-madár tollával szokta ékesiteni a kalapját.

Plébános választás.

Rostaházy Kálmán elhunytával megüresedett a kriszt navárosi plébánosi állás. Az I. kerületi bizottsági tagok értekezlete már meg is állapodott az elhunyt plébános utódának személyében. A kerület jelöltje *Bargár* Géza h. plébános s minthogy régi gyakorlat szerint a többi kerületek respektálni szokták a kerületi jelölést, bizonyosra vehető, hogy az uj plébános Bargár lesz.

A „Város." ügyésze.

A Városi Villamos jogügyeinek intézéséről különböző hireket kolportálnak. Illetékes helyen a következő információt szereztük be: *Lengyel* Endrével, a vállalat régebbi ügyészével pár héttel ezelőtt oly értelmü szerződést kötött a Városi, amely szerint Lengyel dr. megkapja a peres ügyekben számára biróilag megitélt költségeket, perenkivüli költségek fejében évi 35.000 koronát kap, azonkivül a szt.-lőrinczi villamos ügyeinek v teléért évi 6000 koronát. A szerződés három esztendőre szól; két év mulva a Városi felmondhat az ügyésznek és akkor semmiféle igénye nincsen többé a vállalattal szemben. A három esztendő alatt felmerülő peres ügyeket *Body* alpolgármester saját belátása szerint szignálja részben Lengyel dr.-ra, részben *Dáni* Mihály-dr.-ra.

A TŐKE

Az osztálysorsjáték jövője.

A m. kir. szabadalmazott osztálysorsjáték r. t. igazgatósága végre rászánta magát, hogy a másfél esztendő előtt elhalasztott sorsolásokat megtartsa. A sorsjegy tulajdonosai a vételár jelentékeny részét már másfél esztendővel ezelőtt kifizették és nem igen értették, hogy az igazgatóság, ha már nem tartja meg a tervszerinti huzásokat, milyen jogon tartja vissza a befizetett összegeket. Ez mindenesetre egyoldalu és önkényes módja valamely üzlet stornirozásának. Ám most, hogy az elhalasztott sorsolások végre mégis megtartatnak, immár csak jogosulatlan, bár elég tekintélyes kamatnyereségről van szó és ebbe végre bele lehet törődni. A háborus állapot ennél sulyosabb veszteségekhez is hozzászoktatta azt a közönséget, mely szerencsét és nyereséget csak a sorsjátéktól remélhet. Az ember legfeljebb csak azon tünődik el: miért hogy a sors is kétféle mértékkel mér? Az egyik oldalon vannak a játékosok, akik drága pénzen vásárolt reménységeiket is feláldozzák. A másik oldalon egy dusgazdag és hatalmas részvénytársaság, mely még ezen a réven nagy kamatnyereséghez is jut.

De most végre megtartják az elmaradt két sorsolást. Az egész kellemetlen ügybe tehát szivesen belenyugszunk, ha ennek az odiozus ügynek tanulságait a közönség is, kormány is, törvényhozás is levonja. Az igazgatóság beszüntette a köteles huzásokat, amikor azt hitte, hogy az üzlet nem lesz jövedelmező. Megtartja ellenben most, abban a hitben,, hogy a konjunktura már reá nézve is kedvezőbb. A két póthuzás kétségkivül csak előfutárja akar lenni a következő sorsjáteknak, amikor ismét sippal, dobbal, trombitával csábitják majd a közönséget a játékra. Lehet, hogy erre joguk van. Nem megyünk bele annak a megvitatásába, hogy ezzel a másfél esztendei szünetelléssel jogaikat nem játszották-e el. Ellenben a fontos az, hogy az a szabadalom, melyet az igazgatóság, illetőleg a részvénytársaság 18 esztendővel ezelőtt kapott, két év mulva feltétlenül lejár.

Tizennyolc év alatt a társaság meggazdagodott. Rengeteg osztalékot fizetett ki a részvényeseknek, óriási tantiemeket igazgatóinak és hatalmas tartalékokat gyüjtött; 500 koronás részvényeinek árfolyama 1800 koronára emelkedett. Évi nyereségéből mindenekelőtt az alapitóknak juttat 25 százalékot, de azért a részvényeseknek 22—25 százalékos osztalékokat fizetett. E mellett törzsvagyonát a tartalékba tett nyereségekkel megháromszorozta; 3 millió korona alaptőke mellett a rendes és külön tartalékok megközelitik a 6 millió koronát. Ezekbe a nyereségekbe természetesen nincsenek benne a fő- és alelárusitók nyereségei. A társaság a maga jövedelmehez igen egyszerü módon jut, minden megerőltetés nélkül. Elad évenkint 24 millió korona ára sorsjegyet. Ebből megillet öt 4.8 millió korona nyereménylevonás. A nyereség felét az államnak fizeti bérlet fejében. A megmaradt 2.4 millióból bőven jut fizetésekre, tantiemekre, költségekre, rendes és rendkivüli tartalékokra, alapitói jutalékokra és 20—25 százalékos osztalékra.

Az államnak mindezekből évente 2,600.000 korona jut. Fájdalom, arra az állam pénzügyi viszonyai között gondolni sem lehet, hogy az osztálysorsjáték jövedelmét a kincstár nélkülözze. Németországban felmerült már évek e ott az az eszme, hogy a közönség szerencsejátékra való hajlandóságát arra használják fel, hogy a takarékbetéteket kőnik össze nyereményekkel, a kamatok egy részéből nyereményeket fizetnek ki. Ez egyrészt moralisabb, másrészt gazdaságilag is hasznosabb módja volna a szerencsejátéknak. Ám ezek a tervek nem értek meg, nincsenek sem tudományosan sem gyakorlatilag előkészitve és igy nem valószinü, hogy mire az osztálysorsjáték szabadalma lejár, az osztály-lottót az uj rendszerrel lehesen helyettesiteni.

Itt tehát csak arról lehet szó, hogy az állam milyen feltétel mellett tartsa fenn az osztálysorsjátékot. Egy azonban bizonyos, ennek a társaságnak szabadalmát semmi körülmények között fentartani nem szabad. A 18 évi tapasztalatok ezt bőségesen igazolták. Hogy a közönség játékszenvedélyét az állam a maga céljaira értékesiti, ebbe genis bele lehet és bele kell nyugodni. De hogy az állam ezt a hasznát megossza egy nagyobbára idegenekből álló vállalkozó csoporttal, ennek a jövőben nem szabad megtörténni. Ennek immár ellene mond minden gazdasági, pénzügyi és erkölcsi szempont. Tavaly felmerült az a hir, hogy a társaság és a kormány között megállapodás jött létre a szabadalom meghosszabbitása tekintetében. Ezt a hirt akkor sem megerősitették, sem meg nem cáfolták. Lehet, hogy *akkor* a hir igaz volt, ma már semmiesetre sem lehet igaz. Az ilyen megállapodások ugyanis a parlament jóváhagyásától függenek. Akkor — a háboru kitörése előtt — a kormány feltehette, hogy egy ilyen javaslatot a parlament elé terjeszthet. Ma már azonban kétségtelen, hogy minden olyan kérdés, mely az állam pénzügyi helyzetével összefügg, csak állami érdekünk legszigorubb mérlegelésével oldható meg. Magánérdekeknek, pártérdekeknek egyszer és mindenkorra háttérbe kell szorulniok.

Ha az állam kénytelen lesz fenntartani az osztálysorsjátékot, akkor vegye azt teljesen kincstári kezelésbe, amint ezt Ausztria tette, ahol az állami kezelés fényesen bevált. Más megoldás pénzügyi és erkölcsi okokból egyaránt lehetetlen.

A III-ik hadikölcsön.

A harmadik hadikölcsön előkészitésén nagybankjaink serényen dolgoznak. A kormány, hir szerint, már október első napjaban kibocsátja az aláirási felhivást. A tipus változatlanul 6%-os marad. Pénzügyi körökben az uj emissziónak a legfényesebb sikert jósolják.

Esnek a főváros kötvényei.

A főváros kötvényeinek folytonos áresése általános felünést kelt. A tőzsdén nincs rájuk vevő, a főváros nem adott egyik banknak sem megbizást és igy valahányszor kinálat van bennük, erősen esik a kurzusuk. Érthetetlen, hogy miért nem törődnek a főváros vezetői Budapest kötvényeivel, amelynek kurzusán meglátszik, hogy azt a város pénzügyi bölcsei a Csáky szalmájának tekintik. Mig a 4½%-os árfolyama 85% körül ingadozik, addig a főváros 4½% -os kötvényei 77—78%-kal kerülnek forgalomba. A 4%-os kötvényeknél már 10%-os a marg, mert a régi 4%-os kötvényre 70%-kal sincs vevő. Ellenben még a vidéki városok kötvényeit is 80%-kal jegyzik. Kivántatos volna, hogy a főváros kötvényeinek őszdei forgalmát sürgősen rendezzék, igy kivánja ezt nemcsak a főváros, de a kötvénytulajdonosok érdeke is.

A zsirtanácsos.

Beimel Sándor udv. tanácsos ur, a Beimel és fia zsirnagykereskedő cég beltagja szabad idejében szociálpolitikával foglalkozik és ebben az utóbbi minőségében egyuttal a Kereskedelmi Alkalmazottak kórházegyesületének is alelnöke. Legutóbb az egyesület vezetősége tanácsot kért Beimel Sándor alelnökétől, a zsirszakértőtől (és nem az udvari tanácsostól), hogy ajánlja-e, ha a kórház jelentékeny téli zsirszükségletét most beszerzi. Beimel alelnök ur, aki fővárosi bizottsági tag is és ebben a minőségében könnyen tudhatta, hogy a város 5.20 koronáért fogja a zsirt árusitani, ezt a tanácsot adta:

— Nagyon ajánlatos lesz a zsirt mielőbb megvenni, (6.—, 6.20 korona napiáron!) mert megtörténhetik, hogy az árak 10 koronára is felszöknek.

Eddig van! Kommentár nem kell hozzá.

A kormány téglagyárakat bérel.

Szakkörökből nyert információnk szerint, a téglakartel és a kormány között tárgyalások folynak *több cserépfedő- és téglagyárnak a földmüvelésügyi kormány részére történő kiberlése tárgyában.* A kormánynak a Felvidék rekonstrukciós munkáihoz rengeteg mennyiségü téglára, de főleg cserépfedőanyagra van szüksége és miután a szükségletét a kis termőképességü felvidéki teglagyárak nem tudják majd fedezni, a hiányt a kormány ugy akarja pótolni, hogy kibérli, illetve előre leköti a téglakartel kötelékebe tartozó több gyár egész termelését. Értesülésünk kiegészitéseül meg kell még jegyeznünk, hogy az egész akciót a téglagyárak részéről kezdeményezték.

Auerék petroleumüzlete.

Tőzsdei körökben elterjedt hirek szerint, a *Magyar gázizzóteny r. t.* román petroleum és benzin behozatalára vonatkozólag igen előnyös szerződést kötött a *Romana-Americana petroleum társasággal.* A vállalat már eddig is jelentékeny mennyiségü petroleumot hozott be Magyarországba.

Igazgató-válság a Lipták r. t.-nál.

A *Lipták és társa épitési és vasipari r.-t.*, amely a Belvárosi takarékpénztár alapitása, még ma sem küzdötte le a kezdet nehézségeit, bár a legutolsó mérleg sokkal biztatóbb, az előző évieknél. Amint értesülünk, a vállalat egyik igazgatója, *Stegnitz* Imre legutóbb jelentékeny végkielégitéssel eltávozott a részvénytársulattól. Szakkörökben Stiegnitz tudását nagyra értékelik és azt állitják, hogy kilépésével a vállalatot érzékeny veszteség érte.

Hullaégető Zsolnán.

A magyar ipar egy uj munkaalkalomhoz jutott amely nálunk csak még mostanában nyert polgárjogot. Zsolna város közgyülése nemrégiben elhatározta, hogy krematoriumot épittet. A munkát *Brundl* János cég vállalta és azt már végre is hajtotta.

Iskolaépités.

A székesfőváros tanácsa a X., Simor-utcában a 6601-a-1-568. sz. hrsz. telken épitendő elemi fiu- és leányiskola asztalos, lakatos és mázolói, továbbá bádogos és tetőfedő munkái és szállitási I. és II. csoportja végrehajtásának vállalatba adására *október 14-én* d. e. 10 órára versenytárgyalást hirdet. Az ajánlatokat Králky János tanácsoshoz (Központi városház, III. emelet 333.) kell benyujtani. A tervek *Pártos* Gyula épitész irodájában (VIII., Rökk Szilárd-u. 39.) tekinthetők meg.

Villamos berendezés.

A *Központi városháza* Gerlóczy-utcai részének átalakitásánál végzendő villamos berendezési munkálatokkal a *Holitscher* Zsigmond és társa cég bizatott meg 3489 K ajánlata alapján.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP"
lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

Gummi-hulladékot

legmagasabb árban vásáról a

Magyar Ruggyantaárugyár Részvénytársaság

Budapest, X., Kerepesi-ut 17.

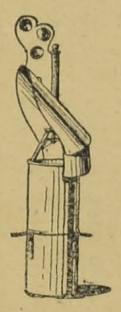

Ez a hires

Oroszlán-kéménytoldó,

amely minden füstvisszaverődést megszüntet.

Gyártja:

KOCH JENŐ

Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványvíz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Maradandó értékü ajándéktárgyak

Ékszerek, cigarettatárcák, egszebb órakarkötők, csoda nagy váasztékban.

◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆

Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.

Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferenc-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

Tőke György

építési vállalkozó

vállal kőmüves és ácsmunkákat.

TELEFON 175—62.

Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. ::

Lift. Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Tisztelettel értesitjük igen tisztelt üzletfeleinket hogy központi irodánkat **Budapest, IX. Ferenc, körut 41. szám** alá helyeztük át, ahol épitési anyagok eladásával is foglalkozunk.

Melocco Péter Cementárugyár és Épitési Vállalat R.-T.

Telefonszám: József 40-86. József 40-87.

Gyári üzem: mükövek, burkolólapok, csövek és betontárgyak készitése. — **Müszaki osztály foglalkozik:** vasbeton és betonépitkezések, csatornázások, hidépités és vizcsőművek, padló- és faburkoló munkálatok kivitelével. **Anyagelárusitó-osztály** árusit mindennemü épitési anyagot.

Alapittatott 1857. Telefon 57—04.

GLASZ JÓZSEF

császári és királyi és főhercegi udvari szállító

Nyereg- és szijgyártó

Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.

a Ferenciek-tere mellett.

HUNGÁRIA

KÖTVENYEK

a legelőnyösebbek

élet-, tüz-, baleset-, szavatossági-, betöréses lopás elleni, üveg-, jég és állat-

BIZTOSITÁSOKNÁL.

Felvilágositásokkal, prospektusokkal és dijajánlattal szivesen szolgál a

HUNGÁRIA

Általános BIZTOSITÓ Részvénytársaság

igazgatósága: Budapest, VI., Károly-körut 3. sz.

és a társaság képviselőségei az ország minden részében

Telefon 153-98, -1, -12. **Kartellen kivül.**

Összes biztonsági alapok . 21.000.000 korona
Részvénytőke . . . . . 6,000.000 korona

Bründl János

csász. és királyi udvari szállító.

Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.

Egészségügyi müszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és deritő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Arajánlatok.

Intézeti fehérnemüek

fiuk és leánykák részére szolidkivitelben és igen előnyös olcsó árban.

Gólya áruház

VI., Nagymező-utca 12. és
IV., Vámház-körut 16. sz.

WALLA JÓZSEF

cementáru-gyár részv.-társ.

Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —

Iroda kizárólag

Budapest, VII., Gizella-ut 38.

Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 83-60, 161-76 191-1

Budapesti lóversenyek

1915 szeptember 25., 26., 28., 30. és október 2., 3., 5., 7., 9., 10., 12. és 14-én

Kezdetük mindig délután 2 óra 15 perckor.

Belépti-jegy naponkint:

I. oszt. (Passepartout) uraknak	10.—	K
I. „ „ hölgyeknek . . .	6.—	„
I. „ „ katonatiszteknek .	6.—	„
II. „ „	3.—	„
III. „ „	2.—	„
Állóhely a versenypálya közepén . . .	—.60	„

A szept.-okt. 12 napra bérletjegy:

I. osztály (Passepartout) uraknak	90	K
I. „ „ hölgyeknek . . .	40	„
I. „ „ katonatiszteknek .	40	„

A külön elkeritett fogadási helyre (a bookmakerek körébe) belépti-jegy mind a 12 napra 140 K. — Szept. 25-től okt 3-ig 80 K., okt. 5-től 14-ig 80 K. Napijegy 25 K.

E jegyek kaphatók szept. 22-től kezdve a Magyar Lovaregylet irodájában (IV., Semmelweis-u. 17. II.)

A totalisateurökhöz azonban, mint eddig, ugy ezután is szabad a bemenet. — Villamosvasutak egész a helyszinig közlekednek. — **Frissitőhelyek minden osztálynál.**

Holzer

cs. és kir. udvari és kamarai szállító divatháza

Budapest,

IV., Kossuth Lajos-utca 9.

Dr Pápay-féle oltóintézet

Budapest, Teréz-körút 31. szám.

Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú

himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni

és minden más bevált

oltóanyagot és serumot

MŰÉPITÉSZEK ÉPITÉSVÁLLAKOZÓK GÉPGYÁROSOK FIGYELMÉBE!

NYIRI SÁNDOR

Telefon: 133-37. **BUDAPEST** Telefon: 133-37.

VII., Wesselényi-u. 8. Wesselényi-bazár.

Paszpartu müintézet és könyvkötészet. ••••

Épitési tervrajzok kasirozása a legspeciálisabb módon és titoktartás biztositása mellett. ••••

Mappák minden kivitelben. ••••

Paszpartuk (papirkeret) bécsi, angol, barok és ovál alakban, eredeti rajzok után is. ••••

Egyleti tablók és albumok. ••

Ementhaler sajt svájci
Dán vaj
Kondenzált tej svájci
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: Aradon. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Száritókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat
Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Király-utca 67. szám.
Telefon: 34 51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. Stero pillér téglák. Disztéglák sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott diszéglák, „Reform" választófaltéglák Sikfödém-téglák. Travers (vastartány) téglák, Cserépzsindely közönséges zománcozott.

NEMZETI PARK
a parkzenekar
már d. u. 5 órától kezdve hangversenyez
Belépti dij 20 fillér
A földalatti éjfélig közlekedik

BAROKALDI NÉPARÉNA
Városliget, Mutatvány-tér.
Naponta délután 3 órától kezdve
Jancsi és Juliska
ragyogó kiállitásu mesejáték.
Bámulatos cirkuszi mutatványok.
Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.
Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

ÜVEGBETON
KEPPLER SZABADALMA
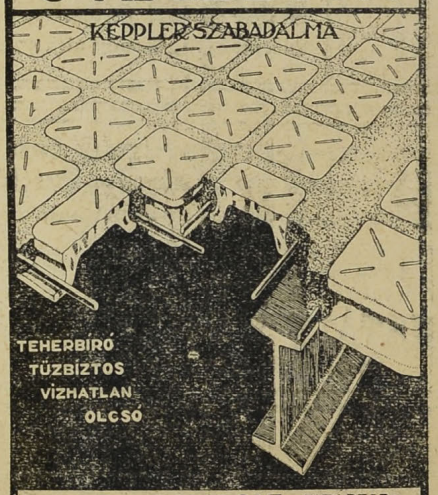

HAAS ÉS SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPÁN u. 7
SPECIÁLIS „ÜVEG- VASSZERKEZETEK GYÁRA" LUXFER PRISMAGYÁR
Kérviseletek: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinápoly

Teudloff-Dittrich
budapesti armatura-szivattyu- és gépgyár r.-t.
Budapest-Kispest, Üllői-ut 220-222.

Telefonszámok 51-22 és 51-23
Kérjen dijmentes ajánlatot.
Sürgönycim TEUDLOFF

Állandó nagy raktárt tart országszerte ismert
pöcegödör-tisztitó és gőzfertőtlenitő készülékekben.

3520/39

Negyedik év folyam — Budapest, 1915. szeptember hó 29-én. — 40. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-43

Estenden

amikor már lehanyatlik a nap és vörös korongja ébresztőnek borul a közigazgatási lápra, jelölők és jelöltek együttese hangzik, bevezetése a nagyszerü szimfóniának, a mely a választásokat megelőzni szokta. Tenort brekeg a várományos, telitve gyöngéd szerelmi vallomással s várja a választ a tulsó partról, ahol a főváros képviselete kisebb-nagyobb csoportban együtt tanyáz.

Megüresedik egynéhány tanácsosi fészek. A java fészkek, amelyek mögött rendre sorakoznak más fészkek. Pihenője sok vágyakozásnak, amely a tulajdon bozótba rejtett fészekből sudár nyárfán rakott fészekbe vágyik.

Megkezdődik az udvarlás. Ezt a kerek erdőt járom én, járod te. Megmozdul valamennyi fa, amely derekán, koldus csipa helyett protekciót izzad. A bátyámat küldöm az ángyomhoz, a fiamat a keresztapjához, a keresztapámat a temetőbe, hogy koszorut helyezzen arra a sirhalomra, amelynek lakója atyafia annak az elsőnek, aki az összeköttetés csirizével alapozta meg a városi ellátás polcát. Ennek, annak, vagy amannak.

Az összeköttetés és az atyafiság termékenyitő esőjére van ilyenkor szükség. Száz szemre, száz fülre. Egyikre se azért, hogy a közjólétre figyeljen; valamennyire azért, hogy a mindenütt ott botorkáló ellenfél mozdulatát lesse, fortélyait kifürkéssze és ellenőrizze.

Ki látja meg ilyenkor a közélelmezési pocsolyát, a közjótékonysági tehetetlenséget. Ki hallja az inség fáklyavivőinek gyászdalát, mikor minden erőt leköt a köztülekedésre való készülődés s az ajkak, kezek, lábak a protekció muníciógyárában foglalatoskodnak nappal és éjjel.

A háborus korszak a jóhiszemü birálat elé állitotta a főváros közigazgatását, amelyen csak javitani lehet, rontani már nem. A restaurációra vár a javitás munkája. Mert megeshetik, hogy a fölháborodott közhangulat maga veszi kezébe a restaurálást s azokat restaurálja, akiket ő ruházott fel a restauráció hatalmával.

A főváros a közgyülést tiszteli pártfogójának. Hite, hogy akiket vezetőkül állit, a közgyülés akaratának végrehajtói csupán. A közgyülés akaratát közegei cselekedete tükrében látjuk s hiába mondják nekünk, hogy a toncsor jó, mikor a tükör torzot mutat.

Tulajnkok

Nubia

párduca ma boldog volna, ha gyáva nyulat tudna szülni. Pestre hozná a nyulat és nyolc koronát kapna érte. Megértük hát azt az időt, amikor sirva megy el a szegény ember a vásárcsarnok előtt, mert hat koronás marhahust és nyolc koronás vadhust mérnek ki benne. A drágaság hova-tovább kezd speciálisan budapesti jelenséggé fajulni. És a helyzet nem javul, sőt mindig rosszabb lesz. Csak a liszt-hiány terén tapasztalható némi enyhülés, hála a jó magyar földnek, amely nem akarta dezavuálni Folkusházyékat. De a hus, a zsir, már-már minden időkre biztositani akarja a maga számára a magassági világrekordot. Nem is lehet rossz néven venni az uzsorásoktól, hogy kihasználják a konjunkturát, amikor látják, hogy maga a főváros is egyik hétről a másikra negyven fillérrel drágitja a zsir árát s amikor tudják, hogy a főváros maga sem respektálja a maximális árakat, a főváros szivesen fizet jóval többet a maximálisnál. Ez pedig büntetendő cselekmény és sulyos megtorlás alá esik, mert az ország első törvényhatósága követi el.

A tizes bizottság

már-már oszlásnak indult, de közben injekciót kapott és ugy látszik, tovább tengeti életét. Kinek van tulajdonképpen szüksége erre a bizottságra? A közönségnek bizonyára nem, mert hiszen a közönség, ha mással nem is, de a bizottsággal jóllakott már, a közönségnek lisztre, husra, főzelékre van szüksége, ezt pedig nem várhatja semmiféle bizottságtól. A tanácsnak talán jól esik az a tudat, hogy áthárithatja a felelősségnek legalább egy részét a tizesekre, de a tanács erősen téved, mert a közönség nem is veszi tudomásul a tizes bizottság létezését és a közönség ma már tisztában van azzal, hogy mennyire meddő egy hatalom nélküli bizottságnak a munkája. Semmiféle szankciója nincsen a tizes bizottság határozatainak, a végrehajtás joga és kötelessége a tanácsé, az ellenőrzés jogát pedig maga a közönség gyakorolná, ha nem korogna a gyomra és ha a közönségnek nem volna mindegy, hogy kinek köszönheti a gyomorkorgást.

A pozsonyi

találka hirének nem kell feltétlenül örülni. Szép, hogy Budapest és Bécs polgármesterei jó barátságban élnek. De a legujabb közös ügynek csak akkor lehetne Budapesten is örvendeni, ha a multak tapasztalatai azt mutatnák, hogy az ilyen közös akciókból Magyarországnak, Budapestnek is van némi haszna. Azonban . . . azonban, — tételünk, hogy ezuttal is előnyöket akar kicsikarni a bécsi sógor a tehér asztalnál, pedig Budapest ma nincsen abban a helyzetben, hogy ajándékot osztogasson. Adja vissza Bécs Budapestnek, amit elvont tőle, akkor Budapest is rendelkezésére állhat Bécsnek. De ha ezuttal is egyoldalu üzletre gondol a bécsi polgármester, akkor maradjanak csak szépen odahaza a polgármester urak és ápolják a barátságot az eddigi módon.

Közeledik a tisztujitás.

Megszünik egy ügyosztály.

A tisztujitó közgyülés, amelynek az eddigi dispoziciók szerint novemberben kellett volna meglennie, *december végére marad.* Azok az érdekes változások tehát, amelyeket ettől a közgyüléstől várnak a városházán, némi halasztást szenvednek. A halasztás azonban nem jelenti egyszersmind azt is, hogy a kombinációk áradata ezáltal csendesebben folyna medrében.

Mindenekelőtt legizgatóbb kérdés a városházán az, amit már régóta teljes bizonyossággal kolportálnak, nyugalomba megy-e *Rózsavölgyi* Gyula I. alpolgármester, vagy sem? Olyan határozott formában volt szó *Rózsavölgyi* távozásáról szóbeszédben és sajtóban egyaránt, hogy magához az alpolgármeterhez fordultunk fölvilágositásért.

— Annyi hirt hallottunk pro és contra — mondottuk — a polgármester ur nyugalombavonulásáról, hogy meg kell kérnünk, hatalmazza föl a *Fővárosi Hirlapot* a nyugalombavonulásáról szállongó hirek *megcáfolására.*

— Ezek a hirek még korainak — mondta Rózsavölgyi — hiszen csak december végén lesz a tisztujitó közgyülés, addig még sok minden történhetik. Addig még minden megváltozhatik. Befejezett tény ma még csak egy tanácsnok nyugalomba vonulása. A többi csak kombináció.

Majd hozzátette:

— Nem, más dologban még nem történt döntés.

— De hiszen polgármester ur akaratától függ minden, mi a polgármester ur elhatározása?

— Még egy, vagy másfél hónapom van az elhatározásra. Majd meglássuk akkor.

— Reméljük, — mondtuk — hogy egy hónap mulva megkapjuk a felhatalmazást a cáfolatra?

Rózsavölgyi mosolygott:

— Ahogy mondani szokás, majd elválik a vallatásnál.

*

Az a határozatlanság, amely az alpolgármester szavaiból kitetszik, nem az ő személyes ingadozása. Ugy tudjuk — különösen családja kérésére — régen eltökélte magát a nyugalombavonulásra. *Bárczy* polgármester azonban annak idején arra kérte Rózsavölgyit, hogy maradjon helyén a háboru befejezéséig, mert ezekben a fontos időkben nem előnyösek a vezető álláspokban való változások. Rózsavölgyi ebbe bele is nyugodott, azóta azonban oly hosszura nyulik a háboru, de meg a háborus viszonyok is annyira megszokottá váltak, hogy a változás nagyobb zökkenő nélkül megtörténhetnék.

Rózsavölgyi alpolgármester ujból való jelöltetése csak szaporitaná a megoldandó problémákat. Mert tudvalévő, hogy Rózsavölgyi régóta nyugdijképes és két esztendővel ezelőtt, amikor hatvan esztendős lett, a közgyülés hozzájárulását kellett kérni a tanácsnak ahhoz, hogy az alpolgármester hivatalában maradjon. Nem lehet vitás, hogy a meghosszabbitás hatálya az uj választásokig tart csak; arról azonban sok szó fog még esni, vajjon ilyen körülmények között van-e joga egyáltalában pályázni Rózsavölgyi Gyulának, helyesebben, hogy a pályázatát figyelembe veheti-e a közgyülés? A dolog természetéből folyik, hogy akinek a hivatalát meghosszabbitották, azt a meghosszabbitás határidejének lejártával *nem lehet* többé ujból megválasztani.

*

A III. alpolgármesteri állásra természetesen továbbra is *Déri* Ferenc tanácsnok, a VII. ügyosztály vezetője a legkomolyabb jelölt. Hogy viszont ki lesz az ő utóda, azt ma még igazán nehéz lenne megjósolni. Eddig csak egy bizonyos: pályázó tulontul sok van. A közoktatási ügyosztály uj vezetőjének azonban — az eddigi tervek szerint — megszaporodik a gondja, bár eddig is elég nagy volt az ügyosztály tevékenysége. Az iskolaigazgatóknak ugyanis régi jogos panasza volt, hogy a közoktatási kérdéseknek két fóruma is volt a városházán. Bizonyos dolgokat ugyanis a szociálpolitikai ügyosztály intézett. Igy a rajz, az ének és a háztartástan eddig *Wildner* tanácsnok hatáskörébe tartozott. Ezeket most át fogják kapcsolni a legilletékesebb közoktatási ügyosztályba.

Szó volt egy időben róla — a sajtó is foglalkozott vele — hogy a szociálpolitikai ügyosztály egészen megszünik. Ha komolyabban foglalkoztak volna ezzel az ötlettel, most mégis más megoldás kinálkozik. Tény, hogy a szocialpolitikai ügyosztály hatásköre részben a kislakás-akció szünetelésével, részben pedig a föntebb emlitett szakoknak a VII. ügyosztályba való áthelyezésével lényegesen redukálódik. Kapóra jött azonban *Almády* Géza tanácsnok nyugalomba vonulása, mert a közjótékonysági ügyeket régóta szociálpolitikai kérdésnek tekintették a városházán és ezeket most nagyobb zökkenő nélkül át lehet utalni *Wildner* tanácsnok ügyosztályába. Igy igen valószinü, hogy nem a szociálpolitikai, hanem a közjótékonysági ügyosztály veszti el önálló létét. Az az egy azonban körülbelül befejezett dolog, hogy Almády Géza helyére nem választanak uj tanácsnokot. Igy azután egy ügyosztály mégis megszünik, illetve beleolvad a másikba.

Garázdálkodás a tüzifával

Felsülnek az árdrágitók.

Október elsejével mód fölött aktuálissá válik a főváros lakossága fával való ellátásának kérdése. Erre a szomoru aktualitásra az ad alkalmat, hogy a főváros annak idején a maximális árakat október elsejéig való hatállyal állapitotta meg. Hogy miért történt ez igy, annak az a magyarázata, hogy a főváros kénytelen volt megállapodásra lépni az érdekelt nagy cégekkel, amelyek csak ily feltételekkel mentek bele az árak maximálisába. A kormány ugyan szabad kezet adott a fővárosnak e kérdésben, de a maximális árakat még sem lehetett alacsonyra szabni, sem pedig az októberi záros határidő-megállapitást figyelmen kivül hagyni, mert ebben az esetben sem olcsó, sem drága fát nem kaptunk volna.

Október közeledvén, fölkerestük *Vita* Emil dr. tanácsnokot, a közgazdasági ügyosztály vezetőjét és megkérdeztük, folynak-e uj tárgyalások a fa maximális árának megállapitása körül? Vita tanácsnok ezeket mondta a *Fővárosi Hirlap* munkatársának:

— A maximális árak hatálya október elsejével tényleg megszünik. Most az uj árak megállapitásával foglalkozunk és e tekintetben már folynak a tárgyalások egyrészt a kormánnyal, másrészt az érdekeltekkel. Az érdekeltek lényegesen magasabb maximális árak megszabását kérik és igy valószinü, hogy a tárgyalások nem lesznek gyors és könnyü lefolyásuak. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk azonban hogy nekünk nem valami sürgős a dolog. A budapesti kereskedők kihasználták az időt, jól ellátták magukat tüzifával és igy reméthetőleg nem lesz semmi főnnakadás.

Vita tanácsnok eme szavaiból is kitetszik, hogy szemérmetlen árdrágitási manöverrel került szembe a főváros. Az érdekeltek arra hivatkoznak, hogy nincsen igaerő, amellyel a fát az erdőből lehozhatnák. A manöver letörésére legjobb eszköz persze az árak maximálásával kapcsolatos rekvirálás lenne, de ennek sincs értelme, mert akkor viszont a kormánynak nem lenne igája a fa elszállitásához. Meglehetősen magas lóról beszélnek tehát a fatermelők és nagykereskedők és el lehetünk készülve rá, hogy *a fa ára lényegesen emelkedni fog.*

Annál veszedelmesebb a helyzet, mert a kormány teljességgel rábizza a dolgot a fővárosra, ahelyett, hogy hatalmi erejével és hatásos eszközeivel melléje állana. A közgazdasági ügyosztály egyetlen erőssége a manöver erőszakos lovagjaival szemben, hogy nyugodtan vár. Amig ugyanis az uj maximális árak megállapitva nincsenek, addig a régiek maradnak érvényben. Miután pedig ma Budapesten hatalmas faraktárak állanak a közönség rendelkezésére, a dolog nem sietős. Amig a raktárak fát tudnak adni, addig talán az árfelhajtók is megpuhulnak és talán a kormány is elhatározza magát a beavatkozásra.

Az Általános Villamossági

három havi halasztást kért

A *Budapesti Általános Villamossági r.-t.* üzemének és telepének megváltási ügye látszólag elaludt. Az utolsó közgyülés felhatalmazta a tanácsot, hogy alkalmas időben felmondja a vállalat szerződését s a megváltási összegre vonatkozólag a birósági becslést megkérje. Azóta semmit sem lehetett hallani erről a dologról, pedig a szinfalak mögött élénk sürgés-forgás volt, az érdekeltek a nyár folyamán sem pihentek. A tanács élt a szerződés felmondásának a jogával s erről értesitette a vállalatot. A Budapesti Általános Villamossági r.-t. most beadványt intézett a fővároshoz és

három hónapos halasztást kért a válaszra.

Kérelmét azzal is indokolta, hogy előbb házikezelést akar eszközölni, tisztába akar jönni, hogy tulajdonképpen mennyit ér a vállalat, milyen a becsértéke és mit kérjen a fővárostól a megváltás ellenében. A vállalat halasztása arra enged következtetni, hogy illetékes körökben *egyezségi uton* akarják a megváltást elintézni. Valószinü ugyanis, hogy a vállalat olyan becsértékkel fog jönni, amely megfelel a város kalkulációjának s ebben az esetben nem kerül a sor birói becslésre és hosszadalmas pörre, hanem békés uton fogják megállapitani a megváltás összegét. Arra persze ma gondolni sem lehet, hogy a főváros az egyezségi összeget ki is fizesse; hiszen a Magyar Villamossági megváltási összegének is csak csekély részletét tudta eddig törleszteni a város. Egyébként az Általános Villamossági vezérigazgatója, *Fodor* István bizottsági tag, gyakori vendége a városházának és buzgón tárgyal vállalatának megszüneséről.

*

A megváltással kapcsolatban regisztrálnunk kell egy nagyon érdekes hirt. Arról szól, hogy mihelyt az Általánost megváltják, az egyesitett villamos üzemek élére a tanácsnak egyik vezetősorban levő tagja kerül. Valószinü, hogy *Stark* Lipót vezérigazgató mérsékelt és alárendeltebb hatáskörben, de változatlan fizetéssel és autótartási joggal marad meg ebben az esetben hivatalában.

Egy városatya koporsójánál.

Negyvenhat esztendős korában, ahogy mondani szokás: „férfikorának delén," meghalt egy városatya. Ez a fájdalmas tény egymagában véve nem volt ok és nem alkalom arra, hogy milliók hullásának idejében hosszabb időt szenteljenek az emberek a halott férfiu emlékének megrögzitésére.

De *Mittelmann* Bernát ritka jelenség volt, az *ideális városatya* prototipusa és napjainkban, eme vastag realizmus által szaturált korban, a városházi ügyek krónikását még akkor is vonzaná Mittelmann Bernát élete és gyászos végzete, ha történetesen nem a krónikás lett volna az, akivel e földi életben utoljára beszélt a megboldogult.

*

A városháza hosszu folyosóján állottam pénteken az esti órákban. A tizes bizottság ülést tartott, két ujságirótársammal együtt lestük a hireket, vártuk az ülés végét. Hirtelen feltárul a tanácsterem ajtaja és krétafehér arccal kitámolyog a folyosóra *Mittelmann* Bernát dr., Óbuda képviselője a tizek tanácsában. Gallérja, nyakkendője a kezében, mellénye, inge kibontva. Végig futott a hideg rajtunk. Ilyen közelről még sohasem éreztük a halál lehelletét. — Rosszul lettem a teremben, nagyon rosszul érzem magamat . . .

Vigasztaltuk a derék embert: „Biztosan nikotinmérgezést kapott", mondottuk. És a köpcös, erősen elhizott városatya hálásan köszönte a vigasztalást. — Nagyon szépen köszönöm, uraim, a részvétüket. Igazán nagyon jól esik, mert bizony rettenetesen éreztem magamat, félni kezdtem . . . talán csakugyan nikotinmérgezés . . .

Aztán beszelni kezdtünk az ülésről, Budapest élelmiszermizériáiról. Mintha most is látnám és hallanám Mittelmann Bernátot, amint a halállal való küzdelmében mondja:

— Borzasztó helyzet ez, kérem. Tessék elhinni, sokat foglalkoztam a kérdéssel. Tegnapelőtt is elmentem Kispestre, beszélgettem a jegyzővel, elszörnyüködve hallottam tőle, hogy négy sertésen háromezer koronát keresett. Hát szabad ennek megtörténni, szabad az árakat igy felhajtani? De hát mit tehet a város, ha a keze meg van kötve, ha a kormány mindent tűr, ha elnézi, hogy a hadseregszállitók nem törődnek a maximális árakkal, minden pénzt szivesen kifizetnek és rettenetesen felhajtják az árakat. *Mit tehetek én ilyen körülmények között?* Mit használhatok én a városnak? És mit ér a közönség a tizes bizottsággal, amelynek nincsen hatalma, hatásköre?

*

— Mit tehetek én . . . mit használhatok én? Kétségbeesve és menthegetőzve kérdezte tőlünk, ujságiróktól, a városatya. És a kérdésben megtaláljuk Mittelmann Bernát egyéniségének, városatyai tipusának legszebb, legjellemzőbb vonásait. *Személyes kérdést csinált Budapest élelmiszermizériáiból.* Ugy érezte, hogy ő, Mittelmann Bernát dr. városatya, egyénileg felelős minden bajért, és hogy Budapest minden fogyasztója őtőle követeli, várja a helyzet szanálását. Szinte bocsánatot kért, hogy semmit sem tehet, hogy a drágaságnak rajta kivül álló tényezői vannak. Igy folytatta a szavait:

— Higyjék el, uraim, magam is alig tudok megélni. A jövedelmem nem csökkent, de nem tudok kijönni vele, mert minden hallatlanul megdrágult. Hétlagu családom van, egyik fiam a harctéren . . .

*

Keservesen sóhajtott Mittelmann dr., amikor a családjáról beszélt, a fiáról, aki a harctéren van. Ugy lehet, halálsejtelmek bántották, a tiszta, ideális, becsületes lelke visszaszáll Óbudára, a családjához, a kerülethez, amely szeretve tisztelte, amely három esztendővel ezelőtt városatyai mandátumot adott néki. 1912 decemberében lett tagja a közgyülésnek Mittelmann Bernát, és egy hónap mulva nagy beszédet mondott a költségvetés tárgyalásánál. A falusi doktor külsejü, furcsa hangu bizottsági tagot előbb megmosolyogták, de később, amikor látták, milyen buzgó és lelkiismeretes ember, milyen páratlan ambicióval és szorgalommal foglalkozik a főváros ügyeivel, milyen okos gondolatai, milyen becsületes, szigoru elvei vannak, mennyit tanul és milyen szeretettel és odaadással, milyen önzetlenül szenteli idejét a köznek: — akkor méltányolni kezdték és becsülni Mittelmann Bernátot. Óbuda őt küldte ki a tizes bizottságba, amelyben a kerületek vezérei foglaltak helyet és Mittelmann dr. ott is megállotta a helyét. És amikor tragikus végéről hir érkezett, mindenki, aki ismerte, sóhajtott és azt mondta: Derék, becsületes, jó ember volt, mindig többet tett, mint amennyi a kötelessége volt. Nevét feljegyzi a városházi krónikás, mint példányképét az ideális városatyának. *(sz. k.)*

Közélelmezési morzsák.

A cukorbajos ügyosztály. — A veszteségeket elnyelik a sertések.

Ezekben az inséges időkben — különösen, amikor még a cukorárak országos maximálása meg nem történt — hihetetlen gazdagságszámba ment az, ha valakinek száz waggon cukra volt. Ezt a gazdagságot, ezt a boldogságot érezte vagy egy negyedóra hosszat *Folkusházy* tanácsnok is. A boldogság rövid ideig tartott, mert egészen különös dolgok sültek ki. A száz waggon cukor ugyan megmaradt, de fájdalom, jobb időkre el is kellett raktározni, mert egyelőre — a sors szatirája — nem lehet eladni.

A cukor-nyomor legégetőbb napjaiban történt. A közönség kétségbeesve ostromolta a boltokat, amikor *Enyedi* Simonnak, az élelmiszer beszerzések főintézőjének megváltó ötlete támadt. A telefonhoz ment, fölhivta a cukarkartelt és *Lugosi* igazgatóhoz nemes egyszerüséggel igy szólt:

— Mégis lehetetlen állapot, hogy önök ülnek a cukron és a közönséget a legkinosabb szükölködésben hagyják.

— Ugyan kérem — mosolygott a telefon másik vége —, hogy méltóztatik ilyesmit ránk fogni. Mennyi cukrot parancsolnak? *Elég lesz száz waggon?*

Enyedi Simon a csodálkozástól majd leejtette a kagylót. Bejelentette, hogy szüksége van a száz waggon cukorra és egyben elhatározta, hogy este, mikor Folkusházy tanácsnokkal aláiratja a megrendelést, előadja neki a rejtélyes esetet. Talán ő meg tudja fejteni. Senkinek a feje nem káptalan, igy történt, hogy este elmaradt a nagy referáda, Folkusházy pedig sablonosan aláirta a többi aktával együtt a száz waggon cukor megrendeléséről szóló levelet.

A cukorkartel pedig soha gyorsabban megrendelést még el nem intézett, mint ezt, Másnap már ámulva bonthatta ki Folkusházy a levelet, amelyben a cukorkartel értesiti az ügyosztályt, hogy a megrendelést köszönettel megkapták. Pokoli meglepetés volt amikor látta, a tanácsnok, hogy ebben a cukor-szük időben neki nem kevesebb, mint száz waggon cukor áll rendelkezésére. Még nagyobb volt a csodálkozás, amikor a következő fölbontott boritékból a pénzügyminiszter átirata hull ki, amely — válaszul a városnak egyik régebbi felterjesztésére — értesiti az ügyosztályt, hogy a miniszterium érintkezésbe lépett a cukorkartellel és a kartel most már hajlandó cukrot adni.

Kétségtelen: valaminek történni kellett. De mi történhetett? A nyomozás során legelőbb is az derült ki, hogy Enyedi —Folkusházy tudta nélkül! — cukrot rendelt. Igen, de máskor is rendeltek, még pedig Folkusházy utasitására és cukrot még sem kaptak. Mi történt tehát? Folkusházy idegességében a hivatalos lapot kapta kezébe, ahol aztán az egész rejtély megfejtése benne volt. Aznap jelent meg ugyanis a miniszteri rendelet, amelyben az egész országra nézve elrendelte a kormány a cukorárak maximálását.

Nem sokat kellett okoskodni, tiszta volt a játék. Persze, hogy szivesen adott most már a kartel cukrot, amikor a vidéken is ugyanaz az ára van a cukornak, mint Budapesten. — Nem kellett a készletet tovább tartogatni, hisz ezentul már a vidék sem fizethet magasabb árakat. De még ha erre az egyszerü következtetésre rá nem jöttek volna is, a következmények hamarosan fölvilágositották volna a tisztes ügyosztályt. Sietve fölrendelték a *Wertheimer és Frankl* céget és lelkendezve közölték: Urak, van már cukor. A válasz az volt, hogy nagyon köszönik, de már nekik is van. És pedig kezelési költség nélkül. Futottak tovább a „Füszerkereskedők Egyesületé"-hez. Ott is ugyanazt válaszolták. Mit volt mit tenni: berakározták szépen a száz waggon cukrot — a rosszabb időkre. Istenem, ki tudja, mikor lesz megint cukorinség? Eddig még soha sem volt raktára a fővárosnak olyas valamiből, amiben hiány volt. Most az egyszer lesz: ha ugyan — amitől isten mentsen — cukorbajok lesznek. Ha pedig, ami remélhető is, a cukorral rendben leszünk, akkor a fővárosnak marad száz waggon cukra — háborus emléknek.

*

A tizes bizottság legutóbbi ülésén kérdést intéztek a bizottsági tagok *Folkusházy* tanácsnokhoz aziránt, mi van a burgonyával, milyen eredménnyel végződött a tavalyi burgonyaárusitás. Folkusházy erre elmondta, hogy kezdetben szépen indult az üzlet. Már harmincezer korona volt a város tiszta nyeresége. Akkor egyszerre megváltozott az üzletmenet. A főváros *bizalmas utasitást* kapott a kormánytól arra, hogy vásároljon mennél nagyobb készleteket, vegyen meg minden kapható burgonyát. Néhány hét alatt óriási mennyiségü készleteket halmozott fel a város. A rengeteg tömeget nem tudták eladni, ugy hogy egy része elromlott, ki kellett dobni, tetemes része pedig megmaradt arra az időre, amikor már uj burgonyaszezon kezdődött, mikor tehát már nem kellett senkinek sem. Végeredményben tehát a tavalyi burgonyaszezon alapos veszteséggel zárult. Maradt belőle deficit, rossz burgonya és sok pör. Természetes, hogy a főváros közönsége sohasem fogja megismerni az élelmiszerüzem részletes kimutatásait, nyereségeit, veszteségeit. Mert pl. azt a deficitet, amely a várost a burgonyaakciónál érte, belegyömöszölik majd olyan üzletekbe, amelyeknél nyereség volt, mert a város spekulált, ugyanugy jár el, mint a többi árdrágító uzsorás. A sertéseknél pl. biztos a több milliós nyereség; ez az üzlet olyan biztos és olyan hasznot hajtó, hogy elbirja az egyéb üzletágaknál mutatkozó hiányt. Igazán legfőbb ideje, hogy Folkusházyék beszámoljanak az élelmiszerüzem mérlegéről.

Készül a költségvetés

A deficit még beláthatatlan.

A törvény értelmében novemberben el kell készülnie a főváros jövő évi költségelőirányzatának. Néhány esztendő óta nem veszik szigoruan ezt a terminust, de azért a városházán erősen dolgoznak már az 1916. évi budgeten. A főmunka a pénzügyi osztályé, jelesül *Berczel* tanácsnoké és *Ács* főszámtanácsosé. — A költségelőirányzat összeállitásáról ezt az információt kaptuk:

— Az ügyosztályok és üzemek beterjesztették már költségvetésüket a pénzügyi osztályhoz. Most kezdődik az a munka, amikor az ügyosztályok kivánságait összhangzásba kell hozni a város bevételeivel, a bevételeket és kiadásokat summázni kell, a fölösleges kiadásokat törölni s azután az egész költségvetés képét megrajzolni. Bizonyos, hogy ez a munka minden eddiginél nehezebb. *A bevételek összege kisebb a kiadási tételek összegénél.* A deficit egészen bizonyos, ezt már most is látni lehet. Ez azonban par excellence háborus jelenség. Tavaly 1—2 milliós deficitünk volt, jövőre talán ugyanannyi. Mihelyt azonban a normális viszonyok helyreállanak, a deficit meg fog térülni és minthogy a hiányt a háborus kiadások és a háboru folytán elmaradt jövedelmek okozzák, feltétlen bizonyossággal számit a város arra, hogy *a kormány a deficit nagyrészét vállalni fogja.* Erre a célra szolgál különben a huszezer koronán felüli jövedelmek megadóztatásából befolyó összeg is.

— A készülő költségvetést — éppen ugy, mint a tavalyit — nem szabad normális mértékkel mérni. Nem tudhatjuk, vége lesz-e a háborunak a jövő esztendőben és mennyi idő fog esni az 1916. évből már a béke idejére. Mi tulzott realitással, pesszimizmussal végezzük a munkánkat és feltesszük, hogy a bevételek a folyó év keretei között fognak mozogni, épp ezért csak a legszükségesegb kiadások számára jelölünk ki fedezetet. Nagyjában tehát nem lesz eltérés az 1915. és 1916. évi költségelőirányzatok között. Eddigelé az volt a gyakorlat, hogy a költségvetés tárgyalását az ujonnan választott bizottsági tagok közgyülésére hagytuk. Minthogy azonban a bizottsági tagok választása elmarad, nincs semmi akadálya annak, hogy a közgyülés decemberben tárgyalja a költségvetést.

Események

A mozi magyarsága.

A szezon első fecskéi, a mozik, már kinyitották kapuikat és elkeseredett történéssel igyekeznek egymásra licitálni. Természetsen a müsor, amelyet igy a nagy versengésben kállitanak, igen sok kivánni valót hagy hátra. A háborus idők nem arra valók, hogy müvészeti szempontokból lehessen a mozikat felelősségre vonni, vannak azonban mégis olyan követelmények, amelyek előtt ma sem lehet szemet hunyni.

Ezek közé tartozik mindenekelőtt a mozik magyarsága, amelyre vonatkozólag nemcsak a nagy időkben föléledt nemzeti törekvések adják meg az impulzust, de az is tény, hogy *Boda* főkapitánynak e tekintetben régi rendeletei is kötelezik a mozikat. Magyar film természetesen nincsen. Pedig a közönség igen szivesen fogadta annak idején a magyar müvészek munkáját, ma alig lehet a nagy plakáttömegben magyar mozidarab hirdetését látni. Annál nagyobb azonban a francia filmek fölvonulása, természetesen csinos dán és norvég nevü müvészek névsorával. Igen nagy a kelete a német filmnek is, amiben nem szabadna különösebb gáncsolni valót találni, ha legalább a mozitulajdonosok — a főkapitányi rendelet értelmében — rendes forditót tartanának, akik a német képmagyarázatokat becsületes magyar nyelven adnák vissza. Ez azonban nyilván pénzbe kerülne és a mozisok házilag intézik a forditásokat, amiből a legkedvesebb csodabogarak származnak. Láttunk például képfeliratot, amelynek német eredetije *Operations-gebiet* volt és magyarul igy festett: *Mütő-terület.* A házikezelésbe vett müforditásnál sokkal veszedelmesebb az a másik szolgai forditás, amely olyan közjogi szörnyeket dob napfényre, amelyek ellen a magyar sajtó elkeseredett küzdelmet folytat. A német közvélemény már jobbára be is hódolt a magyar érveknek, hibák persze azért történnek, amiket a magyar mozi-müforditók hüségesen visszaadnak. Igy láthatja azután a magyar közönség — miközben égnek áll minden hajaszála — hogy a mi hős honvédhuszárjainkat a magyar mozikban röviden „Osztrák lovasság"-nak minősitik. Amikor ilyen botrányos tévedéseket látunk, követelni kell, hogy a főkapitányi rendeletnek szigoruan érvényt szerezzenek és pedig abban az értelemben, ahogy a magyar szellem azt megköveteli. A közönség pedig az ostobaságot és tudatlanságot bélyegezze meg ugy, ahogy módjában áll.

Enyedi itt, Enyedi ott.

Mult heti számunkban közöltük, hogy *Enyedi* Simont, a főváros gabonaszakértőjét, az osztrák haditermény-részvénytársaság magyarországi vezérügynökének szerződtették. Most arról értesülünk, hogy Enyedi továbbra is megtartja 24.000 koronával dotált városi hivatalát, de csak a délutáni órákat szenteli a városnak, délelőtt az osztrák H. T. embere.

Közgyülés.

A főváros törvényhatósági bizottsága október 13-ikán tartja első közgyülését. A pénzügyi bizottság október 8-ikán ülésezik először.

A Gellért-fürdő épitkezése.

A *Gellért-fürdő alagutjának épitésére* a székesfőváros tanácsa által szeptember 20-án tartott versenytárgyaláson ajánlatot tettek: *Melocco Péter cementárugyár és épitési vállalat r.-t.* 58.858 K-ból 5 százalék engedménnyel, *Gál és Tyrnauer* 54.003 K-val, *László és Blum* 40.180 K-val, *Dömény és Ehrlich* 42.497 K-val, *Melocco Péter* 51.712 K-val. A tanács keddi ülésében a *László és Blum* ajánlatát fogadta el.

A TŐKE

Jobb erkölcsöket!

A drágaságba — bármily fájdalmas is — bele lehet és bele kell nyugodni, ha meg van az a megnyugvásunk, hogy az áruk emelkedését a viszonyok kényszere okozza. Azt már megtanultuk tizennégy hónap alatt, hogy a mai idők mindnyájunktól erőink, képességeink legjavát, áldozatkészségünk legnagyobb fokát követelik. Nem olyan kiskoru, nem olyan betegesen ideges ez a társadalom, hogy a megváltozhatatlanba bele nem tudna nyugodni. De meg kell lenni annak a bizonyosságnak, hogy a törvény is, a hatóságok is egyenlő mértékkel mérnek mindenkinek. Hogy az áldozatok mindenkire nézve egyformán kötelezők, hogy senkinek sincs joga, se termelőnek, se fogyasztónak az általános szorultságot aljas vagyonszerzési célból a maga javára felhasználni. „A kormány segitséget vár mindenkitől és segitséget nyujt mindenkinek" olvastuk a háboru elején egy ünnepies hangu kiáltványon. A nagyközönség megértette a szózatot. Kész minden áldozatra és minden nélkülözés elviselésére, de elvárja, hogy őt is védjék meg a piac élősdieitől, azoktól, akik összebeszélnek, a termelő, a legitim kereskedő és a fogyasztó közé furakodnak, akik az árukat eldugják és mesterségesen fokozzák a drágaságot, akik jog és szükség nélkül, csak a maguk hasznára drágitják az árakat és inségre, nélkülözésre kárhoztatják a közönséget.

Sok ága-boga van ennek a rettenetes kezelésnek, amely azonban végtelenül egyszerü volna, ha az egész kormányzati tevékenységet, minden hatósági felügyeletet áthatna az az elv, hogy a háboru senki számára sem jelenthet üzleti konjunkturát, senki számára sem jelenthet meggazdagodási alkalmat. Itt segiteni kell mindenkinek és áldozatot hozni mindenkinek. A hadseregszállitók csalóinál semmivel sem kevésbbé megvetésre és büntetésre méltóbbak azok, akik az itthon maradt közönséget uzsorázzák ki azzal, hogy felhajtják az árakat és drága pénzen hitvány, silány árukat sóznak a nyakába.

Az a felsőbb érdek, melynek most mindnyájan szolgálatába állunk, megköveteli, hogy egységes hittel és lelkesedéssel töltse be az egész társadalmat. Ám az árdrágitók, az uzsorások, a társadalom erkölcsét rontják, hitét ingatják meg, a közsegitséget nyugtalanná, elégedetlenné és elkeseredetté teszik. Ez az elégedetlenség, — ezt nem mi mondjuk, ezt a rend leghivatottabb őre, a rendőrség főkapitánya mondja — már lázongássá fajul. Röviden: minden nélkülözést el lehet viselni, minden áldozatot meg lehet hozni az egységes nagy érdekért, de azt a társadalom nem hajlandó sokáig türni, hogy egyesek, sokak, piócák, paraziták módjára élősködjenek a közönségen és csak a maguk aljas hasznát keressék.

Németországban törvény készül, mely a polgári becsület elvesztésével sujtja az árdrágitókat. Egy ujabb szövetségtanácsi rendelet pedig a megbizhatlan ellemeket teljesen ki akarja zárni a kereskedelemből. Ilyen kérlelhetetlen szigorra első sorban magának a tisztességes kereskedelemnek volna szüksége, mert az ő jó hirének, tekintélyének, akcióképességének ártanak legtöbbet ezek a paraziták. Nálunk még csak egyszerü kihágás az árak jogtalan és erkölcstelen megdrágitása. Egyszerü pénzbirság jár érte, melyet az érdekeltek ugy tekintenek, mint egy könnyü és olcsó kockázatot.

A rendőrség, amennyire csak lehet ellenőrzi és szigoruan bünteti a bünösöket. A pénzbirsággal sujtottak között, apró kofák, kis élelmiszerárusok és szatócsok között feltünt nekünk egy ismert szénnagykereskedő neve. *Sugár* Vilmost, a „Magyar Általános Kőszénbánya részvénytársaság" képviselőjét rövid egymásutánban kétizben büntette meg a rendőrség, egyizben 200, másodizben 300 koronával. A közönség a télen szénínségtől tart és félelmében minden árat megfizet, amit kérnek tőle. Ha apró kis szenesek pár száz kilogrammos raktárukkal élnek vissza ezzel a helyzettel, ezt még megértjük. De hogy ismert nagykereskedő cég, bányak vezérképviselője kockáztassa meg ugyanilyen módon a rendőri pénzbirságot, ez azt bizonyitja, hogy a kereskedői tisztességről és a polgári becsületről nálunk a fogalmak még zavarosak. Ezeket a törvénnyel és kormányrendeletekkel kell tisztázni, éppen ugy mint Németországban.

A humánus Generali.

Már egy izben leszállitottuk kellő értékére a *Triesti általános biztositó társaság* ama bőkezüségét, amelyet a lapokban elhelyezett kommünikéiben, öndicsérő dithyrambusokban röpitett világgá, hogy a társaság magyarországi igazgatósága az itthonmaradt kisebb fizetésü magyar tisztviselői és szolgái támogatására, az áprilisban már engedélyezett 50.000 koronán felül, augusztus 18-án ujabb 50.000 koronát szavazott meg és azt szeptember hó folyamán kifizeti.

Ugy-e bár ez nemes és dicsérendő cselekedet? A drágaság ugyan már oly türhetetlen, hogy a drágasági pótlék szinte morálisan kötelező, de ha egy vállalat, amely magyarországi üzleteivel a befektetett tőke normális hozadékát magasan tulszárnyaló jövedelmeket szerzett a béke évtizedeiben, a háboru hónapjaiban a törvény parancsoló kényszere nélkül csupán filléreket jelentő drágasági pótlékot ad is önként tisztviselőinek, ez mindenesetre elismerésre méltó cselekedet. Főként, ha ezt egy oly társaság teszi, amely szociális körökben nem a legjobb hirnévnek örvend.

Feltétlenül megemeljük hát kalapunkat a bőkezü „Generali" előtt, csupán az önelismeréstől csöpögő nyilatkozat egyes kifejezéseit szedjük ki, tüzzük alá és rögzitjük meg a memento okaiból.

Az első feltünő kifejezés ez: „a Generali *magyarországi* igazgatósága". Hát ez ugyan kicsoda? Marco *Besso* igazgató ur nem. Edgardo *Morpurgo* igazgató ur szintén nem. Luigi *Luzatti* igazgató ur ugyancsak nem. Mert ezek a központi igazgató urak, akik a magyar üzlet vezetésénél is diszponáltak, az olasz háboru kitörésekor — ill' a berek: nádak, er-ek — megugrottak Triesztből. A velünk ellenséges igazgatóknak ugyanis egy kicsit meleg lett volna az a föld, amely nekik és tőkéjüknek oly dusan kamatozta a jövedelmet, — irredentista érzelmeik olyan helyzetbe juttathatták volna őket, amilyen helyzetü urakkal nem szokott a Generali életbiztositást kötni. Rájuk hát nem vonatkozik e passzus, hanem nyilvánvalóan *Pór* Jakab igazgató urra. E bőkezüség tehát kizárólag az ő érdeme. Tisztán az ő humanizmusát dicséri az is, hogy a legszerencsétlenebb páriákat, az idén belépett napidijasokat a drágasági pótléktól elütötték. —

Második aláhuzandó passzus, hogy az áprilisban engedélyezett 50.000 koronán felül ujabb 50.000 koronát fizetnek ki szeptemberben. Kérdés már most, hogy az első 50.000 koronát miért csak utólag áprilisban szavazták meg és nem az év elején, amikor már a kisfizetésü alkalmazottak javában koplaltak? Vajjon csak azért-e, mert néhány havi kamatnyereséget akartak behozni a tisztviselők zsebe terhére és a másodikat miért csak szeptemberben fizetik ki, ha már auguztusban megszavazták. Ismét az egy havi kamatmegtakaritás miatt? Vajjon csak ezért-e? Bizonyára ezért is. De nem csak ezért és nem főként ezért.

A „Generali" három főigazgatója kiszökött ellenségünkhez. A Generali igazgatóságában ebből kitünőleg irredentisták ültek — velünk *ellenséges* és nekünk *veszedelmes* agitátorok — akik itt ellenséges üzleti politikát folytattak a mi zsebünk megadóztatásának beléptidijával és a magyar tisztviselők sanyargatása árán. A Generali megszökött igazgatói — mint állitottuk és meg nem cáfolták — Svájcon keresztül ma is irányitják itteni üzletüket. A Generali az olasz hadikölcsönre — tehát a mi állami megsemmisitésünkre, fiaink fegyveres leigázására — állitólag összesen tizenkét millió lira hadikölcsönt adott. Ezek a tények felháborodást váltanak ki, megtorlást követelnek és sulyos következményeket vonhatnak maguk után. A felzuduló haragot le kell csillapitani. Valamivel be kell tömni a közvélemény száját. Akkor s azért jött — mindig utólag, mindig garasos havi kamatokban spórolva — a *„koszoru megváltás"*.

És végül még egy. A Generali a háboru kitörésekor *magyarországi alkalmazottaitól minden előmenetelt kategorikusan megtagadott*, a hadbavonult alkalmazottak közül pedig *a nőtlenek fizetését 40 százalékra és a nősekét 80 százalékra szállitotta le.* A Besso, Morpurgo és Luzzati derék és kiváló igazgatótársa, a humános és 50.000 koronákat hajigáló Pór Jakab miért nem állitotta vissza a rendes fizetéseket, az előmeneteli rendet? Miért adott ehelyett 50.000 koronákat? Hiszen a rendes fizetés becsületes kiutalása előbbre való a drágasági pótléknál!

Azért, mert ezt nem lehetett volna öndicsérő szókban feltálalni szociális jótéteménynek, kikommünikézni a Morpurgok, Bessok, Luzzatiék büne elfedésére, a Generali ellenséges üzelmei szépségflastromául; ez nem hivalkodhatott volna *koszoru megváltásként.* Nem tisztviselőin akart segiteni a jótékony és szociális Pór Jakab — hanem a Morpurgók Generálijának kátyuba zökkent szekerén!

A gyapjuközpont vajudása.

A gombamódra szaporodó központok legközelebb ujból megsokasodnak: a gyapjuközpont (nem tévesztendő össze a már megalakult gyapotközponttal) szervezésére vonatkozó kormányrendelet legközelebb megjelenik a hivatalos lapban. Az uj központ voltaképpen nem egyéb, mint a már eddig is fennállott textilkartel, textilbeszerzési iroda átszervezése oly módon, hogy a kormánynak és a hadseregnek is közvetlen befolyása alá kerül. A gyapjuközpont elnöke *Weisz* Fülöp lesz, a Kereskedelmi Bank alelnöke. Az igazgatóságban *Vogel Samu* vezérigazgató a zsolnai katonaposztógyárat, *Kemény* Manó igazgató a Beszterebányai posztógyárat, zápori *Regenhardt* Ferenc a pozsonyi és gácsi textilgyárakat, báró *Liebig* osztrák nagyiparos a temesvári posztógyárat és *Kammer* Szigfried az ujpesti Kammergyárat fogják képviselni. A központ igazgatója *Janowitz* Simon, a kartel mostani irodájának vezetője lesz. A Központ különben részvénytársaság formájában fog megalakulni, 2000 darab ezer koronás részvényből álló 2 millió alaptőkével. A tőkét az érdekeltek jegyzik.

Rizs és makaroni.

A *Fiumei első magyar rizshántoló- és kemenyitőgyár r.-t.* a minap kommünikét adott közre, amelyből kitünik, hogy a vállalat éveken keresztül megfelelő osztalékot tud fizetni még akkor is, ha szünetelne a rizsbehozatal, mert bőséges tartalékokkal rendelkezik. Budapesten és a vidéken a kereskedelem készletei ugyszólván teljesen kifogytak, az árak ennélfogva folyton emelkednek. A rizst leginkább ma is a hadvezetőség vásárolja. Egyik nagy bankunk igazgatója a rizshiányra és a rizsárak folytonos drágulására vonatkozólag a következő fölvilágositást adta munkatársunknak:

— Némi rizskészletekkel a Hitelbank, a Leszámitoló, Forgalmibank és a Fiumei rizshántoló rendelkeznek. A készletek pótlásáról nem lehet szó, mután a behozatal szünetel. Nincs is kilátás rá, hogy rizst be lehetne hozni. De ez nem baj, rizs nélkül is egészen jól megleszünk. A másik speciális olasz élelmicikk: a *makaróni*, még van elegendő. Olcsó olasz készletek is vannak még, azonkivül Ausztriában több helyen, mint Marburgban és Felsőcsehországban most is dolgoznak még a makaróni-gyárak. Információm szerint Magyarországon most, — tekintettel az olasz behozatal szünetelésére, — uj makaróni-gyárat fognak létesiteni. Az alapitók a gyárat *Makón* fogják felépiteni.

Az „Esztergom-szászvári" tőkeemelése.

Az *Esztergom-Szászvári Kőszénbánya* az Esztergommegyében szerződésileg biztositott területeken már évek óta végez kutatásokat, amelyek kiváló eredményre vezettek: *Csolnok és Dorog községek határában kiváló minőségü szenet találtak.* A társaság a felkutatott szén kiaknázását mielőbb meg akarja kezdeni. Az igazgatóság szeptember 27-én tartott ülésében elhatározta, hogy részvényeseit folyó október 11-ére rendkivüli közgyülésre hivja meg, melynek inditványozni fogja, hogy a *nyitandó uj bányához szükséges összeg beszerzése végett határozza el a jelenleg 6 millió koronát tevő alaptőkének 10 millió koronára való felemelését*, mely célból bocsásson ki 20.000 darab egyenkint 200 korona névértékü uj részvényt. A kibocsátandó részvények felére, azaz 10.000 darabra biztositassék a régi részvényeseknek az elővételi jog, másik fele pedig adassék el a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, a Wiener

Bankverein és a Salgótarjáni kőszénbánya r.-t.-ból álló konzorciumnak oly kikötéssel, hogy ezek a részvények 1917. év végéig piacra nem hozhatók.

A fémközpont munkája.

Annak a bizottságnak, amely az egész ország területén rekvirált fémeknek a mennyiségét megállapítja és a fémekért járó összegeket kiutalja, *Vita* Emil dr. tanácsnok az elnöke. A közgazdasági ügyosztály minden idejét már hónapok óta lefoglalja a fémközpont munkája. A rengeteg fáradsággal járó munka most fokozódik, mert a kormány tudvalévőleg elrendelte a háztartási fémtárgyak rekvirálását is.

Uj kenyérgyár Kőbányán.

A *Florisdorfi kenyérgyár r.-t.*, amely néhány év előtt megvette a monori gőzmalom és kenyérgyár telepet, *Kőbányán* nagyszabásu kenyérgyárat fog berendezni, amely terv szerint még az idén megkezdi müködését.

A hatvani cukorgyár üzeme.

Mint értesülünk, szeptember 24-én megkezdte a hatvani cukorgyár is az üzemet. Hatvanban a finomító- és nyerscukorgyár is dolgozik már. A vállalat tavaly még a szolnoki cukorgyár répáját dolgozta fel, de ez idén már a szolnoki gyár is működik.

A Gresham mérlege.

Most jelent meg a *Gresham Biztosító Társaság* magyarországi fiókjának mérlege, amely bevételi és kiadási egyenlegül 141.233 kor. 35 fillért tüntet ki. Az értékpapiroknál bekövetkezett árfolyamveszteség 627.598 koronát tesz ki, a kifizetések megközelitik a 2,700.000 koronát, a dijbevételek pedig több mint 2,815.525 kor. 90 fillérre rugnak. A társaság-dijtartaléka majdnem 23 millió koronát tesz ki.

Faburkolás.

Az *Andrássy-ut faburkolatának jókarban tartására*, valamint a főváros egész területén lévő faburkolatu uttestek jókarbantartási munkálataira a szeptember 20-án tartott árlejtésen a *Neumann és társa* és a *Gregersen G. és fiai* nyujtottak be ajánlatokat. Döntés még nem történt.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP“ lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

Tisztelettel értesitjük igen tisztelt üzletfeleinket hogy központi irodánkat **Budapest, IX., Ferenc, körut 41. szám** alá helyeztük át, ahol épitési anyagok eladásával is foglalkozunk.

Melocco Péter Cementárugyár és Épitési Vállalat R.-T.

Telefonszám: József 40-86. József 40-87.

Gyári üzem: műkövek, burkolólapok, csövek és betontárgyak készitése — **Műszaki osztály foglalkozik**: vasbeton és betonépitkezések, csatornázások, hidépités és vizcsőművek, padló- és faburkoló munkálatok kivitelével. **Anyagelárusitó-osztály** árusit mindennemü épitési anyagot.

HUNGÁRIA

KÖTVENYEK

a legelőnyösebbek

élet-, tüz-, baleset-, szavatossági-, betöréses lopás elleni, üveg-, jég és állat-

BIZTOSITÁSOKNÁL.

Felvilágositásokkal, prospektusokkal és dijajánlattal szivesen szolgál a

HUNGÁRIA

Általános BIZTOSITÓ Részvénytársaság

igazgatósága: Budapest, VII., Károly-körut 3. sz.

és a társaság képviselőségei az ország minden részében

Telefon 153-98, 2-11, 2-12. **Kartellen kivül.**

Összes biztonsági alapok . 23.720.000 korona
Részvénytőke . . . . . 6,000.000 korona

Gummi-hulladékot

legmagasabb árban vásárol a

Magyar Ruggyantaárugyár Részvénytársaság

Budapest, X., Kerepesi-ut 17.

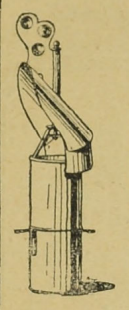

Ez a hires

Oroszlán-kéménytoldó,

amely minden füstvisszaverődést megszüntet.

Gyártja:

KOCH JENŐ

Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.

Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.

KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Maradandó értékü ajándéktárgyak

Ékszerek, cigarettatárcák legszebb órakarkötők, csoda nagy váasztékban.

◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆

Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.

Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferencz-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

TŐKE GYÖRGY

épitési vállalkozó

vállal kőmüves és ácsmunkákat.

TELEFON 175—62.

Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat. :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift‘ villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Intézeti fehérnemüek

fiuk és leánykák részére szolidkivitelben és igen előnyös olcsó árban.

Gólya áruház

VI., Nagymező-utca 12. és IV., Vámház-körut 16. sz.

Bründl János

csász. és királyi udvari szállító.

Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.

Egészségügyi műszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Holzer

cs. és kir. udvari és kamarai szállító

divatháza

Budapest,

IV., Kossuth Lajos-utca 9.

Dr Pápay-féle oltóintézet

Budapest, Teréz-körút 31. szám.

Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú

himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni

és minden más bevált

oltóanyagot és serumot

MŰÉPITÉSZEK ÉPITÉSVÁLLALKOZÓK GÉPGYÁROSOK FIGYELMÉBE!

NYIRI SÁNDOR

Telefon: 133-37. **BUDAPEST** Telefon: 133-37

VII., Wesselényi-u. 8. Wesselényi-bazár.

Villamos erőre berendezett

Paszpartu műintézet és könyvkötészet. ••••

Épitési tervrajzok kasirozása a legspeciálisabb módon és titoktartás biztositása mellett. ••••

Mappák minden kivitelben. ••••

Paszpartuk (papirkeret) bécsi, angol, barok és ovál alakban, eredeti rajzok után is. ••••

Egyleti tablók és albumok. ••

Kárpitos és diszitő-vállalat

Budapest, Liszt Ferenc-tér 2!
Telefon 94-36.

Elvállal és készit **kárpitos és diszitési munkákat** remek kivitelben és jutányos árakon.

• • •

Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit **teljes lakberendezéseket,**

▼▼▼

Ünnepi diszitéseket olcsón végez.

Zászlók minden kivitelben raktáron.

THE GRESHEM ÉLETBIZTOSITÓ TÁRSASÁG BUDAPESTEN

V., Ferenc József-tér 5—6.

Magyarországi igazgató tanács:

Andrássy Géza gróf v. b. t. t. országgyűlési képviselő, elnök.

Batthyányi Tivadar gf. orsz. gyül. képviselő

Dr. Gerenday György ny. min. tanácsos, kincstári jogügyi főtanácsos

boglári Simon Jakab udvari tanácsos, a budapesti áru- és értéktőzsde alelnöke

Ügyvezető igazgatók:

Igmándi Mihály, **Scott H. János**

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej

kapható

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott" Budapest.

Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

ROYAL STANDARD

Látható irásu
AMERIKAI IRÓGÉP

A székesfővárosi tanács a hosszas kipróbálás után s községi iskolák és a tanácsi irodák részére már eddig is 35 darab **Royal Standard irógépet** szerzett be.

A m. kir. igazságügyi minisztérium 80 drb **Royal Standard irógépet** rendelt. Magyarországon több ezer Royal irógépet használnak, mindenütt a legteljesebb megelégedéssel.

Országszerte díjmentesen bemutatja:

KOVACS A. ÉS TÁRSA

BUDAPEST V, NÁDOR-U. 4. Telefon 34-96.

Kraszner József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Csuz, köszvény

ellen, hatásában felülmulhatatlan a

Káli Linimentum
Üvegje 2 korona

ZOLTÁN gyógyszertárban
Budapest V., Szabadság-tér

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.

Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:

Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.

Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.

Dandár Mintagőzmosóda

üzemben, saját gyártelepünkön.

Kőszénbánya 's Téglagyár - Társulat

Pesten (ezelőtt Drasche)
Budapest, VII., Király-utca 67. szám.

Telefon: 34-51, 34-61. Tüzálló chamotte téglák.

Keramit kocsiutkövek, járdalapok, faltéglák, csatornakövek. **Stero** pillér téglák. **Disztéglák** sárga, vörös, bőr és más szinben.

Zománcozott diszéglák, „Reform" választófaltéglák Sikfödém-téglák. **Travers** (vastartány)téglák, Cserépzsindelyközönséges **zománcozott.**

BAROKALDI NÉPARÉNA

Városliget, Mutatvány-tér.

Naponta délután 3 órától kezdve

Jancsi és Juliska

ragyogó kiállitásu mesejáték.

Bámulatos cirkuszi mutatványok.

Állandó derültségről a legjobb **magyar bohócok** gondoskodnak.

Rendkivül mérsékelt, olcsó helyárak.

Alapittatott 1857. Telefon 57—04.

GLASZ JÓZSEF

császári és királyi és főhercegi udvari szállító

Nyereg- és szijgyártó

Budapest, IV., Irányi-utca 18. sz.

a Ferenciek-tere mellett.

Nagyothalló?

Nincs többé süketség és fülzugás, ha a legujabban szabadalmazott «Dobhártyaszerű halókészüléket» hordja. Sulya egynegyed gramm s kivülről nem látható. Prospektust ingyen és bérmentve küld:

Faragó Jenő, Budapest, IX., Mester-utca 34 F.

Fogak

szájpadlás és gyökéreltávolitás nélkül, 10 évi jótállással. Aranykoronák és aranyhidakat legujabb amerikai módszer szerint készit:

GrossmannSimon áll. vizsg. fogtechn.

Fogorvos: **Dr. Káli H. P.**

Budapest, Erzsébet-körut 50 I.

Foghuzás teljesen fájdalommentesen. Tartós fogtömést. Mérsékeltárak. Vidékiek 24 óra alatt kielégittenek

A KATONA-falak

tartósak, egészségesek és olcsók

Bárki kaphat épitési licenciát

SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.

BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.

TELEFON: 66—27. SZÁM.

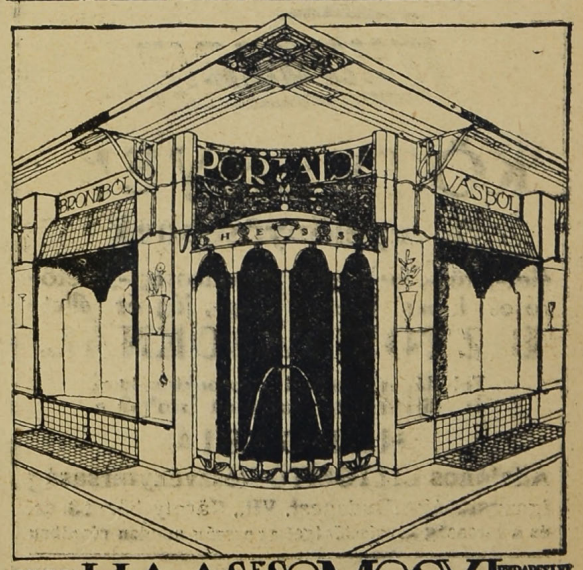

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. november hó 3-án. — 45. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-15

Boldog semlegesek,

akik messze idegenből eljöttek Budapest tanulmányozására s elvezettettek ama törpe parcellákra, ahol buja a legelő, hamisitatlan tejet ömleszt a tehén tőgye, rostbeefet hasit a marha husából a mészáris, s zsir csurog a vendéglátó házi gazda ereszéről. Volt számukra bőséggel minden. Még garnirung is. Diszlobogók, diszelőadás, pattogós cigánymuzsika, amelytől halhatatlanságba szédül a halandó is. És ez a semleges vendéglátó virtus a magunk erejéből tellett. Jövevény látogatásra van mindenünk. Még parádés ruhánk is. Ámbátor az a gyanu settenkedik e cécó mögött, hogy ugy cselekedtek, mint az adomabeli jogász, aki egy zsurmeghivásra ezt válaszolta: Köszönöm a meghivást. Ott leszek, ha Nagyságod küld egy nadrágot, a mely lehetővé tenné, hogy szobámból kimozdulhassak. — Szerencsénk, hogy a semleges látogatók nem jutottak tul a vendéglátó előszobáján. Ott még a maradék élelmiszer s oda rakták ki a zsölléket, hogy az előszoba diszszobának látszassék. Egy hónaalja szalonna a falhoz támasztva, két zsák liszt a bejárat kuporgójában, zsirbödönök, vajjal, rizszsel kitömött polcok, a diszasztalkán halasmedence, felmetszve vadhus, szelidhus összerakva egy garmadába, glóriának fölötte hagyma és foghagyma koszoruk.

Hát én szeretném látni azt a nem semlegest, akinek meg nem merevedik a két szeme, aki megállja szájtátás nélkül azt a látványosságot, amelyet egynéhány semleges ujságirónak bemutattak s amelytől nyáladzásnak indulhatott valamennyinek a szája.

És, nagy szerencsénk, hogy nem vezették őket a belső termekbe. Ahová a pókok és svábbogarak költöztek téli szállásra s ahol a kikeletig, szerelmes molypárok rendeztek be találkahelyet s ahol szendergő legyek várják érelmeszedés okozta halálukat. Az élelmi tartalék kriptája ez. Megavasodott zsir csöpög az elrodhadt burgonyára s dehogyis nyitják ki szellőztetésre az ablakokat, amelyeken ujságpapiros pótolja az üvegtáblákat.

Kint, a ház eresze alatt, cigánymuzsika zendült. Elállitotta a tömegzajt, amely élelemért kiáltoz. Aztán: idegenek látványára kapott meghivót s érzi, hogy a diszszónoklatok korcertjét tilos zavarnia a korgó gyomor gixerjével. Meghatottan, tisztelő érzéssel állt a semleges falatozók asztala körül, mint az a szegény dijnok, aki a vendéglő ajtóüvegén át nézte a könnyfacsaró tormásvirsli fogyasztókat s zsebbevalóját a szeme elé tartva rebegte:

— De szeretnék veletek sirni!

Fullánkok

Diszkrét

kiadások szerepelnek a régi gázgyári társaság és a főváros elszámolásában. Akik a kiadásokat illetékes helyre juttatták, már nem élvezik a gázgyári tantiémeket, sőt elköltöztek az élők sorából azok is, akik a kétszázezer koronát megkapták. A nevek tehát nem fontosak többé, de érdekes és jellemző, hogyan bontakozik ki egy városi üzletnek a képe, micsoda erők és ösztönök müködnek közre és Herkulesnek és Sziszifusznak milyen egyesitett munkájára van szükség, amikor minden poklon keresztül végrehajtani akarják a becsületesek az ő becsületes szándékukat. A gázgyári példa mutatja egyuttal, milyen üzleti szellemtől áthatott kezekben volt addig a gázgyár vezetése és mily nagy szükség volt arra, hogy kapzsi részvényesek kezéből a főváros ragadja magához a világitás pénzthozó kötelességét.

*

A kormány

amikor a főváros felterjesztésében foglalt kivánságoknak egyrészét teljesiti, tulajdonképpen ugyanannak a bünnek a vonásait mutatja, amely bünbe a főváros vezetői estek. Amikor nagynehezen elhatározták, hogy rendkivüli közgyülést hivnak össze és a kormánytól ezt meg amazt fogják kérni, akkor voltaképpen beismerték, hogy igenis, lehetne és kellene tenni valamit a drágaság ellensulyozására, tudják is a módját és mégis vártak vele egészen addig, amig csak lehetett. A kormány is bebizonyitotta most, hogy nagyon sok bajnak az elháritása tőle függött és mégsem cselekedett, hanem mintha csak előbb diszkreditálni akarta volna a várost, ölbe tett kezekkel nézte a vergődést, a kapkodást, a tehetetlenséget. Ha a főváros korábban fordul a kormányhoz azzal a határozottsággal, amellyel a rendkivüli közgyülésen találkoztunk, akkor a kormány döntése is korábban következett volna be. Igaz viszont, hogy a kormánynak nem szabad várni addig, amig jó tanácsokkal ellátják, mert hiszen végtére is a kormány nemcsak hatalmat jelent, hanem bizonyos kötelességeket is.

*

Nagy idők

és kis emberek. A világháboru az átlagosnál százszorta kiválóbb embereket igényel, a normális tehetségnél százszorta tehetségesebbeket és azt kell tapasztalni, hogy a közélelmezés sulyos problémáit olyanoknak kell megoldani, akik még az átlagos, normális feladatokkal sem tudnak megbirkózni. Nem kertelünk, hanem világosan kimondjuk, hogy a közélelmezési ügyosztály vezetőjéről van szó. Nincsen szakértelme, nincsen energiája, nincsen önálló akarata. Hajlik a cukrászoknak, a kávésoknak, a tejnagykereskedőknek a szavára és ha kérdik tőle, mennyi volt az ára egyes élelmicikkeknek a multban és mennyit tesz ki a fogyasztás, akkor nem felel, mert nem tud felelni. A gyámoltalanság kibődült a legutóbbi népélelmezési bizottsági ülésen. Kiderült, hogy a közélelmezési ügyosztály vezetője készületlenül, kellő tájékozottság és kellő javaslat, kellő terv nélkül jelenik meg és a vitának sovány anyagot nyujtván, a bizottsági tagok minden igyekezete belevész a sekély vizbe, amellyel a tejkérdést rendezni akarják.

Tisztujitás előtt.

Jelöltek és esélyek.

Bárczy polgármester helyettes főpolgármesteri minőségében kiirta a pályázatot mindazokra az állásokra, amelyeket a közgyülés tört be titkos szavazás utján. Ezzel a restauráció természetesen a legaktuálisabb téma lett a városházán, mintahogy mindig olyan mozgalmaknál észlelhető a lelkeknek legnagyobb hullámzása és érdeklődése, ahol személyekről, választási harcokról van szó.

Előrelátható, hogy a küzdelem mindössze néhány állás körül fog nagyobb hullámokat verni. A polgármesteri állásnak egyedüli jelöltje Bárczy István lesz. Rózsavölgyi Gyula sokáig kétségben hagyott mindenkit aziránt, mik a tervei a jövőre vonatkozólag: vajjon belátja-e, hogy a fiatalabb tehetségek érvényesülése elé nem szabad akadályokat gördíteni, vagy pedig jól megérdemelt, mindenki által szivből kivánt pihenésre tér és lemond a 6000 koronás reprezentációs költségről, amivel kevesebb lesz a jövedelme. Most végre bekövetkezett a döntés: hosszas tárgyalások után Rózsavölgyi Gyula ugy határozott, hogy nem pályázik az alpolgármesteri állásra, hanem nyugdijazását fogja kérni. Bizonyos, hogy a közgyülés a távozó alpolgármester iránti nagyrabecsülésének, Rózsavölgyi nagy érdemei fölötti elismerésének méltó módon fog kifejezést adni. Az ily módon megüresedő első alpolgármesteri állásra Bódy Tivadart, az ő helyébe pedig második alpolgármesternek Festetich Géza grófot egyhangulag, ellenjelölt nélkül fogja megválasztani a közgyülés.

A harmadik alpolgármesteri állás betöltése is sokkal simábban fog történni, mint gondolni lehetett volna. Festetich gróf helyére négyen pályáznak: Déri Ferenc, Folkusházy Lajos, Harrer Ferenc és Márkus Jenő tanácsnokok. Közülük Márkus Jenő külön lapra tartozik. Mostani részvétele a pályázatban még csak a jövőre vonatkozó jogfenntartás ugyan, de városházi körökben ugy beszélnek róla, mint a legközelebbi jövő egyetlen számbavehető emberéről, akinek az alpolgármesteri állást is meghaladó jogos ambiciói lehetnek. Folkusházy pályázása nem egyéb, mint a közgyülés felzudulásának egyenes provokálása. Azok után, amiket Budapest a közélelmezési ügyosztály vezetőjének köszönhet, a tehetetlenségnek, mulasztásoknak, baklövéseknek tobzódása után, valóban frivol játékot enged meg magának Folkusházy tanácsnok ur, amikor még jutalmat, koszorut kér a fejére. Bizonyos, hogy a közélelmezés ügye nagyot nyerne Folkusházy távozásával, ennek azonban más módja is van, mint az, hogy a közgyülés a vállaira emelje azt az embert, aki ma a legnépszerütlenebb Budapesten. A közmondás szerint: „Mond meg, kik a barátaid és akkor tudni fogom, ki vagy." Ebből a szempontból kell megitélni azt a hirt, hogy Folkusházy számit a Sasoknak és a Ferencvárosiaknak a szavazataira. Ez pedig a legjobb esetben 60 voksot jelent, tehát még erkölcsi sikernek sem számit sokat. Harrer Ferenc kétségkivül nagyon tehetséges, abszolut puritán ember és bizonyos, hogy nem fog sokáig várni, amig az elnöki emelvényre kerül. Ezidőszerint

azonban csak a budai kerületekben vannak nagyobb csoportban hivei, mig Déri Ferenc az V., VI., VII. és VIII. kerület bizottsági tagjainak tulnyomó részére számithat. Ezzel azután végleg el is dőlt a harmadik alpolgármesteri állás sorsa. Holt bizonyosra vehető, hogy ha szavazásra kerül a sor, ugy Déri Ferenc legalább 250—260 szavazatot kap, megválasztása tehát minden körülmények között feltétlenül bizonyos.

A legkeményebb dió a tanácsnokválasztás lesz. Almády tanácsnok lemondott, Déri Ferenc alpolgármester lesz, ugy hogy két tanácsnoki állás üresedik meg. Hosszas belső küzdelmek, korteskedések, tanácskozások után végre döntő elhatározás történt az egyik állás tekintetében. Illetékes tényezők megállapodtak Demjén Géza főjegyző személyében, ugy hogy az ő megválasztása alkalmasint egyhangu lesz. A választás rendkivül szerencsés, mert Demjén főjegyző komoly, megbizható, ambiciózus, nagymüveltségü és az adminisztrációban teljesen jártas főtisztviselő. A másik tanácsnoki állás képe még nem alakult ki teljesen, de a szükebb választás területén már csak ezek a nevek maradtak: Miklós Elemér tanácsjegyző, Szaszovszky József, Bukovszky Viktor főjegyzők, Schmelhegger Árpád és Witinger Gyula tanácsjegyzők. Hogy a jelöltek közül ki lesz az uj tanácsnok, az elsősorban a polmester állásfoglalásától függ. Legtöbb esélye kétségkivül Miklós Elemérnek van, akinek megválasztásával alkalmazást nyerne az az elv, hogy a tanácsnok-választásnál már nem a szolgálati idő, a rangsor dönt, hanem itt már szükség van a legszigorubb szelekcjóra. Két uj főjegyzője lesz a fővárosnak az alpolgármesteri, illetve tanácsnoki választások után. Sorrend szerint, az automatikus előléptetés alapján Szabó Gyula és Halász Elemér I. osztályu tanácsjegyzők lesznek az uj főjegyzők. Első osztályu tanácsjegyzőkké lépnek elő: Lieber Endre és Borvendég Ferenc, II. oszályu tanácsjegyzők. Másodosztályu tanácsjegyzők lesznek hárman. A jelöltek ezek: Muzsikó István, Basch Imre, Bősinger Rezső, Karányi Elemér (jelenleg katona), Gazsi Benő és Papperth fogalmazók. Uj fogalmazók lesznek (ezeket már a tanács választja): Lamotte Károly polgármesteri titkár, aki méltán rászolgálna sokkal nagyobb előléptetésre is, azonkivül Vezér Károly, Vigyázó Géza, Mártonffy Márius, Hubatsek Géza, Lindt Zsigmond.

A tiszti ügyészségen is nagy változásokat fog előidézni a restauráció. A tiszti főügyész és főügyészhelyettes személye természetesen nem változik. Tiszti ügyészek lesznek: Zuma Béla, Sipőcz Jenő, Klim Róbert, Reichel Károly, ifj. Borbás Gáspár és Szemethy Károly. A két utóbbi ma még csak tb. alügyész, de az átlagot messze fölülmuló képességeik, szorgalmuk, ügyszeretetük pótolja náluk az előléptetés fokozatosságát. Alügyészek maradnak: Váradi Jenő, Tóth Péter és Petzrik Jenő; uj alügyész lesz Kirchknopf Ferenc, vagy Fuchs Jenő.

Elkészültek

a transparens hirdető-bodék.

A fővárosi közmunkák tanácsa hosszas ostrom után elérte a tanácsnál, hogy a főváros utcáin és terein levő, azokat elcsufitó és a közönség szemét bosszantó trafikos bódékat eltávolittassa. Huszonnyolc ilyen bódé van, amelyek majd eltünnek a budapesti utcákról. Egyelőre csak öt uj bódét épitenek szines hirdető-transzparansekkel ellátva.

Kétségtelen, hogy az uj, ugynevezett „hirdető bódék" világvárosias szint adnak a főváros utcáinak és a szemnek is tetszetősek lesznek. Minden valószinüség szerint ennek az öt bódénak a fölépitése után talán jóidőre szünetelni fog a további akció, mert annak folytatása igen sok érdekbe ütközik. Többek között a könyvkereskedők és a bulevard-lapok kiadói sem látják szivesen az uj intézményt.

A most fölállitott bódékat a régiek volt tulajdonosainak adják bérbe. Benyujtott ugyan egy ajánlatot az *Általános Beszerzési és Szállitási Vállalat r. t.*, amely ajánlatot azonban tárgyalás alá sem vesznek abból az elvi okból, mert a bódékat a volt tulajdonosoknak, helyesebben a trafikosoknak akarják fönntartani.

A hirdető-bódékat a főváros hirdető vállalata fogja bérbeadni. Nem lehet azt mondani, hogy valami nagyon olcsó lenne a haszonbér, de mégis szivesen akadnak bérlők, mert a házakban lévő boltbéreknél még mindig kevesebbet fognak fizetni. Az árakat aszerint fogják meghatározni, hogy a bódé a város milyen forgalmu helyén van és eszerint a bér 1000—1500 korona között fog váltakozni.

Ha meggondoljuk azt, hogy a fővárosnak egy-egy bódé mindössze 5—6000 koronájába kerül, akkor kitünik, hogy igen jó üzletet csinál, mert hiszen az öthatezer koronás befektetés rengteg hasznot hoz, különösen, ha azt is hozzászámitjuk, hogy a bódék transzparens-hirdetésének jövedelme is a fővárost illeti meg.

Kulisszatitkok

az uj gázgyárak biztositása körül.

A székesfőváros óbudai gázgyárának fölépitése után természetszerüleg esedékessé vált az uj gázmüveknek a biztositása. A társaságok, a melyek a biztositásban részesedést vállaltak, előjegyeztették az összeg és a kvóta arányában való rizikóviselésüket A gázgyár tizenkét millió korona erejéig kötötte meg a biztositást az Első Magyar Általános Biztositó Társasággal és a vele, erre a célra társult, többi biztositó intézetekkel. Ezek a társaságok névszerint a következők voltak: a Magyar-francia, a Fonciere, a Hungária, továbbá az Adria és a Generáli. Ez az utóbbi két társaság a biztositási összegnek 12½—12½ százalékát vállalta.

A gázgyár igazgatósága október elején elhatározta, hogy a biztositást véglegsen megköti. Érintkezésbe lépett tehát az Első magyar általános biztositó társasággal, amely az előjegyzésnek megfelelő előterjesztést nyujtott be. Ebből az előterjesztésből a gázgyár igazgatósága megütközéssel látta, hogy az üzletrészt vállaló társaságok között olyanok is vannak, amelyek nagyobb összeggel támogatták az ellenséges hadikölcsönt. Elsősorban esik a vád alá az Assicurazioni Generáli, amely hir szerint 14 milliót jegyzett az olasz hadikölcsönre. Erről a társaságról azonkivül különböző hirek is jelentek meg, melyek mindmáig cáfolatlanul maradtak. Többek között följegyezte a sajtó azt, hogy Besso Márk elnök, Morpurgo Edward vezérigazgató és Luzatti igazgató a háboru kitörése után elmenekültek Trieszből, hogy Olasz földön kamatoztassák tehetségüket. Itt hagyták, sorsukra bizták a biztositottakat, amelyeket Bessoék kötöttek velük. A Trieszből megugrott direktorok azonban ma is Olaszországból intézik, üzletüket Svájcon át és önkényesen kormányozzák Pór Jakab igazgató urat. Hogy ennek az igazgatásnak kifejezetten irredentálista jellege van, annak bizonyitására aligha kell több tényt fölhozni, minthogy Besso—Morpurgo—Luzattiék osztrák állampolgár létükre megugrottak a monarchia területéről.

Csak egészen természetes ilyen körülmények között, hogy Ripka Ferenc dr., a budapesti gázmüvek vezérigazgatója, aki jó magyar ember és nincsen megfertőzve a különböző befolyások által, tiltakozott az ellen, hogy a gázgyári biztositásnál részesedést kapjanak oly vállalatok is, amelyek ellenséges érzületükről sulyos tanuságot tettek. Az ő álláspontja volt tehát az egyedül helyes, amikor kimondta, hogy olyan társulattal, mint a Generáli, amely ellenségnek bizonyult, nemcsak mert direktorai megszöktek, de mert az olasz hadikölcsönre is sok millió korona ijrát jegyzett, a székesfőváros egyik üzemének nem szabad összeköttetésbe lépni.

Amikor a Generálinál megtudták, hogy a fővárosnál még akadnak emberek, akik ilyen rigorozusan kezelik a hazafiság ügyét és ilyen puritán szempontokat is figyelembe vesznek, minden összeköttetésüket megmozgatták, fühöz-fához kapkodtak, hogy valamiképpen a gázgyár-biztositási üzletet megmenthessék. Minden bizonyitékuk azonban abban merült ki, hogy égre-földre esküdöztek, nem tehetnek róla, hogy olaszországi fiókjuk jegyzett az olasz köcsönre, ez végre is csak a jobb kéz, amely nem tudja, mitcselekszik a bal. Hivatkoztak aztán arra, hogy milyen kiváló közgazdasági tevékenységet fejtettek ki mindenkor Magyarországon, holott minden közgazdasági analfabéta nagyon jól tudja, hogy ennek a serény közgazdasági tevékenységnek egyedül maga a társaság látta hasznát.

A Generali azonban hatalmasabbnak mutatkozott pártfogói révén, mint a hazafias szempontokat képviselő gázgyári igazgató. A Ripka-Generáli harcban az utóbbi maradt felül. Megtörtént a szégyen, hogy ugyanakkor, amikor fiaink ezrei elkeseredett küzdelemben állanak az olasz határon, ugyanakkor az olasz front mögött Bessó urék kezüket dörzsölve vették tudomásul Pór Jakab alázatos jelentését, hogy a főváros az elmult napokban megkötötte a gázgyári biztositást, amelyben a megfelelő kvóta arányában ők is részesedtek.

Dédelgetett hajósok.

A pesti Duna nimphája.

A *Fővárosi Hirlap* megemlékezett már az óbudaiak kérelméről, hogy a Margithid pesti oldalától propellerjáratokat létesitsen a *Csavargőzöstársaság* Óbudáig. Megirtuk azt is, hogy a propeller-állomást csak egyetlen helyen lehet a célnak megfelelő módon elhelyezni és pedig a Margithid alatt, amely partrészlet ugyan ma a *Délnémet Dunagőzhajózási Társaság* kezében van, de csak föltételesen. Ezt a partrészletet a tanács bármely pillanatban elveheti, ha akarja és arra célra adhatja, amire akarja.

Most itt lett volna az alkalom, mert komoly közérdek játszott közre. Az óbudaiak és a Csavargőzös együttes kérése most azután el is intéződött. Elintéződött a közlekedési bizottság hozzászólása nélkül, mert a bizottság napirendjéről a multkor levették ezt a tárgyat, A tanács tudniillik ugy intézkedett, hogy a propeller-járat kapjon állomást, de ne ott, ahol a közönség érdeke és a hajózási technika követelményei szerint az egyedül helyes lett volna. A dédelgetett osztrák vállalattól nem vették el a partrészletet, hanem máshol jelöltek ki állomást és pedig a Magyar kir. folyam- és tengerhajózási r.-t. és Délnémet DGT. partbérletei között.

A megoldás rossz, mert a csavargőzös utját legalább hat perccel meghosszabbitja, ami az ilyen rövidjáratu hajóutnál igen jelentékeny különbségnek mondható.

A tanács azonban tulságosan figyelmes a Délnémet Dgt.-gal szemben, amelynek német és bajor lobogója mögött az osztrák kormány részvényei szerepelnek dugáruként. Mi nagyon jól tudjuk, hogyan gyakorolt az osztrák kormány pressziót a fővárosra minden alkalommal, amikor arról volt szó, hogy a Délnémet Dgt. a legjobb partrészleteket kapja meg. Bécsben a mi magyar vállalatunk, a M. F. T. R. csak ugy kaphatott megfelelő kikötőt, ha a Délnémetet mi itt Budapesten érdemén fölül elkényeztetjük. Ugyanebben az eljárásban részesült a magyar hajóstársaság Linzben is, ahol egyáltalán nem akartak neki kikötőhelyet engedélyezni. Ilyen terror alatt születtek meg a Délnémet budapesti privilegiumai és valószinüleg valami hasonló fenyegetésnek az árnyékát kell ott is fölfedeznünk, amikor a tanács a budapesti polgárság érdekeit ismét a Délnémet kényelme mögé szoritotta.

*

Különben ismét valami ujabb kivánságok közeledtét érezzük. A hivatalos lap nemrégiben közölte a Délnémet Dgt. magyarországi nyereség- és veszteség-számláját, amely Magyarországon 64.529 márka 75 pf. veszteséget mutat ki. Történt ez a háborus esztendőben, amikor eltekintve a Délnémet külföldi rövid járataitól, a leghosszabb járatai a magyar Dunán át vittek. Ami üzlete volt, azt itt csinálta. Amit szállitott, azt a magyar Dunán szállitotta, sem Bulgáriával, sem Szerbiával, sem Romániával nem volt hajózásunk a hadviselés miatt. Tőlünk kivinni és hozzánk behozni lehetett csak árut. Hogyan fizethetne hát rá a Délnémet éppen a magyarországi járataira? Ennek a nagy

művészettel véghezvitt könyvelésnek valami külön érdeme lesz. Talán erre a kérdésre a városházán — ahol a Délnémet Dgt.-t. különös kegyekben részesitik — már is felvilágositást adhatnának.

Javitják a közélelmezést.

Burgonya, zöldség, hagyma.

A közélelmezési ügyosztály hatáskörének, de különösen munkájának igen tekintélyes része átszármazott a városgazdasági ügyosztályra, helyesebben az ügyosztály vezetője, Márkus Jenő dr. tanácsnokra, aki amugy is igen nagy elfoglaltsága mellett most olyan terheket vállal magára, amelyek minden idejét igénybe veszik. A tanácsnok előszobájában olyan nagy a látogatók száma, mint sehol máshol, bent a dolgozószobájában pedig állandóan cseng a telefon, a termelők pedig egyik a másiknak adja át a kilincset. A városházán járókelőknek lehetetlen észre nem venni ezt a nagy sürgés-forgást, amelynek, ugy látszik, hamarosan eredményeket kell felmutatni. Erre vall legalább az az érdekes válasz is, amelyet Márkus tanácsnok a Fővárosi Hirlap munkatársának kérdéseire adott és amely igy hangzik:

— Amikor a *zöldségüzem* működéséről és üzleti eredményeiről szóló jelentésemet bemutattam, fölvetettem egyben a kérdést, szükséges-e az üzem továbbfolytatása, vagy illetékes faktorok annak beszüntetését kivánják. A népélelmezési bizottság és a tanács erre egy akarattal megbizott, hogy a zöldségüzemet tovább folytassuk, annak költségeit rendelkezésemre bocsátotta, egyben pedig a főváros lakosságának burgonyával és hagymával való ellátását is rám ruházta.

— A *burgonya-készletek* beszerzésénél igen egyszerü számitással éltem. Alapul azt vettem föl, hogy Budapesten kétszázezer család él, amelyek mindegyikének átlag napi egy kiló burgonyára van szüksége. Novembertől számitandó nyolc hónap alatt tehát Budapest burgonyaszükséglete mintegy ötezer waggonra rug, amelynek a kereskedelem utján — ugy számitottam — mintegy fele kerül forgalomba. A mi általunk beszerzendő burgonya mennyisége tehát kétezerötszáz waggon.

— Mi már ott tartunk, hogy a téli hónapok szükségletét megvásároltuk és az már utban van Budapest felé, sőt november 20-ika táján már valamennyi be is lesz raktározható. Most azután a további, a tavaszi szükségletek fedezésére szolgáló burgonyamennyiségek vásárlását eszközöljük. A tavaszi szükségleteket most nem hozzuk Budapestre, hanem a vidéken raktározzuk el.

— A Budapestre érkező burgonya-mennyiségeket — a vasutból való kirakás megkönnyitése szempontjából — több helyen helyezzük el. Egyrésze itt-bent a városban kerül pincékbe, a többit pedig a konyhakertészeti telepen helyezzük el vermekben. Ebből a célból a Mátyás-utca és Közraktár-utca sarkán levő téren egy gyüjtő épitését kezdtük el. Ugyancsak uj alkotmányokba költöznek a zöldségárusok is. Az eddigi asztalok helyett fából készült, tehát fagymentes bódékat állitunk. Mindez szintén kész lesz három hét alatt.

— Külön érdekessége lesz akciónknak a *konyhakertészeti telep*, ahol olyan nagymérvü beruházásokat eszközlünk, hogy még iparvágányt (mezőgazdasági vasutat) is épitünk, hogy ezáltal a vasuttól való szállitást megkönnyitsük, illetve az igaerő hiányával megbirkózzunk. Szándékomban van, hogy a konyhakertészeti telep ujitásait legközelebb bemutassuk a népélelmezési bizottság tagjainak.

Megkérdeztük a tanácsnokot, hogyan segitett azon, hogy a városgazdasági ügyosztály ellen ne merülhessen föl az a vád, ami a közélelmezési ügyosztály munkájánál állandóan kisértet és ami abban állott, hogy szakemberek és hozzáértés nélkül dolgozik:

— A közélelmezési ügyosztályban is mindig voltak szakemberek és igy ez a vád nem is állhat meg. Ami minket illet, vásárlásainknál mindig kikérjük a mi szakértőnknek, a földmivelésügyi miniszterium burgonyavizsgáló állomása egy professzor-tagjának a véleményét. Emellett persze magam is értek meglehetősen a burgonyához és igy remélem vásárlásaink ellen nem lesz majd panasz.

— *Hagymánk* szintén van annyi, amennyire szükségünk lesz. 50 waggonnal lenditeni tudunk a főváros szükségleteinek kielégitésén. Ujabb vásárlásokat nem ezközöltem, ez még az a mennyiség, amelyet a közélelmezési ügyosztály és én egyforma árban vásároltunk. Az ár, amelyen vettük, ma már szintén elfogadható, mert a hagyma ára azóta emelkedett.

Tüzveszélyes mulatóhelyek

Az ellenőrzés megszigoritása

Október utolsó napján a Hadsegélyző Hivatal nagy matinét rendezett a Vigszinházban. Az utolsó pillanatban majdnem elmaradt a matiné, mert a rendezőség elfelejtett engedélyt kérni a fővárostól. A tanács csak hosszas tárgyalások után, Kirchner altábornagy kérésére adta meg az engedélyt, azzal a kijelentéssel azonban, hogy ez az eset nem szolgálhat precedensül, mert a jövőben nem hajlandó hozzájárulni ahhoz, hogy egy napon három előadást rendezzenek egy szinházban.

Ebből az alkalomból kommünikét is adott ki a tanács és hangsulyozta, hogy a háboru alatt, a nagy mértékben leapadt tüzoltói létszám miatt, a szinházak, mozik és mulatóhelyek előadásait korlátozni kell. A tanács előtt tehát nem ismeretlen az a körülmény, hogy mostanában egyes mozik és mulatóhelyek tüzbiztonsági szempontból nagy mértékben veszedelmesek. A mozik és mulatóhelyek óvintézkedéseit már a béke időben is meglehetős felületességgel kezelték. Pedig Budapesten egész csomó olyan mozi és mulatóhely van, ahol előbb-utóbb feltétlenül katasztrofális tüz lesz, mert a legelemibb tüzbiztonsági rendszabályokat is figyelmen kivül hagyják. A tanácsnak és a tüzoltóságnak, csak ugy mint a rendőrségnek, nagy része van ebben a hanyagságban. Két esztendővel ezelőtt pl. megtörtént, hogy a Steinhardt-féle mulatóhely megnyitása előtt helyszini szemlét tartott a tüzvizsgáló-bizottság és megállapitotta, hogy a mulató berendezése nem felel meg az előirt kellékeknek, mert a hely erősen tüzveszélyes. A mulató tulajdonosát arra kötelezték, hogy vasfüggönyt épitsen, ami azonban — maj napig sem történt meg, mert a hatóságok csodálatosképpen nem vették szigoruan a saját kikötéseiket, pedig az ügy felebbezés folytán megfordult a tanács előtt is. Ilyen „felületesség“ gyakorta megesik, de most, amikor a tüzoltók létszáma minimális, amikor tehát az elővigyázati intézkedéseket meg kellene tizszerezni: — elengedhetetlen kötelessége a hatóságnak, hogy sürgős vizsgálatot tartson minden mulatóhelyiségben és mozíban és a legnagyobb szigorusággal követelje mindazt, amit a tüzoltóság csekély létszámának figyelembe vétele mellett a közönség életének érdekében szükségesnek tart. A közgyülésnek erre a célra kiküldött bizottsága jól tenné, ha kissé utána nézne ennek a dolognak.

Rizsuzsora és babspekuláció

Vázsonyi az árdrágitás ellen.

A tizes bizottság pénteki ülésén nagy vita volt arról, miképpen értékesitette a város a bab- és rizskészletet. *Folkusházy* tanácsnok előadta, hogy 125 waggon rizst vásárolt és 200 waggon babot. Elhatározta a bizottság, hogy a babot és a rizst a füszerkereskedők utján bocsátják forgalomba. Az ülés erre átalakult bizalmas értekezletté, a sajtót kizárták belőle s amikor az urak végre egyedül voltak, rátértek annak a kérdésnek a tárgyalására, hogy mennyiért adják el a babot és a rizst. A közélelmezési ügyosztály vezetője előadta, hogy a rizs átlag egy koronájába kerül a városnak, a bab pedig 64 fillérjébe. Azt ajánlotta ennélfogva, hogy a főváros adja el a rizst két koronájával, a babot pedig saját árban, 64 fillérjével. Ez ellen a kalkuláció ellen a leghevesebben szállt sikra *Vázsonyi* Vilmos. Lehetetlenségnek mondotta, hogy a főváros 64 fillért kérjen a fogyasztóktól, amikor a bab kilójának piaci ára ma 56 fillér. A város nem járhat elől az árdrágitásban, nem lehet drágább, mint a magánkereskedelem. Ha Folksuházy ur olyan rossz üzletembernek bizonyult, ha a 40 koronában maximált babért 64 koronát fizetett, akkor tegye jóvá a főváros ezt az eredendő hibát és egyenlitse ki a differenciát ugy, hogy a rizsen várható nagy nyereségnek egy részét forditsa a babon várható veszteség fedezésére. A bizottság egyhangulag magáévá tette *Vázsonyi* álláspontját és elhatározta, hogy a rizs ára 2 korona 20 fillér lesz, a babé pedig 50 fillér.

Minthogy pedig a várostól a füszeresek a rizst 2 korona 10 fillérjével vásárolják, a babot pedig 50 fillérjével, a mérleg a következőképpen alakul: A rizs beszerzési ára 1 korona, költségekkel együtt belekerül a városnak 1 krona 20 fillérbe. 125 waggon eszerint belekerült 1,250.000 koronába. A főváros a füszereseknek 2 korona 10 fillérjével adja el a készletet, kap tehát a 125 waggonért 2,625.000 koronát. Végeredményben tehát a város nyer a rizsen (2,625.000 — 1,250.000) *egymillió négyszázezer koronát.*

A bab beszerzési ára átlag 58 fillér, dacára annak, hogy 40 fillér a maximális ár. 200 waggon bab vételára tehát költségestől 1,160.000 korona. A főváros a füszeresektől 200 × 5000 — egy millió koronát kap érte, tehát a város vesztesége *160.000 korona.* Ebből a számitásból kiderül, hogy a főváros még igy is, a leszállitott babárak mellett, *1,240.000 koronát* nyer ezen az akción, ami arra vall, hogy a város spekulációs közélelmezési politikát folytat, arra vigyáz, hogy mennél több legyen a nyeresége. Arra nem gondol, hogy ezt a horribilis összeget a szegény emberek fillérjeiből szedi össze.

Események

Közgyülés előtt.

A főváros törvényhatósági bizottsága szerdán tartja első rendes közgyülését. Napirend előtt a polgármester alkalmasint előterjesztést fog tenni a főváros hadikölcsön jegyzésére vonatkozólag. A tárgysorozat egyébként nem igér különösebb vitát. Az autotaxik üzembehelyezésén kivül a bérkocsisok kérelme kerül tárgyalásra. A bérkocsisok azt kérik, szánja meg őket a közgyülés és hosszabbitsa meg a felemelt tarifáról hozott határozatot. A közraktárak sem maradnak el a versenyben és hasonlóképpen a felemelt fekbér fenntartását kivánják. Néhány nyugdijazási, vizcsőfektetési ügyön kivül a közélelmezési ügyosztálynak vannak ujabb beruházásokra vonatkozó javaslatai.

Szigoru a Pesti Hazai

Örkény Hugó gyógyszerész azzal a kérelemmel fordult a székesfőváros tanácsához, hogy a Váci-utcában levő gyógyszertára előtt álló utcai gázlámpásra a gyógyszertárt jelző táblát függeszthessen fel. Kérelmét azzal indokolta, hogy a háztulajdonos Pesti hazai első takarékpénztár egyesület a bolthelyiség fölött semmiféle kiálló hirdető tábla alkalmazását nem engedélyezi egyrészt, másrészt pedig a gyógyszertár bejárója és az előtt elhelyezett tábla olyan mélyen fekszik, hogy ugyszólván alig észrevehető s végül, hogy a gyógyszertár könnyü feltalálhatósága közegészségügyi érdeket is képvisel. A tanács ezt a kérelmét elutasitotta, mert nem tarthatja megengedhetőnek, hogy a közvilágitásra szolgáló lámpások oszlopait magánfelek hirdetési avagy egyéb célra felhasználják. A gyógyszerész felebbezését szerdán tárgyalja a közgyülés.

Enyedi—Schwarz.

Legutóbbi számunkban ily cimen megjelent cikkünkre vonatkozólag illetékes helyről azt közlik velünk, hogy *Schwarz* Gyula 34 év óta dolgozik a budapesti piacon, mint a legelőkelőbb cégek gabonabecslője és szakértője és e működésével elismert nevet szerzett magának. Arról is értesültünk, hogy Schwarz a fővárosnál is értékes munkát végez, mert sok-sok ezer korona visszatérités eszközölt avval, hogy meg nem felelő gabonaszállitmányokat visszautasitott. — Rendben van. — Elismerjük, hogy Schwarz hasznos tevékenységet fejt ki a fővárosnál, keresetét becsületesen megszolgálja. Ámde akkor miben dolgozik Enyedi Simon és milyen cimen huzza a havi 2000 koronákat? Hiszen állitólag ő volna a főváros gabonaszakértője?

A TŐKE

Hausse a börzén.

Egyik napilapunk felfedezte, hogy a mult héten a börzének nevezetes jubileumi napja volt. Október 30-án mult tiz esztendeje, hogy a Mária Valéria-utcai Lloyd-épületből átköltözött szabadságtéri fényes palotájába. Persze, hogy csöndes volt ez a jubileum, persze hogy senki se gondolt rá. Az értéktőzsde nagytermében most harctéri sebesülteket ápolnak, a gabonacsarnok terme is kong az ürességtől. Valami csodálatos fátum van azokon, akik régi szük hajlékból költöznek át uj, fényes palotába. A magyar parlament is de szomoru napokat látott, amióta elhagyta a kis Sándor-utcai épületet. A börzének se volt sok szerencséje a Szabadság-téren. Nehéz válságokon ment át: pénzkriziseken, hitel-kriziseken. Egyszer erőre kapott, hatalmas hausse-mozgalmat inditott, mely egy-két esztendeig tartott. De aztán összeomlott ez a mozgalom is... A haussera derult, majd tartós baisse következett, amelynél talán csak az általános üzlettelenség volt szomorubb, mely a börze hivatásos látogatóit szinte kétségbe ejtette

---

Több mint félszázados már a pesti börze, de e hosszu idő alatt sohase tudott azzá lenni, aminek lennie kellene: a magyar közgazdasági élet hatalmas lenditő tényezőjének. Különös intézmény a börze. Lényege, éltető eleme a spekuláció, más szóval a játék. Ezért sokan erkölcstelennek és károsnak tartják. De a mai kapitalisztikus társadalmi rendben a spekuláció — nélkülözhetetlen mozgatója minden fejlődésnek, haladásnak gazdasági téren. Iparvállalatok azért keletkeznek, vasutak azért épülnek. Oceánjáró hajóstársaságok azért alakulnak, mert az alapitók a kibocsátandó részvények áremelkedésére számitanak. Államok, községek, földbirtokosok azért jutnak kölcsönhöz, mert a hitelezők az árfolyamnyereségre spekulálnak. A börzék a bányászati, ipari, közlekedési értékeknek, állami adósságoknak és közkölcsönöknek nagy gyüjtőhelyei, amelyek felveszik és szétosztják az érdekeket a közönség között.

De a pesti börze ezt a szerepet nem tudta betölteni. Az értékeknek az a kis csoportja, amelyben ott üzleteket kötnek, ember emlékezet óta alig változik. A két hitelrészvény egy félszázad óta a vezető spekulációs papiros. Van aztán még egy-két bank: a Kommerz, a Leszámitoló, ujabban a Magyar Bank. Az ipari értékek közül a Rima és a salgótarjáni, a közlekedésiek közül az osztrák-magyar államvasut és a két villamos vasut. Évtizedeken át mindig ugyanazokban az értékekben folyik a játék. Államadósságokban, közkölcsönökben, záloglevelekben alig van üzlet.

*

A budapesti tőzsdének nincs „Hinterlandja", nincs erős tőkepénzes közönség, mely állandóan táplálná és foglalkoztatná. A hivatásas tőzsdelátogatók és ügynökök panaszkodnak, hogy a bankok nem foglalkoztatják őket, és a tőzsde megkerülésével bonyolitják le üzleteiket. Néha a magyar közönséget is elfogja a spekuláció láza. Ilyenkor boldog-boldogtalan játszik: Hitelben, Rimában, Közutiban minden hozzáértés nélkül, mert azt hiszi, hogy biztosan nyer. Ilyenkor a kurzusokat felhajtják, de aztán gyorsan következik a derut, az összeomlás. Bizony, a pesti tőzsdének nem volt sok szerencséje a multban.

*

Mikor a háboru kitört, természetesen bezárták a tőzsdét. A sok közgazdasági baj között, melyet a háboru okozott, ez volt talán a legkisebb. A hivatásos tőzsde látogatók jövedelmezőbb mesterség után néztek. Erre bő alkalom kinálkozott a hadseregszállitásoknál és egyéb a háboruval összefüggő üzleteknél. A szép szabadságtéri palota most a háborus jótékonyságot szolgálja és ez jól van igy. Talán az az uj világ, mely a háboru után következik, megossza a pesti börze rég várt reneszanszát.

De csodálatos. Mig a háboru előtt a hivatalos tőzsde a legkeservesebb üzlettelenség napjait szenvedte át, most a háboru alatt egy nem hivatalos tőzsde keletkezett, az ugynevezett magánforgalom, vagy értékpapirvásár, amely szokatlanul élénk. A lapok napról-napra bő tudósitásokat közölnek és helyenként szinte viharos hausse-ról adnak hirt. Vannak napok, hogy a „vezető értékek" a Hitel, a Rimamurányi és a Közuti 10—20 koronával, sőt még ennél is többel emelkednek. Ha a tőzsde szilárd, ezt általában jó jelnek tartják a közgazdasági élet ismerői. De ismerve a pesti tőzsde viszonyait, közel van a feltevés, hogy itt ismét olyan periodusról van szó, melyben a közönség egy részét elfogja a játékszenvedély, a könnyü meggazdagodás vágya. Sok könnyü pénz van most, és a börzejáték ilyenkor nagyon csábitó. Aki a hadseregszállitáson meg nem gazdagodott, legalább a börzén akar meggazdagodni. Hát ez nagyon aggodalmas jelenség. Először is semmi közgazdasági érdek nem füződik ahhoz, hogy a Hitel, vagy a Rima olcsóbb-e vagy drágább. Másodszor a magánforgalomban azért is veszedelmesebb a járatlan közönségre a spekuláció, mert ezt az üzletet nem ellenőrzi senki. Harmadszor, aki spekulálni akar, vagy tőkét akar elhelyezni, az jegyezzen hadikölcsönt. Ez biztosabb, szolidabb és ami fő, — a maj időkhöz méltóbb és hazafiasabb.

Önzés a kereskedelemben

A front mögötti munkáról mindannyian igen jól tudjuk, hogy az éppen olyan fontos, mint az, amely a harctéren folyik. Csak éppen az a kivánatos, hogy ennek is olyan önzetlennek, sőt önfeláldozónak kell lennie, mint amannak. Kétségtelen, hogy legnagyobb részben ez igy is van. Kivételek azonban akadnak. Nem is kell azonnal gazembernek lennie, csak éppen a békében nem diszkvalifikált, de a háboruban igen csunyának és erkölcstelennek bizonyult tulajdonságokról kell lemondani. A háboruban például nemcsak hogy nincs helye, de egyenesen megróni való *a kereskedői önzés*, amely ha imitt-amott föllép az egész kereskedelemre gyanus közérzést hoz.

Az önzés maga igen sok esetben nem lépi át a törvényes kereteket, nem ad okot a törvényes beavatkozásra, sokszor azonban a börtönbe is juttatják azokat, akik ellenállani nem tudnak. Az ok maga mindig ugyanaz, csak személye válogatja, ki meddig megy az uton. Az egyik megáll a probálkozásnál, a másik végigmegy egészen a megérdemelt büntetésig.

Az elmult napok több ilyen esetet vetettek felszinre. Ott volt többek közt *Neumann* Frigyes utóda cég főnökének esete, akit zsirdrágitás cimén őt napi elzárásra és 200 korona pénzbüntetésre itélt a rendőrbiróság.

A cég milliomos cég, de hol van a hazafiság, nem is az önfeláldozás, csak az önztlenség ebben az esetben, amikor egyedül az önzetlenséggel lehet a fronton és a front mögött harcolni.

Vagy ott van *Sugár* Vilmos szénnagykereskedő példája, akit széndrágitás cimén immár *harmadszor* itéltek el. Sugár a Magyar Általános Kőszénbánya r. t. legfőbb budapesti elárusitója. Aligha tévedünk, ha azt mondjuk, hogy szüksége lenne az önzés ilyen allürjére, nevének rendőri kommünikékben való megkurcolására, de megteszi, mert kereskedői önzése kényszeriti rá. Persze, a jómódu kereskedőnek a rendőrség száz koronás birságai nem számitanak, de talán arra is gondolhatna, hogy lesz még idő, az ilyesmit majd nem kihágásnak, hanem hazafiatlanságnak bélyegzik.

Térjünk át a kereskedői önzés enyhébb példáira. Ott van *Herz* Lajos fővárosi bizottsági tag esete, aki, mint a Herz Ármin fiai cég főnöke, azt kivánta a fővárostól, hogy maximálja a szalámi árakat. Ne tessék azonban azt gondolni, hogy Herz urnak ezelőtt egy esztendővel, amikor a szaláminak még türhető ára volt, jutott eszébe a megváltó gondolat. Nem akkor, hanem most, amikor a kiskereskedelemben már 18 koronát ért el a szalámi ára és most, amikor előreláthatólag lejebb fog szállani a hus ára és amikor a magas maximális árak igen szép hasznot hoznának — a szalámigyárosoknak, talán mindenekfölött a Herz cégnek.

Valami hasonló csalafintasággal kivánta szolgálni kereskedői önzését *Gerbaud* Emil is, aki a minap megjelent a polgármester előtt és finom cukorkákkal kedveskedett a polgármesternek és előadta, hogy a cukorkák *bécsi* és *drezdai* eredetüek és tejszinnel készülnek. Életérdek tehát, hogy a tejszintilalmat a cukrászokra ne terjesszék ki, mert ebben az esetben külföldi cukorkát fognak hozni, ami rontja Magyarország fizetési mérlegét. És végül nem mulasztotta el szerényen kommentálni a dolgot:

— Pedig köztudomásu, hogy az én gyártmányom nagy export-cikk...

A tejkérdés tárgyalásánál a tizes bizottságban ezt fel is emlitette Bárczy polgármester. Mire *Bódy* Tivadar alpolgármester indiszkrét módon megkérdezte:

— Milyen cimen szólalt föl Gerbaud ur?

A polgármester készséggel adta meg a fölvilágositást:

— Mint a cukrászipartestület elnöke.

— Pardon, — mondta *Bódy*, — hiszen a cukrászipartestület elnöke nem Gerbaud, hanem *Hauer* Rezső.

A polgármestert a felvilágositás láthatóan meglepte. Hát ilyesmit is lehet csinálni? Majd egyetlen kézlegyintéssel elintézte az egész cukrászmanővert, mondván:

— Akkor menjünk tovább.

Ez aztán igazán ordító példája a kereskedői önzésnek. A dusgazdag Gerbaud nem akar lemondani mondjuk — ha sokat mondunk — egy esztendő fokozott üzleti hasznáról, amikor a süteményekben és cukorkákban elpocsékolt tejszinből ezer és ezer éhező gyermek és szenvedő beteg juthatna néhány korty üditő, életadó tejhez. A kapzsiságnak ettől a fokától meg kell csömörleni. És fekete könyvet kell csinálni a háboru utánra, ahol benne legyen azoknak a neve, akik még a beteg gyermekeket sem kiméltek.

Magyar Waldetravers r.-t.

A vicinálison özönviz előtti barna kocsik jártak, melyek rettenetesen ráztak. Mit tesz ilyenkor egy élelmes vicinális direktor? Átfesttette sárgaszinüre a kocsikat, hogy a közönség rájuk ne ismerjen. Pont ez az eset történik a The *Neuchatel Asphalt Comp. Ltd.-nél*. Ez a vállalat angol származásu és tavaly, mint idegen részvénytársaságot, felügyelet alá helyezték. A kormánybiztos dr. *Hegyeshalmy* Lajos lett. Az angol társaság azonban már megunta a tétlenséget, ujra akar vállakozni és hogy rá ne ismerjenek, átfesteti a cégtáblát. Az angolból magyarrá vedlett céget: *Magyar Waldetravers részvénytársaság* néven a cégbiróság már bejegyezte.

Nem emelik a gyufa árát.

Mult heti számunkban megirtuk, hogy a gyufagyárosok kartelje a gyufa árát kicsinyben 6 fillérre szeretné felemelni, ebből azonban egy fillért a kincstárnak akar fölajánlani. *Az Ujság* értesülése szerint az érdekeltek ebben az irányban már eljártak. Teleszky János pénzügyminiszternél, aki azonban kijelentette, hogy *semmi körülmények között sem egyezik bele a gyufa árak emelésébe*, mert a mostani viszonyok között nem türhetné e fontos fogyasztási cikk további megdrágitását. Ha pedig ennek ellenére mégis meg akarnák drágitani a gyufa árát, módot fog találni az árak maximálására. A ravaszul kieszelt terv tehát ily módon vizbe esett.

A villamos tröszt közgyülése.

A *Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok számára* közgyülésén az igazgatóság előterjesztette az 1914. évre vonatkozó jelentését, mely a tartalékalap felhasználása után 3,397.391 K 18 fillér veszteséget mutat ki. A közgyülés elfogadta a javaslatot, mely szerint a kimutatott veszteség kiküszöbölésére a részvénytőke 20 százalékos lebélyegzés által 3,400.000 koronával leszállittassék. Továbbá elhatározta a közgyülés, hogy a néhány nagyrészvényes által ellenérték nélkül beszolgáltatott 21.250 lebélyegzett részvény megsemmisitése utján az alaptőke további 3,400.000 koronával leszállittassék, felhatalmazván az igazgatóságot, hogy ezen összeget az 1915. évben is fennálló kedvezőtlen viszonyokra való tekintettel, további leirásokra és tartalékolásokra felhasználhassa. A társaság alaptőkéje ezentul 10,200.000 koronát fog kitenni.

Az Általános Iparbank fölszámol.

A hivatalos lap október 31-iki számában megjelent az *Általános Iparbank r.-t.* mérlege, mely 3,689.776.52 korona veszteséget tüntet ki. Az igazgatóság ennek következtében elhatározta, hogy az 1915 november hó 8-ára egybehivandó közgyülésnek az intézet felszámolását fogja javaslatba hozni.

Hermes.

A *Hermes magyar általános váltóüzlet részvénytársaság* mult hó 30-án tartotta rendes közgyülését, mely magáévá tette az igazgatóság inditványát, mely szerint a megfelelő leirások után kimutatott 350.598.79

korona tiszta nyereségből 10 korona osztalék fizettessék ki.

A részvényserfőzde osztaléka.

Az *Első Magyar Részvényserfőzde* igazgatósági ülésén elhatározták, hogy a közgyülést november 13-án délelőtt 10 órakor tartják meg. Az osztalékot, mely az idei üzletévre 250 koronában (mint tavaly) állapittatott meg, november 15-étől kezdve fizeti ki a Magyar Országos Központi Takarékpénztár.

Rimamurányi vasmüvek.

A *Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü r.-t.* mult kedden tartotta közgyülését, amely az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó javaslatait elfogadta. E szerint a részvényesek 17 százalékos osztalékul részvényenkint 34 koronát kapnak, a külön tartalékalapra 600.000 koronát, a tisztviselők nyugdijalapjára 100.000 koronát, a társládáknak 100 ezer koronát, hadi jótékonycélokra ujabbi 100.000 korona jut és a fennmaradó 3,641.881 korona 74 fillért a jövő üzletév számlájára vezetik át.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP“ lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

ODEON MOZI
Rottenbiller-u. 37., Király-utca mellett.
Szerdán és csütörtökön
Riportok a világháboruból
Expresszházasság
Vigjáték 2 felvonásban
A hat matrózfiu Bohozat.
A Nordisk Films Compagnie ujdonsága:
A herceg szeretője. Egy asszonyi karriér története 3 felvonásban
Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar. Hetenkint háromszor: Hétfőn, szerdán és pénteken műsorváltozás.

TŐKE GYÖRGY
építési vállalkozó
vállal kőműves és ácsmunkákat.
TELEFON 175—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Dr Pápay-féle oltóintézet
Budapest, Teréz-körút 31. szám.
Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú
himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni
és minden más bevált
oltóanyagot és serumot

Hadipokróc!
Jägertrikó, lábszárvédő, svetter, hasmelegitő, csuklóvédő, téli keztvü és harisnya igen olcsó árban. Nagybani vevőknek engedmény
Gólya áruház,
VI., Nagymező-u. 12. sz. és IV., Vámház-körut 16. szám.

DÁN TESTVÉREK
Cs. és kir. udvari szücsök
V., DOROTTYA-UTCA 5—7. SZ.
(Hitelbank palota)

ROYAL
Nagyszálloda Budapesten.
Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4 —, vacsora teriték 5.— korona. Színházak után fríss vacsora. Zene.
VÁRADY GYULA, igazgató.

A világhirnek örvendő
„BÉBÉ“
márkáju alpesi sütitett
teljes-tej
mindenütt kapható.
Nagybani árusitás:
Magyar Füszerkereskedők bevásárlási rt. Budapest, V., Arany János-u. 31.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Grünfeld Miksa
Likörgyára: Budapest, VII., Szövetség-u. 9.
Telefon: József 15—45.
Sörraktára: Budapest, VII., Munkás-utca 3.
Telefon: 24—89.
Az Első Magyar Részvény-Serfőzde főraktára, a Münchení „Kindlbräu“ magyar. vezérképviselete

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit gyomorrontast megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Elegáns férfiruhákat jutányos áron készitenek
Leitersdorfer D. és Fia
cs. és kir. udvari szabók
Budapest, IV., Szervita-tér 5. félemelet.

Kárpitos és diszitő-vállalat
Budapest, Liszt Ferenc-tér 2I
Telefon 94—36.
Elvállal és készit **kárpitos és diszitési munkákat** remek kivitelben és jutányos árakon.
Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit **teljes lakberendezéseket.**
Ünnepi diszitéseket olcsón végez.
Zászlók minden kivitelben raktáron.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár részv.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, Gizela-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-

Kiváló porosz szén
Lupényi darabos és kocka szén
Gázgyári koksz
Kicsinyben és nagyban kapható:
EHRLICH fütőanyag kereskedelmi r.-t-nál
Budapest, VII., Rákóci-ut 18. sz.
Telefon: 52 - 06, 52—07.

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, mükő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift‘ villamos gombnyomásu kormányzással. ::
Lift. Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kőszénbánya- ‘s Téglagyár Társulat
Telefonszám 34—51 és 34—61 **Pesten (ezelőtt Drasche)** Budapest VII., Király-utca 67
Keramit kocsiut kövek :: Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok :: Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák :: Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák ::
Falburkoló-téglák :: Tüzálló chamotte téglák ::
A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen.

Thiergärtner és Stöhr
részvénytársaság
Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.
Telefon: 129-45.

Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, csatornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák. Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk
Budafoki-ut 9-11 sz. alatt
levő elegáns műtermeink megtekintését

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek, Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.

Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.

Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Ez a hires
Oroszlán-
kéménytoldó,
amely minden füstvisszaverődést megszüntet.
Gyártja:
KOCH JENŐ
Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Maradandó értékü ajándéktárgyak
Ékszerek, cigaretta-tárcák legszebb órakarkötők, csoda nagy váasztékban.
◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆
Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.
Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferencz-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

Megnyilt a tábori csomagposta
megint lehet katonáinknak lysoformot, lysoform-szappant és fodormenta lysoform-szájvizet küldeni.
Számos levél igazolja nekünk, hogy a lysoform-készitmények igazán nélkülözhetetlenek a fronton, ha tisztaságról vagy fertőtlenitésről van szó. Lysoform-gyártmányaink az egész országban minden drogériában és gyógyszertárban egyforma áron kaphatók. Vásárlásnál vigyázzunk az eredeti csomagolásra éz a védjegyre.
10 gr-os üveg lysoform ára K —.90
Lysoform-szappan darabja K 1.20
Fodormenta-lysoform üvegje K 1.60
Hogy azonban bárki fáradság nélkül nagyobb mennyiségben is küldhessen lysoform-gyártmányokat tábori postahivatalokhoz, külön 5 kilos csomagolást vezettünk be.
Aki nekünk 20 K-t beküld,
annak szállitunk erős faládikába, jól becsomagolva, **bérmentve,** 10 darab lysoform-szappant, 5 üveg lysoformot, 2 üveg fodormenta-lysoform-szájvizet, 1 körömkefét; továbbá mellékelünk egy érdekes könyvecskét, melyben a fertőtlenités könnyen érthető módon le van irva és egy «Kolera elleni védekezés» cimü füzetet. Fenti mennyiség egy személynek 4 hónapra elegendő.
Fontos, hogy a katona cimét, kinek a rendelő a csomagot küldeni kivánja, a legnagyobb pontossággal, olvashatóan közöljék velünk a postautalvány hátlapján, ugyszintén kérjük azt is megirni, hogy magyar, német vagy cseh nyelvü használati utasitást mellékeljünk a csomaghoz.
Dr. KELETI és MURÁNYI
vegyészeti gyár,
UJPESTEN.

ÜVEGBETON
KEPPLER SZABADALMA

HAAS és SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPÁN u. 7
SPECIÁLIS ÜVEG- és VASSZERKEZETEK GYÁRA ILLYEFR PRISMAGYÁR
Képviseletek: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinapoly

Az Országos iparbank r.-t. áruosztálya
Bpest, V. Ferenc József-tér 6.
Igen előnyös felételek mellett
előleget nyujt árukra
Mindennemü áruk vétele és eladása.
Sürgönycim „Industriale" Telefon: 131-65, 131-66

Közgyülés.
Az Első Magyar Részvényserfőzde
t. c. részvényesei meghivatnak a **f. évi november hó 13-án délelőtt 10 órakor a társaság VIII., Esterházy-utca 6. szám I. emeleti irodahelyiségében** tartandó
XLVIII. rendes közgyülésére.
NAPIREND:
1. Az igazgatóság évi jelentése, a felügyelő-bizottság által megvizsgált zárszámadások és mérleg előterjesztése, a kifizetendő osztalék megállapitása és a felmentvény feletti határozathozatal.
2. Két igazgatósági tag választása.

Azon t. c. részvényesek, kik szavazójogukat gyakorolni akarják, sziveskedjenek részvényeiket azok szelvényeivel együtt, az alapszabályok 13. §-a értelmében legalább **három nappal** a közgyülés előtt a Magyar Országos Központi Takarékpénztárnál (Budapest, IV., Deák Ferenc-utca 7. sz.) téritvény ellenében letenni, hol a felügyelő-bizottság által megvizsgált és helybenhagyott mérleg, valamint az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentései **nyolcz nappal a közgyülés előtt** a részvényesek rendelkezésére állanak.
Budapest, 1915 október 25-én
Az igazgatóság.

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

Bründl János
csász. és királyi udvari szállító.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Negyedik évfolyam Budapest, 1915. november hó 10-én. 46. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre .....8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-43

Megujrázott

és megtapsolandó polgármester ur polgármesteri köszöntőjébe egyetlen szó beiktatását kérem. Ez a szó: *tejmonopolium*. Megmagyarázva, egy sorba kinyujtva ez a szó jelentené: *A fővárosba szállitott valamennyi tejnek a főváros a gazdája.* Árnyéka ennek a tejmonopoliumnak már kisért Vázsonyi inditványában: A főváros, mert jussa van, rekvirálja valamennyi budapesti tejnagykereskedő és tejvállalat szerződéseit. Egy házzal odébb már ott az árnyéknak életet adó test: a tejmonopolium.

Ne higyjék, hogy valami utolérhetlent kergetek, hogy a tejmonopoliummal versenytársat állitok a mesterséges aranykészités rébusza mellé.

Megkisérlem a tejmonopolium realitásának megokolását.

A főváros elsőrendü vásárló. Tisztességes, megbizható, mentes a zsákmányra leső magánérdektől. Az eladó vele szivesen is köt üzletet s ha tudja, hogy a tejet olyan urnak szállithatja, aminő Budapest, nemhogy szükiteni, de terjeszteni fogja üzemét s a környékbeli gazdaságok, de meg a távolesők is — a főváros hütő kocsijain — bőséggel szállitanak tejet.

Hogy a közel környékről kocsin szállitott tejet Budapest magának biztositsa: arról gondoskodnék a vámőrség, amely a szállitmányokat amugy is ellenőrzi kövezetvám meg másfajta adó cimén. Ez a sorompóőrség a szállitott tejet a város számára lefoglalná, helyesebben kifizetné az árát. A sorompóknál épp ugy, mint a vasuti kirakodóknál, ahol ugyancsak jelenvaló a megadóztató pénzügyőr. A tejközvetitést elvégeznék a főváros tejes boltjai, vagy pedig a magánvállalkozásoktól megváltott üzletek.

A tejmonopoliummal Bárczy István polgármester szembe száll a tejuzsorával, a hamisitással s ami a küzdő számára biztositja a cserkoszorut: szembeszáll a gyermek halandósággal.

E nagy célok mellett még kápráztat engem sok mással is a tejmonopolium. A főváros feldolgoztatja tej fölöslegét vajnak, sajtnak. Megépiti az ország legnagyobb vaj- és sajtgyárát és lendit sok olyan vállalkozáson, amely a tejtermékekből táplálkozik.

Álljon a régi Bárczy polgármester mellé az uj Bárczy polgármester bátoritó szivvel. Biztassa, hogy nincs mit tartania a gyermekhalandóságon meggazdagodott tejszüretelők hangos lármájától, összeköttetéseitől. Az, aki vezérnek áll: nagy és erős dandár követi. A kiszipolyozottak hatalmas hadereje, amely legyőzhetetlen az önvédelmi harcban.

Fullánkok

Kinos látványt

nyujtanak mostanában a kerületi klubok vacsorái. A restauráció közeledik és ez leginkább a klubokban látszik meg, mert a sok jelölt ott tolong, mutogatja magát, alázatosan hajlong, udvarol a legkisebb fajsulyu városatyának is és arra kéri, támogassa őt szavazatával. Derék, érdemes tisztviselőknek meg kell alázkodniok a törzsfőnökök előtt és állandóan szalonkabátban kell járniok, mert a törzsfőnök urak megkövetelik, hogy a jelöltek látogatást tegyenek náluk.

Bizonyos, hogy a hat esztenáős tisztviselői mandátum-lejárat állandó Damokles-kard és állandóan serkenti a tisztviselőket, ambicionálja, sőt rettegteti őket és erős tényezője annak, hogy a tisztviselő lelkiismeretesen végezze a kötelességét. De ha végignézzük a jelöltek szomoru tülekedését, akkor lehetetlen más meggyőződésre jutni, mint arra, hogy a hat esztendős lejárat s általában a választások mai rendszere egyenesen embertelenség. Az uj fővárosi törvény nem lehet jó, ha hiányozni fog belőle a tisztviselők élethossziglan való megválasztása.

Rózsavölgyi

Gyula egyike ama tisztviselőknek, akiknek a neve egyértelmü a puritán gondolkodással, a tisztességgel, szorgalommal, lelkiismeretes, értékes munkássággal. Fáj nekünk ettől a kiváló férfiutól bucsuzni és mégis helyesnek, szükségesnek mondjuk a távozását. Aki negyvenkét évig hiven, becsülettel szolgálta városát, éppen ugy rászolgál a pihenésre, mint ahogyan az, aki minden szavával, minden cselekedetével bebizonyitotta rátermettségét, megérdemli, hogy karriérje ujabb lendületet nyerjen. Ebből a szempontból bucsuzunk Rózsavölgyi Gyulától és üdvözöljük Déri Ferencet.

A tizesek

határozatainak nincsen semmi foganatja. Részben, mert a határozatokat nem lehet gyakorlatilag végrehajtani, részben, mert nem respektálja azokat a közélelmezési ügyosztály. Az elsőre példa a tejügy, a másodikra a sertéshus és a zsir. A tizes bizottság hosszas küzdés, vitázás után elhatározta hogy életbeléptetí a tejutalványrendszert, amely nem lesz egyéb, mint elővételi jog a gyermekek és betegek számára. Alaposan megtárgyalták a dolgot s a vita végén határozatot hoztak, ámde kiderült, hogy hiába van tejutalvány, ha az utalvány honorálása, beváltása legalább is kétséges. Most tehát elölről kell kezdeni a tejprobléma megoldását és a tizes bizottság határozata inkább csak kerékkötője volt a végleges megoldásnak, aminek a gerince nem lehet más, mint egyrészt a tejbehozatal emelése, másrészt a közvetitő tejkereskedelem kiküszöbölése, a tejkereskedők hasznának lefölözése. A zsir- és sertésügyben arra utasitotta a tizes bizottság Folkusházy tanácsnokot, hogy dobja piacra nagyobb mennyiségben a készleteket. A határozat meghozatala óta hetek multak el, de a helyzet a zsir és a hus körül nem változott, sőt az árak talán egy kissé emelkedtek is. Ennek pedig két oka lehet: vagy az történt, hogy elfelejtették végrehajtani a tizesek határozatát, vagy ha végrehajtották és még sem mutatkozik semmiféle hatás, akkor ez nyilván arra vall, hogy már késő, a népboldogitással elkésett a közélelmezési ügyosztály.

Drága szállitók

győznek a versenytárgyaláson.

A Központi Népkonyha épitkezése már befejezéséhez közeleg, a kőmivesmunkák már elkészültek és most a berendezés van folyamatban. Ezuttal sem valósulhatott meg azonban egy fővárosi intézmény anélkül, hogy a budapesti előkelő vállalkozók sérelmet ne szenvedjenek és megokolatlan részrehajlás benyomását ne keltse náluk az az eljárás, amelyben ezuttal Wildner Ödön dr. tanácsnok, a szociálpolitikai ügyosztály vezetője részesitette őket.

A népkonyha tészta- és főzelékgépeire márciusban irták ki a szükebb pályázatot, amelyre a következő vállalkozók adták be ajánlatukat: Mayerhoffer és Neményi 19,149 koronával, Mayer Hermann és Hirschler 22,411 koronával, Arnstein S. 25, 515 koronával, Körting B. E. 22.622 koronával, Bründl János 22,996 koronával, Knuth Károly 23,070 koronával, Törzs és Ormai 21,284 koronával és Lukács és Huppert 22,387 koronával.

Az ajánlatokat április 22-ikén bontották föl, amikor azonban Becsey Antal fővárosi bizottsági tag, aki a központi népkonyha bizottságnak szakértő tagja, magához hivatta a legolcsóbb ajánlatot tevő Mayerhoffert és közölte vele, hogy bár az ő ajánlata a legolcsóbb, a bizottság mégsem lesz abban a helyzetben, hogy az egész munkát neki adja. Közölte vele egyben azt is, hogy a munkálatokat két részre osztják és az egyik felét ő, a másik felét pedig az utána következő ajánlattevő fogja megkapni.

A munka kiadásának ez a jelzett módja is föltünő volt, mert hiszen a pályázatban — miután szükebbkörü pályázatról volt szó — már csak teljesen megbizható cégek vettek és vehettek részt. Mayerhoffer azonban belenyugodott a dologba és várta a döntést. Az igazi meglepetés azonban csak akkor következett, amikor szeptember 24-ikén megtörtént a döntés.

Általáros megütközéssel hallották ugyanis a vállalkozók, hogy az egész munkát a Mayer és Hirschler cég kapta meg, holott az ajánlattevők között olcsóság dolgában a negyedik helyen állott. Ráadásul — bár semmi tekintetben kifogás alá nem eshetik a cég — de régi pesti vállalkozókkal szemben Mayer és Hirschlerék mindössze egy esztendő óta vannak Budapesten.

A vállalkozók nem tudták ezt az eljárást sehogysem megmagyarázni. Gondoltak arra, hátha az a szempont érvényesült egyszer a városházán, hogy csak magyar gyártmányt akartak figyelembe venni. Ha már nem a legolcsóbbat választották, akkor igazán csak ez az egy lehetett volna még az irányadó szempont. Erre is rácáfolt azonban az a körülmény, hogy olyan nagy magyar cégek ajánlatát sem vették figyelembe, mint Bründl János, vagy Törzs és Ormai, pedig ezek még olcsóbbak is, mint a Mayer és Hirschler cég. Nyilvánvaló volt ilyenformán az elkedvetlenedés afelett, hogy a városházán ismét az ott nem szokatlan befolyások érvényesültek.

A Mayerhoffer-cég nem nyugodott bele egyszerüen ebbe a méltánytalanságba. Legalább

tudni szerette volna, mi az oka mellőztetésének. Elment tehát Wildner Ödön dr. tanácsnokhoz, a szociálpolitikai ügyosztály vezetőjéhez, aki a munkálatokat kiadta, hogy legalább felvilágositást, magyarázatot kapjon. Wildner dr. azonban egyszerüen nem fogadta, hanem titkárához, Huber dr.-hoz utasitotta, aki végig is hallgatta a vállalkozó panaszát. Meg is igérte, hogy majd megvizsgálják az ügyet és kilátásba helyezte, hogy a versenytárgyalást esetleg stornirozni is fogják. Ez azonban, sem a vizsgálat, sem a stornirozás mind a mai napig meg nem történt.

A népkonyha berendezésénél azonban nem áll egyedül a főzelék- és tészta-gépek esete. Ugyanilyen furcsa eljárásban részesültek a vállalkozók a főzőüstök beszerzésénél is. Itt a legdrágább ajánlattevő, a németországi Kuppersbusch & Söhne, akiket Magyarországon Arnstein S. mérnök képvisel, kapta meg a munkát 85.790 korona árban, holott két magyar cég is tett olcsóbb ajánlatot és pedig a Mayer és Hirschler cég 59.000 koronával és a Mayerhoffer és Neményi cég 65.970 koronával.

Mind a két eset alkalmas arra, hogy a magyar vállalkozók között méltó elkeseredést szüljön és hogy a fővárosi munkálatokra önérzetes, kipróbált vállalkozók ne pályázzanak. A Fővárosi Hirlap már számtalan esetben kifejtette aggodalmait a szükebbkörü pályázat ellen, de ha már a szükebbkörü pályázatokat nem hajlandók a városházán beszüntetni, akkor az elbirálásban kell más, föltétlenül igazságos eljárásnak érvényesülnie. Hiszen a szükebbkörü pályázatoknak az az alapelve, hogy azokon már ab ovo kipróbált, megbizható cégek vehetnek részt, akiknél erkölcsi kifogások nem emelhetők. Ha pedig ez igy van, akkor más irányadó szempontnak nem szabad érvényesülnie, csak annak, hogy ki az olcsóbb. A központi népkonyha berendezésénél történtek, ennek az elvnek egyenes fölrugását jelentik és ujabb sulyos bizonyitékát szolgáltatják annak, hogy a magyar vállalkozók nem ok nélkül vannak elkeseredve a módszer ellen, ahogyan a városházán kezelik őket.

Elismerés a nagy pörért.

Buzáth tanácsnok és Szabó főügyész jutalma.

A Fővárosi Hirlap két héttel ezelőtt hosszabb cikkben világitott bele annak a 7½ milliós pörnek a rejtelmeibe, amelyet a trieszti légszeszgyári társulat inditott a főváros ellen. Köztudomásu, hogy e perben arról volt szó, kit illessenek meg a régi gázgyári telkek s a Kuria jogerős itélete ugy hangzott, hogy a triesztiek nemcsak a telkek jogától ütettek el, hanem még ők tartoztak a fővárosnak mintegy 60.000 koronát és a perköltségeket megfizetni. A triesztiek nem hagyták magukat végrehajtatni, hanem pontosan megküldték a pénzt a fővárosnak.

A pénzügyi bizottság mult pénteken meghallgatta Szabó főügyész jelentését a pör eldöléről és különös elismerésének ugy adott kifejezést, hogy a triesztiek pénzéből Buzáth tanácsnok és Szabó főügyész számára 15-15.000 korona rendkivüli tiszteletdijat szavazott meg. Erre a megkülönböztetett kitüntetésre méltán rászolgált mind a két főtisztviselő.

Perköltségek fejében mindössze kb. 12.000 koronát állapitott meg a biróság, ami nevetségesen csekély összeg nemcsak a 7½ milliós szubsztrátumot tekintve, hanem a pörvezetés, tárgyalás, eljárás nagy száma miatt is. Csakhogy ennek részben a tiszti ügyészség az oka, mert merő lojalitásból, szolidságból nem is kért többet a bíróságtól. A 12.000 korona a tiszti ügyészség közös pénztárába került és egyformán részesülnek belőle az ügyészség tagjai.

Küzdelem a drágaság ellen

Megbüntetik az árdrágitó közönséget.

A drágaság kérdésének megoldása körül állandóan ujabb ideák merülnek föl. A közélelmezési ügyosztály nem tud semmiféle komoly eredményt fölmutatni az élelmiszerek beszerzése körül. A tanács és a közgyülés tehát ugy látta, hogy legalább a visszaéléseket kell a lehetőséghez mérten megakadályozni. Erre vonatkozott a rendőrség akciója, amely a piaci árusok árdrágitását próbálja lehetetlenné tenni.

Kétségtelen azonban, hogy a drágaság növelésében jelentékenyen részt vesz maga a közönség is, amely hogy árut kapjon, inkább magasabb árakat fizet, mint amit a vásárfelügyelőség a piacokon kiir.

Szóba került ez *Vázsonyi* Vilmos inditványa keretében a főváros közgyülésén is. Most aztán a tanács a közgyülés határozata alapján föliratban kérte a belügyminisztert, hogy hozzon olyan intézkedést, amelynek alapján necsak az árusokat, de magát az árdrágitó közönséget is meg lehessen büntetni, amikor olyan esetek fordulnak elő, hogy a közönség segiti elő az árak felhajtásával a drágaságot. A belügyminiszteriumban már folynak is a tárgyalások a megoldási módok iránt.

*

Hasonlóképen áll ez a fuvarosokra is. Igen sok kereskedő volt, akik egymásra igértek rá, hogy igaerőhöz jussanak. Igy történt azután az, hogy ma már egy napi fuvarbér elérte a 40 koronát. Természetesen igen nagy része van ebben annak is, hogy nincs igaerő, de mégis kétségtelen, hogy a belügyminiszter rendelkezése a fuvarbéreket fölhajtó kereskedőkre is ki fog terjeszkedni.

Hogy különben milyen nagy a fuvarhiány, annak egyik legfőbb bizonyitéka az is, hogy maga a fővárosi gázgyár sem tud a maga számára elegendő igaerőt biztositani a koksz kiszállitásához. A gázgyár ma legszivesebben ugy ád kokszot a közönségnek, ha az az elfuvarozásról maga gondoskodik. Ennek oka az, hogy nem kevesebb, mint ötszáz waggon hátraléka van a gázgyárnak, amit csak fokozatosan tud kielégiteni. A koksz szállitása körül különben hiány van munkásokban is, ugy hogy *Ripka* dr. vezérigazgató most erre a célra a kormánytól orosz foglyokat kért. Ezt a kivánságot valószinüleg már legközelebb honorálni is fogják.

Furfangos vendéglősök

„A nyomtatott árak nem érvényesek"

Régi panasza a budapesti közönségnek, hogy mióta a háborus drágaság beköszöntött, igen sok vendéglős fölirja étlapjára, hogy a nyomtatott árak nem érvényesek. Természetesen ebből igen sok viszaélés keletkezett, mert a kávések és vendéglősök ezen az alapon ugy számitottak, ahogy nekik jólesett. holott a vendéglősi szabályrendelet nyiltan kimondja, hogy a vendéglői árak világosan kitüntetendők és a kiirott áraknál magasabbakat számitani nem szabad.

Közlekedés a teremben —

kötögetés a karzaton

Julius közepétől november elejéig türtőztették a városatyák a buzgalmukat és mindössze egy rendkivüli közgyülésre jöttek össze, hogy ünnepélyesen demonstráljanak az élelmiszerdrágaság ellen. Négy álló hónapon által nem volt alkalmuk a városatyáknak inditványozni és interpellálni és közbeszólni és a tárgyhoz hozzászólani és a tárgytól eltérni. Négy hónapig volt kénytelen Kállay Gyula bátyánk sajátmaga elfogyasztani a cukorkáit, amig végre ismét összeült a t. Város-Ház és a városatyák ismét kifejthették atyai müködésüket.

Nem csoda, hogy ilyen körülmények között ugyancsak felszaporodtak a városatyai gondok. Reichenfels Izor a tisztviselők előtt népszerüvé tette a nevét, mert drágasági pótlékot kért számukra. Ifj. Stern Sándor okosan indokolt, komoly inditványt tett, hogy a villamosok is szállitsanak szenet. Bittner János jóvá akarta tenni a zsirügyek körül kifejtett buzgalmát és a budapesti rokkantak városi elhelyezését ajánlotta a tanács figyelmébe, Hercz Lajos a ferencvárosi vérgyár illata ellen tiltakozott és olyan hosszu inditványt nyujtott be, hogy miközben Márher tanácsnok felolvasta, minden két kilós szalámirudból fél kiló viz párolgott el. Ami elég kár Hercz Lajosnak, de tanulságnak hasznos.

Bárczy polgármester a restaurációra vonatkozólag tett előterjesztést. E szerint november 17-ikén választanak polgármestert a városatyák, — természetes, hogy a választás nagyon egyhangu lesz, mert a polgármesternek nem lesz ellenjelöltje. Naiv bizottsági tagok nyomban a fejüket törték, hogy is lesz az, amikor november 12-én délben szerényen és alázatosan bekopogtat a főpolgármesterhez és benyujtja pályázatát a polgármesteri állásra. — Hogy lesz az, kérdezték a városatyák, hiszen a polgármester a főpolgármester és a főpolgármester a polgármester? Hát éppen ezért nem lesznek különösebb komplikációk, mindössze annyi fog történni, hogy Bárczy podeszta a tükörbe fog nézni és az alteregóját főpolgármesternek kinevezvén, megkéri, vegye tudomásul, hogy Budapest első polgára ujabb hat esztendőre ő marad. Rózsavölgyi tatát ugy nézték a városatyák, mintha hattyudalát zengte volna az elnöki székben és a fantázia szemüvegén keresztül már is ott látták az atyák Bódy Tivadart Bárczy polgármester jobbján, Festetich Géza grófot a polgármester balján és Déri — alpolgármestert azon a helyen, ahol eddig Festetich grófi ült.

De nem volt sok idő az ábrándozásra, mert Gálos Kálmán vizes lepedőt lobogtatott a kezében, aztán ráborította a lepedőt kitünő barátainkra, a bérkocsisokra. Vázsonyi Vilmos ráduplázott Gálosra és a pesti ember szivéből beszélt, amikor a kocsisok szemérmetlen viselkedését vázolta.

Hirtelen különös és szokatlan jelenség tünt fel a karzaton. Egy hölgy — Balzac korának duplája nyomta vállait — belibbent, körülnézett a teremben, helyet foglalt a baloldalon, majd gyors elhatározással hosszu, hegyes kötőtüket ragadott a kezeibe, pamutot gombolyitott, aztán szép lassan a terem irányába kezdte süleszteni azt a harisnyát, amelynek kötését befejezni óhajtotta. Hosszu volt a harisnya, majd nem a városatyák far koponyájáig ért. Nem közönséges halandó számára készült a harisnya, annyi bizonyos. Mondották is a saitókarzaton, hogy alkalmasint Toldi Miklósnak nagy tisztelője a karzat hölgye, Toldi Miklóst akarja meleg harisnyával ellátni, mivelhogy kellemetlen őszi szelek fujdogálnak a Muzeum-körúton és Miklós — szivének bálványa — fagyott lábakkal lesz kénytelen a frontra menni, ha majd mindnyájunknak el kell menni...

De Kató — nevezzük a hölgyet egyszerüség kedvéért Katónak — nem tágitott. Egyre nagyobb tüzzel kötögetett, közben pedig szemének villámaival sujtotta a városatyákat és az ujságirókat. A napirenden véletlenül érdekes tárgy szerepelt: az autotaxik ügye. De ki törődött most az autotaxival, kit izgatott a benzinillat, amikor Kató strimflit kötött, kacér pillantásokat váltott és egyre jobban közeledett a centrum felé, az elnöki székkel szemben. Lassan-lassan a városatyák figyelmét, érdeklődését teljesen abszorbeálta a különös Kató, a strimfli is egyre hosszabb lett. Rózsavölgyi tata ijedten menekült az elnöki emelvényről, Halász József városházi főigazgató pedig azt mondta egy városatyának: — kötve hiszem, hogy a hölgyet a tisztujitás előszele hajtotta ide.

A napirendet régen letárgyalták már, a derék Almády tanácsnokot régen elbucsuztatták már, sőt már az interpellációkkal is végeztek és a polgármester Vázsonyi Vilmos kivánságára elrendelte már, hogy ismét kigyuljanak az ivlámpák: — de Kató rendithetetlenül kötögetett tovább és csak akkor távozott, amikor sürü sötétségbe borult a terem. Távozása előtt — a tanács utasitása szerint — rendbehozta Toldi Miklós ruhazatát és Kammermayer Károly szobrának megigérte, hogy legközelebb ujra eljön, hogy tanuja legyen annak az ünnepélyes percnek, amikor Bárczy István polgármesterből — polgármester lesz. Pontos idő: 1915 november 17. Délután 4 óra 68 perc. Megjelenés frakk nélkül, rendjelek nélkül. — A hölgyek kéretnek strimflikötés nélkül megjelenni. Kivéve Katót, Toldi Miklós Katóját.

A szabályrendelet értelmében tehát a kávésok és vendéglősök kötelesek lettek volna vagy ujra nyomtatni a háborus étlapokat, vagy legalább a változott árakat tintával kijavitani. Amennyiben ezt nem teszik, a közönség nem tartozik figyelembe venni „a nyomtatott árak nem érvényesek" és hasonló figyelmeztetéseket, hanem ragaszkodhatik a nyomtatásban föltüntetett árakhoz. A közönség igen nagy része azonban nemcsak indolens, de talán nem is tudott a szabályrendelet intézkedéséről.

Most azonban egy följelentés révén értesülhet róla. A VIII. kerületi előljáróság ugyanis megbüntetett — sajnos kisebb pénzbirsággal — egy Rákóczi-uti vendéglőst, aki a nyomtatott árakat a szokásos fölirattal próbálta meg érvénytelenitteni. A vendéglős fölebbezett a tanácshoz, amely keddi ülésén a közgazdasági ügyosztály előterjesztése alapján, jóváhagyta az előljáróság itéletét.

Ez az eset precedens lehet a közönség számára, amely talán nem fogja többé eltürni ilyen módon való megzsaro'ását, de figyelmeztetésnek kell lennie a vendéglős és kávés uraknak is, hogy ha már drágán fizethetik is meg a portékájukat, de legalább a közönség tisztában legyen vele, mivel tartozik, ha majd fizetésre kerül a sor.

Generáliék mosakodása

Részletek a gázgyári biztositásból.

A Fővárosi Hirlap megirta legutóbbi számában, hogy a székesfőváros az óbudai gázgyárának biztositását tizenkét millió korona erejéig kötötte meg az Első Magyar Általános Biztosító Társasággal és a vele erre a célra társult biztositó intézetekkel. Megirta azonban azt is, hogy az üzletrészt vállaló társaságok között olyanok is vannak, amelyek nagyobb összeggel támogatták az ellenséges hadikölcsönt. Ezt a körülményt éppenséggel nem tartotta összeegyeztethetőnek hazafias felfogásával Ripka Ferenc dr., a gázmüvek vezérigazgatója, akinek egyedül korrekt álláspontjával szemben mégis sikerült az Assicurazioni Generali-nak a biztositásban 12.5 %-os kvóta arányában részsülnie, holott ez ellen a társaság ellen nem egyszer merült föl megcáfolatlanul a sajtóban az a két komoly vád, hogy egyrészt tizennégy millió lirát jegyzett az olasz hadikölcsönre, másrészt pedig elnöke, vezérigazgatója és egyik igazgatója a háboru kitörése után elhagyták a monarchia területét és olasz földre menekültek.

Ma már rendelkezésünkre állanak a percentuális fölosztás pontos adatai is, amelyek szerint az Első Magyar Általános Biztositó Társaság vezetése alat társult intézetek a következő kvóta arányában részesültek a gázgyár biztositásának üzletében:

Első Magyar Álalános	—	25 százalék
Fonciere — — — —		15 százalék
Adria — — — — —		12½ százalék
Assicurazioni Generali	—	12½ százalék
Hungaria — — — —		10 százalék
Gazdák biz. szöv.	— —	8 százalék
Hazai biztositó — —		6 százalék
Magyar-francia — —		6 százalék
Osztrák Elemi — —		5 százalék

Ebből a fölosztásból is kitünik, hogy a szinmagyar társaságok lényegte'en percentekben részesültek az üzletben és igy éppenséggel nem volt alaptalan az az elvi álláspontunk, amelyet Ripka dr. ebben az ügyben — de ma már tudjuk, hogy maga a gázgyári igazgatóság is — elfoglalt, különösen, amikor az olasz érzelmeiről ismert Genera'iról volt szó.

A Fővárosi Hirlap munkatársa fölkereste Ripka Ferenc dr. vezérigazgatót, hogy az olasz társaság ellen vivott harc részleteit tőle magától tudja meg. A vezérigazgató elhárította magától az érdemet, de szerényen hangzó nyilatkozatából is kiderül, hogy a Generálival szemben igenis sulyos aggodalmai voltak a gázgyári direktoriumnak és ha mégis hallgatólagosan elnézték a Generalinak az üzletben való részesedését, akkor annak két oka volt:

részben az, hogy a Generalira pozitiv módon nem lehetett a hazafiatlanságot rábizonyitani;

részben pedig, hogy a gázgyári direktorium mint erkölcsi testület, nem akart első lenni, amely megkezdi a bojkottot az olasz társaság ellen, amelynek igy magyarországi üzletfelei is károsodnának és amelyet a kormány ma sem helyezett még felügyelet alá!

Ezek a szempontok domborodtak ki abból az érdekes nyilatkozatból, amelyet Ripka Ferenc dr. a Fővárosi Hirlap munkatársa előtt tett és amely a következő:

— Csodálom, hogy a *Fővárosi Hirlap* tudomást szerezhetett azokról a tárgyalásokról, amelyek itt az igazgatóságnak természetesen bizalmas ülésein folytak.

— Tény azonban az, hogy nekünk aggodalmaink voltak a Generalinak a biztositásban való részvétele körül. Ezek az aggodalmak azonban nem pusztán az enyémek voltak, mert az igazgatóságban — hogy ugy mondjam — kemény legények ülnek, ellenzéki emberek, akik természetesen velem együtt kiváncsiak voltak arra, nogy mik igazak a Generaliról megjelent hirekből.

— Tudni kivántuk, hogy igaz-e amit a sajtó irt, nevezetesen, hogy a Generali nanagyobb összeget jegyzett olasz hadikölcsönre, meg hogy *Besso* elnök, *Morpurgo* és *Luzatti* igazgatók Olaszországba szöktek a háboru kitörésekor.

— A Generali azonban okmányok bemutatásával igyekezett bizonyitani, hogy ezeknek a hireknek nincsen alapjuk.

Kérjük a vezérigazgató urat — mondtuk — magyarázza meg nekünk, mivel bizonyithatta a Generali azt a negativumot, hogy az olasz hadikölcsönre nem jegyzett?

— Bizonyitotta a Generali, hogy ők maguk, a trieszti társulat az olasz hadikölcsönre egyetlen fillért sem jegyzett, olaszországi fiókjával pedig a háboru kitörése óta természetesen minden összeköttetést megszakitott.

És az olasz fiók nem jegyezhetett a hadikölcsönre?

— Ezt nem tudom, de maga a Generali sem tudja, mert az összeköttetés mindenképen szünetel. Mi igen lelkiismeretesen jártunk el. Három igen előkelő forrást kértünk föl, hogy Svájcon át tudakozódjék, igaz-e a Generalinak ez az állitása? Az információk beérkeztek és megnyugtattak bennünket.

— Utána néztünk annak is, hogy Bessoék szökésének a hiréből mi az igaz? Azt a választ kaptuk, hogy ezek az urak soha sem laktak Triesztben, hanem mindig velencei lakosok voltak és csak onnan jártak át Triesztbe. A háboru kitörésekor is Velencében laktak és természetesen ott is maradtak.

— Végül meg kell még jegyeznem, hogy igen nehéz helyzetben voltunk. Természetesen örömünkre szolgált volna, ha csupa szinmagyar intézet részesül az üzletben, de miután a Generali bizonvitékokkal szolgált, mi nem tekinthettünk el a részesitésétől. Mi még sem lehettünk az elsők, akik egy társaság bojkottját megkezdjük. Utána néztünk annak is, hogy milyen üzleti érdekeltségei vannak a Generalinak Magyarországon. Azt a választ kaptuk, hogy 30—40 millióra rug az érdekeltsége. Ilyen körülmények között, ha mi bojkottott kezdünk ellene, tulajdonképen a magyarországi üzletfeleket is kárositjuk, mert természetesen a mi, ily irányu kezdeményezésünknek sulya és káros következményei lehettek volna. Az idegen társaságok fölött való felügyelet joga a kormányé és ha a magyar kormány a Generálit nem helyezte felügyelet alá, akkor nekünk eggyel több okunk volt arra, hogy ne legyünk vele szemben bizalmatlanok.

Amint a vezérigazgató szavaiból is kitetszik, a gázgyári direktorium nem teljes meggyőződéssel járult hozzá a Generalinak az üzletben való részesedéshez, hanem bizonyitékok hijján kegyelmet gyakorolt. Épenséggel nem Pór Jakab kedvéért, hanem bizonyára azért, hogy a magyarországi biztositottak kárt ne szenvedjenek.

Schmidt és Császár

főv. szab. rizs- és babszállitó

December elsején akarja megkezdeni a főváros a rizs- és babkészletek árusitását. Mindkét cikknek a Schmidt és Császár cég a kizárólagossági joggal felruházott szállitója és kezelője. A Schmidt és Császár cég voltaképpen malomtulajdonos, de a malom leégett és erre támaszkodva, a cég megtagadta összes szállitási kötelezettségeinek teljesitését. Egész csomó pör van emiatt folyamatban a cég ellen a tőzsdebiróságnál. Nagyon sok füszerkereskedő került kellemetlen helyzetbe, mert Schmidték nem akarták szállitani a megrendelt rizst nekik, hanem drágább áron eladták a fővárosnak. Nagyobbára törmelékrizst szállitottak Schmidték, Folkusházy tanácsnok közölte is a tizes bizottságban, hogy a fővárosnak 48 waggon törmelékrizse van.

Schmidték a babárusitást is vezetik, aminek bizonysága a következő történet. Hetekkel ezelőtt egy környékbeli malomtulajdonos, aki abszolut korrekt, megbizható ember és jól ismerik a városházán is, két waggon prima babot ajánlott megvételre a fővárosnak. Ötvenkét korona ötven fillért kért ab Budapest, ami ugyan a maximá isnál magasabb ár, de olcsóbb volt a napi árnál és ugyanabban az időben ötvenhat koronáért vásárolt nagyobb mennyiséget a főváros. A malomtulajdonos — akinek ajánlatát avval utasitották vissza, hogy a főváros nem vesz babot, — kutatni kezdte az okot és kutatás közben bizalmasan közölték vele, hogy Schmidt és Császárék a város megbizottjai, menjen el hozzájuk, ajánlja fel nékik a babot és meglen megkapja a kivánt árat. Ugy is történt. A malomtulajdonos elment Schmidtékhez, Schmidték megvették a babot 52½-ért és nyomban eladták a fővárosnak — 54-ért. Eredmény: több ezer korona — Schmidték javára . . .

Események

Tisztujitás előtt.

A választási harc teljes erővel folyik a városházán és a kerületi klubokban. A helyzet az elmult héten annyiban tisztult, hogy Rózsavölgyi alpolgármester távozása és Magyarevits főorvos maradása befejezett ténnyé vált. Rózsavölgyi Gyula nemcsak teljes fizetéssel vonul nyugdijba, hanem a 6000 koronás reprezentációs költségért is bőséges kárpótlást fog kapni. Ugy hirlik, hogy a közuti vasut márciusi közgyülésén a Márkus József halálával megüresedett igazgatósági tagsági állást Rózsavölgyivel fogják betölteni. Magyarevits Mladen tiszti főorvos kijelentette, hogy csak a háboru végéig óhajt hivatalában maradni; a választási küzdelem a főorvosi állásért tehát csak prolongáltatott. Harrer Ferenc tanácsnok illetékes helyen ugy nyilatkozott, hogy Déri tanácsnokkal szemben nem veszi fel a küzdelmet az alpolgármesteri állásért, Dérit minden valószinüség szerint egyhangulag fogják megválasztani. A többi állásért folyó harc képe is tisztulni fog a hét folyamán. A hatodik kerületi bizottsági tagok között erős mozgalom indult meg Karányi Elemér megválasztása érdekében. Karányi fogalmazó jelenleg sulyos fejsebből fekszik az olasz harctér közelében lévő katonai kórházban. A tanács határozata sze-

rint pályázat nélkül is pályázónak tekintetik a tanácsjegyzői állásra. Városatyai körökben sok szó esett még az elmult héten Schuberth Ernő fogalmazó jelöléséről is. Schuberth a katonai ügyosztályban dolgozik és páratlan szorgalommal és ügyességgel segitette Csupor tanácsnokot sulyos munkájában. Bizonyos, hogy a tanácsjegyzőségre sok sánsza van.

Városatya-kinevezés.

A polgármester *Czóniczer* Márton dr. gyakorló orvost a háboru tartamára a IX. ker. elöljáróságnál a hadbavonult tisztiorvos helyettesitésére napidijas kiegitő orvosként alkalmazta. Czóniczer dr. fővárosi bizottsági tag, a Ferencvárost képviseli a közgyülésen.

Segély szabóiparosoknak.

A budapesti kereskedelmi és iparkamara a kezelésére bizott Schwarz Lajos alapitvány kamataiból elaggott és elszegényedett, saját hibájukon kivül keresetképtelenné lett kisiparosok részére nyujtandó segélyre pályázatot hirdet. E segélyre pályázhatnak *elsősorban férfiszabók* s csak ha ezek között segélyre méltók nem találtatnnak, részesithetők e segélyben más iparosok. Megkivántatik, hogy a pályázó magyar honos, budapesti lakos és iparában legalább 20 éven át akár segéd vagy önállóan müködött iparos legyen. Pályázhatnak önálló szabóiparosok özvegyei is, ha kiskoru gyermekeik vannak. Az okmányokkal (igazolvány, szegénységi bizonyitvány stb.) felszerelt bélyegtelen kérvények a kamaránál (V., Szemere-u. 6.) 1915. november 15-ig nyujtandók be.

A TŐKE

Az utolsó hét.

Egy rövid hét még és a harmadik magyar háborus kölcsönre az aláirásokat lezárják.

Eszünkbe jutnak a sorsjátékok ismert reklámjai: „Az utolsó hét". Ne hallassza el senki a szerencséjét, ne mulassza el senki a főnyereményt. Tapasztalat szerint az ilyen felhivásoknak megvan a sugalló ereje. Az utolsó hét még a közömbösekben, a takarékosakban is felébreszti a játékszenvedélyt. Hátha a valóságban is a szerencsét, a főnyereményt szalasztják el, ha nem ragadják meg a kinálkozó alkalmat. És a sorsjegyárusitók rendszerint a huzást megelőző héten csinálják a legjobb üzleteket.

Most nem rikitanak ezek a szines felirások az üzletek kirakatain és a hirdető táblákon. Most nem fenyegetik a babonás, habozó lelkeket az elszalasztott szerencsével. Az arany és bankjegy halmazok rajzai most nem csábitják a kétkedőket és számitókat. De azért meg kell érteni mindenkinek széles ez országban, hogy ezt az utolsó hetet nem szabad elszalasztani. Akinek felesleges pénze van, siessen vele valmelyik aláiró helyre, amelyik legközelebb esik, vagy a melyikkel összeköttetésben van és irjon alá a magyar hadikölcsönre annyit, amennyi csak telik tőle.

Mert ezuttal csakugyan végzetes mulasztást követ el, aki ebben a kölcsönjegyzésben ereje és tehetsége szerint nem vesz részt. És ezt a mulasztást számon fogja tőle kérni, ha más nem, a saját lelkismerete. Itt nincs helye sem foszlányos cinizmusnak, sem ostoba skepszisnek. Az állam 6 százalékos adósságleveleit kinálja fel a nemzetnek. Minden vagyonával, jövedelmével, jogával, hatalmával, ezeréves multjával garantálja ezt az adósságot. Minden bank majdnem a teljes értékig ad rá kölcsönt. Van-e érték, mely jobban kamatozó és nagyobb biztosságot adó? Van-e jobb elhelyezése a feleslegesnek, a megtakaritásnak? Ez a kölcsön jövedelmezőbb, mint a legjobb kamatozásu takarékbetét és olyan biztos, mint maga a pénz.

Az államnak pénzre van szüksége, hogy a hadviselés költségeit előteremtse, hogy katonáinkat élelemmel, ruhával, fegyverrel ellássa. Ezt a pénzt nem kényszer utján szerzi be a polgáraitól bár erre joga is, hatalma is volna. Bizik és joggal bizik polgárainak áldozatkészségében és józan értelmében. A pénz, amit nyujtunk az államnak, jó és biztos. A cél, melyre szolgál, mindnyájunknak szent: a győzelmes béke. Ez a cél mindnyájunknak több a legmegálmodottabb szerencsénél, mert nyugalmat, jólétet, életet jelent. Kinek a lelkiismeretével fér össze, hogy ezt a célt ereje és tehetsége szerint elmulassza szolgálni?

Magyarország e háboru alatt tette meg az első kisérletet arra, hogy állami hitelszükségletét ugy fedezze, hogy ne külföldi bankár-csoportokhoz, hanem közvetlenül saját polgáraihoz forduljon. Ez a kisérlet fényesen sikerült. Az első két kibocsátás harmadfél milliárdot adott, olyan összeget, amilyenről béke idején nem is álmodtunk. A harmadik kölcsön eredménye, a mennyire már felbecsülhető, eddig is felülmulja az első kettőt. Ezek a számok azt bizonyitják, hogy azokon a csatákon kivül, melyeket a magyar fegyverek a különböző frontokon vivnak, egy nagy és végleges háborut nyertünk. Leküzdöttük a pénzügyi kiskoruságot és az ország belépett Európa pénzügyi hatalmainak sorába. Ez a győzelem a boldog és büszke jövendőnek egy gazdag perspektiváját nyitja meg. Minden napnak, amely még hátra van, tetézni kell ezt a sikert. Itt az utolsó hét. Siessünk a jegyzéssel.

Az osztálysorsjáték.

A *Fővárosi Hirlap* már több alkalommal rámutatott annak a monopóliumnak a visszásságaira és közgazdasági hátrányaira, melyet a külföldi tőkével alapitott és dusan jövedelmező osztálysorsjáték részvénytársaság Magyarországon élvez. Ez a társaság a háboru alatt is folytatja önző üzleti politikáját, mely a közönség érdekeit mindig lábbal taposta. Mindjárt azzal kezdte, hogy a háboru kitörésekor — szerződése idevonatkozó határozmányai ellenére — a huzásokat beszüntette, amiáltal az államot és a közönséget érzékenyen megkárositotta. Most azután — mint a Világpiac értesül — az osztálysorsjáték ujabb trükkel akar az államon és a közönségen eret vágni. Eddig tudvalevőleg 110,000 egész sorsjegy került huzás alá, amelyeknek körülbelül a fele külföldi kezekbe jutott. — Minthogy a külföldi piac tulnyomóan ellenségessé vált s nem lehet megfelelő kvantumot elhelyezni, az osztálysorsjáték igazgatósága ugy döntött, hogy a kibocsátandó sorsjegyek számát megtartja, de csak a felét bocsátja ki, tehát minden egész sorsjegyből csak egy felet, vagyis nyolc nyolcad helyett csak négy nyolcadot.

Az igazgatóságnak ez az intézkedése sérti a játékos közönség érdekeit, mert egy sereg ember rendszeresen egész sorsjeggyel játszik, mások pedig babonásan ragaszkodnak ugyanazon számhoz. Bizonyos, hogy az osztálysorsjátéknak ez az eljárása elégedetlenséget fog kelteni a közönség körében. Sérti ez az intézkedés az állam és közvetve az adófizetők érdekeit is, amennyiben az osztálysorsjáték a kikötött bérösszegnek csak a felét fizeti, amit pedig annál inkább kell kifogásolnunk, minthogy az osztálysorsjáték a huzások szünetelése következtében mintegy 350,000 korona kamatnyereséget zsebelt be.

Az osztálysorsjáték szabadalma 1917-ben lejár. Valóságos merénylet volna a magyar állam pénzügyei ellen az, ha a társaság szabadalma meghosszabbittatnék. Az osztrák példa mutatja, hogy az állam ebből az üzletágból legalább is ötször annyi jövedelmet érhet el, mint amennyi bért az osztálysorsjáték fizet. A háboru után az államnak amugy is uj bevételi forrásokra lesz szüksége, minélfogva elsőrendü államfiánciális érdek, hogy az osztálysorsjáték vagy állami kezelésbe vétessék, vagy pedig a megfelelő bérösszegért egy tisztán *magyar* társaságnak adassék bérbe. Nem türhető, hogy a m. kir. osztálysorsjátékot továbbra is az a külföldi tőkecsoport monopolizálja, mely az államot és a közönséget egyaránt megkárositotta.

Hadseregszállitó kisiparosok.

A főváros közgazdasági ügyosztálya tiszteletreméltó munkát végzett, amikor arra a szociális állásponira helyezkedett, hogy ki kell eszközölni, hogy necsak a nagyipar, de a budapesti kisipar is részesedjék a hadsereg számára való munkálatokban. *Vita* Emil dr. tanácsnok közbenjárására már több iparág jutott ilyenformán hadseregszállitásokhoz. A szabókisiparosok azonban csak most kaptak hadimunkát. A főváros már megkapta a kormány leiratát, amelyben tudatja, hogy a szabók kisipari érdekcsoportjait szintén részesiti megrendelésekben. A leirat szerint a következő megrendeléseket teszi a hadügyi kormány: Az Országos Központi Hitelszövetkezet szabóipari csoportja 30,000 köpeny, 35,000 nadrág, — a Budapesti Férfiszabó Ipartestület érdekcsoportja, a Budapesti Nőiruhakészitők Ipartestületének érdekcsoportja és a Szabómunkások Országos Szövetsége egyenként 30—30,000 köpeny, 17.500—17.500 zubbony, és ugyanannyi nadrág. Az egyes érdekcsoportok már be is szerezték a szükséges cérna és bélésanyagot, de ezideig a szükséges posztót nem kapták meg a hadvezetőségtől. A kormány egyben felhivta a főváros tanácsát, hogy a munkálatok szétosztását és végrehajtását esetleges visszaélések elkerülése céljából ellenőriztesse. A tanács ezzel a föladattal a közgazdasági ügyosztályt bizta meg.

A MFTR. szociálpolitikája.

A M. kir. Folyam- és Tengerhajózási R. T. igazgatósága, amely a háboru folyamán nagy jóindulattal látta el alkalmazottjait a legszükségesebb élelmiszerekkel és az élelmiszerek árának levonását rendkivül kis részletekben állapitotta meg, most ujabb kedvezményben részesitette alkalmazottjait. Beszerzési előleg cimen jelentékeny összeghez juttatja és pedig nemcsak az alkalmazott személye, hanem felesége és 24 évnél nem idősebb gyermekei után is. Hogy milyen jelentékeny ez az összeg, mutatja, hogy például a tisztikarban a családfő a maga személyére 200, a felesége személyére 150, minden gyermeke számára pedig 100 K-t kap. Ezeket az előlegeket majd csak a háboru után minden más előleg, tehát a hadikölcsön és élelmiszer előleg levonása után kell kis részletekben leróni. Az alkalmazottak azonban ismerve a társaság, de különösen *Domony* Mór dr. vezérigazgató egészséges és jóindulatu szociális érzékét, azt sem tartják lehetetlennek, hogy a háboru befejezése után a beszerzési előleget le fogják irni.

A Lipták-gyár tőkeemelése.

A *Dr. Lipták és Társa Épitési és Vasipari R.-T.* igazgatósága e hó 8-án tartott ülésében elhatározta, hogy a folyó hó 20-ára összehivandó rendkivüli közgyülésnek a társaság alaptőkéjének ötmillió koronáról *huszmillió koronára való felemelését* fogja javasolni A kibocsátandó uj részvényeknek átvétele a *Magyar Bank- és Kereskedelmi Részvénytársaság* vezetése alatt létesült szindikátus által biztositva van. A részvénytársaság már a háboru kezdete óta nagyarányu hadiszállitásokkal foglalkozik. Az üzem rendkivüli igéybevétele folytán a vállalat már eddig is körülbelül 15 millió korona uj tőkét fektetett be, ugy hogy most tulajdonképpen egy egyszerü müveletről van szó, amikor ennek az uj tőkének ellenében részvények bocsáttatnak ki.

A „Marta" tranzakciója.

Pénzügyi körökben az elmult héten nagy feltünést keltett a hivatalos közlés, hogy a mannheimi *Benz und Cie.* Rheinische Automobil- und Motoren-Fabriks A. G. a *Pesti Magyar Kereskedelmi Bankkal* egyetemben megszerezte az aradi *Marta Magyar Automobil R.-T* részvényeinek tulnyomó többségét a *Magyar Ruggyanta* árugyár R.-T.-tól, amely ezen vállalatnak annakidején történt szanálásával a hazai automobilipar érdekében érdemeket szerzett. A részvények birtokában beállott ez a változás nemcsak az eddig is szép fejlődésnek indult aradi gyárra nézve nagy jelentőségü, hanem egyszersmind fontos haladást jelent a magyar automobilipar szempontjából is, mert alapos kilátás van arra, hogy ez uj alapon ez a hazai automobilgyár további nagy fejlődésnek néz elébe s gyártmányaival a külföldi elsőrangu automobilgyárakkal egy szinvonalra fog emelkedni. *A Pénzvilág* értesülése szerint a részvényérdekeltség átengedése azért történt, mert a Magyar ruggyantaárugyár nem foglalkozik automobilüzlettel s eredetileg azért vállalt részt a „Marta"-nál, hogy ezen a révén pneumatikgyártmányainak biztositson átvevőket. A Kereskedelmi Bank és Benz a Marta fejlesztését elsősorban *repülőgépek és teherautók* gyártásával fogja megkezdeni. Az uj érdekeltség a legközelebb tartandó rendkivüli közgyülésen kiküldötteit beválasztja az igazgatóságba. Arad városa megtartja részvényérdekeltségét és továbbra is képviselve lesz a direkcióban. — A „Marta" kipróbált vezetőségében változás nem fog beállani és a vezérigazgató tisztségét ezentul is *Haltenberger* Samu fogja betölteni. Értesülésünk szerint legközelebb a céget is meg fogják változtatni: *Magyar Benzmüvek r.-t.* névre.

Az „Első budapesti" uj malma.

Mint értesülünk, az *Első budapesti gőzmalom* tárgyalásokat folytat a mezőturi Ösztreicher-féle gőzmalom megvétele végett. Az Első budapesti a malom átvételére külön részvénytársaságot fog alapitani és lavasszal a régi malom helyére uj, modern gőzmalmot fog épiteni.

A csavargőzös társaság nyeresége.

Kissé elkésve publikálta 1914. évi mérlegét a Propeller társaság, amely Virányiék családi vállalkozása. A Lánchid elzárása óriási nyereséghez juttatja ezt a vállalatot, amely ellen oly gyakran hallani panaszt. A Csavargőzös-társaság nyeresége 600.000 korona alaptőke mellett 103.769 *korona*, az előző évi 39.818 koronával szemben. Ez a meglepően magas nyereség az alapszabályok 17 százalékos kamatozásának felel meg, amivel meg lehetnek elégedve Virányiék. Jellemző, hogy a tartalékok 77.000 koronával 440.723 *koronára* emelkedtek, tehát már megközelitik az alaptőkét.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP“ lapkiadó-vállalat.

A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

HUNGÁRIA

KÖTVENYEK
a legelőnyösebbek

élet-, tüz-, baleset-, szavatossági-, betöréses lopás elleni, üveg-, jég és állat-
BIZTOSITÁSOKNÁL.

Felvilágositásokkal prospektusokkal és díjajánlattal szivesen szolgál a
HUNGÁRIA
Általános BIZTOSITÓ Részvénytársaság
igazgatósága: Budapest, VII., Károly-körut 3. sz.
és a társaság képviselőségei az ország minden részében

Telefon 153-98, 2-11, 2-12. **Kartellen kivül.**
Összes biztonsági alapok . 23.720.000 korona
Részvénytőke . . . . . 6,000.000 korona

MŰÉPITÉSZEK ÉPITÉSVÁLLALKOZÓK GÉPGYÁROSOK FIGYELMÉBE!

NYIRI SÁNDOR

Telefon: 133-37. **BUDAPEST** Telefon: 133-37
VII., Wesselényi-u. 8. Wesselényi-bazár.

Villamos erőre berendezett
Paszpartu műintézet és könyvkötészet. ••••
Épitési tervrajzok kasirozása a legspeciálisabb módon és titoktartás biztositása mellett. ••••
Mappák minden kivitelben. ••••
Paszpartuk (papirkeret) bécsi, angol, barok és ovál alakban, eredeti rajzok után is. ••••
Egyleti tablók és albumok. ••

Holzer
cs. és kir. udvari és kamarai szállító
divathaza

Budapest,
IV., Kossuth Lajos-utca 9.

APOLLÓ
a ROYAL-SZÁLLÓ épületében
A legelőkelőbb fővárosi mozgóképszinház

Előadások: 5, ½8 és 10 órakor, ünnepnapon: 4, 6, 8 és 10 órakor. — Jegyelővétel: délelőtt 11-től 1-ig és délután 3 órától

ODEON MOZI
Rottenbiller-u. 37., Király-utca mellett.

Szerdán és csütörtökön
Riportok a világháboruból
A szarvasbanda
Komédia 3 felvonásban.
A Nordisk Films Compagnie ujdonsága:
A kétlelkü ember
Dráma 3 felvonásban. Főszereplő Else Frölich.
Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar.
Hetenkint háromszor: Hétfőn, szerdán és pénteken műsorváltozás.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók
Telefon József 3—85. **Budapest VIII., Futó-utca 10. szám.**

Grünfeld Miksa
Likörgyára: Budapest, VII., Szövetség-u. 9.
Telefon: József 15—45.
Sörraktára: Budapest, VII., Munkás-utca 3.
Telefon: 24—89.
Az Első Magyar Részvény-Serfőzde főraktára, a Müncheni „Kindlbräu“ magyar. vezérképviselete

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit gyomorrontást megakadályoz, Ővszer fertőző betegségek ellen.

Elegáns férfiruhákat jutányos áron készitenek
Leitersdorfer D. és Fia
cs. és kir. udvari szabók
Budapest, IX., Szervita-tér 5. félemelet.

Fogak szájpadlás és gyökéreltávolitás nélkül, 10 évi jótállással. Aranykoronák és aranyhidakat legujabb amerikai módszer szerint készit:
GrossmannSimon áll. vizsg. fogtechn.
Fogorvos: **Dr. Káli H. P.**
Budapest, Erzsébet-körut 50 I.
Foghuzás teljesen fájdalommentesen. Tartós fogtömést. Mérsékeltárak. Vidékiek 24 óra alatt kielégittenek

ROYAL
Nagyszálloda Budapesten.
Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4 —, vacsora teriték 5.— korona. Színházak után friss vacsora. Zene.
VÁRADY GYULA, igazgató.

Kárpitos és diszitő-vállalat
Budapest, Liszt Ferenc-tér 2I
Telefon 94—36.
Elvállal és készit **kárpitos és diszitési munkákat** remek kivitelben és jutányos árakon.
Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit **teljes lakberendezéseket.**
Ünnepi diszitéseket olcsón végez.
Zászlók minden kivitelben raktáron.

Kőszénbánya- 's Téglagyár Társulat
Telefonszám 34—51 és 34—61 **Pesten (ezelőtt Drasche)** Budapest VII., Király-utca 67

Keramit kocsiut kövek ::	Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok ::	Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák ::	Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák ::	
Falburkoló-téglák ::	Tüzálló chamotte téglák ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen.

DÁN TESTVÉREK
Cs. és kir. udvari szücsök
V., DOROTTYA-UTCA 5—7. SZ.
(Hitelbank palota)

A KATONA-falak
tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat épitési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66—27. SZÁM.

A világhirnek örvendő
„BÉBÉ“
márkáju alpesi süritett
teljes-tej
mindenütt kapható.
Nagybani árusitás:
Magyar Füszerkereskedők beszárlási rt.
Budapest, V., Arany János-u. 31.

Thiergärtner és Stöhr
részvénytársaság
Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.
Telefon: 129-45.
Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, csatornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák. Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk
Budafoki-ut 9-11 sz. alatt
levő elegáns műtermeink megtekintését

Magyar Mosógépgyárművek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.
Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosóda berendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknös kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Ez a hires
Oroszlán-
kéménytoldó,
amely minden füstvisszaverődést megszüntet.
Gyártja:
KOCH JENŐ
Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Maradandó értékü ajándéktárgyak
Ékszerek, cigarettatárcák legszebb órakarkötők, csoda nagy váasztékban.
◆ Képes árjegyzék ingyen! ◆
Rendes áraim olcsóbbak, mint sok **végkiárusitás és alkalmi vétel** gyanánt hirdetett ékszerek.
Schönvald Imre Budapest, IV, Deák Ferencz-utca 21. sz. Törzstelep: Pécs.

TŐKE GYÖRGY
épitési vállalkozó
vállal kőműves és ácsmunkákat.
TELEFON 175—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, mükő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Bründl János
csász. és királyi udvari szállitó.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és deritő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

MELOCCO PÉTER
cementbeton épitési vállalkozó
Budapest. Központi iroda: Nagymező-utca 51.
Telefon 166—52.
Vásbeton és betonépitkezések Városok csatornázása és ipari vizteleníté se.
Mozzaik, terrazzo, keramit, mettlachilapok és fayence (csempe) burkolatok.

THE GRESHEM ÉLETBIZTOSITÓ TÁRSASÁG BUDAPESTEN
V., Ferenc József-tér 5—6.
Magyarországi igazgató tanács:
Andrássy Géza gróf v. b. t. t. országgyülési képviselő, elnök.
Batthyányi Tivadar gf. orsz. gyül. képviselő
Dr. Gerenday György ny. min. tanácsos, kincstári jogügyi főtanácsos
boglári Simon Jakab udvari tanácsos, a budapesti áru- és értéktőzsde alelnöke
Ügyvezető igazgatók:
Igmándi Mihály, **Scott H. János**

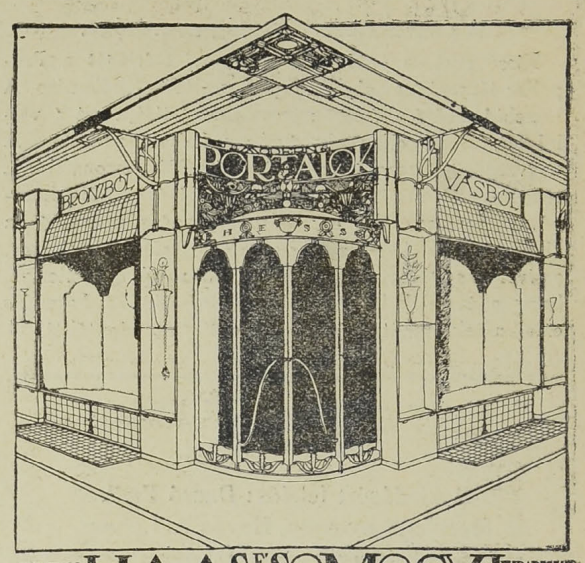

TELEFON 7-44 **HAASSOMOGYI** BUDAPEST VI FRANGEPÁN 3

Az Országos iparbank r.-t. áruosztálya
Bpest, V. Ferenc József-tér 6.
Igen előnyös felételek mellett
előleget nyujt árukra
Mindennemü áruk vétele és eladása.
Sürgönycim „Industriale" Telefon: 131-65, 131-66

Dr Pápay-féle oltóintézet
Budapest, Teréz-körút 31. szám.
Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú
himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni
és minden más bevált
oltóanyagot és serumot

Kiváló porosz szén
Lupényi darabos és kocka szén
Gázgyári koksz
Kicsinyben és nagyban kapható:
EHRLICH fütőanyag kereskedelmi r.-t-nál
Budapest, VII., Rákóci-ut 18. sz.
Telefon: 52-06, 52—07.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat. :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: **Lift.**
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. november hó 17-én — 47. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-43

Budapest Istvánja

még Pista volt, amikor egyetemes közbizalom egy nagy, össze-vissza város élére állította polgármesternek. Kedves ember volt; vidor és bátor. Dédelgetett Pistája a tömegérzésnek, amely megsejtette benne a jövendő Budapest Istvánját. A derüs külső alatt a komoly akaratot, a lélek szelidsége mellett a hajthatlanságot az akarat végrehajtására. Könnyed legyintés volt a gesztusa, mialatt agyából mindent átalakító reform gondolatai rajzottak.

Lombtalan volt a fa, amikor őt állitották főkertésznek a főváros közügyeinek kertjébe s az uj kertész uj oltásokkal lombositotta s immár, a mi Budapestünk is bizakodással rendezkedhetik a nyugoti nagy országmetropolisainak versenyéhez.

Általa szünt meg az idegen fogdosás kómikus korszaka. Ő végezte ki azt a szokást, hogy impresszárióval hozasson emberevő szerecsen királyokat, akik három napos disz-ellátásért bizonyitványt állitottak ki Budapest elragadó szépségéről. Ő épitette ki a fővárost, a főváros közintézményeit olyanokká, hogy a látogató idegen ne sajnálja a belépő dijat a mi Budapestünk látványáért. A kis hivatalban álmodozó Pistából hatalmas és öntudatos István lett abban a percben, amikor a közbizalom karján átsétálhatott a nagy terembe, ahonnan reformterveit parancs szóval indittatta utnak. Nem röstellem megvallani, nagy protektora Bárczy Istvánnak az én plebejus érzésem. Az alsó soron született ő is és alkotásai az ő plebejus érzésének a hajtásai. A zsarnok magánvállalkozás kiirtása, illetve átalakitása közüzemé: merész és bátor cselekedet volt s fölért egy győzelmes nagy csatával; amelyeket a megszokott nembánomság, a cselvetés sok furfangjával, s más nagy akadályokkal szemben neki kellett megvivnia. Nagy munka volt az a hid, amelynek minden szerkezetét ő hordta össze, hogy a Pista korszakot Istvánsága korszakáig átivelje.

Most, hogy a hid kész, a teherpróbának rajta az alkotások egész sorozata: elérkezett Bárczy Istvánsága második korszakához. És, ha egyik szemünkkel a multra tekintve érdemit sorakoztatjuk: a jövőbe tekint másik szemünk. Megkérdezzük II-ik Istvántól: mi sors vár mireánk? Lesz-e apritani valónk? Tud-e ugy dolgozni a háborus idők II. Bárczy-ja, mint tudott a békeidőké? Van-e gyüjteménye, van-e eszköze a sanyargatottak javára? Kurta szóval: ád-e nekünk enni?

Ha ád: innen az alvégből is feléje harsog a lelkes kiáltás:

Áldja meg a jó Isten őt és azokat is, akik a polgármesterségre egy akarattal ujra jelölték.

Fullánkok

Az ivlámpák

szerdán kigyulladtak és mintegy szimbolizálják a harctéri helyzetet. A pesti nép, amely pesszimizmusában is, optimizmusában is tuloz, légitámadásoktól félt, entente-bombákat látott és hallott álmában, amikor elaludtak a villamos ivlámpák. Nincs szén, — mondották mások, azért kell sötétségben hagyni az utcákat. Nincs pénze a fővárosnak, — hirdették a harmadik csoportban és bizonyos, hogy e csoport hivei már közelebb jártak az igazsághoz. Valóban a pénzkérdés, takarékossági indok szerepelt ebben a dologban. Most már ellehet árulni, hogy Tisza István grófnak legszemélyesebb ténye volt az ivlámpák kioltásának elrendelése. A miniszterelnök akkor, a háboru elején, a legnagyobb takarékosságra akarta ezzel rászoritani a fővárost s ha most mégis hozzájárult hallgatólagosan az ivlámpák kigyulladásához, ugy ennek bizonyára nem az a magyarázata, hogy nincs többé óhaja a fővárosnak a takarékosságra, hanem felsőbb helyeken talán már tudják, ki fogja megfizetni a háborus cechet az országnak és Budapestnek is.

A hadbavonultak

pályázat nélkül is pályázóknak tekintetnek a tisztujitásnál. Természetes, emberséges, helyes, okos dolog ez, hiszen ha már nem használ, nem is árthat senkinek a városnál az a körülmény, hogy hazáját védi a fronton. Hadbavonult hőseinknek minden tisztelet és minden elismerés kijár. De amilyen felháboritó igazságtalanság volna, ha valakit csak azért mellőznének, mert a harctéren van, éppen olyan igazságtalanság volna az itthonmaradt pályázókkal szemben, ha a városatyák csak azért favorizálnák ezt vagy azt a jelöltet, mert történetesen — szivesen vagy nem szivesen — a harctéren teljesiti kötelességét. Nem szabad tulzásba esni, nem szabad favorizálni senkit, hanem ugy kell a helyzetet tekinteni, mintha minden tisztviselő, minden pályázó idehaza, vagy mintha mind a harctéren volna.

Tejutalvány

már van, de tej még kevesebb, mint volt azelőtt. És amilyen arányban szaporodnak a tejrendeletek, tejintézkedések, olyan arányban fogy a pesti tej, csökken a tejbehozatal. Az a kapkodó, tehetetlen magatartás, amelyet a tejkérdésben tanusitott a főváros, döntő bizonyitéka annak, hogy a telj-hatalom nem foglalja magában a tejhatalmat. Magyarul szólva: hiába van tejutalvány, ha nincs tej, hiába köti a város utalvány felmutatásához a tej kiszolgálását, ha nem tud gondoskodni arról, hogy az utalványt honorálni is tudja a tejárusitó. Egy mankó, egy nyilt deficit áll elő, mert a tejutalványnak nincsen meg a teljes, sőt tejes ellenértéke, vagyis az utalványozott tej csak papiron van meg, de a valóságban hiányzik. Ki ellenőrizheti, hogy az orvosok tényleg csak a betegeknek állitanak ki igazolványt? Ki garantálhatja azt, hogy a valóban betegek mind hozzájutnak tejhez? Vajjon lesz-e orvos, aki megtagadja a tejutalványozásra jogositó bizonyitvány kiállitását azoktól, akiknek állandó háziorvosa? Egyszeriben csupa beteg ember lesz Budapesten és csupa gyermek. És akkor — papiron — ideális lesz a helyzet Budapesten: mindenki kap tejet. Vagy legalább tejutalványt.

Rózsavölgyi Gyula

Beszélgetés az alpolgármesterrel

Negyvenhét esztendős közszolgálat után, hatvan és egynéhány esztendővel a vállán, keblében a becsülettel folytatott pálya önérzetével, nyugdijba vonul Rózsavölgyi Gyula, Budapest székesfőváros első alpolgármestere, helyettes polgármestere. Harmincöt esztendőt töltött a főváros szolgálatában: ez is rávall, a derék, példás tisztviselőre, aki nem végzett akkord-munkát, nem mérte ki soha percnyi pontossággal, mennyi időt kell a hivatalában, az aktái mellett tölteni, hanem mindenkor a lelkét, eszét és szivét kölcsönözte a köznek, és becsülettel szolgált. Hat esztendővel ezelőtt engedett a polgármester és a közgyülés megtisztelő marasztalásának és noha joga volt a jól megérdemelt pihenéshez, a teljes nyugdíj élvezéséhez, hivatalban maradt, mert tovább kivánta szolgálni a fővárost, kötelességérzete nem fért bele a nyugdij-paragrafusok Prokrusztes-ágyába. Most ismét tőle függött, hogy a törvényhatósági bizottság ujabb hat esztendőre ajándékozza meg határtalan bizalmával. És ismét a kötelességérzete volt az, amely megszólalt benne és testi, lelki épségének teljességében visszavonulásra késztette, mert utat óhajtott nyitni a fiatalabb generáció érvényesülésének, jogos ambicióinak.

Közel félszázados tisztviselői pályájának határállomásán kiszáll most Rózsavölgyi Gyula a mindenkor közérdekü munka gyorsvonatából. Az utipodgyásza nem sok és mégis sulyos. Számbavehető vagyont, kincseket nem szerzett e puritán férfiu, de magával viszi a főváros polgárságának, a közgyülés tagjainak és tisztviselőtársainak osztatlan szeretetét, nagyrabecsülését, ragaszkodását. A Ráth—Kammermayer—Gerlóczy—Kun-korszaknak utolsó embere a távozó alpolgármester. Biztos a reményünk, hogy most, amikor maga is ellenőrzője lesz a főváros közigazgatásának, nem csökkent szorgalommal és lelkiismeretességgel fogja végezni ezt a feladatát is.

*

A Fővárosi Hirlap munkatársa fölkereste Rózsavölgyi Gyulát, a nyugalomba vonuló alpolgármestert és arra kérte, mondjon el egyet-mást hosszu és általános tisztelettől övezett müködéséről. Rózsavölgyi — mintegy szimbolizálva munkás életét — még mindig iróasztalánál ül, derüs arccal uralkodik az aktacsomók fölött. Szemeinek fiatalos fürgesége bizonyitja, hogy inkább talán a jövőről, mint a multról beszélne:

— Nem szeretek magamról beszélni — mondja — sohasem volt kenyerem az öndicséret. Becsületesen teljesitettem a kötelességemet, ez az egész. Igazi bürokrata voltam, hivatalnok ember, aki becsületesen dolgozott. Elintéztem, amit rám biztak és hogy a munkámat mindig megbecsülték, ez az életem legszebb elégtétele és jutalma. Bántani, jó lélekkel mondhatom, nem bántottam senkit, de ha valaki engem akart bántani, nem türtem, hanem én is visszavágtam.

— A főváros szolgálatában negyvenegy esztendőt és egy hónapot töltöttem, még ha nem is számitom a milleniumi évet, amely tudvale-

vőleg duplán számit. De a miniszteriumban töltött öt esztendőmmel és a milleniumi évvel együtt a szolgálati időm több mint negyvenhét év.

— A honvédelmi minisztériumban kezdtem, ahol öt évig voltam. Tizennyolc éves koromban kerültem oda és büszkén mondhatom, minden évben előléptem, ugy, hogy amikor eljöttem 1200 forint fizetésem volt. Nagy pénz volt ez akkor. De meg is szolgáltam. Megtörtént egyszer például sorozás előtt, hogy egy éjszaka alatt kellett kiszámitanom, melyik vármegye és melyik sorozó-járás hány ujoncot tartozik beszolgáltatni. Reggel hatig késznek kellett lenni a munkának. Hattól nyolcig föl kellett adni az összes sürgönyöket, mert kilenckor az egész országban megkezdődött a sorozás. Egész éjjel ott ült mellettem Szende miniszter és Csengery miniszteri tanácsos, hogy el ne aludjak. Egész éjjel fekete kávét akartak hozatni, hogy ébren tartsanak. Fekete kávé? Minek az? Higyje el barátom, sem azon az éjszakán, sem azóta, sohasem a fekete kávé, hanem a kötelességtudás tartott ébren.

— És mégis eljöttem a miniszteriumból. Az ambicióm az volt, hogy a fogalmazói karba jussak be. A kvalifikációm meg volt hozzá, de egy csapásra még sem mehetett minden. Szende miniszter mindent megigért, de a politika forgatagában soha sem tudja az ember, mikor kerül uj ember a bársonyszékbe. Örömmel fogadtam hát, amikor a főváros ujonnan szervezett katonai ügyosztályába a tanács egyhangulag beválasztott és pedig nem kevesebb, mint 1700 forint fizetéssel.

— A katonai ügyosztályban nyolc esztendőt töltöttem és sok ujitást eszközöltem. Azzal az egy intézkedéssel például, hogy az átutazó katonatiszteket szálloda helyett hónapos szobákban szállásoltam el, nyolc esztendő alatt negyvenezer forintot takaritottam meg a fővárosnak. Akkor irta rólam az egyik német nyelvü ujság, hogy seltsamer Sparvogel vagyok.

— Nyolc esztendő után jegyzővé választottak meg, majd főjegyző lettem. Ebben a két minőségemben több ügyosztályban dolgoztam. Igy a középitésiben, az elnökiben és a jogügyiben. Négy esztendőt töltöttem Ráth Károly főpolgármester mellett. Ráth Károly kitüntető jóindulattal viseltetett velem szemben. Az öreg ur nagyon erős konceptusokat kivánt. Nemcsak stilus, de terjedelem tekintetében is. A legfelsőbb kitüntetésekre fölterjesztettekről legalább négy-öt teljes ivet kellett irni mindig. Akárhányszor bizony sorokban is össze lehetett volna foglalni az érdemeiket, de a parancs az volt, hogy sokat kell irni. Hát én irtam, pedig hazudni soha sem szerettem...

— Kedves emlékem tanácsnokká történt választásom is. Kulmann is, meg én is százötvenszázötven szavazatot kaptunk. Sorshuzással kellett dönteni és Ráth Károly, az én jóakaróm, e szavakkal huzta ki a nevemet: az Isten áldását kérem e sorshuzásra. Igy mondta hangosan a közgyülés előtt, soha el nem feledem ezt a jelenetet.

— Mint tanácsnok a közoktatási ügyosztály élére kerültem. Közoktatási tanácsnokságom idején csináltuk meg a kisdedóvókat, akkor épült az iskolák és óvódák legnagyobb része. Volt egy olyan esztendő, amikor tizenkét iskolát és óvódát épitettünk fel. Tanácsnokságom alatt különben huszonöt iskola és óvoda épült. Én csináltam meg a tanerők fizetésrendezését is, amit bizony még ma is sokat emlegetnek, mert többet kaptak, mint amennyit memorandumukban kértek. De meg is kellett harcolnom érte.

— Az alpolgármesteri állás nem olyan, hogy itt valami alkotó tevékenységet lehetne kifejteni. Az alkotó munka a tanácsnokoké, az alpolgármesternek, mint csoportfőnöknek, csak a legfontosabb ügyekbe van beleszólása. Azért volt dolgom itt is elegendő. A sok akta, a tömméntelen bizottsági ülés... Higyje meg, a városháza ma már nem hivatal, hanem aktagyár...

—...Hogy mit csinálok most? Pihenni fogok és miután bizottsági tag vagyok, el-eljárogatok a közgyülésre. Azután meg tagja vagyok a közmunkák tanácsának is, ott is majd csak találok munkát. Hatvannégy éves vagyok, de nem érzem magamat sem öregnek, sem fáradtnak, pedig sokat dolgoztam...

*

Még egy jellemző apróság Rózsavölgyi ötletességéről és diplomata mivoltáról.

Amikor Rudnay Béla a darabont időkben, mint királyi biztos bevonult a városházára, fölszólitotta Rózsavölgyit, hogy hivja össze a tanácsot, mert tanácsülésen akar bemutatkozni. Nagyon kellemetlen feladat volt ez, különösen mert a tanácstagok között is voltak kuruc legények. Lung György még az aktákra sem ragasztott bélyeget — ex lexben lévén az ország. Erősen függetlenségi érzelmü emberek voltak még Melly Béla és Kun Gyula is. Ezeket isten mentsen meghivni a tanácsülésre, amelyen a királyi biztos elnököl. A diplomata Rózsavölgyi azonban megtalálta a formát. Minden tanácsnoknak értesitést küldött, amely szófukaron csak ennyit mondott:

-én ..... órakor Rudnay Béla királyi biztos a városházán lesz.

Több semmi. — Aki a tanácsnokok közül el akart menni, az ott volt, aki nem akarta megérteni, otthon maradt.

Kiujultak a lisztsebek

A főváros drágitja a zsirt

Még csak november közepén tartunk és máris kiujultak a lisztsebek. A tizes bizottság pénteki ülésében elhangzott felszólalások szomoru perspektivát nyujtanak Budapest fogyasztóközönségének. Kiderült, hogy a főváros lisztszükséglete egyáltalában nincsen fedezve és a készletek december közepéig tartanak csak.

Meg kell állapitani, hogy a liszthiányért a felelősségnek csak csekély része terheli a fővárost. Mert eltekintve *Enyedi* Simon fő- és székvárosi gabonaszakértőnek a H. T. részvénytársasággal szemben tanusitott ügyetlen magatartásától, a főváros mindent megtett, amit megtehetett. Aktaszerü bebizonyitást nyert, hogy a főváros élni kivánt az önálló gabonavásárlás jogával, de a kormány, nevezetesen a belügyminiszter azt a jó tanácsot adta, hogy ne vásároljon a város, hanem bizza ezt a H. T.-re, amely éppen abból a célból alakult, hogy az országot és elsősorbahn Budapestet, ellássa gabonával. Kiderült *Serbán* miniszteri tanácsos előadásából, hogy a H. T.-t sem lehet okolni a szállitás nehézségeiért, mert ennek sokkal mélyrehatóbb, elháritathatlan okai vannak. A H. T. sohasem tagadta meg a főváros megrendelését. Abban a levélben, amelylyel *Enyedi* Simon urnak válaszolt, s amelyet a tizes bizottságban *a pikáns részek mellőzésével* olvastak fel, csak az foglalt tik, hogy a H. T. *nem vállal kötelezettséget a főváros ujabb megrenedelésének effektuálására.* A következmények, sajnos, a H. T.-nak adtak igazat, mert kiderült, hogy még a korábbi megrendeléseket sem lehet effektuálni. Egyébként teljesen meddő dolog most annak a kérdésnek a tárgyalása, és leszögezése, hogy kit és milyen mértékben terhel a felelősség. Bizonyos, hogy aggasztó tünetek mutatkoznak — liszt helyett és a várva-várt román és bolgár importban bizni nem lehet. Három biztos módja van már csak annak, hogy Budapest a kukoricakenyértől megkiméltessék: 1. A mostani lisztadagok mérsékelt és általános, tehát a szövetkezeti, egyesületi tagokra is vonatkozó leszállitása. 2. A szövetkezetek, egyesületek, külön vásárlásra jogositott intézmények és a magánháztartások fölösleges lisztkészleteinek sürgős összeirása és lefoglalása. 3. Mindenekfölött pedig a gazdáknál elrejtett készletek haladéktalan és szigoru kényszerrekvirálása.

Lehetetlen, hogy 15—20 millió métermázsa észrevétlenül eltünjön, tisztára az alkalmazandó rendszabályok komolyságától, őszinteségétől, erélyes végrehajtásától függ, hogy Budapesten türhető lisztállapotok legyenek.

*

Az uj termés küszöbén a közgyülés felirt a kormányhoz, vállaljon garanciát azokért a veszteségekért, amelyek a fővárost érni fogják, ha a kormány idővel leszállitja a liszt maximális árát. A polgármester több millióra becsülte az esetleges veszteséget. A kormány *nem vállalta a garanciát*, a közélelmezési ügyosztály azonban ennek dacára belement az ab ovo rizikós üzletekbe és minden alkalommal hangsulyozta, hogy az élelmiszerárusitásból származó nyereség ennek az előrelátható veszteségnek a fedezésére fog fordittatni.

Ilyen előzmények után jelent meg a kormány rendelete, amellyel a főzőliszt árát 60 fillérről ötvenkét fillérre szállitotta le. Végre olcsóbb lett valami, sóhajtotta boldogan a pesti publikum. Csakhogy *Folkusházyék* most már elfelejtették, hogy a veszteséget tulajdonképen belevették már számitásaikba. Nyomban távirati uton *tiltakoztak az olcsó liszt ellen* és arra kérték a kormányt, engedje meg, hogy a város *továbbra is 60 fillért* szedjen a főzőlisztért. Kiderült ebből, hogy Folkusházyék egyszerü üzletnek, spekulációs bázisnak tekintik az egész élelmiszerakciót és amit nyertek a zsiron és huson és rizsen, azt a világért sem akarják arra forditani, hogy a főváros lakossága ne fizessen többet a lisztért, mint Szilas-Balhásón, vagy Rátóton fizetnek az emberek.

*

A tizes bizottság legutolsó ülésén uj programmal állott elő Folkusházy tanácsnok. Ezentul szalonnát fognak eladni zsir helyett és 6 korona 40 fillért fognak kérni a szalonna kilójáért. *Vázsonyi* Vilmos nyomban megállapitotta, hogy ime, a főváros is drágitja az élelmiszereket, mert hiszen eddig 5.40 koronát kért a zsirért. Bizalmas értekezleten előterjesztette a főváros kalkulációját a közélelmezési ügyosztály vezetője és a kalkuláció alapján *6 korona* lett a szalonna ára. Ott is az a tendencia érvényesült Folkusházyék részéről, hogy mindenáron nyerészkedni, spekulálni kell a fővárosnak a készleteivel.

A köruti csatornarepedés.

Kártérítési pörök a város ell en

Előre látható volt, hogy a nagyköruton támadt csatornarepedést sokan arra fogják felhasználni, hogy kártérítési igényekkel lépjenek fel a fővárossal szemben. Eddigelé öt köruti üzlettulajdonos jelentkezett; öten kértek nyomban a csőrepedés után előleges birói szemlét és több mint valószinű, hogy az elrendelt és megtartott szemlét követni fogja a pör. Szerencsére nagyobb összegekről nincsen szó: Hatvan korona a legkisebb és négyezer korona a legnagyobb kár, amelyet az igénylők bejelentettek. Csaknem bizonyos, hogy a kárvallottak még redukált igényeikkel sem fognak boldogulni, mert a biróság előreláthatólag akceptálni fogja a tiszti ügyészségnek azt az álláspontját, amely szerint a főváros nem felelős a csőrepedések által okozott károkért, már csak azért sem, mert a főváros tulajdonképen nem is tartozik mindenütt gondoskodni csatornázásról. Vizdij van és gázfogyasztási, villamfogyasztási dij szintén; de a csatornázásért senki sem fizet a városnak és éppen ezért nem is terheli őt semmiféle kötelezettség a csatornázásból kifolyólag. Érdekes, hogy a Városi Villamos Vasut, amely pedig ugyszólván a főváros üzeme, szintén pört inditott a főváros ellen, mert a köruti vonal megrongálódott. Ennek a pörnek a kimenetelétől függ a többi, hasonló kártérítési pöröknek a sorsa.

Beketow és Kolegerszky

Bérbeadó nyári üzletek

A városliget két igen népszerü mulatóhelyének szerződése járt le, illetve az egyik a bérlők bukása révén maradt gazdátlan. A lejárt szerződés a cirkuszé, amelynek bérlője az oroszból magyar állampolgárrá lett Beketow Mátyás volt. Hogy a városházán mint voltak megelégedve Beketownak az utolsó években produkált programmjával, nem lehet tudni, de hogy a budapesti közönség, különösen az utolsó évben mennyire mellőzte, annak legfőbb bizonyitéka, hogy Beketow megjelent a hadiadó kivető bizottság előtt és bizonyitotta, hogy évi jövedelme nem éri el a 20.000 koronát. A cirkusznak pedig tudvalevőleg lényegesen több jövedelmet kellene feltüntetnie, ha az igazgató áldozatkész módon szolgálja ki közönségét. A főváros nyilván nem gyakorolta szerződésadta jogát, amely szerint a programm nivóját ellenőrizheti.

Ilyen körülmények között — eltekintve az első állásponttól — *a cirkusznak ujból való bérbeadását egyedül versenytárgyalás utján szabad eszközölni.*

Miután pedig a cirkusz-vállalkozóknak idejekorán előkészületeket kell tenniök, igen fontos az, hogy a versenytárgyalást már most, minél előbb kiirják, miáltal a jó üzletre kellő számu ajánlat érkezhetik be. A szerződésben pedig pregnánsan ki kell fejezni, hogy

a bérlő tartozik nivós, vonzó előadásokat tartani, nehogy a Beketow-féle silány szezonok megismétlődhessenek.

Különben is még mindig nincsen eldöntve, hogy az állatkert kibővitése révén nem válik-e illuzóriussá a cirkusz-bérlet. Amennyiben azonban erről az életrevaló tervről lemondanának, mindenesetre igen fontos, hogy a versenytárgyalást minél előbb kiirják.

Hasonlóképen versenytárgyalás utján kell bérbeadni a *Kolegerszky-kioszkot* is, amelyre, miután a legjobb és legnépszerübb nyári üzletek közé tartozik, bőven akad pályázó. Azzal a megokolással, hogy *Lusthaus és Gerő*, a bukott bérlők, szintén versenytárgyalás utján jutottak bele a bérletbe, nem lehet a versenytárgyalás szükségességét elvitatni. Lusthaus és Gerő tényleg adósai maradtak a fővárosnak a haszonbérrel, ez azonban csak amellett lehet érv, hogy magasabb biztositékot kell követelni. Egyébként is nyári üzletről van szó, az egyik nyár nem jövedelmez megfelelően és a vállalkozót esetleg csak a következő évek kárpótolják. Egy okkal több, hogy a főváros erősebb anyagi garanciákat követeljen a bérlőjétől. De mindez nem zárja ki a versenytárgyalást, amely egyedüli liberális módja a fővárosi üzletek bérbeadásának.

Nagytakaritás a mulatókban.

A duhajtanyák alkonya.

Vihar után elkövetkezett a megnyugvás: a főkapitány kiadta tehát csakugyan szigoru rendeletét, amellyel megrendszabályozza a parketteken kisiklott pesti éjszakát. A rejtelmes éjjelt, amely a züllés utján megállást nem ismert. — Mennyi jogos panasz, mennyi szemrehányás hangzott el a Fővárosi Hirlap-ban, amig a rendőrség — hiszen a mulatóhelyek fölött való biráskodás és ellenőrzés joga a fővárost éppen ugy megilleti, mint a rendőrséget — megállapitotta, hogy azok a visszaélések, amelyeknek megszünetését mi követeltük, minden tulzás nélkül valók voltak. A vizsgálat és az azt követő razziák deritették ki, miképen szaporodtak el a fővárosi mulatóhelyeken az álartistanők, az áltáncosok, miképpen bujtak el gyanus hajnalokon ragyogó kávéházakban és miként tették veszedelmessé egyes mulatóhelyek tulajdonosai a büfféhölgyek szerződtetésével táncpalotáikat.

A főkapitány rendelkezésének tartalma ismeretes a napilapokból: ezentul csak artista-mutatványokat és táncprodukciókat végző artistanő léphet fel a mulatóhelyeken, de csak akkor, ha a szinpadon is szerepel és csak akkor, ha a mulató bérlője legalább 150 koronát fizet is havonta az attrakcióért. Megszünik hát a negyven koronás gázsi és ezzel a rendelettel megszünnek az ál-artistanők, akik pedig nyolcvanadmagukkal léptek fel eddig — a szeparékban. Hiszen a valódi és hivatásos artistanőknek és táncosnőknek is érdeke volt, hogy vissza ne éljenek a tisztességes foglalkozással olyan szerződtetett konkurrensek, akik csak a különszobák asztalán tudtak táncolni.

Razzia a Palermoban és a Meteorban.

Most tehát a főkapitány rendet akar teremteni és mielőtt még a nyilvánosság elé adta volna rendeletét, razziákat is rendezett azokban a kávéházakban, melyek tanyái voltak a hamisitott artistanőknek. A háboru megejtő alkalma csinálta meg a hamis bakkancsot, a hamis posztót, a hamis élelmiszert, a demokrata háboru jogot adott a nőknek, megcsinálta a hamis táncosnőt.

Ki hitte volna, hogy az Andrássy-uti *Palermo*-kávéházban hajnal felé detektivek jelennek majd meg, kettő elállja a kijáratokat, a többi pedig — mint ahogyan szörnyüséges lebujokban szokás — igazolásra szólitja a vendégeket. Rövid két hét alatt *kétizben volt rendőri razzia a Palermo-kávéházban*, amelyet az utcáról előkelőnek ismert az idegen. A villamosfényben, a zsufolt asztalok körül bizony az álartistanők, a szeparék kincsei torlódtak. Detektivek járták végig az asztalokat és igazolásra szólitották a hölgyeket, bizony csaknem valamennyit, ámulatára a tájékozatlan közönségnek. Hiába volt sirás, jajgatás, a razzia szigoruságát könyek sem enyithették: aki nem tudta bizonyitani, hogy szerződéses táncosnő a szinpadon — nem pedig a brettlin — röviden szólván, eltávolittatott. A rendőrkapitányságon aztán szigoruan fölvilágositották az áltáncosnőket, hogy sem a mulatókban nem jelenhetnek meg többé, sem a kávéházban. Hasonlóképen történt a dolog az áltáncosokkal, akik a háboru alatt szintén elszaporodtak és egy-egy mulatóhelyen — bár nem volt szerződésük — mindenképen veszedelmessé tették a közönség biztosságát.

Razziát rendezett a rendőrség a *Meteor*-kávéházban is, amely szintén meleg otthont biztositott az áltáncosnőknek. A Meteor-ból egyetlen éjszakán *harmincöt hölgyet* vittek el a rendőrség emberei. Ezeket a razziákat meg fogják még ismételni, hiszen a főkapitány a szigoru ellnőrzést is biztositja . . .

A lefoglalt cigaretták.

A razziákkal kapcsolatosan a rendőrség komolyan el akar járni a mulatóhelyeken történő visszaélések ellen, akármiképen nyilvánulnak azok. A közigazgatási bizottság legközelebbi ülésén, amelyen tudvalevően a főkapitány is beszámol a főváros közbiztonsági állapotáról, szerepelni fognak nyilván azok az eredmények is, amelyek e legujabb akciót kisérték. Természetes és helyes is, hogy a közigazgatási bizottság szintén tudomást szerezzen hivatalosan az eljárások eredményéről.

A razziák, amelyek a nagy tisztogatás munkáját elősegitik, nem hagyták figyelmen kivül a mulatóhelyek trafikjait sem. Az egyiptomi cigaretta-készlet, amint ez ismeretes, teljesen kifogyott a különlegességi gyártmányokat árusitó tőzsdékben, mégis a mulatóhelyek java részén kapható volt szörnyü magas áron az egyiptomi-gyártmány. Természetesen olyan importált áru, amelyet a speciálitás tőzsde nem árusit, amelyet csak magánhasználatra lehet ügynökségektől vásárolni, s amelyet árusitani nyilvánosan tiltva van.

A vasárnapra virradó éjszaka detektivek jelentek meg a *Palermo*-kávéházban, több éjjeli mulatóhelyen, a *Kristály-palotában* és lefoglalták az egyptomi cigarettákat. *Több ezer korona értékü készleteket foglaltak le.* A legnagyobb raktára a Kristály-palota főpincérének, *Salzer* Zsigmondnak volt, aki ennélfogva a legérzékenyebben károsodott. A cigarettákért egyébként 20, sőt *harminc tillért számitottak* a magáról megfeledkező vendégnek . . .

A rendelet hiányai.

Csakhogy . . . Csakhogy a rendelet, akármennyire helyeseljük is intézkedéseit, nem tartalmaz tökéletes preventiv intézkedéseket. Mert például mi történik, ha a mulató tulajdonosa szerződtet husz virágárus-leányt? Vagy mi történik, ha szerződtet husz cukrász-leányt? Akik esetleg, szigoru nők lévén, másfél óráig is elalkusznak a vendéggel a sütemény ára fölött a szeparéban?

Hiszen bizonyos az is, hogy minden eshetőséget nem sorolhatott föl a főkapitányi rendelet, de hiszen arra való *a szigoru ellenőrzés*, hogy semmiképen ki ne játszhassa a mulató tulajdonosa a rendeletet. Teljes szigoruséggal kell ügyelnie a rendőrségnek, az ellenőrző közegeknek mindenre, ami a fényes parkettek körül történik és a maximális büntetéssel kell sujtani a tulajdonost már a legelső alkalommal. Különben megismétlődnek a régi visszaélések. Vonatkozik ez mindenre, ami a mulató életével kapcsolatos, az áltáncosnőkre épen ugy, mint a cigarettákra. Vagy az olyan orgiákra, mint a nyár elején történt. A *Télikert* nyári mulatságai az üvegtetőn, foglalkoztatták már a rendőrséget, amikor a szomszédos házak lakói szaladgáltak panaszaikkal a hatóságokhoz.

Hiánya kétségtelenül a rendeletnek, hogy nem határozza meg precizen, kik hát azok az artistanők, akik felléphetnek, illetve a mulatókban tartózkodhatnak? Miért nem mondja ki a rendelet, hogy

csak az az artistanő szerződtethető valamely mulatóhely szinpadán és parkettjén, aki vagy a budapesti, vagy a külföldi artista-egyesületek egyikének tagja.

Az artisták, az igazi artisták, tehát azok, akik tagjai az egyesületnek, tiltakoznak leginkább az áltáncosnők szereplése ellen, nekik is elsőrendü érdekük, a tisztességes exisztenciájuk és tisztességes életük érdeke, hogy foglalkozásukat ne kompromittálják szélhámos elemek. Nagyon egyszerüen meg lehetne oldani tehát a kérdést: *kötelezze a rendőrség a mulatóhelyek tulajdonosait, hogy kizárólag hivatásos artistákat és artistanőket szerződthessenek*, azokat tehát, akik tagjai az egyesületnek. Ez a kérdés legegyszerübb megoldása. És valószinü, hogy az artisták egyesületének sem lenne ez ellen kifogása.

*

Egyelőre azonban meg kell elégednünk a főkapitány rendeletével. Ha teljes szigoruséggal végre is hajtják a parancsokat, meg fognak szünni a mizériák. Az ellenőrzést azonban nem szabad elhanyagolni, mint ahogy az a Steinhardt-mulatónál történt, melynek tulajdonosát hiába kötelezte a tanács is, hogy szinpadján a vasfüggönyt — mint a közbiztonságnak legfontosabb őrét — megépitesse, a vasfüggöny még máig is hiányzik.

A közigazgatási bizottság kérjen minden ülésén pontos beszámolót a mulatókról.

A Mozgókép-Otthon

jövedelmet a főváros élvezi

A főváros pénzeinek gyümölcsöző elhelyezéséről évente gondoskodik a közgyülés; kijelöli azokat a pénzintézeteket, amelyeknél a főváros betétjeit elhelyezi és megszabja azt az arányt, amely szerint az egyes intézetek a betétekben részesülnek. Természetes, hogy a városi pénzek legnagyobb részét a legtekintélyesebb pénzintézetek kapják. Néha azonban olyan irányban érvényesülnek befolyások a városnál, hogy egy-egy kisebb bank is hozzájusson a főváros betétjeihez. Igy került a főváros esztendőkkel ezelőtt közelebbi érintkezésbe a III. kerületi takarékpénztárral, amelynek igazgatósági elnöke Mezei Mór bizottsági tag volt, ügyvezető igazgatója pedig Mezei Lajos bizottsági tag. Összesen 110.000 koronát helyezett el a főváros ennél az óbudai pénzintézetnél. — Pórul is járt vele. Közvetlenül a háboru előtt bajba jutott a III. kerületi takarékpénztár, némi bonyodalmakról kezdtek beszélni az emberek, a betevők erősen követelték a pénzüket, a bank ingadozott és végre kimondta a felszámolást. Ha a háboru éppen a kellő pillanatban nem jön közbe, ugy a III. kerületi alkalmasint csődbe került volna. Minthogy azonban háboru alatt nincsen csődnyitás, a takarékpénztár szép csöndben likvidálni kezdett.

A főváros pénzének egyetlen biztositéka az igazgatósági tagok magánvagyona volt. A pénzügyi osztály vezetője, Berczel tanácsnok, tágyalni kezdett Mezei Lajos igazgatóval s pár hónappal ezelőtt, augusztus hónapban létre is jött az egyezség. Eszerint a főváros követeléséért Décsy Mór és neje, a Teréz-köruti Mozgókép-Otthon társtulajdonosai készfizetői kezességét vállalták. A III. ker. takarékpénztárnak 110.000 K-t kitevő tartozását, helyesebben a fővárosnak ilyen összegü követelését bekebelezték a Mozgókép-Otthon berendezésére, összes jövedelmeire. Décsiék váltót adtak a fővárosnak és arra kötelezték magukat, hogy a 110.000 K-t ezer koronás havi részletekben fogják a fővárosnak megfizetni.

Szeptemberben kezdték fizetni az ezer koronákat Décsiék s azóta két részletet, összesen 3000 koronát törlesztettek a III. kerületi takarékpénztár tartozásából.

Ügyészi perköltségek.

Fizetett a Trieszti gázgyár.

Régi szokásjog alapján azok a perköltségek, amelyek a tiszti ügyészség által megnyert perekből befolynak, közös pénztárba kerülnek és negyedévenkint részesednek belőle az ügyészség tagjai. A felosztás aránya az, hogy a tiszti főügyész, helyettes főügyész és a tiszti ügyészek egy-egy részt kapnak, az alügyészek fél részt, a tiszti ügyészség többi tagjai között pedig két részt osztanak szét. Egy-egy ilyen negyedévi rész átlag 500 korona, ugy hogy az ügyészek körülbelül 2000 korona pótlékot kapnak évente a perköltségekből. Volt már eset arra is, hogy 4000 koronát tett ki a részesedés. Most is 12.000 korona folyt be a gázgyári perből, amelyet tudvalévőleg fényesen megnyert a tiszti ügyészség, helyesebben Szabó Imre dr. főügyész. Ezt a 12.000 koronát azonban nem szállitják be a közös pénztárba, mert Szabó főügyész rendelkezése szerint ez az összeg állandó tartalék lesz és azt a célt fogja szolgálni, hogy egy bizonyos standard betartassék, vagyis olyan negyedekben, amikor egy-egy

ügyészi rész kevesebb volna 500 koronánál, ebből a tartalékból fogják kiegészíteni.

A gázgyári pör költsége egyébként nevetségesen csekély, amit legjobban bizonyit az, hogy a Trieszti légszesztársulat ügyvédjének, Bakonyi Samu dr. országgyülési képviselőnek, (amely álnév alatt voltaképen Radoczca János huzódik meg) 76.000 K perköltséget állapitott meg a biróság. A tiszti ügyészség merőben tévedésből, elirásból kért mindössze 12.000 koronát és a biróság, amely nem terjeszkedhetett tul a fél kérelmén, fejcsóválás között állapitotta meg a 12.000 koronát. A Triesztiek siettek is lefizetni ezt a csekélységet.

Események

Tisztujitás előtt.

Szerdán polgármesterválasztás, a következő héten, 24-én pedig az alpolgármesteri állásokat tölti be a közgyülés. A helyzet ma már egészen tiszta: Déri tanácsnokot egyhangulag fogják megválasztani. A tanácsnoki állásokért folyó küzdelem is veszit a feszültségéből. Demjén Géza és Miklós Elemér körül csoportosulnak a legnagyobb kerületek, a legtöbb szavazatok. Ma már körülbelül elhatározott dolog az is, hogy Wildner tanácsnok a választások után átveszi a közoktatásügyi ügyosztály vezetését, az uj tanácsnokok egyike az egyesitendő szociálpolitikai és közjótékonysági ügyosztály élére kerül, a másik pedig a közélelmezési ügyosztályból kihasitandó uj ügyosztályt kap. Szó van arról is, hogy valamelyes formában mégis csak megcsinálják a testnevelési ügyosztályt.

Kórházi szállitások.

A közkórházi bizottság legközelebbi ülésén fogja tárgyalni a *Freudiger Mózes és Fiai* cég ajánlatát a fővárossal kötött szerződés meghosszabbitására vonatkozólag. Az ajánlat elfogadását az ügyosztály is javasolja.

1000 üveg lysoform.

Dr. Keleti és Murányi ujpesti vegyészeti gyárosok 1000 üveg lysoformot adtak a Vörös-Kereszt Egylet Szeretetadomány Osztályának, hogy karácsonyi ajándékként küldjék el a harctéren küzdő tisztjeinknek.

A Royal-szálló

ujonnan alakitott szeparéi szombaton megnyiltak. A szeparék berendezése e szálló vezetőségének kitünő izlésére vall. A Royal-szálló ebéd- és vacsora-teritékének elsőrangu és bőséges összeállitása és 4 és 5 kor.-ás árának mérsékelt volta igazolja az étterem állandó nagy látogatottságát.

A TŐKE

A háboru nem konjunktura.

Egyik ujságiró kollegánk, Déri Imre Berlinben beszélgetett a város polgármesterével, Wermuth titkos tanácsossal. A beszélgetés természetesen akörül forgott, milyen fegyverekkel küzd a város a birodalmi és állami kormány és az összes hatóságok által támogatva, a drágaság ellen. Tudjuk, hogy ez a küzdelem sikeres. Berlinben sokkal olcsóbb az élet, mint Budapesten. A sok érdekes részlet közül, melyet ez alkalommal elmondott, kiragadunk egyet: az *ármegállapitó bizottságok* müködését. Ilyen bizottságok tudvalevőleg nálunk is müködnek, főleg a törvényhatóságok területén és az egyes cikkek árhatárának hatósági megállapitása a bizottságok javaslata alapján történik. Ezek a bizottságok munkája rendszerint abból állott, hogy amikor valamely élelmicikk ára már tulmagasra szökött fel, ezt az árat fogadták el határnak, hogy ezzel a további emelkedést megakadályozzák. Néha még ennél is tovább mentek. Javaslataikat rendszerint az illető szakma nagykereskedőinek, gyárosainak véleményére alapitották. Hogy ilyen módon a fogyasztó érdekeit vajmi nehéz megvédeni, az magától értetődik. A dolog odáig fejlődött, hogy egyes cikkeknél maguk az árutulajdonosok kértek a maximálást, annyira biztosak benne, hogy ez a maximum nekik hasznos, nem a fogyasztónak. Igy történt ez legutóbb a szaláminál, ahol a gyárosok a városhoz folyamodtak az árhatár megszabásáért.

Lássuk már most milyen elvek szerint dolgoznak a berlini ármegállapitó bizottságok. Az ő feladatuk az, hogy pontosan, szakszerüen és pártatlanul mindig a fogyasztó érdekeit szem előtt tartva, megállapitsák, hogy valamely árucikknek mennyi az összes termelési, előállitási, szállitási, közvetitői és minden egyéb költsége amig a piacra kerül, szóval elkisérik az árucikk utját minden közbenső állomáson, amig az első kéztől az utolsóig eljut. Kiszámitják pontosan, hogy mennyi a termelőnek, a közvetitőnek, a nagykereskedőnek, a kiskereskedőnek a haszna és ha azt tapasztalják, hogy egyik, vagy másik tulnagy hasznot vesz, akkor azt mondják neki: Ez nem megy, ez beleütközik a jó erkölcsökbe, az állami érdekekbe. Ön lesz szives ezentul kevesebb haszonnal megelégedni, annyival, amennyit mi szabunk meg. E határozat ellen aztán nincs apelláta. Attól a termelőtől, gyárostól, kereskedőtől, aki ennek a határozatnak ellene szegül, egyszerüen elkobozzák az áruját. Ezt a jogot a német városi hatóságoknak a törvény adta meg.

Németországban a kormányt, a hatóságokat a drágaság ellen való harcban két alapgondolat vezeti. Az egyik: a készletekkel, ott ahol erre szükség van, takarékosan kell bánni. Ezen az alapon szabják meg, hogy egy-egy fogyasztóra mennyi jut. Ez a gazdagnak korlát, a szegénynek garancia. A másik alapgondolat: a háborut senkinek sem szabad üzleti konjunkturaként felfogni és kihasználni. A háborun senkinek sem szabad nyerészkedni, ve'e senki sem spekulálhat büntetlenül.

Ez a megdönthetetlen alapigazság, mely hü kifejezője ugy az erkölcsi érzésnek, mint a felsőbb állami érdeknek, ha helyesen és következetesen alkalmazzák — és a németek ezt csinálják — kizár minden osztályháboruságot. Kizárja az agráriusok és merkantilisok sivár harcát, mert ehhez a tételhez minden osztálynak alkalmazkodni kell. Ott nem mondja senki: „hadd keressenek a gazdák", de kereskedelemellenes irányzatról sem panaszkodik senki.

Most osztályközi kongresszus készül a drágaság ellen. A parlament is foglalkozni fog ezzel a kérdéssel. Egyszerü a megoldás: Mondják ki törvényben, határozatban: a *háboru nem lehet konjunktura*. A többi magától jön.

Vámszedők a tengeren.

A hivatalos lapban a napokban kimutatás jelent meg azokról a hitelekről, amelyeket a kormány a törvényben nyert felhatalmazás alapján az 1914—15. költségvetési éven tul még egy évig, vagyis az 1915—16. költségvetési év végéig terjedő időtartamban felhasználhat. A kimutatott tételek között szerepel az *Adriatengerhajózási részvénytársaság* négymillió hatszázezer koronára és az *Ungaro-Croata* 2,775.000 koronára rugó szubvenciója. Ugyancsak e társaságok ezenkivül hajóbeszerzési hozzájárulás és Szuez-csatorna illeték fedezése cimén, még 1.2 millió korona állami segélyt élveznek. Mindezek a horribilis összegek a szerződés értelmében csak akkor utalhatók ki a társaságoknak, ha azok a szerződésben kitüntetett hajójáratokat tényleg fenn is tartják. A háboru kitörése óta az Adria és Ungaro Croata hajói tudvalevőleg nem közlekednek, a szerződéses járatok tehát szünetelnek. Mindennek dacára a két társaság a háboru első évében (1914—15) a teljes szubvenciót megkapta és most a kormány az államsegélyt egy második évre (1915—16) is teljes egészében kiutalta. A társaságok ebben a két évben tehát több mint 15 millió koronát kapnak anélkül, hogy annak fejében a legcsekélyebb ellenszolgálatot is teljesitették volna. Ez tisztán nemzeti ajándék. Jobb lett volna ezeket az összegeket a haza védelmében elesettek árváinak és özvegyeinek juttatni. Az Adria és Ungaro-Croata gazdag, hatalmas társaságok, melyek a béke években 10—15 százalékos osztalékokat fizettek és ezenkivül nagy tartalékokat gyüjtöttek. Mindezt pedig éppen az államsegélyek révén érték el. Most a háboru alatt ezeknek a társaságoknak alig van kiadásuk, az esetleges veszteségek fedezésére pedig ott van a tartalékalap. Semmi szükség sem volt tehát a milliók kiutalására csak azért, hogy eme vállalatok igazgatói és főrészvényesei a háboru alatt az állam zsirján élve, óriási jövedelmekben duslakodjanak.

Zichy János gróf az első Adria-szerződés képviselőházi tárgyalásakor, 1901-ben ezeket mondotta:

— Látunk egy folyton növekvő, erősödő, gazdagodó részvénytársaságot, amelynek a nemzeti szuverénitás által immunizált protektorai vannak, s azután azt látjuk, hogy minél inkább gazdagodik, erősödik ez a részvénytársaság, annál inkább segélyeztetik az állam által. Hogy miért, erre a választ nem adja meg senki...

Választ még ma se kaptunk, pedig a szubvenció azóta megnégyszereződött!

Dagad a Generáli-botrány.

Mi magyarok azzal hizelgünk magunknak, hogy lovagias és loyalis érzületünket a háboru alatt se tagadtuk meg. Ez mindenesetre igaz. Csakhogy a béketürésnek és engedékenységnek itt is van határa, különösen gazdasági téren, ahol az ántánt a legpiszkosabb fegyverekkel harcol ellenünk. A legkevésbbé lehetünk pedig kiméletesek az olaszok ellen, akik, szövetséges létükre, a legnagyobb veszélyben galádul hátba támadtak bennünket. Az olaszoknak a háboru kitörésekor az volt első dolguk, hogy honfitársaink vagyonát megrongálták, vállalataikból és bankjaikból az osztrák és magyar igazgatósági tagokat kidobták és ott elhelyezett tőkéinket egyszerüen elkobozták. Hogy mi ezzel szemben milyen lovagiasan viselkedünk, arra a legklasszikusabb példa a *Generáli biztositó társaság*, melynek elnöke és vezető igazgatói olasz állampolgárok, akik zsiros álllásaikban továbbra is meghagyattak és nagy fizetésüket Svájcon át most is pontosan megkapják. Hogy a társasággal szemben való loyalitásban mennyire megyünk, azt a legjobban megállapitja az óbudai uj gázgyár biztositásánál — amint azt a *Fővárosi Hirlap* részletesen megirta — a főváros a Generálit 12½%-kal részesitette, oly arányban, amit több más szinmagyar társaság, ennél az üzletnél nem tudott elérni. Dr. *Ripka* Ferenc, a gázgyár vezérigazgatója és a gázgyári direktorium tulajdonképen kegyelmet gyakoroltak a Generálival szemben és amikor az óbudai uj gázgyár biztositásában ez az olasz társaság is részesedett, csak annyi történt, hogy a főváros nem akart hóhérja lenni. Hogy azonban nemcsak Magyarországon ismerik a trieszti igazgatók megugrásának regényes történetét, meg az olasz hadikölcsönre történt 14 milliós jegyzést, azt bizonyitja a *Grazer Tagespost* cimü tekintélyes lapnak egy cikke is, amelyet *Steinwender* képviselő irt. Elmondja a képviselő, hogy amig mi a Generáli olasz direktorait ma sem kergettük a pokolba, addig a derék olaszok a háboru kitörése után azonnal kitessékelték a *Banca Commerciale*, — amelynél tudvalevőleg a *Wiener Bankverein* is érdekelve van — német és osztrák származásu igazgatósági tagjait. Elmondja továbbá a cikk, hogy a Generálinak Triesztben igen sok olasz hivatalnoka volt. Ezek a hivatalnokok mind megszöktek és most, amig csak fegyverképesek, a mieinkre lövöldöznek az Isonzónál, a Krnen, a doberdói fensikon, szóval mindenütt, ahol lehetséges. *Ezeket a hivatalnokokat azonban nem bocsátották el, még a fizetésüket se szüntették be*, hanem utánuk küldik Svájcon át és ha majd egyszer véget ér a háboru, akkor szerencsénk lesz őket ujra magunk között üdvözölhetni. Igy ir a tekintélyes *Steinwender* osztrák képviselő ugyanakkor, amikor a főváros kegyelmet gyakorol és amikor a kormánynak eszében sincs még az sem, hogy ezt a társaságot, amely orditó módon ellenségünk, csak állami felügyelet alá is helyezné.

Igazgató-változás az „Anker"-nél.

Az *Anker* életbiztositó magyarországi igazgatója, *Kállay* Dezső, a napokban végkielégitéssel elhagyta állását. Kállay, aki mint népfölkelő főhadnagy a háboru kitörése óta katonai szolgálatot teljesitett, most pedig betegállományban van, kiváló szakképzettségével általános tiszteletet szerzett nevének és különösen a tisztviselői kar fájlalja távozását, mert velük szemben számtalanszor bebizonyitotta atyai jóindulatát. Utóda *Tintner* József, akit Kállay hadbavonulása után vezényeltek Bécsből Budapestre, osztrák ember és még csak magyarul sem tud.

Osztrák bank zsirajánlata.

Az *Österreichische Handels- und Industrie-Aktien-Gesellschaft* ajánlatot tett Arad városának préselt amerikai sertészsirra. Az osztrák társaság loco Buchs 3 korona 30 fillérért hajlandó a préselt zsir kilóját adni.

Az Általános iparbank fölszámolása.

Az *Általános iparbank részvénytársaság*-nak november 8-án volt a közgyülése, mely az igazgatóság jelentésének tudomásul vétele után az igazgatóság javaslatára kimondta az intézet fölszámolását. Főszámolókul dr. Bangha Gyulát, dr. Fülöp Károlyt, Adler Gyulát és dr. Mérey Imrét választották meg.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP“
lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

APOLLÓ
a ROYAL-SZÁLLÓ épületében
A legelőkelőbb fővárosi mozgóképszinház
Előadások: 5 1/2 8 és 10 órakor, ünnepnapon: 4, 6, 8 és 10 órakor. — Jegyelővétel: délelőtt 11-től 1-ig és délután 3 órától

ODEON MOZI
Rottenbiller-u. 37., Király-utca mellett.
Szerdán és csütörtökön
Riportok a világháboruból
Az öreg hegedüs Dráma
A Gerendai leányok Vigjáték 3 felvonásban.
A rendőrfőnök leánya
Társadalmi dráma 3 felvonásban
Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar.
Hetenkint háromszor: Hétfőn, szerdán és pénteken műsorváltozás.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár részv.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizela-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76, 191-14

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest VIII., Futó-utca 10. szám.

Grünfeld Miksa
Likörgyára: Budapest, VII., Szövetség-u. 9.
Telefon: József 15—45.
Sörraktára: Budapest, VII., Munkás-utca 3.
Telefon: 24—89.
Az Első Magyar Részvény-Serfőzde főraktára, a Müncheni „Kindlbräu“ magyar. vezérképviselete

MODERN SZINPAD KABARÉ Andrássy-ut 69. sz. :: Telefon 93—16
Ma és mindennap:
Öméltósága leczkéje — A főszerepben: Medgyaszay Vilma
Édes Otthon — A főszerepben: Rózsahegyi Kálmán
Pufi meg a sótartó Gábor-jelenet. Uj tréfák, aktualitások, dalok. — Kezdete negyed 10 órakor.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift‘ villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kárpitos és diszitő-vállalat
Budapest, Liszt Ferenc-tér 2I
Telefon 94-36.
Elvállal és készit kárpitos és diszitési munkákat remek kivitelben és jutányos árakon.
Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit teljes lakberendezéseket.
Ünnepi diszitéseket olcsón végez.
Zászlók minden kivitelben raktáron.

Kőszénbánya- 's Téglagyár Társulat
Telefonszám 34—51 és 34—61 Pesten (ezelőtt Drasche) Budapest VII., Király-utca 67
Keramit kocsiut kövek :: — Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok :: — Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák :: — Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák :: — Tüzálló chamotte téglák ::
Falburkoló-téglák ::
Társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen

DÁN TESTVÉREK
Cs. és kir. udvari szücsök
V., DOROTTYA-UTCA 5—7. SZ.
(Hitelbank palota)

A világhirnek örvendő „BÉBÉ“ márkáju alpesi süritett teljes-tej mindenütt kapható.
Nagybani árusitás: Magyar Füszerkereskedők bevásárlási rt. Budapest, V., Arany János-u. 31.

ROYAL
Nagyszálloda Budapesten.
Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4 —, vacsora teriték 5.— korona. Színházak után friss vacsora. Zene.
VÁRADY GYULA, igazgató.

Nincs többé hushiány!
Szállitunk naponta friss sózott
TENGERI HALAT
tisztitva, szálka nélkül, szinhus. — Ara kilónké t
1 korona 60 fillér.
Rendkivül ajánlatos: fogolytáborok, kórházak, népkonyhák, katonaság élelmezésére. Elkészitésimódokról leirás ingyen.
Kapható fióküzleteinkben:
Központi Vásárcsarnok
Rákóczy-téri „
Garay-téri Halcsarnok
Ferdinánd-téri Halcsarnok
Batthányi-téri Vásárcsarnok.
(Egyéb elárusitó helyek előkészületben)
vagy a főelárusitó helyen:
Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi rt. Weleminsky és Gottlieb ‚Adria‘ halkonservgyárak rt. Bpest, VI., Vágány-u. 12.
Telefonszám: 52-44 és 497—I.
Olajszardiniák, heringek, igen előnyös árban!

Dr Pápay-féle oltóintézet
Budapest, Teréz-körút 31. szám.
Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú
himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni
és minden más bevált
oltóanyagot és serumot

Kiváló porosz szén
Lupényi darabos és kocka szén
Gázgyári koksz
Kicsinyben és nagyban kapható:
EHRLICH fütőanyag kereskedelmi r.-t-ná
Budapest, VII., Rákóci-ut 18. sz.
Telefon: 52 06, 52—07.

Elegáns férfiruhákat jutányos áron készitenek
Leitersdorfer D. és Fia
cs. és kir. udvari szabók
Budapest, IV., Szervita-tér 5. félemelet.

Thiergärtner és Stöhr
részvénytársaság
Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.
Telefon: 129—45.

Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, csatornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák. Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk
Budafoki-ut 9-11 sz. alatt
levő elegáns műtermeink megtekintését

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Ez a hires
Oroszlán-
kéménytoldó,
amely minden füstvisszaverődést megszüntet.
Gyártja:
KOCH JENŐ
Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Csoda olcsó áron
maradandó
becsü
KARÁCSONYI EMLÉKTÁRGYAK
SCHÖNWALD IMRE
ékszerüzletében
Budapest, Deák Ferenc-u. 21.

TŐKE GYÖRGY
épitési vállalkozó
vállal kőmüves és ácsmunkákat.
TELEFON 175—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Bründl János
csász. és királyi udvari szállító.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és deritő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Megnyilt a tábori csomagposta
megint lehet katonáinknak lysoformot, lysoform-szappant és fodormenta lysoform-szájvizet küldeni.
Számos levél igazolja nekünk, hogy a lysoform-készitmények igazán nélkülözhetetlenek a fronton, ha tisztaságról vagy fertőtlenitésről van szó. Lysoform-gyártmányaink az egész országban minden drogériában és gyógyszertárban egyforma áron kaphatók. Vásárlásnál vigyázzunk az eredeti csomagolásra éz a védjegyre.
100 gr-os üveg lysoform ára K —.90
Lysoform-szappan darabja K 1.20
Fodormenta-lysoform üvegje K 1.60
Hogy azonban bárki fáradság nélkül nagyobb mennyiségben is küldhessen lysoform-gyártmányokat tábori postahivatalokhoz, külön 5 kilos csomagolást vezettünk be.
Aki nekünk 20 K-t beküld,
annak szállitunk erős faládikába, jól becsomagolva, **bérmentve,** 10 darab lysoform-szappant, 5 üveg lysoformot, 2 üveg fodormenta-lysoform-szájvizet, 1 körömkefét; továbbá mellékelünk egy érdekes könyvecskét, melyben a fertőtlenités könnyen érthető módon le van irva és egy «Kolera elleni védekezés» cimü füzetet. Fenti mennyiség egy személynek 4 hónapra elegendő.
Fontos, hogy a katona cimét, kinek a rendelő a csomagot küldeni kivánja, a legnagyobb pontossággal, olvashatóan közöljék velünk a postautalvány hátlapján, ugyszintén kérjük azt is megirni, hogy magyar, német vagy cseh nyelvü használati utasitást mellékeljünk a csomaghoz.
Dr. KELETI és MURÁNYI
vegyészeti gyár,
UJPESTEN.

NEMZETI (Royal) ORFEUM
Minden este 8 órakor, csütörtökön vasár és ünnepnap délután 3¼-kor
Max Pallenberg
legnagyobb német komikus fellépte.
Azonkivül **Dario Paini** és az elsőrangu szinházi és varieté-attrakció.

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, mükő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: Aradon. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

MELOCCO PÉTER
cementbeton épitési vállalkozó
Budapest. Központi iroda: Nagymező-utca 51.
Telefon 166—52.
Vásbeton és betonépitkezések Városok csatornázása és ipari viztelenitése.
Mozzaik, terrazzo, keramit, mettlachi-lapok és fayence (csempe) burkolatok.

ÜVEGBETON
KEPPLER SZABADALMA

HAAS és SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPÁN U. 7
SPECIÁLIS ÜVEG-VASSZERKEZETEK GYÁRA LINTER PRIEMAGYAR
Képviselők: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinápoly

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. november hó 24-én. — 48. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-15

A tetemrehivás

uj szövege föllé most irják a kottákat s a symfonikusok decemberi koncertjén tán már el is játszák. A szöveg, a tetemre hivó versekhez hasonlóan, megrázóan drámai. Tartalma röviden az, hogy innen a radványi setét erdőn, a főváros mögött, a közélelmezési rengeteg sürüjében, zuzmarás cserjebokor mögött, nyakán hurokkal, összeesett testü liszteszsákot találtak. A zsák fehér lelke már rég elpárologhatott. Magyarul: a zsák üres volt. A lisztes zsákban nem volt liszt.

Az élelmiszer cserkészet fővárosi vezére fogta a zsákot, ölbe emelte s „ki se teritette, meg se mosatja", ugy a mint volt, mocsokkal pontozva, madzagolt nyakkal veti a tanács elé s szólitja tetemnézésre a falu népét mind.

Jött, borzas fejéből korpát és kukoricalisztet szerte hintve a Haditermény. Biztos tipp. Jelenvaló mindenütt, hol nincs, aminek nála lenni kellene. Ő a kivezényelt lisztszipoly. Néki tudnia kell, hogy a liszt futott-e ki a zsákból, vagy a zsák marta el a lisztet.

A Haditermény megborzadva háritja el a gyilkos vádat. Neki annyi buzája sincs, a mennyivel a galambokat megetethetné a Ferenciek temploma előtt. Neki csak rekviráló pallos-joga van. Ez a jog, mint borbély-mühely előtt a cintányér, cimernek reszket a Haditermény boltbejárata fölött.

Jöjjön elő hát a kormány. Jön. Lépése, biztos és bátor s dehogy izgul az üres lisztes zsákon. Néki — ugymond — a rémes esethez semmi köze. Ő a Haditerményt vezényelte ki felelősnek s büszkén hivatkozik arra a megbecsülhetetlen semlegességre, a melyet ez az alkotása, kivált a gazdákkal szemben elfoglal. A tettes, s ekkor hördül a hangja, ki lehetne más, mint maga a főváros. Hiszen — s ez nem csekély bizonyiték — még Arany János Tetemrehivásában is valami Bárczy név szerepel.

Jön tehát Bárczy. Még rajta a diszmente s még nem száradt meg rajta az ünnepi szónoklat permetezése. A kormány a tettes! Szól és marad nyugodtan.

Kint, az utcán, lesoványodott népek néma, páros sorfala közt, tejért csengő gyermeksereg zsivajától kisérve, rohan egy fiusitott Kund Abigel s táncolva, tapsolva hirdeti: Volt egyszer egy főváros, amely kukoricakenyéren koplalt s a mely kukorica kenyérrel fog labdázni ujra. És mert gyermek és bolond ajkán az igazság: elhihetjük, hogy temetik a főző- és nullás lisztet és nyergelik a starthoz a kukoricát.

Tulzánkok

Bárczy

Istvánt választotta meg a közgyülés a főváros legelső polgárának. Ha maliciózusak akarunk lenni, azt mondhatnók, hogy más jelölt nem lévén, Bárczy István lett a polgármester. Az igazság azonban az, hogy hiába lett volna több jelölt, mégis Bárczy Istvánra esett volna minden szavazat, mert a városatyák bizalmát egyedül ő élvezi. És ez a pont az, amelynél némi konzekvencia-levonás következik. A négyszáztagu testület egyhangu bizalma nyilván annyit jelent, hogy a városatyák azonositották magukat Bárczy Istvánnal, hogy jóváhagyták, szentesitették mindazt, ami hiba az utolsó hat esztendőben történt s hogy abban a felelősségben, amely végső fokon a polgármestert terheli mindenért, osztozni kivánnak a bizottsági tagok. Fontos és nevezetes dolog ez, mert a legközelebbi hat esztendőn belül nem mondhatják többé a bizottsági tagok, hogy a tanács az oka minden bajnak. A felelősségre vonásnak itt volt az ideje s a legjobb alkalma és hogy az alkalommal nem kivántak élni a városatyák, azt bizonyitja, hogy rendkivül megvannak elégedve. Ami ellen senkinek sem lehet kifogása és mi is csak azt kivánjuk, hogy a jövő igazolja a polgármestert is, a választóit is.

Hevenykórt

kell beszerezni, lázbetegnek lenni, ha tejhez akar jutni a pesti polgár. Valahány intézkedése volt a közélelmezési ügyosztálynak a tejkérdésben, mindig nagyobb lett a baj. Glücksthal ur szerint ugyan rend van a fővárosban, csak az a baj, hogy a nép fegyelmezetlen és rossz a természete. De azért mi mégis inkább a népnek állunk a pártjára, mert a népről tudjuk, hogy nincs teje, Glücksthal urról azonban sejtjük, hogy ha tejre van szüksége, nem megy a szomszédba egy kis lázért.

Folkusházy

tanácsnok ur két kis kerületnek a bizalmával kénytelen beérni. A vaskoronarendet, amely állitólag utban van feléje, nem irigyeljük tőle, bár a főváros polgárságának némi provokálását látjuk abban, hogy illetékes helyen éppen azt a férfiut kivánják megjutalmazni, akinek a nevéhez joggal füződik a főváros háborus élelmezésének minden nyomorusága. De, ugy látszik, a vaskoronarend nem egyéb, mint flastrom arra a sajgó sebre, amelyet szerdán fog kapni a közélelmezési ügyosztály vezetője. Mert hogy rangsorban első lévén, mégis mellőztetik, annak nyilván nem a nagyfoku bizalom az oka. Ezzel a rangsorral egyébként is baj van. A tanácsnoki választás körül folyó harcban is sürün halljuk azt a jelszót, hogy nem szabad elsőket mellőzni, nem szabad a régi, kiérdemesült tisztviselőket elkeseriteni azzal, hogy helyettük fiatal erőket választanak meg. Pedig ez az okoskodás merőben csalfa. Mert sem a polgármesteri, sem a tanácsnoki állásra nem kvalifikálhat a rangsor, a kor, hanem egyesegyedül a rátermettség, a tehetség. A tanácsnoki állások betöltésénél különösen óvatos szelekcióra van szükség: itt már egyedül a tehetség dönt és a fiatalság, ambició, intelligencia előnyt jelent a szolgálati időre támaszkodókkal szemben.

Közlekedés és hótakaritás

Rényi tanácsnok nyilatkozata.

A közlekedési kérdések egész sorozata került az elmult hetekben az érdeklődés középpontjába. A Lánchid közeli megnyitása aktuálissá teszi az autóbusz-közlekedés kiterjesztésének kérdését, az omnibusz-vállalat most zárta le a főváros kezelésében első üzletévét, a svábhegyi fogaskerekü megváltásának ügyében a közlekedési bizottságnak rövidlejáratu terminusra előterjesztést igért az ügyosztály és végül a tél beköszöntésével gondoskodni kell a hó eltakaritásának lehetőségeiről is. Ezek azok a megoldandó feladatok, a melyek most a közlekedési ügyosztályt foglalkoztatják és a melyekre vonatkozólag a *Fővárosi Hirlap* munkatársának kérdéseire *Rényi* Dezső dr. tanácsnok, a közlekedési ügyosztály vezetője a következőket volt szives elmondani:

350 autobusz helyett 3.

— A Lánchid megnyitása, sajnos, nem tud változást előidézni az autóbuszok forgalmában. Ennek az oka a háboru, illetve a benzin- és gummihiány. Mi természetesen nagyon sokat fáradoztunk azért, hogy ezt az akadályt leküzdhessük, de természetesen hiába. Amikor végre elértük, hogy megkaptuk a Németországból való szállitásra való engedelmet, akkorra elfogyott a benzin és a gummi. Igy szinte sikernek mondható az, hogy ilyen körülmények között most a harmadik autóbuszt is be tudjuk állitani.

— Ma már háromszázötven autóbusznak kellene Budapesten járnia, a helyett most fogjuk a harmadikat megkapni. A Lánchid megnyitása mindössze az omnibusz forgalmában idéz elő változást, mert ujra megnyilnak a Széna-téri és Krisztina-téri relációk.

Autóbusz a várba.

— Reméljük, hogy a sulyos akadályok, amelyek nem az autóbusz-járatok fejlesztésének utjában állanak, mihamar meg fognak szünni. Akkor aztán természetesen végrehajtjuk programmunkat. Legelső sorban is azt az autóbusz-járatot szeretnénk megvalósitani, a mely a várba visz és a mely ilyenformán igen nagy hiányt fog pótolni, mennyiben meg foja könnyiteni egyik legkörülményesebb közlekedésünket. Azt hiszem, ha a várbeli autóbuszjáratot meg tudjuk valósitani, az valósággal eseményszámba megy.

Az omnibusz-üzem mérlege.

— Az omnibusz-vállalat első esztendeje most járt le. A zárószámadások azonban még nincsenek a kezemben, hanem valószinüleg a számvevőségnél vannak. Ilyenformán nem is tudok felvilágositást adni arra vonatkozólag, hogy milyen az üzleti év eredménye. Különben is közelfekvő az a változás, hogy a részvénytársaságból, mint más intézményeknél, itt is városi üzemet csinálunk. Az üzleti év helyett pedig a polgári esztendő végén állitják össze az üzem mérlegét. Igy megtörténik az, hogy első izben másfél esztendőről fognak elszámolni, a mi nem is árt, tekintettel arra, hogy a Lánc-

hid megnyitása után megnyiló reálációk talán valamivel megjavitják a mérleget.

A fogaskerekü megváltása.

— A közlekedési bizottság ülésén a svábhegyi fogaskerekü vasutra vonatkozólag azt a választ adtam, hogy egy hónap alatt beszámolhatok a társasággal való tárgyalásomról. Bizonyos adatok beszerzéséről volt akkor szó. Ezek az adatok pár nap alatt rendelkezésemre fognak állani és akkor hozzáfoghatunk az előterjesztés megfogalmazásához. Ma már teljesen tisztában vagyunk a helyzettel és a fogaskerekü megváltása meg fog valósulni. Az eddigi állapot egészen lehetetlen volt, mert télen át egy meglehetősen rozoga eszközökkel rendelkező vállalatot kellett szubvencionálni. A társaság télen át különben nem tartotta volna fönn üzemét, pedig ma már a Svábhegyhez igen sok érdekeltségünk füződik, kulturális, pedagógiai, nyaralási és sport-érdekeltségek, a melyek mind hathatósan követelik a lépést, a mely előtt állunk.

A hó eltakaritásának nehézségei.

— A hó eltakaritása az idén különös nehézségekbe ütközik. Sem igaerő, sem munkáskéz nem áll rendelkezésünkre. Ilyenformán igen valószinü, hogy csak a főbb közlekedési utvonalakról tudjuk eltakaritani a lehetőséghez képest a havat; a közönségnek pedig, ha ujabb megpróbáltatás lesz is, meg kell alkudnia a helyzettel, hogy az idén nem lesznek olyan tiszta utcáink, mint egyébkor voltak.

— A hónak a főbb utvonalakon való eltakaritása is csak ugy lesz majd lehetséges, hogy a fuvartelep igaerejét is fölhasználjuk, természetesen mérsékelt módon, mert a fuvartelepnek részben nem is ez a hivatása, de meg a szemét kifuvarozása is elsőrendü követelmény. Munkaerő sincs és igy gondoltunk orosz foglyok alkalmazására is. A hadvezetőség azonban erre a célra nem ad foglyokat és különösen kocsis-teendőkre nem engedi őket alkalmazni. Pedig csak gyerek-kocsisokat lehet ma kapni, ami megint veszedelem, mert tessék elképzelni a helyzetet ma, amikor a villamosokon is gyermekek a kocsivezetők, milyen könnyen származhatnának veszedelmek. Ilyen körülmények között bizony elég kellemetlen a helyzet, amelyekkel szemben a közönségnek türelmesnek kell lennie, ha csak a természet meg nem kimél bennünket a nagyobb hóeséstől.

Tiller Samu utóda —

az Egyesült Államok bécsi nagykövete.

Aki még nem tudta volna, illő komolysággal adatik tudtára, hogy San Marino-val is ellenséges viszonyban állunk. Ellenségeink tömegében majd elfeledkeztünk az entente e tiszteletreméltó támaszáról, amelyet béke idején sokszor juttatott eszünkbe Tiller Samu szinesen lengő szakálla.

Mióta a háboru kitört, egész sereg ellenséges konzul kötötte föl talpára az obsitot, akinek pedig Budapesten volt polgári foglalkozása, az uj névjegyeket csináltatott és el volt inézve az ügy a lovagiasság szabályai szerint. Az a pár ember, aki tudta, vagy sejtette, hogy San Marinóval is ellenséges viszonyban vagyunk, kérdő tekintetet vetett Tiller Samura, aki maga is rendkivül kiváncsian tekintett a fejlemények elé. Nem volt tisztában vele, hogy diplomatakarriérje folytatódik-e, vagy a kegyetlen köztársaság szivtelenül vissza adja-e őt első szerelmének, a délceg egyenruhák, csákók, kardok és rendjelek magasztalásának. Barátai óvatosan kezelték a kérdést, voltak viszont olyanok is, akik meg voltak róla győződve, hogy a hálátlan San Marino a világháboru lázában teljesen megfeledkezett szegény Tiller Samuról.

Franciaország és Anglia előkelő főkonzuljai régen elköltöztek, az orosz főkonzul bucsu nélkül hagyott itt bennünket, Schreyer Jenő fővárosi bizottsági tag, aki Szerbiát képviselte, megvetéssel vált meg e tisztétől. A diplomáciai kart a főváros törvényhatóságában ma már csak Ullmann Pál Paraguay konzula képviseli. (Helyettese: Ullmann Béla, a Lipótváros dédelgetett „Lulu"-ja.) Equador konzula, Grossmann, a derék fogász, csak titokban ölti fel otthon, a tükör előtt, parádés ruháját. A vezetőszerep a német és török főkonzuloknak jutott Budapesten, akikkel ma már népszerüség dolgában csak Pancse Dorew, a bolgár főkonzul vetekedhetik.

Tiller Samu sokszor kétségbe volt esve, miért nem választott ő is valami barátságosabb államot, amelyet jólélekkel tudna képviselni. Az idő azonban haladt és Tiller mester még arról sem kapott hivatalos értesitést, hogy San Marino tényleg megüzente-e a háborut a monarchiának? Naponta türelmetlenül várta a lapokat, nincs-e benne szó a san-marinoi nagy offenzivárol? De soha semmit nem talált, ami pozitiv bizonyitéka lehetett volna annak, hogy hazafiassága és diplomáciai rátermettsége ellentétbe jutottak volna egymással.

Most azután kétségtelen bizonyitékot szerzett. Dr. Vita Emil tanácsnok a napokban magához kérette és közölte vele, hogy a hütlen san-marinoiak detronzálták. Bár diplomata külsője ezt merően cáfolja, Tiller Samu nem konzul többé. Nem szabad a san-marinoi cimert kiakasztani a lakására és a san-marinoi zászló sem lenghet már ablakaiban.

Még csak bucsulevelet sem kapott sok évi tiszteletreméltó szolgálataiért. Az Amerikai Egyesült-Államok bécsi nagykövete tudatta a külügyminiszterrel, hogy a san-marinoi polgárok védelmét ő vette át és hogy ilyen körülmények között Tiller Samu derék buzgalmára nincs szükség. A külügyminiszter tudomására hozta a dolgot Harkányi báró kerskedelmi miniszternek, aki viszont a főváros tanácsát értesitette. A tanács a szomoru, sok tapintatot igénylő föladatot Vita Emil dr. tanácsnokra bizta. Tiller Samu elérzékenyedés nélkül vette a hirt és azzal vigasztalódik, hogy a háboru ideje alatt diplomáciai hatáskörét nem kisebb ember vette át, mint az Egyesült-Államok bécsi nagykövete.

Fényszórók az éjszakában.

Rávilágitanak Budapest rejtelmeire.

Nyolc napja már, hogy a megrendszabályozott pesti mulatókból elkerültek az ál-artistanők, az álcigaretták és mindaz a hamis cifra disz, amely elszéditette az idegent és bizonytalanná tette az éjszakát. Ma már nincsenek a mulatóhelyeken ál-táncosnők és gyanus müvésznők, hogy mi történt velük, meg fogjuk tudni a rendőrség jelentéséből, amely a közigazgatási bizottság ülésén majd elhangzik. Szomoru lesz a beszámoló, a rendőrség hivatalos számadatokkal fogja kimutatni, hogy a fertőző betegségek roppant szaporodása összefüggésben volt az éjszakai mulatóhelyek ál-artistanőinek szereplésével. A főkapitányságon illetékes forrásból a következő információt kaptuk:

— A mulatóhelyek ma már mentesek az ál-artistanőktől. Azok a razziák, amelyek a főkapitány rendeletét követték, megtisztitották részben a kávéházakat az ál-artistanők szereplésétől, a Palermo-kávéházban, vagy a Meteor-ban már férfikiséret mellett sem léphetnek föl, sőt legujabban naponta rendez razziákat a detektivosztály azokban a szállókban is, amelyek rendes lakóhelyük volt az ál-artistanőknek. Igy razzia volt többek között a Hársfa-utcai Edison-szállóban, a Révay-utcai Wien-szállóban, általában mindenütt, ahol az éjszakai nők megfordultak. Razzia volt a zugszállókban is és hogy erre a lépésre is

Habemus papam.

— Hová, hová, méltóságos uram? — Igy szólitotta meg az egyik udvari tanácsos a másikat. És a felelet ez volt: — Megyek, sőt rohanok a Váczi-utcába, ahol ma polgármesterválasztás lesz. — Miért rohan méltóságod? — Nem lehet semmit sem tudni. Esetleg szükség lesz az én szavazatomra.

Igy felelt a méltóságos városatya és száguldva ért a közgyülési terembe. Amit látott, szerfelett megnyugtató volt. Összejött vagy háromszáz városatya, mindegyik azért jött, hogy segitsen Bárczynak, ha baj van a választás körül. De nem volt baj, sőt nem is lehetett, lévén Bárczy István az egyedüli jelölt a saját állására. De azért mégis komoly választási eljárásnak kellett magát alávetni, mert a polgármestert abszolut többséggel választják és ha háromszáz atya közül százötven esetleg eltávozik anélkül, hogy leszavazott volna előbb, akkor ujból kellett volna kezdeni a dolgot, dacára a jelölés egyhanguságának.

A nagyterem melletti szobában trónolt a szavazatszedő küldöttség. Félnégykor Bódy alpolgármester azt mormolta: — Uraim, kezdhetjük. Mire Szabó János, az örök választási elnök, magához vette Leitner Adolfot, ugyis mint helyettes elnököt, ugyis mint szakálltulajdonost. Egy ósdi masinába golyókat dobtak a szavazók. Az elnök minden városatyának fekete és sárga golyóbist nyomott a kezébe. Leitner Adolf pedig magyarázattal szolgált: — Ha Ön, bizottsági tag ur, Bárczy Istvánra óhajt szavazni, akkor a sárga golyót dobja az urnába. Ha pedig nem óhajtja Bárczy Istvánt, akkor a fekete golyót guritsa a lyukba.

— A fekete golyó tisztább, mint a sárga, mormolták az atyák, jó lesz a gyerekeknek, hazaviszem. Ezzel indokolták a bizottsági tagok, hogy valamennyien a sárga golyót dobták az urnába, ugy hogy véget érvén a nevezett aktus, a fekete golyók eltünek a városatyák zsebeiben, a sárgákat viszont elnyelte az urna. Közben a trieszti jutagyár ajánlatot tett a fővárosnak egy szép zsákra; az ajánlatot menten elfogadták és a zsákba belegyömöszölte a választási elnök az urna tartalmát, 296 sárga golyóbist, olyanokat, amilyenekkel hajdanában, gyermekkorunkban játszottunk.

A nagyteremben ezalatt mindössze annyi történt, hogy Bódy Tivadar félhatra tüzte ki a választás végét, aztán felfüggesztette az ülést és mindenki a pipázóba menekült, ahol már várták a városatyákat a tanácsnokjelöltek, a tanácsjegyzői, ügyészi állásokra pályázók. Megfigyeltünk egy városatyát, aki öt percen belül tizenkét tanácsnok-jelöltnek, huszonnyolc tanácsjegyző-jelöltnek és nyolc ügyészjelöltnek igérte meg a szavazatát.

Közben a nagy falióra mutatója félhathoz ért, mire a városatyák betódultak a terembe és a jelöltek egyedül maradtak a pipázóban és nyilván egymást kezdték kapacitálni. Bódy alpolgármester felemeli a hangját és jelenti, hogy a polgármesteri állásra Bárczy István urat (igy!) választotta meg a közgyülés. Zugó tapsviharban indul el a küldöttség, amely a nevezetes eredményről értesiti a polgármesteri hivatalban drukkoló (?) jelölt urat. Radocza János vezette a küldöttséget és néhány perc mulva már jött is Bárczy polgármester; fekete császárkabát volt rajta, az arca a rendesnél másfél fokkal halványabb, meghajol a városatyák előtt és az alpolgármester felszólitására kivülről, be sem várva a minta felolvasását, elmondja esküjét: „Esküszöm, hogy a magyar állam alkotmányához, törvényeihez hü maradok, hivatalos állásommal járó kötelességemet teljesitem. Esküszöm, isten engem ugy segéljen!..."

Most Bódy Tivadaron a sor. Nagy meghatottsággal üdvözli a főváros első polgárát. Bárczy válaszol, elmondja beszámolóját és programmbeszédét, mire ismét felzug a taps, az éljenzés és mindenki az elnöki emelvényhez rohan, hogy gratuláljon az ünnepeltnek. A versenyben első, erős küzdelem után fél téglahosszal, ujlaki Müller József, második Láczy Leó, harmadik Madarassy-Beck Gyula báró. Molnár Ferenc is melegen megrázza a polgármester kezét, utána következett a bizottsági tagok végtelen sora, majd a terem kiürül és egyedül a fonáltündér szövi tovább a katonák harisnyáját.

szükség volt, bizonyitja a rendőrorvosi vizsgálatok eredménye. A szállókból eltávolitott és kórházakban elhelyezett ál-artistanők kilencven százaléka megállapithatóan fertőző betegséggel járt és terjesztette a bajt, amint arról a rendőrség már több izben jelentést is tett a közigazgatási bizottság ülésén...

Ebben az irányban számtalan följelentés érkezett a rendőrségre még a fökapitány rendszabályozó rendeténck életbelépése előtt. Különösen nagy számmal tették a panaszt *átutazó idegenek*, akiknek följelentései alapján indult meg tulajdonképen az egész akció.

A szálloda-razziák most gyökeresen orvosolják a bajt s a rendőrség nem is szünteti meg addig tisztogató munkáját, amig a rend teljes lesz. A városházán különben érdeklődéssel várják a fökapitány beszámolóját, amelyet a közigazgatási bizottság legközelebbi ülése elé terjeszt.

Nincs liszt

A H. T. és a főváros.

A tizes bizottság pénteki ülésén Folkusházy Lajos tanácsnok izgalomtól remegő hangon jelentette, hogy baj van a liszttel, mert a Haditermény rt. nem tett eleget szerződéses kötelezettségének nem szállitja a főváros által megrendelt mennyiséget, ugy hogy december közepén lisztmizériák törnek ki Budapesten. Alkalmunk volt a gabonatőzsde egyik előkelő tagjának a véleményét erről a dologról megismerni. Informátorunk a H. T. ügyeinek alapos ismerője és igy fejtegetései különös jelentőséggel birnak. A nyilatkozat igy hangzik:

— A főváros ott követte el az első hibát, amikor Serbán miniszteri tanácsos ellenkező tanácsának dacára nem lisztet vásárolt és rendelt, hanem gabonát. A második hiba az volt, hogy Enyedi Simon ur, a hivatalos szakértő, 250.000 métermázsa gabonát vásárolt a főváros számára néhány pesti gabonakereskedő cégtől, akiknek megbizottai, mint a főváros emberei léptek fel a vidéken, négy koronával is tulfizették a maximális árakat, sőt ezenfelül még egykét korona jutalékot is fizettek. A főváros ezzel olyan konkurrenciát kezdett a H. T.-nyel, melyet az utóbbi nem ellensulyozhatott, mert ő kötve volt a maximális árhoz. Ez a körülmény nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a H. T. nem szerezhetett elegendő gabonát és nem szállithatott eleget a fővárosnak. A harmadik hiba szerzője ismét Enyedi Simon volt. Ez a hiba abból állott, hogy a főváros a legelső őrlésből kikerült lisztet adta el a pékeknek, akik keservesen panaszkodtak, hogy a nedves lisztből készitett kenyér nem izlik a közönségnek. Enyedi urnak köszönhető az is, hogy a főváros eleintén kizárólag kenyérlisztet utalványozott, aminek az lett a következménye, hogy a kenyérliszt elfogyott, a finom liszt megmaradt.

— A főváros összesen 700.000 métermázsát rendelt a H. T.-nél. A 700.000 métermázsa gabonából eddig kb. 380.000 métermázsát szállitott le a H. T. A hátralék tehát kb. 320.000 métermázsa. A H. T.-nél jelenleg napi 3—10.000 métermázsa gabonát jelentenek be eladás céljából. Russo vezérigazgató most kiadta az utasitást, hogy a bejelentett mennyiségeket kizárólag a főváros számára szállitsák. A gabona hajón és vasuton érkezik a fővárosba és feltétlenül bizonyos, hogy négy héten belül a teljes hátralékot megkapja a főváros.

Eddig szól a nyilatkozat, amelyből megállapitható, hogy Folkusházyék tuloztak, amikor a lisztbajoknak minden ódiumát a H. T.-re akarták háritani. A főváros gabonaszükséglete 1,800.000 métermázsa (1,200.000 métermázsa liszt). Ha tehát a H. T.-től rendelt 700.000 métermázsához hozzáadjuk a főváros által önállóan beszerzett 250.000 métermázsát és a szövetkezetek és magánosok lisztkészleteit 250.000 métermázsára becsüljük is: — ez a három tétel együttvéve is mindössze 1,200.000 métermázsa, tehát 600.000 métermázsa marad igy is fedezetlenül. Amiből nyilván az következik, hogy Folkusházyék csak kétharmad részben gondoskodtak Budapest lisztszükségletéről és a kétharmad résznek jelentékeny része is csak papiroson van meg mindeddig.

A rendőrség és a mozik

A főkapitány megváltoztatja az ellenőrzést.

A főváros közigazgatási bizottságának legközelebbi ülésén a fökapitány jelentést fog tenni arról az uj rendről, illetőleg megállapodásról, amely a nagyobb budapesti mozgószinházak és a rendőrség között létrejött. A rendőrtisztviselők ellenőrző munkáját szabályozták. Közös megegyezéssel és pedig azért *közös megegyezéssel*, mert a mozitulajdonosokat *anyagilag érinti az uj rendszer:* az eddigi ellenőrzési dij kétszeresét fizetik majd ezután a nagyobb és gazdagabb vállalatok, mig a háboru folytán tengődő kisebb mozgók — nem fizetnek semmit. *De nem is lesz ezekben a mozikban tisztviselői inspekció.* Épen ez a körülmény teszi azonban aggodalmassá az uj rendet...

A rendőrtisztviselők eddig harminckilenc pesti mozgószinházban tartottak rendszeres inspekciót. A nagyobb mozikban minden nap, a többiekben csak vasárnaponként, amikor a nézőterek mindenütt zsufoltak s amikor közbiztonsági szempontból is szükség volt rá, hogy ne csak két közrendőr ügyeljen fel a rendre, hanem az intézkedés teljes hatáskörével felruházott tisztviselő, akinek talán nem lehet kellemes, hogy a vasárnap délutánját a külső Váci-ut fülledt levegőjü mozijában tölti, de tüzrendészetileg, általában a közbiztonság és a rend biztositása érdekében szükség volt a jelenlétére.

Most megváltozott a régi rend. A tisztviselők a mult héten értekezletet tartottak, amelyen megbeszélték a moziinspekciók dolgát. Ezen a tanácskozáson elhatározták, hogy a fökapitány hozzájárulását kérik inditványukhoz, amely a következő:

Harmincegy mozgószinházban nem tartanak ezután inspekciót a tisztviselők, a harmmincegy legkisebb moziban, amelyek a külső perifériákon vannak s amelyek ellenőrzését elláthatja egy rendőrellenőr is két rendőrrel. Lemondanak tehát az ellenőrzési dijról.

Minden moziban egyformán nyolc korona volt eddig az ellenőrzési dij s eltekintve attól, hogy a rendőrtisztviselőknek nagy fáradság volt eddig, hogy a külteleki mozikban délután három órától éjfélutánig nyolc koronáért szolgálatot teljesitsenek, a kisebb mozik is szivesen lemondanak a rendőrtisztviselőről, *ha nem kell inspekció-dijat fizetniök.* A rendőrtisztviselők értekezletén is ez a megokolás volt általános: a szegényebb mozikat ugyis megterhelte sokszorosan a háboru, a jövedelmük érzékenyen kevesebb, mint rendes viszonyok között, segitsünk hát a szegény kis mozikon, ne tartsunk inspekciót, fölszabadulnak akkor a nyolc koronás tehertől. *A fökapitány a határozatnak ezt a részét elfogadta,* a tisztviselők álláspontjára helyezkedett s ezentul a kismozikban nem lesz tisztviselői ellenőrzés.

Ezzel szemben azonban a rendőrtisztviselők értekezlete azt kivánta, hogy a nagyobb mozikban viszont, a gazdag és virágzó vállalatoknál *két inspekciós tisztviselő legyen,* természetesen *az ellenőrzési dij kétszereséért,* és pedig:

a Rákóczi-uti és Erzsébet-köruti Apollóban, a Mozgókép-Otthonban, az Omniában, a Tivoliban, az Edisonban, a Chikágóban és a Corso-moziban.

Ezek a nagy mozik, amelyek gazdaságilag a háborut ugysem érzik meg, amelyeket anyagilag nem érintett a válság, elbirják a *tizenhat korona inspekció-dijat is.* Az értekezlet kérte tehát a fökapitányt, hogy ezekben a nagy-mozgókban *két inspekciós rendőrtisztviselő legyen ezután naponkint,* akik egymás között megosztják az inspiciálás idejét, hiszen épen elég egy embernek, ha hat órán keresztül ellenőrzi a szinházat. Az Erzsébet-köruti *Apolló* volt egyébként eddig az egyetlen mozi, amely eddig is két tisztviselőt kért az ellenőrzéshez.

A fökapitány az értekezlet e határozatát is magáévá tette, de kijelentette, hogy ebben a kérdésben az érdekelt mozgófényképvállalatok tulajdonosaival egyetértően fog határozni. Az érdekelt mozitulajdonosoknak csakugyan nem volt ellenvetésük az uj rend ellen s igy megtörtént a megegyezés: a nagy mozik ezentul két inspekcióst kapnak s nyolc korona helyett tizenhat koronát fizetnek. Ilyenformán a kis mozik terhe átszállt a nagy mozik erős vállaira, ami szociális szempontból nem kifogásolható.

Azonban van-e elég garancia arra, hogy a kis mozik — különösen vasárnap — nélkülözni tudják a tisztviselői ellenőrzést, van-e garancia arra, hogy esetleges zavar, pánik, pótszékekkel való tulzsufoltság, tüzriadalom esetén a rendet fenn tudja tartani két rendőr is?

Ha van rá garancia, a közigazgatási bizottság sem kifogásolhatja az uj rendet.

Választás előtt

Szaporodnak a jelöltek.

Szerdán lesz az alpolgármesterválasztás, a mely tulajdonképen küzdelem nélkül való, mert előreláthatólag nemcsak Bódy Tivadart és Festetich Géza grófot, hanem Déri Ferencet is egyhangulag fogja megválasztani a közgyülés. Az igazi harc december 1-én és 15-én lesz. December 1-én választják a tanácsnokokat és amilyen bizonyos, hogy Demjén Géza főjegyző helyet kap a tanácsban, éppen olyan bizonytalan a másik tanácsnoki állás. Az utolsó pillanatban ugyanis, bizonyos oldalról a szolgálati idő és a rangsor jelszavával igyekeznek leszoritani jogos helyéről Miklós Elemért és helyébe Bukovszky Viktort és Wittinger Gyulát favorizálják. Bizonyos, hogy ugy Bukovszkynak, mint Wittingernek nagy pártja van, sőt tekintélyes számu szavazatokra számithat Sztankovics Szilárd és Szaszovszky József is. De mi még mindig reméljük, hogy ezek a „magasabb szempontok" a választásig eltörpülnek és akkor Miklós Elemér neve fog győztesen kikerülni az urnából.

A tanácsjegyzői állások dolga tisztázódik annyiban, hogy Muzsikó Istvánt minden kerület óhajtja. Voltaképen tehát csak két állásról volna még szó és ezekre a következő pályázóknak volna első sorban esélyük: Karányi Elemérnek, Bősinger Rezsőnek, Véssei Edének, Gazsi Benőnek, Schuberth Ernőnek és Gömöry Albertnek. Legujabban azonban azt az üdvös eszmét propagálják a kerületekben, hogy Perger Ignác és László Iván főjegyzők helyét szintén uj erőkkel töltsék be, miután a nevezetteknek a háta mögött amugy is befejezett karriér, előttük pedig biztos megélhetés áll. Ha ennek az eszmének sikerül keresztülhatni, ugy nem három, hanem öt tanácsjegyzői állás lesz és akkor a városatyáknak könnyebb lesz a helyzetük.

Nagy harc folyik az alügyészi állásokért is. Fuchs Jenőnek napról-napra szaporodnak a hivei. Fuchs-sal óriási méltánytalanság történne, ha melőznék, mert a kétszeres olimpiai világbajnokot azzal a biztos igérettel alkalmazták a városházán, hogy a legelső alkalommal megválasztatják alügyésznek.

90,000 korona automobilra

A villamosüzem költségvetése.

Stark Lipót vezérigazgató ur, aki arról nevezetes, hogy gyönyörü villamos autója van, előterjesztette a tanácsnak az elektromos müvek 1916. évi költségelőirányzatát. Megtudjuk ebből az előterjesztésből, amit ugy is tud mindenki: a villamos áram kitünő cikk, ugy fogy, mint a cukor és az üzemre azoknak is szükségük van, akiknek alapos kifogásaik vannak a szerelések és egyéb hiányosságok miatt. Egy millió és százezer korona felesleget mutat ki a jövő évre az üzem. Abszolute véve csinos összeg, de menten nevetséges egérré zsugorodik össze, ha tekintetbe vesszük, hogy a Magyar Villamossági, amely pedig csak egyik része a főváros üzemének, egymaga szivesen

fizetett volna ennyit a városnak. És tekintetbe kell venni még, hogy az elektromos müvekbe fektetett összeg csaknem negyven millió korona, ugy hogy az amortizációt és az egyéb szolgáltatásokat számitva is kevésnek mondható az elektromos müvek tiszta hozadéka. A gázgyár óriási emelkedésével, rentabilitásával szemben megállapithatjuk, hogy a villamos üzem kevésbbé jól prosperál. A silány költségvetés kiadási tételei között kétszer szerepelnek közlekedési költségek: az áramelosztás főcimnél fuvarozás és közlekedés cimén 62.000 koronát vettek fel, amiből 13.000 korona csik autókra, a központi kiadások között pedig egyszer 5432 korona, egyszer pedig 23.000 kor. irányoztatik elő autotartásra. Engedelmet kérünk, de ezt a luksztust nem engedheti meg magának egy ilyen fiatal üzem. Jól emlékszünk arra az időre, amikor Stark vezérigazgató ur nem ragaszkodott még feltétlenül két-három autóhoz, villamos autotartáshoz, hanem beérte villamosvasuttal. Az autotartás csak kiszakitott része a költségvetésnek, de az irányzat realitására, az üzemvezetés szolidságára egyaránt jellemző. A közgyülés hihetőleg redukálni fogja Stark vezérigazgató ur autogyüjtési szenvedélyét.

Események

A gázgyár költségvetése.

Ripka Ferenc dr. vezérigazgató előterjesztette a tanácsnak a gázgyár jövő évi költségvetését. E szerint a gázüzem a főváros háztartásának beszolgáltat: a községi alapba felesleg gyanánt 600.000 K-át, megtéríti a községi alapnak az üzemmel kapcsolatos közigazgatási költségeket 40.000 K-át, fedezi a községi alap rendelkezésére bocsátandó ujitási alapot 900.000 K-át, viseli az utcai gázvilágitás tényleges kezelési költségét, mint valóságos kiadást 1,126.860 K-át, ellenérték nélkül szolgáltatja a közvilágitáshoz és a városi épületek világitásához szükséges gázt 1,777.932 K-át, jókarban tartja a városi épületek gázmérőit 15.000 K-át, vagyis 4,459.792 K-át. Tehát a gázüzem azonfelül, hogy maga viseli a teljes befektetett tőke kamatát és törlesztését, 1916-ban részint készpénzben, részint ellenérték nélkül való szolgáltatásokban és vagyonszaporulatban 4,459.792 K-át ad a székesfőváros háztartásának.

Vér az iskolákban.

A tanács az összes fővárosi iskolák számára megvásárolta *Hevesi* József irónak: *Vér* cimü költeményfüzetét. A jeles munkát az iskolaigazgatók átvehetik a tanügyi osztályban.

A gyömrői-uti telkek.

Megirtuk, hogy a Gyosz. a X. kerületben a Gyömrői-ut mentén letelepedett gyárak érdekében előterjesztéssel fordult a fővároshoz és a Fővárosi Közmunkák Tanácsához, hogy a tervezett keresztutcák, amelyek által a gyári telkek több részre osztatnának, a szabályozási tervből töröltessenek. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa az előterjesztéshez hozzájárult s hasonló értelemben foglalt állást ebben a kérdésben a főváros közgyülése is.

Védekezés a tejhiány ellen.

Temesvár városa a kormányhoz feliratot intézett aziránt, hogy az egész ország területén tiltsa meg a tej felhasználását bármely más tejtermék (turó, vaj, sajt stb.) előállitására. Feliratát pártolás végett megküldötte a székesfőváros tanácsának, valamint a többi törvényhatóságoknak is.

Német utmutató Budapestről.

A hires lipcsei *Woerl's Reisehandbücher* gyüjteményben most jelent meg egy kis füzet, amely Budapestről szól és a cime *Illustrierter Führer durch die königliche Haupt- und Rezidenzstadt Budapest und Umgebung.* A füzet mindenre kiterjedő figyelemmel és Budapest teljes ismeretével kalauzolja az idegent a magyar fővárosban. A főváros tanácsa a füzet kiadásában szubvencióval támogatta a *Woerl*-céget, aminek ellenében jogot nyert a könyv anyagába való betekintéshez. Igy történhetett, hogy megszületett az első idegennyelvü kalauz, amely mentes a tudatlanságtól és baklövésektől.

A TŐKE

Kényszeregyezség.

A magyar minisztérium a kivételes törvények alapján rendeletet adott ki a csődön kivüli egyeztetési eljárásról. A kormányt a rendelet kiadására kétségkivül az inditotta, hogy a háboru következtében tömegesen lépnek fel a fizetésképtelenségi és csődesetek és azért szükség van olyan eljárásra, mely jobban védi ugy az adós, mint a hitelező érdekeit, enyhébbé, könnyebbé teszi az insolvens adós ügyeinek rendezését. Ám a rendelet maga, ha egészében tekintjük, nem látszik ideiglenes intézkedésnek. Kész kodifikatorius munka ez, melyet nyomban be lehet illeszteni törvénytárunkba. A kormány, a mikor a rendelet formáját választotta és egyelőre nem viszi ezt a munkát, mint törvényjavaslatot a képviselőház elé, kétségkivül arra gondolt, hogy most nincs ideje a hosszas jogi vitáknak, amely pedig elkerülhetetlen volna, főleg a mi parlamentünkben, a hol olyan sok a jogász és ügyvéd képviselő.

A rendeletet jogi szempontokból nem a mi hivatásunk megvitatni, de közgazdasági szempontból értékes, sürgős és szükséges alkotásnak tartjuk. A rendelet tulajdonképen a csődön kivüli egyezségi eljárást szabályozza és annak az elvnek szerez érvényt, hogy a hitelezők kétharmad része, mint többség, az egyezségi megállapodást a kisebbségre bizza. Ez a rendszabály már maga is vivmány, mert megakadályozza azt a tapasztalat szerint gyakori kisérletet, hogy a kisebb hitelezők terrorizálják a nagyokat, saját követelésük teljes, vagy jogtalanul nagy hányaddal való honorálását kivánják abban a feltevésben, hogy a nagy hitelezők, akik a mai csődeljárás mellett a csődöt minden áron el akarják kerülni, ebbe kénytelenek beletörődni. Ezt a tisztességtelen alkut az uj eljárás teljesen kizárja, mert érvényt szerez annak az elvnek, hogy az egyezségi kvóta minden hitelezővel egyenlő legyen.

De nem ebben, vagy legalább nem egyedül ebben van az uj eljárás vivmánya. Itt nemcsak kényszeregyezségről, itt tulajdonképen uj, méltányos, humánus, gazdaságos csődeljárásról van szó, mely a régi csődeljárás barbár kegyetlenségeit ugy szünteti meg, hogy a hitelezők érdekeit a réginél sokkal hatályosabban óvja meg. Eddig a fizetési zavarokba jutott adós, ha nem tudott minden hitelezőjével csöndben és barátságban megegyezni, kénytelen volt maga ellen csődöt kérni, a végrehajtást és árverést kérő hitelezők miatt. Megtörtént igen gyakran, hogy az adós sulyos kényszerhelyzetében és abban a feltevésben, hogy valami csoda segit rajta, kielégitette ezeket a hitelezőket és ezzel egyrészt kárositotta a többit, másrészt magát a legsulyosabb kalamitásnak tette ki. Most az adós, aki természetesen irtózik a csődtől, mely a mai eljárás szerint a teljes vagyoni összeomlást jelenti, nem kénytelen türni ezt a terrort. Nem csődeljárást kér maga ellen, hanem egyeztetési eljárást és pedig birói közbenjárással. Akkor a hitelezők összeülnek, megvizsgálják a státust, megkisérlik az adós ügyeinek legcélszerübb rendezését és ez alapon döntenek az egyezség felett. Vagyongondnokot rendelnek ki, de ennek nem kell ügyvédnek lenni. Kinevezhetnek erre alkalmas szakembert. Gondoskodnak róla, hogy az adós üzletét tovább vezesse, aktiváit legelőnyösebben értékesitse. Az egyeztetési eljárás nyomban felfüggeszti az összes végrehajtásokat és árveréseket. Az adós lélegzethez jut. Az egyes hitelezők terrorja megszünik. És megszünik a régi tömggondnokok aranykora is. Méltányosság és igazságosság jellemzi az uj eljárást ugy az adóssal, mint a hitelezővel szemben. Az adósnak nem kell az utolsó pillanatban szalmaszálakba kapaszkodni, a hitelezőknek nem kell attól tartani, hogy a csődeljárás követelésük utolsó maradékait is felemészti.

A rendelet után az üzleti világ immár sokkal nyugodtabban nézhet ama következmények elé, melyet a háboru okozott. A háboru sok exisztencia és főleg sok cég vagyoni helyzetét ingatta meg, de a kibontakozás ezekből a zavarokból most könnyebb és nyugodtabb lesz.

Két milliárd.

Amig vitéz hadseregünk az egész fronton győzelmesen halad előre, addig itthon, a front mögött egy ujabb csatát nyertünk meg. Magyarország pénzügyi és gazdasági ereje aratta a diadalt a harmadik hadikölcsönnel, melynek fényes eredménye a legmerészebb várakozásokat is felülmulja. A háboru nemcsak a nemzeti erényeket juttatta érvényre, hanem elősegitette az ország gazdasági erőkifejtését is. Mindenki sietett jegyezni tehetsége szerint azzal a szilárd elhatározással, hogy anyagi eszközeivel is hozzájáru jon a háboru győzelmes befejezéséhez. A nemzet minden rétege áldozott a haza oltárára, első sorban a kereskedelem, az ipari vállalatok és a pénzintézetek. A nagybirtok azonban még mindig nem vette ki a jegyzésből az őt megillető részt, dacára annak, hogy külön rendelet intézkedett a hitbizományoknak e célra való megterheltetése iránt. Az eredmény azonban igy is impozáns. A két milliárd arany betükkel lesz bejegyezve Magyarország pénzügyi történetébe és örökre tanuságot fog tenni a magyar nemzet páratlan erőkifejtéséről. — A budapesti pénzintézetek nagy érdemeket szereztek a kölcsön körül. Ezeknél a harmadik hadikölcsönre 1894 milliót jegyeztek, vagyis 860 millióval többet, mint a második hadikölcsönnél. A pénzintézetek és biztositó társaságok saját számlán 302 milliót jegyeztek, szemben a második hadikölcsön 109 milliós jegyzésével. Körülbelül ilyen arányban növekedett az uradalmi kodócsalád, az egyház, a vállalatok és magánosok jegyzése. Örvendetes jelenség a kisemberek tömeges jegyzése, minek azért is nagy jelentősége van, mert a jövőben garanciát nyujt arra, hogy államkölcsöneink ezentul itthon is lebonyolithatók lesznek.

Készül a kisiparosok bankja.

Ipari szakkörökben már régóta tudnak arról, hogy a városházán tervbevették az *Albreceht Hildegard*-alapnak intenzivebb kihasználását. Most azután a terv abba a stádiumba jutott, hogy kezd testet ölteni. Hogy milyen módon fog az megtörténni, arról egyelőre semmiféle pozitivumot nem lehet följegyezni. Hónapokkal ezelőtt történt, hogy dr. *Vita* Emil tanácsnok, a közgazdasági ügyosztály vezetője az illetékes szakköröket, többek között a szaksajtó utján is fölhivta, hogy jelöljék meg a módokat, mint képzelik az Albrecht Hildegard-alapnak nagyobbterjedelmü kihasználását. A tanácsnok fölhivása azonban teljesen eredménytelen maradt, mindmáig egyetlen választ, egyetlen ötletet nem bocsátottak rendelkezésére azok a szakkörök, amelyek tulajdonképen a saját érdekeiket képviselték volna, ha kivánságaikat, terveiket előadják és érdekeiknek megfelelő megoldási módokat tudnak szolgáltatni. Az Albrecht Hildegard-alapból eddig évenkint mintegy százezer koronás kamatmentes kölcsönt kaptak a budapesti kisiparosok és tény az, hogy alig volt az alapnak vesztesége, az iparosok még ma a háboru idején is szorgalmasan fizetik vissza a kölcsönöket. Most amikor az alapot kezelő bizottság a kisiparosok más módokon való segélyezését is tervbe vette, fölmerült a kérdés, hogy ezek az uj módok nem ütköznek-e az alapitó által föliállitott föltételekbe. Illetékes helyen azt a fölvilágositást kaptuk, hogy az alapitás kikötései csak magára a tőkére vonatkoznak. Afölött az összeg fölött, amelylyel a tőke idők folyamán megnövekedett, a bizottság szabadon rendelkezhetik. Miután a szakkörök semmiféle előterjesztéssel nem éltek, a bizottság *Vita* dr. tanácsnokot bizta meg, foglalkozzék az Albrecht Hildegard-alap intenzivebb fölhasználásának tervével. A tanácsnok most dolgozza ki előterjesztését, amelyet a bizottság legközelebbi ülésén fog tárgyalni. Ugy tudjuk, *az előterjesztés egy iparos-pénzintézet alapitását fogja javasolni,* ahol a budapesti iparosok olcsó kölcsönöket kapnának.

Gyapjubehozatal a keletről.

A Központi gyapjubevásárlási iroda — mint *A Pénzvilág* jelenti — Bulgáriában 350.000 kg. gyapjut vásárolt. A több millió koronára rugó üzlet financirozását a *Magyar bank és kereskedelmi r.-t.* intézte és az intézet címére érkeztek meg a napokban az első gyapjuküldemények Bulgáriából. A központi iroda Törökországból is fog vásárolni gyapjut, ahonnan különben a *Hitelbank gyapjuosztálya* is be fog hozni legközelebb igen nagymennyiségü gyapjut. Miután igy a gyapjubehozatal uj lehetőségei a központi eladási iroda további működését lehetővé teszik, az irodánál érdekelt osztrák és magyar gyárak, ennek további fenntartását fogják elhatározni.

A városok közélelmezési központja.

A *Magyar város- és községfejlesztési részvénytársaság* üdvös és hasznos akcióra határozta el magát. Minthogy eredeti programmját a háboru következtében egyelőre nem valósithatja meg, más területen kiván a köznek használni. Ez a tér a közélelmezés, mely most a háboruban az aktuális kérdések egyik legfontosabbikát képezi. Ebből a célból megalakitja a városok közélelmezési központját, mely működése sulypontját a *hus és zsir* kérdés megoldására fogja helyezni, a mennyiben a városok és községek megbizásából egységesen fogja a marha- és sertéshizlalást saját és nagyobb gazdaságok telepein végezni. Sikerült ezenfelül oly összeköttetéseket létesitenie, amelyek segélyével a városok és községek *kőszén-* és estleg *tüzifa*-szükségletüket is kedvezően biztosithatja. Ezenfelül a társaság szervezetet létesitett oly árucikkeknek a *neutrális országokból* való importja céljából, amelyek behozatala a hazai fogyasztás szempontjából előnyösnek és jutányosnak mutatkozik. Végül különös gondot kiván a központ arra forditani, hogy az egyes városok és községek között csereforgalmat létesitsen egyes fölöslegben levő élelmicikkek (főzelékfélék, baromfi stb.) kölcsönös kompenzálása tárgyában. A felajánlott részvények átvételére már számos törvényhatóság, város és község jelentkezett és a társulat legközelebb megtartandó közgyülése ehhez képest az igazgatóságot, illetve igazgatótanácsot is ki fogja uj tagokkal egészitení. Az igazgatóság a vezérigazgatói teendők ellátásával dr. *Éber* Antal, a közigazgatási rész vezetésével dr. *Horváth* József igazgatósági tagokat bizta meg, ügyvezető igazgatóvá pedig *Töpler* Ottót nevezte ki.

A Tauril zárszámadása.

A *Tauril pneumatik r.-t.* (a Magyar ruggyantagyár r.-t. alapitása) 1915 szeptember 30-án lezárt mérlegében a 860 kor. áthozattal együtt (az előző zárószámadásokban áthozat nem volt) 291.981 kor. (1913—14-ben 392.227 kor.) bruttó hasznot mutat ki, amiből a tiszta nyereség 89.819 kor. az előző évi 56.898 kor.-val szemben. A társaság az idén sem fizet osztalékot, hanem a háborus nyereséget is a tartalékba fogják utalni. A közgyülést novemeber 27-én tartják meg.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP“ lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: Dacsó Emil.
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

APOLLÓ
a ROYAL-SZÁLLÓ épületében
A legelőkelőbb fővárosi mozgóképszinház
Előadások: 5, 1/2 8 és 10 órakor, ünnepnapon: 4, 6, 8 és 10 órakor. — Jegyelővétel: délelőtt 11-től 1-ig és délután 3 órától

NEMZETI (Royal) ORFEUM
Minden este 8 órakor, csütörtökön vasár és ünnepnap délután 3 1/4 kor
Max Pallenberg
legnagyobb német komikus fellépte.
Azonkivül **Dario Paini** és az elsőrangu szinházi és varieté-attrakció.

ROYAL
Nagyszálloda Budapesten.
Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4 —, vacsora teriték 5.— korona. Szinházak után friss vacsora. Zene.
VÁRADY GYULA, igazgató.

Kárpitos és diszitő-vállalat
Budapest, Liszt Ferenc-tér 2I
Telefon 94-36.
Elvállal és készit **kárpitos és diszitési munkákat** remek kivitelben és jutányos árakon.
Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit **teljes lakberendezéseket.**
Ünnepi diszitéseket olcsón végez.
Zászlók minden kivitelben raktáron.

ODEON MOZI
Rottenbiller-u. 37., Király-utca mellett.
Szerdán és csütörtökön
Riportok a világháboruból
A miniszter unokaöccse
Bohozat
A hivatalos feleség dráma 5 felvonásban. Főszereplő Mária Carmi
Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar.
Hetenkint háromszor: Hétfőn, szerdán és pénteken müsorváltozás.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Gyárt: Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift‘ villamos gombnyomásu kormányzással. ::
Lift. Lift.
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

DÁN TESTVÉREK
Cs. és kir. udvari szücsök
V., DOROTTYA-UTCA 5—7. SZ.
(Hitelbank palota)

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Egy millió koronát nyerhet a dec. 5.-én kezdődő XXXV. osztálysorsjátékban.
Benkő sorsjegye Benkó!
Árak: 1/8 | 1/4 | 1/2 — 1.50 | 3.— | 6.— Korona.

vagy	Vegye vagy rendelje meg azonnal a következő számokat:	
800,000		
vagy		
700,000		
illetve	48722	96280
600,000	53752	106574
400,000	75701	52457
200,000	91778	62976
100,000	105160	89023
90,000	50420	100577
80,000	55670	108907
70,000	86295	108905

Benkő Bank Budapest, 60. sz. rássy-ut (Telefon 86—47)

Takarékos háziasszonyok női ruházati cikkeket HOLZER
cs. és kir. udvari és kamarai szállitó
Bpest, IV., Kossuth Lajos-u. 9.
soutterrain helységében lévő népszerü osztályában vásárolnak.

Kosztüm gyapjukelméből különféle szinekben	50.—
Kosztüm divatos szabott, fekete szinben —	80.—
Kosztüm sikkes szabásu, sötétkék szinben —	110.—
Köpeny kék és fekete szinben — — —	30.—
Köpeny fekete bársony, vagy plüsből — —	100.—
Köpeny gyapjukelméből, v. szörmegallérral	100.—
Bluz gyapjukelméből minden szinben — —	12.—
Bluz pammbársonyból, sikkes szabásu —	16.—
Bluz tiszta selyemből, minden szinben — =	22.—
Pongyola jominőségü velezből, különféle szinekben = — — — — — —	15.—
Pongyola prima himalája flanellből, minden szinben — — — — — — —	28.—
Alj fekete és kék posztóból — — — —	30.—
Alsó tricotból, clottfodorral — — — —	12.—
Alsó clottból — — — — — — —	5.50
Alsó tiszta selyemből, minden szinben —	20.—
Gyermekköpeny gyapjuszövetből különféle szinekben — — — — — — —	35.—
Boa szörméből, fekete szinb., divatosanszabott	22.—
Karmantyu szörméb. fekete, divatos — —	20.—

Kőszénbánya- 's Téglagyár Társulat
Telefonszám 34—51 és 34—61 Pesten (ezelőtt Drasche) Budapest VII., Király-utca 67

Keramit kocsiut kövek ::	Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok ::	Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák ::	Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák ::	
Falburkoló-téglák ::	Tüzálló chamotte téglák ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen.

A világhirnek örvendő „BÉBÉ“ márkáju alpesi sütitett teljes-tej mindenütt kapható.
Nagybani árusitás: Magyar Füszerkereskedők bevásárlási rt. Budapest, V., Arany János-u. 31.

Nincs többé hushiány!

Sózott tengerihalat szinhust kilogramonként **1.60 K**

klipphalat szinhus kilógr.-monként **2.— K**

Háztartások, kórházak, népkonyhák, fogolytáborok, **katonaság** részére, valamint

heringet, szardiniákat, halkonzerveket szállit a

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi R.-T. Welleminszky és Gottlieb Bpest, VI., Vágány-u. 12.

Kicsinyben kapható a fióküzletekben:
Központi vásárcsarnok
Rákóczi-téri vásárcsarnok
Batthyány-téri vásárcsarnok
Garay-téri halcsarnok
Ferdinánd-téri halcsarnok

Elkészitési módról leirás ingyen!

Dr Pápay-féle oltóintézet

Budapest, Teréz-körút 31. szám.

Szállit kitünő minőségű, enyhe reakciójú

himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni

és minden más bevált

oltóanyagot és serumot

Kiváló porosz szén

Lupényi darabos és kocka szén

Gázgyári koksz

Kicsinyben és nagyban kapható:

EHRLICH fütőanyag kereskedelmi r.-t-nál

Budapest, VII., Rákóci-ut 18. sz.

Telefon: 52-06, 52—07.

Elegáns férfiruhákat jutányos áron készitenek

Leitersdorfer D. és Fia

cs. és kir. udvari szabók

Budapest, IV., Szervita-tér 5. félemelet.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és beton-épitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest VIII., Futó-utca 10. szám.

Thiergärtner és Stöhr

részvénytársaság

Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.

Telefon: 129—45.

Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, csatornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák. Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk

Budafoki-ut 9-11 sz. alatt

levő elegáns műtermeink megtekintését

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.

Budapest, IX., Dandár-utca 23.

Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:

Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szaritókészülékek. Fertőtlenitők.

Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.

Dandár Mintagőzmosóda

üzemben, saját gyártelepünkön.

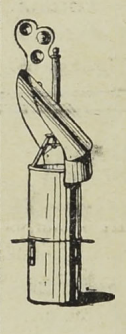

Ez a hires

Oroszlán-

kéménytoldó,

amely minden füstvisszaverődést megszüntet.

Gyártja:

KOCH JENŐ

Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Csoda olcsó áron maradandó becsü

KARÁCSONYI EMLÉKTÁRGYAK

SCHÖNWALD IMRE

ékszerüzletében

Budapest, Deák Ferenc-u. 21.

Tőke György

épitési vállalkozó

vállal kőmüves és ácsmunkákat.

TELEFON 175—62.

Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Bründl János

csász. és királyi udvari szállító.

Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.

Egészségügyi műszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

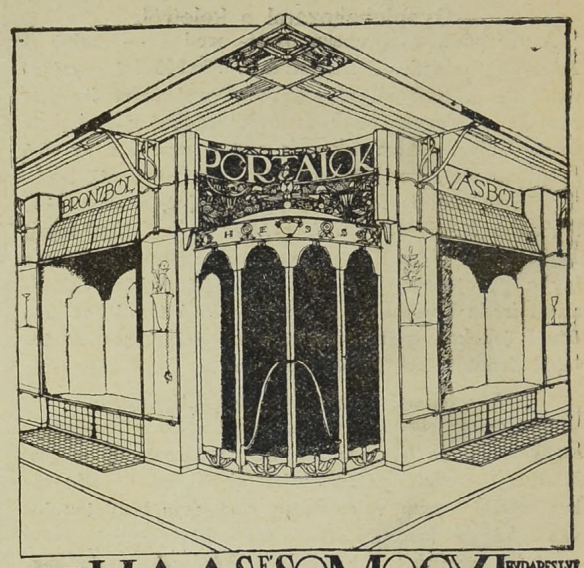

Kraszner József

cementáru-gyár

Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.

Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.

Telefon-szám: 97—72.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej

kapható

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott" Budapest.

Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: **Aradon.** Ajánlatokkal szolgál az

Eladási Központ:

Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

MELOCCO PÉTER

cementbeton épitési vállalkozó

Budapest. Központi iroda: Nagymező-utca 51.

Telefon 166—52.

Vásbeton és beton-épitkezések Városok csatornázása és ipari vizteleníté se.

Mozzaik, terrazzo, keramit, mettlachi-lapok és fayence (csempe) burkolatok.

A KATONA-falak

tartósak, egészségesek és olcsók

Bárki kaphat épitési licenciát

SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.

BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.

TELEFON: 66—27. SZÁM.

3520/38

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. december hó 1-én. — 49. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-45

A szegénység

nagy ellensége tört ellenünk decemberi hideggel novemberben. A hideg ellen védekező tudomány még nem jutott el az utcák fűtéséig s Andrássy-uton, Örömvölgy-utcában egyformán dideregnek az emberek. Megnyugvásunkra szolgálna, ha a városházán ilyenkor begubodznának az elmék s együttesben azon tanakodnának, hogy az élelmiszeres inség mellől minő eszközzel kergethetnék el a hideget.

De a városházán ma tavasz van. A sürgös kötelességteljesítés gubójából szines lepkék röpülnek szerte széjjel. Minden utcában van egy-egy ház, amelynek ablakában a protekció virága nyilik.

Azokra szállnak, hogy gyüjtsék a szavazat mézét a hivatalokban elhelyezett kaptár számára. A repülő iparon túl föllendült a levéliróipar. Egy-egy bizottsági tag, nem is egy, de valamennyi, röhögve szól a széndrágaságról. A fűtőanyagot ingyen szállitja számára a posta. Leveleket, amelynek a fele is elég volna a város fűtéséhez. És milyen meleg levelek. Nincs az a porosz kőszén, amelynek hőkaloriája velük vetekedhetnék. Sajátkezüleg hitelesitett önérdem Eiffel-tornyok. Kezdi az egyik születése percén. A pelenka korszak ragyogó nyitánya már hangszerelve van a családi összeköttetések mindenfajta hangszereire. Már hallod az öblös nagybácsi rézkürtjét s a kerületi plenipotenciarius nagybőgőjét. Andalitóan vegyül bele a „kéz kezet mos" hárfa szólama és a staccatora igazitott prim hegedü. A magán- és a közjelölt közt semmi különbség. Ennek is, annak is skitalpak a lábán s azon siklik hegyre föl, völgybe le, hogy a hó alól kikaparja a törvényhatósági voksok zuzmóját. Ez a városi tisztviselőjelölt nappali munkája.

És ha nyugalomra hajtja fejét a nappal a szelid estnek zsölleszékébe, a magán- és közjelölt nem pihen. Vár rá az elővacsora, amelyet tisztelői rendeznek. A pótvacsora, ahol dübörögve várják, az éjfél előtti büffé, amelyet a „kezeit csókolom nagyságos asszony" protektornő ebédlőjében Gerbeaud rendezett s az éjfél utáni kávéház, ahol cigánykirályok nótája mellett harsog a kiáltás: Már tied a voksunk.

Ezért üres a városháza tél idején s ezért süvit lakatlan szobákon át a sok panasz, mint pusztaságokon a szél. Ezért van boldogság a városházi sáncokon kivül és nyavalyás azokon túl. Ezért sulyos tényező ma a kerületközi bizottság, az atyafi, a sógor, a koma s jelentéktelen a fagyoskodó dandár. Várjuk meg a restauráció végét. Akkorra tán már vége lesz a hideg télnek is.

Fullánkok

Egy svéd

tudós járt a mult héten Budapesten. A magyar főváros közélelmezési viszonyait jött tanulmányozni és utjának eredményét a következő nyilatkozatba foglalta: „Nagyon érdekes adatokat tudtam meg Budapest közélelmezéséről. Érdekesek, mert egy hadviselő állam rosszul szervezett közélelmezési viszonyaiba világitanak bele. A drágaság sokkalta nagyobb Budapesten, mint akár Bécsben, akár Berlinben vagy Münchenben, Kölnben, Frankfurtban, és a többi nagy német városokban" ... A semleges külföld véleménye a legkevésbbé sem hizelgő a főváros közélelmezésének vezetőire. Egyebekben igazán nem kell Svédországhoz fordulni, ha Folkusházyék érdemeinek méltatásáról van szó. Tessék elolvasni, mit mondott a kereskedelmi kamara értekezletén Sándor Pál. A Lipótváros képviselőjére nem lehet mondani, hogy elfogult s hogy mindenképpen a kormányt akarja védeni a fővárossal szemben. És Sándor Pál mégis sulyos vádat hangoztatott, azt, hogy a főváros maga is egyik tényezője, csinálója volt az árdrágitásnak, mert a maximális árakat szivesen fizette tul és ezáltal nemcsak precedenst alkotott, hanem hatósági jelleggel ruházta fel az áruuzsorát. Amt most a fórumon folyik, jobbára nem más, mint feleselés, a felelősség labdájának egyik hálóból a másikba rugása. De a közönség, amely a kormány és a főváros kettős malomköve közé szorult, nem vesztette el a látását és jól tudja, hogy a kormány hanyagsága és a főváros tehetetlensége okozta az élelmiszerhiányt, drágaságot.

Folkusházy

tanácsnok ur a pénteki tizes bizottsági ülésen mint kiváló matematikus bontakozott ki. A lisztbajokról volt szó, a gabonabeszerzés körül elkövetett ügyetlenségekről és a bizottság tagjai azon törték a fejüket, hogyan lehetne a fenyegető szégyent elháritani a fővárostól. De szót kért Folkusházy tanácsnok, a homlokára ütött, azt mondta, hogy: stopp, megvan a megoldás, olyan egyszerü, hogy szinte nevetséges. Ha kevés a liszt, mondotta, tessék leszállitani a porciókat. Ime, itt a bizonyitéka annak, hogy a közélelmezési ügyosztály vezetőjének eredeti ötletei vannak: Folkusházy arról kiván gondoskodni, miképpen juthatna kevesebb liszthez a publikum. Holott talán annak a problémának a megoldását várja tőle Budapest, hogyan lehetne elkerülni azt a szégyent, hogy a főváros közönsége ismét kukorica kenyérre szoruljon.

Az elektromos

üzem költségvetésének tárgyalása a világitási bizottságban meglehetősen felszines volt. A bizottsági tag urak a legnagyobb kéjjel kutattak apró-cseprő, a milliók mellett számba sem vehető tételek után, ellenben elfelejtették megkérdezni, miért kell annyi autó személyes használatra, miért rendezkedett be ez a fiatal üzem mindjárt olyan széles, fényüzéssel telt alapon és miért nem igyekszik szerényebb keretek között maradni. Egyszóval a rendszer szervi bajai iránt kellett volna jobban érdeklődni, nem pedig az amugy is tudott részletek iránt. Félő, hogy az Általános Villamossági megváltásával annyira kibővülnek a villamosüzem keretei, hogy a sok milliós vállalat vezetése nem bizonyul majd eléggé — Starknak.

Déri alpolgármester

nyilatkozik a „Fővárosi Hirlap"-nak

Dr. Déri Ferenc, a székesfőváros uj alpolgármesterének előszobája még ma is tele van, itt még ma is egymásnak adják át az emberek a kilincset, még mindig tart a tanerők bucsujárása, akiknek most eggyel megszaporodott az elintéznivalójuk: őszintém és melegen kivánnak gratulálni Déri Ferencnek.

Amig az első interjura várunk, amelyet az uj alpolgármester ujságirónak ad, megjelenik egy ember egyik kezében szögek és kalapács, a másikban egy vadonatuj tábla, most került ki a nyomdából, rajta:

Dr. Déri Ferenc
alpolgármester

A táblát Grill Lajos titkár veszi át, aki az uj alpolgármesterrel együtt fog átvonulni a Rózsavölgyi-féle helyiségekbe és majd csak ott szögelteti ki.

Maga Déri alpolgármester egy halom tankönyv és egy másik halom gratuláló levél között fogadja a Fővárosi Hirlap munkatársát, aki programmja iránt érdeklődik. A maga utolérhetetlen szerénységével és lekötelező kedvességével mondja:

— A székesfőváros törvényhatósági bizottsága a polgármester munkatársává választott meg és igy egészen természetes, hogy programmomat a polgármester ur irányelveivel kell összhangzásba hoznom. Egyelőre a polgármester ur arra kért, hogy amig a tanácsnok-választás meg nem történt, maradjak helyemen és vezessem tovább a közoktatási ügyosztályt. Természetes azonban, hogy ha átveszem az alpolgármesteri ügykört, akkor is a régi gonddal és a régi szeretettel fogok viseltetni Budapest közoktatásügye iránt, amelynek szolgálatában annyi időt töltöttem és amely igazán a szivemhez nőtt.

— A polgármester ur csoportja meg van-e már állapitva? — kérdeztük.

— Ez eddig még nem történt meg, de igen természetesnek tartom, ha a közoktatási ügyosztályt a polgármester ur az én csoportomba fogja beosztani. Bármint történjék is azonban, amint eddig dolgoztam, ugy fogok ezentul is. Bárhogy alakuljon is csoportom, az én munkakedvem mindenképen megmarad. Ha pedig megtörténnék az, hogy a közoktatásügy nem kerülne az én kezembe, még mindig módomban lesz a tanácsüléseken a közoktatási dolgokhoz hozzászólni és tapasztalataimat a köz javára értékesiteni.

— Amig a munkabeosztás meg nem történt, addig természetesen fölösleges volna kialakult programmról beszélni, sőt még azután is időbe telik, amig meghatározott programmról beszélhetek.

— Az alpolgármesteri állás — mondottuk — inkább a felügyelet nehéz munkájában merül ki. Nem félős-e, hogy annak az alkotó erőnek, amelyet Budapest közönsége alpolgármester ur eddig való munkájában becsülni tanult, gátja lesz?

— Ez nekem nem okoz gondot. A főváros szervezeti szabályzata módot ad az alpolgármesternek is erre az ügynevezett alkotó munkára, mert kimondja, hogy az *irányitás* is hatáskörünkbe tartozik. Hogy példával éljek, ott van Bódy alpolgármester ur, akinek a pénzügyi ügyosztály vezetésében ma is aktiv szerepe van. Ugyan igy müködik közre a közegészségügyi és közélelmezési ügyosztályban. Az én munkám sem fog az ellenőrzésben, felügyeletben és az ügyosztályok előterjesztéseinek tudomásulvételében kimerülni. Terveim, szándékaim, reformtörekvéseim mindenesetre lesznek, de mindent össze tudok foglalni abban, hogy dolgozni, munkálkodni akarok éppenséggel nem kisebb mértékben, mint eddig.

Demjén és Miklós

Erős küzdelem után. . . .

Nagy napja lesz szerdán a főváros törvényhatósági bizottságának: két uj tanácsnokot választanak a városatyák és aki tisztába van azzal, hogy a személyi kérdések mindenha a legnagyobbfoku izgalmat váltják ki a városházán, azok jól sejtik, hogy szerdán minden egyéb tárgy háttérbe szorul. Pedig nemcsak két uj tanácsnokot választ a szerdai közgyülés, hanem árvaszéki elnököt, alelnököt, főügyészt, főorvost, főszámvevőt, tanácsnokokat, árvaszéki elnökhelyettest és tiszti főügyészhelyettest is. A többi állásoknak sorsa azonban nem kétséges, mert a régieket feltétlenül ujra megválasztják. A polgármester üdvözlő beszédére Melly Béla árvaszéki elnök fog válaszolni.

Kik lesznek az uj tanácsnokok?

Ez a kérdés tólul ma előtérbe. A választási harc egészen szokatlanul heves s az eredmény csak valószinü, de nem biztos. Annyi tény, hogy Demjén Gézát tulnyomó többséggel fogják megválasztani. A másik helyre azonban Miklós Elemérén kivül sok szavazatot fog kapni Bukovszky Viktor, Stankovits Szilárd, sőt Wittinger Gyula is. A kerületközi választmányban ugy oszlottak meg a szavazatok, hogy Demjén Gézára hét kerület szavazott (2, 3, 4, 5, 6, 7 és 8.) Bukovszkyra pedig hat (1, 2, 4, 7, 8 és 9—10), Miklós Elemérre négy (3, 4, 5 és 6) Stankovitsra egy (1.) Tudjuk azonban, hogy a kerületközi választmány jelölése nem dönti el a titkos szavazás sorsát. Miklós Elemérnek nagyon sok szavazata lesz azokból a kerületekből is, amelyek nem őt jelölték. Előreláthatólag 350 városatya fog leszavazni. A jelöltek minden épkézláb városatyát felhajszolnak és az orosz fogságban sinylődő Forbáth Imrén, az Angliában internált Breitenfelder és a hadseregszállitással elfoglalt Kriszháber León kivül csak kevesen fognak hiányozni. Minthogy sokan lesznek, akik a régi tanácsnokok közül is törölni fogják egyikmásiknak a nevét, alig lesz tiszta lista. Hozzávetőleges számitás szerint Demjén Géza 300 szavazatot fog kapni, Miklós Elemér 160-at, Bukovszky 100-at, Stankovits 50-et, Wittinger 40-et. Budapest két uj tanácsnoka tehát Demjén Géza és Miklós Elemér lesz, — feltéve, hogy a városatyákban felülkerekedik a szigoru lelkiismeretesség, amely nem az öregség, a ranglétra érvényesülését követeli, hanem a tehetségét, a modern szellemét.

December 15-én lesz a tanácsjegyző-választás. A helyzet annyiban kialakult, hogy Muzsikó Istvánt és Karányi Elemért jóformán minden kerület óhajtja. A harmadik, esetleg negyedik és ötödik helyre Gazsi Benő, Bösinger Rezső, Véssei Ede, Gömöry Albert és Schuberth Ernő nevei vannak kizárólag forgalomban. Ugyancsak december 15-én választják a tisztügyészeket. A régiek mellett (Zuna, Sipőcz, Klim) a három uj helyre pályáznak: Engel Zsigmond, Tóth Péter, Váradi Jenő, Petzrik Jenő, Reichel Károly. Reichel és a harctéren küzdő Váradi megválasztása biztosra vehető. A harmadik helyért elkeseredett küzdelem lesz Petzrik és a szintén katona Tóth Péter között. Az alügyész választást elhalasztják december utolsó közgyülésére. Alügyészek lesznek: Petzrik, vagy Tóth (aki alul marad az ügyészi választásnál), azonkivül egészen bizonyosan: ifj. Borbás Gáspár, Fuchs Jenő. A negyedik helyért Szemethy Károly (a harctéren küzd), Kirchknopf Frigyes és Ecséry László között lesz a verseny.

Csupor tanácsnokot

uniformisba akarták bujtatni.

A világháboru történetirója fel fogja jegyezni, hogy Budapest székesfőváros katonai ügyosztályának vezetője ebben az időben *Csupor* József dr. tanácsnok volt. Természetes, hogy a tanácsnoknak hivatali állásánál fogva folytonos érintkezése van a katonasággal, különösen pedig a honvédelmi miniszteriummal. A hadsereg ezt az érintkezést még közvetlenebbé akarta tenni az által, hogy *Csupor tanácsnoknak illetékes helyen magas katonai rangot, cimet, uniformist ajánlottak fel.* A katonai ügyosztály vezetője azonban az ajánlatot nem fogadta el, amit nagyon helyesen tett, mert a főváros vezető tisztviselője nem lehet subordinált, katonai fegyelem alatt álló ember.

Magyarevits Mladen dr. tiszti főorvost tudvalévőleg II. osztályu főtörzsorvosnak nevezték ki. A kinevezés előzménye az volt, hogy a tiszti főorvost nem engedték be egyszer a Révész-utcai hadikórházba, amely pedig a fővárosé. Magyarevits illetékes helyen panaszt emelt a lehetetlen helyzet miatt és akkor, nehogy ez az eset megismétlődjék, azt a megoldást találták helyesnek, hogy a tiszti főorvost nevezzék ki katonaorvosnak a háboru tartamára. Ugyan akkor megigérték Magyarevitsnek, hogy a legrövidebb időn belül avanzsálni fog, kinevezik I. osztályu főtörzsorvosnak, ami ezredesi rangnak felel meg. Ez azonban mai napig sem történt meg és előállott az a ferde helyzet, hogy a főváros kórházaiban alkalmazott egyetemi tanárok, akik tehát békeidőben a tiszti főorvos *alá* tartoznak, most mind I. osztályu főtörzsorvosok és feljebbvalói Magyarevits Mladennek, Budapest egészségügyi főnökének, Dollinger professzor meg, aki szintén városi kórházi igazgató, pláne vezértörzsorvos, és igy két fokkal magasabb a rangja, mint a főnökének, Magyarevits tiszti főorvosnak.

Autotaxin Berlintől — Budapestig

Berlin háborus forgalma. — Ezer autotaxi üzemben. — A közlekedési rendőrfőnök nyilatkozata.

Berlin, rovember 27.

. . . . Tegnap este a külügyi hivatal egyik kitünő tisztviselőjével volt vacsoratalálkozóm. — Asszesszor barátom teljes husz percet késett és amikor exkuzálta magát, bosszankodva jegyezte meg:

— Tudja kérem, ilyenkor, esős időben, mindig baj van az autókkal. Most is egy teljes negyedórát kellett várnom, amig nagynehezen sikerült egyet elfognom a Leipziger-Platzon. — Önöknél is ilyen bajok vannak az autókkal? . . .

Nem válaszoltam részletesen erre a kérdésre, mert azt csak nem mondhatom meg, hogy végre, nagynehezen sikerült beállitani Budapest székesfővárosnak — gondolom — harminc autót, olyan tarifa szerint, amit itt csak milliomosok fizethetnek meg egy autózásért. Az ember ilyenkor nyel egyet és ha van rá ideje, hát elgondolkozik azon, hogy ezt a kérdést is, ezer más városi problémával együtt, mért lehetett megoldani Berlinben és mért nem lehet megoldani Budapesten?

A városházán és a rendőrfőnökségen érdeklődtem, hogy miképen tudott Berlin körülbelül ezer autotaxit forgalomban tartani a háboru alatt. A városházán kérdésemre a következő felvilágositást kaptam:

— Berlin városa az autotaxi-forgalomra semmiféle társaságnak nem adott kizárólagos monopóliumot. A rendőrséggel egyetértésben, egyszerüen megállapitották a tarifát és aki kocsit, vagy kocsikat akart beállitani a forgalomba, annak a számára ez épp olyan, könnyü volt, mintha akármiféle más árut akart volna a piacra hozni. Ilyenformán Berlinben legalább is százféle vállalat kezében vannak az autotaxik. Békeidőben 2600—3000 autotaxi fut Berlinben. Van olyan társaság, amely ezer kocsit járat, de van olyan is, amelynek csak egy autója szalad. Ennek a rendszernek meg van az a nagy előnye, hogy se a város, se a közönség nincs kiszolgáltatva *egy* vállalkozónak, vagy társulatnak. A taxi jó üzlet és ha az egyik társaság ki is vonna ezer taxit a forgalomból, egy hét mulva bizonyára más tiz társaság állitaná be az ezer gépkocsit. A városnak ezentul semmi dolga nincsen a gépkocsikkal, — azoknak a dolgát a rendőrség közlekedési osztálya intézi, mindenesetre a várossal egyetértően. A háborus viszonyok bajaiból is a rendőrség segitette ki a várost a közlekedési mizériák tekintetében.

A Polizeipräsidiumon Schwenterley rendőrkapitány vezeti a közlekedési ügyeket. Kiváló szakértője a közlekedési dolgoknak, amint hogy itt egyáltalában szokás érteni azokhoz a dolgokhoz, amiket az ember vállal. Precizen, pontosan és részletesen adta elő kérdésemre a kapitány, hogyan alakult ki a háborus autotaxi forgalom Berlinben és az, amit mondott, olyan érdekes, olyan jellemző és olyan tanulságos minden városi ügyekkel foglalkozó ember számára, hogy — ugy gondolom — leghelyesebb, ha szószerint ideiktatom Schwenterley kapitány nyilatkozatát:

— Azt, ugy-e bár ön is nagyon jól tudja, hogy a gépkocsiforgalom legfőbb akadálya a háboruban a nyersanyagoknak, a gumminak és a benzinnek a hiánya volt. Ép ezért, amikor kitört a háboru, mindenekelőtt gondoskodtunk arról, hogy senki se pazarolhassa ezeket az értékes nyersanyagokat és megtiltottuk az olyan utak vállalását a soffőröknek, amelyeknek *sétakocsizás* jellege van. Tehát tilos volt kikocsizni auton az „Onkel Toms Hütte"-ig, ami már a Grünewaldon is tul van. Az autok egy része kikerült a forgalomból, mert nem volt elég gummi és benzin, ugy, hogy most körülbelül csak 800—1000 autotaxi jár Berlin utcáin. Két irányban volt szükség intézkedésre: az egyik a hiányzó nyersanyagok pótlása, a másik a visszaélések megrendszabályozása. Ami a benzin pótlását illeti, azt tudja talán, hogy a taxik most *benzollal* járnak, ami nem sokban különbözik a spiritusztól, a szaga kellemetlen és átható, — de mit tegyünk? A rossz szag kellemetlen ugyan, de mégis az a fontos, hogy ügyes-bajos emberek, akiknek sürgős dolguk van, gyorsan elintézhessék az utjukat. *Ez a célja az autotaxi-forgalomnak; az auto nem luxuscikk és azért nem szabad drágábbnak lennie, mint a közönséges konflisnak.* Egyébiránt a benzol tekintetében a viszonyok mindig jobbak lesznek; vegyészeink folyton dolgoznak a tökéletesitésén és remélhetőleg rövidesen áthidalják a nehézségeket. A gummi pótlására is folynak kisérletek, itt is reméljük, hogy eredményeket érünk el; bizonyos gyárakban máris pótolják a gummit olyan masszával, amelynek csak 10 százaléka gummi.

— A nyersanyag-hiány azonban nem vezetett el az autotaxi-forgalom teljes beszüntetésére. A társaságok, miután tisztában voltak vele, hogy a várostól, vagy a rendőrségtől nem zsarolhatják ki a tarifa nagyobb emelését, nem is tettek ilyen irányu kisérleteket, ha pedig valamelyik társaság beszüntette az üzemét, jött a másik és fönntartotta, mert jobb kevesebbet keresni, — mint semmit. A hiányzó 1800—2000 auto ma azért nem jár, mert nem tudja beszerezni a nyersanyagokat, a forgalomban levő taxik tulajdonosai boldogok, hogy járathatják gépjeiket, mert igy legalább keresnek. De látván a nyersanyagok árának drágulását, mi magunk engedélyeztünk kivételes áremelést a taxiknak: most joguk van *minden ut után husz pfenniggel többet követelni, mint azelőtt* és a második tarifa szerint járathatják a kocsikat. Ilyenformán most 70 pfennig az alaptaksa, minden 300 méternyi ut után emelkedik a taksa 10 pfenniggel és ehhez járul a végösszegben husz pfennig plusz. Tehát ma egy négy kilométeres ut, — mondjuk a Wilmersdorfból az Unter den Linden-ig belekerül 2.20—2.50 márkába.

—A nyersanyaghiány maga után vonta a taxiban való szükös helyzetet és ez a soffőrök merészségét és követelőzését. A borravalókban nem volt baj, mert Berlinben nem szokás borravalót adni, kivételes eset, ha 10—20 pfennig borravalót kap a soffőr. Ellenben nem akartak hosszabb utakat vállalni, kifogásokkal hozakodtak elő, „nem birja a gép" . . . „rendelve vagyok", — ezek voltak a kifogások, amiknek az volt a célja, hogy sok kis utat csináljanak és ne kevés nagyobb utat. Itt aztán másképpen intéztük el a soffőrök dolgát. A közönséget a lapok utján fölkérték, hogy minden panaszt levelező-lapon jelentsen be és a pana-

szokat sommásan intéztük el. Első büntetés volt: 30 márka birság, vagy három napi elzárás, második: engedély megvonása. Mikor a soffőrök látták, hogy nem tréfálunk, hogy egymás után szedjük el az engedélyeket, akkor vége volt a visszaéléseknek. Tudják, hogy a rendőrség nem ismeri a tréfát az ilyen dolgokban. Három hét alatt abszolut rend volt a soffőrökkel.

Ime, ez a helyzet ma Berlinben az autotaxik körül. Ezer auto... és Budapesten harminc. — Berlin háromszor akkora, mint Budapest és nem tudom hányszor olyan gazdag. Ugy hallom, Pesten most csak hadseregszállitók járhatnak auton, mert öt koronán alul nincs ut . . . Szerencsém volt, mert Schwenterley kapitány nem kérdezte tőlem, hogy Pesten milyenek az autotaxi-viszonyok. Az egész városi közigazgatás nevében szégyelnem kellett volna magamat.

Déri Imre.

Faburkolás, aszfaltozás

és a Fock-ügyosztály egyéb munkáiról.

A főváros Tanácsa az elmult napokban döntött az Andrássy-ut és egyéb faburkolattal ellátott utcák burkolására kiirt pályázatról. A versenytárgyalás eredményeképen a munkálatokat a tanács *Gregersen G. és Fiai* cégnek adta ki, ami vállalkozói körökben meglehetősen nagy visszatetszést keltett, arra való tekintettel, hogy a *Neumann és Társa* cég, a főváros régi vállalozója lényegesen olcsóbb ajánlatot tett, mint Gregersenék. Amellett azonban ismeretes az az összefüggés, amely Gregersenék és az angol-ausztrál *Mähl* cég között fönnáll és amely az Andrássy-uti burkolások körül hiressé lett tallwood fával operál. A versenytárgyalás különös eredménye arra késztetett bennünket, hogy magát *Fock* Ede tanácsnokot, az ut- és csatornaépitési ügyosztály vezetőjét kérdezzük meg, mi inditotta a tanácsot arra, hogy a versenytárgyalásoknál szokatlan módon a drágább ajánlatot fogadta el.

— Magunk sajnáljuk legjobban — mondotta Fock tanácsnok — hogy ezuttal a drágább ajánlatot kellett figyelembe vennünk, de a Neumann-céggel szemben eddigi munkája során többször merült fel panasz, most pedig teljesen irreális ajánlattal jött. Az egyik napon ugyanis beadta a javaslatát és a másik napon már azzal jelentkezett, hogy a háborura való tekintettel, ötven százalékkal magasabb árakat kell kérniök. Ez az eljárás merőben ellenkezik a versenytárgyalás alapelveivel, de egyben az ilyen ajánlatot nem is lehet valami tulságos bizalommal fogadni.

— Nem inkommodálta a tanácsot — kérdeztük — az a körülmény, hogy a Gregersen-cég egyik beltagja, dr. *Gregersen* Endre fővárosi bizottsági tag?

— Ez iránt is érdeklődtem és bebizonyitották előttem, hogy Gregersen Endre dr. nem tagja a cégnek, hanem csak ügyésze, fix fizetéses alkalmazottja.

Mi igaz abból, hogy a Gregersen-cég a Maehl-céggel áll összeköttetésben, amely cégtől az ausztráliai tallwood fát szállitja?

— A Mähl-cég ausztráliai fát szállit, de tényleg hamburgi, mert ott a telepe. Már különben is megbukott és nekünk, akik vele szerződéses viszonyban voltunk, örülnünk kellett, hogy a Guhl-cég átvette üzletét és kötelezettségeit. A Gregersen-cég csak telket adott Budapesten Mähléknek, ahol az ausztráliai fát elraktározhatják és vállalta a tallwood-fa fölapritását.

— Gregersenék a faburkolások javitását különben is csak egy esztendőre kapták. Mihelyst a háborunak vége van — és reméljük, hogy 1916-ban vége lesz — ugyis uj intézkedésekre van szükség, tekintettel arra, hogy a közgyülés az Andrássy-utnak a Köröndtől a ligetig eső részére vonatkozólag az aszfalt-burkolás mellett döntött. A közgyülés határozatának megvalósitásában a háboru akadályozott meg bennünket, de mihelyst lehetséges, azonnal eleget teszünk ennek a kivánalomnak is és a háboru befejeztével megkezdjük a jelzett uttest aszfaltozását

A tanácsnok nyilatkozatában mindenesetre megnyugtató, hogy az Andrássy-ut burkolatának javitását csak egy esztendőre adták ki és hogy a háboru után végre fogják hajtani a közgyülés határozatát.

Fock tanácsnok az ügyosztály vezetése alatt folyamatban levő munkálatokra vonatkozólag még a következőket mondta:

— Az Ördög-árok beburkolását megkezdték az orosz foglyaink, de sajnos nem dolgozhatnak állandóan a nagy hideg miatt, amely csontkeményre fagyasztja a földet. — Ilyenkor csak bontási munkát lehet végezni. Az Óbudai főgyüjtőcsatorna — — amelynek elkészitése két millió koronába került — megnyitása is küszöbön van, mert végre megkapjuk a Németországból régen várt Geiger-féle szennyviztisztitó kereket. Sürgönyben értesitettek, hogy minden nap megérkezhetik. Szépen halad előre a Villányi-uti főgyüjtőcsatorna kiépitése is, amely igen érdekes módon, alagutszerüen épül. A vállalkozó ezt a munkát is a szerződésszerü egységárban végzi. Nagyon érdekes és ujszerü dolog lesz a csatornának a Dunába való betorkollása is.

A papirszállitó Mathuzsálem

is fölemelte az árakat

Az általános drágulások során nem jelentéktelen az az árdrágulás sem, amely a papirosnál állott be. A fővárosi nyomdának és a városi hivataloknak évenkint több százezer korona áru papirosra van szüksége és igy az árdrágulás esetleg igen nagy összeget tett volna ki. Magát az árdrágulást természetesen nem lehetett kikerülni, a fővárosnak azonban mégis szerencséje volt ebben a dologban, amennyiben mások 100—300 százalékos emelkedéssel kénytelenek fizetni többet, mint béke idején.

A főváros papirosszállitója nem kevesebb, mint száz esztendő óta a *Dona Döme és Társa* cég. A versenytárgyalást ugyan minden alkalommal kiirták, de a legolcsóbb ajánlat mindig Donáéké volt, akiknél ilyenformán tradicióvá vált, hogy a fővárosnak szállitsanak. A cég épen azért, részben a száz esztendős mult iránt való kegyeletből, részben a fővárossal való viszony fönntartása érdekében ezuttal sem mert tulzó követelésekkel előállani. Mindössze husz százalékos emelést kértek, amit azonban a mult esztendőben *Márkus* Jenő tanácsnok előterjesztésére csak részben akceptált a tanács. Elfogadta ugyanis a nyomdapapirosra vonatkozó husz százalékos áremelést és pedig julius 15-től december 15-ig való időtartamra. Donáéknak az egyéb papirosokra vonatkozó kivánságát azonban nem honorálták és igy azokat mindmáig szerződésszerü árakon szállitották.

A papirárak állandó emelkedésére való tekintettel a keddi tanácsülés valamivel tovább ment a méltányosságban. A nyomdapapiros áremelésének határidejét meghosszabbitotta és akceptálta a husz százalékos emelést az egyéb papirosoknál is, de csak a szerződésben kikötött papirmennyiségen fölül való szükségletekre vonatkozólag.

Öt uj előljáró

Kettéosztják a VI. és VII. kerületeket.

Sok az eszkimó és kevés a fóka. Madách nem hitte volna, hogy ezt az igazságot a városházi választásokra fogják alkalmazni. A tanácsnoki állásra öt jelölt pályázik komolyan és igy természetes, hogy négynek ezuttal nem jut hely a tanácsban. Különösen is nagy rákfenéje a főváros adminisztrációjának, hogy a legtöbb tisztviselőnek a tanácsjegyzői, vagy főjegyzői állásnál be kell fejezni a karriérjét, mert a tanácsban csak ritkán üresedik meg hely és mert vannak — egyébként kitünő tisztviselők, akiket az isten is előljáróknak teremtett, ámde az előljárói állások sem szoktak gyakran gazdát cserélni.

Az eredendő hibán, amely végeredményben benyulik a tanácsjegyzői és fogalmazói kar előléptetési esélyeibe is, most a tanácsnok-választással kapcsolatban gyökeres javitó munkát fognak végezni. Elsősorban három régi előljárót nyugdijaznak, másodsorban pedig szaporitják az előljárói állásokat kettővel, ugy hogy

a hatodik és hetedik kerületet kettéosztják.

A legközelebbi jövőben ily módon öt uj előljárót fog választani a közgyülés, aminek az az előnye is lesz, hogy igy mintegy vigaszversenyt rendeznek a tanácsnok-választásnál mellőzött jelöltek javára. A távozó előljárók a következők: Márkus Imre (I. kerület), Gergely Sándor (III.) és Rózsavölgyi Antal (VIII.). Ugy mondják, hogy a nyugdijaztatás iránti kérvények már a polgármester asztalán feküsznek. Az egyik állás sorsa már is eldőlt: Szaszovszky József főjegyző, akinek az ansziennitás alapján tanácsnoki állásra lett volna joga, illetékes helyen azt a biztos igéretet kapta, hogy a VIII. kerület előljárója lesz. A többi négy állásra ezek a komoly jelöltek: Bukovszky Viktor, Wigh János, Sántha Dénes főjegyzők, Keményy Géza, Igali Kálmán, Lieber Endre, Vajna Ede tanácsjegyzők, Sztankovics Szilárd, Wittinger Gyula és Schmellhegger Árpád a legközelebbi alkalommal helyet kapnak a tanácsban. Az ötödik kerület uj előljárója természetesen Csaplovics Pál főjegyző lesz. Abban az esetben, ha a megjelölt kerületek kettéosztása csak későbbi időben következnek be, a három nyugdijba vonuló előljáró helyét Bukovszky Viktor, Szaszovszky József és Igali Kálmán foglalják el.

Események

A költségvetés.

A pénzügyi osztály, helyesebben Áts Ferenc főszámtanácsos, nagyjában elkészült a jövő évi költségvetés előirányzatával. A pénzügyi bizottság alkalmasint még december hónapban fogja tárgyalni a költségvetést, de a közgyülés elé csak januárban kerül.

Az Autotaxi-vállalat beadványa.

Az autotaxi vállalat ujabb beadvánnyal fordult a fővároshoz s a tarifaemelés fejében hajlandónak nyilatkozott *negyven kocsit* járatni. A közlekedési ügyosztály az ajánlatot pártoló javaslattal fogja a közlekedési bizottság elé terjeszteni.

Üzemek adómentessége.

A pénzügyi bizottság egyik nemrégen tartott ülésén Feleki Béla felvetette azt az eszmét, hogy a közgyülés irjon fel a kormányhoz a községi üzemek adómentesitésének érdekében. Ez a kérdés nemcsak abból a szempontból fontos, mert a főváros évente kb. 700.000 koronát takaritana meg, hanem az üzemek költségvetésének realis voltát is előnyösen befolyásolná. A tanács ugy határozott, hogy Feleki inditványát az üzemek költségvetésével kapcsolatban terjeszti a közgyülés elé.

Szénszállitás villamoson.

A fuvarhiány és fuvardrágaság mérhetetlenül megdrágitotta és szinte hozzáférhetetlenné tette a szenet is. A főváros közgazdasági ügyosztálya arra a megoldásra gondolt, hogy bécsi mintára villamoson kellene a szenet szállitani. Az ötletet tett követte és a napokban megtörtént az első próba. A helyiérdekü vasutak kocsijain szállitották az első két waggon szenet és pedig az északi pályaudvarról a *Tolnai Világlapja* számára a Dohány-utcába. A próba kitünően sikerült és most *Vita* Emil dr. tanácsnok azon fáradozik, hogy a szénszállitásnak ezt a módját állandósitsa és minél inkább kiterjessze.

Hatósági zöldségraktár.

A tizes bizottság hetekkel ezelőtt felhatalmazta *Márkus* Jenő dr. tanácsnokot, hogy a IX. kerületi Mátyás-utcában állandó zöldségraktárt épittessen, ahol télen át a készletek megőrizhetők lesznek. A hatalmas raktári épület *Stricker* Gyula tervei szerint elkészült s azt a mult héten vette át az erre a célra kiküldött bizottság.

A TŐKE

Egy „Országos" bizottságról.

A lapokban sürün jelennek meg közlemények a „Közmunkákat előkészitő országos bizottság" cimü intézményről. Ez az érdemes testület napról-napra lázas tevékenységet fejt ki olyan program alapján, mely egyenesen szédületes. Elő akarja készitteni, a legapróbb részletekig kidolgozni, azután végrehajtani mindazoknak az állami és közhatósági épitkezéseknek a terveit, amelyre Magyarországnak a jelenben szüksége van és a jövőben, erről is gondoskodni kiván, szüksége lehet.

Hogy a nagy munkaanyaggal megbirkózzék, a helyes munkamegosztás szempontjából kitünően szervezkedett. Elnököt, igazgatót, előadót választott, majd szakosztályokra oszlott. A szakosztályoknak és alosztályoknak ismét vannak elnökei és előadói. Külön osztályai vannak a nagy-vasutaknak és kis-vasutaknak, a fővasutaknak és mellék-vasutaknak, a pályaudvaroknak és bakterházaknak, a közutaknak, árkoknak és dülőutaknak, a vizszabályozásoknak és csatornáknak, a középületeknek és faalkotmányoknak, szóval mindennek, a mire ennek az árva országnak csak szüksége lehet.

Kétségkivül nagy megnyugvás, hogy a közmunkák ügyét ez a bizottság olyan erélyesen és alaposan felkarolta. De a mi müködésének eredetét és céljait illeti, vannak némely homályos vonatkozások, melyeket helyes volna megvilágitani. Amennyire mi ugyanis vissza tudunk emlékezni, a közmunka ügyeknek régebben is voltak alkotmányos szervei. Az eljárás — ugy tudjuk — az volt, hogy ezeket az ügyeket a miniszteriumok készitették elő és aztán akár a költségvetésben, akár külön beruházási javaslatokban az országgyülés elé terjesztették. Az egyes miniszteriumokban erre a célre külön osztályok és hivatalok létesültek. Igy a kereskedelmi miniszterium hatósága alatt ilyen ügyekkel foglalkoznak mindenekelőtt a Magyar Államvasutak különböző osztályai és hivatalai, a miniszterium vasuti főosztálya különböző alosztályaival, a vasuti és hajózási főfelügyelőség, az államépitészeti hivatalok és igy tovább. A földmivelésügyi, belügyi, pénzügyi minisztériumoknak is megvannak ilyen célokra a megfelelően szervezett müszaki osztályai. Ezek az osztályok és hivatalok foglalkoztak eddig a közmunkák előkészitésével az ország közgazdasági, szociális és kulturális szükségletei szerint. Javaslataik azután átmentek az érdekeltekkel való tanácskozások és ankétek retortain, a miniszterek gondosan mérlegelték a pénzügyi és politikai szempontokat, megvitatták miniszteri tanácson, elkészitették a végleges javaslatokat, előzetes szankció alá bocsátották, aztán beterjesztették az országgyülés elé, mely bizottságokban és plénumban letárgyalván, igy lett ezekből a javaslatokból törvény.

Ez volt tudomásunk szerint eddig a közmunkák előkészitésének törvényes és alkotmányos módja. Az „Országos Bizottság" ugy látszik egyszerüsiteni akarja ezt az eljárást, de mi nagy zavarban vagyunk, mert sehogy sem tudunk visszaemlékezni, hogy az eddigi szervek törvényes hatáskörét ki és mikor ruházta át az érdemes bizottságra? Épen azért attól tartunk, hogy itt a fogalmak és hatáskörök sajnálatos összezavarásáról van szó. Törvényesség szempontjából kissé homályos ennek a bizottságnak születése is, a neve is. Bizottság, — ez a szó azt jelenti, hogy az urakat valaki megbizta. Megbizást önmagának senki sem adhat. „Országos bizottság" ez meg a közjogi terminologia szerint valamely országos határozattal való megbizást jelent. Ilyennel ruházta fel például az országgyülés két háza a közös ügyek tárgyalására kiküldött országos bizottságot. Már most hol az az országos határozat, törvény vagy egyáltalában megbizás, melynek alapján ez az országos bizottság müködik? A sürü lapközlésekből látjuk, hogy e bizottság tagjaiként kizárólag olyan cégek főnökei és vezető tisztviselői szerepelnek, melyek épitkezési munkáknál mint vállalkozók müködnek közre. Ez rendszerint igen jövedelmező mesterség és igy nincs mit csodálkozni, ha arra törekesznek, legyen minnél több munka, főleg állami és közmunka, mert ez mégis csak a legjobb és a legbiztosabb. Ezt értjük. De hogy kinevezik magukat „Országos bizottságnak" és ők akarják diktálni kormánynak, hatóságoknak, országgyülésnek a középitkezések egész programmját és feltételeit, — ez ha játék, gyermekes, ha pedig komoly, tulságosan — merész. De mert állandó reklámjai megtéveszthetik a közönséget, talán szükséges volna, hogy a hatáskörük helyes megkülönböztetésére őket illetékes helyen figyelmeztetnék.

Élelmiszer központ.

Hetek, sőt hónapok multak el azóta, hogy Budapest törvényhatósági bizottsága a rendkivüli közgyülésen tárgyalta az élelmiszerbajokat. Egyhangu határozattal felterjesztés ment a kormányhoz, a felterjesztés pontokba foglaltan tartalmazta mindazt, amit a főváros a kormányól kér és elvár s amitől a türhetetlen helyzet javulását remélték. A városok kongresszusának hasonló tartalmu felterjesztésére részletesen válaszolt a belügyminiszter. Annál nagyobb feltünést keltett, hogy a *főváros közgyülését mindezideig még válaszra sem méltatták*. A felterjesztés egyetlen pontja sem valósult meg azóta, a helyzet nem változott előnyösen, sőt a gabonakérdésben javulás helyett ujabb nehézségek merültek fel. Ily körülmények között a közgyülés előterjesztésének elintézése fokozott jelentőségre tarthat számot. Ugy értesülünk, hogy a belügyminiszter legközelebb terjedelmes leiratban válaszol a fővárosnak és különösen két kérdésben tesz konkrét nyilatkozatot. A *lisztbajokat* részben magára vállalja azzal az igérettel, hogy a H. T.-t a rekvirálás utján fölös gabonamennyiséghez juttatja és gondoskodik arról, hogy a H. T. elsősorban a fővárosnak álljon rendelkezésére.

A másik kérdés az *élelmiszerközpont* felállitása. Köztudomásu, hogy a *Város- és Községfejlesztő r.-t.* kezébe vette a városok élelmezését. Azonban ez az alakulás már kezdettől fogva inkább a vidéki városok élelmezésének kielégitését célozta, a fővárosra már csak azért sem kiván támaszkodni, mert az alakulás voltaképpen szövetkezeti jellegü, t. i. azok a városok jutnak a részvénytársaság utján élelmiszerekhez, amelyek az uj részvényeket átveszik és igy maguk is érdekelve lesznek a vállalkozásnál. Arról azonban szó sem volt, hogy a főváros is jegyezzen részvényeket, igy tehát az alapitók nem is számitanak, nem is gondolnak Budapestre. *A főváros külön élelmiszerközpontot akar létesiteni.* Minhogy azonban pénze egyáltalában nincs, pénzes társra van szüksége. A tárgyalások olyan irányban fejlődnek, hogy a *Kereskedelmi Bank* fogja finanszirozni az élelmiszerközpontot s ennél a vállalkozásnál jelentős szerepe lesz a Kereskedelmi Bank érdekeltségéhez tartozó *Magyar Élelmiszerszállitó r.-t.*-nak, amelynek hűtőházát esztendőkkel ezelőtt már meg akarta vásárolni a főváros.

A tárgyalások még kezdetleges stádiumban vannak, a városházán várják a belügyminiszter válaszát, állásfoglalását az élelmiszerközpont dolgában.

A Leszámitoló Bank dombrovai fiókja.

Megirtuk már, hogy a Leszámitoló Bank és a Länderbank „Gemeinsame Filiale der K. K. öst. priv. Länder bank und der Ung. Escompte und Wechsler Bank für Polen" cimen Dombrowában fiókot nyitottak. Noha a szóban levő alapitás főként a Länderbank orosz-lengyelországi szénkoncessziójával függött össze, a fiók müködését a bank és áruüzlet egyéb ágaira is kiterjesztette. Most, hogy a megnyitás óta már nehány hét eltelt, a dombrowai fiókvezetőség részéről beérkezett jelentések alapján megállapitható, hogy a fiókot sokkal nagyobb mértékben foglalkoztatják, semmint arra a Leszámitoló-bank és a Länderbank igazgatósága eredetileg gondolt. Nevezetesen a fiók az orosz-lengyelországi export- és import-kereskedelemből folyóan már eddig is több mint tiz milliós átutalási forgalmat bonyolitott le. Jellemző, hogy az átutalások nagyobbik részét magyar exportőrök és importőrök adták fel, jeléül annak, hogy a budapesti, főként pedig a duna-tiszaközi piacok Orosz-Lengyelországgal élénk üzleti összeköttetésben állnak. Természetesen a forgalmi viszonyok javulásával a dombrowai fiók forgalma is emelkedni fog és igy nem lehet csodálkoznunk azon, hogy a Leszámitoló Bank és a Länderbank példáját más bécsi intézetek is követni akarják. Azonban a helyzet az, hogy Orosz-Lengyelországban a fióknyitás meglehetősen nagy nehézségbe ütközik és az alapitó intézetre csak az esetben jelenthet nyereséget, ha valamilyen koncesszió kiaknázásáról van szó, mert a szorosan vett banküzleti tevékenységre az emlitett piacon egyelőre kevés alkalom kinálkozik.

A Ganz-gyár nagyarányu foglalkoztatása.

Megbizható forrásu információink szerint a Ganz-Danubius-gyár röviddel ezelőtt mintegy 30 millió korona értékü megrendelést kapott a hadvezetőségtől. A gyár foglalkoztatása tehát hosszu időre biztositva van és ennek a körülménynek, illetve a vállalat nagyszerü konjunktúrájának tulajdonitható, hogy a részvények állandóan és szokatlanul nagy arányban emelkednek. Az értékpapirforgalomban a Ganz-részvények a legkeresettebb befektetési papirok közé tartoznak.

Egy kitüntetésről.

Az elmult héten a király főrendiházi taggá nevezte ki csepeli *Weiss* Manfrédot. Ez esemény mellett nem lehet szó nélkül elmenni, annál is inkább, mert csepeli Weiss Manfréd közgazdasági érdemei nem mai keletüek, de épen a háboru körül teljesitett békés munkája, hatalmas iparelepeinek a hadviselés érdekei elősegitése körül kifejtett tevékenysége egyenesen esedékessé tették számára a magas kitüntetést. Hogy a háboru sikeres kimeneteléhez milyen mértékben járult hozzá az ő munkája, azt nem statisztikai adatok, hanem maga a köztudat determinálja. Természetesen a nagy vállalkozás különösen ma nem választható el a rendkivüli haszontól sem, de a tisztelet hangján illik ezzel szemben megemlékezni csepeli Weiss Manfréd emez arányokhoz méltó jótékonyságáról és hazafias áldozatkészségéről is, amely szinte külön megokolásként is szerepelhetne akkor, amikor Weiss Manfréd elfoglalja helyét a magyar főrendek között.

Az Általános villamossági uj elnöke.

A *Budapesti Általános Villamossági rt.* a napokban megtartott igazgatósági ülésén a Széll Kálmán v. b. t. tanácsos halálával megüresedett elnöki szék került betöltésre. Azokra az érdemekre való tekintettel, amelyeket a társaság vezérigazgatója, *Fodor* István udvari tanácsos 20 évnél hosszabb időre terjedő müködésével a vállalat fejlesztése és felvirágoztatása körül szerzett, elhatározta az igazgatóság, hogy nevezettet, mai hatáskörének épségben tartásával, a társaság elnökévé megválasztja.

A Ruggantagyár tőkeemelése.

A *Magyar ruggyantaárugyár r.-t.* igazgatósága dec. 11-re rendkivüli közgyülést hiv össze, melyen *a 4,500.000 kor. alaptőkének 6 millió koronára való felemelését* inditványozza, hogy pénzügyileg is biztositsák azt a készültséget, amelyre a vállalatnak a háboru utáni normális viszonyok beálltával szüksége lesz. Az uj részvények kibocsátása 1916. elején, a régi részvényeseknek 3:1 arányban nyujtandó elővételi jog alapján, 200 koronás árfolyamon, vagyis névértékben fog megtörténni.

A Lipták-gyár tranzakciója.

A *Dr. Lipták és társa épitési és vasipari r.-t.* november 20-án tartott közgyülése elhatározta, hogy az eddigi 5 millió korona alaptőke 20 millió koronára emeli fel. 75.000 darab 200 korona n. é., bemutatóra szóló uj részvény kibocsátása utján. Az uj részvényekre az elővételi jog a jelenlegi részvénybirtokosoknak biztosittatik 1915 december 10-ig, ugy, hogy minden korábbi kibocsátásu részvény birtoka 3 darab uj részvény átvételére jogosit, 220 korona kibocsátási áron.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványvíz étvágyat javit gyomorrontást megakadályoz, Ővszer fertőző betegségek ellen.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

ROYAL

Nagyszálloda Budapesten.

Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4 —, vacsora teriték 5.— korona. Színházak után friss vacsora. Zene.

VÁRADY GYULA, igazgató.

ODEON MOZI

Rottenbiller-u. 37., Király-utca mell ett.

Szerdán és csütörtökön

Riportok a világháboruból

3 x 2=8 Bohózat.

Náci legujabb kalandja. Bohózat.

Tavaszi dér

Dráma 4 felvonásban. — Főszereplő: Fern Andra.

Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar. Hetenkint háromszor: Hétfőn, szerdán és pénteken műsorváltozás.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Kiváló porosz szén

Lupényi darabos és kocka szén

Gázgyári koksz

Kicsinyben és nagyban kapható:

EHRLICH fütőanyag kereskedelmi r.-t-nál

Budapest, VII., Rákóci-ut 18. sz.

Telefon: 52-06, 52—07.

Kőszénbánya-'s Téglagyár Társulat

Telefon szám 34—51 és 34—61 **Pesten (ezelőtt Drasche)** Budapest VII., Király-utca 67

Keramit kocsiut kövek ::	Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok ::	Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák ::	Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák ::	Tüzálló chamotte téglák ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen.

APOLLÓ

a ROYAL-SZÁLLÓ épületében

A legelőkelőbb fővárosi mozgóképszinház

Előadások: 5 ½8 és 10 órakor, ünnepnapon: 4, 6, 8 és 10 órakor. — Jegyelővétel: délelőtt 11-től 1-ig és délután 3 órától.

NEMZETI (Royal) ORFEUM

Minden este 8 órakor, csütörtökön vasár és ünnepnap délután 3¼ kor

Pán furulyája

balet irta: Gregor v. Paulini

Zenéjét szerezte: Mader Rezső

MODERN SZINPAD KABARÉ

Andrássy-ut 69. sz. :: Telefon 93—16

Ma és mindennap:

Öméltósága leczkéje
A főszerepben: Medgyaszay Vilma

Édes Otthon
A főszerepben: Rózsahegyi Kálmán

Pufi meg a sótartó Gábor-jelenet. Uj tréfák, aktualitások, dalok. Kezdete negyed 10 órakor.

Takarékos háziasszonyok

női ruházati cikkeket

HOLZER

cs. és kir. udvari és kamarai szállitó

Bpest, IV., Kossuth Lajos-u. 9.

soutterrain helységében lévő

népszerü osztályában vásárolnak.

Kosztüm	gyapjukelméből különféle szinekben	50.—
Kosztüm	divatos szabott, fekete szinben —	80.—
Kosztüm	sikkes szabásu, sötétkék szinben —	110.—
Köpeny	kék és fekete szinben — — —	30.—
Köpeny	fekete bársony, vagy plüsből — —	100.—
Köpeny	gyapjukelméből, v. szörmegallérral	100.—
Bluz	gyapjukelméből minden szinben — —	12.—
Bluz	pammbársonyból, sikkes szabásu— —	16.—
Bluz	tiszta selyemből, minden szinben— =	22.—
Pongyola	jominőségü vélezből, különféle szinekben = — — — — — —	15.—
Pongyola	prima himalája flanellből, minden szinben — — — — — — —	28.—
Alj	fekete és kék posztóból — — — —	30.—
Alsó	tricotból, clottfodorral — — — —	12.—
Alsó	clottból — — — — — —	5.50
Alsó	tiszta selyemből, minden szinben —	20.—
Gyermekköpeny	gyapjuszövetből különféle szinekben — — — — — — —	35.—
Boa	szörméből, fekete szinb., divatosanszabott	22.—
Karmantyu	szörméb. fekete, divatos — —	20.—

A világhirnek örvendő

„BÉBÉ"

márkáju alpesi sürített

teljes-tej

mindenütt kapható.

Nagybani árusitás:

Magyar Füszerkereskedők bevásárlási rt. Budapest, V., Arany János-u. 31.

Egy millió koronát nyerhet a dec. 5.-én kezdődő XXXV. osztálysorsjátékban.

Benkő sorsjegye **Bankó!**

vagy	Vegye vagy rendelje meg azonnal a következő számokat.	
800,000		
vagy 700,000		
illetve	2708	32903
600,000	2720	33643
400,000	3940	34107
200,000	3959	34129
100,000	6667	36384
90,000	6670	45887
80,000	16911	48501
70,000	17916	50253

Árak:

⅛	¼	½
1.50	3.—	6.—

Korona.

Benkő Bank Bpest, VI., Andrássy-ut 60. sz. (Telefon 86—47)

Nincs többé hushiány!

Sózott tengerihalat szinhust kilogramonként **1.60 K**

klipphalat szinhus kilogr.-monként **2.— K**

Háztartások, kórházak, népkonyhák, fogolytáborok, **katonaság** részére, valamint

heringet, szardiniákat, halkonzerveket szállit a

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi R.-T. Welleminszky és Gottlieb Bpest, VI., Dágány-u. 12.

Kicsinyben kapható a fióküzletekben:

Központi vásárcsarnok
Rákóczi-téri vásárcsarnok
Batthyány-téri vásárcsarnok
Garay-téri halcsarnok
Ferdinánd-téri halcsarnok

Elkészitési módról leirás ingyen!

Dr Pápay-féle oltóintézet

Budapest, Teréz-körút 31. szám.

Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú

himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni

és minden más bevált

oltóanyagot és serumot

Elegáns férfiruhákat jutányos áron készitenek

Leitersdorfer D. és Fia

cs. és kir. udvari szabók

Budapest, IV., Szervita-tér 5. félemelet.

Ámon Antal és fiai

út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók

Telefon József 3—85.

Budapest

VIII., Futó-utca 10. szám.

Thiergärtner és Stöhr
részvénytársaság
Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.
Telefon: 129-45.

Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, csatornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk
Budafoki-ut 9-11 sz. alatt
levő elegáns műtermeink megtekintését

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Ez a hires
Oroszlán-
kéménytoldó,
amely minden füstvisszaverődést megszüntet.
Gyártja:
KOCH JENŐ
Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Csoda olcsó áron maradandó becsü
KARÁCSONYI EMLÉKTÁRGYAK
SCHÖNWALD IMRE
ékszerüzletében
Budapest, Deák Ferenc-u. 21.

TŐKE GYÖRGY
épitési vállalkozó
vállal kőműves és ácsmunkákat.
TELEFON 175—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Bründl János
csász. és királyi udvari szállító.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi műszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Közeledünk célunkhoz,

mely kezdettől fogva az volt, hogy mindenkinek ismernie kell a lysoformot a jelenkor legtökéletesebb fertőtlenitő szerét.

De nem elég ha ismerik, használni is kell minden házban, minden családnál, hiszen az intelligens közönség közreműködése nélkül lehetetlen a járványokat leküzdeni. A **lysoform** olcsó, nem mérgező, kellemes illatu, gyorsan és biztosan fertőtlenit és szagtalanit. Katonáknak nélkülözhetetlen. Használati utasitás minden üveghez mellékelve van. Vigyázzunk a lysoform névre és védjegyre; **óvakodjunk utánzatoktól!** Eredeti üveg **90** fillér, egy lysoform-szappan K **1.20**, egy üveg fodormenta-lysoform szájviz K **1.60**.

Bárkinek kivánatra ingyen küldünk egy „Egézség és fertőtlenités" cimü érdekes könyvet.

Dr. Kelcti és Murányi
vegyészeti gyára
UJPESTEN.

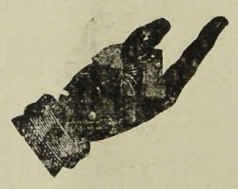

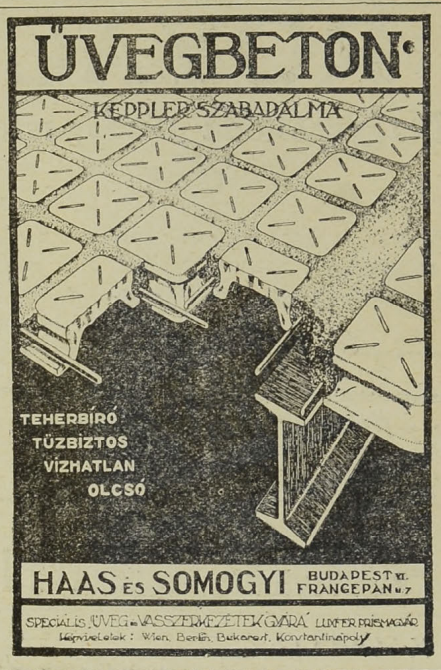

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: **Aradon**. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár részv.-társ.
Mozaiklap-, mükő- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és — burkoló épitési vállalat. —
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizela-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76, 191-14

Kárpitos és diszitő-vállalat
Budapest, Liszt Ferenc-tér 2I
Telefon 94—36.
Elvállal és készit **kárpitos és diszitési munkákat** remek kivitelben és jutányos árakon.
•••
Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit **teljes lakberendezéseket.**
▼▼▼
Ünnepi diszitéseket olcsón végez.
Zászlók minden kivitelben raktáron.

35 20/39

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. december hó 8-án. — 50. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-45

Husz millió

a jövő évi költségelőirányzat deficitje, ami magyarul annyit jelent, hogy husz millió koronára nincsen fedezet, husz millióval több a kiadás, mint a bevétel.

Az okvetetlenkedők, a minden áron panamát és minden kákán csomót keresők, kéjesen vetik magukat a számoknak erre a szégyenbélyegére. Mi azonban, akik esztendők óta változatlan szemüvegen keresztül szemléljük a városháza munkáját, helyes dolognak és becsületes munkának valljuk, hogy a főváros nyiltan beismeri a saját csődjét, vagy legalább is pillanatnyi fizetésképtelenségét. Mi nagyon jól tudjuk, hogy a főváros számzsonglőrjeinek számára gyerekjáték lett volna a költségelőirányzatnak a fényképész, vagy a festő munkájához hasonló idealizálása, szépitése. Száz és jó néhány milliós költségvetésnél meg sem kottyan, ha a kiadásokból néhány milliót eltüntetünk, a bevételekhez viszont néhány milliót hozzácsapunk. Nem kellett volna egyebet tenni, mint azt a tiz milliót, amennyi minuszt a folyó esztendőről a jövő évre átvisznek, külön lapon, külön számlán kezelni, a háborus külön kiadások közé sorolni. Azt sem vették volna észre, ha az adó-vám-illeték és hasonló jövedelmeknek várható összegét egy-két millióval magasabban taksálták volna és a kiadásoknak egy részét eliminálták volna. Egyszóval: költségvetést csinálni nem nehéz dolog, a költségvetésnek leghübb kritikája a zárószámadás.

Amikor tehát leszögezzük azt a tényt, hogy a költségelőirányzat készitői reális munkát végeztek — noha látszatra szebb, hálásabb munkát is végezhettek volna: egyuttal döntő bizonyitékát adtuk a köteles objektivitásnak, amit egy hatalmas költségelőirányzat birálása megkiván. De éppen ilyen szilárd meggyőződéssel valljuk, hogy a husz milliós deficit csak a köztudatba ment át, egyébként azonban nem nevezhető átmenetinek. Idült rákfenéje ez a főváros háztartásának, évek hosszu során át összegyülemlett szégyene a főváros pénzügyi intézésének. Nem ért váratlanul bennünket a szomoru eredmény, mert hiszen matematikai pontossággal láttuk előre, hogy igy fog történni. Ott, ahol a kölcsönök halmozásának alig van más célja, mint az intenziv városházi munka és ahol a legtöbb kölcsön már hült helyét találja csak a tulajdonképpeni rendeltetésének, mert már jó előre csinálnak adósságokat a bőrére, — ott, ahol a kamatos-kamatok fizetése is sulyos teher s ahol még sohasem ragaszkodtak a kölcsön indokolásául szolgáló beruházási programmhoz: — ott nem jöhet ki más eredmény, mint a deficit, ott nem lehet a háboru véres lepedőjét ráboritani a számok rengetegére.

Minden bajnak és minden háztartási hiánynak egy az oka: Budapestet tulságosan bő ruhába bujtatták. Bele kell még nőni a nagy arányokba és vigyázni kell, hogy — ferde növésben ne találtassék hibásnak a főváros. A husz milliós hiány nem háborus deficit, hanem a deficit háboruja az irreális pénzügyi politika ellen.

Fullánkok

Katonáink

karácsonyi ajándékáról kiván gondoskodni a törzsfőnökök egyesülése, a 36-os választmány. Az eszme nagyon emberséges és nagyon szép, habár a mintát Bécsből kaptuk, mert Bécs város százezer koronát szavazott meg erre a célra. Csakhogy annak a különbségnek, amely a főváros és Bécs pénzügyi helyzete között — Bécs javára — fennáll, a katonák megajándékozásának módjában is mutatkozni kell. Bécs megteheti azt, amit Budapestnek nem szabad megtenni. Budapestnek husz milliós deficitje van és könnyelmü felfogás az, hogy ebbe a deficitbe belefér még egy-két százezer koronás kiadás. A pesti fiukat, akik vérüket áldozzák fel azért, hogy Budapest mennél kevesebb mértékben érezze a háborut, hálás szeretetünknek minden eszközével meg kell ajándékoznunk. De a szükséges pénzt vagy társadalmi uton kell előteremteni, vagy pedig ugy, hogy a hadseregszállitók, akik milliókat nyernek a háborun, nyereségükből juttassanak némi morzsákat a hősöknek is.

A deficit.

a rákhoz hasonlit. De nem az állathoz, amely visszafelé halad állandóan, mert hiszen a deficit mindig nagyobb lesz, egyenes uton törekszik a pénzügyi katasztrófa felé. Ellenben ólyan, mint a rákbetegség, ellepi az összes tagokat, összes szerveket, hiába operálják ki a testből, uj forrásból tör elő. Alattomos, pusztitó nyavalya a deficit, annál sulyosabb, mert azok, akik hivatalból orvosai a bajnak, maguk mondják rezignáltan, hogy nincsen ellenszere, nem lehet a nyakára hágni, ujabb és még ujabb kölcsönökhöz kell folyamodni a deficit sebeinek leragasztására. Aggasztó tünet ez, mert a normális háztartást nem lehet injekciókkal élesztgetni, uj jövedelmekről kell gondoskodni, nem pedig uj kölcsönökről, amelyek végeredményben uj kiadásokat, uj deficitet jelentenek. Az fogja fején találni a szöget és az fogja feltalálni a deficit ellenszerumát, aki rávezeti a fővárost az uj jövedelmi források utjára.

Az autóbusz

problémáját nagyon ügyesen oldotta meg — a háboru. Nagy volt a főváros gondja, mert nemcsak a kocsitipus megválasztása volt bajos, hanem mindenekelőtt azt kellett eldönteni, milyen legyen a rendszer, házi kezelésben valósuljon-e meg az üzem, vagy bérbeadják ezt a jövedelmező üzletet. A háboru alapos munkát végzett e téren. Eldőlt a rendszer kérdése, mert a főváros eltekintett a nemzetközi pályázattól és megkezdte a forgalmat. De eldőlt a kocsitipus kérdése is. Egyedül az aradi autógyár tudott kocsikat szállitani és igy szép lassan beszerzi a főváros az összes kocsikat, megszünik a nagy tülekedés s mire vége lesz a háborunak, azon vesszük észre magunkat, hogy a létszám teljes lesz, a városi üzem forgalomképes. Igaz, hogy a háborunak ez az eredménye kissé költséges, de hiszen a fővárossal még békeidőben sem csinált senkisem rossz üzleteket.

Aranybánya a pincékben.

A könyvkiadók és az Olvasókönyv.

Kicsi nebulóink ártatlanul szorongatják hónuk alatt az Olvasókönyvet, minden tudásnak, minden müvelődésnek szerény megalapozóját. Ahogy az ember a kezébe vesz egy ilyen jámbor müvecskét, oly igénytelennek, oly jelentéktelennek látja a dolgot: pedig sulyos pedagógiai problémák oldódnak meg általa, de amellett — amennyiben az Olvasókönyv a fővárosi iskolákban teljesiti hivatását — hatalmas küzdelem vérfoltjai tapadnak hozzá.

Az Olvasókönyv a könyvkiadók legszebb álmai között szokott szerepelni. Az álmok rózsái évtizedeken át a Dobrovszky és Franke cég termékeny kertjében nyiltak ki. De Dobrovszky Ágost valaha tekintély volt a Sasok között és igy egészen mindegy volt, ha a könyvkiadók mindjárt nem sorozták is az előkelő cégek közé. A Dobrovszkyék kiadásában megjelent Barna-féle olvasókönyv mindig győzött. Mi, akik tudjuk, hogy második, harmadik, tizedik javitott és bővitett kiadásokkal hogyan agyon szokták nyomoritani a szülőket, nem lehetünk mégsem annyira rövidlátók, hogy egy tankönyv életében — amikor a pedagógia rohamlépésekben halad — ne tartsunk matuzsálemi kornak tiz esztendőt. A főváros azonban az Olvasókönyvekre mindig tizesztendős szerződést kötött. Vajjon ki hiszi el, hogy tiz esztendő alatt a pedagógiában nincs haladás? A könyvkiadó uraknak azonban nem szokott imponálni a tudomány haladása és nekik igen fontos volt ez a tiz éves szerződés. Hiszen e tiz évi szükségletet egyszerre lehetett kinyomatni, már pedig mindenki tudja, hogy minél nagyobb az előállitott példányszám, annál kevesebb az előállitási költség.

A Sasok bukása magával hozta Dobrovszky bukását is. Más változások után ma a Singer és Wolfner-cég szállitja a fővárosi elemi iskolák könyveit, de különösen a mindenek koronáját, az Olvasókönyvet is. Most, — a tizéves ciklus már tavaly lejárt, de a háboru miatt egy évvel megtoldották, — ujra pályázatot fog kiirni a főváros. A Singer és Wolfner-céget tartjuk olyan jó üzleti érzékünek, hogy ismét meg fogja nyerni a pályázatot és hisszük, hogy kiváló pedagógiai munkával fog szerepelni. Vannak azonban igen komoly szempontok, amiket ezen az uton kell a közoktási ügyek főintézőinek figyelmébe ajánlani.

Mindenekelőtt el kell mondanunk, milyen kitünő üzlet a tankönyv-üzlet. A. B. C.-ből kell évente a budapesti iskolákban 40—50.000 példány, a második osztályos olvasókönyvből 30—35.000, a harmadik osztályos olvasókönyvből 20—25.000, a negyedik osztályosból 15—20.000, az ötödik-hatodik osztályosból 6—7000 példány.

A könyvkiadók számára a többi tankönyv csak melléküzlet, a fontos az olvasókönyv. Ebből a tizévi szükségletet egyszerre be lehet raktározni. Maga ez is abszurd jelenség, hiszen tiz év alatt egyetlen pedagógiai ujitás mindent fenekestől felforditihat. Tizéves szerződést kötni nem szabad, mert ez a tudományos haladás egyszerü kigunyolása. De ha már a városházán nem volnának hajlandók ilyen szempontokat is respektálni, akkor gon-

doljanak arra, hogy a tiz évre előre és egy füst alatt, jelentékenyen olcsóbb költséggel kinyomatott példányok árának emelkednie nem szabad. Se papirdrágaságról, se háboruról, se egyebekről nem lehet szó ilyen körülmények között. Nem történhetik meg tehát, ami az idén megtörtént, hogy a kiadók fölemelték a tankönyvek árát. Pedig ez az áremelés nem is volt csekély. Az 50 filléren aluli tankönyveknek árát 6 fillérrel, az 50 fillérnél drágábbakat 10 fillérrel, minden megkezdett koronánál ismét 10 fillérrel emelték az árakat. Hogyan engedhette meg a főváros ezt az áremelést, amikor éveken át feküdtek ezek a tankönyvek a pincékben? A háboru alatt nem kellett se uj szedés, se uj papir, se uj nyomás.

Amikor most a főváros eljutott az uj pályázathoz, figyelemmel kell ezekre a szempontokra lenni. Különösen fontos az, hogy hosszu szerződést kötni nem szabad, hiszen háboruban élünk, világok formálódnak ujjá, uj lesz a történelem, uj a földrajz, uj minden, talán még a tankönyvek ára is . . .

Villamosok fuziója.

Százmilliós vasuti kötvénykölcsön.

Ellenőrizhetetlen hirek szerint a polgármester - ugyis, mint a Városi Villamos igazgatóságának elnöke - tárgyalásokat folytat a Közuti Vasut vezetőivel a két villamostársaság fuziójának a dolgában. Bárczy polgármester egy hirlapirókból álló társaság előtt tudomást szerzett a szállongó hirről, amelyet azonban megcáfolt az zal, hogy valóban tárgyalások folytak, de — ugy négy esztendővel ezelőtt.

A fuzió hire tehát legalább is korainak mondható, vagy elkésettnek. Mindazonáltal közelfekvő az a lehtőség, hogy a Városi villamosvasuttal valami történni fog. Nem uj dolog, hogy a Városi részvényvásárlásához füzött remények nem valósultak meg. A főváros jelentékeny összeget fizet rá a részvényekre és a közlekedés irányitása sem az övé, mert hiszen a Közuti a hatalmasabb vállalat. Nyilt titok, hogy a Városi várositását csak első lépésnek tekintették, amely önmagában véve nem volt cél, hanem az az ut, amely a közlekedési vállalatok, jelesül a villamos közlekedés községesitésére vezettek volna. A Közuti részvénytöbbségének megvásárlása benne volt a polgármester programmjában és bizonyos, hogy nem fog megszünni a két vállalat versengése a közgyülésen mindaddig, amig az egységes vezetésnek valamelyik formáját meg nem találják.

Ámde a Közuti megváltásához vezető tranzakcióról ma őrültség volna komolyan beszélni. Arról azonban egészen komolyan szó van, hogy a főváros nagyobb kölcsönt szerezzen ily módon. T. i. az volna a kölcsönszerzésnek egyetlen elképzelhető s megvalósitható módja, hogy a főváros megváltja a két vállalat összes részvényeit s aztán egy nagyobb kölcsönkötvényt szerez azon a cimen, hogy a pénz a villamos vasuti beruházásokra kell, tényleg azonban első sorban a deficit pótlására forditja a pénzt. A terv fantasztikus, de tudjuk, hogy a 158 milliós kölcsön beruházási programmjában szerepelt pl. a Magyar Villamossági r.-t. megváltása és a szükséges 22 milliót mégis más célokra használták fel. Ebből az következik, hogy a városházán kész örömmel kapnak minden terv után, amely ujabb pénzszerzéssel kecsegtet.

Életre kelt a Népopera

Opera, operette és koncert előadások

A Népopera a főváros bolygó hitsorsosa. Megy, mendegél, minden ág megtépi és nem tud révbe érni. Most olyan állomáshoz ért, ahol legalább kiheverheti a fáradalmakat, megpihenhet, uj erőhöz juthat és időt nyerhet a végleges rendezéshez. Lehet gunyosan és lehet fölényes cinizmussal beszélni a változásról, de tény, hogy a mostani viszonyok között más megoldás nincsen, mint az, hogy a főváros maga igyekezzék gondoskodni a Népopera sorsáról és megközelliteni azokat a célokat, amelyeket a szinház alapitásához füztek.

Hogy áll a helyzet tulajdonképen? Az alapitók elvesztették a pénzüket, nem birják anyagi erővel. A konzorcium, amely a bérlők helyébe lépett, megugrott, elvesztette a kedvét, visszalépett és nem maradt utána más, mint egy nagy pör a letett kaucióért. A Népopera terheit fizetni kellett és fedezet nem volt rá; itt tehát feltétlenül tenni kellett valamit. Ha tovább hagyják folyni az ügyeket, kihasználatlanul áll a hatalmas épület a Tisza Kálmán-téren. Ez a megoldás, amelynek szerzője Márkus Jenő dr. tanácsnok, legalább reményt nyujt a kibontakozásra. A főváros egyetlen egy fillért nem fektet a vállalkozásba, ami fölöttébb megnyugtató. Egyetlenegy uj állást sem szerveznek, egyetlenegy embert sem alkalmaznak. A vezetés, intézkedés terhe Márkus Jenő dr. tanácsnokra hárul, aki természetesen a legnagyobb önzetlenséggel, dijtalanul vállalta a munkát. Márkus tanácsnok köti meg a szerződéseket a szinházakkal és koncertrendezőkkel. Szerződést kötött már eddig is a Vigszinházzal, a filharmonikusokkal és befejezés előtt állnak azok a tárgyalások, amelyeket Majovszky Pál miniszteri osztálytanácsossal folytat s amelyek azt fogják eredményezni, hogy az Operaház személyzete — beleértve a zenekart is — hetenkint kétszer fog előadást tartani a Népoperában.

Sem a szinházak, sem a filharmonikusok nem kapnak fixumot. Ők egyszerüen áthozzák a Népoperába egész társulatukat s a főváros rendelkezésükre bocsátja a szinházat. A bevételeket megosztják, tehát a fővárosnak egyetlenegy fillérnyi rizikója sincsen és amellett naponta több vagy kevesebb, de mindenesetre tiszta haszonként, talált pénzként jelentkező bevételhez jut. Ezt a bevételt teljes összegében a hitelezők kielégitésére, a Népopera terheinek törlesztésére forditja. Jól jár tehát a publikum, a mely ujabb szórakozóhelyhez jut, jól járnak tehát a hitelezők, akik pénzt kapnak, jól járnak a szinészek, müvészek, akiknek alkalmuk lesz külön keresetre és ami a fő, jól jár a város, mert

Egy választás története.

Az ujvárosháza folyosóján éktelen korteskedés. — Követválasztás? — kérdi egy jámbor vidéki. — Csak annyiban, hogy a jelöltek minden követ megmozgattak. Egyébként tanácsnokokat választanak, számszerint tizenhatot.

Félnégykor indult meg a választási aktus és pedig a következőképpen. Egy városi szolga kezébe négyszáz szavazólapot nyomtak. Nádor Lajos, a legkisebb józsefvárosi atya, sassszemeivel végigfut a listán és megállapitja, — hogy a Józsefváros jelöltjének neve nem szerepel rajta. — Ez vért kiván, mondja Nádor Lajos és mint a kánya az ártatlan bogárra, rácsap a szolgára. Ebből aztán megszületik az első affér, mire az elnök, ősz Szabó János, megnyitottnak jelenti ki a választási aktust. — Egyre-másra érkeznek a választók. Hoffmann Mihály, a király tanácsosa, önmagát igyekszik kapacitálni. — Éljen Bukovszky! — kiáltja. — Szeretem a Hajnalt! — szól a derék Sümegi Vilmos, — amivel enyhe célzás történik a „Vakolj magyar m. sz." tagjainak csoportos felvonulására.

*

Hajdu Marcell áll a másik front élén. Sztankovits pozicióját szilárditja. Rá is mordul egy türelmetlen Bukovszky-pártira, de az ellenkortes nagy flegmával dünnyögi: — Majd bolond leszek egy vivóbajnokkal kikezdeni. Azért a pénzért inkább a doberdói fensikra megyek. — Mikor indul? — évődnek a hőssel. — Nem tudom, válaszolja, meg kell kérdezni Marx János bizottsági tagtársamtól, mikor indul a legközelebbi vonat Doberdóba. Éppen akkor érkezik Ráth Péter. — Méltóságos uram, mikor indul . . . — Rögtön indulok, vág közbe Ráth, csak leszavazok Miklós Elemérre.

*

Igy kergeti az egyik Miklós-párti a másik Bukovszky-pártit. Közben Szabó József kezd dolgozni és fogadkozik, hogy Schmellhegger Árpádnak legalább ötven szavazatot szerez. Ezuttal alaposan tévedett Szabó: Schmellhegger 83 szavazatot kapott. Egy későbbi kor fogja eldönteni, hogy a választásnak ez a legszenzációsabb eredménye Schmellheggernek, vagy Szabó Józsefnek a tehetségét bizonyitja-e?

Dülnek a szavazók és szavazatok és Rácz Dezső, a Miklós-párt vezérkari főnöke, hol hizik, hol meg soványodik. Ehrlich bácsi gondosan preparálja a báránykáit. Azt mondja: —

— Miklós is egy kitünő ember, Sztankovits is, und auch der Bukovszky ist ein anständiger Mensch. Szavazzon maga mind a háromra! . . .

*

Demjén Gézának nincsenek kortesei. Nincs is szüksége rájuk. Őt mindenki szereti, tiszteli, becsüli, ezenfelül pedig — mindenki rászavaz. Háromszázhuszonnyolc városatya közül 275 adta Demjénre a szavazatát. Az eredmény annyira biztos volt, hogy Demjén Géza hivei már négy órakor helyet foglaltak a büffében és nyugodtan kávéztak.

Bárczy polgármester ezenközben fogadást köt Biró Henrikkel. Száz havannába fogadnak. A polgármester azt mondja, Bukovszky fog győzni, Biró pedig Miklósban bizik. Meg is indokolja a polgármester, hogy miért fogad. — Az egyszeri hitsorsos üzletet akart kötni a korcsmában. Az alkudozás sokáig tartott és közben sok bor fogyott. A végén az üzlet meghiusult, de legalább a bor volt jó. — Diktumfaktum: közben Bukovszkyt megválasztották, de legalább — enyhe rekompenzáció! — a száz havanna marad meg.

*

Rendes közgyülés is volt és rendes tárgysorozat is. Horváth Lipót éppen a budai alagut vámja ellen interpellál, amikor a Lipótváros padsoraiból Linczer Imre a bejárat felé törekszik.

— Szervusz Ernő! — mondja és a következő pillanatban apósi csókkal üdvözli a kedves, szimpátikus Bródy Ernőt, aki némileg megrokkanva, de mellén a signum laudissal érkezett haza a harctérről.

*

Este nyolckor hirdeti ki a polgármester a választás eredményét. Küldöttség hozza a megválasztottakat. Köralakban foglalnak helyet az elnöki emelvény előtt és nagy meghatottsággal hallgatják a polgármester és az árvaszéki elnök párbeszédét. Csak három emberen nem látszik semmi meghatottság. Harrer, Márkus és Wildner tanácsnokok csöndesen mosolyognak; önékik nem jelent kitüntetést a választás, ők természetes dolognak tartják, hogy ismét tanácsnokok. Lelki szemeik előtt már más választás lebeg. Alpolgármesterek . . . polgármester . . .

*

A tanács nivóját tehát sikerült emelni: Bukovszky Viktorból tanácsnok lett. Azt mondja a közgyülésnek egyik legtekintélyesebb tagja:

— Husz és egynéhány évig ült a hivatalában Bukovszky. Ült, ült és várt. Most végre kivárta a tanácsnoki állást. Győzött tehát — az ülőke.

*

— Gratulálok, polgármester ur, mondja egy ujságiró. — Ugyan mihez? — Egy gonddal kevesebb. Nem kell törni a fejét polgármester urnak, hová tegye Bukovszky Viktort.

— Hogy, hogy?

— Ugy gondolom, hogy az uj tanácsnok urat csakis a jogi ügyosztálynak lehet az élére állitani.

— Mond valamit — szól Bárczy és nevet. Ő már a választás előtti napon sejtette az eredményt. Szerdán délelőtt át is adta már Márher tanácsnoknak az uj beosztást és ebben Bukovszky tényleg a jogügyi osztály élén szerepelt . . .

hasznositani tudja ezt a szerencsétlen szinházat és igy legalább reménye van arra, hogy minden áldozat nélkül szabaduljon a terhektől, amelyek végeredményen mégis csak őt nyomták.

Elég volt a husinségből!

A főváros huskereskedelmi részvénytársasága.

Budapest élelmiszerellátása körül nagy harc fejlődött ki. Nem abban az irányban, hogy miképpen lehetne a főváros lakosságát jó és olcsó élelmiszerekkel ellátni, hanem hogy kié legyen, melyik érdekeltségé a z ü z l e t. Az utolsó pillanatban felfordult az a terv, amelyről mult heti számunkban irtunk s amely a M a g y a r É l e l m i s z e r s z á l l i t ó r. t. érdekeltségének juttatott volna döntő szerepet a főváros élelmiszerellátásánál. A városházán ugy határoztak, hogy minden külső támogatástól, bankbefolyástól mentesen igyekeznek megoldani a problémának legalább a h u s r a é s z s i r r a vonatkozó részét.

A V á s á r p é n z t á r r. t. tudvalévőleg a főváros alapitása, a részvények 78 százaléka a főváros tulajdonában van. Most ebből a községi üzemből uj vállalkozás nő ki, a H u s k e r e s k e d e l m i r. t. Az alapitás ellen többféle szempontból emelhető kifogás. Elsősorban hibáztatnunk kell az illetékes tényezőket, hogy a háborunak tizennyolcadik hónapjában jutott csak az eszükbe a főváros husellátásának biztositása. A második kifogás, hogy voltaképpen nem is volt szükség uj alapitásra, részvénytársasági formára, mert hiszen a Vásárpénztár egyszerü alapszabálymódositással segithetett volna azon, hogy mindeddig csak husbizományos volt. Sulyos aggodalmaink vannak a házi kezelés rendszerének ujabb térfoglalása ellen, mert a magánkereskedelem, a tisztességes husipar tendenciózus megfojtását látjuk benne.

A Vásárpénztár eddigelé csak azt mutatta meg, hogy kitünő üzleti vállalkozás, de a köznek édes-kevés haszna volt belőle. Elvárjuk, hogy ezentul legalább az önállósitott fiókágazata, a Huskereskedelmi r. t. fogja vállalni ezt a kötelességet és nem dus tantiémekre, magas osztalékokra fog dolgozni, hanem a k ö z v e t i t ő i n y e r e s é g k i k ü s z ö b ö l é s é v e l — ez a bevallott célja a vállalkozásnak — jó, olcsó és kellő mennyiségü hushoz és zsirhoz fogja juttatni a főváros közönségét.

Nincsen adóárverés

Nem működik az adóprés.

A város sok hivatala között van egy, amelynek működéséről a háboru kitörése óta nem hallunk semmit, itt most szünetel a munka, azonban nincs senki Budapesten, akinek kifogása lenne a hivatal tétlensége ellen. A városnak ez az intézménye nemrég költözött el a központi városházáról a Csokonai-utcai régi iskolába, abba a nagy udvarba, ahol nemrég még a galiciai menekültek vették fel a segélypénzeiket. Hivatalos nevén, mint *„székesfővárosi árverési csarnok"* szerepel, azonban ma nem egyéb, mint egy beraktározási vállalat, ahol ócska rézbutorok, zongorák, képek, homályos üvegü tolletszekrények várják türelmesen, amig jelentkezik értük a gazdájuk.

Ma nincs semmi forgalom az árverési csarnokban, ahol *a háboru kitörése óta nem licitálták el egyetlen adóhátralékos holmiját sem,* ahová még csak be sem szállitottak semmit és az a pár butordarab, ami ott van, még a háboru előtt került a régi raktárakba. Csönd és nyugalom van a hivatali szobákban, az intézmény vezetője, *Csukás* Károly ugyancsak meglepődött, amikor beléptünk hozzá. Régi ivásu magyar ember, hosszuszárú pipával, magyaros szabásu zsinóros ruhájában egész napon unatkozik, de kétségkivül örül is annak, hogy nem kell megüttetni a dobot a más emberek kedves holmija fölött.

Jókedvüen meséli, hogy nem volt árverés, nem volt beszállitás hosszu hónapok óta már, pedig a háboru előtt ugyancsak nagy volt a hivatal munkája és forgalma. Ekkor havonkint 25—30.000 korona ára holmit szállitottak be a kerületi adószámviteli osztályok a raktárba, ennek a felét elárverezték és minden héten kétszer, kedden és pénteken megpergették az árverési dobot a régi helyiségben. Hatalmas stráfkocsik napjában többször is hozták a holmit, azokat a bizonyos utolsó párnákat, amelyek azonban az uj végrehajtási törvény életbeléptetése óta már csak lámpa, óra, divány, piperetükör alakjában kerültek ide. A készpénzforgalom is kitett minden hónapban 4—5000 koronhát, de ennek az állapotnak vége, a háboru óta mindössze három sebesült katona kereste fel a hivatalt, ezek a harctérről jöttek és régen, a háboru előtt ide cipelt holmijukat váltották ki.

— Ma humánus a hatóság — mondotta — nem bántja az adósokat, a nagy urak is tudják, hogy milyen drága ma a megélhetés. Meg azután bajos is lenne ide hozni most a lefoglalt holmit. Nincs fuvaros, nincs fuvar, az adóvégrehajtók is el vannak foglalva, nem végrehajtással, hanem ők végzik a segélypénzek adminisztrációs munkáját.

Megmutatta azután a raktárakat. A három teremből egyik üres, a másik kettő sincsen tele. Mintegy 10.000 korona becsértékü holmi van itt, a tényleges értékük azonban nem igen lehet több 2—3000 koronánál. A falakon téli tájképek, pár gipszszobor, plüssel bevont ottomán, márványlapu éjjeli szekrények unatkoznak. A hivatal nem licitáltatja el őket. Majd visszakerülnek a gazdájukhoz, ha pedig nem, hát ráérnek az árveréssel háboru után is.

Egyelőre ne legyen gondja senkinek az adó miatt...

Események

A cimzetes segédfogalmazók panasza.

(Levél a szerkesztőhöz.) A tisztujitás után betöltendő állások aktuálissá teszik, hogy mi, a fogalmazói karnak szégyenletesen megfizetett tagjai, cimzetes (ideiglenes) segédfogalmazók a sajtó nyilvánosságát keressük és sérelmeinket előadjuk. A munkakörünk azonos a fogalmazókéivel, doktori diplománk van, de a fizetésünk kisebb, mint a fővárosi utcaseprőké. Sérelmeink között, amelyeknek fájdalmas voltát a polgármester ur is be fogja látni, ott van többek között az is, hogy r ngsorunkat nem szolgálati éveink száma, hanem a polgármester által megállapitott fizetésünk határozza meg. Ebből a szempontból az a vágyunk, hog a valóságos segédfogalmazói, illetve fogalmazói állással járó, a létminimumnak is alig megfelelő csekély fizetést lehetőleg mindenki egyforma szolgálati idő alatt érje el. A polgármester urnak módjában volna egy év alatt is megállapitani, ki használható erő és ki nem. Egy év után is el lehet bocsátani az alkalmatlanokat, nem szükséges a szellemi proletariátust a városházán tenyészteni. — Reméljük, hogy a sok cimzetes segédfogalmazó közül azok, akik hosszu évek óta szolgálják a fővárost, a tanács jóindulatából végre valóságos segédfogalmazókká lesznek. *Több cimzetes segédfogalmazó.*

A kötszer-üzem helyiségbérlete.

A községi müszerüzem ujonnan alakitott szakbizottsága mult héten tartott ülésében foglalkozott azzal az előterjesztéssel, hogy az üzem számára 23.000 korona bérért, öt esztendőre kibéreljenek egy épületet, amelyben eddig egy nyomda volt. A bérleti szerződés értelmében a főváros 500.000 koronáért meg is vásárolhatja a kibérelt házat. A bizottság az előterjesztést elfogadta. Rendkivül érdekes és tanulságos adatokkal szolgált ez alkalommal *Buzay* tanácsnok. Elmondta, mi kényszeritette a fővárost az üzem létesitésére. Magyarországon — ugymond — az orvos-sebészi müszerészet tulajdonképpen nem egyéb, egyszerü közvetitésnél. Nálunk müszereket és betegápolási cikkeket alig gyártanak, kevés kivétellel mind a külföldről importálják. Amidőn már most a helyi müszerész cégek számláit a szállitott cikkeket, a tulajdonképen előállító külföldi gyárosoktól bekért ajánlatok és árjegyzékek tételeivel összehasonlitották, *megállapitást nyert, hogy a helybeli szállitók árai lényegesen nagyobbak, mint amennyire a beszerzési és egyéb költségekhez a normális kereskedői haszon hozzászámitása mellett igényük lehetett. Az ártöbblet általán a gyári árnak 75—500 százaléka között mozgott.* Az üzem folyó évi kiadásainak az összege eddig 1,104.000 korona, a bevétel pedig 2,103.000 korona. A raktáron levő cikkek értéke becslés szerint körülbelül 1,400.000 koronát tesz ki. *Az üzem folyó évi tiszta nyeresége körülbelül 300.000 koronára várható.*

Városbiró városatyák.

A közgyülés legközelebb választja meg a városbirókat. A tiz állásra 14 pályázó jelentkezett. Közöttük három városatya: *Szolnoky* László, *Melkó* Bertalan és *Brodesser* János. A VIII. kerületi városbirói állásra pályázott *Spolarits* György is, az állatkerti vendéglő bérlője.

A költségvetés tárgyalása.

A főváros jövő évi kölségelőirányzatának tárgyalását pénteken kezdi meg a pénzügyi bizottság. A közgyülés elé alkalmasint csak a január 5-iki közgyülésen kerül az előterjesztés. Ugyanakkor ejtik meg a tiszti alügyészek választását is.

Miklós Elemér uj beosztása.

Miklós Elemért, aki fiatal kora dacára 149 szavazatot kapott a tanácsnoki állásra, valószinüleg már legközelebb a közjótékonysági ügyosztályba helyezi át a polgármester. Uj minőségében Miklósnak teljesen önálló hatásköre lesz.

Mikszáth Almanach 1916-ra.

Az öreg latin közmondásra, amely szerint inter arma silent Musae — alaposan rácáfolt az idei Mikszáth Almanach, amely az idén is *Herceg* Ferenc szerkesztésében és előszavával jelent meg *Singer és Wolfner* kiadásában. A háborus belletrisztikából sem volt nehezebb szinpompás drágaköveket bányászni. A régi nevek régi fényben csillognak, felvonulnak az idén is *Nagy* Endre, *Szini* Gyula, *Rákosi* Viktor, *Pekár* Gyula, *Krudy* Gyula, *Malonyay* Dezső, *Szomaházy* István, *Csávossy* István, *Biró* Lajos és *Lovik* Károly. Külön érdekessége az idén az Almanachnak, hogy a szövetséges novella-irodalom is érdekesen van benne képviselve.

Háborus irások.

A háborus irodalom máris népszerüvé és megbecsültté tette *Földes* Artur dr. nevét, legujabb könyve, a *Háborus irások,* pedig ismét komoly sikert jelent számára. A változatosság, hogy témáit megválogatja, a multnak és jövőnek a háboru perspekivájába való ügyes, elmés beállitása különös értéke ennek a könyvnek. Előadásának vonzó mivolta, mondanivalóinak érdekessége a háboru napjain tul is biztos értéket állapitanak meg Földes dr. uj könyve számára.

Benkő bank.

Csak egy levelezőlapot irjon a *Benkő Bank Részvénytársaságnak* Budapest, Andrássy-ut 60. és postafordultával megkapja ingyen, gyönyörü kivitelben, litografálva a magyar és szövetséges seregek zászlóit.

HUNGÁRIA

KÖTVENYEK

a legelőnyösebbek

élet-, tüz-, baleset-, szavatossági-, betöréses lopás elleni, üveg-, jég és állat-

BIZTOSITÁSOKNÁL.

Felvilágositásokkal, prospektusokkal és dijajánlattal szivesen szolgál a

HUNGÁRIA

Általános BIZTOSITÓ Részvénytársaság

igazgatósága: Budapest, VII., Károly-körut 3. sz.

és a társaság képviselőségei az ország minden részében

Telefon 153-98, 2-11, 2-12. Kartellen kivül.

Összes biztonsági alapok . 23.720.000 korona

Részvénytőke . . . . . 6,000.000 korona

Fogak szájpadlás és gyökéreltávolitás nélkül, 10 évi jótállással. Aranykoronák és aranyhidakat legujabb amerikai módszer szerint készit:

GrossmannSimon áll. vizsg. fogtechn.

Fogorvos: Dr. Káli H. P.

Budapest, Erzsébet-körut 50 I.

Foghuzás teljesen fájdalommentesen. Tartós fogtömést Mérsékelt árak. Vidékiek 24 óra alatt ielégittetnek.

A TŐKE

Weisskirchner.

Különös volt az a nyilatkozat, melyben Bécs város polgármestere, a közélelmezési viszonyokról és ezzel kapcsolatban Magyarország és Ausztria gazdasági kapcsolatairól megemlékezett. Különös és jellemző. Az excellenciás városkormányzó azzal kezdte, hogy ő nem akar a magyar kormánynak szemrehányást tenni. De azért minden szava sulyos szemrehányás volt. Azt a vádat hangoztatta teljes éllel, hogy Magyarország nem teljesiti kötelességét az osztrák polgári lakossággal szemben, nem ad elég élelmet. Valahogy azt lehetett kivenni a szavaiból, hogy mi itt Budapesten és Magyarországon lukullusi bőségben élünk, a mig Bécs lakossága nélkülözni kénytelen.

Igazán felesleges a bécsi polgármesterrel vitatkozni. Teljesen tisztában van ő a magyarországi állapotokkal és közélelmezési bajokkal. És ha Bécs város lakosságát bizonyos irigységgel töltötte el, hogy Budapesten eddig legalább zsömlét lehetett apritani a kávéba, hát most már megvigasztalódhatik. December 10-ike után még ez a különbség is megszünik. De hát ez se fontos. Az igazság az, hogy Bécs város lakossága épen olyan elégedetlen a hatóság közélelmezési politikájával, mint a miénk. De a bécsi hatóságnak meg van az az előnye, hogy ő Magyarországot okolhatja, és a bécsi közönség bosszuságát Magyarország ellen irányithatja. Ez taktikának kényelmes, és a mi polgármesterünk kétségkivül irigyli is érte bécsi kollégáját.

Ám ha csak ennyiben maradna a dolog, talán belenyugodnánk. Kissé különösnek találjuk ugyan, hogy még ebben az időben is a bécsiek régi kedvenc szokásukat fujják és az angol blokád helyett minket szidnak, de hát ha nekik kedvük telik ebben a megszokott szórakozásban, mi nem igen zavarjuk őket. Ám vannak ennek a nyilatkozatnak igen különös akkordjai, melyekből kiérezzük a jövő kiegyezési harcok zavaros zenéjének motivumát. Nem szabad elfeledni ugyanis, hogy Weisskirchner dr. nem csak Bécs város polgármestere, de vezető embere Ausztria legbefolyásosabb politikai pártjának, a keresztényszociálista pártnak is. Weisskirchner csodálkozva fedezi fel, hogy Ausztria és Magyarország közös védelmi terület, de nem közös gazdasági terület. Itt azonban az a csodálatos, hogy ő ezt csak most fedezi fel. Hiszen ha jól emlékezünk, ő kereskedelmi miniszter volt a legutóbbi kiegyezési tárgyaláson és aláirta azt a szerződést, mellyel Ausztria és Magyarország a kölcsönös kereskedelmi viszonyokat szabályozta. Ezt a szerződést már akkor két gazdaságilag független állam kötötte egymással. Akkor belenyugodott ebbe Weisskirchner dr., sőt ezt a saját aláirásával is megerősitette. Hát miért csodálkozik most? A közös védelem még nem jelent gazdasági egységet, hiszen Németország, sőt Bulgária és Törökország is közös védelmi terület, anélkül, hogy közös gazdasági terület is volna. A dolgokat nagyon veszedelmes most összezavarni. „Man merkt die Absicht und man wird verstimmt." Pedig mi most nem érünk rá az ilyen belső természetü lehangoltságokra. Nekünk erőseknek és lélekeseknek kell lennünk.

DÁN TESTVÉREK
Cs. és kir. udvari szücsök
V., DOHOTTYA-UTCA 5—7. SZ.
(Hitelbank palota)

Az idegen tőke.

A földgázról és egyebekről.

A képviselőház előtt már tárgyalásra készen fekszik a pénzügyminiszter jelentése a földgáz értékesitéséről. Ha az országgyülés tudomásul veszi a jelentést, megalakul a *Magyar Földgáz Részvénytársaság*, melynek megalapitója a *Deutsche Bank* vezetése alatt álló pénzcsoport. Ismeretes az a kedvetlenség, melyet ez a tranzakció a magyar közgazdasági és politikai körökben okozott. Az országgyülés a kormány javaslatára öt év előtt törvényt hozott, mellyel az erdélyi földgázforrásokat állami tulajdonba vette. A cél az volt, hogy az állam intézze ennek a megmérhetetlen kincset jelentő világitó-, fütő- és hajtó-erőforrásnak az elosztását és felhasználását, hogy ezek az erők kizárólag az ország közgazdasági fellendülésére, az általános jólétnek emelésére szolgáljanak. Az volt a terv és a cél, hogy a földgáz az állam pénzügyeit, az ország iparát, a városok fejlődését szolgálja, de magánvállalkozás, magánintézkedés ne lépjen az állam és a földgázt felhasználó üzemek közé és ne szedjen felesleges hasznot és vámokat.

Már most tegyünk egy helyes megkülönböztetést. A kérdés helyes és az állami és közérdeknek legmegfelelőbb megoldása az lett volna, hogy az állam maga épitse meg a földgáz kiaknázására és elvezetésére szolgáló telepeket és maga bocsássa a földgázt az ipartelepek és városok rendelkezésére épen ugy, mint ahogy maga épiti meg a vasutakat és maga szabályozza a folyókat a hajózás és árvizveszedelem céljaira. Sajnálatos, hogy nem igy tette, hogy a magánvállalkozás közvetitéséhez fordult. Pedig volt hozzá elég pénze és ereje. Müszaki tudás és hozzáértés is van annyi Magyarországon, hogy a kormánynak nem kell magánvállalkozók drága és önző közvetitését igénybe venni. Ha ezekből a szempontokból birálják a kormány elhatározását, ugy azt minden pontban értjük és helyeseljük. De bizonyos oldalról azért támadják a kormányt, mert német pénzcsoportra bizta a Magyar Földgáz Részvénytársaság megalapitását. Miért nem magyar bankok kapják ezt az üzletet, miért a Deutsche Bank vezet és nem a magyar tőke? Hát ezek a szemrehányások már igazságtalanok. Öt esztendeje tárgyal a kormány különböző magyar pénzcsoportokkal: vegyék már végre kezükbe a parlagon heverő földgázt. De az a „tőke", amely „magyarnak" mondja magát, azon a cimen, hogy budapesti nagybankok kezelik, most sem tagadta meg magát, — Kicsinyeskedett, habozott, huzta-halasztotta a dolgot. Apróbb dolgokra vállalkozott ugyan busás nyereség fejében, de nagyobb arányu vállalkozásra, olyanra, amelyben tervszerüség és koncepció is van, nem volt kapható. Most, hogy az üzlet készen van, mert a Deutsche Bank csinálta, sopánkodik és szeretne benne részesedni, miután már a rizikót más vállalla és más viseli. Hát ez a sopánkodás, amilyen mulatságos, annyira közömbös is a magyar közgazdasági érdekek szempontjából. Ez a régi nóta, mely Magyarországon mindig uj marad. Ha az állam kőszénbányákat vásárol, mert a magánvállalkozás sem maga nem termel eleget, sem másokat nem enged termelni: sopánkodnak az állam konkurrenciája miatt. Az állami vasmüvek ellen állandó a panasz, hogy sérti az „adófizető" magánvállalkozás érdekeit. De ők maguk nem alkotnak és nem vállalkoznak és igy akarnak elmarni minden uj vállalkozást. A földgáztól is elkésték és most csak azért siránkoznak, hogy kapjanak több hasznot és részesedést, amikor ez már nem jár kockázattal.

Háborus valutaüzletek.

Ismeretes, hogy az oroszok kiverése után a felsőmagyarországi, főként pedig az eperjesi *(Eperjesi bankegyesület)*, kassai *(Leszámitolóbank fiókja)* és a máramarossziget *(Máramarosi tkptár)* pénzintézeteknél a lakosság jelentékeny összegü rubelt váltott be, amely üzleten az emlitett városok intézetei szépen kerestek. Most, hogy a hadi operációk szinhelye a délvidékre tolódott, természetesen a délvidéki, valamint a Belgrádban dolgozó intézeteknél a fentiekhez hasonló jelenségek tapasztalhatók. Nyilvánvaló, hogy a délvidéki intézetek valutaüzlete nagyobb dimenziót ölt, mert tudvalevő dolog, hogy a márkát a délvidéki és a szerb lakosság megállapitott árfolyamon, rendes fizetési eszköz gyanánt köteles elfogadni és miután a németek déli hadereje a vásárolt élelmicikkek és egyéb áruk értékét márkával egyenliti ki, a temesvári, brassói, ujvidéki, belgrádi és a valjevói intézeteknek most több millió márkavalutát adnak el. Jellemző, hogy a bolgár-szerb háboru kitörésekor a bolgár leva is forgalomba került, holott ismeretes, hogy a bolgár-szerb háboru előtt leva a budapesti intézetekben egyáltalán nem volt kapható, mig most a délvidéki intézetek naponta több ezer értékü levat küldenek Budapestre. Érdekes, hogy a szerb lakosság részint Ujvidéken, részint Temesvárott, az *Ujvidéki takarékpénztárnál*, illetve a *Délmagyarországi leszámitolóbanknál* szerb bankjegyeket és ezüst dinárt akart értékesiteni. A bankjegyek beváltását az emlitett intézetek megtagadták, mig az ezüst dinárokat a fémérték alapján 50—60 százalékos ázsió leütésével váltották be. Egyébként a szerb lakosság nemcsak bankjegyeket és ércpénzeket akar készpénzzé tenni, hanem különféle szerb állami és magán kibocsátásokat is. Természetesen a délvidéki és a belgrádi intézetek a szerb kibocsátásokra egyáltalán nem adnak előleget, mert Szerbia mai helyzete kizárja a lehetőségét annak, hogy a papir értékét az intézet vezetősége megitélhesse. A helyzet egyelőre az, hogy a belgrádi affiliáltjaink, még az üzemben lévő vállalatok emissióit sem fogadják el lombardképes papir gyanánt.

Ellenségek és barátok.

A „Hamburger Fremdenblatt" egyik utóbbi számában kimutatást közöl az amerikai gyárakról, amelyek ellenségeinknek hadiszereket szállitanak. Ezek a vállalatok nagy részben nincsenek velünk közvetlen összeköttetésben, tehát nem érdekelnek bennünket. De találtunk köztük két céget, ezek Magyarországgal is üzleti összeköttetést tartanak fenn. Az egyik a newyorki *Oliver irógépgyár*, amely srapnell-gyutacsokat szállit Angliának. Ennek a cégnek Budapesten is van elárusitó telepe és a gépeket, ugy tudjuk, közhivatalokban is használják. A *Werner és Pfleiderer* cég német eredetü, de Sagniew-ben, Michigan államban is van gyára. Békés időkben kenyérgyárakat rendez be, most lőpor-keverő gépekkel kedveskedik ellenségeinknek. A Werner és Pfleiderer cégnek Budapest székesfőváros is üzletfele, ők rendezték be a kenyérgyárat. Érdemes az ilyen ellenséges érzületü gyárak neveit megjegyezni, hogy majdan a békés időkben felháborító eljárásukat számon kérhessük. Viszont azonban meg kell emlékezni azokról a vállalatokról is, amelyek a rendkivüli haszonért nem áldozák fel a kereskedői tisztességet és nem pártoltak át ellenségeinkhez. Nem szállitanak az ántántnak és a megrendelést visszautasitották: a *Remington irógépgyár* (nem tévesztendő össze a Remington fegyvergyárral), a newyorki *Singer varrógépgyár r. t.* és a daytoni *American Cash Register*. E három gyár Magyarországon is dolgozik, érdemük, hogy a háboruban megőrizték semlegességüket.

Gazdát cserélt malom-részvények.

Mintegy négy évvel ezelőtt a *Pesti Magyar Kereskedelmi Bank* malomérdekeltségéhez akarta csatolni a *Borsod-miskolci gőzmalom részvénytársaságot*. A tranzakció sikere érdekében az akkor 4 millió alaptőkével rendelkező, 20.000 darab 200 kor. névértékü részvényből meg is szerzett 2500 darabot. A részvények további vásárlását azonban a Kereskedelmi Bank beszüntette, mert a Borsod-miskolci gőzmalom fuzionált a debreceni István-gőzmalommal, amely a *Hazai Bank*, illetve a *Deutsch Ig. fiai* cég malomcsoportjához tartozott. Ez alkalommal az egyesitett malmok cégét: *Borsod-miskolci és debreceni István-gőzmalom r.-t.*-ra változtatták és az alaptőkét fölemelték 5,200.000 koronára, felosztva 26.000 darab részvényre. Ehhez a malomcsoporthoz tartoznak a miskolci és a debreceni malmokon kivül: a losonci, hatvani, nagysárosi, csányi, iglói és a szegi gőzmalmok. Értesülésünk szerint a napokban a Kereskedelmi bank tárcájában volt 2500 darab részvény gazdát cserélt: jóval a tőzsdei árfolyamon, tehát 800 koronán felül megvette egy konzorcium, amely a Borsod-miskolci malom igazgatóságának tagjaiból alakult. A malom üzletmenetéről igen kedvező hireket terjesztenek és a jövő évi osztalék-szelvényt a tőzsdén 37 koronával vásárolják, holott a tavalyi osztalék csak 33 korona volt.

Gyufagyárak egyesülése.

A *Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság* vezetése alatt álló érdekeltség, mely a szegedi, temesvári, budafoki és győri gyufagyári részvények többségét birja, elhatározta, hogy az ügyvitel egyszerüsitése és a részvénytársasági költségeknek ezzel együttjáró csökkentése céljából a négy vállalatot egy részvénytársággá egyesiti. Az ezen egyesitést elhatározó közgyüléseket az egyes vállalatok még ez év folyamán fogják megtartani. Az egyesitett gyufagyárak uj cége

„Szikra" Magyar Gyujtógyárak Részvénytársaság lesz Budapest székhellyel, 2,000.000 kor. alaptőkével.

A Polgári serfőző közgyülése.

A *Kőbányai Polgári Serfőző Részvénytársaság* december 2-án tartotta huszonharmadik évi rendes közgyülését. — Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentéseit a közgyülés tudomásul vette és elhatározta, hogy a 22. számu részvényszelvényeket december 3-tól kezdve 22 koronával váltja be. — A szelvényeket beváltja a társaság pénztárán kivül a *Magyar Általános Hitelbank*, a *Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank*, az *Angol-osztrák bank* budapesti fióktelepe, továbbá a K. k .priv. oest. *Kreditanstalt* für Handel & Gewerbe Bécsben. — Az igazgatóságba dr. wellenstein *Weiss* Gusztáv, a felügyelő-bizottságba alsóterényi *Auer* Róbert, *Frankl* Aladár, *Havas* Emil és *Mendl* Gyula ujból megválasztattak. Megemlitendőnek és követendő példának tartjuk, hogy a Kőbányai Polgári Serfőző R.-T. a mult évben 812.132,50 korona tiszta nyereség mellett 268.204,98 koronát áldozott hadi támogatások céljára.

Szardinia-behozatal.

Értesülésünk szerint a *Forgalmi bank*, amely a magyar élelmiszer piacon számottevő szerephez jutott, ujabban norvég szardinia behozatalával foglalkozik. Tekintettel a szardinia árak 200—250 százalékos emelkedésére, a Forgalmi bank mostani üzletét tetemes nyereséggel fogja realizálni.

A dalmát vasut épitése.

Az Ogulin—Knin közti vasut második vonalszakasza Plaske—Vrhovina között nagyobbrészt elkészült. Csak a középső részen van egy körülbelül 14 kilométer hosszu szakasz, melyet a váratlanul fellépett terepnehézségek miatt kiépiteni nem tudtak. Most — mint *Az Ujság* jelenti — az épitkezést, bár kisebb erővel, a nagy nehézségek dacára is folytatják.

A Fabank jubileuma.

A *Magyar Fakereskedők Hitelintézete R.-T.* a napokban töltötte be fennállásának tiz esztendejét. Ez alkalommal a tisztviselői kar *Ehrenfeld* Mór cégvezető vezetése mellett lelkesen üdvözölte *Fuchs* Aladárt, az intézet vezérigazgatóját, akinek érdeme, hogy az intézetet a mai előkelő szinvonalra emelte. Fuchs vezérigazgató hálásan köszönte meg az óvációt.

A Marta ujjászervezése.

A *Marta Automobil Részvénytársaságnak* e hó 2-án tartott rendkivüli közgyülése elhatározta, hogy a társaságnak kétmilliónégyszázezer korona alaptőkéjét hárommillióhatszázezer koronára emeli fel. A közgyülés az igazgatóságba, valamint a felügyelő-bizottságba, az uj főrészvényesek képviselőit választotta be. Az igazgatóság tagjai lettek: *Lánczy* Leó (elnök,) *Brosien* Richárd dr. titkos keresk. tanácsos, *Varjassy* Lajos polgármester, *Nallinger* Frigyes épitési tanácsos, ómoravicai *Heinrich* Ferenc, a budapesti kereskedelmi és iparkamara elnöke, *Haltenberger* Samu a vállalat volt vezérigazgatója, *Fábry* Sándor, az Acsev. igazgatója, gróf *Teleky* Sándor és *Káldy* Jenő. A felügyelőbizottság tagjaivá megválasztattak: *Strasser* Gusztáv, *Révész* Jenő, *Siegescu* József, *Haber* Károly és *Meisshirn* Péter. A társaság vezérigazgatójává *Káldy* Jenőt, a Magyar Benz-tsársaság vezérigazgatóját nevezték ki .

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP"
lapkiadó-vállalat.
A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

APOLLÓ
a ROYAL-SZÁLLÓ épületében
A legelőkelőbb fővárosi mozgóképszinház
Előadások: 5 ½8 és 10 órakor, ünnepnapon: 4, 6, 8 és 10 órakor. — Jegyelővétel: délelőtt 11-től 1-ig és délután 3 órától

ODEON MOZI
Rottenbiller-u. 37., Király-utca mellett.
Szerdán és csütörtökön
Riportok a világháboruból
Ártatlanul elitélve. Dráma 2 felvonásban.
A kis trombitás Vigjáték.
Mr. King Detektivdráma 3 felvonásban.
Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar.
Hetenkint háromszor: Hétfőn, szerdán és pénteken műsorváltozás.

NEMZETI (Royal) ORFEUM
Minden este 8 órakor, csütörtökön vasár és ünnepnap délután 3¼-kor
Pán furulyája
balet irta: Gregor v. Paulini
Zenéjét szerezte: Mader Rezső

ROYAL
Nagyszálloda Budapesten.
Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4 —, vacsora teriték 5.— korona. Színházak után friss vacsora. Zene.
VÁRADY GYULA, igazgató.

A világhirnek örvendő
„BÉBÉ"
márkáju alpesi sürített
teljes-tej
mindenütt kapható.
Nagybani árusitás:
Magyar Füszerkereskedők bevásárlási rt.
Budapest,
V., Arany János-u. 31.

MELOCCO PÉTER
cementbeton épitési vállalkozó
Budapest. Központi iroda: Nagymező-utca 51.
Telefon 166—52.
Vásbeton és betonépitkezések Városok csatornázása és ipari viztelenitése.
Mozzaik, terrazzo, keramit, mettlachi-lapok és fayence (csempe) burkolatok.

Egy millió koronát nyerhet a dec. 5.-én kezdődő XXXV. osztálysorsjátékban.
vagy 800,000 vagy 700,000 illetve 600,000 400,000 200,000 100,000 90,000 80,000 70,000
Vegye vagy rendelje meg azonnal a következő számokat:
105167 | 105063
105054 | 106541
102452 | 33696
100296 | 91800
92810 | 92526
90292 | 92550
92836 | 96297
102465 | 100592
Benkő Bank Bpest, VI., Andrássy-ut 60. sz. (Telefon 86—47)
Benkő sorsjegye **Benkó!**
Árak:
⅛ | ¼ | ½
1.50 | 3.— | 6.—
Korona.

HOLZER
császári és királyi udvari és kamarai szállitó
divatháza
Budapest, VI. kerület, Kossuth Lajos utca 9. sz.
December 1-től kezdve
nagy karácsonyi occasio
az összes helyiségekben kosztümök, toaletek, paletók, pongyolák, kalapok, bundák, szörmegarniturák ésszőrmepaletók, fehérneműek kivétel nélkül ezidei modellek, mélyen leszállitott árakon.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu karmányzással. :: **Lift.**
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványvíz étvágyat javit gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

Kőszénbánya- 's Téglagyár Társulat
Telefonszám 34—51 és 34—61 **Pesten (ezelőtt Drasche)** Budapest VII., Király-utca 67
Keramit kocsiut kövek :: | Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok :: | Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák :: | Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák :: | Tűzálló chamotte téglák ::
Falburkoló-téglák ::
A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen.

Thiergärtner és Stöhr
részvénytársaság
Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.
Telefon: 129—45.

Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, csatornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák. Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk
Budafoki-ut 9-11 sz. alatt
levő elegáns műtermeink megtekintését

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

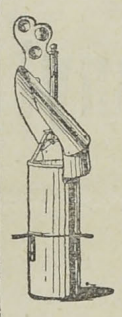
Ez a hires
Oroszlán-
kéménytoldó,
amely minden füstvisszaverődést megszüntet.
Gyártja:
KOCH JENŐ
Budapest, VI., Szondy-utca 53. sz.

Bründl János
csász. és királyi udvari szállitó.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi müszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellőztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és deritő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminiszterium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték **(XXXV. sorsjáték)** I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árusitás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1915. december hó 21.** és **22-én** tartatik meg. A huzások a **Magy. Kir. Lottójövedéki Igazgatóság, mint állami ellenőrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek, a huzási teremben. Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1915. évi december 5-én.

Magyar Kir. Szab. Osztálysorsjáték igazgatósága.
Tolnay. Hazay.

Vásároljon
osztálysorsjegyet
az
I. osztálya huzáshoz
ott, ahol a legutóbbi huzások alkalmával ismét
a legtöbb és legnagyobb főnyereményeket nyerték!

1/8	1/4	1/2	sorsjegy ára
1.50	3.—	6.—	korona

Gaedicke
bankház r. t.
M. kir. szab. osztálysorsjáték főelárusitója.
Budapest VI., Kossuth Lajos-u. 11

Tőke György
építési vállalkozó
vállal kőmüves és ácsmunkákat.
TELEFON 175—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, műkő- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló építési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

Kárpitos és diszitő-vállalat
Budapest, Liszt Ferenc-tér 2I
Telefon 94—36.
Elvállal és készit **kárpitos és diszitési munkákat** remek kivitelben és jutányos árakon.
• • •
Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit **teljes lakberendezéseket,**
▼▼▼
Ünnepi diszitéseket olcsón végez.
Zászlók minden kivitelben raktáron.

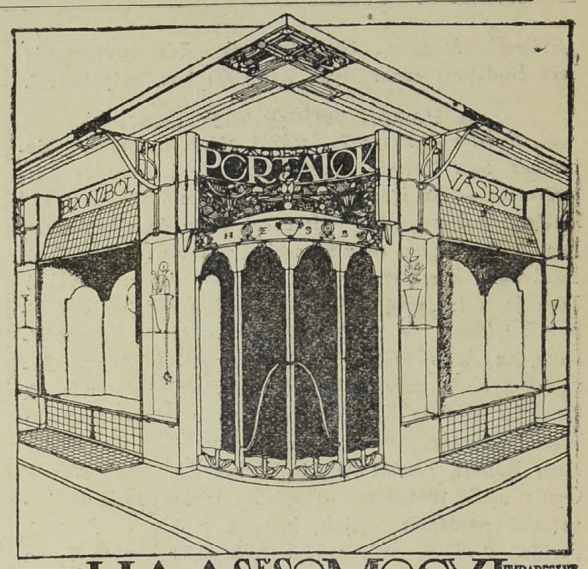

TELEFON 71-44 **HAASSOMOGYI** BUDAPEST VI. FRANGEPÁN 3

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: Aradon. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

A KATONA-falak
tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat épitési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66—27. SZÁM.

Nincs többé hushiány!
Sózott tengerihalat szinhust kilogramonként **1.60 K**
klipphalat szinhus kilógr.-mönként **2.— K**
Háztartások, kórházak, népkonyhák, fogolytáborok, **katonaság** részére, valamint
heringet, szardiniákat, halkonzerveket szállit a
Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi R.-T.
Welleminszky és Gottlieb Bpest, VI., Vágány-u. 12.
Kicsinyben kapható a fióküzletekben:
Központi vásárcsarnok
Rákóczi-téri vásárcsarnok
Batthyány-téri vásárcsarnok
Garay-téri halcsarnok
Ferdinánd-téri halcsarnok
Elkészitési módról leirás ingyen!

Dr Pápay-féle oltóintézet
Budapest, Teréz-körút 31. szám.
Szállit kitünő minőségű, enyhe reakciójú
himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni
és minden más bevált
oltóanyagot és serumot

Negyedik évfolyam — Budapest, 1915. december hó 15-én — 51. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap

Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ••• 18. szám
Telefon ••••••• 137-43

Van szive

Serényi Béla grófnak. Három szive is van. Egy grófi, amely meghatározott napokon sociálpolitikáért dobog; egy nyugalmazott miniszteri, amely a jövendőnek dobog s egy fővárosi, amelyben aztán tisztes alkalmakkor, a honszerelem lángja mellett kigyul a főváros szeretetének faggyu-gyertyája is. Melyik szive dobbant a képviselőház üléstermében, azt megtudtuk ama vérvizsgálatból, amelyet, egy sistergő közbeszólással a székesfővárosnak a Kossuth Lajos-utcai korzón le- és felmenő rokona, az ószövetségbeli városi felcser, Polónyi Géza végzett a grófi beszéden.

A nyugalmazott gróf-miniszter szociális beszédén kidudorodott egy gumó, amely igy hangzott: „A főváros közélelmezési politikája egyenlő a zérussal."

Erre a mondásra ömlött a vérvizsgálat szérumа a beszédbe, Polónyi Géza müszerén át öblösre mélyitett bóknak:

— Nem egy, de két zérussal.

A hadtáposztályból is kihelyezett öreg diagnosisa se lehetett más, mint amit az ő eszmeköre megbir s a mi neki ma már legfőbb gondja s amelyet feszegetni nem illemteljes egy uiságban, hanem elsőrendü illetlenség.

Csak mint visszhangja a grófi beszédnek, érdekes ez a közbeszólás, mert fényt vet arra és azokra, akiknek lelke e beszéd tüzétől kapták az éltető meleget. Maga Serényi gróf tájékozatlan vándor a főváros adminisztrációjának utján. Beszédjének a fővárost lekicsinylő része árokmenti bürök, puszpáng, boszorkánykóró. Nem ő maga gyüjtötte, mások kötözték bokrétába, hogy gomblyukába tüzve, mint városi szakértő parádézhassék vele a nemzet nagy tanácsában. Szebb lett volna, ha amit elmondott, versben mondta volna el. Megbocsájtottuk volna neki a rosszat, amit a fővárosról s a főváros lakóiról mondott. Dehogy nyultunk volna a költői szabadsághoz. De prózában elmondva ez a beszéd, bün volt. A tájékozatlanság nagy büne, amelyet sulyosbit a hadiidőnek gvászkerete. Mi nem nyujtunk neki kezet gratulálásra. Ezt megtehette Ghillányi miniszter, akit lebunkózott és aki követte a jámbor zsidó példáját. Ez a jámbor zsidó, derék zsidó, istenes zsidó volt. Tudta, hogy a szentbőjt előtt megbocsájtja az ő minden bünét Jehova, de ő is köteles megbocsáitani minden ellene vétkezőnek, hosszunap előestéjén baráti kezet nyujtva gvülölködő ellenfelének, igy szól hozzá:

— Azt kivánom neked, amit te nekem kivánsz.

Fullánkok

Bargár

és Hunkár, Hunkár és Zélliger, Zélliger és Bargár, halljuk mindegyre szüntelenül. — Az ember nem akar felekezeti türelmetlenségbe esni és nem akarja senki vallásbeli érzékenységét sértni, de ami a krisztinavárosi parochia körül történik, az már nem komoly dolog, hanem inkább bosszantó. Papok háboruja mindig visszataszitó jelenség, de növeli a kelletlen érzést, hogy a választási hecc-be olyanok is kénytelenek befolyni, akiknek a szempontjából egyáltalában nem lehet probléma az, hogy Bargár, vagy Hunkár. Világosan szólva: most jól jön majd az egyik vagy a másik pap-pártnak, hogy a választásban, a jelöltjükre való szavazásban olyanok is részt vesznek, akiknek a részvétele ellen állandóan berzenkedtek és akik sem Bargár-pártiak, sem Hunkár-pártiak, hanem igaz hitük szerint — Kohn Sámuel-párti választók.

A parlamentben

ismét szó volt a fővárosról, a főváros gazdálkodásáról. Serényi Béla gróf azt mondta, hogy Budapest gazdasági kisugárzása egyenlő a nullával. Polónyi Géza koma, akinek nem tetszik a főváros, mert távol áll tőle, megtoldotta a nullát még eggyel, később azonban töröltette a közbeszólását, mert ő is rájött arra, hogy Serényi gróf nem a főváros élelmiszerpolitikáját támadta a mondásával, hanem — a környékbeli fölbirtokosokat és a földmüvelésügyi kormányzatot. Tehát nemcsak Serényi gróf tévedett, hanem a parlament is, amely bebizonyitotta, hogy Budapest az ő számára terra inkognita.

Rizst

és babot igért a közélelmezési ügyosztály a főváros népének. A tizes bizottságban Folkusházy tanácsnok részletes kalkulációval szolgált és heves vita is volt, mert a tanácsnok ur hatvankét fillérjével akarta eladni a babot, amit pedig minden szatócs olcsóbban elad. Pontosan kiszámitották, hogy kétezer füszeresnek adják a készleteket, kétszáz waggon bab van és százhuszonöt waggon rizs és ötvenhat fillért fog fizetni a pesti nép a babért, két korona husz fillért a rizsért. Nem feledkeztek meg arról sem, hogy a füszeresek hasznát kiszámitsák. Hat fillért kereshetnek a babon és tiz fillért a rizsen — mondották. Mindössze arról a jelentéktelen, mellékes kérdésről nem esett szó, hogy vajjon a füszeresek elfogadják-e Folkusházy ur kalkulációját és hajlandók lesznek-e a kegyesen odadobott hat és tiz filléres haszonnal beérni. És csakugyan itt volt a hiba. A füszeresek, akiket előzetesen meg sem kérdeztek, azt mondták, hogy köszönik a tanácsnok ur szives jóindulatát, de nem kérnek belőle, mivelhogy semmi kedvük sincsen ahhoz, hogy Folkusházy tanácsnok ur rizsjére és babjára ráfizessenek. Erre ujabb határozat történt és ujból a füszeresek nélkül döntöttek. Most már tizennégy fillért akarnak adni, de a füszeresek még mindig ráfizetnének az üzletre. Az egész rizsháborunak az a látszatja, hogy Folkusházy tanácsnok ur kihuzza a háborut. Akkor azután büszkén jelentheti, hogy a fővárosban a háboru alatt rizs- és babbőség volt, aminek bizonyitéka a város kezén maradt készlet.

Berczel tanácsnok a deficitről.

Az adófizető polgárok dicsérete.

A főváros husz milliós deficitet föltüntető költségvetéséről a Fővárosi Hirlap már elmondta véleményét, most megkértük Berczel Jenő dr. tanácsnokot, a pénzügyi ügyosztály vezetőjét nyilatkozzék a költségvetésről és a háborus viszonyoknak a költségvetésre való hatásáról. A tanácsnok a következő fölvilágositásokat volt szives adni:

— Mindenekelőtt hangsulyoznom kell, hogy a deficitnek a háboruval való megokolása nem frázis. A kettő között komoly, szervi összefüggés van. A főváros költségvetése nehány év előtt teljesen deficitmentes volt és 1911-ben már öt millió fölösleget tudtunk produkálni. Azután jött a balkáni háboru, — majd azok a nyomott atmoszféráju esztendők, amelyek a világháborut megelőzték. — Ezekben az időkben igazán természetes volt, hogy a költségvetés nem tudott olyan kedvező képet nyujtani, mint amilyenhez már előbb eljutottunk.

— *A pénzügyi vinzonyoknak és igy magának a költségvetésnek is fokmérője az épitőipar.* Érdekes megfigyelni a kettő között való összefüggést. Az egész gazdasági élet fölvirágzik, ha épitkezések vannak, viszont, ha az épitkezések szünetelnek, akkor ennek hatását minden vonalon érezni lehet. Mindezek a tényezők természetesen hatással vannak a költségvetésre és az épitkezések föllendülése, vagy csökkenése egyben mértéke annak is, hogy milyen lesz a költségvetés.

— A balkáni háborut megelőző kedvező gazdasági viszonyok között eltelt esztendők a nagy épitkezések jegyében születtek. A főváros hatalmas épitkezéseket folytatott, a sociális intézmények otthonai ebből az időkből valók és ekkor történtek a nagy iskola-épitések is. A főváros hatalmas vállalkozásai magukkal ragadták a tőkét, a vállalkozási kedv valósággal virágkorát élte. A gazdasági élet minden ere az épitkezésből táplálkozik, természetes volt, hogy a nagyarányu épitkezéseket nagyszerü gazdasági fellendülés követte. Itt a titka, egyszerü, világos megokolása a főváros költségvetése akkori kedvező alakulásának. Olyan kedvező volt ez a költségvetés, hogy ennek következéseképen az 1913-iki kedvezőtlen esztendőben másfél milliós deficitet tudtunk eltüntetni.

— A következő esztendők már tele voltak a háboru sejtésével, a vállalkozási kedv fokozatosan sülyedt, ami a gazdasági viszonyokat is megrontotta. Igy jutottunk el a 20 milliós deficithez, amelynek nem a mi pénzügyi politikánk az oka, hanem a háboru. Tételről-tételre menve, pontosan ki lehetne mutatni, hogy szinte az egész deficitnek ezekben a viszonyokban van a gyökere. Csak nehány példával élek. A külföldi árfolyamok emelkedése révén egyedül egy és egynegyed millió a veszteségünk. Nem is lehet vitatkozni rajta, hogy ennek a háboru az oka. Az átvonuló katonaság költségei 850.000 kor.-val emelkedtek, természetesen, mert háboru van és az átvonuló katonaság költségeit a háboru növelte igy meg. — De megmaradt a mult évi három és fél milliós deficit is az uj költségvetés terhére.

— Persze a bevételeink is nagyon apadtak. A városi vámbevételek lényegesen megfogytak. Itt megint az épitkezések szünetelése az ok, hiszen a vámbevételek legnagyobb részét az épitőanyagok behozatala tette ki. A telekátirások jövedelmei is elmaradtak, hiszen ma senki nem vesz ingatlant, mert senki sem lát a jövőbe és senki sem ad el, mert a mai értékek mellett csak elkótya-vetélésről lehetne szó. Számos pótat hozhatnék még fel, de elegendő az általános drágulásra gondolni, amely természetesen a főváros háztartását is sulyosan igénybe veszi. Minden megdrágult és az anyagbeszerzéseknél nem ritka az eset, hogy ötven, száz, vagy még több százalékkal kell többet fizetnünk, mint azelőtt.

— Egyetlen pont van, amire a költségvetésről szólva minden budapesti polgár büszkén gondolhat. Szinte nincsenek szavak annak a hazafias kötelességtudásnak, annak a tökéletes polgári erénynek a dicséretére, amelylyel Budapest polgársága az adót beszolgáltatja. *Az adófizetés ép olyan a mai sulyos anyagi viszonyok között is, mint béke idején volt.* Igazán fontos dolog, hogy a sajtó a polgárságnak ezt a lelkiismeretességét minél többször méltassa és dicsérje.

— Egyébként a huszmilliós deficit még nem is befejezett tény. Minden költségvetés valószinüségeken alapszik. Az események, a körülmények sokat változtathatnak. Nem is hozok föl más példát, csak azt, hogy a tervezett beruházások a háboru teremtette akadályok miatt el is maradhatnak, ami mindenesetre részletesen megváltoztatná a költségvetés mérlegét. A pénzügyi viszonyok mértéke amugy sem a költségvetés, hanem a zárszámadás.

Értesülésünk szerint Berczel Jenő dr. tanácsnoknak már a deficit fedezetének előteremtésére kész terve van. Erre vonatkozólag is kérdést intéztünk hozzá. Kijelentette, hogy tervezetével elkészült és azt a pénzügyi bizottság legközelebbi ülésén elő fogja terjeszteni.

Közélelmezési morzsák.

A zsemlye-prézli vándorlása. — Mennyit ér egy fülke a vásárcsarnokban?

A zsemlye és péksütemény árusitását betiltó kormány rendelet és a fővárosi plakát megjelentek, ma már nincsen zsemlye, de mégsem érdektelen egyet-mást elmondani, ami bevilágit abba a kérdésbe, miért kellett ezt a rendeletet kiadni?

A főváros tanácsa tudvelőleg kimondotta a főváros területére az élelmiszerek kivitelének tilalmát. Ezt a rendeletet azonban elejétől kezdve alaposan kijátszották. Értesüléseink szerint ugyanis postán, vasuton és hajón nemcsak lisztet, de rengeteg zsemlyét is vittek Bécsbe. Ez azonban nem volt elegendő, hanem még egy, sokkal világosabb módon ki lehetett játszani a tilalmat. A budapesti pékek ugyanis a finom lisztanyagot prézli-zsemlye alakjában juttatták el Bécsbe. A zsemlye-prézli sem nem zsemlye, sem nem liszt, tehát nyugodtan kiengedték a főváros területéről. Hogy a főváros intézkedése milyen hiányos volt, annak egyik legeklatánsabb példája az a minapi rendelés, amely szerint a Schachner-cég egy bécsi szállótulajdonosnak hétezer korona ára prézli-zsemlyét szállitott. Történt pedig ez ugyanakkor, amikor a budapesti közönség véresre verekedte magát a pékboltok előtt 2—3 prézlinek való zsemlyéért.

*

A budapesti vásárpénztár három hónap előtt szemet vetett Schwarz Ignác mészárosra, akinek virágzó fülkéje volt a központi vásárcsarnokban. Alkalmazták is üzletvezetői minőségben.

Hogy és mint végzi a vásárpénztárnál a dolgát Schwarz Ignác, az nem tartozik az ügy lényegére. Tény azonban, sogy ma három hónap után még mindig megvan vásárcsarnoki fülkéje. A napnál is világosabb, hogy ez a két dolog inkompatibilis. Schwarcz Ignácnak régen ki kellett volna költözködni a vásárcsarnokbeli bódéjából, hogy ott másnak engedjen helyet.

Schwarz azonban nem követett el ilyen könnyelműséget annyival is inkább, mert a vásárcsarnok igazgatósága szó nélkül türte és türi ezt az összeférhetetlen állapotot. A vásárpénztári üzletvezetővé lett mészárosmester azonban nem áll meg ezen a ponton. Nagyon jól tudja, hogy egyszer mégis vége lesz a türelemnek és akkor ki kell vonulnia. Ezt azonban nem akarja ingyen megtenni.

Szakkörökben igen élesen elitélő hangon beszélik, hogy Schwarz Ignác szorgalmasan házal mészáros kartársainál és csekély tizezer koronáért ajánlgatja nekik, hogy átadja vásárcsarnokbeli fülkéjét. Természetesen nem szivesen ugrik bele senki az üzletbe annál is kevésbbé, mert mindenki tudja, hogy az üzlet nem Schwarz Ignácé, hanem a fővárosé, amely bérbeadja azt, ha az eddigi bérlő onnan kivonul. Tulajdonképen tehát azzal az esettel állunk szemben, hogy valaki a főváros tulajdonát akarja eladni.

Hogy most már milyen jó üzlet egy ilyen vásárcsarnokbeli mészáros-fülke, annak bizonyitéka az, hogy Schvarz Ignác az amugy is már három hónap előtt kötelezővé vált kivonulásáért tizezer koronát merészel kérni. A vásárcsarnok igazgatóságának tehát nemcsak azt kell belátnia, hogy az inkompatibilis Schwarznak ki kell vonulnia az üzletből és azt az igazgatóság köteles más mészárosnak bérbe adni, amely aktusnál a régi bérlőnek már semmi szerepe nincsen, hanem be kell látni azt is az igazgatóságnak, hogy a vásárcsarnoki fülkék tőkéket érnek. Ilyen körülmények között a mai olcsó bérek mellett való bérbeadás lehetetlenül jámbor dolog, hanem igenis természetes lenne ezen a réven is a nyilvános árlejtés behozatala.

Busulnak a szappanuzsorások.

Vége az áremelő garázdálkodásnak

Az általános árdrágulásban nem játszik valami alárendelt szerepet a *szappan* drágulása sem, amely pedig már a háboru elején elkezdődött és azóta megállás nélkül szakadatlanul tart. A budapesti ember szinte lemondani szeretne a mosakodás örőméről, ha rágondol a szappanárakra. A mosás és mosatás is napról-napra többe kerül, ugy hogy a szappan árának mérhetetlen fölhajtása egyenesen a közegészségügyre van káros hatással. Valahol meg kell akasztani a szappanosok garázdálkodását, mert ha ujra kitavaszodik és a járványok megint fenyegetni fognak, a szappan drágasága egyik megfékezhetetlen terjesztője lesz minden ragadós nyavalyának. Elsősorban tehát azoknak kell közbelépniök a szappanárak mérséklése érdekében, akik a főváros közegészségügye fölött őrködnek, mert ez az a terület, amelyen a szappan-uzsora mérhetetlen veszedelmeket zúdithat a nyakunkba.

Az *„Olaj- és zsirközpont"* — amely alakulat szintén részes okozója a szappanárak folytonos emelkedésének — azonban nem szerény akkor, amikor a maga álláspontjának igazolására érveket kell kitalálni. Hiszen természetes egyszerüséggel csak a zsiranyagok drágulására mutatnak rá, nem mondják azonban, hogy a szappan hulladékokból készül és megfeledkeznek arról is, hogy a hadügyminiszter nagy mennyiségben és igen olcsó áron engedett át nekik zsiradékot. Mindezt elhallgatják, ellenben máris értesülünk a legujabb merényletről, amely a közönség ellen készül. A magyar és osztrák érdekeltségek ugyanis elhatározták, hogy a szappantermékek árát ujabb 15—20 százalékkal föl fogják emelni.

A *Fővárosi Hirlap* értesülése szerint azonban a kormány a szappantermékek drágitása miatt komoly lépésre tökélte el magát. Sajnos, ez a komoly lépés *nem az árak maximálását* jelenti, hanem csak *az „Olaj- és zsirközpont" árainak ellenőrzését*. Ugy tudjuk, hogy a szappan detail-árának a megállapitása viszont, a kormány intézkedése révén, a főváros tanácsát fogja illetni. A főváros tanácsától a közönség erélyes intézkedést vár e tekintetben, de azt vár még inkább a kormánytól, mert ha a kormány a közegészségügy érdekeit helyesen fogja föl, akkor „a zsirközpont áraínak ellenőrzését" radikálisan fogja megoldani. Budapestnek ennek a kérdésnek megoldásához igen nagy érdekei fűződnek, mert a nagyváros tulzsufolt lakásaiban, az emberek tömeges érintkezésében a szappanhiány igen nagy veszedelmeket hozhat magával. Ezért kell a tanácsnak nemcsak a saját hatáskörében igen gondosan és szigoru n eljárnia, de a kormánynál is érvényt szerezni ennek az eminensen közegészségügyi követelménynek.

Mikor az est mesélni kezd...

A rendőrség folytatja az éjszakai nagytakaritást.

A tisztitó áramlat, amely elsöpri már az éjszaka minden tisztátlanságát, a Fővárosi Hirlap-ból indult utjára s meg nem állhatott még mindig, hiszen példátlan a lelkiismeretesség, amellyel a főváros ellenőrző hatósága és a rendőrség munkáját végzi. Nekünk megnyugvás, a fővárosnak és a rendőrségnek pedig érdem, hogy a rendet teremtő eljárás nem ért véget az álartistanők megrendszabályozásával... Mutatkozott a folytatás a mult héten, amikor a főkapitány utasitására a Casino de Paris-ból el kellett távoznia a kis istennek, Lantos Adolfnak, aki mint üzletvezető-igazgató emberemlékezet óta, mint az éjszaka kormányzója szerepelt vezérkarával és tengeralattjáróival... Neki tulajdonitotta a rendőri vizsgálat, hogy ebben az éjszakai mulatóban visszaélések történtek...

A 100.000 koronás jövedelem.

A főkapitány föltünést keltő intézkedése a rend helyreállitásának folyamán az volt, hogy a *Casino de Paris* üzletvezetőjét, *Lantos* Adolfot, diszes méltóságából eltávolittatta.

Mi volt Lantos büne, mi nem volt, egyáltalán nem fontos, hiszen mindenki tudja, melyek azok a szabálytalanságok, amelyeket eltilt a tisztesség. Már pedig a Casino-ban minden rendetlenséget Lantosnak tulajdonitott a rendőrség. És már türhetetlennek találta, amikor egy fiatal, mágnásokból álló társaság bon-okkal fizetett, ötszáz koronás bonokkal váltotta meg a mulatság árát, sőt arany cigarettatárcáról szóló nyugtát is adtak a szivességért, s előfordult, hogy egyetlen éjszakán négy darab ötszáz koronás bon sem fedezte a költségeket. Kétezer korona kevés volt a mulatságért. A mágnások egyikének hozzátartozói dr. *Kún* Tibor budapesti ügyvédet kérték föl, hogy járjon el Lantos Adolfnál, váltsa ki a bonokat és igértesse meg vele, hogy nem fordul elő többé a dolog. De előfordult megint... A rendőrség segitségéhez fordultak hát s a vizsgálat folyamán napfényre került egyéb szabálytalanságokért is Lantost tették felelőssé.

Mi volt a fizetése Lantos Adolfnak? Annyi, mint a miniszterelnöknek: *évi huszonnégyezer korona fix fizetést kapott és a bruttó-jövedelem öt százalékát.* Ami az elmult esztendőben kerek *hetvennégyezer korona volt!* Egyéb jövedelmeitől eltekintve tehát, Lantos *évi legális jövedelme százezer korona volt.*

Vajjon mennyit jövedelmezhet tehát egy éjszakai tánchelyiség, ha csak az üzletvezető százezer korona fizetést kap? Mennyi elképzelhetetlen titka, mennyi rejtelme lehet az éjszakának, ha az üzletvezetőre százezer korona jut. És bizony nem lehetett sürün olvasni sehol, hogy *Keletiék* a roppant jövedelmü mulatótulajdonosok, áldoztak-e a hadseregnek, a nyomorék katonáknak, jegyeztek-e az első, második, harmadik hadikölcsönre?

Az ellenőrző razziák.

Most máskép lesz. A rendőrség állandóan ellenőrzi a mulatóhelyeket, kisebb csoportokban detektivek járják végig a táncpalotákat, hogy meggyőződjenek róla: történike-e viszaélés, vagy szabálytalanság? Kihágás az is, ha a pincér egy artistanőt a társaság asztalához meghiv. Ezt sem szabad. Mint ahogyan Berlinben sem szokás, pesti specialitás volt, hogy a pincérrel rendeltek egy üveg pezsgőt, két tojást és egy nőt.

Hogy a rendőri ellenőrző razzia miképen történik? Megjelenik egy tisztviselő detektivekkel a mulatóban és minden nőt kivétel nélkül igazolásra szólit. Néhány nap előtt a *Palais de Danse*-ban *Szakály* K. Kálmán fogalmazó vezette a razziát. Az igazgatóság szobában minden nőnek meg kellett mutatni a szerződését, be kellett mutatnia az énekszámát, vagy táncszámát és kérdezték, kötelezik-e a mulatóban való tartózkodásra előadás után is? Ezek az ellenőrző razziák sürün ismétlődnek s a mulatóhelyek tulajdonosait mélyen elkeseritik: a közönség megriasztását és megfélemlitését látják az eljárásban és csakugyan a hatás

mindenütt meglátszik . . . Sokkal kevesebb a mulató publikum, mint ezelőtt. Mindenki fél a kellemetlenségtől . . . Pedig hiábavaló a siránkozás, a rendőrség nem szünteti meg egyelőre az ellenőrző razziákat.

300 nő táncolni tanul . . .

Érdekes, milyen kapkodó és kétségbeesett a reakció, amelyet a rendőrség eljárása eredményezett. Megindult már az ellenáramlat: az ugynevezett álartistanők most mind táncolni tanulnak. Akiket a rendőrség szigoru utasitása kikergetett az éjjeli mulatókból, valamennyi müvésznő akar lenni és szorgalmasan igyekszik azon, hogy megérje a százötven koronás minimumot, hogy fölléphessen, hogy kifogás ne essék a képességein. Körülbelül háromszáz álartistanő maradt foglalkozás nélkül, amikor a rendőrség a mulatókat kitisztogatta. Ezek most mind tanulnak . . .

A Király-utcában van a *Holzer*-féle tánciskola. Az öreg Holzerhez *hetvenhat álartistanő iratkozott be*, hogy tanitsa őket táncprodukciókra. *Egy számért háromszáz, sőt négyszáz koronát fizetnek*, de gondoskodniok kell a megfelelő kosztümről is, sőt — háromnégyes csoportokban tanitja őket az öreg Holzer — fejenkint három koronát fizetnek zenedijat is egy órára . . . Meg kell vásárolniok a számuk kisérőzenéjét... Lesz majd lepke-tánc, bohóc-tánc a tehetségtelen trmplik számára, ibolya-tánc, perzsa-tánc és igy tovább, majd kitalálja Holzer, mi kell az éjszakában . . .

Egy-két nő már visszaszállingózott, ki lepkeszárnyon, ki ibolya-tánccal, mert hiszen mégis csak fontos, hogy minél több legyen a müvésznő. Bár a gavallérok n gyon megfogyatkozának.

Mit akar még a rendőrség

A rendőrség nem elégszik meg az ellenőrző razziákkal sem. Sokkal nagyobb akcióra készül, sokkal intenzivebb eljárásra, amely érzékenyebben érintené a mulatóhelyeket. Arról van szó, hogy a rendőrség általában megtiltja, hogy az előadás után az artistanők, táncosnők és énekesnők tovább is a helyiségben maradjanak. Az első rendelet ugyanis azt mondta, hogy kényszeriteni nem lehet senkit a mulatóhelyen való tartózkodásra, ha táncprodukcióját elvégezte. De aki akart, maradhatott. Most — a terv szerint — senkinek sem szabad előadás után a helyiségben maradnia. Kivétel nélkül minden artistanőnek el kell távoznia előadás után, tehát éjjel egy órakor. Akik mégis maradni akarnak, azok kötelesek alávetni magukat az egészségügyi rendszabályoknak és épen ugy kezeltetnek, mint a prostituáltak.

A mulatóhelyek teljes tönkretételét jelentené mindenesetre, ha ezt a rendszabályt életbeléptetnék.

De hiszen elvégre Bécsben is, Berlinben is zárva van már két órakor minden nyilvános mulatóhely. Mért muszáj háboruban épen Budapesten reggelig szórakozni...

Automata-büffé a Népoperában.

A ruhatárt házilag kezelik.

A Népopera kezd a rendes kerékvágásba jutni: oda, hogy a közönség hozzászokik és hogy állandóan, naponta tartanak benne előadást. Márkus Jenő dr. tanácsnoknak az a terve, hogy január 1-től kezdve minden napon legyen előadás a Népoperában; addig is hetenkint három-négyszer.

A Népopera büffet-jének bérletét Pál Henrik és társai, a Rákóczi-uti Adria-buffet tulajdonosai kapták meg. Ez ellen csakis abból a szempontból emelhető kifogás, hogy a Népoperában nem automata-büfféseket, hanem valami jó nevü vendéglőst kellett volna alkalmazni és hogy ezt a jövedelmező bérletet ha nem is nyilvános árlejtés utján, de legalább több, jónevü vendéglős, kávés felszólitásával lehetett volna előnyösebben értékesiteni. A ruhatári bérletért máris számosan vetélkednek, ami nem is csoda, mert ez a bérlet kétsékivül igen jó üzlet, amit az is bizonyit, hogy a Népopera volt tulajdonosai évi 65.000 koronát kaptak érte. Egyelőre házi kezelésben van a ruhatár, mert hiszen amig nincsen mindennap előadás, nem lehet kikalkulálni, hogy tulajdonképpen mennyit ér a bérlet. A terv azonban az, hogy január 1-től kezdve bérbeadják ezt az üzletet és pedig — hihetőleg — nyilvános árlejtés utján.

Segitsen a kormány!

A költségvetés tárgyalása.

A husz milliós deficit sulyos gondot okoz a városházán. A közvélemény meglehetős idegességgel fogadta a költségvetési előirányzatot, mert a deficitet nem a háborunak tulajdonitják, hanem a helytelen gazdálkodásnak. Ilyen körülmények között felvetődött az a gondolat, nem-e lehetne a deficit fedezésére más módot találni, mint egy ujabb kölcsönt, ami voltaképpen csak prolongálását jelenti a bajoknak s a mellett ujabb állandó teherrel jár.

A pénzügyi bizottság albizottságot küldött ki a maga kebeléből ennek a kérdésnek tárgyalására, előkészitésére. Az albizottság tagjai lettek: Vázsonyi Vilmos, Feleki Béla, Bíró, Henrik, Platthy György, Havass Rezső, Springer Ferenc és Eulenburg Salamon. Csütörtökön tartotta ülését az albizottság a polgármester és a tanács összes tagjainak jelenlétében. A költségvetés egyes tételeinél hosszas vita indult meg, egyesek egyik-másik tétel törlését javasolták, de végül is változatlanul elfogadták az előirányzatot. A deficit fedezetére vonatkozólag kimondotta az albizottság, hogy a közgyülésnek azt a javaslatot terjesztik elő:

irjon fel a törvényhatósági bizottság a kormányhoz és kérje tőle azt a 12 millió koronát, amelyet a hadiadó kivetése Budapesten eredményezett.

A kormány már régebben megigérte hozzájárulását a főváros háborus kiadásaihoz, ám a hozzájárulás mérve semmi esetre sem lesz annyi, mint amennyire a főváros számit. Valószinü, hogy 3—4 millió korona lesz az az összeg, amelyet a főváros kapni fog.

A fővárosról a parlamentben.

Serényi Béla gróf parádés beszéde

Serényi Béla gr., Magyarország egykori kereskedelmi államtitkárja, majd földmüvelésügyi minisztere, mult héten az indemnitás vitájánál u. n. nagy beszédet mondott. Sulyos vádakkal illette hivatalbéli utódát, de amikor az ellenzék zajos helyesléssel, tapsokkal honorálta a szavait, megijedt a nem remélt hatástól és igy szólt:

— Na most mondok majd mindjárt olyan dolgokat, amik talán nem fognak annyira tetszeni.

És elkezdte. És beszélt a főváros, majd általában a városok szerepéről a háborus élelmezés körül. A beszéd különféle kommentárokra adott alkalmat, már csak azért is, mert a lapokban jórészt hiányosan, vagy elferditve jelent meg. Éppen ezért az Országgyülési Napló nyomán, tehát teljesen hitelesen közöljük itt Serényi Béla grófnak nevezetes beszédét, illetve a beszédnek a fővárosra vonatkozó részét, amely igy szól:

T. ház! Mikor én miniszter voltam, budget-beszédeim alkalmával állandóan kifogásoltam a városi képviselői testületek és a városi tanácsok müködését. És most, mikor erre a beszédemre készültem s megelőzően, mikor adalékokat irtam össze, nem ehhez a beszédhez, hanem egy brosurához, akkor elolvastam annak idején mondott beszédeimet és nagy sajnálatomra konstatáltam, hogy igazam volt. Sokkal szivesebben láttam volna, ha nem lett volna igazam. Láttam például, hogy Pest városa gazdasági kulturájának kisugározása a vidékre egyenlő a semmivel. *(Igaz! Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon.)* A székesfőváros közelében ma is sivár homokbuckák vannak teljesen müveletlenül, minden gazdasági kultura nélkül. *(Igaz! Ugy van! balfelől.)* És nem tagadhattam meg magamtól egy keserves mosolyt, mikor az Est-ben egyszer azt olvastam, hogy Budapest székesfőváros Ujvidéken zöldbabot vett, amely ide romlott állapotban érkezett meg. Aki az öreg Thünennek a teóriáját ismeri a városi termelés körzeteiről, csak megbotránkozással veheti tudomásul, hogy 800 kilométerre sleppen Budapestre zöld babot szállitanak. *(Ugy van! balfelől.)* Négy esztendővel ezelőtt, mint miniszter, Szolnokmegyéből jövet Czeglédről át akartam menni Lajosmizsére és ott, légvonalban Budapestől 20 kilométerre, ezer számra holdakat müveletlenül találtam. Itt Budapest fővárosnak nézetem szerint főhibája, hogy ahelyett, hogy nagy politikát csinálna és üdvözli vagy nem üdvözli a kormányt, nem inkább azzal foglalkozik, hogy a hirtelenül megszaporodott népességü főváros az élelmezés tekintetében katasztrófa és krizis elé ne kerüljön. Bele kellene nyulni a termelésbe és alkalmas egyéneket földbérletekkel kellene ellátnia és ezáltal Budapest fővárosnak a zöldségtermelést kellene biztositania. *(Ugy van! Ugy van!)* Künn voltam a nyáron Berlinben és nagy örömmel láttam, hogy, amit szerény felszólalásaimban négy vagy öt év előtt a zöldségtermelésről és különösen a zöldségszállitásról mondtam, az ott nagy mértékben bekövetkezett a háboru alatt. Nem a zöldségtermelésről van itt szó, mert arra már késő volna, azt egy év alatt nem lehet szervezni. Ott 30 év óta szervezik a dolgot. De a zöldségszáritókat, amelyek a fennmaradt zöldséget konzerválják és a lakosságnak rendelkezésére bocsátják.

*

A tizes bizottság ülésén sok szó esett Serényi gróf támadásáról. Székely Ferenc bizottsági tag felháborodva mondotta:

— Nem kötelezhetjük a főváros vidékének nagybirtokosait, hogy kertgazdaságot és tejgazdaságot üzzenek, ahelyett, hogy buzát és rozsot termelnének. A Károlyi grófok közönséges telekspekulánsok, telekuzsorások. Ők nem törődnek a termelés fokozásával, hanem mi, fővárosiak dolgozunk, naggyá tesszük Budapestet és ezáltal fokozzuk a környékbeli birtokok értékét és még ők mondják, hogy mi vagyunk a hibásak . . .

Bizonyos, hogy sok igazság van ezekben a szavakban. A pikantéria pedig az, hogy Székely Ferenc a Magyar Bank alelnöke, az elnök pedig — egy Károlyi gróf.

Uj cirkusz a ligetben.

Gazdát cserélt a Barokkaldi.

A Barokkaldi néparéna, amelynek népszerüsége az idén a Könyöt testvérek vezetése alatt szépen emelkedett, gazdát cserélt. Az uj cirkuszdirektor Henry *Koschke* lesz, aki nemcsak magyar állampolgár, nemcsak Budapesten ismerik jól, de kiváló társulatával külföldön is jó nevet szerzett magának. Üzletvezetője *Wildmann* Sándor lesz, aki még abból az időből, amikor Beketow titkára volt, igen jó renomét szerzett magának a budapesti közönség előtt.

A Barokkaldi-féle szerződés még három esztendős, a főváros tanácsa azonban már hozzájárult a szerződésnek Henry Koschkéra való átruházásához. Tény, az, hogy az uj regime sem a városligetnek, de magának Budapestnek sem fog szégyenére válni. Valószinü, hogy ettől a jeles szakembertől eleven, élvezetes müsorokat fogunk kapni, ami mindenesetre örvendetes a közönségre nézve, de talán kissé kényelmetlen lesz *Beketow* Mátyásnak, a fővárosi cirkusz bérlőjének, aki az utóbbi években monopoliumának tudatában egészen az értéketlen programmok adásáig elbizakodott. Beketow szerződése 1917-ben jár le, az az egy esztendő azonban, ha a régi rendszert folytatja, elegendő lesz arra, hogy a főváros tanácsa is főleszméljen és különbséget tudjon tenni cirkusz és cirkuszi programm között.

Események

Jelölések és jelöltek.

A főjegyzői választások dolgában az utolsó pillanatban uj elhatározás készül. A közgyülés minden valószinüség szerint *hét uj tanácsjegyzőt fog választani.* Négy helynek a sorsa eldőlt azzal, hogy a kerületek többsége a sorrend betartása mellett döntött. *Papperth* Győzőt ugyan nagyon sokan fogják törölni, ellenben annál biztosabb *Muzsikó* István, *Gazsi* Benő és *Karányi* Elemér fogalmazók megválasztása. Ugyancsak erős kilátással pályáznak a tanácsjegyzői állásokra *Bösinger* Rezső és *Véssei* Ede fogalmazók. Bösingerért *Harrer* tanácsnok, Vésseiért pedig *Bódy* alpolgármester exponálta magát. A hetedik tanácsjegyzői állásért *Schubert* Ernő, *Wirnhardt* Béla, *Gömöry* Albert, *Schuller* Dezső, *Szendy* Károly és *Farkas* Géza fogalmazók küzdenek. Schubertnek sok hive van, főleg azért, mert a katonaügyi osztály sulyos háborus munkájában igen nagy érdemeket szerzett magának.

Köztudomásu, hogy az ötven tanácsjegyző közül a rangsorban első tizenhatot főjegyzőkké léptetik elő. A régi főjegyzők közül *Demjén* Géza és *Bukovszky* Viktor tanácsnokok lettek, *Perger* Ignác nyugdijba ment és ha ezenkivül három régi főjegyzőt mellőznek a választásnál, akkor *hat uj főjegyző* lesz. Sorrend szerint a következő tanácsjegyzők lépnek tehát elő főjegyzőkké: *Szabó* Gyula, *Halász* Elemér, *Kintzly* Pál, *Wittinger* Gyula, *Schmellhegger* Árpád és *Édes* Endre. Befejezett dolog továbbá, hogy *Csaplovich* Pál és *Szaszovszky* József főjegyzőket legközelebb — néhány héten belül — előljáróknak fogják megválasztani. Akkor azután főjegyzők lesznek *Kemény* Géza és *Nemethy* Béla tanácsjegyzők is.

*

A tiszti ügyészi állások miatt is nagy harc lesz szerdán. *Zuna* Béla, *Sipőcz* Jenő, *Klim* Róbert, *Reichel* Károly és *Váradi* Jerő megválasztása egészen bizonyos. A hatodik helyre azonban egyforma eséllyel pályáznak: *Tóth* Péter és *Petzrik* Jenő. Tóth Péteré az anszciennitás forja, de ő a háboru kezdetétől fogva távol volt a fővárostól, csak mostanában érkezett vissza és távollétét alaposan kihasználta ellenjelöltje, akinek főkortese *Krausz* Simon. Tóthot öt kerület jelölte, Petzriket négy, a küzdelem teljesen nyilt és az eredmény néhány szavazaton fog mulni.

A kerületközi uj elnöke.

A 36-os választmány elnöki állása *Bródy* Samu dr. elhunytával megüresedett. — Ugy értesülünk, hogy a diszes helyet legközelebb betöltik s az uj elnök *Vázsonyi* Vilmos dr. lesz. Alelnökök maradnak: *Springer* Ferenc és *Paksy* Béla.

Uj bizottsági tag.

Bródy Samu dr., a főváros törvényhatósági bizottságának harminc eszendőn át volt, kiváló, puritán jellemü, közbecsülésben állott vezető tagja, tudvalévőleg mult héten elhunyt. Helyébe a legtöbb szavazatot nyert, virilista jogu, 1912-es póttagok sorából Mezei Gyula, az Árvay J. és társa cég főnöke kerül a közgyülésbe.

Áthelyezések.

Miklós Elemér dr. — amint azt mult héten megirtuk — már legközelebb a közjótékonysági ügyosztály élére áll. Ugyanakkor Szaszovszky József főjegyzőt — cum iure successionis — a III. kerületi előljárósághoz helyezi át a polgármester, Perger Ignác helyére, Gergelyi Sándor előljáró mellé. Piperkovits Bátor névleg a közjótékonysági ügyosztály vezetője marad, tényleg azonban más hatáskört szánt néki a polgármester: megbizta őt a tanügyi osztály ügyeinek felülvizsgálatával, amit tudvalevőleg eredetileg önmagának tartott fenn a polgármester. Ez a magyarázata annak — amit sokan tévesen értelmeztek — hogy a tanügyi osztály kivétetett Déri alpolgármester csoportjából.

A Nasici uj székháza.

A *Neuschlosz-féle tanningyár- és gőzfürész r.-t.* Andrássy-ut 19. szám alatt levő helyiségei a cégnek évről-évre emelkedő forgalma következtében szüknek bizonyultak. Pompás épületet épittetett a társaság a Nádor- és Arany János-utca sarkán, melynek teljes befejezése bár a háboru folyamán némi nehézségekkel járt, a vállalat immár mégis uj otthonába költözik. Érdekes véletlen, hogy a költözködés időpontja egybeesik a cégnek husz év előtt történt alapitásának keltével. Szerény kezdetből fejlődött a Nasici Részvénytársaság Rosenberg Ármin vezérigazgató vezetése alatti mai domináló helyzetébe, ugy hogy jelenleg az ország különböző vidékein létesitett gőzfürészeivel és gyáraival (számszerint tiz), mintaszerü berendezéseivel és üzemeivel a monarkia legnagyobb iparvállalatai közé tartozik. Az uj intézeti ház monumentális köépitmény, melynek homlokzatán elsősorban a hatalmas kapubejárat ötlik szembe. A nagy erkélyt körülölelő óriási méretü alakok fatörzsöket gurító erdőmunkásokat ábrázolnak, mig a dombormüvön famunkát végző jelképes fiualakok láthatók. Az izléses homlokzattal teljesen összhangban van a nemes formákban tartott kapubejárat, előcsarnok és lépcsőház. Ugy az előcsarnok, valamint az irodahelyiségek fala a társaság termeléséből származó nehéz tölgytáblákkal van borítva. Három emeleten vannak elhelyezve a váró- és fogadóhelyiségek, az ülésterem, valamint a vezérigazgató dolgozó- és fogadószobája, azután az igazgatóság szobák, a levelezési osztály, pénztár, valamint a parkettgyári, hordógyári és tüzifaosztályok, nemkülönben az anyagbeszerzési, köryvelési és az épitési osztály, végül a Lomási Erdőipari R.-t. irodái, az irattár és a telefon. Az összes helyiségek berendezése izléses és egészségügyi szempontból is teljes mértékben megfelel a modern követeléseknek. Valamennyi munkát és berendezést elsőrendü belföldi cégek végezték, illetve készitették. A müépitők: *Révész* és *Kollár*.

A TŐKE

Agrár-merkantil háboruság.

Gazdagyülés volt december 12-én és ez a gyülés keményen megfelelt a november 28-iki drágasági ankétnak. A dolog tudniillik ugy áll, hogy novemberben a budapesti kereskedelmi kamarában a „merkantilisták" erős offenzivába mentek át, viszont decemberben az agráriusok jól kiépitett védelmi állásból, erős tüzérségi előkészités után sikeres ellentámadást intéztek. A novemberi előnyomulás a „városi érdekeltség" lobogójára esküdött, viszont a decemberi ellentámadás a „mezei hadak" meg nem lankadó harci erejéről tesz tanuságot. A tüzérség ágyuzása kölcsönösen annyira dobpergésszerü, a roham annyira ellenállhatatlan volt, hogy ebben a rettenetes harci zajban szinte elfelejtjük, hogy ezidőszerint más csataterek is vannak és a mi sorsunk és jövendőnk tulajdonképen nemcsak a köztelken és a kamara disztermében, de más frontokon is erősen érdekelve van.

A nagy közönség meglehetősen tanácstalanul áll ebben az elkeseredett küzdelemben. Mi „városiak" első érzéseink szerint a merkantilistáknak szeretnénk igazat adni, mert a hus, a zsir, a kenyér, a zöldség és minden, ami a napi táplálékunkat adja, elviselhetetlenül drága, négy filléres zsemlyét egyáltalán nem süt már a pék, tejet pedig sehonnan sem kapunk. De viszont, ha egy öltözet ruhára, valami fehérnemüre, egy pár cipőre van szükségünk, valamely butordarabra, vagy ilyesmire, észreveszszük, hogy alapjában a gazdáknak is igazságuk lehet, mert az ipari termékek is megfizethetetlenül drágák. Igy nehéz igazságot tenni. Meg aztán hálával és csodálattal vagyunk eltelve a magyar föld fiai iránt, a kik százezerszámra ott küzdenek a fronton, együtt a munkással, a kereskedővel, az iparossal és a kik tehát nem lehetnek okai az itteni drágaságnak. A gazda ott hagyta kis földjét, a kereskedő, iparos becsukta üzletét, mühelyét és elment harcolni. Itthon aztán a Zselénszkyek és Darányiak szónokolnak a gazdák nevében és a nagy pénzintézetek, ipari kartellek panaszkodnak az iparosok, kereskedők, munkások nyomorán. Kinek higyjünk? Kihez csatlakozzunk?

Igazán nem lehetünk oly ostobák és hazafiatlanok, hogy a magyar gazdaközönség ellen szálljunk harcba. A magyar föld nekünk épen olyan drága, mint Zselénszkynek és Darányinak, ha nekünk kevesebb is jutott belőle. De nem perlekedünk azokkal sem, akik eszük és két kezük becsületes munkája után élnek, akik iparral, kereskedéssel foglalkoznak. Mi ugy látjuk, hogy ez a két tábor békében megtudna férni egymással, ha mesterségesen össze nem veszitenék. De egyik oldalon a nagybirtok, másik oldalon a kartellek, szindikátusok fujják a harci riadót és szitják ezt az áldatlan belső háboruságot. Az egyik táborban a Zselénszkyek panaszkodnak, hogy kevés a jövedelmük, a másikban bankigazgatók akarják elhitetni, hogy nem tudják elviselni a drágaság terheit. Pedig az igazság az, hogy a nagybirtok és nagytőke békén megfér egymással. Mütrágyakartellben, szeszkartellben, cukorkartellben barátságosan együtt dolgoznak, együtt parcelláznak és együtt gseftelnek. Ellenben az egyik tábor a kisgazdát, a másik a kisiparost, kiskereskedőt, munkást akarja összeveszteni, hogy elterelje a figyelmet a gazdasági bajok igazi okairól. A régi elavult agrár-merkantil háboruságot akarják mesterségesen felidézni, hogy elterelјék a figyelmet a nagybirtokról, hitbizományokról s nagytőkéről. Hiába való kisérlet. Ma más időket élünk, más eszmékkel foglalkozunk, más érzésekért hevülünk.

Nem leszünk se agráriusok, se merkantilisták. A magyar város és magyar falu megfogja egymást érteni és kezet fog egymásnak nyujtani az agrár-merkantil vezérek fejei fölött.

Hadikölcsöneink kamatterhe.

Az osztrák államadósság ellenőrző bizottságának minap közzétett kimutatása Ausztria háborus államadósságáról, a harmadik magyar hadikölcsön végleges lezárásával kapcsolatban, aktuálissá teszi nálunk is annak a megállapitását, hogy a három hadikölcsön mintegy kamatigénynyel lép föl államháztartásunkkal szemben.

Tudvalevően az *első hadikölcsön* emissziója 1175 millió korona eredménnyel zárult. Az akkor kibocsátott kötvények 6 százalékos tipusuak voltak, tehát az állampénztár kamatszolgáltatása évenkint 70,500.000 koronára rug. Amde e kimutatásban a különböző alapok 50 milliót kitevő jegyzése nem foglaltatik benne. Ha ezeknek kamatterhét is figyelembe vesszük — a mi esztendőnkint ujabb 3 milliót jelent — ugy az első hadikölcsön kamatösszege 73,500.000 koronára emelkedik. *Második hadikölcsönünk* végső összege 1125 millió koronát tett ki. Ez alkalommal ugyanis elmaradt a bécsi Rotschild-féle konzorcium 50 milliós jegyzése. E kibocsátás 5 és fél s 6 százalék tipusu kötvények alapján történt, amit a kamatkiadás kiszámitásánál is tekintetbe kell vennünk. A kisebb kamatozást nyujtó járadékpapirnak természetesen kevesebb hive volt és ugy tudjuk, hogy az 5 és fél percentes kötvényből mindössze háromszáz millió névértéket irtak alá, aminek 16,500.000 korona évi kamatszolgáltatás felel meg. A jegyzett 6 százalékos cimletekre igy 825,000.000 korona esik és az ehhez szükséges kamatösszeg 49,500.000 koronát tesz ki. Látnivaló ,hogy a második hadikölcsön az államháztartástól összesen 66,000.000 korona kamatterhet kiván minden esztendőben. A harmadik hadikölcsön eddig nyilvánosságra került eredménye 1970 millióról szól. Bár a zárlat munkája nincs teljesen befejezve, de ezt tekinthetjük a tájékozódás szempontjából a számitás alapjául. A legutóbbi emisszió kamatszolgálata már évi 118,200,000 koronát igényel a 6 százalékos kamatoztatás folytán.

Összegezve hadikölcsöneink eredményeit, azok kamatterhei a következő arányokban jelentkeznek:

Hadikölcs.	millió n. é.			
I.	1.175	évi kamatrész	73,500.000	korona
II.	1.125	„ „	66,000.000	„
III.	1.970	„ „	118,200.000	„
Mindhárom	4.270	„ „	tehát 257,700.000	korona

évi kamatkiadás terhét háritja az államkincstárra. Mindenesetre vigasztaló lehet, hogy ez a negyedmilliárd kamatösszeg jórészben belső gazdasági életünk termékenyitésére fog szolgálni. A külföld által jegyzett egy milliárdnyi magyar és osztrák hadikölcsönből 500 millió esik a mi kibocsátásainkra, tehát a szövetséges és semleges külföldre évenkint 30 millió korona kamatesedékességet kell lerónunk. Érdekes megállapitani, hogy csupán a három hadikölcsön Magyarország lakosságára fejenkint 213,50 korona ujabb adósságot eredményez és minden esztendőben 12,9 korona kamatfizetést jelentene.

A petroleum maximálása.

Teljesen megbizható forrásból értesül a Fővárosi Hirlap, hogy a kormány a petroleum árának maximálását elrendelő intézkedése már készen van és azt a legközelebbi napokban nyilvánosságra hozzák. A maximális ár lényegesen kisebb lesz, mint a mai napiár.

Az erdélyi rézbányákról.

Teleszky pénzügyminiszter egy hozzáintézett interpellációra azt válaszolta, hogy az erdélyi rézbányák magánkezelésben vannak és igy a kormánynak nincsen módjában azokat üzembe helyezni. Elsősorban itt azt kell megállapitani, hogy amikor erdélyi rézbányákról beszélünk, csakis a *csikbalánbányai* bányatelepről lehet szó. Ez a bánya előbb egy kolozsvári kereskedő tulajdonában volt, akitől *Korda* Dezső Párisban élő, de magyar származásu mérnök vette meg. Korda, aki maga is többszörös milliomos, előkelő összeköttetései révén a réztelepekre francia tőkével részvénytársaságot alapitott, amelyet előbb Erdélyi rézművek r.-t.-ra, majd *Magyar rézművek részvénytársaságra* keresztel-

tek. Az alaptőke 7 millió korona és a főtelep Párisban van. A bánya 1907-ben kezdte meg működését, de a rézércet nem Magyarországon, hanem Algirban olvasztották ki. Talán a horribilis fuvarozási költségek okozták, hogy a vállalat nem prosperálhatott és most csődben van. A pénzügyminiszter tévedése nyilvánvaló, amikor azt mondta, hogy a bánya magánkezekben van és igy a kormány nem rendelkezik felette. *A balánbányai telepekben francia tőke fekszik és igy a kormány bármely pillanatban lefoglalhatja és üzembe helyezheti a bányát.* Érdekes megemliteni, hogy a franciák rem oly nobilisek, mint mi vagyunk. Ezt a fentemlitett Korda Dezső esete mutatja. Korda 30 évig élt Párisban, a felesége, rokonsága franciák és a háboru kitörésekor menekülni volt kénytelen. Most Zürichben müegyetemi tanár.

Kényszeregyezség, mint mumus.

Már jó ideje annak, hogy az egyik budai pénzintézet alapjai meginogtak. Vele ingott a fővárosnak ott elhelyezett tőkéje is, amelyet most nagyon körülményes módon tud csak a főváros megmenteni, a pénzintézet kötelezettségét ugyanis egy mozitulajdonos vállalta magára, aki lassan törlesztgeti az összeget. A pénzintézet időközben teljesen a bukás szélére sodródott. A csődöt azonban még mindig nem rendelték el ellene. Ezt a kedvező helyzetet a pénzintézet arra használja föl, hogy legalább az igazgatóság számára mentse meg a megmenthetőt. Ez a mentőmunka azonban nem folyik az üzleti szolidság és a megengedhetőség medrében. Van ugyanis a pénzintézetnek egy leány-intézete, amely „mint szövetkezet" fejt ki kétes értékü közgazdasági tevékenységet. A direktorium az üzletfelekkel szemben ezt a filiális intézetet játsza ki. Szép szóval, sirással, rábeszéléssel arra birják rá a betevőket, hogy betétjeik ellenében fogadják el a kis „m. sz." betétikönyvét. Mondani sem kell természetesen, hogy az m. sz. még gyengébb lábakon áll, mint összeomlásra készülő anyaintézete. A manőver azonban nem egyszer sikerül. Nagyszerüen sikerült például a napokban egy özvegy-asszonynál, aki 80.000 koronás betétje helyett fogadott el m. sz. betétikönyvecskét. Nem riad vissza azonban a pénzintézet a szolidabb terrortól sem. Legujabban például a kormánynak nemrég megjelent és a kényszeregyességről szóló rendeletével operálnak. Azt bizonyitgatják üzletfeleiknek, hogy likvidáció esetén és kényszeregyezség következtében legjobb esetben csak 40 százalékos kvóta esnék a betétekre, ellenben ők hatvan százalékot adnak akár m. sz. részjegyekben, akár pedig részletvisszafizetésképen. Természetesen bőven akad jóhiszemü áldozat. Ez azonban már a visszaélésnek olyan foka, amelyet igen célszerü lenne az illetékes hatóságoknak kissé megvizsgálni.

Közvetlen vágányösszeköttetés.

A magyar királyi államvasutak a budapesti helyiérdekü vasutak és a Budapest-Ferencváros állomás között — mint *Az Ujság* jelenti — uj és közvetlen vágányösszeköttetést létesitett, amelyet már legközelebb átadnak a forgalomnak. Az uj vasuti kapcsolat forgalombahelyezése után azok a kocsirakományokban érkező teheráruk, amelyek eddig a budapesti teherpályaudvarra irányittattak, Budapest-Ferencváros állomáson fognak átadatni, mig a gyors- és teheráruk átadása a jövőben is a dunaparti pályaudvaron fog megtörténni. Ez az uj rend alkalmazást fog nyerni azokra a szállitmányokra is, amelyek ellenkező irányban kerülnek feladásra.

A Ruggyantaárugyár tőkeemelése.

A *Magyar Ruggyantaárugyár Részvénytársaság* e hó 11-én tartott közgyülésén elhatározta, hogy részvénytőkéjét 7500 darab 200 korona névértékü részvény kibocsátásával 1,500.000 koronával 6 millió koronára emeli és hogy az uj részvényekre a régi részvényeseknek elővételi jogot ad olyképp, hogy három régi részvényre egy uj részvényt adnak ki 200 korona névértékben, hozzáadva ehhez a folyó kamatokat. Az elővételi jog gyakorlása idejének megállapitását a közgyülés az igazgatóságra bizta. Az uj részvények az 1916. évi nyereségben részesednek.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.

A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

APOLLÓ
a ROYAL-SZÁLLÓ épületében
A legelőkelőbb fővárosi mozgóképszinház
Előadások: 5 1/2 8 és 10 órakor, ünnepnapon: 4, 6, 8 és 10 órakor. — Jegyelővétel: délelőtt 11-től 1-ig és délután 3 órától

ODEON MOZI
Rottenbiller-u. 37., Király-utca mellett.
Szerdán és csütörtökön
A balti flotta
A főlépcső és melléklépcső
Vigjáték 3 felvonásban.
A titokzatos Mr. Miller
Detektivtörténet 3 felvonásban.
Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar.
Hetenkint háromszor: Hétfőn, szerdán és pénteken műsorváltozás.

NEMZETI (Royal) ORFEUM
Minden este 8 órakor, csütörtökön vasár és ünnepnap délután 3 1/4 kor
Pán furulyája
balet irta: Gregor v. Paulini
Zenéjét szerezte: Mader Rezső

MODERN SZINPAD KABARÉ Andrássy-ut 69. sz. :: Telefon 93—16
Ma és mindennap:
Ömléstósága leczkéje — A főszerepben: Medgyaszay Vilma
Édes Otthon — A főszerepben: Rózsahegyi Kálmán
Pufi meg a sótartó Gábor-jelenet. Uj tréfák aktualitások, dalok. Kezdete negyed 10 órakor.

ROYAL
Nagyszálloda Budapesten.
Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4.50, vacsora teriték 5.50 korona. Színházak után friss vacsora. Zene.
VÁRADY GYULA, igazgató.

A világhirnek örvendő
„BÉBÉ"
márkáju alpesi sütitett
teljes-tej
mindenütt kapható.
Nagybani árusitás:
Magyar Füszerkereskedők bevásárlási rt. Budapest, V., Arany János-u. 31.

Egy millió koronát nyerhet a dec. 5.-én kezdődő XXXV. osztálysorsjátékban.
Vegye vagy rendelje meg azonnal a következő számokat:

vagy		
800,000		
vagy		
700,000		
illetve	24522	79913
600,000	36384	92526
400,000	39988	92830
200,000	48338	94366
100,000	50259	96261
90,000	64986	100282
80,000	67702	102452
70,000	68500	106522

Benkő sorsjegye **Bankó!**
Árak:

1/8	1/4	1/2
1.50	3.—	6.—

Korona.
Benkő Bank Bpest, VI., Andrássy-ut 60. sz. (Telefon 86—47)

HOLZER
császári és királyi udvari és kamarai szállító
divatháza
Budapest, VI. kerület, Kossuth Lajos utca 9. sz.
December 1-től kezdve
nagy karácsonyi occasio
az összes helyiségekben kosztümök, toaletek, paletók, pongyolák, kalapok, bundák, szőrmegarniturák és szőrmepaletók, fehérneműek kivétel nélkül ezidei modellek, mélyen leszállitott árakon.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest VIII., Futó-utca 10. szám.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,
csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

MELOCCO PÉTER
cementbeton épitési vállalkozó
Budapest. Központi iroda: Nagymező-utca 51.
Telefon 166—52.
Vásbeton és betonkezések
Városok csatornázása és ipari viztelenitése.
Mozzaik, terrazzo, keramit, mettlachi-lapok és fayence (csempe) burkolatok.

Thiergärtner és Stöhr
részvénytársaság
Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.
Telefon: 129-45.
Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, es. tornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák. Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk
Budafoki-ut 9-11 sz. alatt
levő elegáns műtermeink megtekintését

Dr Pápay-féle oltóintézet
Budapest, Teréz-körút 31. szám.
Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú
himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni
és minden más bevált
oltóanyagot és serumot

ÜVEGBETON
KEPPLER SZABADALMA
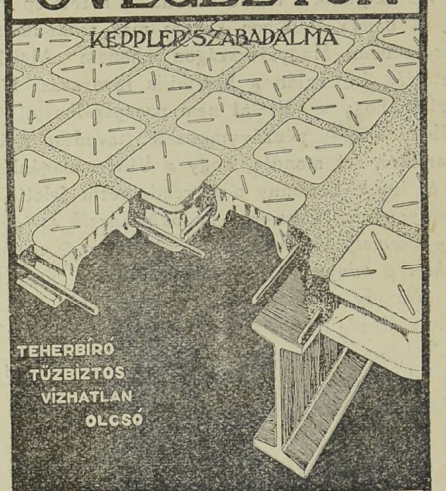

HAAS és SOMOGYI BUDAPEST VI. FRANGEPAN U. 7.
SPECIÁLIS ÜVEG- ÉS VASSZERKEZETEK GYÁRA LUXFER PRISMAGYÁR
Képviseletek: Wien, Berlin, Bukarest, Konstantinápoly

Tőke György
építési vállalkozó
vállal kőműves és ácsmunkákat.
TELEFON 175—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

Kárpitos és diszitő-vállalat
Budapest, Liszt Ferenc-tér 2I
Telefon 94-36.
Elvállal és készit **kárpitos és diszitési munkákat** remek kivitelben és jutányos árakon.
• • •
Dijtalanul tervez, vagy rajz után készit **teljes lakberendezéseket.**
▼▼▼
Ünnepi diszitéseket olcsón végez.
Zászlók minden kivitelben raktáron.

= MARTA =
Magyar Automobil Részvény-Társaság
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
Gyár: Aradon. Ajánlatokkal szolgál az
Eladási Központ:
Budapest, X. ker., Kerepesi-ut 17. sz.

Kraszner József
cementáru-gyár
Mozaiklap-, mükö- és cementárugyár. Beton, vasbeton és burkoló épitési vállalat.
Iroda: VII, Aréna-ut 21. sz.
Telefon-szám: 97—72.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej
kapható
ROTTERSMANN TIVADAR
sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben
Budapest, Király-utca 60.
Sürgönycim „Teorott" Budapest.
Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyár részv.-társ.
Mozaiklap-, mükö- és cementáru-gyár. Beton, vasbeton- és burkoló épitési vállalat.
Iroda kizárólag
Budapest, VII., Gizela-ut 38.
Alapittatott 1878-ban. Telefon 59-90, 80-60, 161-76, 191-14

Bründl János
csász. és királyi udvari szállitó.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi müszaki berendezések gyára.
Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellöztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.
Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.
Budapest, IX., Dandár-utca 23.
Telefon: József 6—41.
Különleges gyártmányok:
Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknös kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.
Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.
Dandár Mintagőzmosóda
üzemben, saját gyártelepünkön.

Nincs többé hushiány!
legjobb
sózott tengeri halat, Klipphalat,
háztartások, kórházak, népkonyhák, fogolytáborok, katonaság részére, valamint heringet, szardiniákat, halkonzerveket szállit a
Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi R.-T.
Welleminszky és Gottlieb Bpest, VI., Dágány-u. 12.
Kicsinyben kapható a fióküzletekben:
Központi vásárcsarnok
Rákóczi-téri vásárcsarnok
Batthyány-téri vásárcsarnok
Garay-téri halcsarnok
Ferdinánd-téri halcsarnok
Elkészitési módról leirás ingyen!

Kőszénbánya- 's Téglagyár Társulat
Telefonszám 34—51 és 34—61 **Pesten (ezelőtt Drasche)** Budapest VII., Király-utca 67
Keramit kocsiut kövek :: Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok :: Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák :: Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák :: Tüzálló chamotte téglák ::
Falburkoló-téglák ::
A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen

SINGER
családi varrógépek
a legtökéletesebbek!
Csakis cégünk üzleteiben v. azok ügynökei utján vásároljuk
Singer Co. varrógép részvény-társaság
Budapest: IV. Semmelweis-u. 14. — VIII. Rákóczi-ut 39. VIII. Baross-utca 77. — II. Corvin-tér 1. — X. Liget-tér 2. VI. Andrássy-ut 28. — V. Lipót-körut 22.

Kelme occasiók!
120 cm. széles reklám kelmék, ruha, pongyola és kosztümökre métere 1.95, 2.50, 2.90, 3.35, 4.50, schottisch kelmék 3.90, divatos nyomott barchetek 1.40, 1.80
Gólya áruház
VI., Nagymező-utca 12. és IV., Vámház-körut 16. sz.

Freissler Antal
csász. és kir. udvari felvonógyár.
Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: **Lift.**
Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Negyedik évfolyam Budapest, 1915. december hó 25-én 52. szám

Fővárosi Hirlap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre .....16 K
Fél évre ..... 8 K
Egyes számok kaphatók a kiadóhivatalban.

Várospolitikai és közgazdasági hetilap
Felelős szerkesztő Dacsó Emil. Társszerkesztő dr. Szilágyi Hugó

Megjelenik minden szerdán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI. ker., Szív-utca ... 18. szám
Telefon 137-45

Ügynök ur

mi a csoda ütött magába, hogy ennyire megváltozott. Jár, kél, mint egy főrendi tag, tagoltan dadog, mint egy békeidőbeli mágnás s oly magasra peckeli az orrát, mintha csakugyan papája nadrágjának tulsó feléből készült volna a mellénye. Ha a maga emlékezete nem csal, — Zselénszky gróf szerint maga egy családi egyed — maga tegnap még Nebbich névre hallgatott, s bár a topánja épp oly rongyos, s bár a tegnapi szivarcsutkát rágja, bár most is kotorász mellénye zsebében ama három krajcár után, a melyet váratlan utcai megrohanáskor ön ama házikónak fizetni nemcsak köteles, de fizetnie illik is: mégis, ugy látom ügynök ur, hogy nyomában van egyik elődje hirnevének, aki Piroslesznek indult Budapestről, Wasserstrahl volt a neve Bécsben, s amikor Párisba ért már Lafontaine volt a neve.

No lám, ügynök ur, maga rám bámul s azt gondolja, hogy megbolondultam. Maga még annyira sem érdemesitette önmagát, hogy elolvassa a sorozatos szózatokat, a melyek nagyon nagy urak ajkáról elhangzottak gazdagyülésen, képviselőházban, főrendiházban s a hol pont maga miatt átkozta meg egy gróf Lánczy Leót s maga miatt átkozta viszsza Lánczy Leó a grófot, Persze, mindegyik gróf talált aztán egy magához illő Lánczyt, akit összeszidhatott s mindegyik Lánczy egy agrárt, a kinek emlékezetébe hozta az uzsorát. Ez a sok perpatvar, a mely felhővé sürüsödve az országon átrobogott, vihart keltett, árvizet okozott, mind, mind maga miatt történt. Ön miatt, ügynök ur. Egy teljes agrárgyülés kiorditotta az utcára, hogy maga az árdrágitó, maga rejti el az élelmiszereket s maga miatt duzzadt öt ezer koronáig egy ökör s maga miatt képzeli önmagát fácán pecsenyének a pacal. Ugy mondatott: maga ellepi egész Budapestet, kipislog a kávéház ablakából s az eléje tett „irja fel" feketéből szopja magába a konjunkturát. Mert a nagybirtok maga; mert a nagytőke megint csak maga; mert az élelmiszer-uzsora: ki lehetne más, mint maga? A hadseregszállitás maga, a panama maga, a nemzet elleni merénylet maga és maga az élő sok ezer hold, a holtkéz hold és minden milliók fosztogatója, uzsorása.

Megmondtam. Többet is mondhatnék. Mondhatnám, hogy Zselénskyék, Lánczyék milliói a maga zsebében zörögnek, hogy maga egyedül megbirna egy uj hadiköltcsönt.

Most pedig itt egy kurta szivar, gyujtson rá s ha lesz pénze, talpaltassa meg cipőjét, mert hallom, hogy a lába élénken diskurál a cipőjébe betolakodott lucsokkal.

Fullánkok

Szent karácsony.

napja szivből fakadó jókivánságokra, hálás szeretetünkön kivül ajándékokat hoz Budapest városától a pesti fiuknak, akik a fronton küzdenek a haza becsületéért, a főváros dicsőségéért. A tisztviselők is megkapják huszpercentes drágasági pótlékukat, volt részük a tisztujitás áldásában is, előléptetések és fizetési fokozatok formájában. Most már a közönségen a sor, a közönségre gondoljanak a tisztviselők és a városatyák egyképpen és ha olyan meleg szeretet fogja vezérelni őket, mint a katonákkal szemben és olyan bőkezüség, mint a kormányt vezette a tisztviselőkkel szemben, akkor a fekete karácsonyra boldog uj esztendő és boldog jövendő fog következni.

Sokáig törték a fejüket a város urai, milyen formában fejezzék ki hódolatukat a fronton küzdő pesti fiukkal szemben, mit küldjenek és miből küldjenek. A városatyákat ilyen gondok nem bánthatják. Maguk is polgárai lévén a fővárosnak, legjobban tudják, mit kiván a budapesti nemzet.

Dohos liszt

volt a kenyérgyár kenyerében, — ez most már biróilag megállapitott tény. De minthogy nálunk a konzekvenciák levonásában mindig tévednek, nem a közélelmezési ügyosztály vezetője lett az áldozata a hallatlan slendriánságnak, hanem a kenyérgyár igazgatója. A birósági tárgyalás egyáltalában nem tisztázta azt a kérdést, hogy vajjon a közélelmezési ügyosztály egyenes utasitást adott-e Werner igazgatónak a dohos liszt átvételére és feldolgozására, vagy csak hallgatólagosan türte, hogy Budapest lakosságát közpénzen dohos kenyérrel etetik. Mondjuk, ez az egyetlen vitás pont, amiről nem hullott le a lepel a törvényszéken. De hogy hihetetlenül hanyag állapotok uralkodtak a kenyérgyárban, az ma már éppen olyan kevésbbé vitás, mint az ellenőrzés lanyhasága, a pesti nép kenyerének hanyag felülvizsgálása, a községesitett üzem vitelének hibás módja. Ezt pedig Folkusházy tanácsnok urtól várta a közönség, nem pedig a volt kenyérgyári igazgatótól.

Nem sietnek

a költségvetés tárgyalásával, ami nem is csoda, mert az előirányzat deficites szépséghibája már szervi bajjá nőtte ki magát. De éppen azért, mert minden korláton tul haladt már a háztartás hiánya, egészen bátran betarthatták volna azt a kötelező rendelkezést, hogy a költségvetést legkésőbb decemberben kell tárgyalnia a közgyülésnek. Az előirányzat nem tett volna jobb, a háztartás nem javult volna, de legalább a jövő év várható szégyenét a folyó esztendővel együtt lehetett volna elparentálni.

Egységes városrendezés.

Harrer tanácsnok nyilatkozik a Tabán szabályozásáról, Kelenföld beépitéséről, az Erzsébet-sugárutról, az uj gyárváros létesiéséről, a pályaudvarok kihelyezéséről, a tüzrendészetről stb.

A háboru ugyan nem a legalkalmasabb időpont a müvészeti és esztétikai föladatok megoldására, de éppen a szeretet ünnepének közeledtén valamennyiünkben él a hit, hogy mihamar végüket érik a vérzivataros idők és akkor a komoly és szép feladatoknak nem szabad bennünket készületlenül érni. Budapest fejlődésének a béke első szellőjére ott kell folytatódnia, ahol ennek a fejlődésnek utját kettévágta a háboru pallosa. Kétségtelen, hogy ez a föllendülés be is fog következni az épitkezések terén, de be kell következnie a városrendezésben is. Eddig Budapesten a városrendezés, inkább elaprózott, inkább a részletekre terjedt ki; Harrer Ferenc dr. tanácsnoknak, a városépitési ügyosztály vezetőjének, markáns egyénisége azonban erősen vonzódik a nagy koncepciókhoz. Azokon a terveken, amelyek az ő városrendező munkájában a közeli megvalósitást várják, érezni lehet, hogy egységes cél felé törekszenek. A Fővárosi Hirlap munkatársának alkalma van Harrer tanácsnok terveit az alább következő interjuban ismertetni, ebből az előadásból nagyszabásu tervek levegője csap ki. Minden utban levő alkotásnak megvan az összefüggése azzal az egésszel, melyet a tanácsnok pár frappáns szóban bejelent és a mely a város jövőbeli általános elrendezését kivánja szolgálni.

Harrer Ferenc dr. értékes nyilatkozata, amely ezekkel a kérdésekkel foglalkozik, itt következik:

— A mi terveink tulajdonképen nem ujak és mindenek felett nem olyanok, amelyeket máról-holnapra meg lehetne valósitani. A városrendezéshez idő és kitartó munka kell. Sok van terveink között olyan, amelyek a közönség előtt ismeretesek és amelyek a megvalósulás utján vannak.

— Ott van mindenek előtt a *Tabán szabályozása.* Itt a szabályozási, utépitési és csatornázási tervek már készen várnak a kivitelre. A kisajátitások is megtörténtek már olyan mértékben, hogy a munkálatokat meg lehet kezdeni. A még hátralevő kisajátitásoknak sincsen külön akadálya, ugy, hogy azokat a munkálatok megkezdése után is successive meg lehet ejteni. Most a végrehajtási programmon dolgozunk. A jövő év elején összhivjuk az ugynevezett tabáni bizottságot, amelynek közbenjöttével meg fogjuk oldani a lakosság elhelyezésének kérdését, amely körül szintén nem számitunk nehézségekre.

— Az *Erzsébet-sugárut* tervét a középitési bizottság már helybenhagyta. Itt most a feladat, a pályázati programm megállapitásának során, a városház elhelyezése és az Erzsébet-hid kitorkolásának megtervezése. A Rombach-utcától kifelé eső részen pedig a végrehajtási programm elkészitése és a kisajátitási rajon megállapitása van soron.

— A *Kelenföld szabályozásának* terve a közmunkák tanácsának döntését várja. — A *VII. kerület szabályozásának* terve szintén

gozás alatt vannak és a jövő év első felében tárgyalás alá kerülnek. Ehhez a tervhez tartozik a Hungária-uti híd kérdése is. Ezzel kapcsolatban tervbe vettük a közmunkák tanácsa által készitett tervnek revizió alá való vételét, amely a pesti feljáróval organikusan bekapcsolódó VI. kerületi külső részekre és a Krausz Mayer-féle telkekre vonatkozik. Itt gondunk van rá, hogy a Krausz Mayer-féle telkekből később kiképzendő park-terület biztositassék. Mielőbb munkába kivánjuk venni azonkivül a *Sasad-szabályozás* tervét is.

—Ezen egyes nagyobb vidékek szabályozásának terve mellett, illetve e terveket egységbe összehozandó mindinkább foglalkozni kell a *város jövőbeli elrendezésének a kérdésével is, amely kérdés alapjában véve a pályaudvarok, a kikötők és a leendő gyárváros elhelyezésének problémáját öleli föl.*

— A jövő év folyamán reméljük, hogy végleg meg tudjuk oldani az *utcai névtáblák* és a házszámozás kérdését is. Az utcai névtáblák körülbelül olyanok lesznek, mint amilyenekkel legujabban a Vilmos-császár-utat elláttuk.

— Az elmult másfél év alatt *az uj épitkezési szabályzat* alkalmazásánál szerzett tapasztalataink alapján szükségesnek mutatkozik a szabályzat több irányban való revizióra. Ennek az anyaga elő van készitve és ez a közel jövőben az illetékes közmunkák tanácsának tárgyalása alá lesz bocsájtható.

— A már elavult *tüzrendészeti és szinházi tüzbiztonsági szabályoknak* revideálását olyképen kivánja az ügyosztály megoldani, hogy elsősorban amaz intézményekre vonatkozólag kivánja az elveket fölállitani, amelyekkel szemben a fokozottabb és részben különleges követelések támaszthatók. *Ilyenek a gyárak, malmok, szinházak, mozik és előadási termek.* A megoldást ama vezérelv alapján tervezzük, hogy megállapittassanak azok a tüzbiztonsági feltételek, amelyeket okvetlen létesiteni kell.

Tisztujitás után.

Kibuktatott főjegyző.

A tisztviselői állás jogbiztonsága.

A főváros mult heti tisztujitó közgyülése ugyancsak kitett magáért: — kibuktatott a tanácsjegyzői karból három régi főjegyzőt s igy — a változatosság kedvéért, jobb, nemesebb cél hiján — egy kicsit a tisztviselői állás jogbiztonságát renditette meg alapjában.

Nehéz ugy hamarjában megállapitani, hogy ezt a gyönyörü eredményt tulajdonképen minek is köszönhetjük inkább: az egyes tisztviselők és pártfogóik kortesmüvészetének-e, vagy annak az elszánt, mohó, kiméletlen törtetésnek, mely halottakon keresztül lovagol a célja felé.

Egy bizonyos: hogy sem a polgármesternek, sem a közgyülés vezető embereinek nem válik dicsőségére ez a választás. És a mostani tanulság után nem helyezkedhetnek többé arra az álláspontra, hogy a választást hagyni kell a maga utján, mindenki próbálkozzék, mindenki boldoguljon, a hogy tud. Mert ez az a módszer, mely arra vezet, hogy a tisztviselőket demokratizálja, hogy megrenditse bennük állásuk jogbiztonságának tudatát s munka alapján való érvényesülés helyett a protekcióban, befolyásos pártfogók megnyerésében s korteskedő ügyességben keressék előremenetelüket.

Vajon melyik tisztviselőnek lehet kedve ezután, hogy távol a központtól, valamelyik kerületben, vagy az anyakönyvnél teljesitse szolgálatát, ahol a kis és nagy bizottsági tagokkal érintkezésbe alig jut, szivességeket, apró szolgálatokat nem tehet s igy pártfogókat nem szerezhet. Hiszen egy legközelebbi alkalommal a kibukás veszedelmének teszi ki magát! Az a frivolitás, ahogy a mult heti választáson törölték a sorból azokat a tisztviselőket, akiknek talán más hibájuk sem volt, mint hogy nem dicsekedhettek egyes bizottsági tagok közvetlen ismeretségével, ez a frivolitás megfelelő védekezésre kell, hogy késztesse majd a tisztviselőket — és talán több egyéni joggal, mert elvégre az exisztenciájukat valahogy csak kell biztositani!

Csaknem kibuktatták ezen a mult heti választáson az egyik tanácsjegyzőt is, aki kerületben teljesit szolgálatot s végzi pontosan, lelkiismeretesen a kötelességét. Százötven bizottsági tag törölte a nevét a listából. Talán azért, mert valami őbenne rejlő okuk volt rája? — Nem. Egyszerüen nem ismerték s csak azért törölték frivol módon a nevét, hogy igy szerezzenek helyet egy másiknak, akinek kortespártfogói voltak. Hét szavazaton mulott, hogy ez a derék tanácsjegyző el nem veszitette állását. Ott volt a közgyülésen, szalonkabátban, eskütételre készen és sápadt arcán még az eskü alatt is ott ült a rémület, hogy kis hija vége szakadt volna a pályájának s csak a karzatról nézhette volna, mint tesznek helyette esküt a boldogabbak, az élelmesebbek, akik pártfogót, kortest szereztek. Aminthogy igy nézte végig az eskütételt a karzatról az egyik kibuktatott főjegyző családja s hiába kereste az eskütevő tisztviselők közt azt, akiért ünnepi diszbe öltözött.

— Hja, ez a választás! — mondják majd a könnyen vigasztalódók, akik nem vesztettek semmit.

Nem. Ez nem választás. Ez a tisztviselők választási rendszerének csődje.

Nem a tisztujitó közgyülés az arra való fórum, hogy kibuktasson évek óta szolgáló, régi tisztviselőket. Ezt a jogot eddigelé még olyan tisztviselőkkel szemben sem arrogálta magának a közgyülés, akik hibát követtek el. Eddig az volt a szokás, hogy még az ilyeneket is visszaléptették szépen, csendesen, a választás előtt s még őket sem engedték pellengérre. De hogy husz évnél tovább szolgáló főtisztviselő, derék, hozzáférhetetlen, jellemes hivatalnoka a fővárosnak igy végezze a pályáját, hogy mások kedvéért egyszerüen kibuktassák: erre nem volt példa mióta Budapest áll, 1873 óta.

Jó lesz, ha az illetékes tényezők okulnak ezen a hallatlan eseten s idejekorán gondoskod-

Őnagysága kacsát vesz . . .

Irta **Erdősi Dezső.**

Hetet vagy nyolcat utött az óra és a ház asszonya felébred. Vannak szépei e városnak, akiket csak kilenc, esetleg tizenegy órai harangütés kerget ki a selyempaplan alól. Én nem ezekről a sors kegyeltjeiről irok, talán hadseregszállitó a férjük, talán háziur, milliomos. Ők, Budapest gazdag szépei csak annyiban érzik az idők változását, hogy kevesebb szórakozásra nyilik alkalom és Jadlowker sincs a Népoperában. Az asszony, kiről énekem zeng, a középosztályhoz tartozik, a társadalom gerincéhez, amely roskadozik a rászakadt terhek alatt.

Tehát hét vagy nyolc óra van, felkel az asszony és a szerint, ahogy az ura nevelte, vagy betekintést vesz a horkoló férj pénztárcájába, vagy a maga napi budgetjét veszi szigoru vizsgálat alá. Sem a jól, sem a rosszul nevelt asszony vizsgálódásának nincs meg a kivánt kedvező eredménye. Istenem, éppen tegnap este számitotta ki, hogy legalább ötszáz koronányi pillanatnyi és elódázhatatlan szükségletet kell beszereznie, hogy egy-két hétig ne gyötörjék a háztartás gondjai s ime fő a kis, okos fej, hogy a kis pénzből miképpen tegye elviselhetővé a mai napot? A férj dolgozik, szeret jól enni, a gyerekeknek farkasétvágyuk van, a cseléd felmond, ha száraz kenyeret és sült krumplit kap vacsorára . . . Istenem, mikor lesz vége a háborunak?

És maga mellé vévén a Jucit, ő nagysága hadjáratra indul, hogy drága pénzeért kiharcolja az egynapi lét eszközeit. Az ut a tejcsarnokos mellett visz el, akinek mellesleg szenes- és fás-pincéje is van. Egy véletlen szerencse ő nagyságát 15 mázsa jutányos (á 6 korona) szénhez juttatta s a tejcsarnokos a hütelen szénkundsaftnak a szokásos másfél helyett csak félliter tejet adott. Ő nagysága keresztül töri magát a tejes bolt előtt rostokoló tömegen s belibben a tejeshez:

— Tejes ur, mért adott ma csak félliter?

Kérdezd meg a számumot, hány porszemet zudit a tikkadt karaván? Hogy mért csak félliter? Ezer és egy oka van annak. Ha ellenben hoz a nagysága hatósági bizonylatot arról, hogy két éven aluli gyermeke van, orvosi bizonyitványt arról, hogy hektikájának tetszik lenni, születési bizonyitványt arról, hogy elmult hetven éves a családnál tartott nagypapa, akkor esetleg szó lehet egy liter tejről.

— Szóval, teázni fogunk, — sóhajt ő nagysága s kilibeg a boltból.

A vásárcsarnokban zsongás-bongás. Hova tünt a háboru előtti zsibaj, a nyüzsgő tömeg, a tolongó hordárok? A hordárok a harctereken vannak, a kórházakban, vagy a föld alatt, a vásárló tömeg pedig oda haza maradt, mert szivfájdalom az a szegény embernek, ha lát minden finomat, szépet és jót és nem veheti meg. Mert a régi gyönyörü élelmicikkek mind, mind meg vannak a vásárcsarnokban. A mészárosok bódéiban véresen csillognak a remek husok, a halászok üveges szekrényeiben kivánatosan uszkálnak a Balaton pikkelyes halai, a kofák előtt lihegve terpeszkednek a kihizlalt liba- és kacsamonstrumok. Nézőjük még akad elég, de a vásárló kevés. Mosolyogva kelleti magát a legszebb alma és a sok más gyümölcs. Meg van itt minden, mi szem és száj ingere, minden, amit terem az istenáldotta magyar föld. És ridegen, szófukaran állnak az áruik mellett az árusok, ez a korai publikum nem az övék. A gazdag asszonyok, a hadseregszállitónék, ezek később jönnek a csarnokba, azok vásárolják a nemes husokat, a finom halakat, az óriásra hizlalt apró marhákat és a remek gyümölcsöket. Ők, kiknek brilliántos ujjai közül gondtalan gyorsasággal repülnek ki a huszkoronások és ötvenkoronások. Ezeké most a világ a vásárcsarnokban. Aki nem nagy pénzzel jön ide, az jobban teszi, ha odahaza marad.

De ez az én asszonyom a fejébe vette, hogy ma ha törik, ha szakad, de kacsát vesz. Az ura az éjjel a fülébe sugta, hogy utálja már a virsliket ebédre, a liptóit és a tiz deka sajtot vacsorára. Utálja, bár elismeri, hogy kellett a hetven korona keztyübőrrel boritott cipőre, a százötven korona boára, ami nélkül ma igazán nem lehet kimenni az utcára.

— Oh! Édes jó ember az uram — gondolja ő nagysága — ma kacsapecsenyét kap ebédre, este megesszük a májat és tepertőt, holnapra marad az aprólék, holnaputánra a melle és zsir is lesz egy literre való. Talán még egy vacsorát is kiszoritok és akkor négy napig nem jön a házba se virsli, se liptói turó.

Dobogó szivvel lép a kacsás kofához, felemeli az egyik kivégzett kacsát. Gyönyörü darab, a pukkadásig kövér, van hét kiló is.

— Az ára? Kilója öt korona. Itt dögöljek meg, ha olcsóbban adom.

Szól a kofa s gögösen néz el a kacsa-kincs köré gyülekezett hölgyek felett.

— Egy kiló öt, hét kiló harmincöt korona — számolja sebesen őnagysága. Nem egészen ennyit keres az uram hét nap alatt. Istenem, milyen drága!

Ilyesformát gondol a többi asszony is és lassan elandalognak a drága kacsák szinteréről. De az egyik boszut forral, megkérdezi a rendőrt, mi a kacsa maximális ára:

— A maximál? Négy korona harminc.

— De az az asszony öt koronát kér.

A rendőr a szép kacsák tulajdonosához lép, leszidja mint a bokrot s a hölgy, kinek énekét zengem, visszaosont, hátha a rendőr közbelépésére olcsóbb lesz a hőn óhajtott szárnyas?

— Mit nekem a maximál? Tömjön kacsát a főkapitány. Levágatom a két karom, ha még egyszer kacsát tömök. Inkább hazaviszem én. Megeszem én. De négy harmincért nem adom. Ráfizetek. Itt csurogjon ki a szemem, ha rá nem fizetek.

És fogja a kacsák kihült hamvait, kosárba rakja, a kosarat kis kocsira s kidöcög a vásárcsarnokból. De minél távolabb imbolyog a némber hordó alakja, annál fájdalmasabban dobog őnagysága szive. Mit ér a négy harmincas maximál, ha ma meginf virsli vagy marhamáj

nak, hogy hasonló eset meg ne történhessék. Ez nem a módja, ahogy az ország első törvényhatósága elbánhasson a tisztviselőivel. A kis kortesek garázdálkodásának, a protekciónak olyan elfajulása ez, amelynek jó lesz, ha idejekorán gátat vetnek a vezetők. A polgármester és a közgyülés igazi vezetői gondoskodjanak arról, hogy személyi téren is maguknak biztositsák a vezetést s az irányitást. Kötelességük ez a tisztviselői kar érdekében. Ők felelősek azért, hogy a mult heti közgyülés eljárása rendszerré ne fajuljon s át ne engedjék a tisztviselői állás jogbiztonságát felelőtlen kortes-városatyák és puccsrendezők könnyelmü játékának.

Négy uj autóbuszt

vásárolt a főváros.

Egyenkint vásárolja a főváros az autóbuszokat, mert a gyárak a hadsereg számára dolgoznak és nagyon nehezen lehet kocsikhoz jutni. Eddigelé összesen három Marta-autóbuszt vettek, darabját 32.000 koronával s a három autóbusszal bonyolitják (?) le az autóbusz-forgalmat. Most aztán egyszerre négy uj kocsival gyarapodott a főváros autóbusz-parkja. Az uj autóbuszokat a Benz-gyártól vásárolta a főváros és pedig 28.000 koronájával. A Benz-gyár guggenheimi (Németország) gyárában készültek a kocsik és ha formájuk szerint nem is oly tetszetősek, karcsuak, mint a Marta-kocsik, viszont kényelmesebbek, kevesebb személy befogadására valók. Sajnos, az uj kocsikat egyelőre nem lehet üzembe helyezni, mert nincs gummi, hasztalan próbál venni a főváros. Valószinüleg hetekig eltart, amig gummihoz jut a város. Akkor azután hét autóbusz jár majd és a terv az, hogy nyomban megvalósitják az Andrássy-ut—Fürdő-utca—Lánchid—Alaguti járatot, amely bizonyára a legjövedelmezőbb vonal lesz.

Érdekes, hogy az autóbusz — éppen ugy, mint az omnibusz — átalányösszeget fog fizetni az alamnak a Lánchidon, illetve az alaguton át való közlekedésért. Az omnibusz pl. havi 600 koronát fizet a hidért is, meg az alagutért is, összesen tehát 1200 koronát, vagyis évenkint 14.400 koronát. Körülbelül ennyit fog fizetni az autóbusz is, egészen addig, amig az alagut a főváros tulajdonába kerül. Akkor azután megszabadul a felényi tehertől az autóbusz is, az omnibusz is.

Dohos kenyér.

Folkusházy a sajtó ellen.

Részletesen foglalkoztak a lapok azzal az épületes rágalmazási pörrel, amelyet felsőbb utasitás következtében Vajna Ede tanácsjegyző inditott Werner Mihály volt kenyérgyári igazgató ellen, mert Werner azt állitotta, hogy a dohos liszt átvételére és felhasználására egyenesen utasitást kapott a tanácsjegyzőtől. A két napos birósági tárgyalás tudvalévőleg remis-vel végződött: Werner igazgató kijelentette, hogy „lehet, hogy félreértette" Vajna Ede szavait s a tanácsjegyző e nyilatkozat után hozzájárult ahhoz, hogy az ügyész a vádat elejtse. A tényállás tehát legkevésbbé sem tisztázódott és nem derült ki az sem, hogy Strasser és König-éknek mi részük volt a dohos liszt szállitásában. Folkusházy Lajos tanácsnoknak roppant módon fájt, hogy ő is belekeveredett a dohos lisztbe és hogy Füzesséry elnök meglehetősen erélyes hangon volt bátor nála a kenyérgyár ügyvezetése iránt érdeklődni. Amikor az ügyész Vajna tanácsjegyző nyilatkozata után kijelentette, hogy a vádat elejti, felállt Szabó Imre tiszti főügyész és előadta, hogy a lapok közlése ugy szól, mintha a kérdéses utasitást nemcsak Vajna, hanem a közélelmezési ügyosztály is adta volna. Kéri az elnököt, hogy ezt igazittassa helyre, mert ez a beállitás kellemetlen az ügyosztály vezető tanácsnokára és a főváros tanácsára nézve.

Füzesséry elnök: A hirlapiró urak mindenesetre jóhiszemüen irnak, egyébként azonban azt irják, amit akarnak. Néha tévednek és ez kellemetlen az illetőnek, aki — mint ez esetben Folkusházy ur — legalább a háboru idején fontos tisztet tölt be. Én a hirlapiró urakat nem kényszerithetem helyreigazitásra.

Folkusházy tanácsnok: De kivánatos lenne . . .

Füzesséry elnök: Nincs hozzá jogom. De ha az urak minden áron akarják, az uj sajótörvény életbe léptette a helyreigazitási kényszert, tessenek odafordulni.

Erre a kijelentésre néma csend lőn. Folkusházy tanácsnok ur nem válaszolt és az elnök kihirdette az eljárást megszüntető végzést.

Nem stájgerolhatnak

a főváros szerződéses szállitói.

Konjunkturális haszonnak mondotta Vázsonyi Vilmos a képviselőházban a háborus helyzet kihasználásából származó nyereséget. A főváros vállalkozói, szállitói közül többen szintén ugy gondolkodnak, hogy itt az idő, most vagy soha, a háboru ürügye alatt a főváros pénztárát alaposan igénybe lehet venni. Szerencsére a tendencia a legtöbb esetben átlátszó és a vállalkozók haszonleső offenzivája összeomlik néhány résen álló városatya, vagy tanácsnok tüzében.

Igy történt ez a közvágóhidi bizottság legutóbbi ülésén is, amelyen a közvágóhidak szerződéses szénaszállitóinak, Stéger és Böhm soroksári gazdáknak a kérelmével foglalkozott a bizottság. A háboru előtt Mayer Salamon volt a főváros szénaszállitója. Mayer adagszénáért 11.50 koronát, bálszénáért pedig 8.50 koronát kapott métermázsánként s a háboru kiütése után 4.17-el, illetve 1.42-vel emelte az árakat, vagyis adagszénáért 15.67 koronát, bálszénáért 9.92 koronát kapott. A legutóbbi árlejtésen a

---

kerül az asztalra? Mily gyönyörü darab! Ma pecsenye az ebéd, a vacsora a máj a tepertővel, holnapra, holnaputánra is jut, a zsir . . . Ah, egy hétre felderülne a család hangulata!

És ösztönszerüen követi a kacsakofát, megveszi a kiszemelt gyönyörüt öt koronájával, szentül megigéri, meg is tartja, hogy a rendőrnek, ha kérdezi, csak négy harmincat fog bevallani. Juci diadallal rakja kosarába a kacsát s önagysága boldog, miközben élénk lelkifurdalásokat érez a nagy kiadás miatt. Ha önagysága német állampolgárnő lenne, e vásárlással szigoru büntetésnek tenné ki magát, sőt ha a rendőr tudomást szerezne az esetről, kihágás cimén jegyezhetné a noteszébe, de dobjon követ rá az, aki nem unja meg a folytonos virslit, liptói turót és marhamájat. Önagysága maga elé képzeli férje elégedett ábrázatát, amikor a kacsapecsenye elébe kerül, a gyerekek is tapsolnak örömükben s már nem furdalja a lelkiismeret. Igaz, hogy most nem telik rizsre s csak egy kiló nullás lisztet vehet, a számitásba vett vajvásárlást is el kell halasztani, tojásra is csak egy korona jut — de Istenem, nem lehet mindent egyszerre összevásárolni. Ma szinházba akartak menni, de most jó lesz a mozi is, az aranyos Pistukának meleg téli sapkát szeretett volna venni, ez is elmarad. Mert nagyon sok mindenről le kell mondani önagyságának, ha kacsapecsenyével akar kedveskedni az urának. Négy napig kacsa, aztán ki tudja meddig megint virsli, liptói turó és marhamáj! . . .

Tömegválasztás.

Háromszáznegyvennégyen jöttek el, hogy eldöntsék a fogas kérdést, ki legyen a Krisztinavárosi parochia ura. Mert ez volt a problémák problémája, ezért hevült Hock János és Novák István, ezért harcolt Ember Károly és Platthy György. Bargár vagy Hunkár? — igy hangzott a kérdés egy ideig, de később némi komplikáció állott be Zelliger Vilmos személyében, akiről azt mondották, hogy tudós férfiu, jámbor pap és a hercegprimás is őt akarja. És ámbátor Kohn Sámuelnek volt szavazata, ellenben a hercegprimásnak nem, mégis a hercegprimás jelöltje győzött és Bargár meg Hunkár között — Zelliger Vilmost választották meg a városatyák, Zelliger lett a krisztinavárosi lelkipásztor, néki csókol ezután kezet a krisztinavárosi lelki nyáj.

— Tehát Zelliger, — mondották a városatyák aztán annál nagyobb erővel feküdtek bele a tanácsjegyzők választásába. Itt már nagyobb tere volt a korteskedésnek, lévén nem kevesebb, mint ötven állás. A kortesek hihetetlen buzgamat fejtettek ki. Ötven-féle szavazólap volt forgalomban, permutálták, kombinálták és variálták a neveket, ugy hogy a végén kiderült, hogy 344 szavazólapból mindössze tizenöt tiszta lap volt, olyan, amelyen nem volt törlés, hanem a kerületközi választmány jelöltjeinek a nevei szerepeltek csak rajta. Némelyik listán alig volt más, mint csupa törlés és csupa uj név. Pettykó Antalt, Iványszky Imrét, László Ivánt nagy előszeretettel törölték a bizottsági tagok, de szépszámu törlői voltak Szabóky Lajosnak és Kiticsán Miklósnak. Vajna Edét is vagy hatvanan huzták ki és nagy izgalommal tárgyalták, ki marad ki és ki jön be. A jelöltek pedig részben a karzaton drukkoltak feleségestül és gyermekestül, részben pedig a Klotild-kávéházban lesték a staféátkat, akik a szavazatok arányairól hozták a változó hireket. Sándor Fülöp, a leglelkesebb választás-rendező, már félötkor bevonta a Muzsikó-zászlókat. Nem kellett korteskedni, nem kellett drukkolni, mert Muzsikó István megválasztása kezdettől fogva biztos volt. A boldog jelölt már félötkor azt mondta a főpincérnek:

— Fizetek. Volt egy kávém sok föllel, két kenyérrel.

— Más nem volt?

— De igen, voltam — fogalmazó. — Mondotta Muzsikó István és ezzel hazament, hogy felöltse a szalonkabátját.

Bezzeg Bösingernek és Vésseinek, meg Schubertnek tovább kellett ülni a kávéházban, de azért lassan tiszta lett a helyzet és este nyolckor három szegény, öreg ember fogta a karzaton a családját, aztán bus rezignációval mondották:

— Gyerünk innen, elgázoltak a fiatalok, nem vagyunk már főjegyzők, nem vagyunk már városi tisztviselők.

És mentek, mendegéltek, három öreg, családos, bus főjegyzők. Mentek — nyugdijba, feledésbe, multba, sivár jövőbe...

Odalent pedig hirtelen nagy élénkség támadt. Jöttek a fiatalok, a győzők, az uj tanácsjegyzők. Hja, ez az élet: harminc évig állottak a poszton, Pettykó, Iványszky és László. Most felváltották őket; jött az uj őrség: Bösinger, Vössei, Schuberth...

*

Apropos: Közgyülés is volt, komoly, rendes tárgysorozat, vita és szavazás. A gázgyárról volt szó és az elektromos üzemről. Ifj. Stern Sándor mint minden évben, az idén is alaposan belemélyedt a költségvetésekbe. Kiszámitotta, hogy a gázgyár 5.23 percentet jövedelmez, ami ugyan szép dolog, de a triesztiek ennél több hasznot biztositottak volna. Szólt a gázveszteségről, a gázelillanásról, majd a villamos világitási üzemről és itt elárulta, hogy ennek az üzemnek a hasznát legnagyobbrészt a Magyar Villamossági szolgáltatta, a kelenföldi saját telep aránytalanul gyengébb üzem. Horváth Lipót, az ujságiróból bankvezérré avanzsált városatya, a gázgyár jövedelmezőségének nagyérdekü problémájával foglalkozott. Az ipari és világitási gázóra egységesitését sürgette és a két üzem adminisztrációjának lehető összevonását, egyszerüsitését. Az ujságiró jó szeme, ötletessége és a bankvezér reális számitása ütközött ki a beszédéből. Holzer Sándor, kitünő kereskedő létére, praktikus kérdést dobott a vitába. Elpanaszolta, hogy a Király-utcának a Károly-körut és Nagymező-utca közötti része, amely utvonalon igen nagy forgalom bonyolit-

soroksáriak győztek. Augusztusban nyerték el Stégerék a szállitást és pedig ugy, hogy adagszénát 13.88 koronájával, bálszénát pedig 13.28 koronájával ajánlottak. Most aztán azzal a furcsa kéréssel állottak elő, hogy a főváros emelje fel mindkét fajta széna árát métermázsánkint 5.50 koronával: vagyis eszerint adagszénát 19.38 koronájával, bálszénát pedig 18.78 koronájával szeretnének szállitani. Ez pedig nem egyéb, mint kijátszása a szerződésnek és a nyilvános árlejtésnek. Azt, amit a régi szállitó 15.67, illetve 9.92 koronájával szállitott és akart továbbra is szállitani, az uj szállitók 19.38, illetve 18.78 koronájával hajlandók csak szállitani. Vagyis szinleg megtették az aránylag olcsó ajánlatot, kikergették az üzletből a régi vállalkozót s amikor már nyeregben voltak, kalkulálni kezdtek és stájgerolni akartak.

A közélelmezési ügyosztályra jellemző, hogy szó nélkül belement ebbe a hamis játékba és a kérelem teljesitését javasolta. A bizottság tagjai azonban megérezték, hogy itt egy sulyos precedens alkotásáról van szó és azzal az indokolással, hogy a háboru alatt kötött szerződéseket nem lehet a háborura való hivatkozással megváltoztatni, — elutasitották a kérelmet. Nehogy pedig a tanácsnak jobb szive legyen, kimondotta a bizottság azt is, hogy az elutasitó határozattal esetleg ellenkező, vagyis az áremelést koncedáló tanácsi döntés ujból a bizottság elé terjesztendő, vagy pedig a főváros hivatalos lapjában közzéteendő. A tanácsülések határozatainak publikálása szempontjából igen nevezetes, üdvös kezdeményező lépés ez.

A tanács keddi ülésén különben elutasitotta Stégerék kérelmét.

Garázdálkodnak a boyok.

Miért késik a szabáiyrendelet?

A boyokkal szemben mindinkább élesek a panaszok, a közönség zugolódik a magas tarifák, azoknak önkényes használata és egyéb visszaélések miatt. Van tudomásunk esetekről, amikor az egyik boytársaság kiküldte fogdmegjeit a fölkészült menetszázadhoz és a hiszékeny katonákkal elhitette, hogy hazafias áldozatkészségből a bucsuleveleket ingyen viszik ki. A szegény katonák még borravalót is adtak, pedig a társaság a borsos számlát elküldte a cimzett kedvesnek.

Az ilyen esetekkel szemben a közönség állandóan a fővárosi szabályrendeletet követeli, pedig ezek csalások, amelyek a büntető törvénykönyvbe ütköznek és igy a közönségnek csak föl kellene jelenteni a visszaélő boytársaságokat. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a szabályrendelet nem lenne nagyon sürgős. A szabályrendeletnek azonban a kereskedelmi miniszteriumban állták utját. *A főváros tanácsát miniszteri leiratban tiltották el a szabályrendelet megalkotásától,* azzal a megokolással, hogy előbb *törvényes* alapot kell létesiteni. A törvényes alap az ipartörvény egyszakaszos kiegészitése lenne. Ez a szakasz a beraktározó vállalatokról, a fuvarleveleket felülvizsgáló irodákról, a boytársaságokról és másokról intézkednék. Csak ennek alapján készülhet el a fővárosi szabályrendelet, viszont addig a rendőrség sem teheti rá a kezét a boyokra mert nekik meg a belügyminiszter tiltotta meg, hogy iparügyekbe avatkozzék. Egyelőre tehát a boygazságok számára szabad a vásár.

Beteg és sebesült katonák

ingyen használják a főváros fürdőit

Márkus Jenő dr. tanácsnok, a városgazdasági ügyosztály vezetője egy nyilatkozatában, melyet a *Fővárosi Hirlap* munkatársa előtt tett, megemlitette már, hogy a háborus viszonyok között a székesfőváros fürdőiben a katonaság rendkivüli kedvezményben részesül. Nyáron a dunai uszodákban üdültek katonáink, a betegek a *Széchenyi-fürdő* gyógyvizének áldásait élvezik, a *Rudas-fürdő* pedig csaknem teljesen a hadsereg szolgálatában áll. Olyan nagyméretü a főváros tanácsának kedvezménye, amelyet a fürdők ingyenes használata révén a hadseregnek nyujt, hogy arról érdemes tudomást szerezni a közönségnek is.

Ennek a jótékonyságnak a képét *Igali* Kálmán dr. tanácsjegyző, a fürdőügyek referense, volt szives előttünk élénk adatokkal, kronologikus sorrendben megrajzolni a következőkben:

— Az első megkeresést 1914 augusztus 2-ikán intézte a tanácshoz a Budapesten székelő honvédállomás parancsnoksága, amely megkeresésben azt kérte, hogy engedjen át a bevonuló kaonaság számára egyes dunafürdőket egész napra, egyeseket pedig bizonyos időre. Az első kérést sok más követte. Jöttek sorba a kórházak, jött a „Vörös Kereszt" és a jótékonycélu polgári egyesületek is. A tanács sürgősen döntött és a négy ingyenes dunafürdő közül — hármat, és pedig az óbudait, a Dráva-utcait és a lágymányosit — kizárólag a katonaság részére engedte át. Ezeket a fürdőket 1914-ben késő őszig, 1915-ben pedig egész nyáron át, megfelelő csoportokba osztva, látogatták a katonák.

— A Széchenyi-fürdő egyik osztályából sem lehetett a polgári közönséget kizárni, igy a tanács 1914 november 3-ikán elhatározta, hogy a régi artézi-fürdő épületében levő társasfürdőt használhatóvá téteti és 4000 korona költséggel renováltatja. Ettől az időtől fogva amennyi fölös-vizet a gyógyforrás szolgáltatott, mind a katonaság kapta ugy, hogy reggel 8—2-ig fürödhettek, dörzsölésben és izzasztó pakkolásban részesültek a betegek, naponta mintegy száznyolcvan—kétszázan.

— Ez év február óta a beteg tiszteknek is kedvezményt nyujt a tanács ötven százalékos árengedmény formájában. A Széchenyi-fürdőben nyujtott kedvezmény mérlege a következő: a régi artézi társasfürdőjében 1915 szeptember végéig 59.610 legénységi állományu katona fürdött, az uj fürdőben pedig 1899 tiszt és önkéntes vette igénybe az ötvenszázalékos jegyet, 117 pedig ingyen élvezte a gyógyfürdőt.

— A háborus jótékonyság terén azonban legtöbbet teljesitett a Rudas-fürdő. Itt az uszócsarnok 1914 augusztus és szeptember hónapjában — tehát a legjobb időben — teljesen el volt zárva a polgári közönség elől. Ezt a módot azonban a polgárságra való tekintettel nem lehetett föntartani és igy a katonaság számára a tanács a férfi népfürdőt engedte át. Novemberben pedig ismét ujabb intézkedés történt: a népfürdő férfiosztályában a hadbavonuló katonák, a női osztályban pedig a harctérről visszaérkező közkatonák fürödhettek ezidőtől fogva. Azóta ez az intézkedés állandó maradt és a fürdőket katonai munkások, orosz és szerb foglyok, galiciai menekültek és internáltak is használták.

— Tiszteknek, zászlósoknak és önkénteseknek, akik a harctérről betegen vagy sebesülten tértek vissza, 70 filléres jegyeket engedélyezett a tanács. Ezért az összegért tetszés szerint gőz-, szalon- vagy márványfürdőt használhattak. Az altisztek és a legénység 50 fillérért kaphatták egyszerübb fürdőt. Német tisztek és közlegények rangjukhoz képest különféle fürdőket teljesen dijmentesen kaptak.

— A polgári forgalom azonban nagyban megcsappant a Rudas-fürdőben. Volt idő, amikor a fürdőbe tóduló katonaság valósággal ellepte az utakat, ugy hogy a polgárság alig tudott odajutni.

— Természetesen mindez igen nagy áldozatokat követelt. Külön munkaerőket kellett alkalmazni, fürdőszerekben óriási volt a fogyasztás, mert mindent ingyen kapott a katonaság, még fürdőruhát is, amelynek egyedül a mosása 1915 szeptemberig 5172 koronába került. Tizennégy hónap alatt naponkint a polgárságon kivül 967 katona fürdött a Rudas-fürdőben. A fürdő háborus szerepét különben legjobban megmutatja a következő összeállitása:

A háboru kitörésétől 1915. szeptember végéig *dijmentesen megfürdött a népfürdőben* 322,545 osztrák-magyar katona és katonai munkás, 6517 orosz és szerb fogoly, 861 galiciai menekült, 501 internált. *Az uszodában* 26,864 osztrák-magyar katona, *a gőzfürdőben* 1319 porosz katonatiszt; *a szalonfürdőben* 865 porosz katonatiszt; *a kád- és kőfürdőkben* 3836 porosz közkatona. A fentiek összegezése szerint a Rudas-fürdőben összesen *363,318 katona* fürdött meg teljesen dijmentesen. Ugyanezen idő alat *mérsékelt áron fürdött a gőzfürdőben* 34,962 katonatiszt; *a szalonfürdőben* 9134 katonatiszt, *a kő- és kádfürdőkben* 4449 közkatona, összesen *48,545* katona. — Vagyis a Rudasfürdőben dijmentesen és mérsékelt áron *411,863 katona fürdött meg.*

— Érdekes megemliteni, hogy a katonákat vezető altisztek nem igen respektálták a fürdő polgári ruhás igazgatóját, ugy hogy napirenden voltak a surlódások, mig végre ezen az állapoton ugy segitett a honvédelmi miniszter, hogy a fürdő igazgatóját, dr. Sas Istvánt ezredorvossá nevezte ki.

— Szólni kell még a Rudasfürdő mellett levő Hungária-forrásról, amelynek kitünő lithiumos vize van. Ebből a forrásból igen sokat ajándékoztunk a hadikórházaknak, a harctérre pedig korlátlan mennyiségben szállitottuk. Tudvalevő, hogy a doberdói fensikon igen nagy a vizhiány, ide naponkint 500 üveg vizet küldtünk, mint szertetadományt. Szeptemberben 24 nap alatt 11.681 üveg gyógyviz indult a doberdói fensikra.

Hattyuk élelmezése. . . .

A költségvetés furcsaságai.

Hatalmas munka a jövő évi költségelőirányzat. Ács Ferenc főszámtanácsosnak rengeteg anyaggal kellett megküzdeni, amig a bevételeket és kiadásokat össze tudta állitani. A nagy müből kiragadunk néhány pikáns, vagy groteszknek látszó tételt. A városligeti hattyuk élelmezése pl. 500 koronájába kerül a fővárosnak. A sáncmunkák által okozott károk eltüntetésére 10.000 koronát vettek fel. Perköltségek cimén 13.000 koronát fizet a főváros. A budapesti államrendőrség fenntartásához évi 800.000 koronával járul hozzá a város. A Tisza Kálmán-térre tervezett Kulturpalota két millióra előirányozott épitési költségeire 80.000 korona részlet van előirányozva. Az idegenforgalom emelésére 20.000 koronát szánt a főváros, az indokolás szerint „figyelemmel arra, hogy a viszonyok a szélesebb alapon meginditandó propagandának nem kedveznek". A Budapesti Ügetőverseny Egyesület támogatására ismét 3000 koronát akar adni a város, holott a mai időkben ily kedvezés tulságosan nobilisnak mondható. Ez az egyesület a versenypálya telkének megszerzésénél amugy is a főváros tulzott jóindulatát élvezte. A VI. kerületi skót református iskola épitésére 10.000 korona segélyt akar már másodizben megszavaz-

tatik le, afrikai sötétségbe borul este, pedig erre vonatkozólag a főváros és a közmunkák tanácsa határoztak már. Buzáth tanácsnok beismerte, hogy igaza van Holzer Sándornak, de háboru van, mondotta, nincs anyag és nincs munkás.

Most Folkusházy tanácsnok lépett a szószékre. Meg sem éljenezték, pedig a kenyérgyári igazgató pöre aznap zajlott le és sok babért hozott a közélelmezési ügyosztályra... Herczfeld Frigyes felháborodással mesélte el, hogy az ő irodájában, a Schreiber D. és Fiai cégnél, 34 koronát igértek kukoricáért, holott a kukorica maximális ára 26 korona. Felháborodását maximálta, amikor megjövendölte, hogy lesz még a kukorica 50 korona is. Bittner János hasonlóképen aggodalmaskodott. Ő zsiriségtől félti Budapestet, szerinte a zsir maximális ára roppant alacsony. Pető Sándor, mielőtt beszélni kezdett, elárulta, hogy a kávéházak tejfogyasztásának betiltását fogja inditványozni. El is kezdte a beszédet és dörgő hangon szólt az átkos kávéházak és mulatók ellen. Vesztére azonban Vázsonyi Vilmos visszatért a terembe, amelyből eltávozott volt, mire Pető hangja nyomban két skálával lecsuszott. A végén már azt mondta:

— Nem teszek inditványt.

És más, hálásabb témát kezdvén, a Grünwald és Schiffer-cég tehenészetének részletei iránt érdeklődött.

Minekutána még Havass Rezső a budapesti pályaudvarokat a Hamburg—Bagdadi utvonal perspektivájába állitotta, Benedek János pedig Perger Ignácot elbucsuztatta, véget ért az ülés és a városatyák egy-két órás szünetet kaptak, hogy a szavazatszedő küldöttség befejezhesse munkáját.

ni a tanács. Ugy véljük, hogy a skótok részére nem lehet a mostani viszonyok között pénze a magyar fővárosnak, még akkor sem, ha a pénz kulturális, tanügyi célokat szolgál. Nem valószinü ugyanis, hogy a skót iskolában magyar szellemben, vagy legalább is entente-ellenes szellemben fogják nevelni az ifjuságot. A városliget bevételei között szerepel a következő szerény tétel: A nyári színházért 40 korona. A tételhez füzött indokolás elárulja, hogy ez a negyven korona „a Rosenfeld Zsigmonddal kötött szerződés alapján földesuri jog elismerése címén évenkint fizetendő 2 darab 20 koronás arany értéke". A földesuri jog sulya alatt — Feld Zsigond roskadozik és ha meggondoljuk, hogy a ligeti müintézet ritkán van nyitva, akkor még a két arany is soknak látszik. Ha még megemlitjük azt is, hogy lóbiztositásra évi 6000 korona kell és hogy a főváros malomjoga évi 33 koronát jövedelmez, akkor nagyjában át futottunk a vaskos költségvetésen, amelynek első oldalán ez a szöveg: „Tényleges népesség az 1916. év közepére számitva 999.020." Ez bizonyára azért függ össze a költségelőirányzattal, mert igy mindenki kiszámithatja, hány korona esik órá Budapest 500 millió koronára rugó adósságaiból és a husz millió deficitből.

Berlin közlekedési problémái.

Reicke polgármester nyilatkozik a „Fővárosi Hirlap"-nak

Berlin, december 18.

(Saját tudósitónktól.) Berlinről, Európa egyik legnagyobb kiterjedésü városáról azt szokták mondani, hogy itt nincsenek távolságok. Csakugyan, aki ismeri valamennyire is Berlint, az elcsodálkozik azon a hatalmas közlekedési hálózaton, amely a Thielplatz-ból a varsói hidig és Potsdamtól a sziléziai pályaudvarig zárja le a rengeteg távolságokat. Berlin a dolgozó emberek városa és minden, ami itt van, a dolgozó és kevésidejü emberek számára csinálódott, a mulatóhelyek barjaitól kezdve az áttört falu házakon keresztül vágtató földalatti vasutig. Berlinben csakugyan nincsenek távolságok. Csakugyan, aki ismeri valamennyire is bahnig és a villamostól az autóbuszig hatalmas közlekedési szervezet szállitja azt a hat millió embert, a mely naponként a közlekedési eszközöket használja. Ez a szervezet azonban még mindig nem kész, még mindig tovább épitenek rajta, olyan lázas gyorsasággal, olyan lihegő és verejtékező erőfesztéssel, mintha a közlekedés roppant problémáját most kellene csak megoldani. A háboru nemcsak, hogy nem kötötte meg a munkát, hanem ellenkezőleg, siettette, nagyobb arányuvá tette, emberek ezrei és tizezrei dolgoznak tovább az uj utvonalakon, a főváros közlekedési osztálya uj tervek kidolgozásán és a kész programmok megvalósitásán dolgozik és a háborus Berlin polgármestere, dr Reicke, ugyanakkor, amikor az élelmiszerek árai és a drágaság elleni harc megszervezésével foglalkozik, arra is ráér, hogy a legközelebbi jövő uj közlekedési problémáinak megoldásával foglalkozzék.

Hogy mit jelentenek ezek a problémák, azt a maguk egész monumentális kiterjedésében akkor értettem meg igazán, a mikor maga Reicke polgármester ur vázolta előttem az egymással összefüggő kérdések egész láncolatát. Berlin polgármestere tegnap délben szives volt fogadni a „Fővárosi Hirlap" tudósitóját és beszélgetésünk folyamán a következőkben ismerette előttem a háborus Berlin közlekedési problémáit:

— Bármennyire fejlett is Berlin közlekedése — mondotta a polgármester ur, — az a közlekedés mégsem tökéletes és még sok feladat vár ezen a téren gyors megoldásra. A háboru nem lehet ok arra nézve, hogy ebben az irányban ne dolgozzunk tovább, sőt minden okunk megvan arra, hogy éppen most siettessük közlekedésünk kiépitését, mert számolnunk kell a háboru után nagymértékü bevándorlásra, a népesség hatalmas arányu szaporodására és nagyon jól tudjuk, hogy *a lakásviszonyok alakulására is kihatással lesz a közlekedés függvénye*. Az elv, amelynek minden városi közlekedésben irányitónak kell lenni, az, hogy a közlekedés *gyors, olcsó és kényelmes legyen*. Ennek az elvnek a gyakorlati megvalósitásaképen egyrészt *uj vonalakra*, másrészt a közlekedés *egyéb irányu javitására* van szükség.

— Ami elsősorban az uj vonalakat illeti, erre vonatkozóan a két év óta folyó *észak-déli földalatti vasut munkálataira* utalok. A városi közlekedés tendenciája minden világvárosban az, hogy a közlekedést a föld alá kell koncentrálni. A földalatti vasut nyugat-keleti irányban már megvan; készen vannak a kiágazásai is, most megcsináljuk a Nord-Süd-Bahn-t, amely a Friedrichstrasse alatt négy és fél kilométer hosszuságban szeli majd át a város centrumát, oly módon, hogy folytatásaképen északon és délen autobuszok fogják lebonyolitani a végállomásról a további forgalmat a *Vorort*-ok felé. — Ez a vasut másfél év mulva lesz átadható a forgalomnak.

— Ugynekkor azonban egyéb irányban is kiépitjük a földalatti közlekedést. Az észak-déli vasut a város vállalkozása, magántársaság dolgozik azon a vonalon, amely a kelet-nyugati vasut egyik legfontosabb pontjából kiindulva *délnyugat-északkeleti irányban* fogja átszelni a várost és mintegy átfogót fog alkotni az északdéli és kelet-nyugati irányu földalatti vasutak által alkotott két befogóra. A villamos közlekedés terén ugyancsak erős munka folyik. *Legalább tizenöt uj vonalat épitünk most meg*, amelyek közül mindegyiknek elsőrangu fontossága lesz a közlekedés lebonyolitása terén.

— Ami már most a közlekedés *gyorsaságát és kényelmességét* illeti, igen érdekes problémák merültek föl. A földalatti vasutnak most is igen nagy távolságban vannak a megállói. De számitanunk kell arra, hogy a földalattit olyan emberek tömege használja, akik roppant távolságokat akarnak megtenni a legrövidebb idő alatt. Ép ezért azzal a gondolattal is foglalkozunk, hogy *„D-Zug"-okat is fogunk járatni, amelyek csak a legfontosabb pontokon fognak megállani*. Másik nagy hátránya a jelenlegi földalatti közlekedésnek, hogy nagyon sokszor kell átszállani. Igy például a schönebergi földalattiról a Nollendorf-téren át kell szállani a Hochbahn-ra. Ezt az állomást most teljesen átépitjük; valóságos centrális központja lesz a földalatti közlekedésnek. *A föld alól a vonatok egyenesen fognak fölfutni a Hochbahn-ra* és onnan tovább mennek keleti és nyugati irányban. A másik érdekes problémája a közlekedésnek a *szakaszok egységesitése*. A földalatti vasut célja: a közlekedés gyorsasága. Már most: eddig a földalatti vasutak fővonalain hat nagy vaggonból álló vonatok jártak. Ezek között volt másodosztályu, harmadosztályu, dohányzó és nem dohányzó kocsi. A közönségnek folyton keresnie kellett a megfelelő kocsit, a melybe be akart szállani. Igy átlag két percig tartott a ki- és beszállás egy-egy nagyforgalmu állomáson. A cél az, hogy ezt a ki- és beszállást, tehát az állomásokon való tartózkodási időt leszállitsuk. Arról, hogy a dohányzást megszüntessük és bár eltöröljük a dohányzókocsikat, szó sem lehet, egyrészt azért, mert a közönséget ezzel nem lehet molesztálni, másrészt, mert ezen a téren a földalatti vasutnak már kellemetlen tapasztalatai voltak: egyszer kisérletet tettek a dohányzás megtiltásával és az eredmény az lett, hogy egyszerre husz percenttel megcsappant az utazó közönség száma, ugy hogy vissza kellett térni a régi rendhez. Arról még inkább lehet beszélni, hogy a dohányzást minden kocsiban megengedjük. Azonkivül szó van arról, hogy *csak második osztályokat járasunk*, olyan áron természetesen, mint amennyibe eddig a harmadik osztályon való utazás került. Valószinü, hogy — bizonyos külvárosi vonalak kivételével — ezt az ujitást keresztül is visszük és igy a földalatti közlekedést tetemesen meggyorsitjuk.

— Ha még hozzászámitom mindezekhez a reformokhoz az autobusz-közlekedés kibővitését is — amiről érthető okok miatt csak a háboru után lehet szó, — akkor lényegileg elmondottam azokat a problémákat, amelyek most a város közlekedési szakembereit foglalkoztatják. Reméljük, hogy két éven belül mindezt megvalósitjuk és ugy jelentékenyen megjavitjuk a városi közlekedést.

. . . Elbucsuztam a polgármester urtól és a Rathausból a Spittal-markt felé igyekezvén, beszálltam az „Untergrund"-ba. Valahol Charlottenburgban volt dolgom, tehát akkora távolságra mint Óbudától Ujpest. A földalatti vágtatott velem a „Knie" felé és huszonkét perc alatt befutotta a hosszu utat. Nem tudom, hogy mért, de folyton arra az időre gondoltam, amikor a gróf Zichy Jenő-utcától a Népszinházig kellett otthon, Pesten a Városi Villamos sárga kocsiján utaznom, mindennap és amikor erre az utra, a Körúton végig, egy félórát kellett számitanom . . .

Déri Imre.

Napiparancs a hirdetőoszlopokon.

A hirdető-vállalat és a házinyomda háborus vállalata.

„Mindent meggondoltam, mindent megfontoltam . ." igy kezdődött a király klasszikus-szépségü manifesztuma, amely méltó beköszöntője volt a világháborunak. Amióta erre a plakátra ezrek és ezrek szeme tapadt a budapesti utcán, azóta a fővárosi polgár reggel, este az utca falán keresi a szenzációkat, a parancsokat, amelyek élete és vagyona, jóléte és biztonsága fölött intézkednek. Az első kiáltványt hány követte azóta, a katonai hirdetmények özöne a budapesti falakat valósággal ellepte, jótékonyság szózatai, az örömhirek harsonái, az élelmezési kormányrendeletek és városi hirdetmények falakról, kirakatüvegekről szóltak hozzánk. A plakátok pompázó szinvegyüléke volt az igazi szimboluma a világháboru izgalmainak és a jövő történetirója bizonyára külön fejezetet fog szentelni annak a mérhetetlenül fontos szerepnek, amelyet a nagy időkben a budapesti falak játszottak.

Szinte szerencse, hogy amikor a mozgósitás lázas napjai ránkköszöntöttek, a székesfővárosnak két pompásan fejlett üzeme állhatott a nagy cél szolgálatában és simán, zökkenő nélkül bonyolithatta le a rendkivüli feladatokat. Ez a két üzem a *Székesfőváros házinyomdája* és a *Székesfőváros hirdetővállalata*. Mind a kettő a tanácsi XVI-ik ügyosztály vezetése alatt áll és *Márkus* Jenő tanácsnok szorgalmát, az idők szavát megértő törekvéseit dicséri, hogy mind a kettő a fejlettségnek olyan fokán állott, amely elegendő volt a nagy szerep betöltésére. — Különösen értékelendő a nyomda időbeli távlatokat nem ismerő munkája és itt le kell róni az elismerés adóját *Kemény* Géza dr. tanácsjegyzővel szemben is, aki a nyomdai ügyek fáradhatatlan és avatott referense.

Mint egy világ-vásár össze-vissza tarkasága, mint a rohanó események száguldó hirnökei: a közönség előtt vonult föl ez a kifogyhatatlan plakát-hadsereg. Elkápráztatta a szemeket a nagyszerü felvonulás és igy nem lesz érdektelen higgadt tekintettel belenézni abba a rohanó munkába, amely attól a pillanattól, mikor a polgármester aláirta a nevét, addig másik pillanatig terjedt, amikor a plakátkiragasztó gyors ecsetje végigszántotta a szűz falakat.

Kezdjük a nyomda háborus munkáján. Erről *Márkus* Jenő tanácsnok a következőket mondta el a *Fővárosi Hirlap* munkatársának:

Amig a magán nyomdaüzemeknek a háboru miatt beállott forgalomcsökkenés folytán üzemidejüket felére kellett redukálniok addig a székesfővárosi házinyomda sok esetben kénytelen volt az éjjelt is nappallá tenni. — A házinyomdában készültek és készülnek ugyanis az összes háborus plakátok, ugy a szigoruan vett katonai céluak, valamint a közélelmezésre, közegészségügyre és közjótékonyságra vonatkozó hirdetések, rendeletek és általában ezekhez az ügykörökhöz tartozó összes nagymennyiségü nyomtatványok, melyek természetüknél fogva rendszerint annyira sürgősek voltak, hogy azokat legtöbbször éjjel kellett elkésziteni.

— Ezekből a közcélokat szolgáló háborus nyomtatványokból a háboru eleje óta egy-egy példányt küldött a házinyomda a nemzeti muzeumnak, a Széchényi-könyvtárnak, a statisztikai hivatalnak, az udvari könyvtárnak, az udvari levéltárnak, a Vörös Kereszt egyletnek és a székesfőváros kulturális intézményeinek.

— A fokozott ügybuzgalmat és megfeszitett fizikumot igénylő rendkivül munkatöbbletet a házinyomda személyzete derekasan elvégezte, dacára annak, hogy mintegy 70 alkalmazottja katonai szolgálatot teljesit, anélkül, hogy a mai nehéz munkásviszonyok következtében a bevonultakat megfelelő uj munkaerőkkel pótolhattuk volna.

— A székesfőváros tanácsa határozatából a házinyomda mintegy 70 hadbavonult alkalmazottjának a családtagjai részesülnek eddigi illetményük kétharmad része erejéig állandó havi

segélyben. Ez a segély ebben az évben mintegy 15.000 koronát tett. Az egy évnél rövidebb idő óta szolgáló hadvbavonult alkalmozottak családtagjainak a segélyezésére pedig a Grafikai főnökök egyesülete az összmukások illetményének bizonyos százaléka arányában megfelelő dotációban részesült; ehhez a főváros is hozzájárult megfelelő összeggel.

— A házinyomdában készültek a közjótékonyságra vonatkozó nagymennyiségü nyomtatványok mintegy 80.000 korona értékben. Ezekhez a nagyarányu inproduktiv kiadásokhoz járult még, hogy a nagy drágaság miatt a személyzet illetményeit is fel kellett emelni és azonkivül őket bevásárlási segélyben részesiteni. Mindezek mellett a házinyomda rentabilitását legsulyosabban mégis az anyagáraknak 20—100%-kal és a gépek árának átlag 20%-kal való fölemelése befolyásolta és mégis a házinyomda jövedelmezősége változatlanul megmaradt.

*

A részleges, majd az általános mozgósitás elrendeléséről szóló falragaszok, továbbá a különféle bevonulási és sorozási hirdetéseknek nagy számban való gyors és pontos kifüggesztése a *hirdetővállalatra* rendkivüli terheket rótt. Ezt a feladatot a megcsappant munkaerő mellett csak a legteljesebb odaadással lehetett elvégezni. Ráadásul jöttek azután nap-nap után a töméntelen számu hatósági hirdetések és a közjótékonysági akciók falragaszai. A hadiállapottal kapcsolatban kifüggesztésre került hatósági falragaszoknak csak az 1914-ik évben nem kevesebb mint 58.015 korona 95 fillér lett volna a hirdetési költsége. Ezt, valamint a későbbi összegeket azonban majd csak a háboru után fogja a kormány megtériteni. A jótékonycélu hirdetések kiragasztási és hirdetési dijait a tanács ugyszólván mindig mérsékelte, de igen sokszor teljesen el is engedte. A vállalatnak a háboru okozta nyomor és betegség enyhitésére nyujtott szolgáltatása viszont olyan nagy volt, hogy azt szinte már fölbecsülni is lehetetlen.

Csak nehány jellemző, beszédes számadattal világitsunk be a hirdető vállalat háborus munkájába. A háborus hirdetések értékét hozzávetőlegesen a következő adatok mutatják:

Hatósági hirdetést ragasztott ki a vállalat:		
1913-ban	6461 kor. 24 fillér	értékben
1914-ben:	7349 kor. 58 fillér	értékben
1915-ben, dec. 15-ig. .	12400 kor. — fillér	értékben
Hadi hirdetést ragasztottak ki:		
1914-ben	58015 kor. 95 fillér	értékben
1915. dec. 15-ig . . .	59658 kor. 61 fillér	értékben
Jótékonysági hirdetések:		
1914-ben	22000 kor. — fillér	értékben
1915-ben	43000 kor. — fillér	értékben
Rendőrségi hirdetések:		
1913-ban	350 kor — fillér	értékben
1914-ben	825 kor. — fillér	értékben
1915-ben	306 kor. — fillér	értékben

A magánhirdetések, amelyek tehát a vállalat üzleti hasznát teremtik meg, természetesen a háboru nyomása alatt megfogyatkoztak. Mint általában a kereskedelmi és üzleti életben, ugy a hirdetésekben is különösen a háboru kitörésének első hónapjaiban volt érezhető ez a depresszió. Ma már kezd minden visszatérni a régi kerékvágásba. Az 1915 évi mérleget ugyan még nem lehet tisztán látni, de bár az az 1914. évivel szemben kétségtelenül javulást fog mutatni, a háborumentes 1913. év üzleti nyereségét nem érheti el. A hirdető vállalat 1913. évi tiszta nyeresége 150.429 korona 93 fillér volt, az 1914. évi ennél 13.856 korona 57 fillérrel kevesebb. Az üzleti jövedelmezőség csökkenése a viszonyokban természetes magyarázatát leli; viszont a munka, amelyet a hirdető vállalat végzett a fönt felsorolt adatok hatalmas arányaival tünteti föl a székesfővárosnak ezen a téren hozott hazafias áldozatait.

Közlekedési vállalatok

területhasználati dijfizetése.

A főváros bevételének jelentékeny részét szolgáltatják a különböző közlekedési vállalatok. Első helyen áll ezek között a Közuti vasut, amely területhasználat és nyereségrészesedés cimén a bruttóbevételnek emelkedő tendenciával megállapitott százalékot (3—10%) fizet a városnak. A jövő esztendőre az irányzat — „figyelemmel a forgalomnak az 1915. évben tapasztalható nagyarányu emelkedésére" — husz millió korona nyers bevételt vesz alapul és igy a főváros ezen a cimen 2,270.640 korona bevételre számit. A Városi Villamos lényegesen kisebb nyereségrészesedést fizet. Az előirányzat tiz és fél millió korona bruttóbevételre számit; ez alapon a főváros részesedése jövőre 426.252 korona lesz. A Városi részvényeinek többsége tudvalevőleg a főváros tulajdonában van. A költségelőirányzat a folyó évi tiz koronás osztalékot veszi alapul és arra számit, hogy a főváros 62.651 darab Városi részvénye jövőre 626.510 koronát fog jövedelmezni. A helyi érdekü vasutaktól 15.256 koronára számit az előirányzat. A földalatti vasut az 1894-ben kötött szerződés értelmében mindeddig nem fizetett nyereségrészesedést, csak területhasználati jog cimén évi 500 koronát. A jövő év májusától kezdve azonban a vállalat már nyereségrészesedést is tartozik fizetni és pedig a 795.000 koronára praeliminált bruttóbevételnek 8 hónapra eső 1 százalékát, vagyis 5.300 koronát. A Bur-vasuttól 46.520 koronát remél a főváros. A Budapesti Automobil Részvénytársaság minden forgalomban levő autótaxi után 500 koronát tartoznék fizetni. 1914-ben 89.738 koronát fizetett a vállalat ezen a cimen, 1915-re pedig 100.000 korona bevétel volt előirányozva. Minthogy azonban a hadiállapot következtében alig van kocsi forgalomban, a pénzügyi osztály a jövő évre egyetlen fillér bevételt sem irányzott elő. A Székesfővárosi Közlekedési Vállalat (Omnibusz) részvényei tudvalevőleg a főváros kezébe kerültek. Ezt az üzletet alaposan elrontotta a háboru, amit a költségvetési előirányzat lapidáris rövidséggel igy ád tudtul: Osztalék nem várható.

A város fuvarosa.

Háboru alatt és háboru után.

A fővárosi fuvartelep a székesfőváros üzemei között talán leginkább megérezte a háboru hatását, amely megfosztotta munkájának eszközeitől, ugy főüzemében, mint két mellék-üzemében, az omnibusz- és az autóbusz-vállalatnál. A rendkivüli körülmények dacára azonban a fuvartelepnek fokozott teljesitményeket kellett felmutatnia. Megkértük Gattein Hugó dr.-t, a fővárosi fuvartelep igazgatóját, ismertesse a Fővárosi Hirlap olvasói előtt a háborus nehézségeket. Az igazgató a következőket volt szives elmondani:

— A fuvarteleptől a mozgósitás 480 lovat vont el, amely számban az omnibusz-vállalattól elvett lovak is benne vannak. Magának a fuvartelepnek idők folyamán sikerült annyira-mennyire lóállományát pótolni és igy módunkban van müködésünket teljes mértékben tovább folytatni, sőt egyes üzemeknek, amelyeknek maguknak is vannak fogataik, fölszaporodott munkájukban segitségére kell lennünk. A fuvarosok lovait jobbára bevonták és igy semmiféle külső kisegitésre nem számithatunk.

— Mindössze a hófuvarozásoknál sikerült kivivni, hogy e célra a fuvarosok ipartestülete 100 kocsit helyezett kilátásba napi 30 korona fuvar ellenében. Ezzel szemben mi a rendkivüli kocsikat, az ugynevezett napszámkocsikat, mérnöki és öntözőkocsikat 20 koronájával állitottuk ki. Januártól kezdve azonban harminc koronát kell kérnünk.

— A fuvartelep lóállományából kerülnek ki a tüzoltó-előfogatok is, amelyeket a célra való tekintettel jelentékeny deficittel, 7 koronájával adunk. Az ilyen előfogat magunknak napi 8.40 koronába kerül kocsis nélkül. A kocsist a tüzoltók adják.

— Hogy áll a fuvartelep személyzet dolgában?

— A személyzet a háboru kitörése előtt 659 főből állott, ma pedig 562 főből. Ez a személyzet természetesen nem olyan, mint a régi, erőben, munkabirásban és gyakorlottságban messze mögötte marad amannak, kettőzött felügyeletet, utánjárást és elnézést igényel.

— Hogy segitett magán az omnibusz-vállalat, melynek nemcsak személyzete, de lóállománya is hiányos?

— Redukálnia kellett forgalmát, ugy hogy az omnibusz-vállalat ma 50 kocsit járat 107 helyen.

— Az autóbusz-üzemnek viszont kifejlődésében vetett gátat a háboru. A gummi-hiány miatt nem lehetett a kocsikat a forgalomba beálliani.

— Miért nem megy át az autóbusz a Lánchidon, amikor ez nagyon megkönnyitené a Budával való közlekedést?

— Természetesen ennek igen nagy jelentősége lenne, de csak akkor lesz érdemes ezt a relációt megvalósitani, ha több kocsi áll majd rendelkezésünkre. Olyan ut volna ez, amit csak tizenöt perc alatt tudnánk lebonyolitani, már pedig a félórás időközökben való közlekedés igen kevés lenne.

— Mik a tervei a fuvartelepnek a háboru utáni időre?

— Mindenekelőtt természetesen vissza akarjuk állitani a lóállományt. Mihelyt aztán gummi lesz elegendő, fejleszteni kell az autóbusz-üzemet. Pár autóbusz különben máris meg van rendelve és azokat, mihelyt az akadályok leküzdhetők, szintén beállitjuk. A rövidebb utakat mindenesetre azontul is lovakkal bonyolitjuk le, igy igen komoly terv a *Wesselényi-utcai omnibusz-járat*. Természetes törekvés azután a hidon át lovakkal való közlekedéstől szabadulni. A hidakon gépkocsin való járás igen jövedelmező üzemágnak készül.

— Ugy hallottuk, tervezik a Várba való autóbusz-járatokat is?

— Ez nagyban könyitené a közlekedést, de ráfizetés nélkül aligha lehetne megvalósitani. A várban beamterek laknak és dolgoznak, akik naponta egyszer veszik igénybe a közlekedési eszközöket. A sablonszerü közlekedés pedig nem fizetődik ki. A várban sem pályaudvar, sem kereskedelem nincs A közlekedési eszközök pedig ott tudnak hasznot fölmutatni, ahol az ipar és kereskedelem virágzik. Ilyen körülmények között a szép tervet nehéz lesz megvalósitani.

Éljen a bürokrácia!

Egy iskolaigazgató aprô megfigyelései.

A budapesti népiskolai igazgató, ha eltöltött vagy egy évtizedet ebben a foglalkozásban, egyszerre viszketni érzi a tollat-markoló három ujját, ingere támad papirra vetni egyetmást az emlékei közül. Az esetek, amelyeket elmondandó vagyok, kissé elavultak, talán inkább arra vetnek fényt vagy árnyékot, hogy a közelmultban mi mindenen kellett boszankodnia, vagy mosolyognia egy pesti iskolaigazgatónak. Egy kicsit a ma is beleolvad ebbe a közelmultba és különösen a városházán folyó gazdálkodás régi ismerői találnak e futó jegyzetekben nem éppen idegen szineket és erkölcsöket.

*

Megmozdul az emlékek gramofon-lemeze és fölhangzik a dal, amelynek a cime: a Meidinger-kályhák románca. Az akkordok kissé jellegzetesek, nem ismeretlenek a városi vállalkozások költészetében, de csak szelid románc a sok hőskölteméný mellett . . .

. . . Eljött a vakáció. Siettem a hegyek közé, vagy a nagy viz partjára, magam sem tudom. Az iskolát rábiztam a kipróbált, derék iskola-szolgára, akinek egyben kiadtam az utasitást is, hogy ha a kályhás jön, hogy bizonyos reparaturákat elvégezzen, jegyezze föl pontosan a teljesitett javitásokat.

Amikor hazajöttem, másnap már prezentálta is a vállalkozó egyik hivatalnoka a hatszáz koronás számlát. Én átfutottam és beszólitottam a szolgát.

— Milyen munkát végeztek a Meidinger-kályhákon? — kérdeztem.

A szolga becsületes egyszerüséggel jelentette:

— Két kályhában kicserélték a gyürüt. A többi ugy van, ahogy volt.

— Nem, mondtam, akkor nem irhatom alá a számlát.

Negyedóra mulva automobil állott meg az ablak előtt, kipeckelődött belőle egy előkelő ur, maga a nagyságos vállalkozó ur, aki mellesleg iskolaszéki tag is volt. Melegen megrázta a kezemet:

— Ugyan édes direktorkám, csak nem akadékoskodol az ilyen bagatel összegnél?

Kedvesen mosolygott és *még valamit a fülembe is sugott*, amire azonban én ordítva válaszoltam. Az elköszönésünk nem volt valami tulszivélyes, de másnap megjelentek a kályháslegények, akik ezuttal minden kályhát pontosan kijavitottak, a számlát pedig, amelyet tekintettel a végzett hatalmas munkatöbbletre felére redukált a derék iskolaszéki tag ur, készséggel irtam alá.

*

Egy izben előterjesztést tettem a tanácsnak, hogy jó lenne az iskolában a Pick-féle ventillátorokat alkalmazni. Jött az ügyosztály, jött a tisztifőorvos, mindegyik megadta a hozzájárulását, a tiszti főorvos azonban kikötötte, hogy a szellőztetőket el kell látni oldalfalakkal, hogy a friss levegő a gyerekekre egyenletesebben és fölülről hulljon.

A ventillátorok elkészültek és a vállalkozó a szerkezetekért, meg az oldalfalakért vagy kétezer koronát számított föl. Igen, de az oldalfalak nem voltak sehol. Ezek nélkül pedig én nem irtam alá a számlát. A vállalkozó szaladt a mérnöki hivatalhoz, onnan ki is adták az ordrét, hogy nincs jogom az aláirást megtagadni, mert a ventillátorok jók. Szembe kellett szállanom a mérnöki hivatallal, tanunak kellett fölhivnom a tiszti főorvost, amig végre rá tudtam birni a vállalkozó urat, hogy a rendelt és fölszámitott oldalfalakat el is készitse. Pedig ez a vállalkozó még csak iskolaszéki tag sem volt.

*

Áthelyeztek az egyik iskolából a másikba. Az uj iskolában az elődöm a lakását szép rendben hagyta, csak éppen egy baj volt. Ahol szekrények állottak, minden helyiségben, még az igazgatói irodában is, szép világos négyszögek élénkitették a falat. A butoraimat sem meg nem toldhattam, sem meg nem rövidithettem. Hogy pedig uj berendezést vásároljak, amellyel elődöm butorainak évtizedes árnyékát eltávolitsam, annál egyszerübb dolognak tartottam, ha az elöljáróságtól a lakás ujrafestését kérem.

Az elöljáróság szakembere azonban teljes meggyőződéssel kijelentette, hogy a renoválásra semmi szükség sincsen. Ugyanez volt a véleménye a mérnöki hivatalnak is, mig végre a tanács jóindulatát sikerült megnyernem. Igen, de nekik nem volt pénzük. Azt a tanácsot adták hát, hogy festessem ki a lakást a magam pénzén, majd aztán utólag kiutalványozzák. Meg is csináltam. Beszéltem a város vállalkozójával: hatszáz koronát kért, hivtam megánvállalkozót: százötvenért kifogástalanul elvégezte a munkát. A pénzt meg is kaptam pontosan és végre egyszer a városházán is elmondhatták, hogy egy iskolaigazgató lakását olcsón festették ki.

*

De ez aztán már igazán cifra eset. Előrebocsátom, hogy iskolaigazgatók évenként pár száz korona házkezelési előleget kapnak, amelyről tartoznak elszámolni.

Egy alkalommal a szolga jelenti, hogy az ablakfüggönyök zsinórjai kopottak. Hivassak mesterembert? Fölösleges. Hiszen az uj zsinórokat a szolgák ingyen fölrakják, csak zsinórra van szükség. Vettünk is vagy két-háromszáz métert, egy fillérrel sem került többe hét koronánál. Hét koronáért kétszáz ablakot szereltünk föl.

A házkezelési előleg elszámolását jóvá is hagyta az elöljáróság, mindössze a hét koronás ablakzsinór ellen voltak komoly kifogásai és utasitott, hogy ezt a hét koronát pedig fizessem ki a tulajdon zsebemből, ha ilyen luxus-tárgyakra ennyi pénzt pocsékolok. El lehet képzelni, milyen pofon volt ez a szegény fejemnek, aki arra vetemedtem, hogy spórolni merészeltem a fővárosnak.

Meg is válaszoltam aztán rá a magam módja szerint. Kifejtettem, hogy ugy látszik, az elöljáróság szakközegeinek nincsenek bővebb ismeretei az ablak alkatrészei körül. És elmagyaráztam az ablakot, mintha beszéd- és értelemgyakorlatot tartanék az elöljárósági szakértő urral. Képzelem, milyet nézhettek ,amikor elolvasták, hogy mire is való hát az ablakzsinór. Siettek is akceptálni a horribilis összeget, de egyben igen megkértek, hogy legyek szives az ablakzsinór költségeit majd — *a jövő évi* házkezelési előlegben elszámolni.

A világhirnek örvendő
„BÉBÉ“
márkáju alpesi sürített
teljes-tej
mindenütt kapható.
Nagybani árusitás:
Magyar Füszerkereskedők bevásárlási rt.
Budapest,
V., Arany János-u. 31.

Események

Választások.

A tanács azzal lepte meg a világot, hogy már kedden ejtette meg a különféle állásokra a választást. Lamotte Károly és ifj. Németh Károly polgármesteri titkárok II. osztályu fogalmazók lettek. A városházán mindenki szivből örült a két kiválóan rokonszenves, kitünő tisztviselő előléptetésének. Grimm Aladár Bódy alpolgármester népszerü titkára, segédfogalmazó lett, ami remélhetőleg csak átmeneti pozició számára, mert Grimm is fontosabb helynek a betöltésére van hivatva. — A keddi választásnak egynémely szépséghibája is volt. A másodosztályu fogalmazók sorában találjuk Benedek Szabolcs nevét, akit az állásra az kvalifikált, hogy édes gyermeke a közigazgatási biróság másodelnökének. A segédfogalmazók rangsorát teljesen negligálták a protekciósok kedvéért. A müszaki főtanácsosi állásra soron volt Krisztinkovics Béla müszaki tanácsos, mégis mellőzték az egyik tanácsnok két sógorának a kedvéért. Krisztinkovitsra állitólag az autóbusz-ügy sikertelensége miatt nehezteInek felsőbb helyen. Nagy megelégedést kelt Wabrosch Károly főszámtanácsos jól megérdemelt választása, viszont Venczl Bélát, az elnöki ügyosztály derék tisztviselőjét, méltatlanul mellőzték a segédhivatali igazgatói állások betöltésénél. Ugy hirlik, hogy az ujonnan választott igazgatók közül valamelyik legközelebb nyugdijba vonul és akkor a tanács minden bizonnyal reparálni fogja ezt a hibát.

Drágasági pótlék.

Nagy az öröm a városházán: a tisztviselők drágasági pótlékára a képviselőház négymillió koronát szavazott meg. A törvényjavaslat még e héten a főrendiház elé kerül és a királyi szentesités is még ezen a héten várható. Ugy tervezik, hogy ujesztendőre folyósitják a drágasági pótlékot, amely a fizetés *husz százalékát* fogja kitenni. Természetes, hogy a drágasági pótlékra nemcsak a dijnokok, ideiglenes tisztviselők tartanak igényt, hanem a tanács tagjai is, akiknek a számára egészen csinos kis összeget jelent a kormány ajándéka.

A pénzügyi bizottságból.

Weinszeisz Lajos, józsefvárosi bizottsági tag lemondott a pénzügyi bizottságban viselt tagsági helyéről és a középitési bizottságnak lett a tagja. Weinszeisz helyét a legközelebbi közgyülésen fogják betölteni s a pénzügyi bizottság uj tagja *Szabó* József lesz.

A közvágóhidi igazgató marad.

Preuszner Ferenc, a közvágóhid igazgatója, elérte a teljes nyugdijképesség korát és már utódáról beszéltek a városházán. A kombináció korai volt, mert a tanács Preuszner igazgatót további egy évre visszatartotta szolgálatában.

Pannonia szálloda.

a Rákóczi-uton a főváros egyik legrégibb, de legmodernebb berendezésü nagyszállodája, amelyet különösen az otthonias kényelemért és a szolid kiszolgálásért keresnek föl az előkelő és a polgári osztály Budapesten tartózkodó utasai. A szálloda vendéglője a főváros legelőkelőbb étkező helyiségei közé tartozik. Ezt, valamint a kávéházat is az igazgatóság saját üzemében tartja.

Előléptetések a Közutinál.

A Közuti vasut igazgatóságának ma tartott ülésén egyebek között a tisztviselők szokásos előléptetése is megállapittatott. Kineveztettek: *Zlinszky* Béla és *Milch* Móric főfelügyelők helyettes igazgatókká, *Zehntbauer* Gyula felügyelő főfelügyelővé, *Vidos* Gyula titkár főtitkárrá és *Dubez* Károly főmérnök, *Benda* Miksa és *Balassa* Árpád főhivatalnokok felügyelőkké, végül *Szász* Kornél és *Öri* László mérnökök főmérnökökké és *Feuermann* Sándor müszaki hivatalnok müszaki főellenőrré.

Városok kőbányája.

Debrecen, Szeged és Miskolc városok meg a háboru kitörése előtt tárgyalásokat kezdtek arra nézve, hogy az utcaburkoláshoz szükséges kőanyag biztositására közösen szereznek kőbányát. A tárgyalásokat a háboru megakasztotta, de most Debrecen város tanácsa — mint Az Ujság irja — ujból napirendre szándékozik hozni a közös kőbánya ügyét.

ERDÉLYI

osztr. császári és magyar királyi udvari fényképész és a német császár és porosz király Ő Felségének udvari szállitója

BUDAPEST, VI.,
Semmelweis-utca 2. sz.
(Kossuth Lajos-utca sarkán.)

Művészi kivitelü nagyitások. Aquarell- és olajképek bármely fénykép után

Felvételek minden időben

HOLZER

császári és királyi udvari és kamarai szállító
divatháza
Budapest, VI. kerület, Kossuth Lajos-utca 9. sz.

December 1-től kezdve

nagy karácsonyi occasio

az összes helyiségekben kosztümök, toaletek, paletók, pongyolák, kalapok, blundák, szőrmegarniturák és szőrmepaletók, fehérneműek kivétel nélkül ezidei modellek, mélyen leszállitott árakon.

Kőszénbánya-'s Téglagyár Társulat

Telefonszám 34—51 és 34—61 Pesten (ezelőtt Drasche) Budapest VII., Király-utca 67

Keramit kocsiut kövek ::	Fayencze porczellán lemezek ::
Keramit lapok ::	Porcellán-szigetelők ::
Keramit-, steró-, pillértéglák ::	Egészségügyi és használati czikkek ::
Travers-téglák ::	Tüzálló chamotte téglák ::
Falburkoló-téglák ::	

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is :: Árjegyzék dijmentesen.

Ipar Pénzügy Vállalkozás Kereskedelem

A Tőke

Biztositás Épitészet Közlekedés Bányászat

A drágitás — bűn.

Az országgyülés törvényt hozott, mely büntetéssel sujtja az árdrágitókat. A javaslat birálói — első sorban Vázsonyi Vilmos — kimutatták, hogy az uj alkotás nagyon bátortalan és félszeg munka, meghatározásai hézagosak és homályosak és nagyon sok rést engednek, melyen az árdrágitók kibujhatnak és a büntetéstől szabadulhatnak. A német birodalmi törvény és az osztrák törvényerejü császári rendelet, mely már régebben életben van, sokkal alaposabb és szigorubb kodifikáció. Ez kétségkivül ugy is van, és ha a törvényalkotás céljaként csupán a gyakorlati és közvetlen hatást tekintjük, aligha várhatunk tőle valami nagy eredményt. A drágaság nem igen csökken érezhető módon és azok, akiknek érdekük és törekvésük, hogy az árak tovább emelkedjenek, alig fogják magukat munkájukban zavartatni.

De azért mégis nagy dolog ez az uj törvény. Épen azért, mert a türhetetlen viszonyok kényszere szülte, épen azért, mert oly félszeg, oly nehézkes, olyan bátortalan. Meglátszik minden során, hogy merőben uj utra indult vele a kormány és törvényhozás és ez az ut nehéz és szokatlan. Gyakran hallani azt az aggodalmat, hogy ez a rettenetes világháboru nem változtatja meg a gondolkodást, nem alakitja át az elméket és a háboru után sem lesz több szabadság, több megértés, több haladás. Utalnak példákra is: Ime hiába volt Magyarországon a nagy tömegek mindent elhomályositó hősiessége, a jogkiterjesztés gondolata elől még mindig elzárkózik a magyar törvényhozás. A demokratikus és szociális haladásnak, mely a gondolkodó elméket heviti és a nagy tömegeket egyelőre még szervezetlenül és öntudatlanul áthatja, még ennyi hősiesség, önmegtagadás és áldozatkészség után is leküzdhetetlen akadályai vannak a vezető osztályok önzésében és maradiságában.

Ám ez a kis törvény az árdrágitók ellen, jobb kedvre deritheti és jobb reményre jogosithatja fel a pesszimistákat. Mert ez a törvény első lépés egy uj irány, egy uj világnézet felé. Nehézkes, bátortalan, határozatlan, botorkáló, mert nehezen, félve szánták rá magukat, akik megtették, mert a viszonyok ellenállhatatlan nyomása alatt tették meg. De épen mert első lépés a szónak igazi értelmében: forradalmi lépés.

A világháborunak kellett elkövetkeznie, hogy végre kodifikálják azt az uj jogelvet: az árdrágitás — bün, melyet az állam hatalmával és szigorával büntetni kell. Gondoljuk csak el, micsoda változás ez az eddig uralkodó jogi és gazdasági felfogásokkal szemben. Hiszen eddig az államhatalom és a társadalom minden szervezete azon dolgozott, hogy az árak mennél magasabbak legyenek. Egy kriziselmélet uralkodott az egész világon, mely azt tanitotta, hogy a gazdasági rázkódtatásokat és válságokat a többtermelés okozza. Az árak csökkenésétől ugy féltek, mint valami nagy gazdasági veszedelemtől. A protekció lett a gazdaság-politika uralkodó elve: a magas védővámok, a differenciális kedvezések minden téren. Nálunk az iparfejlesztés eszközei: adómentességek, szubvenciók, szállitási kedvezések, mind-mind az áremelkedést szolgálták. Ez a protekciós védvámos irány szülte az árdrágitás végváraít: a kartelleket és szindikátusokat. Az emelkedő jólét jeleként üdvözöltük, ha az árak gabonaban, vasban, szénben emelkedtek és ha némi visszaesés mutatkozott: egy közeli veszedelem jelének tartottuk. Pedig már a háboru alatt is mutatkoztak jelek, melyek azt mutatták, hogy az árak folytonos és állandó emelkedése (ez a processzus, ha lassubb is volt, már meg volt a háboru előtt is) nem emeli, hanem veszélyezteti az általános jólétet. Élelmezési bajokkal küzdöttünk már a háboru előtt is. A drága nyersanyagok és félgyártmányok miatt az ipar nem fejlődhetett, a drága vas- és téglaárak miatt nem épültek uj gyárak és pangott az egész épitési ipar. A nehéz megélhetés okozta a munkások örökös bérmozgalmait. Az árak emelkedése okozta végül a pénzszükséget és a hitelélet állandó zavarait. Ezek a jelenségek vezettek végül a magyar államháztartás egyensulyának megromlására, mert a személyi kiadások emelkedését és az állami üzemek rosszabb üzleteredményeit idézték elő.

Ezt a nehézkes és félszeg törvényt azért üdvözöljük olyan melegen, mert minden bátortalansága és határozatlansága ellenére is uj megismerést vezet be a jogi és gazdasági gondolkodásba: az árdrágitás — bün. Ma még csak a kis közvetitőket, a kis spekulánsokat, a kis termelőket sujtja, de az elv, a megismerés élni fog tovább, és átalakitja egész gazdasági és jogi gondolkodásunkat. A szociális gondolkodásnak buja vetése fog ebből a kis magból kicsirázni.

Greiner Jenő.

Török világ Magyarországon.

Budapest a Balkán szive.

Abból a hatalmas lendületből, amelynek célja, hogy naggyá, gazdaggá és mert — bárha még a nyugathoz tartozunk, de a szomszédság folytán gazdasági érdekeink mégis kelet felé vonzanak; — a Balkánon dominálóvá tegye országunkat, kiveszi természetesen a részét Budapest is. Az ország szive, kulturális és gazdasági fokusa, ahonnan kiindul minden és ahová befut minden.

Hogy milyen lesz a háboru után Budapest fejlődése, — nehéz arra már most megfelelni, függ még teljes győzelmünk sikerének mértétől, a békefeltételek diktálta uj berendezkedéstől és a nekünk esetleg jutó területi rekompenzációk mértékétől is. Egy azonban bizonyos, az, hogy nem nézhetünk Nyugat és Észak felé, a mi fejlődésünk minden titka, törekvéseink minden szála Keleten van: a Balkánon.

A lapokban megjelent az a hir, hogy napok multán megnyilik a *Berlin—Konstantinápoly vasut vonala.* Hát ez tévedés. Igenis megnyilik a vonal, de csak *januárban.* A zimonyi hid, — hiteles értesülésünk szerint — december 25-én lesz kész s igy az első express csak január elején roboghat Berlinből Oderbergen keresztül át a magyar rónán, elfoglalt szerb területeken Szófiába s onnan Konstantinápolyba. Az ut hatvan órás, mintahogy ezelőtt 57—59 órás volt. Nem is Kevevárán s Semendrián keresztül fog vezetni, — mint egyes lapjaink irták, — hanem régi utján.

Ezzel belépünk ismét a nagy világforgalom relációiba. Budapest lesz a középpontja a Nyugat és Kelet ölelkezésének. Budapest nagy tervek kidolgozott programmját hordja méhében: a Balkán szive lesz. A kereskedelemügyi miniszterium III. szakosztály 1. ügyosztálya már készíti annak nagyszabásu tervét, hogy miként legyen a Kelet és Nyugat vasuti forgalmának fokusa Budapest, a II. szakosztály annak terveit, hogy dunai hajóforgalmunk eddig nem remélt forgalmat létesitsen a Kelettel és a III. szakosztály 2. ügyosztálya keleti kereskedelmi forgalmunk nagyszabásu terveit.

Az bizonyos, hogy nemzetközi forgalmunk óriási mérveket fog ölteni Bulgáriában s Törökországban. Ezt tudják itten s tudják ott.

Törökországban már szervezik is ezt a gazdasági szövetkezést. Már magyar tanszékeket állitottak fel főiskoláikon s *Achmet Hikmet* budapesti főkonzul komoly munkái alapján, elhatározott terv e szövetkezés agrárszociális megerősitése. Egy fiatal tudós: *Karácsonyi* Gyula dr. kormányunk engedélyével belépett a török miniszterelnökséghez tanácsosi ranggal s itten jár, hogy a szervezkedés munkáját előkészitse.

Budapestet főként az érdekli, hogy *nagy török kolónia lesz. Mecsetet kap, főimámi hivatalt, török hitközséget,* mert nem kevesebb, mint *hatezer felsőbb tanulót akarnak Budapesten elhelyezni: a technikán, kereskedelmi, ipari s gazdasági tanfolyamokon* s bizonytalan, de nagyszámu iparost, kereskedőt küldenének ide. A vidéki mintagazdaságokba pedig főként anatoliai, kisázsiai képzettebb gazdasági gyakornokokat, akik itt megtanulnák az intenzivebb gazdálkodást.

Nem érdektelen az sem, hogy a kivándorlást Amerika s Románia helyett Kisázsia felé akarják irányitani, ha akadni fognak, akiknek a győzelem folytán fellendült uj Magyarország még sem tud kenyeret, vagy földet adni. Kulturát vinnének keletre — s ez Törökország érdeke, — de itt könnyen megtarthatnák magyarságuk s visszavándorlási készségüket, ami meg a mi érdekünk.

A török kormány megbizottai gyakran járnak Budapesten. Az express megnyitása nagy idegenforgalmat biztosit Keletről már a háboru alatt is, de összeforrott gazdasági életünk még nagyobbat a háboru után.

Sok bulgárra, vag ybulgár összeköttetésekre is számitunk joggal, főként, ha határaink érintkezni fognak. Szerbiai hóditásaink is sok pénzt, munkát s idegen pénzt hoznak majd Budapestre ,de nem csekély módon fogják emelni *Arad* s *Temesvár* gazdasági nekilendüdülését.

Nem kis haszna lesz a fővárosra a sok, nagy gazdasági előnyön kivül az sem, hogy — ha nem is tartozunk a Balkánhoz, — mi leszünk a Balkán Párisa mégis s török-bolgár világ fog lenni Budapesten.

Dr. Kún Andor.

A hadügyminisztérium szakértői.

Kár, hogy a magyar hadseregszállitásnak nincsen meg a maga Urmánczyja, aki e téren felmerült sérelmeit a magyar gyáriparnak és kereskedelemnek illetékes fórumokhoz eljuttatná. Egy igen jellemző esetet mondunk itt el. Még a mult év február 7-én lépett életbe a közös hadügyminiszteriumban a „Zentralevidenz für Armeelieferungen“ cimü intézmény, amely a hadseregszállitási ajánlatokat vizsgálja felül s a melyhez szakférfiakat is meghivtak. E szakemberek között egy sem volt magyar és a Magyarországból érkezett ajánlatokat az illetékes katonai tényezőkön kivül csupa osztrák nagyiparos vizsgálta felül és véleményezte. Nem akarjuk most részletezni, milyen viszás hatása volt a magyar hadseregszállitókra nézve, hogy csupa katona és osztrák szakértő szerepelt a Zentralevidenzben. Idehaza tehát mozgalom indult meg a sérelem orvoslása végett, a Gyosz. panaszt emelt a kereskedelmi miniszternél, aki készséggel elismerte, hogy sérelem történt és igen erélyesen lépett fel a hadügyminiszternél. Több hónapos tárgyalás után a hadügyminiszter végre rászánta magát a paritásos intézkedésre és kinevezett magyar szakértőket is, elég tekintélyes számban olyanokat is, akik a szakmában tekintéllyel birnak. Már most mi történt? Az történt, hogy a megtisztelő kinevezés meg van ugyan, de hivatali müködés nincs. A cs. és kir. közös hadügyminiszterium egyszerüen nem veszi igénybe a magyar szakértők munkálkodását. A kinevezettek között van Stark Lipót, a városi elektromos müvek vezérigazgatója, Vogel Samu, a zsolnai posztógyár r.-t. vezérigazgatója, Doktor Mór szombathelyi pamutgyáros, Tschögl Gusztáv, a Hoffmann József gyarmatáru cég főnöke, Schön Géza, a Bőripari központ vezérigazgatója, Kaszab Aladár, a Kaszab-féle csavargyár r.-t. igazgatója és kivülük még más tekintélyes nagyiparosok. Egyetlen egynek a véleményét sem kérte eddig a hadügyminiszterium. Stark Lipót a Gyosz egyik értekezletén kijelentette, hogy magyar polgári szakértőket egyáltalán nem hallgatnak meg odafent, nagyjában ugyanugy nyilatkoztak a többi szakértők is, akik most már mulatságosan fogják fel „valóságos belső titkos szakértői“ müködésüket. Igaz, hogy a hadügyminiszterium hivatala Bécsben lévén, az osztrák szakértők inkább kéznél vannak, de az mégis furcsa, hogy a magyar kormány közbenjárásának csak annyi eredménye van, hogy a magyar szakértőket kinevezi a hadügyminiszterium, aztán ad acta teszik az egész dolgot s a régi sérelem a maga egész érzékenységében a régi marad.

A keleti dohánytröszt üzletei.

A keleti dohánybehozatal jól jövedelmező üzletét Európára és Amerikára nézve hosszu idő óta három cég monopolizálja. Legnagyobb közülük és a magyar fogyasztást is legközelebbről érdekli a Budapesten székelő *Herzog M. L. és társa* (cégtulajdonos báró Herzog Lipót) importcég, melynek konszernjébe a *Mayer Naftali és Társa*, London és a *Keleti dohánykereskedelmi társaság*, London és Kavalla, tartoznak. Szintugy a budapesti Herzog cég is tartott fönn Kavallában nagyobb telepet. Az érdekeltek szervezete a legszorosabb kartel-köteléken alapszik, melynek folytán nemcsak a bolgár, török és görög dohány bevásárlásánál követtek egységes árpolitikát, de a magyar és osztrák dohányjövedékkel és a nagy német cigarettagyárakkal is egyenlő áralapon bonyolitották le üzleteiket Ugyan nehány görög és török kereskedő tartott fönn fiókteleppet Drezdában; ámde ezek Herzogék forgalmához képest elenyészően csekélynek mondható eredménynyel dolgoztak. A németek térfoglalása a Balkánon, ugy látszik, véget fog vetni a Herzog és Társa importház egyedáruságának, amely tekintve az angol társaságnak politikai okból folyó kényszerült visszavonulására, majdnem egyedül állóvá fejlődött. Minap érkezett róla hir, hogy a német kormány 5 millió márka tőkével külön társaságot hozott életre s ez fogja a keleti dohányimportot ellátni. A német fogyasztás függetlenitése a keleti dohánytröszt közvetitésétől azokra rendkivüli árkövetelésekre vezethetők vissza, melyeket Herzogék legutóbb fokozatosan támasztottak. Olyan dohányért, mit azelőtt kilónkint 1 márkáért fizettek, — ma napság 3 márkát számláztak a német vevőknek. — Természetesen a magyar és az osztrák dohányjövedék is hasonló árszabással volt kénytelen számolni a Herzog és Társánál lekötött szállitmányokra vonatkozóan. Mindennek a monopolisztikus helyzetből eredő haszonnak most a német kormány kezdeményezése véget fog vetni. Miután a további értesülés azzal egészitődik ki, hogy a török és bolgár kormányok *eltiltják a dohánykivitelt*, ami ugy értelmezendő, hogy a kivihető menyiség a velük szövetséges kormányok kérelmére indulhat majd utnak. Ez az állapot a monarchiára és Németországra nézve is kiküszöböli a dohánytröszt

A fapiacról.

A fakereskedelem helyzetéről a szakma egyik legelőkelőbb szakemberétől a következő felvilágositást kaptuk:

— A háboru abnormális munkásviszonyai miatt az *épületfa* erősen megdrágult. Az áremelést a fatermelők azzal okolják meg, hogy fuvarosok hiányában a mult héten döntött fa ott rothad az erdőben a munkáshiány miatt pedig az üzemeket nem tudják kellően foglalkoztatni. Ujabban már azt is hiresztelik, hogy ha munkásviszonyokban nem áll be javulás, akkor a fürészgyárak egyszerüen megállnak. Faanyaginségről azonban még sem lehet szó, hiszen tudvalevő, hogy a háboru előtt Erdélyben, Boszniában és az ország más részein nagy készletek voltak, ezek pedig nem fogyhattak még el, hiszen már évek óta alig van épitkezés, különösen a fővárosban mutatkozott leginkább az épitési pangás. A hadsereg azonban roppant mennyiségben fogyasztott épületfát barakkok, laktanyák és kórházak céljaira, de Budapest erődités müveinél is rendkivül sok épületfaanyagot használtak fel. Legujabban a *Magyar Fakereskedők Hitelintézete Részvénytársaság* Galiciában öt millió koronára rugó szükségbarakkok épitésére kapott megbizást. Az itt felhasználandó fának nagy részét a *Standardtól* vásárolja, ahol 10.000 köbméter épületfát kötött le és ahol most nagy versengés folyik, hogy mely fatermelők részesüljenek a szállitásban. A háboru óta sok fatermelő cég foglalkozik barakkok épitésével, ezek között a *Goldfinger és Teplánski* cég Alsóausztriában és Csehországban állitott fel katonai barakkokat, a *Besztercenaszódi faipar r.-t. Rákosszentmihályon*, a *Speciális Epitkezések R.-Társasága* Kecskeméten épit barakkokat, *Wellisch Náthán utóda* és a *Lord cég pedig* Nagykanizsán vállaltak másfél milliós barakk-munkálatokat.

— A tél kezdete óta igen fontos a tüzifa kérdése is. A főváros ugyan megállapodott 30 tüzifatermelővel, hogy március 31-ig 14.000 waggon tüzifát szállitanak, ebből azonban eddig csak nehány waggon érkezett meg. A szerződéses vállalkozók munkás- és fuvaros-hiánynyal védekeznek és avval, hogy a vasut nem bocsát elegendő kocsit rendelkezésükre. A fővárosnak azonban módját kellene ejteni, hogy a vasutigazgatóság kellő számu kocsit bocsásson a termelők rendelkezésére, akiket aztán szigoruan kell arra kötelezni, hogy elsősorban a fővárosnak szállitsanak.

Vámszövetség és a német hajózás.

E cimmel *Borbély* József kollégánk cikket irt a *Magyar Figyelő* minap megjelent számába. A cikk a német hajózás érdekeltségét kapcsolja bele a német vámpolitikában készülő változás fordulatába. Gyakorlati szemmel vizsgálva az érdekösszefüggéseket, megállapitja, hogy Németországra nézve továbbra is létkérdés marad a tengerentuli összeköttetések föntartására. Óriási hajóparkját a cikkiró szerint a háboru után is foglalkoztatnia kell, amit egyébként a külső kereskedelmi forgalom tanulságai is diktálnak. A békés idők legutóbbi állapotában Borbély összeállitása szerint 67:23 arányban oszlott meg Németország import-export forgalma, természetesen a tengeri kereskedelem javára. Végül a szerző néhány adattal világitja meg a német hajóstársaságok tőkehatalmát.

Vajudik a „Waggon lits" társaság.

Ismeretes, hogy a belga pénzen alakult és francia tőkével naggyá nőtt Nemzetközi hálókocsi társaság üzemének átvételére egy uj részvénytársaság alapitását készitették elő a berlini, bécsi és budapesti bankok. Az uj részvénytársaság megalakulása januárra volt tervezve. Mint azonban most halljuk, a megalakulás elé sulyos nehézségek gördültek, mert a konzorcium bomlófélben van, miután a „Deutsche Bank" legutóbb tudomására hozta az uj alapitásban érdekelt bankoknak, hogy nem szándékozik résztvenni a közös üzletben.

Utban a bolgár gyapju.

A Hitelbank és a katonaposztó-gyárak központi bevásárlási irodája után, most a Magyar Bank és Kereskedelmi rt. is fog gyapjut importálni, még pedig Bulgáriából. Információnk szerint Bér igazgató legutóbbi háromhetes bulgáriai tartózkodása alkalmával két hajórakomány gyapjut vásárolt, amely már be van hajózva és rövidesen magyar kikötőbe fog megérkezni. Az üzletet a Bolgár Bank és Kereskedelmi rt. bonyolitja le.

Az uj ipari közmühelytelep.

Rákosszentmihályon, a budapest-cinkotai villamos vasut megállójánál nagyszabásu épitkezések folynak. Itt épitik a honvédelemügyi miniszter kezdeményezésére az uj ipari közmühelytelepet, ahol a munkáshiány miatt üzemüket beszüntetett iparosok kapnak mühelyeket. Mint értesülünk, a közmühely-telep épitési munkálatai befejezés felé közelednek, ugy hogy már januárban meg is nyitják az uj telepet, amely főleg vas- és faiparosoknak fog munkát adni.

Egy iparvállalat odisszeája.

A „Bóni gyártelep és mezőgazdasági rt."-on ugy látszik tul akarnak adni mostani részvényesei. Legalább is erre enged következtetni az a körülmény, hogy a Magyar bankkal és az Anglo-bankkal folytatott eredménytelen tárgyalások után most a Leszámitoló és pénzváltó bankkal folynak a tárgyalások, az 1.8 millió korona alaptőkével rendelkező vállalat megvétele végett.

Kiadja: a „FŐVÁROSI HIRLAP" lapkiadó-vállalat.

A kiadásért felelős: **Dacsó Emil.**
Merkantil nyomda, Havas és Lehner.

APOLLÓ
a ROYAL-SZÁLLÓ épületében
A legelőkelőbb fővárosi mozgóképszinház
Előadások: 5, 1/2 8 és 10 órakor, ünnepnapon: 4, 6, 8 és 10 órakor. — Jegyelővétel: délelőtt 11-től 1-ig és délután 3 órától.

ODEON MOZI
Rottenbiller-u. 37., Király-utca mellett.
Szerdán és csütörtökön
A balti flotta
A főlépcső és melléklépcső
Vigjáték 3 felvonásban.
A titokzatns Mr. Miller
Detektivtörténet 3 felvonásban.
Az előadások délután négy órakor kezdődnek. Kitünő nyolc tagu zenekar.
Hetenkint háromszor: Hetfőn, szerdán és pénteken müsorváltozás.

NEMZETI (Royal) ORFEUM
Minden este 8 órakor, csütörtökön vasár és ünnepnap délután 3 1/4 kor
Pán furulyája
balet irta: Gregor v. Paulinj
Zenéjét szerezte: Mader Rezső

ROYAL
Nagyszálloda Budapesten.
Elsőrangu konyha, mérsékelt árak. Ebéd teriték 4 50, vacsora teriték 5.50 korona. Színházak után friss vacsora. Zene.
VÁRADY GYULA, igazgató.

Ámon Antal és fiai
út-, csatorna- és betonépitési vállalkozók
Telefon József 3—85.
Budapest
VIII., Futó-utca 10. szám.

HUNGÁRIA
KÖTVENYEK
a legelőnyösebbek
élet-, tüz-, baleset-, szavatossági-, betöréses lopás elleni, üveg-, jég és állat-
BIZTOSITÁSOKNÁL.
Felvilágositásokkal, prospektusokkal és dijajánlattal szivesen szolgál a
HUNGÁRIA
Általános BIZTOSITÓ Részvénytársaság
igazgatósága: Budapest, VII., Károly-körut 3. sz.
és a tarsaság képviselőségei az ország minden részében
Telefon 153-98, 2-11, 2-12. **Kartellen kivül.**
Összes biztonsági alapok . 23,720.000 korona
Részvénytőke . . . . . 6,000.000 korona

Fogak szájpadlás és gyökéreltávolitás nélkül, 10 évi jótállással. Aranykoronák és aranyhidakat legujabb amerikai módszer szerint készit:
GrossmannSimon áll. vizsg. fogtechn.
Fogorvos: **Dr. Káli H. P.**
Budapest, Erzsébet-körut 50 I.
Foghuzásteljesen fájdalommentesen. Tartós fogtömés Mérsékelt árak. Vidékiek 24 óra alatt elégittenek

Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége (Altruista bank)

Budapest, V., Nádor-utca 32.

Telefon 173-81.

A magyar országgyülésen hozott 1911. évi XV. t.-c alapján alakult intézet.

Hivatása, hogy közremüködjék hazánk birtokviszonyainak a népjólét érdeke szerint kiépitésében. Evégből: a) kisbirtokokat létesit parcellázás utján, hogy ezáltal a földmivelő lakosságot örök-földhöz juttassa, b) ugyancsak parcellázás utján nemzeti érdekből középbirtokokat létesit, c) nagy földbérletek haszonnélküli elaprózásával kisgazdákat és középbérlőket olcsó bérletekben részesit, d) a gazdálkodás megkönnyitése és az állattenyésztés fejlesztése érdekében községeknek és közbirtokosságoknak legelők szerzését teszi lehetővé a teljes vételárnak kölcsönképeni nyujtásával, e) a népjóléti és közegészségi szempontból alkalmat ad községeknek és törvényhatóságoknak gazdasági munkásházak épitésére. Az intézet 1914. év végéig megvett 30 birtokot, összesen 29,482 kat. hold 1015 négyszögöl terjedelemben. Ezekből eladott 1421 vevőnek 17,613 kat. hold 829 négyszögölet. Bérleti kezelésben van 44,550 kat. hold, mely területen 10,713 albérlőcsalád gazdálkodik. Parcellázási kölcsöneinek állománya kb. 1,5 millióra, legelőkölcsöneinek állománya 3,700,000.— re emelkedett, gazdasági munkásház kölcsöneinek állománya pedig mintegy 600,000 koronát tesz ki. Az intézet adó, illeték- és értékbevallást élvez, melynek hasznát tulajdonképen a vele érintkező közönség látja. Mindennemü biztositékra alkalmas kamatozó kötvényeket bocsát ki, melyek értékpapirok vásárlásánál mint jól gyümölcsöző és kiváló biztonságu befektetési értékpapirok jöhetnek figyelembe.

THE GRESHAM ÉLETBIZTOSITÓ TÁRSASÁG BUDAPESTEN

V., Ferenc József-tér 5—6.

Magyarországi igazgató tanács:

Andrássy Géza gróf v. b. t. t. országgyülési képviselő, elnök.

Batthyányi Tivadar gf. orsz. gyül. képviselő

Dr. Gerenday György ny. min. tanácsos, kincstári jogügyi főtanácsos

boglári Simon Jakab udvari tanácsos, a budapesti áru- és értéktőzsde alelnöke

Ügyvezető igazgtók:

Igmándi Mihály **Scott H. János**

Nincs többé hushiány!

legjobb

sózott tengeri halat, Klipphalat,

háztartások, kórházak, népkonyhák, fogolytáborok, katonaság részére, valamint heringet, szardiniákőt, halkonzerveket szállit a

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi R.-T. Welleminszky és Gottlieb Bpest, VI., Vágány-u. 12

Kicsinyben kapható a fióküzletekben:

Központi vásárcsarnok
Rákóczi-téri vásárcsarnok
Batthyány-téri vásárcsarnok
Garay-téri halcsarnok
Ferdinánd-téri halcsarnok

Elkészitési módról leirás ingyen!

Közeledünk célunkhoz,

mely kezdettől fogva az volt, hogy mindenkinek ismernie kell a lysoformot a jelenkor legtökéletesebb fertőtlenitő szerét.

De nem elég ha ismerik, használni is kell minden házban, minden családnál, hiszen az intelligens közönség közreműködése nélkül lehetetlen a járványokat leküzdeni. A **lysoform** olcsó, nem mérgező, kellemes illatu, gyorsan és biztosan fertőtlenit és szagtalanit. Katonáknak nélkülözhetetlen. Használati utasitás minden üveghez mellékelve van. Vigyázzunk a lysoform névre és védjegyre; **óvakodjunk utánzatoktól!** Eredeti üveg **90** fillér, egy lysoform-szappan K **1.20**, egy üveg fodormenta-lysoform szájviz K **1.60**.

Bárkinek kivánatra ingyen küldünk egy „Egézség és fertőtlenités" cimü érdekes könyvet.

Dr. Keleti és Murányi

vegyészeti gyára

UJPESTEN.

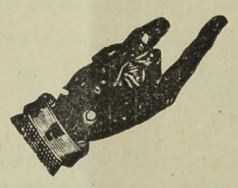

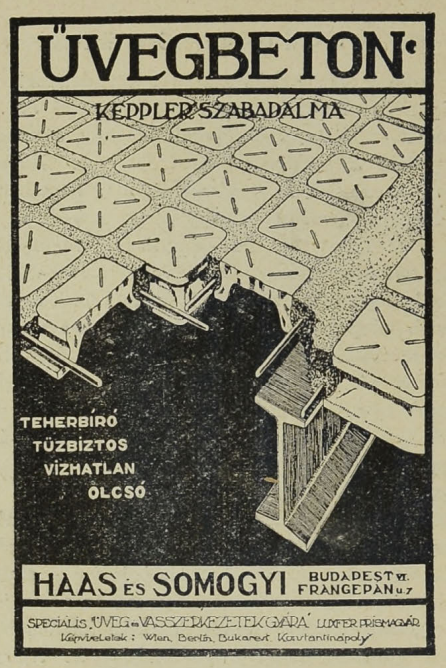

Dr Pápay-féle oltóintézet

Budapest, Teréz-körút 31. szám.

Szállit kitünő minőségü, enyhe reakciójú

himlő-, typhus-, kolera-, vérhas-, skarlát-, diphteria-, tetanus elleni

és minden más bevált

oltóanyagot és serumot

= MARTA =

Magyar Automobil Részvény-Társaság

SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK

Gyár: Aradon.

Igazgatóság: Bpest, V., Dorottya-u. 9

Magyar Mosógépgyármüvek R.-T.

Budapest, IX., Dandár-utca 23.

Telefon: József 6—41.

Különleges gyártmányok:

Teljes gőzmosódaberendezések, kézi és erőüzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugálgépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenitők.

Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen.

Dandár Mintagőzmosóda

üzemben, saját gyártelepünkön.

Ementhaler sajt
Tea-vaj
Kondenzált tej

kapható

ROTTERSMANN TIVADAR

sajt-, vaj- és csemegeáruk nagykereskedésben

Budapest, Király-utca 60.

Sürgönycim „Teorott" Budapest.

Speciális ajánlattal szivesen szolgálok. Telefon 29-46

MARTA

automobilok egyévi harctéri szolgálatban elpusztithatatlanoknak bizonyultak.

MARTA turakocsik
MARTA teherkocsik
MARTA aero-motorok

Marta Magyar Automobil r. t.

Gyár: Aradon
Igazgatóság: Budapest, V., Dorottya-utca 9. szám

BENZ

világrekord márka a levegőben, a földön, vizben és viz alatt,

BENZ hadiautomobilok, repülőgépek.
BENZ egészségügyi, teher- és tüzoltókocsik.
BENZ motorok minden üzemanyag számára.

Benz Magyar Automobil és Motor-gyár r.-t. Budapest.

Dorottya-utca 9. Telefon: 168—79.,
Gyár és iroda: **VII., Ilka-utca 31 sz.**
Telefon; 81—41.

Tőke György

építési vállalkozó
vállal kőmüves és ácsmunkákat.
TELEFON 175—62.
Ipartelep és iroda: VI., Hungária-körut 78.
Városi iroda: Ujpesti-rakpart 5., I. em. 8.

A KATONA-falak

tartósak, egészségesek és olcsók
Bárki kaphat építési licenciát
SPECIÁLIS ÉPITKEZÉSEKRE .-.
BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 38. SZ.
TELEFON: 66—27. SZÁM.

Freissler Antal

csász. és kir. udvari felvonógyár.

Lift. **Gyárt:** Személy- és teher-felvonókat :: :: Speciálitás: Freissler ‚Express-Auto-lift' villamos gombnyomásu kormányzással. :: Lift.

Bpest, Horn Ede-u. 4. (volt Dávid-u. 2.)

Bründl János

csász. és királyi udvari szállító.
Budapest, VII. kerület, Ovóda-utca 34. szám.
Egészségügyi müszaki berendezések gyára.

Legmodernebb rendszerü közp. fütés és szellöztetés. Vizvezeték, csatornázás, légszeszberendezések.

Városi vizmüvek, csatornázások és derítő telepek. Gyógy- és gőzfürdők. Prospektusok. Árajánlatok.

Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely, Budán,

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen.
Iszapfürdők, iszapborogatások, kő- és kádfürdők, külön férfi- és női vizgyógyintézet, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Szállodák, gondos penzió.
KRISTÁLY forrásásványviz étvágyat javit gyomorrontást megakadályoz, Óvszer fertőző betegségek ellen.

MELOCCO PÉTER

cementbeton épitési vállalkozó
Budapest. Központi iroda: Nagymező-utca 51.
Telefon 166—52.

Vásbeton és betonkezések Városok csatornázása és ipari viztelenitése.

Mozzaik, terrazzo, keramit, mettlachi-lapok és fayence (csempe) burkolatok.

SINGER

EREDETI SINGER VARRÓGÉPEK

családi varrógépek a legtökéletesebbek!

Csakis cégünk üzleteiben v. azok ügynökei utján vásároljuk
Singer Co. varrógép részvény-társaság
Budapest: IV. Semmelweis-u. 14. — VIII. Rákóczi-ut 39. VIII. Baross-utca 77. — II. Corvin-tér 1. — X. Liget-tér 2 VI. Andrássy-ut 28. — V. Lipót-körut 22.

Kelme occasiók!

120 cm. széles reklám kelmék, ruha, pongyola és kosztümökre méterre 1.95, 2.50, 2.90, 3.35, 4.50, schottisch kelmék 3.90, divatos nyomott barchetek 1.40, 1.80

Gólya áruház

VI., Nagymező-utca 12. és IV., Dámház-körut 16. sz.

Thiergärtner és Stöhr

részvénytársaság
Budapest, I., Budafoki-ut 9-11.

Telefon: 129-45.
Elsőrangu egészségügyi és fütéstechnikai berendezések. Vizvezeték, csatornázás, gázvezeték, gyógyfürdőtelepek, központi melegviz és gőzfütések. Kitünő referenciák Érdeklődők szives figyelmébe ajánljuk
Budafoki-ut 9-11 sz. alatt
levő elegáns műtermeink megtekintését

TŰZVESZÉLY

ellen a legbiztosabb eszköz a

MINIMAX

KÉZI TŰZOLTÓ KÉSZÜLÉK

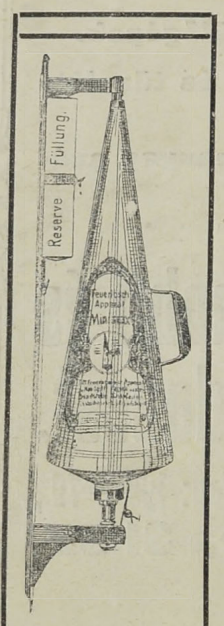

Nem szabad hiányoznia egyetlen egy irodából, műhelyből vagy raktárból sem. — Bővebb felvilágositással szolgál a

MAGYAR MINIMAX R.-T.
BUDAPEST, RÓZSA-U. 85.

MÁRKUS LAJOS
BUDAPEST, VI., HUN-UTCA 4.

Gyárt, mint különlegességet ipartelepek, üzletek stb. részére:

munkásjóléti, egészségügyi berendezéseket, ruhaszekrényeket, ruhafelvonó fogasokat, mosdóasztalokat medencéket, ételmelegitőket, tüzmentes szekrényekettisztitóruháknak, olaj-, szappan-, lámpa- és ruhatartókat, stb.

Ezen berendezések irodák részére is igen célszerüek.

ÁRJEGYZÉK INGYEN ÉS BÉRMENTVE.

SCHLESINGER ALAJOS

Gépgyár;
transzmissziótengelyek, szij, kötél- és fogaskerekek, csapágyak stb. számára minden létező rendszerekben. Rendes és keskeny nyomtávu vasuti sinek, kocsik, váltók, fordító korongok alkatrészei stb. Gőzgépek, kazánok, motorok, szivattyuk különféle szerszámok, szerszámgépek stb., stb. A vasgép és műszaki szakmába vágó összes czikkek raktára.

Főüzlet: V., Váczi-ut 32.
Telefon: 71—60, 26—60, 108—55.
Fióküzlet: VII., Baross-tér 7.
:: Telefon: József 21—66. ::
Gépgyár: V., Váczi-ut 118. sz.
:: Telefon: 49—40. ::

LEDERMANN MÓR

posztó- és bélésáru nagykereskedő

BUDAPEST, VII., KÁROLY-KÖRUT 13. SZÁM.

Eladás nagyban és kicsinyben!

Mindennemü férfi és női szövetek nagy választékban eredeti gyári árakon!

Acetylen-lámpák

Kézi-, kocsi-, kocsirud-, pózna-, asztali-, kerti-, istálló-

stb. részére.

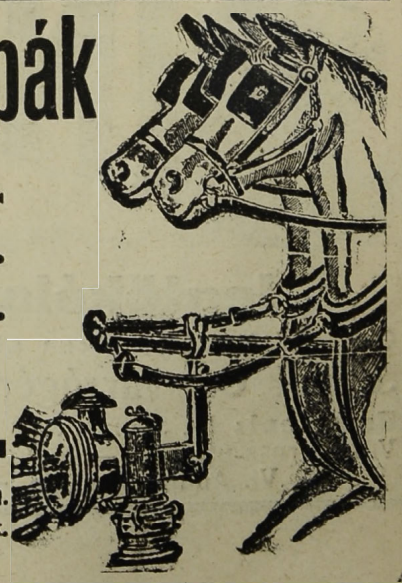

BÁRDI RT.

Budapest, VI., Andrássy-ut 8. szám.
Telefon: 16—28. Sürgönycim: Pneumatik.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.